
6
10 M
35

KALENDARIA
ECCLESIÆ UNIVERSÆ
TOMUS TERTIUS.

KALENDARIA
ECCLESIÆ UNIVERSÆ

IN QUIBUS

TUM EX VETUSTIS MARMORIBUS, TUM EX CODICIBUS, TABULIS, PARIETINIS, PICTIS, SCRIPTIS, SCALPTISVE, SANCTORUM NOMINA, IMAGINES, ET FESTI PER ANNUM DIES

ECCLESIARUM ORIENTIS, ET OCCIDENTIS,

PRÆMISSIS UNIUSCUJUSQUE ECCLESIÆ ORIGINIBUS

RECENSENTUR, DESCRIBUNTUR, NOTISQUE ILLUSTRANTUR

STUDIO, ET OPERA

JOSEPHI SIMONII ASSEMANI

BIBLIOTHECÆ VATICANÆ PRÆFECTI, ET SACROSANCTÆ BASILICÆ PRINCIPIS APOSTOLORUM DE URBE CANONICI.

TOMUS TERTIUS.

KALENDARIA ECCLESIÆ SLAVICÆ, SIVE GRÆCO-MOSCHÆ.

ROMÆ, MDCCLV.

SUMPTIBUS FAUSTI AMIDEI

BIBLIOPOLÆ IN VIA CURSUS.

SUPERIORUM FACULTATE.

EMINENTISSIMO AC REVERENDISSIMO PRINCIPI

JOACHIMO PORTOCARRERO

S. R. E. CARDINALI,

FERDINANDI VI. HISPANIARUM REGIS
AD BENEDICTUM XIV. PONT. MAX.
LEGATO,

COLLEGII, NATIONISQUE SYRORUM MARONITARUM
PROTECTORI VIGILANTISSIMO.

JOSEPH SIMONIUS ASSEMANUS

SEMPITERNAM FELICITATEM.

VOD primum animo conceperam, quum e-dendis Rerum Slavicarum Commentariis manum admovi; ut illos scili-

cet Tibi, EMINENTISSIME AC REVERENDISSIME PRINCEPS, *præcipue commendarem, Tuoque ſub auſpicatiſſimo nomine in publicum protraherem; id nunc ut perficerem, non publicæ tantum, ſed privatæ etiam rationes, ac eæ quidem graves, perpulere. Tametſi enim omnibus notiſſimus eſt favor ille inſignis, quo non ſolum domeſticos, verum etiam quoſcumque exteros, qui ad Te undique a remotiſſimis regionibus confluunt, incredibili benignitate proſequeris: hoc tamen mihi, Gentique meæ, quæ Syriam, Phœnicen, ac Palæſtinam incolit, præ aliis fortu-*

natiſſi-

natissimum esse existimo, ut Te nobis Sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. *dederit beneficentissimum Patronum, Nemo eorum, qui virtutes tuas perspectas habent, ac Te noverunt, sibi imperare potest, ut non idem humanitatem tuam, pronamque juvandi omnes, qui Tuo Patrocinio fruuntur, voluntatem eximiis laudibus ad cœlum ferat. Tanta quippe liberalitate ac munificentia quotquot ex Oriente in Urbem adventant excipis, ut Patriam hic, Patremque amantissimum reperire sibi videantur. Sed quid ego aliena commemoro? Tuam ipse erga me benevo-*

len-

lentiam, jam viginti & amplius annorum ſpatio, eamque non vulgarem expertus ſum, & experiri pergo, ex quo mihi datum eſt frui honore, ut tuorum familiarium numero adſcriberer: id quod tamen tuæ magis humanitati ſingulari, quam ullis meis meritis acceptum refero. Geſtiit proinde animus, monumento aliquo teſtatum omnibus facere, quantum Tibi Syria univerſa, quantum ego debeam, quos Patrocinio Tuo complecteris.

Quod cogitanti mihi, alia inſuper cauſa ſe ſuggeſſit, quæ, hunc Tomum ut Tibi, Princeps Eminen-

tissi-

TISSIME, *nuncuparem, me facile potuit impellere. Ecclesiarum Slavicarum Origines, utcumque a me illustratas exornatasque, continet. Non pauca a me, pro veritatis studio, adnotantur, quæ neotericis Antiquitatum hujusmodi Scriptoribus fortasse non arrideant. Quantum igitur dignitatis ac celebritatis ex Tuis auspiciis huic operi comparatur; tantum præsidii adversus morosos obtrectatores ex Tua auctoritate ei accessurum confido.*

Itaque hoc qualecumque mei, Meorumque grati ob accepta a Te beneficia animi monumentum, qua so- *les*

les benignitate, ut admittere velis, etiam atque etiam rogo; dum DEUM optimum maximum precari non desino, ut Te nobis, orbique Catholico universo diutissime servet atque incolumem tueatur.

E Bibliotheca Vaticana Idibus Aprilis Anni MDCCLV.

A P-

APPROBATIO

VOlumen Tertium de Kalendariis Ecclesiæ Slavicæ verſans nihil offendi aut Fidei aut bonis moribus adverſum, ſed uberrimam admiratus ſum eruditionis copiam, quæ in omnibus Illuſtriſſimi ac Reverendiſſimi Auctoris Operibus quammaxime elucet; quamobrem publica luce dignum cenſeo.

Petrus Franciſcus Fogginius.

APPROBATIO

MAndante Reverendiſſimo P. Auguſtino Orſi Sacri Palatii Magiſtro legi ea, qua par eſt diligentia, Librum Tertium de Kalendariis Ecclesiæ Slavicæ, ab Illuſtriſſimo, atque Eruditiſſimo Joſepho Simonio Aſſemano Baſilicæ Vaticanæ Canonico, ac Bibliothecæ Cuſtode mira de more doctrina refertum, in quo quum nihil Chriſtianæ, ac Catholicæ Fidei diſſonum, ſed omnia veræ pietatis, ac Religionis præceptis conſona obſervaverim, publica luce, ac laude dignum cenſeo. In quorum fidem &c.

Franciſcus Marianus Vatic. Baſil. Beneſ. & Bibliothecæ Græcus Scriptor.

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Sacri Palatii Apoſtolici Magiſtro.

F. M. de Rubeis Patriarcha Conſtantinopolitanus Viceſgerens.

IMPRIMATUR.

Fr. Vincentius Elena Magiſter Socius Reverendiſſimi Patris Sac. Pal. Apoſt. Mag. Ord. Prædic.

L I-

LIBER TERTIUS

DE KALENDARIIS ECCLESIÆ SLAVICÆ, SIVE GRÆCO-MOSCHÆ.

PARS I.

De Sanctis Cyrillo et Methodio Slavorum Apostolis: Deque Chazaris, Bulgaris, et Moravis ad Christi Fidem conversis.

CAPUT I.

De Sanctis Cyrillo ac Methodio, Chazarorum, Bulgarorum, & Moravorum Apostolis.

I. S. Cyrillus, qui & Constantinus Philosophus, reprehendit Photium, duas animas in quovis homine constituentem.

Qum mihi propositum fuisset in Secunda Secundi Libri Parte, non solum de *Russis* & *Bulgaris*, sed etiam de *Moravis* agere, id propemodum in me sum expertus, quod sæpe sæpius in summo altissimorum montium jugo fieri solet, ut nivis flocculi ex arboribus decidentes, in seseque conglobati, præcipiti progressu tandem in immensas moles excrescant. Ubi enim ad Ecclesiæ Bulgaricæ origines deventum est, plura, eaque fortasse non inutilia, neque inju-

injucunda, repente mihi affulserunt, quæ grandiorem, quam Typographus præfixerat, Libri molem effecère, ita ut reliqua ad Moravos spectantia, quæ uberius accuratiusque præparaveram, commode iis subjungi non possent. Hinc e re futurum putavi, si a secundo Libro avulsis, principem locum in hoc Tertio concederem.

Anastasius Bibliothecarius Præfat. in Conc. Constantinopolitanum IV. de S. Cyrillo, *Constantino* antea dicto, Slavorum Apostolo, deque Photio nondum Sedis Byzantinæ invasore hæc scribit. " Ante annos aliquot (*a*) Photius idem „ duarum unumquemque hominem animarum consistere „ prædicabat. Qui quum a Constantino Philosopho, ma- „ gnæ sanctitatis viro, fortissimo ejus amico, increpatus fuis- „ set, dicente: cur tantum errorem in populum spargens, tot „ animas interfecisti? Respondit: non studio quemquam „ lædendi, talia, inquit, dicta proposui; sed probandi, „ quid Patriarcha Ignatius ageret, si suo tempore quæli- „ bet hæresis per Syllogismos Philosophorum exorta pate- „ sceret: Qui scilicet viros exterioris sapientiæ repulisset: „ Verum ignoravi me sub hujus fomite propositionis tot „ animos fore læsurum. Ad quod ille: o sapientia mundi, „ quæ infatuatur & destruitur! Jactasti sagittas in multi- „ tudinem copiosæ turbæ, & ignorasti quemlibet ex his „ omnibus vulnerandum. Certe omnibus liquet, quia „ sicut oculi quantumlibet sint magni & aperti, si fumus „ palearum interjacuerit, videre ultra non possunt; ita „ oculi sapientiæ tuæ quantumlibet sint ampli & patu- „ li, avaritiæ tamen & invidiæ fumo penitus obcæca- „ ti, tramitem justitiæ videre non possunt. Ac per id „ verum est, quod dicis, neminem ictu tuo putasse esse læden-

---

a Hic Photianus error damnatus fuit in Synodo VIII. canone XI. ex interpretatione Anastasii Tom. 8. Concil. Labb. pag. 1132. & can. X. juxta Græcam editionem, Tom. cit. Concil. pag. 1374. quæ sic habet: *Quum vetus novaque Lex Testamenti doceat, unicam homini eamque ratione & intelligentia pollentem esse animam; eandemque sententiam Deiloquorum omnium patrum & doctorum Ecclesiæ doctrina confirmet; sunt tamen qui duas homini esse animas asserant, & quibusdam vitiosis ratiocinatiunculis suam hæresim stabiliant, Itaque Sancta hæc Œcumenica Synodus hujus impietatis conditores cum tota secta sua, magna voce anathematizat. Qui vero posthac contraria dicere ausus fuerit, anathema est.*

„ lædendum, quum sic obcæcatum sensum prædictis adversum Patriarcham passionibus habens, nec quid emiseris „ prævidisti. „ Constantinus iste, cognomento *Philosophus*, (ut recte observant Henscenius ad IX. Martii §. IV. *de SS. Cyrillo & Methodio* num. 29. pag. 17. & Pagius ad ann. 857. num. XI.) alius non est, quam *S. Cyrillus*, qui una cum *S. Methodio* germano suo, Slavorum gentem ad fidem Christianam adduxit. In historia de Regno Slavorum a Diocleate Presbytero composita, id legitur: " Tunc vir „ Dei Constantinus, cui nomen postea Cyrillus a Papa „ Stephano impositum est, quando consecravit eum Mo- „ nachum, cæpit prædicare Regi Evangelium Christi, & „ fidem Sanctæ Trinitatis: cujus prædicationem Rex (*scilicet Slavorum in Moravia*) Sphetopelech credidit Chri- „ sto, & baptizatus est cum omni regno suo. „ Antea vocaverat eum *Philosophum*; sed in eo errat, quod scribit, *Cyrilli* nomen illi a Stephano Papa datum fuisse; Cyrillus enim usque ad Stephani V. tempora vivere non potuit, uti mox dicam. Id porro Constantini cum Photio colloquium, Pagius serius quam anno 857. accidere nequivisse scribit: nam eo anno 857. die 23. Novembris, S. Ignatium Patriarcham e Sede dejectum, & anno 846. die 4. Julii ordinatum fuisse, ostendit ad ann. 847. num 19. & ad ann. 858. num. XII. Henschenius vero loc. cit. *videtur* (inquit) *illud temerarium Photii dogma circiter annum* 848. *aut sequentem, reprehendisse sapientissimus Constantinus; quum esset anno* 847. *ad Patriarchales infulas regiæ urbis, post obitum S. Methodii, evectus S. Ignatius, Michaelis Curopalatæ Imp. filius*.

II. Quo tempore S. Cyrillus id Colloquium cum Photio habuerit: & quando in Chazariam missus sit, & a quo? & an in Russiam?

Hinc erroris arguuntur qui eundem Constantinum anno 843. ad prædicandum Chazaris Evangelium missum scribunt. Nam S. Ignatius nondum Patriarcha eo anno fuerat: neque Constantinus a Chazaria perhibetur Byzantium circa annum 847. vel 848. rediisse. Joannes Georgius Stredowskius *in sacra Moraviæ historia*, sive *vita SS. Cyrilli*, & *Methodii*, *Solisbaci* 1710. impressa p. 92., & Kohlius *in Introductione in historiam & rem literariam Slavorum Altonaviæ* 1729. pag. 135. sic scribunt: " Accidit inter-

 „ ea „

„ ea, dum hi duo fratres, Cyrillus & Methodius, Constantinopoli versarentur, anno circiter 843. ut Gazarorum „ Princeps singulari quodam numinis instinctu percitus, „ Legatos ad Theodoram Imperatricem mitteret, petitum, ut nonnullos ad se spectatæ pietatis, doctrinæque „ viros divini verbi præcones mitteret. Ad quod illa faciendum paratissima, Methodium ac Cyrillum statim „ ablegavit. „ Non in anno tantum, sed etiam in numero præconum Evangelicorum est error manifestus: nam in vita SS. Cyrilli & Methodii ab Henschenio (a) edita, solus Cyrillus sive *Constantinus*, ad Chazaros missus dicitur, his verbis: " Tempore Michaëlis Imperatoris, fuit quidam vir genere nobilis, civitate (b) Thessalonica ortus „ nomine Constantinus [c], qui propter mirabile ejus ingenium dictus est Philosophus (hic quinquagesimo die „ ante obitum suum, ex licentia Summi Pontificis (d) imposuit sibi nomen Cyrillus, asserens sibi nomen hoc divinitus fuisse revelatum) quumque adolevisset, magna „ religione & prudentia est præditus, honoremque Sacerdotii ibidem est adeptus. Eodem tempore ad præfatum „ Imperatorem in Constantinopoli venerunt Gazarorum „ Legati, supplicantes quatenus dignaretur aliquem virum eruditum ad illos mittere, qui eos fidem Catholicam veraciter edoceret; adjicientes inter cætera, „ quomodo nunc Judæi, nunc Saraceni, ad suam fidem „ eos molirentur convertere. Tunc Imperator cum Pa-„ triar-

---

a Ex Cod. Ms. Blauburano, ad IX. Mart. pag. 22.

b In Breviario Olomucensi excuso anno 1495. pro *Thessalonica* perperam legitur *Alexandria*, sic: *Quemadmodum ex historiis plurimorum Sanctorum, & Chronicis diversis colligitur, SS. Cyrillus & Metudius, fratres germani, de Alexandria, Græcæ & Sclavonicæ linguæ periti, venerunt in terram Moraviæ.*

c Jacobus de Voragine: *Sacerdos quidam, nomine Philosophus*. Petrus de Natalibus, *nomine Philippus*. Uterque non recte. Nomen ei erat Constantinus, professione *Philosophus*. In Breviario, quo Bohemi, Moravi, Poloni utuntur, Lect. 1. Cyrilli & Methodii pater fuisse *Constantinus cognomento Philosophus*, perperam dicitur: erat enim hoc ipsius Cyrilli nomen: uti ex Epistola Anastasii Bibliothecarii testis oculati data ad Carolum Regem anno 875. constat, in qua hæc de eo dicuntur: *Vir magnus & Apostolicæ Vitæ præceptor Constantinus Philosophus Romam sub Venerabilis memoriæ Hadriano Papa venit, S. Clementis corpus sedi suæ restituit.*

d Adriani II., quem Constantinus & Methodius a Nicolao I. Romam evocati, convenerunt post Idus Novembris anni 867. quo is Nicolao mortuo suffectus fuerat.

„ triarcha habito consilio, præfatum Philosophum illuc „ transmisit, optime confidens de ejus prudentia, conversatione laudabili, & morum puritate. „ Idipsum, de solo scilicet S. Cyrillo sive Constantino Philosopho, traditur in altera (a) ejusdem ac Methodii fratris vita apud Henschenium, verbis fere iisdem, sic. " Tempo- „ re igitur, quo Michael Imperator, novæ Romæ rege- „ bat Imperium, fuit quidam vir nobili genere, civita- „ te Thessalonica ortus, vocabulo Constantinus, qui ob „ mirabile ingenium, quo ab ineunte infantia mirabiliter „ claruit, veraci agnomine Philosophus est appellatus. Hic „ quum adolevisset, atque a parentibus fuisset in Urbem „ regiam ductus, essetque insuper magna religione & pru- „ dentia præditus, honorem quoque Sacerdotii ibidem, „ ordinante Domino, est adeptus. Tunc temporis ad præ- „ fatum Imperatorem Cazarorum Legati venerunt, oran- „ tes, ac supplicantes, ut dignaretur mittere ad illos „ aliquem eruditum Virum, qui eos fidem catholicam „ veraciter edoceret, &c. Tunc Imperator, simul cum „ Patriarcha consilio habito, præfatum Philosophum ad- „ vocans, simul cum Legatis illorum ac suis, honorificentis- „ sime transmisit illuc, optime confidens de prudentia & „ eloquentia ejus. „ Quis fuerit is Patriarcha, non exprimitur in utraque vita. Eum autem S. Ignatium fuisse, constat ex iis, quæ ex Anastasio Bibliothecario retulimus, nequiter nempe ea confinxisse Photium, ut eidem Ignatio conflaret invidiam, de quibus eum Constantinus Philosophus redarguit: quod omnino factum videtur, antequam ad Chazaros proficisceretur. Atqui, ut modo dicebam, S. Ignatius non ante diem 14. Junii anni 846. Methodio defuncto in Constantinopolitano Patriarchatu suffectus, die 23. Novembris anni 857. e Sede inique dejectus, substituto in ejus locum Photio; demum eodem Photio die 25. Septembris anni 867. deposito, iterum die 23. Nov. ejusdem anni Throno restitutus, decessit die 23. Octobris anni 877. Fal-

a Ex Ms. Cod. Francisci Duchesnii de translatione Corporis S. Clementis Papæ, ad ix. Mart. pag. 19.

Fallitur ergo Kulcinius, dum in Præfat. ad Specimen Ecclesiæ Ruthenicæ, inter eos, qui fidem Christianam in Russiam invexerunt, post S. Andream Apostolum recensens SS. Cyrillum & Methodium, sic de Cyrillo scribit: " Cy-
,, rillus enim patria Thessalonicensis, Constantinopoli li-
,, teris profanis sacrisque imbutus, & ob eximiam sapien-
,, tiam Philosophus dictus, a S. Ignatio Patriarcha an-
,, no 867. missus fuit in Russiam, ad quam quum perge-
,, ret, Chersonæ corpus S. Clementis Papæ & Martyris
,, invenit: hinc cum tanto thesauro in Russia aliquo tem-
,, pore commoratus, rediit rursus Constantinopolim;
,, inde vero ad instantiam Rastislai Principis in Moraviam
,, se contulit, ibidemque cum socio Methodio multis an-
,, nis laboravit in conversione Slavorum, Moravorum ni-
,, mirum, Bulgarorum, Serborum, ac Russorum: tandem
,, Romam profectus obiit circa annum 880. ,, Nam primo, error est in anno 867. quo S. Ignatius dicitur misisse in Russiam S. Cyrillum: quum eo anno Cyrillus ac Methodius, Chazaris, Bulgaris & Moravis jam antea ad fidem Christi conversis, Romam a S. Nicolao I. Papa evocati sint, uti ex dicendis constabit: Secundo, error est in *Russia*: non enim in Russiam, sed in *Chazuriam* S. Cyrillus primum missus fuit: deinde una cum fratre Methodio Bulgaros docuit: postremo Moravos vicinosque Bohemos. De Russis ne verbum quidem apud veteres Scriptores.

III. Nomen, patria, parentes S. Cyrilli seu Constantini Philosophi.

Stredowskius (*a*) affirmat, Cyrillo ac Methodio patrem fuisse *Constantinum Philosophum* cognomento dictum, civem ac patricium *Romanum*, ex illustri Romanorum familia natum: qui Constantinopoli, quo demigraverat, vale dicto, sedem omnium rerum ac fortunarum suarum Thessalonicæ collocaverit. Videtur istud quidem, quod de Urbe *Roma* ejus patria, unde Constantinopolim demigraverat, dicitur, ex Cedreno hausisse, qui Methodium Cyrilli fratrem, genere *Romanum* vocat, Μεθόδιόν τινα Μοναχὸν, Ῥωμαῖον τὸ γένος, ζωγράφον τὴν τέχνην, " Metho-
,, dium quemdam Monachum, Romanum genere, arte
,, picto-

a Fortasse id hausit ex Breviario Olomucensi, de quo supra in Adnotatione.

„ pictorem : „ Verba ejus hæc ſunt , edit. Baſileen. pa- „ gin. 443. " Alia res quoque tum evenit , Regem ad „ pietatem manu quaſi ducens , in eaque eum confirmans. „ Quum enim inexplebili venandi cupiditate flagraret , „ intemperantius aliquando his ſuis deliciis uſurus , Me- „ thodio Monacho , genere Romano , arte pictori , ut „ picturis hiſtoricis habitaculum ſuum inſtrueret , man- „ dat . „ Conſtantinus quoque Porphyrogenitus in Chronograph. lib. 4. num. 15. *Romanum* appellat Methodium , inquiens : " Sed & aliquid ejuſmodi accidiſſe ajunt ; nempe quum Bogoris Princeps venatione ſupra modum „ delectaretur ; hæc quoque in domo quadam , in quam „ frequens concedebat , voluiſſe depingi , ut noctu perinde interdiuque iis ſpectaculis oculos paſceret . Hoc „ itaque amore captus , Μεταχαλεῖται μοναχόν τινα τῶν καθ' ἡμᾶς Ῥωμαῖον ζωγράφον , Μεθόδιος ὄνομα τῷ ἀνδρὶ, Monachum quemdam ex noſtris Romanum pictorem , Methodium nomine , accerſit . „ At de nomine parentis eorum *Conſtantini* merito dubitatur: nam liber Slavonicus, cui nomen (*a*) *Stepennaja Kniga* , Cyrilli ac Methodii patrem vocat *Leonem Theſſalonicenſem* , his verbis (*b*) capit. XI. „ Ablegati a Michaele Imperatore Orientis , Methodius & Conſtantinus , filii Leonis Theſſalonicenſis , „ quum multos libros ſacros tranſtuliſſent , & peculiare „ quoddam Alphabetum ſuo ex ingenio concinnaſſent, magna cum laude Eccleſiæque fructu , Evangelii docendi „ munus obierunt ; Methodio tandem Moraviæ Epiſcopo „ conſtituto ; Conſtantino autem in Monachali vita , quæ „ Cyrilli nomen illi indiderit , defuncto . „ Patria proinde illis non *Roma* , ſed *Theſſalonica* : unde & in veteri ms. Breviario Olomucenſi apud Henſchenium ad diem IX. Martii pag. 24. Cyrillus natione *Græcus* dicitur , ſic : " Beatus „ Cyrillus natione Græcus , tam Latinis , , quam ipſis „ Græcorum apicibus inſtructus , poſtquam Vulgari crediderunt , aggreſſus eſt in nomine Sanctæ Trinitatis & „ indi-

a. Id eſt , *Gradualis Liber* , Slavonica lingua ſcriptus .
b Apud Kohlium in Hiſtor. Codicis Sacri Slavonici §. VIII. pag. 125.

,, individuæ Unitatis, etiam genti Moraviæ fidem Domini ,, nostri Jesu Christi prædicare ,, Hoc ipsum intelligunt Græci Scriptores, quum *Methodium* & *Cyrillum Romanos* genere appellant: nimirum quotquot Imperio Orientali sive Byzantino suberant Christiani, ii *Romæi* sive *Romani* dicebantur, juxta consuetum loquendi morem, quo Imperium illud *Romanum* dicebatur, & Imperatores Orientis, *Romanorum Imperatores* sese appellabant, etsi revera Græci essent, aut Syri, sive Armeni, seu alterius Orientalis regionis: propter Regiam scilicet Urbem Constantinopolim, Imperii illius Sedem, quæ *Romæ novæ* nomen obtinuerat.

IV.

Acta SS. Cyrilli ac Methodii, edita & manu exarata. Utraque eorum Vita ab Henschenio evulgata expenditur. Item quæ de iis Andreas Dandulus, & Stredovuskius scribunt.

Extat duplex SS. Cyrilli ac Methodii vita ab Henschenio ad diem IX. Martii edita. Prima cum Translatione S. Clementis ex Ms. Francisci Duchesnii " Initium pag. 19. ,, Tempore igitur quo Michael Imperator novæ Romæ regebat Imperium, fuit quidam vir nobili genere, civitate Thessalonica ortus, vocabulo *Constantinus*: ,, Altera *ex Ms. Blauburano*: initium pag. 22. " Tempore ,, Michaelis Imperatoris, fuit quidam vir genere nobilis, ,, civitate Thessalonica ortus, nomine Constantinus. ,, Subjunguntur pag. 24. *Lectiones Ecclesiasticæ de iisdem SS. Cyrillo, & Methodio, ex veteri Ms. Breviario Olomucensi*. Initium: *Beatus Cyrillus natione Græcus, tam Latinis, quam ipsis Græcorum apicibus instructus, postquam Vulgari crediderunt, aggressus est in nomine S. Trinitatis, & individuæ Unitatis, etiam genti Moraviæ fidem D. N. Jesu Christi prædicare*. Bohemorum denique conversio per S. Methodium Episcopum ex Ms. coenobii Budecensis in vita S. Ludmillæ Mart. Initium pag. 24. col. 2. " Pestilentiæ cladibus afflicti infelices illi, qui nunc Slavi Bojemi sub Arctum positi ,, Idem Henschenius in Commentario prævio agens de gentibus a SS. Cyrillo & Methodio ad Christi fidem conversis, *Chazaris* scilicet, *Bulgaris*, *Moravis*, & *Bohemis*, Chronologiam insuper Apostolicæ eorum prædicationis tradit §. IV. asserens, Sanctum Cyrillum post annum Chr. 848. in Chersonesum profectum, Chazaros convertisse; tum Moravos circa annum

num 867. advenisse: denique mortuo Cyrillo, Bohemos a Methodio Christiana sacra accepisse ante annum 894. Hæc summatim Henschenius: quæ sunt a nobis singillatim expendenda.

Et primo de Chazaris est dicendum. In utraque Vita de *Constantino* Philosopho, qui *Cyrilli* nomen assumpsit: *Hic quum adolevisset, atque a parentibus fuisset* (ex Urbe Thessalonicensi) *in Urbem Regiam ductus, honorem Sacerdotii ibidem est adeptus*. Andreas Dandulus in Chronico ubi de Urso Particiaco Venetorum Duce anno Chr. 864. inaugurato. „ Eodem tempore Constantinus Thessalonicensis, cui Papa, *Cyrillus* nomen imposuit, vir catholicus, divinisque scripturis eruditus, & in variis idiomatibus peritus, Regem Bulgarorum cum gente sua ad fidem convertit: & acceptis a Sede Apostolica sacri Ordinis Ministris, adeo Rex in fide solidatur, ut non multo post, filio majore in Regem ordinato, ipse abrenuncians sæculo, factus est Monachus. *Et post pauca*. Hujus autem B. Cyrilli prædicatione Svetopolis Rex Dalmatiæ, qui ab Odroillo germano Totilæ Regis Gotorum originem duxerat, cum toto suo populo catholicam fidem suscepit, & ab Honorio Cardinali Legato Apostolicæ Sedis, assistentibus Orthodoxis Episcopis, & Apocrisariis Michaelis Imperatoris Constantinopolitani, a quo Regnum suum recognoscebat, in plano Dalmatiæ coronatus est, & Regnum suum in quatuor partes divisit. *Et post pauca*. Hic B. Cyrillus pene omnium Sclavorum dictus Apostolus, qui hos ad fidem reduxit, & divinum Officium in lingua Sclavonica eis transtulit, corpusque B. Clementis Papæ a Chersona, ubi in mare Ponticum projectum fuerat, mari siccato abstulit, & Romam detulit, ubi in Ecclesia sui nominis reconditum est, & consequenter B. Cyrillus paucis interjectis diebus obiit. „ Nulla, ut vides, Methodii mentio. Sed quot sint in hac narratione errores, mox videbimus.

Jo: Petrus Kohlius in hist. Codicis Sacri Slavonici p. 134. ex Stredowskio. Cujus (de Constantino & Methodio est sermo) „ cujus fama quum ad Theodoræ Theophili Imperatoris conjugis aures pervenisset, quæ literas, artesque liberales cum ipsis Magistris ac eruditis, a Michaele Balbo Constantinopoli quondam ejectas, restituendi consilium ceperat; haud

„ haud invito fecit, ut inter cæteros famæ florentis viros *Methodium* ac *Cyrillum* quamlibentissime eo vocaret. Hi vero „ non multo postquam huc venerant, Methodio Constantinopolitano tum Antistite, Ecclesiastico muneri præfecti sunt. „ Monachorum habitu ibidem indutos nonnulli tradunt: sed „ negat Stredowsckius, priusquam e Græcia Slavorum terras „ adierint, Monachorum Ordini accessisse. *Et post pauca concludit*: Longe post demum quam duumviri nostri Slavorum „ terras intraverant, Cyrillus pullatorum ordine suum nomen „ professus est: Methodium autem huic ordini unquam adscriptum fuisse, nusquam legimus. „ Verum quæ hic de *Cyrillo* ac *Methodio* ab Imperatrice Theodora Constantinopolim evocatis dicuntur, nullum habent antiquum testem: quin imo a Stredowsckio ea videntur ad Theodoram eosque fratres perperam referri, quæ ab historicis de Michaele Balbo, Barda Cæsare, & Leone Philosopho Episcopo Thessalonicensi narrantur. Cedrenus pag. 499. de Michaele Balbo: „ Literaturam quoque adeo est aversatus, ut ne pueros quidem ea permiserit „ erudiri, vel vesaniæ ipsius coarguendæ atque refellendæ in„ strumenta alii inde pararent; vel disciplina adjuti, quum „ oculorum ac linguæ velocitate in legendo uterentur, ipsi palmam ejus rei prræriperent; adeo enim in literis componendis „ tardus erat, & syllabis conficiendis, ut librum alius facilius „ perlegeret, quam ipse sui nominis elementa recenseret. „ Idem Cedrenus pag. 430. de Barda Cæsare: „ Interim Bardas „ negotia publica procurabat, imperiumque animo sibi destinabat, quod suo tempore adipisceretur. Idem profanas quoque literas, quæ Imperatorum barbarie atque inscitia jam a „ multis annis prorsus obsoleverant & evanuerant, recreavit, „ singulis scientiis certo loco suas scholas attribuens, supremæ „ autem omnium Philosophiæ ad ipsam Regiam in Magnaura. „ Itaque ex eo rursum florere scientiæ cœperunt ... Philosophiam docebat magnus ille Philosophus Leo, consobrinus „ Joannis Patriarchæ. Hic Leo Episcopus quum esset Thessalonicæ, Imaginiperdis (*Iconomachis*) submotis, ipse quoque munere suo privatus, quum in otio degeret, huic fuit „ negotio adhibitus. „ Pergit enarrans, quo pacto is Leo antea in notitiam Theophili Imperatoris pervenerit. At vero

quum

quum a Theodora Augusta restituto imaginum cultu, tam Joannes Patriarcha, quam Leo Episcopus Thessalonicæ suo gradu submoti fuerint, utpote Iconomachi, quumque post Theodoræ e palatio ejectionem, Bardas Cæsar eundem Leonem Philosophiæ edocendæ magistrum præfecerit; satis aperte colligitur, neque hunc Leonem fuisse Cyrilli ac Methodii parentem, neque a Theodora eosdem Cyrillum ac Methodium a Thessalonica in Urbem regiam evocatos, aut ab ipsa consilium restituendi literas captum. Omnia ergo hic miscet Stredowskius.

Cyrillum autem in Slavorum terris Monachum egisse, constat ex priori vita, in qua pag. 21. num. XI. post ejusdem Cyrilli mortem, quę Romæ anno exeunte 867. vel ineunte 868. contigit, sic Methodius ipsius frater ad Papam Hadrianum secundum dixisse perhibetur: „ Tunc supradictus frater ejus „ Methodius accedens ad S. Pontificem & procidens ad vestigia ejus, ait: Dignum ac necessarium duxi suggerere Beatitudini tuæ, Apostolice Pater, quoniam quando ex domo „ nostra ad servitium, quod auxiliante Domino fecimus, sumus egressi: mater cum multis lacrymis obtestata est, ut si „ aliquem ex nobis, antequam reverteremur, obiisse contingeret, defunctum fratrem frater vivens ad Monasterium „ suum reduceret, & ibidem illum digno & competenti obsequio sepeliret. Dignetur igitur Sanctitas Vestra hoc munus „ meæ parvitati concedere, ne precibus matris vel contestationibus videar aliquando contraire. „ In altera vita pag. 23. num. 12. dicitur B. Methodius corpus defuncti Romæ fratris Cyrilli voluisse ad *Moraviam secum deportare*. Quod argumento est, utrumque fratrem, si non Constantinopoli aut Thessalonicæ, saltem in Moravia Monasterium proprium habuisse. Certe Methodium ordini Monachorum fuisse olim adscriptum, testantur Continuator Porphyrogeniti in Michaele Theodoræ filio num. 15. Curopalates pag. 25. & Cedrenus pag. 540. dum scribunt, Bogorim Bulgarorum Regem conspecta, quam *Methodius Monachus* fecerat, secundi Dominici adventus pictura territum, ab eoque edoctum, suam ejurasse superstitionem. Eorum verba mox recitabo.

V. Sancti Cyrilli ad Chazaros Evange-

Utraque vita pag. 19. & 22. „ Tunc temporis ad præfatum „ Imperatorem (*Michaelem Theophili ac Theodoræ filium*) „ Chaza-

lica expeditio. An etiam Methodio fratre comite? definitur ejus expeditionis tempus & occasio.

„ Chazarorum legati venerunt, orantes ac supplicantes, ut „ dignaretur mittere ad illos aliquem eruditum virum, qui „ eos fidem Catholicam edoceret; adjicientes inter cætera, „ quoniam nunc Judæi ad fidem suam, modo Saraceni ad suam „ nos convertere e contrario moliuntur. Verum nos ignoran- „ tes, ad quos potissimum nos transferamus, propterea a sum- „ mo & Catholico Imperatore consilium quærere nostræ fidei „ ac salutis decrevimus, in fide vestra ac veteri amicitia plu- „ rimum confidentes. Tunc Imperator simul cum Patriarchâ „ consilio habito, præfatum Philosophum advocans, simul „ cum legatis illorum ac suis honorificentissime transmisit illuc, „ optime confidens de prudentia, & eloquentia illius. E ve- „ stigio igitur præparatis omnibus necessariis, iter arripiens, „ venit Chersonem, quæ nimirum terræ vicina Chazarorum „ & contigua est, ibique gratia discendi linguam gentis illius, „ est aliquantulum demoratus. „ Pergit historicus, enarrans, quod Cyrillus de corpore S. Clementis Papæ inquirens, cum Episcopo, Civitatis Duce, & aliis insulam quandam adiit, ubi costam, caput, & alias Sancti Clementis reliquias unacum anchora, cum qua in mare fuerat præcipitatus, invenit, easque solenniter ad Metropolitanam Ecclesiam transtulit. Mox subdit: „ Post hæc prædictus Philosophus iter arripiens, & ad gen- „ tem illam, ad quam missus fuerat, veniens, comitatus Re- „ demptoris omnium Dei prædicationibus & rationibus elo- „ quiorum suorum, convertit omnes illos ab erroribus, quos „ tam de Saracenorum, quam de Judæorum perfidia retine- „ bant. Unde plurimum exhilarati, & in fide Catholica corro- „ borati atque edocti, gratias referebant omnipotenti Deo, „ & famulo ejus Constantino Philosopho. Literas insuper Im- „ peratori cum multis gratiarum actionibus transmiserunt, quia „ eos studio suo ad veram & Catholicam revocare studuerit fi- „ dem; affirmantes se ob eam rem imperio ejus semper subdi- „ tos & fidelissimos de cætero velle manere. Deducentes au- „ tem Philosophum cum multo honore, obtulerunt ei mune- „ ra maxima, quæ ille omnia, ut revera Philosophus, respuens, „ rogavit, ut pro muneribus illis, quotquot captivos externos „ haberent, sibi secum mox reversuro, dimitterent. Quod „ protinus completum est.

Id

Id factum anno Chr. 843. tradit Kohlius ex Stredowſckio, his verbis pag. 135. „ Accidit interea, dum hi duo fratres „ Conſtantinopoli verſarentur, anno circiter 843. ut Gazaro- „ rum princeps, ſingulari quodam numinis inſtinctu percitus, „ legatos ad Theodoram Imperatricem mitteret, petitum, ut „ nonnullos ad ſe ſpectatæ pietatis doctrinæque viros, divini „ verbi præcones mitteret. Ad quod illa faciendum paratiſſi- „ ma, (*a*) Methodium ac Cyrillum ablegavit. „ At ſolum Cyrillum abſque Methodio miſſum fuiſſe, item legatos Gazarorum principis ad Imp. Michaelem adveniſſe, in utraque Vita legitur. Id inſuper non anno circiter 843. ſed poſt ann. 848. contigiſſe, oſtendit Henſchenius commentar. prævio in Vitam SS. Cyrilli & Methodii §. IV. num. 30. *Et non multo poſt (b) ipſe Conſtantinus miſſus, ut Chazaris fidei Chriſtianæ myſteria exponeret, qui id ab Imp. Michaele petierant, cujus erat jam celebre etiam apud exteros nomen, cum ſancta matre Theodora & Thecla ſorore placide ac feliciter imperantis, caſte tunc colentis pietatem. Matris ergo ſororiſque conſilio, & Patriarchæ Ignatii, ad eam rem delegit Conſtantinum Michael. Qui mox in Cherſoneſum profectus, ibi primum Slavicam linguam, Chazaris quoque communem, didicit: & ut veriſimile eſt, Evangelium in eam linguam tranſtulit, aliaque e Scripturis aut Eccleſiaſticis libris, quæ ſibi ad barbarorum commodiorem inſtitutionem utilia cenſebat, & ad publicas precationes, quarum iis formulas inculcaret, etiam privatim uſurpandas. Quam ad rem novos quoque characteres excogitavit, quum forte, ut etiamnum nonnulli Orientales populi, figuris quibuſdam uterentur, quæ neque tam facile addiſci præ multitudine poſſent, neque ad omnia enuncianda perinde idoneæ eſſent, niſi formæ aliquæ, velut alphabeti ordine connexæ, effingerentur, quibus identi-* *dem*

---

a Kohlius in Animadverſ. ad pag. 136. F. *Hanc rem Stredowskius pag. 95. ita narrat. Læta fronte hæc Gazarorum Legatorum poſtulata excepit pro filio ſuo Theodora, habitoque cum S. Methodio Patriarcha (qui alius erat a noſtro Methodio) conſilio, Cyrillum ad hoc negotium deſtinavit, qui itineris comitem poſtea fratrem aſſumpſit.* Utrumque falſum: neque enim Methodius, ſed Ignatius, tunc temporis, poſt annum ſcilicet 848. erat Patriarcha: neque Methodius cum fratre Cyrillo, ſed ſolus Cyrillus ad Chazaros miſſus fuit.

b Loquitur de temerario illo dogmate Photii, quod Cyrillus ſive Conſtantinus circa anno 848. aut ſequentem reprehendiſſe dicitur, quum eſſet anno 847. ad Patriarchales infulas regiæ urbis, poſt obitum S. Methodii, evectus S. Ignatius, Michaelis Curopolatæ Imperatoris filius.

dem varie transpositis, non voces integræ, nedum sententiæ, sed syllabæ, certo consonantium motu ac velut spiritu repræsentarentur; prout in Græcis ac Latinis fieri norat. Diversos tamen ab utrisque esse characteres illos necesse erat, ne perturbarentur legentes, quibus æque sua esset ac linguæ alterius nova scriptura. His ita præparatis, inventisque interea S. Clementis Papæ reliquiis, ad Chazaros adiit, eosque celeriter, quippe jam ultro expetentes, cognitione nostræ religionis erudiit. Qua re peracta, Constantinopolim revertit, relictis fortasse apud Chazaros orthodoxis e Taurica Sacerdotibus, qui linguæ eorum gnari ad Sacramenta iis conferenda, & quæ alia necessaria, præsertim Neophytis, essent, procuranda impenderent operam.

VI. Situs Chazariæ. Sermo Chazarorum a Sclavico diversus.

Ita Henschenius: cui quoad annum, quo Chazari a S. Cyrillo Christiana fide sunt imbuti, libenter assentior; eo præsertim adductus argumento, quod supra ex Constantino Porphyrogenito ad annum circiter Chr. 838. Theophili Imp. 10. eorumdem Chazarorum Chaganus per legatos petierat, ut castrum Sarcel, genti suæ ædificaret, quo a Patzinacitis sese tueri possent. At quod Henschenius subdit de lingua Slavorum, Chazaris communi, quam Cyrillus, dum Chersonæ degeret, didicerit, deque sacris libris ibi ab eodem in eam Slavicam linguam versis, novisque ejus linguæ characteribus excogitatis; hoc, inquam, nullo pacto probari posse censeo: tum quia paucorum mensium spatio, quo Cyrillus Chersonæ moratus est, fieri nequit, ut & linguam illam didicerit, & in eam tot sacros libros converterit: tum quia Chazarorum lingua a Slavica erat aliena: Chazari enim Hunnico sive Turcico sermone, non Slavico utebantur. Cedrenus ad ann. Heraclii XVI. memorat Τὺς Τύρκυς τῆς ἑώας οὓς καὶ χαζάρυς ὀνομάζυσιν, *Turcos Orientales, quos & Chazaros appellant.* Porphyrogenitus de Admin. Imp. cap. 38. *Turcorum gens olim prope Chazariam habitabat, in loco cui cognomen Lebedias, a primo ipsorum Boëbodo, qui nomine quidem Lebedias appellabatur, dignitate vero, quemadmodum reliqui ejus successores, Boëbodus dicebatur. In hoc igitur loco, nimirum in prædicta Lebedia, fluit amnis Chidmas, qui etiam Chingylus cognominatur. Et quidem tunc temporis non Turci, sed σαβαρτάσφαλοι, Sabartasphali quadam de causa dicebantur: erantque gentes eorum septem, & prin-*

principem vel indigenam, vel alienigenam habuerunt nunquam; sed erant inter ipsos Boëbodi quidam, quorum primus is, cujus supra mentionem fecimus, Lebedias. Habitarunt autem cum Chazaris annos tres, omnibus eorum in bellis adjutores: Chaganusque Chazariæ princeps primo Turcorum Boëbodo Lebediæ, fortitudinis eorum ac commilitii causa, uxorem dedit Chazaram nobilem, motus fortitudinis ejus fama & generis splendore, ut ex eo prolem tolleret: & tamen casu factum est, ut ex Chazara illa liberos non susciperet Lebedias. Patzinacitæ vero, qui Cangar, Κάγγαρ, olim cognominabantur (nam hoc nomen Cangar apud ipsos nobilitatem ac fortitudinem significat) armis contra Chazaros sumptis, victi, terram suam deserere, & Turcorum regionem incolere coacti fuere. Bello autem inter Turcos & Patzinacitas tunc temporis Cangar cognominatos exorto, Turcorum exercitus devictus fuit; atque in partes duas divisus; & earum una quidem orientem versus, partem Persidis incoluit, & hi etiamnum in hodiernum diem Turcorum cognomine Sabartasphali nuncupantur: altera vero pars occidentem versus, sedes posuit cum Boebodo suo ac Duce Lebedia in locis Atel-Cuzu nuncupatis, quæ nunc Patzinacitarum gens incolit. Prosequitur enarrans, a Chagano Chazarorum principe evocatum Lebediam, ut ipsum genti Turcorum, sibi tamen vectigalem, præficeret; eo autem præfecturam recusante, constitutum Arpadem filium Salmutzæ, alterius a Lebedia Boëbodi: *quem*, inquit, *Turci, solemni Chazarorum more ac consuetudine in scuto erectum, Principem fecerunt. Et hunc Arpadem Turci Principem, alium nullum unquam habuerunt, ex cujus etiam posteris ad hunc usque diem* (idest usque ad annum 949.) *Princeps Turciæ constituitur. Post aliquot vero annos, Turcos invadentes Patzinacitæ, eos cum principe Arpade persecuti sunt. Turci itaque profligati fugientes, & terram ad sedes collocandas quærentes magnam Moraviam ingressi, incolas expulerunt, ibique sedes* (a) *suas posuerunt, tenentque etiam in hodier-*

a Turcis hæ gentes conterminæ sunt: ad Occidentem Francia: ad Septentrionem Patzinacitæ: ad Meridiem magna Moravia, sive Sphendoplochi regio, quæ omnino a Turcis vastata est, & ab ipsis jam obtinetur: Chrobati vero ad Montes Turcis adjacent. Idem P[o]rphyrog. cap. 13. & cap. 40. *Confines Turcis sunt, Orientem versus Bulgari: ubi eos Ister fluvius qui & Danubius dicitur, disterminat: Septentrionem versus Patzinacitæ: ad Occidentem Franci: ad Meridiem Chrobati.* Porro de Turcorum Rege recole quæ sunt a me enarrata Tom.1. cap.9. num. XXI. & XXII. a p.421. ad 428.

diernum usque diem. Et ex eo tempore bellum cum Patzinacitis Turci non habuerunt. Idem cap. 39. de Cabarorum gente: *Cabari*, Κάβαροι, *a Chazarorum gente descendunt. Facta autem inter eos secessione, belloque orto civili, prior pars vicit: quique victi, pars occisi sunt, pars fugientes ad Turcos, in Patzinacitarum terram se contulerunt, ibique sedes posuerunt, contractaque mutua amicitia, Cabari appellati sunt: unde & Chazarorum linguam ipsos Turcos docuerunt, habentque etiam hodie eandem Dialectum; aliaque item Turcorum lingua utuntur.* Quamquam Abulpharagius asserit *Chazaros* eosdem esse, ac eos populos, quos vulgo *Georgianos*, idest, *Colchos & Iberes*, appellamus; constat (*a*) tamen eum hac in re fuisse deceptum ex eo, quod *Chazari*, sive *Turci* (*b*) Orientales & *Chorasmii* populi, qui ad boream maris Caspii habitabant, irruptione in *Iberiam & Colchidem*, quæ hodie *Mengrelia* & *Guriel* vocatur, facta, illos aliquandiu subjugarint. Ceterum diversos esse Chazaros a Georgianis, certum est, tum quia *Chazarorum* (*c*) regio, in quam Septentrionali supra mare Caspium parte olim migraverant, supra Mæotidem paludem sita est, Patzinacitis & Chersonitis contermina: tum quia lingua Chazarorum *Turcica* est, a *Georgianorum* sermone prorsus diversa: tum demum, quia *Georgiani*, sive *Iberes* (*d*) Asiatici, idest, qui inter mare Caspium & Pontum Euxinum sedes ha-

---

a Vide Herbelot. in Biblioth. Orient. pag. 407. 408. in v. *Gurge*, *Kurge*, *les Georgiens*, *& Gurgistan*, *la Georgie*. Et pag. 1002. in V. *Khozar*, & *Khazar*.

b *Chazaros*, *Turcos*, *Cabaros*, unam eandemque initio gentem fuisse, quæ postea a diversis Ducibus diversa nomina acceperit, testatur Porpyrogenitus Adm. Imper. cap. 38. 39. 40.

c Prima Chazarorum Sedes supra mare Caspium fuerat, unde & illud mare in hodiernum usque diem a Persis, Turcis, & Arabibus, بحر الخزر *mare Chazarorum* appellatur.

d Porphyrogen. Adm. Imp. cap. 23. *Iberia duæ sunt: Altera circa columnas Herculeas*, idest Hispaniæ: *Altera vero Iberia apud Persas sita est.* Et cap. 45. de hac secunda agens: *Iberes* (inquit) *Hierosolymis, in terram quam nunc incolunt, migrarunt annis abhinc* 400. *aut* 500. idest, circa ann. Christ. 450. Mox eorum genealogiam describit cap. 46. eosque unacum Abasgis, Christianos esse, disertim affirmat. Procopius lib. 1. de Bello Persico cap. 12. *Iberum Asianorum Sedes Portas Caspias contingunt a Septentrione, sinistra Lazicam, ab occasu dextra, ab ortu populos qui Persis parent. Christiani sunt inter omnes quos eo nomine censeri scimus, sacrarum legum ac ceremoniarum tenacissimi, quamvis Regi Persarum jam inde antiquitus subditi fuerint.* A Lazis dicta, Turcis, Tartaris & Arabibus, palus Mæotis بحر الازق *mare La-*

habent, usque a temporibus Constantini magni fidem Christi amplexi fuerant, eorumque tanquam Christi cultorum frequens fit mentio apud Historicos Græcos. Non mirum igitur, quod Chaganus Chazarorum, exemplo Chersonitarum, Iberum, Lazorum, & Zanorum, qui pridem Christiana sacra susceperant, excitatus, Christianam & ipse religionem amplecti poposcerit. At nullo pacto admitti posse existimo, aut Slavicam linguam Chersone Cyrillum didicisse, aut ea lingua Chaganum Chazarorum usum fuisse. Quare in eandem allucinationem cum Henschenio & Stredowskio impegisse etiam Kohlius videtur, dum hanc animadversionem pag. 136. apponit: *Factum hoc* (inquit) *anno 843. ex supputatione Strodowskii pag. 95. Antequam Chazaros petierint* (Methodius scil. ac Cyrillus: sed hoc falsum; nam solus Cyrillus ad Chazaros perrexit:) *Antequam Chazaros petierint, Cherfone, Græcorum sine dubio colonia, & multos qui Slavonica* (a) *lingua loquebantur incolas civesque tunc habente, sermonem Slavicum didicisse, Stredowskius affirmat. Sed multæ hic res concurrunt, unde non tum primum Slavonicam linguam imbibisse, sed jamdudum antea scivisse conficitur. Primo enim probabile non est, Theodoram Michaelis III. Imperatoris matrem ejusmodi viros, qui populi, ad quem mittendi erant, linguæ rudes essent, ablegasse. Deinde ob frequens quod cum Gazaris aliisque Slavis Græciæ intercedebat commercium, plurimis Græcorum, præsertim eruditis, familiarem hanc linguam fuisse, verosimile videtur. Denique ex Stredowskii ipsius supputatione tam breve spatium legationem Gazarorum divini Verbi ministros flagitantium, & primum Methodii ac Cyrilli in Gazaros adventum intercedit, ut linguam*

re Lazicum. Lazos etiam optimos Christianos fuisse, testatur idem Procopius lib. 2. de bello Persico cap. 28. ubi & Lazicam fuse describit a cap. 15. ad 30. & lib. 1. cap. 15. refert, *Tzanos*, alias *Zanos*, & *Sanos*, populos ad lævam Tauri montis in præruptis montibus, unde fluvius Phasis in Colchidem fertur, habitantes paulo ante bellum Persicum, cum feritate impietatem exuisse, & Christianam omnes religionem fuisse amplexos.

a Sex linguæ tunc temporis in illis regionibus, inter Caspium & Euxinum mare positis, vigebant. *Græca* scilicet, apud Chersonitas: *Georgiana* sive *Iberica*, apud Iberos & Colchos: *Slavica* apud Russos aliosque: *Armenica* apud Armenios: *Arabica* apud Saracenos: *Persica* apud Persas: & *Turcica* apud Turcos, Hunnos, Chazaros, Tartaros. *Slavice, Græce, & Latine* Cyrillum ac Methodium didicisse, eorum Acta demonstrant. Turcicam igitur Cyrillus didicerit oportet, dum Chersone degeret, ut congredi cum Chazarorum Chagano posset: nam ipsum *Chagani* nomen, Turcicum est, non Slavicum.

interea quamdifficillimam perfecte didicisse, nedum libros sacros complures transtulisse, incredibile videatur. Anno enim 843. *Legatos Gazarorum Constantinopolim venisse, sequenti autem* 844. *munus suum nostros jam auspicatos fuisse scribit. Vide librum ejus pag.*95. *&* 200. *Quid quod Illyricum* (*a*) *natione Methodium fuisse, a nonnullis statuitur: vide Acta Erudit. ann.* 1705. *pag.* 240. *ubi Ernesto Gluckio rerum peritissimo hæc sententia tribuitur.*

VII. Bulgaris primum, Deinde Moravis, Cyrillus ac Methodius Evangelicam doctrinam tradunt.

A Chazaris ad Bulgaros & Moravos transitum facio. In prima SS. Cyrilli ac Methodii Vita apud Henschen. ad IX. Mart. pag. 20. num. 7. nulla facta *Bulgarorum* conversionis mentione, post *Chazaros* statim subjunguntur *Moravi* ad fidem Christi unacum Rastislao eorum Principe adducti. Verum in posteriori Vita pag. 22. num. 4. præmittitur *Bulgarorum*, deinde subjungitur *Moravorum* conversio: „ Audiens autem Princeps Moraviæ, quod factum fuerat a Philosopho in Gazarorum provincia, ipse quoque genti suæ consulens, misit ad prædictum Imperatorem nuncios, rogans eum, quatenus genti suæ verum doctorem dirigeret, qui eis pleniter fidem rectam, legis ordinem, & viam veritatis valeat ostendere. Cujus precibus annuens Imperator, prænunciatum Philosophum cum Methodio germano suo illuc transmisit, mandans eis dari copiosas expensas pro itinere. Egressus itaque, primo venit ad Bulgaros, quos, divina gratia cooperante, sua prædicatione convertit ad fidem. Abinde autem procedens, venit in terram Moraviæ. „ Et num. 6. „ His omnibus auditis, Papa Nicolaus lætus factus super his, quæ sibi relata fuerunt, scilicet de conversione gentis Bulgarorum, & Moraviæ, & de reliquiis inventis S. Clementis, &c. „ Lectiones Ecclesiasticæ in Breviario MSS. Olomucensi pag. 24. num. 1. sic habent: „ Beatus Cyrillus natione Græcus, tam Latinis, quam ipsis Græcorum apicibus instructus, postquam Wulgari crediderunt, aggressus est... etiam genti Moraviæ fidem D. N. Jesu Christi prædicare. „ Henschenius commentar. prævio §. 1. num. 2. & seqq. scribit, Cyrillum & Methodium varias Slavorum gentes convertisse: & Cy-

a Nimirum, quia is Thessalonicam Patriam habuit. Illyricum autem vetus non solum Macedoniam, sed ulteriores etiam regiones continebat.

& *Cyrillum* quidem *Chazaros* Ponti Euxini accolas: *utrumque* autem, *Bulgaros* e Sarmatia oriundos,& *Triballos* Bulgaris mistos: mox *Moravos*, Slavicam gentem, latius olim dominantem; demum *Bohemos*. Et §. IV. num.31. Moravorum conversionem figit ante annum Chr.856. quam quum sequuta sit Boëmorum conversio, hanc num. 35. post ann. 867. contigisse concludit. At nos ex Annalista Metensi jam supra ostendimus, Ludovicum Germaniæ Regem anno 845. quatuordecim Duces Boëmanorum cum hominibus suis Christianam religionem desiderantes suscepisse, & in octavis Theophaniæ baptizari jussisse.

Stredowskius in sui libri titulo gentes enumerat, quas SS. Cyrillus & Methodius ad Christiana sacra adduxere: sic autem habet titulus: „ Sacra Moraviæ historia; sive Vi-„ ta SS. Cyrilli & Methodii, genere civium Romanorum: „ prærogativa, Patriciorum Constantinopolitanorum: eru-„ ditione, perspicacissimorum Philosophorum: gradu Ec-„ clesiastico, Welehradensium Archiepiscoporum; gentis Mo-„ raviæ, Bohemiæ superioris, Silesiæ, Gazariæ, Croatiæ, „ Mongreliæ, Circassiæ, Bulgariæ, Triballiæ, Bosniæ, Rus-„ siæ, Dalmatiæ, Pannoniæ, Daciæ, Carinthiæ, Carniolæ. „ & universæ pene Slavoniæ, zelantissimorum Apostolorum: „ ex diversis historicorum, tum manu impressorum, tum scri-„ ptorum codicibus: ex continuata majorum traditione, & „ publicis fide dignis instrumentis, atque Romanorum Pon-„ tificum bullis: acerbo sudore collecta; cui ob concatena-„ tam temporum & rerum seriem, diversa Antiquitatum „ monumenta, uti sunt Moravorum bella, paces, fœdera, „ calamitates, veteres superstitiones &c. adjiciuntur: luci „ publicæ exposita a Johanne Georgio Stredowskio Protono-„ tario Apostolico &c. necnon Paulowicii Parocho, Solisba-„ ci 1710. in quarto. „ Sed præter incultum maxime ac barbarum orationis genus,quod in Stredowskio Kohlius pag. 141. in Adnot. lit. L. notat, hoc etiam vitium liber habet, quod & Cyrillum (qui Monachus & Presbyter obiit) Archiepiscopum Welegradensem facit: & eundem una cum Methodio fratre Apostolum earum regionum comminiscitur, quæ jam dudum antea in Christum crediderant. Quamquam igitur Bulgari ante Moravos a SS. Cyrillo ac Methodio ad Christi fidem

adducti dicantur; nos tamen rerum gestarum seriem sic enarrandam suscipimus, uti in utraque Vita refertur, de anno quo hæc contigerint, mox disputaturi.

VIII. Mittitur Cyrillus cum Methodio in Moraviam. Uterque Romam evocatur a S. Nicolao Papa, eoque mortuo, ab Hadriano II. honorifice recipiuntur.

Philosopho autem (Cyrillo sive Constantino, uti in priori Vita legitur num. 7.) *Philosopho reverso* (e Chazaria) *Constantinopolim, audiens Rastilaus* (a) *Princeps Moraviæ quod factum fuerat a Philosopho in provincia Gazarorum, ipse quoque genti suæ consulens, ad prædictum Imperatorem nuncios misit, nuncians hoc quod populus suus ab idolorum quidem cultura recesserat, & Christianam legem observare desiderabat; verum doctorem talem non habent, qui ad legendum eos & ad perfectam legem ipsum edoceat: rogare se, ut talem hominem ad partes illas dirigat, qui pleniter fidem & ordinem Divinæ legis & viam veritatis populo illi ostendere valeat. Cujus precibus annuens Imperator, eundem supernominatum Philosophum ad se venire rogavit; eumque illuc, idest, in terram Slavorum simul cum Methodio germano suo, transmisit, copiosis valde illi de palatio suo datis expendiis.* Posterior Vita num. 4. *Egressus itaque* (Cyrillus cum Methodio) *primo venit ad Bulgaros, quos divina gratia cooperante, sua prædicatione convertit ad fidem. Abinde procedens, venit in terram Moraviæ, secum portans corpus S. Clementis.* Prior Vita num. 7. *Quumque ad partes illas, Deo præparante, venisset, cognoscentes loci indigenæ adventum illorum, valde gavisi sunt, quia & reliquias B. Clementis secum ferre audierunt, & Evangelium in eorum linguam a Philosopho prædicto translatum. Exeuntes igitur extra civitatem obviam, honorifice & cum ingenti lætitia receperunt eos. Cœperunt itaque ad id quod venerant peragendum studiose insistere, & parvulos eorum literas edocere, officia Ecclesiastica instruere, & ad correptionem diversorum errorum, quos in populo illo repererant, falcem eloquiorum suorum inducere: sicque abrasis & extirpatis de agro illo pestifero multifariis vitiorum sentibus, Divini verbi gramina seminare.* Posterior vita num. 5. „ Dum hæc saluberrima vir Dei prædi„ caret eloquia, & in corde Regis ac populi jam inspirata di„ vinitus illuxisset gratia, Rex ipse cum multitudine populi „ sui

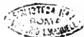
a Rastislavus, alius a Svvatopluco, Sfentipulco, Svvadopluk, Svvatopluk, & Zuentepluck; uti mox demonstrabitur.

„ fui hac doctrina firmiter confortatus, non moratus in via, „ nil dubitans in fide, hilaritate magna animi, magna spe „ salutis præsentis & futuræ, intimis instabat postulationibus, „ quatenus Catholicæ fidei eum firmis initiaret Sacramentis. „ Hoc ut audierunt viri sancti, præ gaudio lacrymati, pro „ eorum conversione & desiderio deprecabantur Dominum „ instantius: deinde sacri Baptismatis unda mundatum, æter„ no Regi munus acceptabile Regem obtulerunt mortalem. „ Quumque viri Dei ipsum Regem cum populo suo religiosa „ solicitudine ad fidei lumen omnino provocassent, illis de„ inde novum & vetus Testamenta exponentes, & infor„ mantes eos, plura de Græco & Latino transferentes, in „ Slavonica lingua Canonicas Horas & Missas in Ecclesia Dei „ publice statuerunt decantare. „ Breviarium Olomucense: „ Et cooperante Divina gratia, postquam illos Christo „ lucratus fuerat, etiam apices vel characteres novos compe„ rit, & vetus novumque Testamentum, pluraque alia de „ Græco seu Latino Slavonicam in linguam transtulit: ac „ Missas præterea cæterasque Canonicas Horas in Ecclesia re„ sonare statuit, quod & usque hodie in partibus Sclavorum „ agitur, maxime in Vulgaris, multæque ex hoc animæ Chri„ sto Domino acquiruntur. „ De sacris libris in Slavonicum a Cyrillo conversis, deque characteribus ab ipso inventis, ali„ bi sermo erit. Prior Vita num.7. „ Manserunt ergo in (*a*) „ Moravia per annos quatuor & dimidium, & direxerunt po„ pulum illius in fide Catholica: & scripta ibi reliquerunt „ omnia, quæ ad Ecclesiæ ministerium videbantur esse neces„ saria. His omnibus auditis Papa gloriosissimus Nicolaus, „ valde lætus super his, quæ sibi ex hoc relata fuerant red„ ditus, mandavit, & ad se venire illos literis Apostolicis „ invitavit. Quo nuncio illi percepto valde gavisi sunt, gra„ tias agentes Deo, quod tanti erant habiti, quod mereren„ tur ab Apostolica Sede vocari. Mox igitur iter aggressi, du„ xerunt etiam secum aliquos de discipulis suis, quos dignos „ esse ad Episcopatus honorem recipiendum censebant: sic„ que post aliquot dies Romam applicuerunt. Sed quum an-

„ te

---

a Ita & posterior Vita num.6. *Manserunt autem in Moravia annos quatuor & dimidium, quibus terra illius populum direxerunt in viam salutarem.*

„ te non multos dies supradictus Papa Nicolaus transiisset ad „ Dominum, secundus Adrianus, qui illi in Romano Pontificatu successerat, audiens quod præfatus Philosophus corpus B. Clementis, quod studio suo repererat, secum deferret, valde nimis exhilaratus est. „ Cetera quæ Romæ gesta sunt, postea referam. In Posteriori Vita num. 6. causa affertur, cur a Nicolao Papa fuerint Romam evocati. „ His „ omnibus auditis, Papa Nicolaus lætus factus super his, quæ „ sibi relata fuerunt, scilicet de conversione gentis Bulgarorum & Moraviæ, & de reliquiis inventis S. Clementis; mirabatur tamen ex alia parte, quod ausi fuissent Sacerdotes Domini Horas Canonicas in Sclavonico decantare. Quapropter mandavit per literas Apostolicas, illos ad se venire „ Romam. Qui mox iter aggressi, applicuerunt Romam, „ Papa interim moriente. Audiens autem Papa Adrianus, „ quod Cyrillus Corpus S. Clementis secum deferret, exhilaratus valde, cum Clero & populo procedens illis obviam, „ honorifice eos cum sacris suscepit Reliquiis. *Et mox*. Apostolicus vero, & reliqui Rectores Ecclesiæ corripiebant „ B. Cyrillum, cur videlicet ausus fuisset in Sclavonica lingua Horas Canonicas statuere, & Sanctorum Patrum instituta immutare. „ Nicolaus I. Papa mortuus est anno 867. Idibus Novembris, quo die ejus memoria in Martyrol. Rom. celebratur. Hadrianus vero, hujus nominis secundus, XIX. Kal. Januarii anni exeuntis 867. Pontificatum iniit. Itaque Methodium ac Cyrillum fratres, quum Bulgaros & Moravos ad Christi fidem adduxissent, Nicolaus Pontifex circa annum Chr. 866. Romam evocavit: illuc autem quum pervenissent, Hadrianus II. Nicolai successor, illos anno 868. excepit. Quod autem de Nicolao Papa dicitur, quod mirabatur, quod ausi fuissent Sacerdotes Domini Horas Canonicas in Sclavonico decantare: hoc, inquam, alibi expendam, simulque ostendam, non sub Nicolao, neque sub Hadriano, sed temporibus Joannis VIII. Papæ id contigisse, quod perperam ad hæc Nicolai & Hadriani tempora refertur.

IX. Quomodo Bogoris Bulgarorum Rex ad Christi fi

Ex dictis intelligitur, primum Bulgaros, deinde Moravos, ante annum 866. Sanctorum Cyrilli ac Methodii prædicatione ad Christi fidem fuisse adductos. Quo tamen id anno con-

contigerit: non convenit inter Scriptores. Res igitur in apertam lucem ut deducatur, repetenda sunt, quæ de Bogori Bulgarorum Rege ex iisdem Græcis supra recitavi.

dem conversus sit, nomenque Michaelis acceperit? ex Græcis Scriptoribus Porphyrogenito, Cedreno, Curopalata, & Zonara: & quo anno? ex Baronio, Henschenio, & aliis.

Constantinus Porphyrogenitus (sive is, qui Porphyrogeniti jussu, Chronographiam Theophanis a Leonis Armeni inauguratione continuandam suscepit,) lib. 4. de Michaele Theophili ac Theodoræ filio cap. 13. & seq. sic scribit (*a*) de Bogori Principe Bulgarorum, qui ad Christi fidem conversus, Michaelis nomen assumsit. „ Ceterum Bulgariæ Princeps Bogoris nomine, audito feminam rerum potiri, ferocius ipse „ efferri. Missis itaque ad Theodoram nunciis, minatur, „ rupto fœdere adversus eam se copias educturum. At illa, „ nihil muliebre, aut non satis virile in animum inducens, ita „ renunciavit: me quoque vicissim adversum te offendes copias educentem; nec me victoria potituram diffido. Sin „ autem minime contigerit, ipseque me vinces; sic quoque „ ipsa superavero, penes quam manifesta victoriæ jura futura „ sint, quum tibi non vir, sed mulier victa concesserit. Hoc „ responso perterritus barbarus, quietem bello prætulit, nihil „ ferocius moliri ausus, amicitiæque rursus fœdera renovavit. „ Inter hæc Theodora omni diligentia perquirendum statuit „ (sic nuncupatum) Theodorum Monachum, cognomento „ Cupharam, sive quibusdam insomniis visoque monita, sive „ alia ratione inducta. Is vero diu ante inter captivos (*b*) fuerat adductus. Mittit ergo ad Bulgariæ Principem, datisque „ literis rogat, ut hominem sedulo perquiri jubeat, quo libuerit pretio ex ipso redimendum. Ille vicissim occasionem „ nactus, missis legatis, sororem ad se (*c*) remitti petit, Romanorum quondam excursionibus captam, & quæ tunc in „ Aula

a Edit. Paris. pag. 101.

b Fortasse anno 813. quo capta a Crumo Bulgarorum Principe Adrianopoli, multa Christianorum millia exinde & e Macedonia sunt ab ipso Crumo trans Danubium translata.

c Theophilo imperante (ut scribit Leo Grammaticus) captivi illi Christiani, quos Crumus capta Adrianopoli, trans Danubium transtulerat, volentes in patriam redire, dum Michael seu Bogoris, Bulgarorum Princeps, versus Thessalonicam expeditionem suscipiebat, navigiis impositi, Danubium trajecerunt: indeque in patriam Deo juvante, migrarunt. Tunc fortasse raptam Principis sororem adduxerunt: aut potius, paulo post Crumi mortem anno 814. tunc adducta fuit Bogoris soror, quum Leo Armenius Imp. (uti refert Porphyrogenitus in ejus vita num. 13.) e monte quo

„ Aula ſervaretur. Hæc itaque ad Chriſti fidem probe tranſlato animo, doctaque literas per eas captivitatis moras, omnemque præterea Chriſtianorum ordinem, inque Deum reverentiam, ac de illo opinionem (uti par eſt) plurimum admirata, quum ad fratrem reverſa eſſet, nullum unquam finem faciebat prædicandæ illi Chriſtianæ inſtitutionis, & obſecrandi, fideique ac pietatis in eo ſemina jaciendi. Ille jam pauca quædam ab eo quem diximus Cuphara didicerat; primæque inſtitutionis rudimenta audierat. Miſſo itaque Monacho, commutationis jure Sororem recepit. Manſit tamen id quod erat, infidelitate ſcilicet laborans, ſuæque adhuc cultor ſuperſtitionis. Cæterum plaga quædam divinitus illata (famis ſcilicet: ſic enim comparatum, ut qui addictiore indole craſſiorique ingenio ſunt, ac terreni, erudiantur, malaque dedoceantur:) illius infeſtans regionem, direque affligens, Deum (cujus ſæpius, ut par eſt, Theodorus, Sororque laudes proſecuti eſſent, ac cujus erant cultores:) malorum depulſorem invocare cogit. Quo a malis liberante, Bogoris veram amplectitur fidem, ac lavacrum regenerationis ab Epiſcopo, qui ab urbe Regia miſſus fuerat, conſecutus, ex Imperatoris nomine Michaël appellatur. Sed & aliquid ejuſmodi accidiſſe ajunt. Nempe, quum Bogoris Princeps venatione ſupra modum delectaretur, hæc in domo quadam, in quam frequens concedebat, voluiſſe depingi, ut noctu perinde interdiuque iis ſpectaculis oculos paſceret. Hoc itaque amore captus, Monachum quemdam ex noſtris Romanum Pictorem, Methodium nomine, accerſit. Ubi autem virum coram habuit, divino quodam nutu ac providentia: nolo, inquit, depingas hominum in bello cædes, aut beſtiarum ferarumque jugulationes, ſed quod videntibus ſolo aſpectu terrorem injiciat, ac quod pictis coloribus in ſtuporem agat. Is vero, quem non lateret, nihil perinde terribile eſſe, ac ſecundum Domini „ Adven-

quo fugam ſimulaverat, per noctis ſilentia deſcendens, in Bulgaros nihil mali ſubverentes irruit, inermibuſque ac ſomno ſolutis congreſſus, per exiſtimatam illam Imperatoris fugam, tantam illorum dedit ſtragem, Romanis ex condicto undique ingruentibus, ut eorum exercitum omnem profligaverit: ſed & incurſione facta, regionem omnem deprædatus, puberes quidem omnes inde abduxit; parvulis autem ad ſaxa & humum alliſis, Romanam mox ditionem repetiit.

„ Adventum, hunc illic graphice omnique artis conatu de-
„ pinxit: atque hinc justos præmia laborum percepturos statuit,
„ illinc scelerum reos male gestorum fructus decerpentes; Ju-
„ dice nimirum ad intentata propellente supplicia, duriusque
„ a se repellente. Hæc Princeps, absoluta tabella, ut oculis
„ conspexit, exque aspectu, Dei in se timorem concepit; Di-
„ vina denique edoctus mysteria, intempesta nocte, Divini
„ Baptismatis munus consequitur. Non latuit ea res, gentis-
„ que totius defectionem ascivit. Ille parva suorum manu,
„ Divinum Crucis signum in sinu suo circumferens, oppido re-
„ belles fundit; nec jam occulte, sed palam omnino reliquos,
„ ipsos quoque rei avidos, Christianos facit. Ad veram ita-
„ que fidem ac pietatem translatus, γράφει δὲ πρὸς τὴν δέσποι-
„ ναν περὶ γῆς, ad Augustam (*Theodoram scilicet*) scribit,
„ agros impetraturus, angustioribus scilicet, quam pro suo-
„ rum multitudine, ditionis illius terminis existentibus; eoque
„ majori fiducia rogat, quod jam non duo, sed unum existant,
„ insolubili fidei amicitiæque vinculo colligati: subjectum se
„ illi fore pollicetur, pacemque sempiternam nec ulla unquam
„ re convellendam cum ea habiturum. Placuit Theodoræ pe-
„ titio, deditque Bulgaris Regionem, quæ tum deserta erat;
„ quidquid scilicet, ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς, a Ferrea soli est (loci
„ nomen est, limes eo tempore Romanorum ac Bulgarorum
„ ditionis:) ad Debeltum usque: (Bulgari Zagoram vocant:)
„ Per hunc itaque modum omnis Bulgaria ad pietatem Chri-
„ stique fidem transivit, Deo ad suam illos cognitionem vo-
„ cante, & quidem ex sic exiguis scintillis plagisque. Sicque
„ agri Romani portionem, velut aliam quamdam rem pro-
„ missam consecuti, Romanis se fœderatos indivulsæ societa-
„ tis vinculo subjecerunt. Hunc in modum se res Occidentis
„ præclare habebant, celebrique fama ubique divulgabantur,
„ quod ita compositæ erant. „ Hæc Porphyrogenitus: cui suf-
fragatur Joannes Scylitzes Curopalates pag. 25. Georgius Ce-
drenus pag. 540. & Joannes Zonaras pag. 155. qui iisdem fere
verbis rem gestam narrant. Audiatur Cedrenus: nam Scylitzem
is verbatim exscribit. „ Bogoris porro Bulgarorum Dux mulie-
„ rem cum tenero puero Imperium Romanum tenere audiens,
„ ferocia sumpta, nunciis ad Theodoram missis, minatus est,

„ ſe rupto fœdere bellum illaturum. Theodora animo nequaquam muliebri aut abjecto reſpondit, ſe bellum defenſuram, „ Deique nutu victoria potituram: quamquam eam, vel ſi „ ipſa (quod futurum non ſit) ſuccubuerit, ſuam futuram, „ non viro, ſed muliere a Bogori victa. Hoc reſponſo perturbatus barbarus, quietem prætulit bello, & antiqua fœdera „ renovavit. Rurſus deinde utrinque miſſi Legati, Theodora „ Theodoſium (*a*), cui cognomen Cupharas, repetente, virum præclarum ac reipublicæ utilem, qui tum in Bulgaria „ captivus degebat; Bogori Sororem ſuam, quæ quadam excurſione jampridem capta, in Aula Imperatoris aſſervabatur. „ Hæc ibi Chriſtianæ religionis doctrina & literis imbuta, poſtquam demum eſt remiſſa, numquam ceſſavit fratri Chriſtianam fidem prædicare, & ſemina pietatis in animo ejus jacere, „ initiati jam ante etiam a Cuphara. Sed Bogoris facta permutatione, redditoque Auguſtæ Cuphara, & recepta Sorore, „ tametſi rebus ſacris inſtitutus atque initiatus eſſet, tamen „ falſam ſuam religionem non deſeruit. Verum poſtquam fames (*b*) vehemens Bulgariam infeſtavit, neque ullum mali „ remedium fuit efficax; ibi tum Bogoris Deum Chriſtianorum, cujus religioni a Cuphara & Sorore eſſet initiatus, in „ auxilium vocavit, utque idem facerent, toti genti mandavit: impetratoque (*c*) remedio, veram fidem amplexi, lavacroque regenerationis potiti ſunt: Principi nomen Michaelis de nomine Imperatoris inditum ab Archiepiſcopo (*d*), „ qui eo ad baptizandum eum miſſus fuit. Aliud quoque evenit, quod eum ad pietatem duxit, in eaque confirmavit. „ Supra modum venationibus delectabatur, quibus cupiens „ non tantum quum venatum exiret perfrui, ſed etiam in otio, „ novam domum ædificavit, & Monachum Methodium, Romanum (*e*) genere, pictoremque arte, hiſtoriis eam totam „ exor-

---

a Leg. *Theodorum*: uti & apud Scylitzem, & apud alios omnes.

b Græc. text. λιμοῦ δὲ σφοδροῦ. Male Latinus interpres reddit, *Peſtis vehemens*. De fame ſcriptores omnes loquuntur, non de Peſte.

c Lat. Interpret. *liberatique Lue*, in eodem errore perſtat. Græc. καὶ τυχόντες ἀπαλλαγῆς, *& liberationem conſequuti*.

d Lat. Interpr. *a Patriarcha*. Græc. παρὰ τοῦ πρὸς αὐτὸν ἀποσταλέντος Ἀρχιερέως. *ab Epiſcopo, qui ad eum miſſus fuerat*.

e Græc. Ῥωμαῖον τὸ γένος, *Roma Oriundum*; male. Romani ſeu Romæi appellabantur quotquot Romano ſuberant Imperio, ideſt Conſtantinopolitano.

,, exornare jussit: divinoque instinctu factum est, ut non dice-
,, ret nominatim, quæ animalia depingi vellet, sed pingere
,, suo arbitratu, modo terribilis esset pictura, juberet, ut (*a*)
,, spectantibus terrorem & metum incuterent. Monachus se-
,, cundum Christi adventum depinxit, quod nihil eo terribi-
,, lius sciret. Princeps ab hac parte videns Justorum cœtum
,, expressum, ab altera Impiorum supplicia perpetientium,
,, edoctusque a Pictore, quid sibi ista vellent; illico suam eju-
,, ravit superstitionem: institutusque, ut diximus, a Sancto
,, Episcopo divinis arcanis, intempesta nocte baptizatus est.
,, Contra eum proceres Bulgarorum ac populus insurrexerunt,
,, & interficere conati sunt: quos ille parva manu, Crucis si-
,, gno prælato, fudit: reque inopinata territos, ad fidem
,, Christi perduxit. Tota gente Bulgarica Christianam religio-
,, nem amplexa, per literas Augustam orat, ut suis locorum
,, angustia pressis, aliquid terræ largiatur, populos se unitu-
,, rum pacemque æternam facturum promittens. Quam peti-
,, tionem hilariter admodum (*b*) Theodora accepit, deditque
,, Bulgaris quidquid soli a Ferrea (loci nomen est, limes eo
,, tempore ditionum Romanæ ac Bulgaricæ) usque ad Debel-
,, tum est, quod tum erat desertum. Eam terram Bulgari Za-
,, goram denominaverunt. Hoc modo universa Bulgaria pie-
,, tati se dedit, & in Occidente tranquillissima pax fuit, vera-
,, que religio viguit. *Hoc ipsum Zonaras*: Bulgarorum Prin-
,, ceps quum Romanorum Imperium a muliere & tenello puero
,, gubernari cognovisset, suorum quosdam misit, se rupto
,, fœdere arma illaturum Romanis minitans. Ei rescribit
,, Imperatrix, se omnino ei resistere velle: quod si, Deo an-
,, nuente, superior fuerit, eum a muliere fore victum: quod
,, quam ignominiosum ei futurum sit, cogitandum esse: sin
,, victa fuerit, successum illum parum fore honestum, mulie-
,, re superata. Hæc nunciata, impetum barbari ita represse-
,, runt, ut utilius sibi judicarit renovare fœdus: idemque fa-
,, ctum est. Soror porro Bulgariæ Principis aliquando capta,
,, dum in aula degit, sacro baptismate est initiata, & literis

a Hæc omittit Lat. Interpr. Græc. καὶ πρὸς ἔκπληξιν καὶ δέος τῶν θεωμένων.

b Supra, πρὸς τὴν δέσποιναν; *ad Dominam*: hic autem ἡ δὲ Βασιλὶς, *Imperatrix*.

„ erudita. Eam frater repetitam recepit, ejus loco reddito
„ viro erudito Theodoro Cuphara. Quæ quum in Bulgariam
„ rediisset, fratrem ad Christianam religionem perducere stu-
„ duit, assidue de ea cum illo disserens, & Christianorum
„ mysteria ut Divina celebrans. Quamvis autem ille eadem e
„ Cuphara quoque audivisset, non prius tamen a patriis mori-
„ bus recedere voluit, quam (*a*) fames, & ipsum & gentem
„ ad pietatem perduxit. Quæ quum populum universum pre-
„ meret, neque ullum esset mali effugium, plurimis pereun-
„ tibus, princeps ea de causa æger & animi dubius, ad eum
„ confugit, qui sibi a Sorore annunciabatur, eumdemque de-
„ pulsorem famis & interitus populi invocat. Quæ invocatio
„ quum depulsis malis efficax esset, cognita invocati numinis
„ potentia, petiit mitti sibi aliquem, a quo arcanis Christianæ
„ religionis erudiretur, & sacro baptismate initiaretur. Id
„ quod misso (*b*) Pontifice factum est. Quum autem eum Bul-
„ gari, ob deserta majorum instituta, per seditionem e medio
„ tollere conarentur, ille præcedente Crucis signo fretus, vi-
„ ctis adversariis effecit, ut omnes Christianismum amplecte-
„ rentur. Deinde per legatos ab Imperatrice petiit, ut quia
„ gens sua locorum angustiis premeretur, Romani agri aliquid
„ sibi concederetur, perpetuam pacem & belli societatem
„ pactus. Annuit Imperatrix, & quidquid inter regionem,
„ quæ Ferrea dicitur, ac prius Romanos & Bulgaricos fines di-
„ stinguebat, ac Debeltum interjicet, eis concessit. Eam re-
„ gionem Bulgari quum accepissent, Zagoram appellarunt.
„ Hinc pax in Occidente constituta est.

Ex his colligunt Baronius, Henschenius, aliique recentiores, Bulgarorum conversionem contigisse anno Chr. 845. quo quartus currebat annus Michaelis cum Theodora matre imperantis: ad eum quippe annum Prophyrogenitus, Scylitzes, Cedrenus, ac Zonaras respicere videntur, dum Bulgaris ad Christiana sacra adductis, scribunt; Michaelem eorum Regem jam baptismo initiatum, ab eadem Theodora petiisse, & impetrasse eam Romanæ ditionis partem, quæ a Ferrea ad Debeltum

a Græc. λιμὸς δὲ τοῖς Βουλγάροις συμβὰς. Lat. Interpr. reddit, *Pestilentia, & fames*. Atqui λιμὸς *fames*. λοιμὸς, *Pestilentia*: duæ voces prorsus diversæ.
b τοῦ ἀποσταλὲν μὲν Ἀρχιερέως.

tum porrigitur: mox subjungunt Theoctisti, tutoris Michaelis, cædem, ac Theodoræ ipsius ex Aula ejectionem, quæ nonnisi anno 857. acciderunt.

X. Quid de ejusdem Bulgarorum Regis conversione alii Græci scriptores tradant? Leo nempe Grammaticus, Simeon Logotheta, Georgius Monachus, & Nicetas in Vita S. Ignatii?

Verum Leo Grammaticus, Simeon Logotheta, & Georgius Monachus ab his dissentiunt, affirmantes, Bogorem una cum Bulgaris non ante annum 861. qui erat quartus Michaelis solius imperantis, Christo nomen dedisse. Et Leo quidem Grammaticus, qui Chronographiam suam a Leonis Armeni imperio, idest ab anno Christi 814. usque ad diem 8. Julii, anni mundi 6521. Ind. XI. hoc est Chr. 1013. perduxit, edit. Paris. pag. 460. præmittit bellum a Bulgaris in Romanos sub Theodora motum, sic scribens: „ Mortuus est autem Sanctus „ Patriarcha Methodius, & Ignatius Michaelis Curopalatæ filius „ in ejus locum suffectus (*a*) (*anno videl.* 846.) Bulgari autem factis per Thraciam & Macedoniam excursionibus, provincias illas devastabant. Theodora in adversum præsidia „ disposuit. Milites porro ad Bulgariæ castra positi, Bulgaros „ per globos & cohortes aggressi, per eorum regionem deprædabantur, & his occisis, aliis in captivitatem abductis, Bulgaros & eorum regionem reddidere subjectam „ Hæc sane ad id referuntur, quod supra ex Porphyrogenito, aliisque narratum est, de Bogori missis ad Theodoram nunciis minante, rupto fœdere adversus eam se copias educturum: deque Theodora respondente, se quoque vicissim adversus eum copias educturam, & sive ab eo vinceretur, sive eum vinceret, semper tamen victoria se potituram, quum fœmina adversus virum decertaret: Etsi enim Porphyrogenitus scribit, eo responso placatum, amicitiæ fœdera cum Theodora renovasse; at excursiones utrinque tam Bulgarorum in Romanam ditionem, quam Romanorum in Bulgariæ regionem, præcesserint, oportet, idque factum *post S. Ignatii Patriarchæ inaugurationem*, idest post annum Christi 846. ex Leone Grammatico patet. Idem Grammaticus pag. 462. postquam ejectam ex Aula (*b*) Theodo-

a Pagius ad ann. 847. num. 17. & seq. ostendit, S. Methodium obiisse die 14. Junii ann. 846. Ignatium autem ordinatum fuisse die 4. Julii ejusdem anni 846. nimirum Michaelis anno 5.

b Theodoram non ante mensem Septembrem anni 857. ex Aula ejectam & in cœnobio unacum filiabus inclusam, ostendit Pagius ad ann. 855. num. 15. & seq.

doram, & Bardam (a) Cæfaris dignitate a Michaele Imperatore ornatum retuliffet; pergit de Michaele Imp. una cum Barda Cæfare adverfus Saracenos bellum movente, deque Bulgaris ad obfequium & amicitiam Romanorum adductis. „ Michael „ Antigonum Bardæ filium creat Scholarum Domefticum: „ Alteri vero filio. locata conjuge, in quam convicia nonnunquam mittebat, fupremi Ducis in Occidentalia Themata dignitatem confert: qui etiam ibi vitam finiit. Modico poft, „ feria Pafchatis quarta Michael Bardam avunculum promovet Cæfarem: qui curru per mediam Urbem vectus, munera „ fparfit in populum. Egreffus autem Saracenorum Ameras, „ Sinopem ufque defcendit, Romanam omnem regionem va„ ftans. Michael vero una cum Barda Cæfare adverfus Michae„ lem alterum Bulgariæ Principem inftructum exercitum ter„ ra marique movet, quod Bulgarorum gentem fame deficere didiciffet. Bulgari quafi tonitrui fonitu percuffi, foluti „ funt animis, & ante certamen conflictumque omnem, de „ victoria defperantes, Chriftianos fe futuros, & Imperatori „ Romanifque obfequentes promiferunt. Imperator Princi„ pem eorum aqua tinctum facra fufcipiens, proprium ei no„ men indidit, & Proceres ejus omnes in Urbem inductos, „ Baptifmate luftrari curavit. Exinde pace profunda compofi„ ta, Ameras in Romaniam movit, eidemque Orientalis mi„ litiæ Magifter Petronas, & Nazarus Buccellariorum dux, „ ftructis per viam infidiis, ad Lalaconem redeunti occurrunt, „ confertifque manibus, Ameram in fugam vertunt, & falutem „ pedibus quærere cogunt: Comitum nonnullus fugientem „ infequitur, & caput ejus amputatum tollens, ad Petronam „ militiæ Magiftrum detulit. Regreffi igitur duces cum victo„ riæ titulis, de ipfis in Circo triumpharunt, & ex tunc magna „ tranquillitas facta eft per Orientem, propter Ameræ interitum. „ Hæc omnia quæ a Leone Grammatico de Theodora ax aula ejecta, deque Cæfarea dignitate Bardæ collata, Bulgarico bello, Regifque Michaelis converfioni præmittuntur, quæ-

a Bardas, impius Sanctæ Theodoræ Imperatricis frater, a Michaele Augufto dictusCæfar anno Michaelis folius tertio, uti vult Simeon Logotheta; Chrifti fcilicet 860. fecundum Pagium; feu 862. uti Manfus ex Genchio colligit in Adnot. ad ann. 859.

quæque de Amera Saracenorum post Bulgaros ad Christi fidem adductos narrantur; hæc, inquam, apud Porphyrogenitum alio prorsus ordine collocata exhibentur: nam Theodora quidem imperante cum filio, Bulgari juxta Porphyrogenitum dicuntur ad fidem converti: ea autem ex Aula ejecta, a num. 23. ad 31. subjunguntur apud eund. Porphyrogenitum, primo quidem Michaelis adversus Agarenos ad Samosatam expeditio malusque ejus exitus; deinde alter non minus infelix ejusdem Michaelis ad locum *Chonarium* dictum, cum Amera Saracenorum conflictus: mox victoria de Amera a Petrona reportata ad Lalacaontem fluvium, Bulgaris (*a*) Romanarum copiarum sociis: tum vero adepta a Barda dignitas Cæsarea, quum Michael nulla alia Reip. cura teneretur, quam ut theatris, ludisque circensibus vacaret: demum Ignatii Patriarchæ post Methodii obitum inauguratio, ejusdemque e Patriarchali throno, opera Bardæ, dejectio.

At vero Simeon Magister & Logotheta in Annalibus, Leoni Grammatico, non Porphyrogenito consentit. Nam num. 12. Ignatii Patriarchæ inaugurationem præmittens, prælium cum Bulgaris commissum statim subjungit, inquiens: „ Anno ejus „ (Michaelis) undecimo (*b*) Sancto Patriarchæ Methodio „ defuncto, ejus loco ordinatur Ignatius, Michaelis Curopa- „ latæ quondam Imperatoris filius. Bulgaris autem Thraciam „ ac Macedoniam infestantibus, expeditis Theodora cohorti- „ bus, eorum inhibuit impetum ac repressit. „ Hoc postremum, quod de Bulgaris scribit, idem Logotheta clarius exponit num. 21. „ Adhuc Theodora rerum potiente (*nimirum* „ *ante*

---

a Porphyrogeniti verba num. 25. pag. 114. hæc sunt. *Statim ergo* (Petronas) *Armeniacorum & Buccellariorum, Coloniæque ac Paphlagoniæ Duces mittit, qui ad Aquilonem positum latus teneant: Duces autem Orientalium, Obsiciique, & Cappadociæ, cum Seleuciæ & Charsiani clusurarum Præfectis, qui latus Meridianum: ipse denique cum Prætorianis quatuor cohortibus, Thraciæque ac Macedoniæ Ducibus (nam & lex erat, ut Bulgaricis rebus pace compositis, ipsi quoque Orientalibus bello socii accederent, unaque pericula adirent) Occidentale occupat latus, secum etiam in armis Thracensium cohortem habens.*

b Error in anno. Michael imperium iniit mense Januario anni 842. Ignatius autem inauguratus est mense Julio anni 846. adeoque anno Michaelis v. non xi. Item emendandus alter Simeonis error in anno xiii. Michaelis, quo ait Theodoram ex aula ejectam, & Theoctistum occisum. Nam annus Michaelis xiii. incidit in ann. Chr. 853. At cædes Theoctisti & ejectio Theodoræ contigit anno 857. uti ex Pagio constat ad annum 855. num. 15. & seq. dicitur enim Michael cum matre imperasse ann. 15. menses 8. inauguratus autem fuerat die 20. Jan. ann. 842.

„ *ante ann.* 857. *quo in cœnobio inclusa est*) Bogoris Bulgarorum dux, mulierem audiens Imperii Romani clavum tenere. „ Cætera ut supra, & num. 22. „ Inquirente Theodora de Monacho Theodoro Cuphara, diu ante in captivitatem abducto, Bogoris quoque arrepta occasione de sorore sua perinde captiva, inque Imperatoris Aula detenta, significat. Didicerat hæc literas ac Christianorum ordinem, ergaque Deum venerationem ac fidem. Nacta igitur ut ad fratrem reverteretur, nullum ei laudandæ rei Christianæ finem faciebat, ac fratrem hortandi, ut ad veram fidem animum transferret. Quamquam is qua laborabat incredulitate, ad veritatem hactenus oculos aperire noluit. Verum fame regionem omnem late devastante, necesse habuit transgredi Romanorum fines „ Quod supra Porphyrogenitus ait, fame ingruente, Bogorim invocato Deo malorum depulsore, veram amplexum fidem, Baptismum quoque suscepisse, id Logotheta ad annum quartum Michaelis solius imperantis refert, his verbis num. 24. & seq. „ Hoc anno (*tertio scil. Michaelis*, *seu Chr.* 860.) exivit Ameras usque Sinopem, omnique late vastata regione, nullo accepto damno reversus est ejus Imperii anno quarto (*Chr.* 861.) Michael Imperator cum Cæsare *Barda* terra marique adversus Goborem (*Bogorem*) Bulgarorum Principem copias educit. Bulgari apparatu audito, ac quum alias fame conficerentur, quasi tacti e cœlo obrigescentes, omnique abjecta victoriæ spe, ante etiam agones ac prælia, nomen Christo dare deposcunt, ac Romano subesse Imperatori. Michael vero in Urbem inductos, salutari omnes lavacro donavit, eorumque Principem ex suo nomine Michaelem appellavit. Ille ad suos reversus, Methodii pictoris manu ac penicillo, Judicium, futuramque retributionem in suis ædibus depingi (*a*) curavit. Quamobrem etiam omnes ejus populares magis in eum accensi, tumultuantur; in quos ille cum paucis conferta manu, victor, divinæque Crucis collare signum (seu pectorale) circumferens, omnes palam Chri-
„ stia-

a Non ipse Bogoris depingi a Methodio Judicium jussit, sed Methodius id fecit, Bogori res terribiles quascumque depingi mandante, de judicio ne cogitante quidem.

„ ſtianos fecit. Imperatori (*a*) quoque de agro ſignificat: „ nempe arctari ſuis finibus ſubjectam tantæ multitudinis ple„ bem; præter quam quod animis conſtitutum ſit, ejuſdem „ fidei ſenſum in perpetuum tenere, ac charitatis inſoluta „ vincula in æternum ſervare. Annuit placide Imperator, ac „ tunc temporis incultam regionem a Sidera (ideſt Ferrea) „ quæ tunc Romanæ, ac Bulgarorum ditionis limes erat, „ ad (*b*) Debellum uſque (vernacula lingua Zagoram illis „ nuncupatam) agrorum partem eis tribuit. „ Tum de Ameræ interitu num. 26. „ Michaelis Imperii anno quinto „ (Chr. 862.) Amere copias rurſus adverſus Romanos edu„ cente, Petronas & Nazar duces in ejus occurſum ad Lala„ caonem venere: collatis ſignis, Amer in fugam verſus eſt. „ Ejus exſectum caput, aliorumque plurium, victore exer„ citu, ac ducum triumpho in Urbem illatum. Hinc magna „ per Orientem facta tranquillitas.

Simeonem quoque Georgius Monachus ſequitur, tametſi nullam Theodoræ & Bulgarorum mentionem uſque ad annum quartum ſolius Michaelis facit: ſic enim ſcribit numer. 15. & ſeqq. „ Michael (*c*) Antigonum Bardæ filium, Scholarum „ Domeſticum præfecit. Alteri filiorum Bardas jungit conju„ gem, qua cum malæ rei ſuſpicio habebatur. Michael Do„ minica poſt Paſcha, Bardam avunculum ſuum creat Cæſa„ rem: qui curru vectus, Conſularia per mediam urbem „ ſparſit munera. Egreſſus porro Amer, Sinopem uſque „ deſcendit, vaſtans omnia ac diripiens, quæ Romanæ eſſent „ ditionis: reverſuſque eſt, quum eum Romanus exercitus „ minime aſſecutus eſſet. Suſcepta autem Michael cum Bar„ da Cæſare expeditione, motionem facit terra marique ad-

a Non igitur Theodoræ, uti habet Leo Grammaticus. Nam ſolus Michael tunc temporis imperabat, Theodora in cœnobio incluſa.

b Leg. Debeltum.

c Simeon num. 23. Ejus Imperii anno tertio, Michael Imp. Antigonum Bardæ fil. Scholarum Domeſticum præficit: alterumque ejus filium, locata ei uxore, qua illi turpis rei ſuſpicio erat, ſupremum Ducem Occidentalium turmarum conſtituit. Quo illic brevi extincto, hebdomadæ Paſchæ quarta feria, Michael Bardam avunculum, Cæſaris inſulis ornavit. Num. 24. Hoc anno exivit Amer uſque Sinopem: omnique late vaſtata regione, nullo accepto damno, reverſus eſt. Num. 25. ejus Imperii anno quarto, Michael Imp. cum Cæſare terra marique adverſus Bogorem Bulgarorum Principem. Et cetera, ut ſupra. Num 26. Michaelis Imperii anno quinto, Amere copias rurſus adverſus Romanos educente, Petronas & Nazar Duces. Reliqua.

„ verſus Michaelem Bulgariæ principem, quum Bulgarorum „ gentem fame tabeſcere comperiſſet. Bulgari, re audita, „ haud ſecus ac tonitru perciti, ſubfugerunt; ac ante certa- „ mina pugnamque, omnem de victoria ſpem abjecerunt: „ Chriſtianique fieri, Imperatorique ſubjici ac Romanis pe- „ tierunt. Michael eorum principem baptizans, ejuſque e „ ſacro fonte ſuſceptor, ſuo ex nomine Michaelem vocavit; „ ejus vero proceres in Urbem inductos, perinde baptizavit. „ Quo ex tempore alta pax fuit. Per id tempus quum Amer „ adverſus Romanam ditionem egreſſus eſſet, Petronas Aſia- „ ticorum militiæ Magiſter & Naſar Buccellariorum, illius in „ regreſſu obſidentes iter, in Lalacaone caſtra junxerunt; „ commiſſaque pugna, Ameram in fugam vertunt. Cætera.

Nicetas denique in vita S. Ignatii Patriarchæ, dum poſt iniquam ejuſdem e throno Patriarchali dejectionem, Bulgaros fidem Chriſti accepiſſe refert, proculdubio teſtatur, id contigiſſe, non quidem Theodora cum filio imperante, uti Porphyrogenitus aliique poſt ipſum tradunt, ſed ſolo Michaele regnante, quum Theodora jam fuiſſet in cœnobium detruſa, hoc eſt, poſt annum 857. Verba Nicetæ (*a*) accipe: „ Auguſtus inſtabat (*b*) menſis, & tremoribus horrificis „ Conſtantinopolis quatiebatur: ædes nutabant omnes, omnia- „ que mortalium pectora metu palpitabant. Nemo non mor- „ tis horrore occupatus, clamitabat, unicam plane hujus pro- „ digii, ſeu motus cauſam eſſe injuriam & ſacrilegium in Pa- „ triarcham Ignatium commiſſum. Urbe autem totos quadra- „ ginta dies continuo tremente, uſque adeo ferocia & imma- „ nitas illorum mitigata eſt, ut ipſi Principes publice jureju- „ rando conteſtarentur, neque fugam ſacro illi exuli, nec „ hoſpiti exulis, apud quem delituiſſet, fraudi futuram; „ ſed abſolutum crimine, innocentemque pronunciatum, ſi- „ ne cujuſquam moleſtia in ſuo cœnobio ſecure permanſurum. „ Quod quum Chriſti athleta accepiſſet, Petronæ ſe Patricio „ materno Imperatoris avunculo aperit; qui pretioſum ge- „ ſta-

a Vita Ignatii Tom. 8. Concil. Labb. pag. 1211.

b Quum injuſta S. Ignatii depoſitio die 23. Nov. anni 857. contigerit, triennio cum ſeptem menſibus elapſo, terræ motus Conſtantinopolim concuſſit: poſt Paſcha nempe anni 861. quo Pſeudoſynodus Photiana adverſus S. Ignatium habita fuit. Vide Baron. ad ann. 861. num. 23.

„ ſtamen, quod ad ſinum Imperatoris pendebat, pro pigno-
„ re allatum tradit Patriarchæ, quo ille de collo ſuſpenſo,
„ ad Bardam accedit: qui ad Patriarcham: Quid, inquit, fu-
„ gitivi more ex loco in locum profugus oberras? Cui Igna-
„ tius: Chriſtus, inquit, Rex noſter ac Salvator præcepit:
„ Si perſequentur vos in una civitate, fugite in aliam. Vi-
„ ctus innocentia & virtute viri Bardas, innoxium liberum-
„ que in Monaſterium remitti ſuum jubet. Statimque move-
„ ri terra deſiit: & Bulgari providentia Dei, fame urgente,
„ muneribuſque ab Imperatore deliniti, armis poſitis, cæle-
„ ſtis baptiſmatis unda ſunt luſtrati. Legati quoque Pontifi-
„ cii (*a*) a Photio donis corrupti, Romam redierunt. Quos
„ Nicolaus Pontifex (*b*) de Patriarcha Ignatio interrogatos,
„ & ſevere inquiſitos, quum ſuis illos verbis captos convicis-
„ ſet, illos Sicariæ potius factionis, quam legitimæ Synodi
„ præſides egiſſe, perpetua exauctoratione damnatos, ana-
„ themate percuſſit. Nec Legatos tantum, ſed ipſum quoque
„ Photium tyrannum & adulterum pronunciat, & legitimæ Sy-
„ nodi ſententia totius Eccleſiæ ſuæ, anathemate ferit depo-
„ nitque. „ Nimirum, ex mente Nicetæ, Bulgarorum con-
verſio eodem anno 861. quo terræmotus ille contigit, & quo Legati Pontificii in pſeudoſynodo Conſtantinopolitana cum Photio communicantes, intruſionem ejus ratam habuere.

XI. Refertur Pagii Sententia, qui aſſerit, Bulgaros anno 861. Chriſtianam fidem accepiſſe.

Hinc Pagius, ejuſdem Nicetæ (*c*) teſtimonio uſus, Bulgaros aſſerit anno 861. Chriſtianam religionem ſuſcepiſſe: idque confirmat auctoritate Simeonis Logothetæ, qui id factum refert anno Imperii Michaelis ſolius regnantis quarto, Kalendis Septembris anni Chriſti 860. inchoato: cujus verba ſupra ſunt recitata. Mox addit: *Leo Grammaticus pag. 462. poſtquam narravit Bardam feria quarta Paſchatis Cæſarem renunciatum fuiſſe; de Bulgarorum converſione eadem fere quæ Simeon*

---

a Anno 861. Synodus Conſtantinopolitana in Templo Apoſtolorum habita præſente Imp. Michaele, Barda Cæſare, & Legatis Sedis Apoſtolicæ Rodoaldo & Zacharia, in qua confirmata Photii inauguratio & S. Ignatii exauctoratio.

b Anno 862. Nicolaus Papa in Synodo Romana, declaravit, ſe nunquam pro dejectione Ignatii aut conſecratione Photii miſiſſe aut miſſurum eſſe. Zachariam, prævaricationem confeſſum, depoſuit: cauſa Rodoaldi, qui abſens erat, alteri Synodo reſervata.

c Ad ann. 861. num. 10. & ſeq.

Logotheta refert. Quamobrem certum videtur, Bardam anno superiori (Chr.860.) *dictum esse Cæsarem, & præsenti* (861.) *Bulgaros ad fidem Christianam adductos; quod utrumque hactenus ignoratum fuerat. Denique Photius in Epistola ad Michaelem Bulgariæ principem* de officio Principis, *quæ ordine prima est, Michaelem modo* dilectum filium *appellat, modo* partus sui spiritualis verum & genuinum genema; *ideoque non* Methodio *Ecclesiam Constantinopolitanam regente, sed Photio in illam intruso, Bulgari sacro baptisinate tincti, & quidem ab eodem Photio, ut rursus anno 866. dicetur. Huc revocanda quæ anno 845. num. 2. & seqq. de eadem conversione in medium adduximus.* Ubi nempe ad ea, quæ Baronius ad ann. 845. num. 5. & seqq. ex Porphyrogenito adduxit, ut ostenderet, *fuisse illa Bulgarorum ad fidem Christi venientium veluti præludia quædam, quum non omnis gens illa, sed ex ipsa aliquot* (anno 845.) *Christiana sunt imbuti religione: integram vero messem reservatam fuisse Nicolao Romano Pontifici, qui ab Urbe ad Bulgaros ad fidem convertendos, a Latere Legatos misit, eosdemque ad Gentilium conversionem Apostolos:* ad ea, inquam, a Baronio adducta, ipse Pagius num. 3. sic respondet: *Verum Porphyrogenneta conversionem Bulgarorum, Theodoræ Augustæ magno errore attribuit, & errandi causam dedit, non solum Curopalatæ, Cedreno, & Zonaræ; sed etiam Baronio, Henschenio in elogio Theodoræ Augustæ ad diem* (*a*) IX. *Januarii, quo a Græcis colitur,* §. IX. *aliisque omnibus Historicis recentioribus. Non enim Methodii Patriarchæ Constantinopolitani, sed Photii pseudopatriarchæ tempore, quæ Porphyrogenneta citatus, & ex eo alii narrant, contigere, idque anno 861. ut ibidem demonstrabimus. Fons erroris annus quartus Michaelis Imperatoris. Quum enim Prophyrogenneta accepisset, anno quarto Imperii Michaelis Bulgaros Christianos effectos fuisse, autumavit, annum illum quartum fuisse Michaelis cum Theodora matre imperantis; quum tamen Bulgarorum conversio anno quarto Michaelis solius regnantis, & jam matre ex Aula ejecta, peracta sit. Theodora itaque cum Michaele filio imperans inquisivit de Theodoro Cuphara, & Bogoris Bulgarorum Rex*

a Imo, *ad diem* IX. *Februarii*.

Rex arrepta occasione Sororem suam perinde captivam postulavit. Hæc ad fratrem reversa, nullum ei laudandæ rei Christianæ finem faciebat; sed is ad veritatem hactenus oculos aperire noluit, inquit Simeon Logotheta in Michaele Theodoræ filio num. 22. & hoc tantum circa Bulgarorum conversionem, Theodora imperante factum, & a Porphyrogenneta suo tempori redditum. Hoc ipsum repetit idem Pagius ad annum 866. num. 1. & seqq. ubi relata Porphyrogeniti de Methodio Monacho secundum Domini Adventum graphice depingente narratione, *& quomodo Princeps Bogoris ex tabellæ aspectu, Dei timorem in se concipiens, divina edoctus Christianorum mysteria, intempesta nocte Divini Baptismatis munus consequutus est*, subjungit: *Ita Porphyrogenneta, ex quo alii postea accepere: Simeon tamen Logotheta num. 25. postquam asseruit, Principem Bulgarorum & alios Proceres Constantinopoli salutari lavacro donatos fuisse, subdit:* Ille ad suos reversus, Methodii pictoris manu ac penicillo Judicium futuramque retributionem in suis ædibus depingi curavit. Quamobrem etiam omnes ejus populares magis in eum accensi, tumultuantur, *uti mox ex Porphyrogenneta referemus, & hæc Logothetæ narratio verosimilior est. Sed hujus Regis ad fidem nostram conversio contigit anno quarto Michaelis solius regnantis, Christi scil.* 861. *non vero, ut Porphyrogenneta habet, Michaele cum Theodora matre imperante; & postquam Constantinus Philosophus sive Cyrillus, ejus* (Methodii scil.) *frater, Chazaris ad fidem Christianam adductis Constantinopolim reversus est. In priori enim vita utriusque Sancti ab Henschenio ad diem* IX. *Martii recitata, postquam Auctor Anonymuus Chazarorum conversionem narravit, num.* VII. *scribit:* Philosopho autem reverso Constantinopolim, audiens Rastilaus Princeps Moraviæ, quod factum fuerat a Philosopho in provincia Chazarorum, ipse quoque genti suæ consulens, ad prædictum Imperatorem nuncios misit, nuncians quod populus suus ab idolorum quidem cultura recesserat, & christianam legem observare desiderabat; verum doctorem talem non habent, qui ad legendum eos & ad perfectam legem ipsum edoceat: rogare se, ut talem hominem ad partes illas dirigat, qui pleniter fidem & ordinem divinæ legis & viam veritatis populo illi ostendere

dere valeat. Cujus precibus annuens Imperator, eundem supernominatum Philosophum ad se venire rogavit; eumque illuc in terram Sclavorum simul cum Methodio germano suo, transmisit, copiosis valde illis de Palatio suo datis expendiis. *Idem habet Auctor Anonymus posterioris vitæ eorundem SS. Cyrilli & Methodii, qui priori Narrationi hæc addit*: Egressus itaque primo venit ad Bulgaros, quos divina gratia cooperante, sua prædicatione convertit ad fidem. Abinde autem procedens, venit in terram Moraviæ. *Qua in regione quum* annos quatuor & dimidium *secundum utrumque Anonymum manserint, &, ut infra videbimus, anno* 867. *Romam venerint, mortuo paulo ante Nicolao Papa; apparet, eos circa annum* 863. *Bulgariam reliquisse, & in Moraviam perrexisse, perperamque existimasse Henschenium loco laudato, Cyrillum & Methodium circa annum* 856. *Moravicam expeditionem suscepisse: sic enim non annos* quatuor & dimidium, *sed annos decem & amplius in Moravia fidem Christianam prædicassent, contra disertum utriusque Anonymi testimonium*. Postremo quum num. 3. de Bulgaris adversus Regem Christianum factum rebellantibus verba Porphyrogeniti, & Nicolai Papæ retulisset, sic prosequitur: „ Annalista Bertinianus de Bulgarorum baptismate, & de „ eorum rebellione adversus Regem verba facit, & utrumque „ hoc anno (866.) accidisse supponit: qui error processit ex „ eo quod accepisset, Bulgarorum Regem Romam currenti „ anno (866.) Legatos suos Romam misisse. At illi ab eo„ dem Rege Romam directi quinquennio post suam conversio„ nem; ut peterent a Pontifice Romano, *quid se facere salu„ brius oporteret, & quid erga reliquum Bulgaricum adhuc „ Baptismo carentem populum, ut fidei sacramenta perciperet, „ agi deberet*, uti narrat Baronius ex Anastasio tum Romæ „ versante. Addit Anastasius, legatos destinatos fuisse *mense „ Augusto Indictione* XIV., eos Pontificem apud se honorifice „ retinuisse; interimque Sedis Apostolicæ Missos Paulum Po„ puloniensem & Formosum Portuensem magnæ sanctitatis „ Episcopos declarasse, hosque monitis mellifluis atque do„ ctrinis instruentem, *ad prædicandum ad gentem illam ire „* decrevisse. Quos illuc perrexisse, & *Chrismate inunctos per „ Sacerdotes, denuo Chrismate inunxisse*, queritur Photius in

„ Epist. 2.

„ Epist. 2. ad Patriarchas Orientis; *nondum gens illa per Bien-*
„ *nium rectam Christianorum religionem amplexabatur*, *quum*
„ *impii quidam homines*, quos subdit sese Episcopos prædicas-
„ se. Verum quum Bulgarorum Rex anno 861. baptizatus
„ fuerit, & hoc anno exeunte (866.) Episcopi in Bulgariam
„ profecti sint, textus Græcus corruptus, legendumque per
„ *Quinquennium*. Antiqui enim non numeris seu chifris, ut
„ nunc loquimur, sed integris vocibus utebantur. Apud La-
„ tinos vero 11. facile & prono errore mutatur in V, & vice-
„ versa. Sic apud Græcos B, idest, 11., in E, seu V, & E
„ in B, idest V, in 11. sæpe mutatur. Quæ emendatio cer-
„ tissima.

Hucusque Pagius, Porphyrogenito quidem, Curopalatæ, Cedreno ac Zonaræ, Bulgaros anno quarto Michaelis cum matre Theodora imperantis ad Christi fidem conversos narrantibus fidem detrahens, Simeoni vero Logothetæ adhærens, id factum ad annum quartum solius Michaelis regnantis referenti.

At vero cl. Mansius (a) in not. ad ann. 866. *Bulgariæ Regem Sacro Baptismate fonte ablutum fuisse non quidem anno* 861. *sed post annum* 864., *inde apertissime colligere se* affirmat, *quod in capitulis Nicolai I. hæc legantur*: Quod dicis, quod Christianissimus Rex sperat, quod ipse Rex Wulgarorum ad fidem velit converti, & jam multi ex ipsis Christiani facti sunt &c. *Capita hæc anno* 864. *scripta fuisse in nota ad ann.* 858. *probavimus. Mire autem hæc congruunt cum Epocha conversionis hujus, quam Photius apud Pagium hic num.* 111. *constituit*: *ait enim*: nondum gens illa per Biennium rectam Christianam religionem amplexabatur, quum impii quidam homines &c. *Quibus postremis verbis indicat adventum in Bulgariam Pauli Populoniensis & Formosi Portuensis, quos eo perrexisse an.* 866. *Anastasius apud Pagium hic asserit*. Atqui Pontificios istos legatos post mensem Augustum anni 866. ex Urbe profectos, in Bulgariam nonnisi anno 868. id peregisse, de quo Photius impie conqueritur, manifestum facit Anastasius Bibliothecarius in Vita Nicolai I. dum sic ait: „ Interea meritis beatissimi hujus
„ in Urbe prorsus exuberantibus, operante potentia summi
„ Dei,

XII. Ostenditur, Bulgarorum Regem ad Christi fidem conversum fuisse aut anno 865. exeunte, aut ineunte 866.

(a) Tom. 15. Annal. Baron. edit. Lucen. 1744. pag. 53.

„ Dei, qui quotidie per famulos ſuos ſigna & miracula magna „ facit, Rex Bulgarorum Michael Chriſtianitatis & fidei ſan- „ ctæ doctrinam agnoſcens, meruit baptizari: & qui prius „ creaturæ ſerviens, ſæviebat crudelitate, hujus temporibus „ Creatori colla ſubmittens, ampla cœpit religione fulgere, „ & magna uſus eſt pietate. Tunc ad Catholicum & verum „ Præſulem orthodoxum Legatos ſuos menſe Auguſto, Indi- „ ctione xiv. (*adeoque anno Chr. 866.*) deſtinavit, donaque „ non parva tam e ſuis locis, quam aliunde ſummo Pontifici „ contulit, ſuggerens ejus Apoſtolatui, quid ſe facere ſalu- „ brius oporteret, & quid erga reliquum Bulgaricum adhuc „ Baptiſmo ſacro carentem populum, ut fidei ſacramenta per- „ ciperet, agi debet. Quod beatiſſimus audiens Papa, ma- „ gna repletus lætitia, laudes Chriſto reddidit amplas, & „ cum omni ſibi divinitus commiſſa Eccleſia gratulans, infini- „ ta præconia Domino noſtro, qui noviſſimis his temporibus „ tantum fecit miraculum, devota mente, ſupplici voce per- „ ſolvit. Porro Legatis iiſdem jam nomine Michaelis Bulga- „ rici Regis a Sancto Papa receptis, honorifice apud ſe eos re- „ tinuit; & interim Sedis Apoſtolicæ miſſos, Paulum ſcil. Po- „ pulonienſem & Formoſum Portuenſem magnæ ſanctitatis „ Epiſcopos ſtatuens, hoſque monitis mellifluis atque doctri- „ nis inſtruens, ad prædicandum ad gentem illam ire decre- „ vit. „ Hoc ipſum confirmat Nicolaus Papa in Epiſtola LXX. *ad Hincmarum Rhemenſem & ceteros Epiſcopos in Regno Caroli conſtitutos*, data x. *Kal. Novembris*, ideſt die 23. Octobris, *Indictione prima*, hoc eſt, anno Chr. 867. in qua tam Legationis Bulgarorum ad Sedem Apoſtolicam (anno ut dixi 866.) miſſæ meminit, quam miſſorum a ſe Legatorum, & reſponſi ab ipſo Michaele Bulgariæ Rege accepti, poſtquam illuc Legati Apoſtolici perveniſſent. „ Hi enim (*inquit*: *Græcorum* „ (*a*) *ſcil. Imperatores*) odio & invidia contra nos inflamma- „ ti, quæ inferius annotabimus, nobis quaſi crimina (*b*) hæ- „ reſeos impingere moliuntur. Odio quidem, quia Photii „ adul-

---

a De Michaele Imp. loquitur, & de Barda Cæſare: qui etſi jam cæſus fuerat, quum hæc Nicolaus ſcriberet, cædis tamen ejus notitia nondum ad Pontificem pervenerat, uti Pagius ad ann. 867. oſtendit.

b Significat ea Accuſationum capita, quæ contra S. Romanam Eccleſiam Michael Imp.

„ adulteri & invaſoris Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ atque Neophyti, ac depoſiti & anathematizati factam promotionem non ſolum non approbavimus, ſed & damnavimus: fratris ſcil. comminiſtri noſtri Ignatii ejuſdem Eccleſiæ Patriarchæ dejectionem, utpote a ſubjectis & ab Imperiali potentia factam, nullo ſuſcipientes aſſenſu. Invidia vero, quia Regem Bulgarum Michaelem nomine cum gente ſua, Chriſti fide ſuſcepta, a Sede B. Petri inſtitutores & doctrinam expetiviſſe audierunt. *Et paucis interjectis*. Quum his itaque anxietatibus undique coarctaremur, & ingentibus premeremur anguſtiis, ecce ſubito Legati jam fati Regis Bulgarum nobis adeſſe nunciantur... Et quia illos doctrinam B. Petri Apoſtoli, ſeu Sedis ejus, exquiſiſſe comperimus, qui licet longe poſiti corpore, nobis tamen facti ſunt fide præſentes: ſed & quia per eorum Regnum facilem ac terrenum Miſſis noſtris ad terram Græcorum acceſſum patere perſpeximus: ordinatis igitur tam quæ Bulgarum gentis congrua fidei rudimentis (*a*) agnovimus: quam quæ Conſtantinopolim mittere diſpoſueramus, Miſſos quoque noſtros cum Legatis (*b*) jam nominati Regis per ipſius tranſituros regionem direximus. Quos Imperatores Græcorum non ſolum recipere minime conſenſerunt; verum etiam vehementer adverſus Bulgares animos commoverunt, eo quod per ſuam eos terram tranſire permiſerint... Præterea cum Bulgarum Rege demorantibus, & ad urbem Conſtantinopolitanam eiſdem noſtris accedere Miſſis conantibus, iidem Imperatores Epiſtolam ſuam ipſi Regi Bulgarum tranſmiſere: quam ille accipiens, nobis per legatos noſtros deferri devota mente decrevit. „ Quæ omnia a menſe Auguſto anni 866. ad Octobrem anni 867. ſunt peracta. Idem Nicolaus Pontifex in Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, ab ipſo poſt menſem Auguſtum

Imp. congeſſerat: quæque continentur in Epiſt. Photii ad Patriarchas Orientis, poſt adventum ſcil. Legatorum Pontificiorum in Bulgariam.

a Ideſt, Reſponſis ad eorum conſulta conſcriptis, perque Legatos Pontificios miſſis.

b Itaque quum dicit Anaſtaſius de Legatis Bulgarorum Regis, *honorifice apud ſe eos Pontifex retinuit*, non ſignificat illos fuiſſe per annum retentos, ſed tandiu dumtaxat, donec Reſponſa ad eorum conſulta conſcriberet: tunc enim illos dimiſit una cum Pontificiis Legatis: nimirum circa menſem Novembrem anni 866.

ſtum anni 866. conſcriptis, num. XVII. certiorem adhuc notam temporis exprimit, quo Bulgari ad Chriſti fidem ſunt adducti. „ Igitur referentes (*inquit ad Michaelem Regem*) qualiter „ divina clementia Chriſtianam religionem perceperitis, qualiterque populum (*a*) veſtrum baptizari omnem feceritis: „ qualiter autem illi, poſtquam baptizati fuere, inſurrexerint „ unanimiter cum magna ferocitate contra vos, dicentes, „ non bonam vos eis legem tradidiſſe: volentes etiam vos occidere, & Regem alium conſtituere: & qualiter vos, divina cooperante potentia, adverſus eos præparati, a maximo „ uſque ad modicum ſuperaveritis, & manibus veſtris detentos habueritis, qualiterque omnes primates eorum atque „ majores cum omni prole ſua fuerint interempti; & mediocres vero, ſeu minores, nihil mali pertulerint. „ Ex quo manifeſtum redditur, paulo ante Legatorum Regis Bulgariæ in Urbem Romanam adventum, hoc eſt, ante menſem Auguſtum anni 866. tum Baptiſmum Michaelis Regis, tum relatam ab ipſo de populis tumultuantibus victoriam accidiſſe: qua de victoria deque Regis baptiſmo Porphyrogenitus quoque ſupra dixerat: „ Non latuit ea res (*b*), gentiſque totius defectionem aſcivit. Ille parva ſuorum manu, divinum Crucis ſignum in ſinu ſuo circumferens, oppido rebelles fundit, „ nec jam occulte, ſed palam omnino reliquos, ipſos quoque „ rei avidos, Chriſtianos facit. „ Quum itaque Rex Bulgarorum fidem Chriſti unacum Baptiſmo, paulo antequam Legatos in Urbem ad Nicolaum Papam mitteret, acceperit, quumque ejus Legati Romam menſe Auguſto anni 866. pervenerint; conſequens eſt, eum fuiſſe (*c*) Baptiſmo initiatum vel exeunte anno 865. vel ineunte 866. Id quod etiam ex illa Photii Epi-

a Significat, baptizato Rege pluribuſque cum illo domeſticis ejus, Bulgaros in Regem rebellaſſe. Nam poſt rebellionem, & poſt relatam de rebellibus victoriam, Rex ille populum univerſum baptizari fecit.

b Etſi enim Rex Bulgarorum intempeſta nocte baptizatus eſt, res tamen ad populi notitiam quum perveniſſet, ſtatim tumultuati ſunt.

c Michael Quienus in Oriente Chriſtiano Tom. I. de Patriarchatu Conſtantinopolitano cap. 14. num. 12. ex Epiſtola Joannis VIII. Papæ, ordine 192. ad Michaelem Regem Bulgarorum, colligit, eum a Legatis Pontificiis, non a Græcis fuiſſe baptizatum. *Quapropter* (inquit) *Joannes ipſum denuo adhortandum duxit, ut ad Sanctam matrem ſuam Romanam Eccleſiam reverteretur, quæ ipſum religioſo utero genuerat, & per quam totius religionis & juſtitiæ formam, Sancto prædeceſſore ſuo Nicolao*

Epiſtola confirmatur, in qua de Legatis Pontificiis, (qui ineunte anno 867. in Bulgariam venientes, Chriſmate inunctos per Sacerdotes, denuo Chriſmate inunxerunt, & juxta Nicolai Papæ Reſponſa ad Bulgaros miſſa, Sabbati jejunium aliaque Bulgaros edocuerunt, contra quam Græci Sacerdotes & Monachi a Photio illuc miſſi Bulgaris ſuggeſſerant) ſic ait: *nondum gens illa per Biennium rectam Chriſtianam Religionem amplexabatur, quum impii quidam homines & execrandi ... in gentem, novella quorum pietas & nuper conſtituta ... inſilientes, ... omni cum fraudulentia, a ſanis & a fide inculpata Chriſtianorum, eos ſubdole deducere & corrumpere conabantur. In primis contra Eccleſiæ Canones illicite ad Sabbatorum jejunia traducebant*. Reliqua contra Romanam Eccleſiam a Photio impie oppoſita, imo contra Reſponſa a Nicolao Papa ad Con-

colao Præſule mittente, ſuſceperat. Quibus plane verbis (obiter quidem dicam:) haud obſcure nobis innuitur, Michaelem Bulgariæ Regem nonniſi a Romanæ Eccleſiæ alumnis Sacerdotibus ſacris undis expiatum fuiſſe, vanaque adeo falſaque monſtrantur, quæ Byzantini de Bogoris ſeu Michaelis baptiſmo apud ſe celebrato venditarunt. Ego quidem libenter Quienoo ſubſcribo, aſſerenti, Bogorim non Conſtantinopoli, ſed in Bulgaria Baptiſmum ſuſcepiſſe; nego tamen eum a Romanæ Eccleſiæ alumnis Sacerdotibus baptizatum: nam Nicolaus Papa, & Anaſtaſius Bibliothecarius diſerte affirmant, illum jam baptiſmo fuiſſe expiatum, antequam legatos ſuos anno 866. Romam miſiſſet, adeoque a Sacerdotibus Græcis, non a Latinis. Quod autem idem Quienus eod. cap. num. 6. ſupra dixerat, teſtimonio Anaſtaſii Bibliothecarii in Præfat. Latinæ translationis ſuæ Actorum octavæ Synodi uſus, ubi ait Anaſtaſius: *Regem Vulgarorum cum propria gente Fidem ſuſcepiſſe per hominem Romanum, ideſt per quemdam Presbyterum Paulum nomine, atque adeo documentum & myſterium habuiſſe a Sede Apoſtolica, ut non modo fidei regulam, ſed & ſanctæ legis diſciplinam ſumeret. Quæ omnia ſic accipienda ſunt, ut Bulgarorum Rex, accepta primum vel a Methodio vel a Theodoro fidei notitia, tametſi Conſtantinopoli a Photio baptizatus eſſet, poſt reditum in patriam, quum nullum Sacerdotem Græcum ſecum adduxiſſet, a Paulo Romano Presbytero religionis myſteria ceremoniaſque omnes accuratius ſit edoctus, ejuſque ſubditi ab eodem Paulo ſubinde Baptiſmi aquis tincti*: hoc, inquam, quum Quienus affirmat, dupliciter ſe eſſe allucinatum oſtendit: primum quidem, dum Michaelem a Photio Conſtantinopoli baptizatum dicit: Deinde dum Paulo Presbytero Romano attribuit Bulgarorum Subditorum baptiſmum: Quid? quod idem Quienus Anaſtaſii verba nec intellexit, nec recte recitavit. Anaſtaſius enim ſic habet Tom. 8. Concil. Labb. pag. 969. lit. E. *Siquidem quum Rex Bulgarorum cum propria gente Chriſti fidem ſuſcepiſſet,* (interpunctio hic ponenda:) *per hominem Romanum, ideſt, quendam Presbyterum Paulum nomine, documentum atque myſterium propoſitum habuit a Sede Apoſtolica non modo fidei regulam, ſed & ſanctæ legis ſumere diſciplinam: quod & fecit, non ſolum a præfato Presbytero, verum etiam per divinam revelationem inſtructus. Nimirum, poſtquam Rex ille baptizatus eſt, Paulum Presbyterum Romanum unacum ſuis Legatis Romam miſit, ut religionis myſteria & ceremonias omnes accuratius a Papa Nicolao edoceretur.* Vide Pagium ad ann. 867. num. v. ubi poſt hæc verba: *Quum Rex Bulgarorum cum propria gente fidem ſuſcepiſſet*, ponendam interpunctionem monet; tametſi fallitur & ipſe, dum eum Regem Conſtantinopoli baptizatum tradit.

ſulta Bulgarorum miſſa, & a legatis illis Pontificiis ineunte anno 867. in Bulgaria promulgata. *Biennium* autem ab anno 867. ad annum 865. nos retrogrediendo deducit. Quare non eſt, cur Pagius pro Biennio *Quinquennium* nobis obtrudat, ut ad annum 861. Bulgarorum converſionem referat. Quæ enim ſupra recitavimus Anaſtaſii, & Nicolai Papæ teſtimonia, quæque Annaliſtæ Bertinianus & Fuldenſis ad annum 866. de Legatis a Rege Bulgarorum recens ad Chriſti fidem converſo ad Ludovicum Germaniæ Regem directis habent, perſpicuum faciunt, a Bulgarorum converſione ad legatorum Papæ in Bulgariam adventum & prædicationem, non *Quinquennium*, ſed *Biennium* effluxiſſe.

Quum autem Methodius unacum Cyrillo fratre Romam ab eodem Nicolao Papa evocatus, illuc, ut ſupra dixi, mortuo jam Nicolao, hoc eſt, vel exeunte anno 867. vel ineunte 868. pervenerit, poſtquam in Bulgaria & Moravia per annos quatuor & dimidium Chriſtianam fidem annunciaſſet; recte colligitur, ipſum non fuiſſe ab illo Methodio Pictore diverſum, qui, Michaele Bulgarorum Rege jubente, celebratiſſimam illam ſecundi Dominici Adventus picturam confecit. Conveniunt tempora, nomen Methodii, locus prædicationis, hiſtorici denique, qui illum primo Bulgaris, deinde Moravis prædicaſſe ſcribunt. Neque obſtant anni illi *quatuor cum dimidio*, quibus ante finem anni 867. vel initium anni 868. (quo Romam Methodius evocatus advenit) in Moravia Evangelium prædicaſſe perhibetur, poſtquam Bulgaros ad Chriſti fidem amplexandam adduxiſſet: qui quidem anni converſionem Bulgarorum (uti vult Pagius) ad annum Chriſti 863. ineuntem deducerent: non obſtant, inquam, anni illi quatuor cum dimidio; nam primo quidem certiora ſunt quæ ex coævis auctoribus adduximus argumenta ad oſtendendum Bulgaros anno 865. fuiſſe converſos, quam quod in vita SS. Cyrilli & Methodii narratur de ſpatio annorum, quibus in Moravia verſati ſint. Deinde ſpatium illud *annorum quatuor cum dimidio*, non de ſola Moravia intelligendum eſt, ſed de Bulgaria ſimul & Moravia, quum a Bulgaris ad Moravos ſancti illi tranſiiſſe dicantur, & in utriſque ad Chriſtiana ſacra adducendis operam impendiſſe.

Cete-

XIII. Triplex Bulgarorum ad Christi fidem conversio.

Ceterum neque una fuit, neque uno eodemque anno peracta Bulgarorum conversio. Nam primo quidem, quos Crumus Bulgarorum Princeps capta Adrianopoli in Bulgariam transtulerat, ii semina pietatis in Bulgaris jecerunt. Porphyrogenitus in vita Basilii Macedonis cap. 4. *Quia vero Crumus ille, Bulgarorum princeps, violatis quæ illi cum Romanis intercedebant fœderibus, hostili aggere cinctam Adrianopolim diuque ab eo obsessam, qua laborabat necessariorum penuria, ad deditionem coegerat, civesque omnes ac incolas, necnon etiam Manuelem ejusce urbis Episcopum, in Bulgariam transtulerat; accidit Basilii quoque parentes cum reliquis, illo adhuc in fasciis agente, in Bulgariam regionem transferri; ubi propriam Christianorum fidem illibatam custodientes, (tum scilicet mirabilis ille Præsul, tum plebs illi pari captivitate comes) multos barbarorum ad veram Christi fidem adduxerunt (nondum enim gens illa animum ad pietatem transtulerat) multisque locis Christianæ doctrinæ semina jecerunt, a Gentilium errore Scythas* (sic Bulgaros vocat) *retrahentes, & ad divinæ cognitionis lucem traducentes. Quibus in illos ira percitus Crumi successor Murtago, Manuelem virum Sanctissimum, tum alios plures ejus rei delatos, quum tentando ad ejurandam fidem inducere nequivisset, variis tormentis excruciatos, per mortem martyres consecravit. Sicque contigit multos sanguinis necessitudine Basilio conjunctos eique affines, martyrii gloria potiri, ut nec ejus, quæ inde est, honestatis, posset expers videri.* Cedrenus pag. 558. *Postquam Crumus Bulgarorum princeps victoriis contra Romanos inflatus, Adrianopolim obsedit, ita ut nulla ei manus resistere auderet, diutinaque obsidione eo civitatem redegisset, ut necessariarum inopia rerum, deditionis conditiones acciperet, omnes qui in ipsa urbe erant, in quibus etiam Manuel Archiepiscopus, in Bulgariam transtulit. Eo igitur tempore cum aliis parentes quoque Imperatoris* (Basilii scil.) *lac adhuc sugentem secum ipsum deferentes, in Bulgarorum regionem abducti sunt: ubi & ipse inclytus Archiepiscopus, & Imperatoris parentes, incorruptam in Christum fidem servantes, Bulgarorum plerosque ad Orthodoxam fidem, quum nondum gens illa ad verum Dei cultum adducta esset, & in pluribus Bulgariæ locis, Christianæ doctrinæ semina jecere.* Hæc prima Bulgarorum aliquot con-

converſio poſt annum Chr. 814. quo Adrianopolis a Crumo capta eſt.

Altera, ſed paucorum Bulgarorum, converſio tribui poteſt tum Theodoro Cupharæ, quamdiu captivus in Bulgaria manſit, tum Sorori Michaelis Bulgarorum Regis, poſtquam e Byzantio, ubi Chriſtianam fidem literaſque edocta fuerat, in patriam ad fratris regiam rediit. Uterque enim legitur fidei ac pietatis ſemina in Rege Michaele, adeoque in aliis quoque Bulgaris, jeciſſe. Etſi autem Rex ipſe tunc temporis in infidelitate id quod erat permanſit; vero tamen propius eſt, non paucos Bulgaros ex animo Chriſtiana ſacra fuiſſe amplexatos. Unde tam iſtorum ad Chriſtianam religionem converſio, quam pronus ad eandem religionem amplexandam Regis animus, occaſionem videtur præbuiſſe iis ſcriptoribus, qui generalem Bulgarorum converſionem ad ea tempora referunt, quando nimirum miſſo ad Auguſtam Theodoram Monacho Cuphara, commutationis jure Rex Michael Sororem recepit.

Tertia demum, eademque univerſalis Bulgarorum converſio illa fuit, quam paulo ſuperius enarravi; ad annum ſcilicet exeuntem 865. aut ineuntem 866. quando Bogoris Rex, compoſita jam cum Romanis pace, conſpectaque terribili illa ſecundi Dominici Adventus Methodiana pictura, tandem aliquando, quam in animo dudum habuerat, religionem Chriſtianam amplexari ſtatuens, ſacro initiari voluit Baptiſmate; Regiſque exemplo primum quidem ejus domeſtici baptizati ſunt; deinde, poſtquam tumultuantes magnates Rex divinum crucis ſignum in ſinu ſuo circumferens oppreſſiſſet, *reliquos, ipſos quoque rei avidos* (ut ſcribit Porphyrogenitus) *Chriſtianos fecit*. Tum vero regionem illam, quam Zagoram appellant, a Michaele Auguſto petiit & obtinuit.

Hinc colligitur primo, Bulgaros ad Chriſti fidem fuiſſe adductos, non ſanctorum Methodii, aut Ignatii Patriarcharum tempore; ſed Photio Eccleſiam Conſtantinopolitanam invadente: anno nimirum 865. exeunte aut ineunte 866. uti modo dicebam. Veriſſime enim Photius ad Regem Bulgarorum Michaelem ſcribens, vocat eum *partus ſui ſpiritualis genuinum genema*; non eo certe, quod ipſe Photius operam ſuam in ejus Regis ad Chriſti fidem converſione contulerit;

hæc

hæc enim, uti fupra dixi, Theodoro Cupharæ, Sorori ipfius Regis Bogoris, & Methodio pictori tribuenda eft; fed quia, Photio fedi Byzantinæ incumbente, peracta eft.

Secundo a Michaele Augufto eundem Bogorim Regem Bulgarorum in Baptifmo fufceptum, deque ejus nomine Michaelem & ipfum appellatum, uti fcriptores Græci omnes teftantur, neque iis Latini repugnant: Græci tamen ipfi ab invicem diffentiunt, dum Porphyrogenitus quidem, Scylitzes, Cedrenus ac Zonaras tradunt, miffum ab Urbe Regia Epifcopum, intempefta nocte (in Bulgaria utique) Regem Bogorim baptizaffe: Simeon vero Logotheta & Georgius Monachus, illum una cum optimatibus Conftantinopoli baptizatum docent: quos & Pagius fequitur. Verum hoc falfum effe convincitur tum ex nocturno Bogoris Baptifmo, tum ex confequuta exinde, orto fole, Bulgarorum rebellione, id quod Conftantinopoli nunquam contigiffet. Ad Epifcopum vero quod fpectat, fi verum eft eum a Photio Patriarcha & Michaele Imperatore ex Urbe Regia in Bulgariam miffum fuiffe, dicendum eft, folum ab ipfo Regem Bogorim baptizatum, non reliquos Bulgaros. Nam Epifcopus quum effet, quumque Græco ritu Baptifmum confequenter adminiftraffet, Baptizatos utique facro Chrifmatis unguento rite unxiffet; ac proinde nulla fuiffet caufa, cur miffi anno fequenti a Nicolao Papa Paulus & Formofus Epifcopi Chrifmate inunctos ab illo Epifcopo, ipfi Chrifmate denuo inungerent: valide quippe ab Epifcopo etiam Schifmatico & excommunicato, Sacramentum Confirmationis confertur, nec nifi facrilege ab alio iterari poteft. Atqui Photius ipfe in Epift. ad Patriarchas Orientis, nulla facta Epifcopi ad Bulgaros ex Urbe Regia miffi mentione, difertim afferit, a Presbyteris Græcis Bulgaros & Baptizatos & Confirmatos, queriturque de Latinis Epifcopis, anno poft fufceptum Baptifmum ad Bulgaros a Nicolao Papa tranfmiffis, „ quod Chrifmate „ inunctos per (*a*) Presbyteros, denuo Chrifmate inungere „ non dubitaffent, quum fe Epifcopos prædicarent, & Pre„ sbyterorum Chrifma, inutile quiddam ac fruftra factum com-

a Τοὺς ὑπὸ Πρεσβυτέρων μύρῳ χρισθέντας, ἀναμυρίζειν αὐτοὶ οὐ πεφρίκασιν, Ἐπισκόπους ἑαυτοὺς ἀναγορεύοντες, καὶ τὸ τῶν Πρεσβυτέρων Χρῖσμα, ἄχρηστον εἶναι, καὶ εἰς μάτην ἐπιτελεῖσθαι τερατευόμενοι. Cap. 6.

„ comminiſcerentur. „ Nicolaus quoque Pontifex in Reſponſis ad Conſulta Bulgarorum, non meminit Epiſcopi Græci ad Bulgaros directi, ſed Presbyterorum dumtaxat: nam cap. 78. ſic ait: „ Enarratis, quod Populus ille, qui propter Chriſtianam Religionem ad occidendum vos inſurrexere, pœnitentiam agere voluerit, & Sacerdotes illi, qui inter vos advenæ ſunt, hanc recipere recuſarint. „ & cap. 106. non expreſſo Eccleſiaſticæ dignitatis gradu, Græcos, Armeños, alioſque ad Bulgaros inſtituendos acceſſiſſe ſcribit: „ Poſtremo deprecamini nos ſuppliciter, ut vobis quemadmodum cæteris gentibus veram & perfectam Chriſtianitatem non habentem maculam aut rugam largiamur, aſſerentes, quod in Patriam veſtram multi ex diverſis locis Chiſtiani advenerint, qui prout voluntas eorum exiſtit, multa, & varia loquuntur, ideſt, Græci, Armeni, & ex cæteris locis; quapropter juberi poſcitis, utrum omnibus his ſecundum varios ſenſus eorum obedire, an quid facere debeatis. „ & cap. 14. de quodam, qui finxit ſe eſſe Presbyterum: „ Præterea indicatis (*inquit*) quod quidam Græcus mentiens fateretur ſe Presbyterum eſſe, quum non eſſet, ac per hoc plurimos in veſtra patria baptizaſſet. Quum ergo vos inſpiratione Dei cognoviſſetis, quod non eſſet Presbyter, judicaveritis, ut amitteret aures & nares, & acerrimis verberibus cæderetur, & ex veſtra patria pelleretur, „ & cap. 104. de baptizatis a quodam Pagano. „ A quodam Judæo (*inquit*) neſcitis utrum Chriſtiano, an Pagano, multos in patria veſtra baptizatos aſſeritis, & quid de his ſit agendum conſulitis. „ Denique Anaſtaſius Bibliothecarius eorum temporum æqualis, nulla facta Epiſcopi mentione, teſtatur, „ Bogorim Bulgarorum Regem, poſtquam cum propria gente Chriſti fidem ſuſcepiſſet, per hominem Romanum, ideſt quemdam Preſbyterum Paulum nomine, documentum, atque myſterium propoſitum habuiſſe a Sede Apoſtolica non modo fidei regulam, Sed & ſanctæ Legis ſumere diſciplinam. „ Ex quibus liquet Bulgaros non ab Epiſcopo, ſed a Presbytero, fuiſſe baptizatos, & nonnullos quidem a non Presbyteris, aut non Chriſtianis. Epiſcopum certe ſi Bulgari habuiſſent, ejus mentionem Nicolaus aut feciſſet, aut certe non dixiſſet, ſe illis de Epiſco-

po

po creando postea deliberaturum. Sic enim cap.72. de Episcopo illis ordinando decernit: „ Requisistis, si liceat in vobis Pa-„ triarcham ordinari. Sed de hoc nihil diffinitive respondere „ possumus, priusquam Legati nostri, quos vobiscum mittimus, „ reversi fuerint, & nobis, quæ inter vos multitudo sit, & „ unanimitas Christianorum, renuncient. Nam interim Epi-„ scopum habetote: & quum incremento divinæ gratiæ Chri-„ stianitas ibi fuerit dilatata, & Episcopi per singulas Ecclesias „ ordinati, tunc eligendus est inter eos unus, qui si non Pa-„ triarcha, certe Archiepiscopus appellandus sit. *Et cap.* 73. „ Vos tamen sive Patriarcham, sive Archiepiscopum, sive „ Episcopum vobis ordinari postuletis, a nemine nunc velle „ congruentius, quam a Pontifice Sedis B. Petri, a quo & „ Episcopatus, & Apostolatus sumpsit initium, hunc ordinari „ valetis. *Et cap. ult.* Quum autem Episcopum, Deo conce-„ dente, per Præsulatus nostri ministerium habueritis, ille vos „ docebit omnia, quæ ad officium suum pertinent, & si quæ „ sunt, quæ non capiet, ab Apostolicæ Sedis auctoritate su-„ scipiet. „ Si Græcum Episcopum Bulgari jam habuissent, neque illi a Nicolao Papa Episcopum petiissent, neque Nicolaus de illo tacuisset. Causa igitur erroris (quod nempe a Græcis Scriptoribus Episcopus dicatur ad baptizandum Bogorim missus) hæc est: nimirum, quum a Romano Pontifice promissus Episcopus Bulgaris datus non fuisset, Ignatius Patriarcha, Basilii Augusti Græcorumque Præsulum impulsu, post octavam Synodum anno 870. petentibus Bulgaris Episcopum direxit: uti supra est narratum; ac proinde quia Bulgaris quinquennio post susceptum Baptisma Episcopus datus est, id a Scriptoribus Græcis perperam refertur ad eum annum, quo illi primum facti sunt Christiani.

CAPUT II.

Moraviæ situs & Moravorum initia : & prima eorum ad Christi fidem conversio sub Vurolpho Lauriacensi Archiepiscopo: Instituti eorundem ab eodem duo Episcopatus. Duces eorum, Moymarus, & Privvina. Moymari successores Rastices & Sventoplucus: Privvinæ, Hezilo, & Braslavus. Historia conversionis Bajoariorum & Carantanorum. Confinii & Carinthiæ Duces. S. Cyrilli dignitas & dies emortualis. Bajoariorum Præsulum querelæ adversus Moravos. Latino, non GræcoRitu Methodius Slavicam linguam in Sacris celebrandis apud Moravos induxit.

I. Moraviæ situs.

DE Bulgaris dixi satis: ad Moravos transitum facio. Moravia Latinis, Græcis Μωραβία, & Μοραβία, provincia nunc est inter Silesiam ad ortum & Septentrionem; Bohemiam ad occasum,& Austriam cum Hungaria ad austrum; in duas fere partes a Moravo fluvio divisa, unde regioni nomen. Æneas Silvius, qui & Pius II. Papa, in hist. Bohem. cap. 13. *Moravia* (inquit) *trans Danubium jacet, cui ad Orientem Hungari Polonique regnum possident, Morava disjuncti amne, qui nomen regioni dedit: occidentem solem Bohemi excipiunt: Australes Meridianum: Septentrionale latus Slesitæ occupant.* Urbes præcipuæ, *Bruna*, *Belogradum*, & *Olomucium*. Latius olim patuit sub Rastize, & Sventopulco Regibus, qui suam dominationem ad Vinidos usque trans Albim extendebant. Situm ejus sic descriptum habes apud Porphyrogenitum de Administr. Imper. cap. 13. ubi de gentibus, quæ Turcis, eam Deciam quam (*a*) Trajanus in provinciæ formam inter Danubium & Carpates montes redegerat, pulso Abarorum Hunnorum populo, occupantibus finitimæ sunt: *Turcis hæ gentes conterminæ sunt: Ad occidentem Francia: ad Septentrionem Patzinacitæ: ad meridiem magna Moravia, sive Sphendoplochi regio quæ omnino a Turcis vastata est, & ab ipsis*

a De Dacia Trajani Provincia, vide Cellar. Geograph. Antiq. lib. 2. cap. 8. pag. 595.

ipsis jam obtinetur: Chrobati vero (*a*) *ad Montes Turcis adjacent*. Et cap. 42. *A Thessalonica usque ad Danubium flumen, in quo urbs Belegrada, octo dierum iter est, si quis non festinanter, sed interquiescens proficiscatur. Et habitant quidem trans Danubium flumen Turci in terra Moravia, atque etam ulterius inter Danubium & Sabam* (Savum) *fluvios*. De regione autem & regno Sphendopluchi Moraviæ principis hæc habet c. 14. *Moraviæ princeps Sphendoplocus, fortis, terribilisque populis finitimis fuit, filiosque habuit tres, & fatis concedens, regionem suam in tres partes divisit, filiisque singulis suam portionem tradidit; maximum natu Principem magnum faciens; reliquos vero duos sub ejus potestate constituens. Hortatus vero est eos, ne inter se mutuo dirimerentur, hoc exemplo: Virgis tribus allatis, ubi colligasset eas, primogenito confringendas tradidit: quumque ille id facere nequiret, secundo in manum dedit, & mox tertio: deinde dissolutas singulatim divisit tribus, qui acceptas frangere jussi, sine ullo id negotio fecerunt. Quo facto, exemplo per occasionem hanc arrepto, ita eos admonens dixit: Si in concordia & amore manseritis conjuncti, nunquam vos hostes vestri superabunt, neque captivos abducent. Si vero per contentionem. ambitionemque principatum in tres partes dividetis, maximo fratri obedire recusantes, & a vobis ipsis vastabimini, & a finitimis hostibus funditus delebimini. Post hujus autem Sphendoplochi mortem, anno uno in pace exacto, orto deinde dissidio, & bello civili, invadentes Turci, funditus eos extirparunt, regionemque eorum occuparunt, quam in hodiernum usque diem* (ann. 950.) *incolunt: quæque supererat multitudo, dissipata confugit ad finitimas gentes, nimirum ad Bulgaros, Turcos, Chrobatos, & ad reliquas nationes*. Hungari nempe ann. 900. in Moraviam irrumpentes, regnum Moravorum devastarunt: uti ex Annalista Fuldensi dicam.

II. Moravorum origines a Cureo & Dubravio traditæ expenduntur.

Moravorum Slavorum initia ad *Zechum* Bohemorum conditorem refert Georgius Cureus in Annalibus Silesiæ pag. 26. „ Zechus (*inquiens*) occupavit amœnam illam vallem inter „ montes Sudetes, cedentibus ipsi Marcomannis & Hermundu- „ ris, eamque servato veteri nomine, appellavit Bohemiam. „ Im-

a De Alba Chrobatia sermo est, cujus situs ad Montes Carpates erat.

„ Immiſit etiam novos colonos in regionem veterum Marco-
„ mannorum, quos nominavit Moravos aut a flumine, aut ex
„ antiqua appellatione; & ſimiliter alios in illum tractum, qui
„ eſt inter Albim & Salam, qui dicti ſunt Sorabi, quod ipſum
„ nomen eſt (a) a Sarmatis: unde etiam eſt Soravia oppidum
„ Sileſiæ. Aliud deinde agmen magnam partem litoris Balthi-
„ ci invaſit; illi Vindi, Veneti, vel Heneti ſunt nominati,
„ quorum ſedes ad ipſum uſque Svevum fluvium & ditionem
„ Brandeburgenſem pertinuerunt. Ita poſt exhauſtas vires
„ Germaniæ, crevit potentia Venetorum, „ ideſt Slavorum. De Zechi & Lechi ætate, Slavorumque in eas Germaniæ antiquæ regiones irruptione, dixi ſupra. Quare non eſt neceſſe, ut quæ Cureus de Zecho hic aſſerit, ſingula ad examen revocentur. Joannes Dubravius lib. 4. hiſtoriæ Bojemicæ pag. 25. Moraviam ſic deſcribit: „ Moraviam ut nunc ſe habet, tribus e par-
„ tibus juga montium, aut ſilvæ ſaltuſque, aut fluvii limi-
„ tant: ab Oriente ab Hungaris, ab Occidente a Bojemis, a
„ Septentrione a Sleſitis: nam a meridie Auſtriam verſus,
„ plana eſt, & alicubi Thayſa flumine, alibi rivo quodam
„ ignobili ab illa dirimitur. Amnium in Moravia princeps (b)
„ Mora habetur, qui Olomucium (c) principem civitatem
„ circumfluit, & ab illa in Pannoniam defluens, in Danubio
„ ſe tandem, ſuis & adventitiis aquis auctus, exonerat: Nam
„ & Nigrim & Svitavam, qui Brunam (d) civitatem, di-
„ gnitate proximam Olomucio; dein Thayſam, qui Znoy-
„ mam (e) obitu Sigiſmundi Cæſaris memorabilem; poſtea
„ Iglam, qui Iglaviam præterfluit, Mora recipit, ac Danubio
„ mox reddit. Cæterum Odera fluvius haud procul Olomucio
„ ortus, ſuo vocabulo uſque in Oceanum delabitur.... Sed
„ nec

---

a Imo, a *Serbiis* ſive *Serviis*, Nam *Sorabi* (eodem Cureo teſte) habitarunt verſus Albim fluvium & Salam: ubi (inquit Baudrandius) nunc Miſnæ Urbis territorium, quod quondam *Dalemincia*, & a Bohemis *Serbia* vocatum fuit, ut ſcribit Georgius Fabricius in lib. Miſniear. rer. & Reineccius in Append. ad Helmoldi Chron. Slavorum, de gentium Germanicar. & Heneticar. appellationibus pag. 218. Ditmarus duas facere Soraborum gentes videtur, Dalámantas & Milzenos.

b Cellarius Geogr. antiq. lib. 2. cap. 5. pag. 486. *Marus fl. qui nunc March vocatur Moraviam præterlabens*. Baudrand. *Moravus fl. olim Moravi dictus nunc Morava accolis & Slavis*, die Marn Germanis.

c Olim *Eburum* Cellario.

d *Eburodunum* Cellario.

e *Medoſlanium* Cellario.

„ nec Hanam præterire libet, quamvis tenuibus interdum aquis „ fluentem, attamen eos agros rigantem, quibus non alii in „ Moravia sunt a frumento fertiliores. „ Idem Dubravius p. 23. originem Regno Moraviæ ad tempora Constantini Pogonati, qui ab ann. 668. ad 685. Constantinopoli imperavit, in hæc verba refert. „ Sed quoniam mentio Regni Moraviæ incidit, prius „ invenias, qui tibi regnatum esse in Moravia dicat, quam qui „ ostendat, unde Regia majestas in Moraviam a Sclavinis tunc „ possessam, se insinuaverit: forsitan alienum a proposito non „ fuerit, præsenti narrationi adjungere ea, quæ super hac re „ vel legimus, vel accepimus. Qua tempestate Constantius „ (a) cui Pogonato ex barba cognomen fuit, imperium apud „ Græcos obtinebat, Bulgari rerum novarum cupidi, ascitis „ in belli societatem Sclavinis popularibus suis, impetum in „ Thraciam fecerunt. Utrisque Constantius cum exercitu ro„ busto ad locum quem Honglon vocant, mature occurrit pu„ gnandi avidus, si pugnæ copia facta fuisset. Verum Bul„ gari juxta ac Sclavini pugnam extrahere, seque loco & ca„ stris munitis continere malebant: interim occasione intenti, „ si videlicet aliqua ex contemptu sui, quia laterent, negli„ gentia ad Cæsarianos transiret. Ubi illa apparuit, castris pa„ tefactis, incautos Cæsarianos assiliunt, fugant, concidunt, „ eoque Constantium redigunt, ut de Mysia præterea illis „ concedere cogeretur, quam ad inhabitandum Bulgari sibi de„ legerunt: Persuasis Sclavinis, ut ipsi Pannoniam occupa„ rent, jampridem Hunnorum discessu, nuperrime autem „ Avarum in Italiam migratu desertam. Septem Sclavinorum „ nationes in exercitu uno tunc fuisse, Pannoniamque & Mo„ raviam ad incolendum occupasse dicuntur. His simul omni„ bus, quum nomen imperii Regium placeret, nec inveni„ retur Principe Moraviæ alius dignior qui regnaret, illum po„ tissime regnare, & posteros ejus jusserunt; nonnullorum ta„ men nomina interciderunt, credo quod nulla insignis res „ per illos gesta fuerit, aut nullus extiterit auctor, qui illa com„ memoranda receperit. Post interjecto annorum ferme sexa„ ginta spatio, nomen Regis Raslai, quem propter fœdera vio„ lata

a Leg. *Constantinus*.

„ lata Ludovicus Imperator exoculavit: dein Hormidori, & „ Suatobogii, ac maxime Svatopluci inclaruit, qui citra & „ ultra Danubium latissime regnavit.

Fabulosa hæc est Regni Moravici origo, etsi vera Bulgarorum sub Constantino Pogonato trans Danubium habitantium, in Thraciam irruptio, relataque ab illis de Romanis copiis victoria, ita ut idem Constantinus coactus sit annua pensitatione promissa pacem cum iis facere. Vide Nicephorum, Theophanem ac Cedrenum, quorum verba Tom. 1. Part. 2. cap. 11. a pag. 483. ad 486. recitavi. At illis Bulgaris ab eodem Constantino Pogonato tunc temporis Mysiam ad inhabitandum concessam fuisse, hoc laudatis Byzantinis Scriptoribus repugnat, qui unanimi calamo scribunt, Bulgaros trajecto Danubio, ad Barnam, quæ propè Odyssum & eminentiora illa loca est, pervenientes, quum eum locum undique & a fluvio & a regionis asperitate munitum animadverterent, ibidem castra metatos fuisse; adeoque armis suis, non Constantini concessione, Mœsiam inferiorem occupasse, partemque suorum in eo limite, qui Abares Hunnos in Pannonia inferiore habitantes respiciebat, collocasse, alios Romanorum finibus objecisse. Falsum est etiam, quod Bulgari Sclavinis persuaserint, ut ipsi Pannoniam occuparent. Jam enim ostendi Tom. 1. Par. 2. Pannoniam (*a*) ante Valentis imperium à Vandalis, mox à Gothis, deinde usque ad Marcianum Imp. ab Hunnis habitatam: post Attilæ verò mortem, a Gothis sive Ostrogothis recuperatam esse: deinde vero circa Justiniani tempora (*b*) a Langobardis subactam, & post 42. annos ab his ipsis, Italiam Alboino duce populariter commigrantibus, sub pacto Hunnis relictam esse anno 568. eamque ab ipsis Hunnis usque ad annum 799. occupatam fuisse, quo anno sunt Hunni a Carolo magno penitus subjugati: ut supra ex Eginhardo ad eund. ann. 799. observatum est. Itaque a vero prorsus abhorret, *Sclavinorum septem nationes* tunc temporis, Pannoniam, & Moraviam ad incolendum occupasse, principemque Moraviæ, utpote ceteris digniorem, Regis titulum sibi vendicasse; nam Sclavini, qui illic in propinquo degebant, adeo non Regium titulum assumsere, ut potius

a Cap. 5. pag. 295.
b Cap. 9. pag. 401.

potius in potestatem Bulgarorum redacti dicantur. Theophanes ad ann. Constantini Pogonati XI. Chr. 679. „ Tum „ vero (Bulgari) flumine trajecto, Barnam ita dictam, Odysso vicinam, & mediterraneos agros perveniunt. Quumque „ locum omnem retrorsum ab amne Danubio, ante vero & ab „ utroque latere clusuris sive montium angustiis & mari Pontico probe munitum conspexissent, & Sclavinorum illic gentium septem generationes quæ dicuntur, in potestatem „ redegissent, Seberienses quidem ab anteriore Beregaborum „ clusura, ad orientales plagas; meridiem vero & occidentem „ versus, ad Abariam usque, reliquas gentes septem sibi vectigales factas illuc transtulerunt ac collocarunt. „ Nicephorus pag. 23. in Breviario: „ Inde quum Bulgari Danubium „ transiissent, & ad Barnam, quæ prope Odyssum, & eminentiora loca mediterranea est, pervenissent, quum eum „ locum undique & a fluvio (*Varna scilicet*) & a regionis asperitate munitum animadverterent, ibidem castrametati sunt. „ Sed & Sclavinorum gentem, quæ illic in propinquo degebat, in potestatem redigunt, ac partem suorum in eo limite, qui Abares respiciebat, collocant: alios Romanorum finibus objiciunt „ nimirum in Thraciam invadentes. Vides de Moravia, longe ab istis qui describantur finibus posita, nullam mentionem fieri; Sclavinos præterea, quos in societatem belli adscitos scribit Dubravius, non modo Regem sibi non imposuisse, sed potius vectigales Bulgaris factos fuisse. Postremo quod idem Dubravius addit „ interjecto annorum fere sexaginta spatio, nomen Regis Raslai, quem propter fœdera violata Ludovicus Imperator exoculavit; dein Hormidori, & „ Suatobogii, ac maxime Suatopluci inclaruit, qui citra & ultra Danubium latissime regnavit: „ id, inquam, immanis anachronismi Dubravium arguit: nam Raslaus sivè Rastices Moravorum Rex anno Chr. 846. uti mox demonstrabitur, Regnum iniit; anno vero 870. per dolum nepotis Suatopluchi captus a Ludovico Germaniæ Rege, non Imperatore, uti perperam asserit Dubravius, & oculis privatus fuit: Ab anno autem 679. seu 680. quo Bulgari sub Constantino Pogonato Mysiam trajecto Danubio occuparunt, usque ad annum 846. quo Raslaus Rex Moravorum a Ludovico Germaniæ Rege inauguratus

ratus est, effluxere anni 165. 166. seu 167. non 60. Præterea commentitius est Rex ille *Hormidorus*, qui Raslao substitutus dicitur; demum qui anno 870. post Raslaum Moraviæ regnavit, Svatoplucus seu Sventibaldus fuit, quem Dubravius, Æneas Sylvius, & Henschenius in Vita SS. Cyrilli ac Methodii, in duos perperam partiuntur, quemadmodum ostendit Pagius ad ann. 870. num. 30.

III. PrimaMoravorum mentio circa annum 825. Urolphus Archiepisc. Lauriacensis erigit in Moravia duos Episcopatus. Moymarus & Privvioa, Moravorum Duces: Hunnorum Abrahamus Canzanchi, Liudevitus & Tutundus: duo etiam Episcopatus in Avaria ab eod. Urolpho instituti. Eugenii II. Papæ Epistola.

Rejecta igitur commentitia Regni Moravici originatione, ad eruenda ex Annalistis antiquis & Romanorum Pontificum Epistolis certa Moraviæ Ducum Regumque documenta progredior. Et primum quidem occurrit Epistola Eugenii II. Papæ circa annum Chr. 825. data, in qua *Tuttundus Hunniæ Avariæ*, & *Moymarus* Moraviæ Duces commemorantur. Hujus Epistolæ fragmentum exhibet Pagius ad ann. Chr. 824. num. 14. Integra refertur a Labbeo Tom. 7. Concil. edit. Paris. pag. 1542. „ „ ex Appendice Variorum Diplomatum S. R. E. Pontificum „ post Chronicon Reicherspergense, *anno* 1611. *Monachii in Bavaria a Gevvoado* edita. Titulus hic est: „ *Eugenius Episcopus Servus Servorum Dei*, Rathfredo sanctæ (*a*) Favianensis Ecclesiæ, & Methodio (*b*) Ecclesiæ Speculi Juliensis, quæ & Soriguturensis nuncupatur, atque Alevvino sanctæ Nitraviensis Ecclesiæ, parique modo Annoni S. Vetuariensis Ecclesiæ Episcopis: simul etiam Tuttundo, necnon „ Moymaro, Ducibus, & optimatibus, exercitibusque plebis „ Huniæ

a *Faviana*, eadem ac *Vienna* hodierna: olim dicta *Vindobona*, *Vindomana*, *Vindomina*, *& castra Fabiana*. Ibi olim Sedes Rugorum Regis circa ann. 475. Vide Hansiz. German. Sacr. Tom. 1. a pag. 71. ad 76. & pag. 85.

b Hansiz. loc. cit. pag. 152. In Moravia sedes *Speculunensis*, cui Methodius præerat, diutius perstitit. scribit enim Balbinus & Pessina Methodium ad annum usque 840. præsedisse: ubi & adootant, Methodium istum fuisse natione Illyricum, diversum a Methodio Græco qui postea cum Cyrillo fratre has in partes venit, & Moraviæ Pannoniæque Archiepiscopatum gessit. Idem pag. 147. *Urolphus*, ait, Laureacen. Archiep. quatuor Episcopatus instituit, duos in Moravia, in Pannonia totidem: In Moravia quidem Sedem Speculunensem, seu, Speculi Juliensem; deinde Nitraviensem: in Pannonia vero Favianensem, & Vetuarensem. Aventinus *Speculi Juliensem* interpretatur *Juliomontanum*, ex quo Julmontium seu hodiernum *Olomucium*. Hansizius vero scribendum potius existimat *speculunensem* ex voce *Holl* quæ *specum* significat, & voce *mond* quod *Lunam*: ut sit *Speculunam*: quod voce *Holmunz* seu *Holmonz* indigitatur. Lazius *Vetuar* putat esse oppidum Moraviæ *Vvettau* ad Tegam fluvium. Aventinus *Velsprinium*: Stredovvskius *Vvellibradum*, quondam Ducum Moravorum regiam. *Velebradum* Teutonice *magnam arcem*, *Hradexinm* parvam significat. Hansizius *Vetuar*, Hunnicam vocem esse ait, a *Vet*, & *Var*, quæ *vetus Burgum* sonat, Alemanice *Altemburg*. hodie, *Moravium* ex Sentivanio in Catal. Sanctor. Hungariæ ad 14. Januar.

„ Hunniæ quæ & Avaria dicitur, & Moraviæ. ***Initium***: Deſi-
„ derio ſalutis animarum veſtrarum, filii in Chriſto chariſſi-
„ mi, quum audivimus Chriſtianiſſimam converſationem ve-
„ ſtram, & ſanctæ Fidei bonorumque operum veſtrorum pro-
„ ceſſum, ſummo gaudio atque lætitia fuimus exhilarati. „
Agitur de *Uurolpho* ſeu *Yrolpho* Lauriacenſi Archiepiſcopo,
Apoſtolicæ Sedis in illis partibus Vicario, de quo hæc habet
Pontifex: „ Cujus optabilis rumoris index fuit reverendiſſi-
„ mus Yrolphus ſanctæ Lauriacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus,
„ & ſanctiſſimus Frater noſter, veſter autem ſpiritualis Pater,
„ qui per ſuam ſanctam prædicationem adoptivos Deo vos ge-
„ nuit filios. Is itaque ad Apoſtolorum limina orationis cauſa ve-
„ niens, novam Eccleſiam noſtris Apoſtolicis benedictionibus
„ informandam ſubnixe commendavit, quia (*fort. quam*) Do-
„ mino auxiliante catholice gubernandam ſuſcepit. In quibus
„ etiam quondam Romanorum quoque, Gepidarumque ætate,
„ ut lectione certum eſt, in ſeptem Epiſcoporum Parochias
„ Anteceſſores ſui jure Metropolitano obtinuerant Diœce-
„ ſim. Qua ex juſtitia & lege præfatus Deo digniſſimus Archie-
„ piſcopus debito obligatur, ut illi terræ, prius Chriſticolæ,
„ atque ſuorum antiquitus anteceſſorum creditæ providentiæ,
„ quam nunc vos, Dei Omnipotentis occulto mediante judi-
„ cio, velut hæreditariam poſſidetis, ipſe Evangelicus agrico-
„ la diu negata cœleſtis ſpargat ſemina vitæ, atque in lucrandis
„ Domino Chriſto animabus redivivam de vobis nutriat ſege-
„ tem. Quem nos doctiſſimum divini oraculi miniſtrum ſaluti
„ veſtræ cognoſcentes per omnia neceſſarium, fide & exemplo
„ probatum ..... ab ſancta Romana Eccleſia Matre Vobiſcum
„ Rectorem tranſmiſimus, atque in præfatis regionibus (*a*)
„ Hunniæ, quæ & Avaria appellatur, ſed & Moraviæ, pro-
„ vinciarum quoque Pannoniæ ſive Mœſiæ Apoſtolicam vi-
„ cem noſtram, & Diœceſim atque jus Eccleſiaſticum exer-
„ cendi, & uſum ac poteſtatem Anteceſſorum ſuorum, vide-

a Subjicitur poteſtati Urolphi Lauriacenſis Antiſtitis, non ſolum Avaria, & Moravia, ſed etiam Mœſia ſeu Myſia, nempe comprehendere Pontifex videtur omne genus Sclavorum Francis ſubditorum circa Danubium. Tales erant *Timotiani* & *Guduſcani*, Serviæ ſeu Mœſiæ Superioris populi, qui ſe partibus Francor. addixerant, nam Myſiam ulteriorem Bulgari pagani tenebant. Hanſiz. Germ. Sacr. Tom. 1. pag. 148.

„ licet Sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscoporum, sibi
„ Successoribusque suis, canonica auctoritate committimus,
„ atque hujus constitutionis nostræ decretum subscriptionis pri-
„ vilegio roboramus. Pallium præterea juxta consuetudinem
„ antiquam Sanctitati suæ dedimus: quod ita concessimus, si-
„ cut prædecessores nostri suis prædecessoribus concessere, pri-
„ vilegiorum suorum scilicet integritate servata. Cujus dile-
„ ctioni quamvis hoc debito permitteremus, propter vestras
„ autem petitiones super hac re flagitantibus ad honorem suum
„ nostram Apostolicam vicem & auctoritatem insuper accu-
„ mulavimus, quod nunquam suis permissum est prioribus.
„ Quatenus & vos Confratres & Coëpiscopi deinceps ei reve-
„ rentiam ampliorem exhibere sciatis, & in sana doctrina cœ-
„ lestis eruditionis ad ædificationem vestram ut filii sapientes
„ obediatis; atque vos Laici Primates, & vulgus saluberrimis
„ præceptis suis non velut homini, sed tamquam Deo humili-
„ ter obtemperetis, & in fide catholica, quam per Dominum
„ Jesum consecuti estis, fortes permaneatis. *Et post pauca.*
„ Ad perfectam autem & necessariam eruditionis vestræ salu-
„ tem, ut comperimus, non sufficiunt pauci, qui modo con-
„ stituti sunt Vobis Episcopi, quia plures sunt adhuc gentilita-
„ tis errore ibidem detenti, ad quos propter inopiam præco-
„ num divini Verbi nondum pervenit notitia Christi. Idcirco
„ enim ut accrescat turba fidelium, studeat solertia vestra pro
„ mercede & remissione peccatorum vestrorum, adminiculum
„ atque juvamen præbere Reverendissimo Yrolpho Archiepi-
„ scopo, quatenus dudum illic constitutorum Episcoporum nu-
„ merus impleatur, qui congrue constituti, & vobis posteris-
„ que vestris poterunt esse proficui „.

Ex hac Epistola colligitur, non solum Hunnos sub Carolo Magno anno 796. subactos, per Arnonem Juvavensem sive Salisburgensem Archiepiscopum ab anno 798. ad Christi fidem adductos fuisse; uti supra est demonstratum; sed etiam Moravos & alios Hunnos, in Hunnia, Moravia, & Pannonia constitutos, opera Yrolphi Archiepiscopi Lauriacensis, Christiana Sacra accepisse: idque anno, ut videtur, 805. quo *Chacanus Hunnorum Theodorus* quum locum sibi a Carolo Magno inter Sabariam & Carnuntum ad habitandum obtinuisset, pauco tem-

tempore transacto obiit: ejusque successor Chaganus alter ab eodem Imperatore per legatum petiit sibi honorem antiquum dari, quem Chaganus apud Hunnos habere solebat: cujus precibus Imperator assensum præbuit, & summam totius Regni, juxta priscum eorum ritum, Chaganum habere præcepit, uti supra ad ann. Chr. 805. ex Eginhardo, & ex Annalistis Bertiniano ac Metensi dixi. Annales Ratisbonenses vetusti apud Hansizium Tom. 1. German. Sacræ pag. 148. nomen hujus secundi Hunnorum Principis, Abrahamo fuisse tradunt: An-„ no 805. Cabuanus (leg. *Caganus*) venit ad Dominum Ca-„ rolum;& Abraham Caganus baptizatus super Fiskaha „ nempe Theodoro (ut inquit Hansizius) in eadem ditione Caganus alter successit, qui pariter baptismo suscepto in loco *Fiskaba*, *Abraham* nomen sortitus est. Locus *Fiskaba* in Diœcesi est Pataviensi non longe infra Favianas, ubi oppidum & amnis etiam ab Ottone Frisingensi nominatus *Viscaba*, hodieque nomen retinet. Eum igitur terræ tractum, ubi Viscaha, Hunni dedititii coluerunt, imo & oppidum Favianense, & quidquid ultra montem Comagenum seu Cetium est, sub eorum erat ditione. Aut igitur unus idemque cum isto Chagano, *Abraham* dicto; aut ejus paulo post defuncti successor fuit *Hunnorum* Princeps (*a*) *Canzaucus*, de quo Annalista Bertinianus ad annum 811. „ Fuerunt etiam Aquis, adventum ejus (*Caroli* „ *Magni*) expectantes, qui de Pannonia venerunt, Canizau-„ cus Princeps Avarorum, & Tudun, & alii primores ac „ Duces Sclavorum circa Danubium habitantium; qui à Du-„ cibus copiarum quæ in Pannoniam missæ fuerunt, ad præsen-„ tiam Principis missi venerunt. „ Hic enim *Canzaucus* disertim appellatur *Avarum*, hoc est, *Hunnorum*, *Princeps*. Porro conjectatur Hansizius antedictum *Abrahamum* Hunnorum Principem non alium fuisse a *Tutundo*, sic scribens: „ Eum „ terræ tractum, ubi Viscaha, Hunni dedititii coluerunt, imo „ & oppidum Favianense, & quidquid ultra montem Coma-

a Apud Eginhardum ad ann. 811. perperam legitur. „ Qui de Pannonia venerunt, „ Cani, Zauci, Principes Avarum, & Thudun. Rectius Annalista Metensis: „ Qui de Pannonia venerunt, Canizanci Princeps Avarum, & Thudum &c. nam de Hunnis & Sclavis antecessit sermo, his verbis: Alterum (e tribus) exercitum misit „ Carolus in Pannoniam ad controversias Hunnorum ac Slavorum finiendas „ Hunnis Principes præerant Canzaucus & Thudun: Sclavis Moymarus & Privinna.

„ genum seu Cetium est, sub eorum erat ditione: quorum „ Princeps tempore Eugenii Papæ erat (*a*) Tutundus; is „ forte de quo Annales Francici ad annum DCCCXI. Carolus „ exercitum in Pannonias misit ad controversias Hunnorum & „ Sclavorum finiendas. Deinde subjicit: venisse Aquisgranum „ Cambzanci Principes Avarum, & Thudum, & alios primo- „ res Slavorum circa Danubium habitantium. „ Et paulo superius pag. 147. de regia Principum Hunnorum & Sclavorum loquens: *Wellehradum*, ait, Ducum Moravorum, idest Sclavorum fuisse; *Vetuarum* vero Hunnorum: „ Sed certum videtur „ *Vetuar* fuisse oppidum Hunnorum, non Moravorum. *Var* „ enim Hunnis idem erat, quod Germanis *Burgum*, seu arx; „ eaque vocis illius significatio hodieque apud Hungaros obti- „ net. Credibile est, locum *Vetuar* fuisse Danubio Mora- „ viam respicienti vicinum. Moravi enim ad Danubium usque „ colebant; Intra fluvium juxta rudera Veteris Carnunti *Tu-* „ *tundus*, seu *Tudunus*, Hunnorum Princeps cum suis resi- „ debat; cui deinde inter alios Eugenius Epistolam inscripsit. „ At Maravensium Sclavorum principatum gerebat *Moyma-* „ *rus* (*ut idem Hansizius subjicit* pag. 148.) seu, ut elegan- „ tius vocatur *Mogemirus*. Hunc etiam unacum optimatibus „ & magna populi parte Urolphus (*Lauriacensis Archiep.*) in- „ stituit, atque ad fundandas Ecclesias Episcopales induxit. „ Idem Hansizius Tom. 2. part. 124. ubi de Adalrammo Salisburgensi Archiep. loquitur, de Moymaro hæc addit: „ Maravo- „ rum Principes erant Moymarus & Privinna: ille (*b*) partis „ Occidentalis, hic Orientalis dux. Adalrammus ad Privinnam „ seu

a Unus idemque omnino est qui ab Eugenio PP. vocatur *Tutundus* ac is qui *Tudun* in Annalibus Francorum appellatur; ideoque Bertiniani ad ann. 795. Inde etiam Rex (*Carolus m.*) „ Venit ad locum, qui dicitur *Cuffinstang*, in Suburbium Maguntia- „ censis urbis, & ibi tenuit Placitum suum. Audiens autem, quod Saxones more „ solito promissionem suam, quam de habenda Christianitate & fide Regis tenenda „ fecerant, irritam fecissent, cum exercitu in Saxoniam ingressus est, & usque ad „ fl. Albiam pervenit, ad locum qui dicitur Hilinni, in quo tunc Vvizzin Abodri- „ torum Rex a Saxonibus occisus est. Ibi etiam venerunt missi Tudun, qui in gente „ & Regno Avarorum magnam potestatem habebat: qui dixerunt, quod idem Tu- „ dun cum terra & populo suo se Regi dedere vellet, & ejus ordinatione Christia- „ nam fidem suscipere vellet. „ & ad annum 811. *Principes Abarorum, Canzaucus & Thudun*.

b E contrario videtur Moymarus Orientalem Moraviæ partem, Privinna Occidentalem, Bojis scilicet, viciniorem, tenuisse.

„ ſeu partium Boicarum amicum, ſeu ut eum amicum adjungeret, adiit: in oppido *Nitrava*, ejuſdem ducis Regia, Baſilicam dedicavit. *Et paulo poſt*. Idem Moymarus Privinam ditione abegit; quæ homini occaſio fuit diu dilatum aliquando ſuſcipiendi Baptiſmum: nam quum ad Radbodum confinii Orientalis præfectum, qui Geroldo poſt menſem Martium anni 828. ſubrogatus fuerat, exul confugiſſet, ab eo ſtatim præſentatus eſt Domino Regi Ludovico (ab expeditione Bulgarica reverſo) & ſuo juſſu fide inſtructus, baptizatus eſt in Eccleſia S. Martini, loco Treiſma vocato, curte videlicet petinente ad ſedem Juvavenſem.

IV. Hiſtoria de Converſione Bajoariorum & Carantanorum: ubi de Præſulibus Juvavenſibus & Slavorum; deque ducibus Moravorum Moymaro & Privvina.

Hæc vero de *Moymaro*, deque *Privina*, Moravorum Ducibus (*a*) conſtant tum ex laudata Eugenii Papæ Epiſtola; tum etiam ex *hiſtoria Converſionis Bajoariorum & Carantanorum Slavorum*, in lucem data quondam ab Henrico Caniſio Tom. 2. pag. 1139. edita poſtea apud Ducheſnium Tom. 2. Francor. Scriptor. a pag. 220. & a Jo: Dubravio Epiſc. Olomucenſi in collectione Scriptor. Hiſtor. Bojemicæ a pag. 15. & nuper a cl. Hanſizio (*b*) Tom. 2. Germaniæ Sacræ a pag. 35. Titulus opuſculi eſt: *Quomodo Bajoarii & Carantani facti ſunt Chriſtiani*: Initium: „ Tempore Hildeberti Regis Francorum, Anno ſcilicet Regni illius quinto, honorabilis Confeſſor Chriſti Ruodbertus in Wormacia civitate Epiſcopus habebatur.

Hic igitur perantiquus Auctor, primum quidem Bajoariis quomodo Chriſtianam religionem a S. Rodberto aliiſque Juvavenſibus Epiſcopis acceperint, ediſſerit: cujus verba, eo quod res Bajoaricæ maximam habent cum Hunnicis & Slavicis conjunctionem, juverit recitare. Itaque Auctor ſic habet de Bajoariorum prima, ut inquit, per Sanctum Rodbertum converſione.

„ Tempore Hildeberti (*tertii*) Regis Francorum, anno

a Hanſizius pag. 34. eandem Hiſtoriam haberi manuſcriptam teſtatur in Bibliotheca Cæſarea in Claſſe Hiſtor. Eccl. num. 72. & num. 148. idemque affirmat, Caniſiana exemplaria cum manuſcriptis accurate ſe contuliſſe.

b Dubravius hunc præmittit titulum „ De converſione Bajoariorum, & Carentanorum ad fidem Chriſtianam. Item de Juvavenſis ſive Salisburgenſis Eccleſiæ origine & Diœceſi. Fragmentum perverus ſcriptum circa ann. Domini DCCCLVIII. imo 871. uti mox patebit.

„ no ſcilicet Regni illius quinto (*a*) (*Chr. 699.*) honorabilis
„ Chriſti Confeſſor Rudbertus in Vvormatie civitate Epiſco-
„ pus habebatur. Qui ex regali proſapia Francorum ortus, Ca-
„ tholicæ fidei, & Evangelicæ doctrinæ, totiuſque bonitatis
„ nobiliſſimus refloruit doctor. Erat hic vir ſimplex pius & pru-
„ dens, in ſermone verax, juſtus in judicio, providus in con-
„ ſilio, ſtrenuus in actu, conſpicuus in caritate, in univerſa mo-
„ rum honeſtate præclarus. Ita innumerabiles ad ejus ſacratiſ-
„ ſimam convenerunt doctrinam, & ab eo æternæ ſalutis do-
„ cumenta ſuſceperunt. Quumque fama ſanctæ converſationis
„ illius longe lateque crebreſceret, pervenit ad notitiam cu-
„ juſdam Ducis Bavvariæ regionis nomine Theoto (*b*) Qui ſu-
„ pradictum virum Dei ſubnixis precibus, prout potuit, liben-
„ tiſſime ſtuduit rogare per miſſos nuncios ſuos, ut hanc pro-
„ vinciam viſitando ſacra illuminaret doctrina. Unde prædica-
„ tor veritatis divino compunctus amore aſſenſum præbuit, pri-
„ mo ſuos dirigens Legatos; poſtea vero ad Chriſti gregem lu-
„ crandum per ſemetipſum venire dignatus eſt. Hoc audiens
„ præfatus dux, magno perfuſus eſt gaudio; obviamque illi cum
„ ſuis pergens, ſanctum virum Evangelicumque doctorem cum
„ omni honore & dignitate ſuſcepit in Ratisbona civitate.
„ Quem vir Dei cœpit de Chriſtiana converſatione admonere,
„ & de fide catholica inſtruere, ipſumque non multo poſt, &
„ multos alios iſtius gentis nobiles atque ignobiles viros ad
„ veram Chriſti fidem convertit, Sacroque Baptiſmate regene-
„ ravit, & in ſancta corroboravit religione. Præfatus itaque
„ dux ſancto viro conceſſit licentiam locum aptum eligendi ſi-
„ bi & ſuis, ubicumque ei placuerit, in hac provincia Eccle-
„ ſias Dei conſtruere, & cætera ad opus Eccleſiaſticum habita-
„ cula perficere. Tunc jamdictus vir Domini accepta licentia,
„ per alveum Danubii uſque ad fines Pannoniæ inferioris ſpar-
„ gendo ſemina vitæ, navigando iter arripuit; ſicque tandem
„ revertens ad Laureacenſem pervenit civitatem, multoſque
„ ibi

a Sic habet exemplar MSS. Cæſareum, & Freherianum. At duo Caniſiana, & MSS. alterum: *Anno Regni ejus ſecundo*: ideſt, Chriſti 696. quæ ſententia Pagio probatur ad ann. 696. num. 8.

b Fuit hic Theodo II. nam primus Theodo ab anno 649. ad 680. Ducatum tenuit. Vide ſeriem Ducum Bavariæ ab anno 553. ad 768. apud Hanſizium Tom. 2. Germ. Sacr. pag. 51.

„ ibi infirmos variis languoribus oppressos orando per virtutem „ Domini sanavit. Deinde arrepto itinere pervenit ad quemdam locum, qui vocatur Walarium, ubi Ecclesiam in honore S. Petri Principis Apostolorum construxit & dedicavit. „ Præfatus itaque dux ibidem primitus ei in circuitu aliquas „ proprietatis possessiones tribuit. Postea vero ad notitiam venit Sancto Pontifici Rodberto aliquem esse locum juxta fluvium Viarum, antiquo vocabulo Juvavensem vocatum, ubi „ antiquis scilicet temporibus multa fuerunt mirabiliter constructa ædificia, & tunc pene dilapsa, silvisque cooperta. „ Hoc audiens vir Domini propriis cupiens prospicere oculis „ quid inde ipsius rei veritas haberet, propter fidelium animarum lucrum, divina disponente gratia, cœpit Theodorum „ ducem rogare, ut istius loci ei potestatem tribueret ad exstirpanda & purificanda loca, & Ecclesiasticum, prout ei libitum „ foret, ordinare officium. Quod ipse dux consensit, tribuens „ ei longitudine & latitudine de territorio super duas leugas „ possessiones, ut inde faceret quidquid ei placeret ad utilitatem istius sanctæ Dei Ecclesiæ. Tunc vir Domini ista cœpit „ renovare loca, primo Deo formosam ædificans Ecclesiam, „ quam in honore SSmi Petri Principis Apostolorum dedicavit: ac demum Claustrum cum ceteris habitaculis Clericorum per omnia ordinabiliter construxit. Postea vero delegato Sacerdotali officio, omnem ibidem cotidie cursum congruo ordine fecit celebrari. Tunc prædictus doctor Rodbertus cupiens aliquos adipisci socios ad doctrinam Evangelicæ „ veritatis, propriam repetivit patriam; iterumque cum duodecim revertens discipulis, secumque Virginem Christi, „ nomine Erentrudam adducens; quam in superiori castro Juvavensium statuens, ibidem colligens congregationem Sanctimonialium, & earum conversationem rationabiliter, sicut „ canonum deposcit ordo, per omnia disposuit. Ipse quoque „ assidue totum spatium istius circujens patriæ, confirmans „ animas Christianorum, admonensque in fide fortiter permanere, quod verbis docuit, operibus adimplevit mirificis; „ ibique constructis consecratisque Ecclesiis, ordinatisque inferioribus & superioribus gradibus, proprium sibi ordinavit „ Successorem. (*Vitalem nimirum*) Ipse vero præsciens lon-

„ ge

,, ge ante diem vocationis ſuæ, confirmatis diſcipulis, ad pro-
,, priam remeavit ſedem: ibique aſtantibus admonitione divi-
,, na fratribus peracta, inter verba orationis, ſpiritum reddi-
,, dit in pace, die videlicet Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu
,, Chriſti (*anno ſcil.* 718. *juxta Pagium* num. 7.) ad cujus ſe-
,, pulcrum exuberant innumerabilia beneficia curationum cun-
,, ctis fidelibus petentibus uſque in hodiernum diem. Igitur
,, poſt diſceſſum B. Rodberti Pontificis, vir carus omni popu-
,, lo egregiuſque doctor & ſeminator Verbi Dei, Vitalis Epi-
,, ſcopus ſedem Juvavenſem regendam ſuſcepit. Poſt cujus
,, tranſitum Anſologus extitit Abbas. Poſt cujus depoſitionem
,, prædictæ ſedi adhæſit Savolus Abbas: cujus rite finito curſu,
,, Ezius Abbas ſucceſſit. Quo migrante de ſeculo, iterato illa
,, ſedes honorata refulſit, Epiſcopo Flobargiſo: poſt quem
,, Johannes (*a*) paſtoralem geſſit in ſede præfata curam.

,, Iisdem temporibus, ſcilicet Ottilonis Ducis Bavario-
,, rum (qui tunc jam ſubjectus fuit Regi Pipino Francorum)
,, venit quidam vir ſapiens & bene doctus de Hybernia inſula
,, nomine Virgilius ad prædictum Regem in Franciam, loco
,, vocato Kariſiaco. Qui propter Dei amorem retinuit eum ſe-
,, cum fere duobus annis, & comperto eo bene docto, miſit
,, eum præfato Duci Ottiloni, ac conceſſit ei Epiſcopatum Salz-
,, burgenſem. Qui diſſimulavit ordinationem ferme duorum
,, annorum ſpatiis habens, pro ſe Epiſcopum fecit comitantem
,, de patria, nomine (*b*) Dabda Græcum, ad perſolvendum
,, Epiſcopale officium. Poſteà vero petentibus populis & Epi-
,, ſcopis regionis illius, conſenſit Virgilius conſecrationem ac-
,, cipere; ac ordinatus eſt a comprovincialibus præſulibus ad
,, Epi-

---

a Epiſcopi Juvavenſes ſeu Salisburgenſes poſt S. Rodbertum fuere, *Vitalis*, *Flobargiſus*, & *Joannes*, conſecratus a S. Bonifacio anno 739. Abbates vero Monaſterii S. Petri *Anſologus*, *Savolus*, *Exius*. Vide Pagium ad ann. 656. num. 13. & ſeqq. & Hanſizium Tom. 2. German. Sacr. pag. 70.

b *Al. Dobda*, *Græcus*, vocibus diſtinctis. Alibi uno vocabulo, *Dobdagrecus*, item *Dobdagreus*. Aventinus Græcum *Sacerdotem* appellat. Hanſizius tom. 2. pag. 80. cenſet, non alium eſſe, quàm *Dabdam*, ſeu *Dabdanum*, *eundem* cum *Dadano* incertæ Eccleſiæ Epiſcopo, qui anno 742. XI. Kal. maji concilio Germanico per S. Bonifacium celebrato interfuit. Pagius *Dadanum* illum *Epiſcopum Regionarium* vocat. Fuiſſe autem S. Virgilii ſuffraganeum, ex his actis liquet. Hundius in Metrop. Salisburgenſi pag. 3. ,, *Græco autem illi Magiſtro* (inquit) & Sacerdoti Dobdan tradidit Otilo ,, Sedem Chiemenſem, ubi aperuit ille ſcholam, & agmina diſcentium quamplurima ,, habuit.

„ Episcopum, anno scil. nativitatis (*a*) Domini 767. XVII. „ Kal. Julii. A Bajoariis ad Carantanos & Moravos idem Au- „ ctor progreditur, sic scribens.

„ Hactenus prænotatum est, qualiter Bojarii facti sunt „ Christiani, seu numerus Episcoporum & Abbatum conscri- „ ptus in sede Juvavensi. Nunc adjiciendum est, qualiter Slavi „ qui dicuntur Charentani, & confines eorum fide sancta instru- „ cti, christianique effecti sunt; seu quomodo Hunni Romanos „ & Gothos atque Japideos (*Gepidas*) de inferiori Pannonia „ expulerunt, & illam possederunt regionem, quoadusque Fran- „ ci & Bojarii cum Charantenis continuis affligendo bellis su- „ peraverunt. Eos autem qui obediebant, fidei Baptismum sunt „ consecuti, tributariosque Regum fecerunt, & terram quam „ possederunt residui adhuc pro tributo retinent Regis usque „ in hodiernum diem. Nunc recapitulandum de Charentanis.

„ Temporibus gloriosi Regis Francorum Dagoberti, qui- „ dam Slavus, Samo nomine, manens in Charentis, fuit dux „ gentis illius, qui venientes, negotiatores Dagoberti Regis, „ interficere jussit, & regna exspoliavit pecunia. Quod dum „ comperit Dagobertus Rex, misit exercitum suum, & da- „ mnum quod ei idem Samo fecerat, vindicare jussit: sicque „ fecerunt qui ab eo illuc missi sunt, & Regis servitio subdide- „ runt illos. Non multo post tempore Hunni eosdem Caran- „ tanos hostili seditione graviter affligere, fuitque tunc dux „ eorum nomine Boruth, qui Hunnorum exercitum contra eos „ cernens, Bojariis nunciari fecit, eosque rogavit sibi in auxi- „ lium venire. Illi quoque festine venientes, expugnaverunt „ Hunnos, & obfirmaverunt Carantanos, servitutique eos „ Regum subjecerunt, similiterque confines eorum, duxerunt- „ que inde secum obsides in Bojariam, inter quos erat filius Bo- „ ruth, Cacatius (*al. Karastus*) quem pater ejus more

a Pagius legendum putat, anno 746. vel 747. Hansizius Tom. 2. Germ. Sacr. pag. 84. „ Necesse est (ait) in alterutro cubare mendum. Vel enim pro duorum anno- „ rum dissimulatione, scribendum erit, Viginti duorum: tot enim præcise ab an- „ no 745. ad 767. fluxerunt: Vel pro anno 767. substituendus annus 747. traje- „ ctione dumtaxat literarum numeralium. Mox rejecto tum anno 747. tum anno 754. vel 756. vel 764. (qui in Lectionibus quibusdam officii Salisburgen. occurrunt) concludit, aut scribendum *anno* 767. XVIII. *Kal. Jul.* aut 766. XVII. *Kal. Jul.* nam alterutra dies fuit *Dominica* anno 767. & 766.

„ Christiano nutrire rogavit, & christianum facere, sicut & „ factum est. Et de Chetumaro filio fratris sui similiter postulavit. Mortuo autem Boruth, per jussionem Francorum Bojarii Cacatium jam christianum factum, petentibus eisdem Slavis remiserunt, & illum ducem fecerunt. Sed ille tertio postea anno defunctus est. Iterum autem per missionem Domini Pipini Regis, ipsis populis petentibus, redditus est eis Chetumarus Christianus factus. Qui etiam Lupo Presbytero ordinato in Juvavensi Sede in insulam Chemingi lacus, qui Avva vocatur, dedit Nepotem suum Majoranum ad Presbyterum jam ordinatum. Et quia compater ejus erat, idem Lupus Presbyter docuit eum, ut se ad Juvavense Monasterium devota mente ad Christianitatis officium subdidisset. Quem suscipientes eidem populi Ducatum illi detulerunt. Ille vero secum habens Majoranum Presbyterum in Juvavensi Monasterio ordinatum Presbyterum, qui admonuit ipsum ad illud Monasterium suum caput declinare in servitium Dei: & ille ita fecit, atque annis singulis ibidem suum servitium persolvebat, & inde semper doctrinam & officium Christianitatis percepit usque dum vixit. Exactis aliquantis temporibus, prænominatus Dux Carantanorum petiit Virgilium Episcopum visitare populum gentis illius, illosque in fide firmiter confortare. Quod ille tunc minime adimplere valuit; sed sua vice misso suo Episcopo, nomine Modesto, ad docendum illam plebem, & cum eo Watonem, Reginbertum, Gotharium atque Latinum Presbyteros suos, & Rihardum Diaconum cum aliis Clericis, dans eis licentiam Ecclesias consecrare, & Clericos ordinare, juxta Canonum definitionem, nihilque sibi usurpare quod Decretis Sanctorum Patrum contrairet. Qui venientes Carantanis, dedicaverunt ibi Ecclesiam S. Mariæ in Solio, & aliam in (*a*) Liburnia civitate sua Adundrinas, & in aliis quamplurimis locis, ibique permansit usque ad vitæ suæ finem. Eo ergo defuncto Episcopo, postulavit iterum idem Chetimarus Dux Virgilium Episcopum, si fieri posset, ut ad se veniret. Quod ille renuit, „ orta

a Freher. *Uburnia*. Hansiz. tom. 2. pag. 89. *Liburnia civitate sua Almidrinas*. idest suæ administrationis. Alii *Alandrinas*, hoc est ex Græco πρὸς ἀνδριάντας *Ad statuas*: seu ad Milliadium.

„ orta ſeditione quadam; Carinula (a) dimiſit: ſed inito „ conſilio miſit ibidem Latinum Presbyterum. Et non multo „ poſt orta alia ſeditione exivit inde ipſe Latinus Presbyter. „ Sedata autem Carinula miſit iterum Virgilius Epiſcopus Madalhodum Presbyterum, & poſt eum Warmanum Presbyterum. Mortuo autem Chetimaro, & orta ſeditione aliquot annis nullus Presbyter ibi erat, uſque dum Walinck „ (b) Dux eorum miſit iterum ad Virgilium Epiſcopum, & „ petiit ibidem Presbyteros mittere, qui tunc miſit eis Heimonem Presbyterum, & Reginbaldum Presbyterum, atque „ Majoranum Diaconum cum aliis Clericis. Non multo poſt, miſit iterum ibidem eundem Heimonem, & Dupliterum, ac Majoranum Presbyteros, & alios Clericos cum eis: iterumque „ miſit eis Gontharium Presbyterum, Majoranum, & Erchembertum: poſt eos, Regenbaldum, & Regenhardum Presbyteros; ac deinde Majoranum & Auguſtinum Presbyteros, „ iterumque Regenbaldum & Gontharium: & hoc ſub Virgilio factum eſt Epiſcopo. Antiquis enim temporibus ex meridiana parte Danubii in plagis Pannoniæ inferioris & circa „ confines regionis Romani præſederunt, ipſique ibi civitates „ & munitiones ad deſenſionem ſui fecerunt, aliaque ædificia „ multa, ſicut adhuc apparet. Qui etiam Gothos & Japidos „ (*Gepidas*) ſuæ ditioni ſubdiderunt. Sed poſt annos nativitatis Domini 377. & amplius, Hunni ex ſedibus ſuis in Aquilonis parte Danubii & in deſertis locis habitantes, transfretantes, expulerunt Romanos & Gothos atque Gepidos. Tunc „ vero Slavi poſt Hunnos inde expulſos venientes, cœperunt „ iſtis partibus Danubium diverſas regiones inhabitare.

V. Animadverſiones in Auctorem Converſionis Bajoariorum & Carantanorum, & in Hanſizium ipſius illuſtratorem, qui Slavos Carantanos cum Slavis Vvinidis ſeu Tranſalbianis confundunt.

Quamquam hic Auctor ſit pervetuſtus (quippe qui anno Chriſto 871. ſcribebat) illud tamen minus accurate ſcripſit, *& Samonem genere Slavum, & Carentanos jam a Dagoberto Rege qui bellum contra Samonem tribus è partibus geſſit, ſervitio Francorum fuiſſe ſubjectos*, quum conſtet, Samonem quidem genere Francum, non Slavum fuiſſe; gentem autem cui is præerat, neque in Carantana habitaſſe; neque Francis ſub-

a Hanſiz. „ quod ille renuit orta ſeditione quod Carmula dicimus: ſed inito con„ ſilio &c. „ & *infra*. „ Sedata autem Carmula, miſit iterum &c.

b Hanſiz. *Vualthinth*; al. *Vualtunc*, & *Vualchuno*.

ſubjacuiſſe: id quod patet ex annuis, quæ deinde factæ ſunt, Winidorum in Thuringiam & Bajoariam incurſionibus. Recole quæ Tom. 2. cap. 1. num. XIII. a pag. 23. obſervavi in hanc de Carantanis narrationem. Hanſizius: „ Olim quidem ſub ævo „ Juſtiniani Imperatoris, quando Theodebertus Rex arma ul- „ tra Bajoariam ad Venetorum uſque fines protulit, effecitque, „ ut in Metropoli Norici Tiburnia Gallicani Epiſcopi Præſulem „ poſſent conſtituere, factum illud, quod ſcribit Fredega- „ rius, *ut pars gentis Sclavorum ad Regnum Francorum aſpi-* „ *ceret*. Verum & iſti deinde Slavi defecerunt, eodem Frede- „ gario teſte: Dervianus dux gentis Urbiorum, quæ ex ge- „ nere Slavorum erant, & ad Regnum Francorum jam olim „ aſpexerant, ſe ad Regnum Samoni cum ſuis tradidit. „ Hæc Hanſizius (*a*) Tom. 2. pag. 88. qui tamen quænam *Urbiorum gens* fuerit, minime exponit: nam *Ubii*, gens Germanica ad Rhenum ſita, Coloniæ Agrippinæ incolæ, de quibus Cellarius Geograph. antiq. l. 2. cap. 13. pag. 326. agit, longe diſtant à Samonis Regno, qui apud Winidos, non apud Carantanos regnabat. Etiam apud Reginonem ad ann. 789. memorantur *Urbi* populi, quos Carolus magnus unacum Slavis Abotritis & Wilzis edomuit: verùm corruptum id nomen, & pro *Urbi* legendum *Sorabi*, ex aliis Annaliſtis liquet. Quamobrem laudatus quoque Fredegarii textus eſt omnino emendandus ex Aimoino, qui lib. 4. Hiſtoriæ Francorum cap. 23. poſtquam legationem a Dagoberto ad Samonem Sclavorum Winidorum Regem miſſam, & prælium cum

a Idem Hanſizius Tom. 1. pag. 96. de Hunnis & Slavis Pannoniam & Noricum invadentibus ſic ſcribit: „ Occuparunt Slavi hoc tempore (*circa ann.* 569. agrum Ce- „ lejenſem, facti Langorbador. tributarii, uti colligitur ex Paulo Diacono lib. 4. „ cap. 40. qui vocat *Zelliam Sclavorum regionem*, Ducibus Forojulii ſubjectam. „ *Et mox addit*: Erant tamen Sclavi potiorem partem Avaribus ſubjecti, eorumque „ veluti clientelares: lares enim ſuos Hunniæ hibernantibus commodare cogebantur: „ &, ſi quando dimicandum erat, diſcrimen ipſi ſubire primi velut animæ viliores; „ *ſi vincerent, Chuni ad capiendas ſubibant prædas: ſin autem ſuccumberent, Hunno-* „ *rum auxilio fulciebantur*: inde dicti *biſulci*, eo quod duplici in congreſſione certa- „ minis veſtitu prælia facientes, Chunos præcederent; uti ſcribit Fredegarius; qui „ & memorat gentem *Virbiorum* Sclavici generis dudum ante annum 630. ad regnum „ Francorum aſpexiſſe. „ Neque *Urbii*, neque *Virbii* uſquam populi extiterunt: Sed *Deruanus*, qui urbium Slavicarum præfectus erat, audita Samonis & Vinidorum Slavorum victoria, a Francis ad eoſdem Slavos defecit. Vocem *Biſulcus*, Cangius in ſuo medii ævi Lexico omiſit. Videtur formata vox aut a Latino *Biſurcus*, aut potius a *Bubulcus*, qui Italice ſonat *Biſolco*. Slavi enim apud Hunnos erant infimæ conditionis æque ac *Bubulci* & *Ruſtici*.

eum eo infeliciter commissum narrasset, sic subjungit: „ Hac vi„ ctoria Winidi animosiores redditi, in Thoringam & circumja„ centes Francorum terras sese effundunt: ita ut Deruanus Dux, „ qui urbibus præerat Sclavorum, quæ usque ad id tempus Fran„ cis paruerant, desperatis rebus se ad cæteros transferret Scla„ vos. *Et concludit*: Enimvero non tam virtute Winidorum hæc „ clades accidit Francis, quantum ignavia Austrasiorum. Alio„ quin vindictam, quam sub Chlothario in Saxones, hanc ipsam „ sub Dagoberto in Sclavos exercuissent.„ Itaque toto cœlo errat Auctor historiæ *Converſionis Bojorum & Carantanorum*, dum Samonis Regnum in Carantania ponit, quæ Carantania seu Carinthia immenso terrarum spatio a Winidorum Sclavorum inter Viadrum & Albim habitantium regione distat. Audiatur Helmoldus in chron. Slavorum cap. 1. sic de Slavis Vinidis scribens. „ Slavorum ergo populi multi sunt, habitantes in litore Baltici „ maris. *& mox*. Hoc mare multæ circumsedent nationes: Dani „ siquidem, ac Sveones, quos Northmannos vocamus, septentrio„ nale litus, & omnes in eo obtinent insulas. At litus Australe, „ Slavorum incolunt nationes, quorum ab Oriente primi sunt „ Ruzi, deinde Poloni habentes a septentrione Pruzos, ab au„ stro Bojemos, & eos qui dicuntur Morahi sive Carinthi, „ atque Sorabi. „ Ubi Reineccius ad marginem notat, *hanc particulam* (*sive Carinthi*) *emendatiores Codices non habere*: & quidem recte: nam Moravia diversa est a Carinthia, & Moravi a Carinthis: uti res est omnibus nota. Idem Helmoldus cap. 2. de Winidis, quos Winithos, & Winulos appellat: „ Ubi „ ergo Polonia finem facit, pervenitur ad amplissimam Slavo„ rum provinciam, eorum qui antiquitus Wandali, nunc au„ tem Winithi sive Winuli appellantur. Horum primi sunt „ Pomerani, quorum sedes portenduntur usque ad Odoram. „ est autem Odora (*a*) ditissimus amnis Slavicæ regionis, & „ oritur in profundissimo saltu Marahorum, qui sunt ab Orien„ te Bohëmiæ; ubi & Albia sortitur principium, nec longis ab „ invicem distant spatiis, sed diverso currunt meatu: Albia „ enim in occasum ruens, primo impetu Boëmos alluit cum „ Sorabis, medio cursu Slavos dirimit a Saxonibus, novissimo „ Ham-

a Odora (antiquis Viader, seu Viadrus fluvius.

„ Hammenburgensem dividens parochiam a Bremensi, vi-„ ctor Oceanum ingreditur Britannicum: alter fluvius, idest, „ Odora, vergens in Boream, transit per medios Vvinulo-„ rum populos, dividens Pomeranos à Wilzis.„ Cetera ibi legenda de diversis Slavorum Vinidorum populis inter Albim & Odoram degentibus. En regnum Samonis ultra Danubium ad Boream inter Albim & Viadrum usque ad Balticum mare. At *Carinthia*, quam Auctor ille *Carantaniam* vocat, cis Danubium sita est, a Dravo fluvio bifariam secata, Norici olim pars, habens ab ortu & septentrione Styriam, ab occasu & meridie Alpes & Forojuliensem provinciam. Quamobrem cl. Hansizius sibi ipse repugnare mihi videtur, dum Tom. 1. Germ. Sacræ pag. 102. & seq. ad demonstrandum, Bojos ante S. Rodberti tempora jam Christianàm religionem suscepisse, profert vetusta quædam monumenta de Sanctis Viris, Columbano Abbate, Eustasio item Abbate, & Amando Episcopo, qui perhibentur, non Bojis tantum, sed etiam Slavis ad fidem Christi perducendis operam dedisse: tum progreditur ad factum Samonis Slavorum Regis, inquiens: „ Sclavinos non ab homine „ aliquo uno gubernatos fuisse, sed ab antiquo plebeja commu-„ nique libertate vixisse; verùm postea ab Hunnis oppressi, „ Regem ascivere Samonem, qui Francus (*a*) erat, nego-„ tiationis gratia ad eos profectus. Anno 622. bellum inter „ Sclavos & Avares ardebat; cujus causa erat jugum Sclavis „ intolerandum, quo ab Hunnis premebantur. Eo in prælio „ quod virtus præcipue Samonis enituisset, Sclavi Regem jus-„ sere, qui annos 35. (*imo 36.*) regnum illud strenue feliciter-„ que gessit multa Avarum & Francorum clade.„ Pergit demum statuens Slavorum hujusmodi Regnum ad regionem supra Anasum fluvium: „ Illud sane constat (inquiens) Sclavos di-„ tionem suam ea, ut videtur, victoria trans Alpes Noricas in „ Aquilonem late propagasse. Certum namque est circa supe-„ riores Anasi Traunique fluminis partes habitasse *Sclavinos* seu „ *Vinidos*; ex iis venisse nomen loci *Vvindisch Garsten*; diserte-„ que in diplomatibus fundationis Chrembs-Munstrensis a Tas-„ silone

a Ergo non *Slavus*: uti perperam ab auctore conversionis Bojorum & Carantanorum appellatur. Nam Hansizius pag. 103. *Francum* asserit Samonem, & pag. 104. eum ait Oriundum ex pago Seuogago quæ pars est Belgicæ juxta Bruxellam.

„ silone & Carolo Magno conscriptis, nominantur Coloni *Sclavini* & decania *Sclavorum* infra locum, qui vocatur *Forst ad Todicha & ad Sirnicha, quam terram Sclavi cultam fecerant*, ut ibidem dicitur: *& in territorio Grunzwiti juxta montem Sumerberck.* Rursus in diplomate Ludovici Pii ann. 825. conceditur Patagero cuidam *Villa prope fluvium Enisa*, quæ dicitur Gravesdorff quæ est sita in parte Sclavanorum. Ita ibi. „ Hinc regio illa propter *Sclavos Carantanos* nomen traxit *Carantaniæ*, uti liquet ex vetustis literis præcipue Carolomanni anno 878. quibus ad S. Maximilianum & S. Felicitatem, *quorum corpora*, inquit, *ad Otingas in novam Basilicam collocare curavimus, tradit quasdam res proprietatis in partibus Carantaniæ Sclaviniæque regionis sitas, nempe curtem ad Trebinam, & alia quæ tendunt in partes Occidentales sursum per fluvium Traun usque ad Buochun: in Aquilone inter duos lacus, qui ibi sunt &c.* Sic in literis fundationis Monasterii Gotwicensis mentio fit *Trasamæ* fluvii, quod is oriatur *in Carinthia ad Occidentem*: quum certum sit eum fluvium in Styrensi Marcha haud procul ab Hochenbergo prosilire. Sed hæc hactenus. „ Accolebant itaque Anasum fluvium & Avares, & Sclavi. Atque hæc ipsa, quæ Hansizius producit documenta, ostendunt, ad Slavos Carantanos referri non posse ea, quæ de Samone deque Slavis Vinidis narrantur. Nam Vinidi Slavi, uti supradictum est, trans Danubium in septentrionali parte inter Albim & Viadrum habitabant. Slavi autem Carantani cis Danubium circa superiores Anasi Traunique fluminum partes, eodem Hansizio teste, accolebant.

VI. Slavorum Winidorum Reges à Carantanis Ducibus diversi.

Itaque ad *Carantanos Slavos*, non ad *Vinidos*, ea Regum series est referenda, quam Scriptores rerum Slavicarum tradunt de *Borutho* ejusque successoribus *Karasto* & *Chetimaro*. E contrario *Slavis Vinidis* tribuendam esse existimo alteram seriem, quam iidem Scriptores post *Samonem* memorant, Regum scilicet *Marothi* seu *Maravodi*, qui sub annum 690., & *Svatbis*, seu *Svatosi* qui circa annum 720. regnasse perhibentur. Quibus addi possunt *Vvitzan* Rex Sclavorum Abotritorum, & Vvilsorum seu Vveletaborum, qui anno 789. a Carolo M. subjugatus fuit: *Thrasico* Rex Abotritor. anno 798. 804. & 808. *Milidaob* Slavorum Soraborum anno 806. *Godelaibus* Abotritorum

rum anno 808. *Ceadragus* Thrasiconis fil. & *Sclaomir* Abotritorum Reges anno 817. 818. 821. *Liubus*, *Meligastus*, & *Ceadragus* Wilsorum 823. *Tunglo Soraborum* 826. ex Francicis Annalibus supra enumerati: qui certe ad Carinthiam nullo modo spectare possunt. Sed redeo ad Auctorem historiæ conversionis Bojorum & Carantanorum.

VII. Hunnis ejectis Slavi Pannoniam inhabitant.

„ Sed nunc qualiter Hunni inde (è *Pannonia*) expulsi „ sunt, & Slavi inhabitare cœperunt, & illa pars Pannoniæ ad „ Diœcesim Juvavensem conversa est, edifcendum putamus. „ Igitur Carolus Imperator anno nativitatis Domini 796. Eri„ cum (*a*) Comitem destinavit, & cum eo immensam mul„ titudinem Hunnos exterminare. Qui minime resistentes, red„ diderunt se per præfatum Comitem Carolo Imperatori. „ Eodem ergo anno misit Carolus Pipinum filium suum in „ Hunniam cum exercitu multo: qui perveniens usque ad „ celebrem eorum locum, qui dicitur Rinch, ubi iterum „ omnes Principes se dediderunt Pipino, qui inde revertens, „ partem Pannoniæ circa locum Pelessæ inferioris ultra flu„ vium qui dicitur Rapa, & sic usque ad Dravum fluvium, & eo „ usque ubi Dravus fluit in Danubium, prout potestatem habuit, „ prænominavit, eum doctrina & Ecclesiastico officio procura„ re populum qui remansit de Hunnis & Slavis in illis parti„ bus, Arnoni Juvavensium Episcopo, usque ad præsentiam „ genitoris sui Caroli Imperatoris. Postmodum (*b*) ergo „ anno 803. Carolus Imp. Bojariam intravit, & in mense octobri „ Salzpurgensem, & præfatam concessionem filii sui cernens po„ testative multis astantibus fidelibus suis confirmavit, & in„ con-

a Annales Bertiniani ad ann. 796. „ Sed & Heiricus Dux Forojuliensis missis ho„ minibus suis cum Wonomiro Sclavo in Pannonias directo, Hringum gentis Ava„ rorum longis retro temporibus quietum, civili bello fatigatis inter se Principibus, „ spoliavit. „ Ita & Metensis. At Anonymus noster apud Hansiz. Tom. 2. pag. 107. *Alricum Comitem* vocat.

b Annalista Metensis. Anno 803. Imperator post Pascha ab Aquis profectus ad Magontiam venit... Qui (legati Nicephori Imperatoris) venerunt ad Imperatorem in Germania super fluvium Sala, in loco qui dicitur Salz... Imperator autem Bajoariam profectus... inde vero ad Regenesburch veniens, dispositis his quæ utilia videbantur esse, adventum exercitus de Pannonia redeuntis præstolabatur. Quibus reversis, obviam illis ad Regenesburch venit. Ibi etiam cum illis Zodan Princeps Pannoniæ veniens, Imperatori se tradidit. Multi quoque Sclavi & Hunni in eodem Conventu fuerunt, & se, cum omnibus quæ possidebant, Imperatoris Dominio subdiderunt, constitutisque omnibus utilitatibus quæ in illis partibus necessaria erant, per Alemanniam & per Wormatiam &c.

„ convulsam fieri concessit. Simili etiam (*a*) modo Arnon „ Episcopus, Successor Virgilii, Sedis Juvavensis deinceps cu„ ram gessit pastoralem, undique ordinans Presbyteros, & „ mittens in Slavoniam, in partes videlicet Charantanas atque „ inferioris Pannoniæ illis Ducibus atque Comitibus, sicut pri„ dem Virgilius fecit. Quorum unus Ingo vocabatur, mul„ tum charus populis & amabilis propter suam pruden„ tiam, tam obediens omnibus populis, ut si cuique vel char„ ta sine literis ab illo directa fuit, nullus ausus est suum negli„ gere præceptum. Ore servos credentes secum vocavit ad „ mensam; & qui eorum dominabantur infideles, foris quasi „ canes sedere fecit, ponendo ante illos panem & carnes, & „ fusa vasa cum vino, ut sic sumerent victus. Servis autem „ staupis deauratis propinare jussit. Tunc interrogantes primi „ de foris dixerunt: cur nobis facis sic? At ille: non estis di„ gni, non ablutis corporibus cum sacro fonte renatis commu„ nicare; sed foris domum, ut canes, sumere victus. Ite„ rum contigit, anno videlicet nativitatis Domini 798. Arno„ nem jamdictum Episcopum a Leone Papa accepto Pallio, re„ meando de Roma venisse ultra Padum, eique obviasse Mis„ sum Caroli cum epistola sua, mandans illi ipsi itinere in par„ tes Slavorum ire, & exquirere voluntatem populi illius, & „ prædicare ibi Verbum Dei. Sed quia hoc facere nequibat, „ antequam responsum referret suæ legationis, festine perrexit „ ad Imperatorem, & retulit ei quicquid per eum Dominus Leo „ Papa mandavit. Post expletam legationem Imperator præce„ pit Arnoni Archiepiscopo pergere in partes Slavorum, & „ prævidere omnem illam regionem, Ecclesiasticum officium „ more Episcopali colere, populosque in fide & Christianita„ te prædicando confortare. Sicut ille præcepit, fecit: illuc „ veniendo consecravit Ecclesias, ordinavit Presbyteros, po„ pulumque prædicando docuit, & inde rediens nunciavit „ Imperatori, quod magna utilitas ibi potuisset effici, si quis

a Apud Hansiz. tom. 2. pag. 103. addit Anonymus. „ Terram porro, unde illi „ expulsi sunt Hunni, cœperunt populi sive Sclavi vel Bajoarii inhabitare & multi„ plicari: quum Arno Episcopus successor Virgilii, undique ordinavit Presbyteros, „ & misit in Sclaviam, in partes videlicet Carantanas, atque inferioris Pannoniæ, „ illis Ducibus atque Comitibus, sicut pridem Virgilius fecit. Quorum unus „ Ingo vocabatur &c.

„ inde habuisset certamen. Tunc jussu Imperatoris ordinatus „ est Theodoricus Episcopus ab Arnone Episcopo Juvavensium. Quem ipse Arnon & Geroldus Comes perducentes in „ Slavoniam, dederunt in manus Principum, commendantes „ illi Episcopo regionem Charantanorum & confines eorum „ Occidentali parte Drani (*Dravi*) fluminis, usque dum „ Dravus fluit in amnem Danubii, ut potestative populum „ regeret sua prædicatione & Evangelica doctrina doceret servire Deo, & ut Ecclesias constructas dedicasset, Presbyteros „ ordinando constituisset, totumque Ecclesiasticum officium „ cunctis partibus, prout Canonicus ordo exposcit, perficeret, „ dominationem & subjectionem habens Juvavensium Rectorum: sicut ille fecit, quamdiu vixit. Post diem vero transitus de hoc sæculo Arnonis Archiepiscopi anno 821., Adalrammus piissimus doctor sedem Juvavensem suscepit regendam. Qui inter cætera beneficiorum opera, finito cursu „ Theodorici Episcopi, prout Arno Archiepiscopus antea „ Theodorico Episcopo Slavos commisit, ita & ipse Othonem „ constituit Episcopum. Ipse enim Adalrammus anno nativ. „ Christi 823. Pallium accepit ab Eugenio Papa, rexitque gregem sibi commissum xv. annos; eoque superna clementia „ vocante a nexibus corporis absoluto, Luitprammus Venerabilis prædictæ Sedis Pontificatum accepit Pastor. Quem „ Gregorius Papa Pallio honoravit anno 836. Qui innumerabilibus Deo placitis operibus peractis, sidereas conscendit „ sedes anno 858. Cui successit, quem ipse nutrivit, Adalvvinus Venerabilis Præsul, Pallio honoratus a Nicolao Papa, ad præsens enitet tempus, cum omni regens diligentia „ divinitus gregem sibi commissum. Quorum temporibus, „ Luitprammi videlicet, & Adalvvini Archiepiscoporum, „ Oswaldus Episcopus Slavorum regebat gentem, prout jam „ priscis temporibus jamdicti Episcopi fecerunt, subjecti Episcopis Juvavensium. Et adhuc ipse Adalvvinus Archiepiscopus per semetipsum regere studet illam gentem in nomine „ Domini, sicut jam in illis regionibus claret multis locis.

VIII. Slavi Carinthiæ Duces. Confinii Comites. Moravorum Duces.

De Carinthiæ Ducibus pauca sunt hic observanda. Anonymus noster *Ingonem* sub Arnone Juvavensium Archiepiscopo Slavis Carantanis ducem præfuisse scribit, inquiens: *Quorum unus*

unus Ingo vocabatur; nimirum, unus è pluribus Carinthiæ Ducibus atque Comitibus. Post *Ingonem* idem Anonymus sequentes memorat Duces: *Brivvizhlauga*, seu, ut in editis legitur, *Prinniblauuga*: *Cemicas*, seu ut alii, *Ceincias*. *Zhtoimar*, seu *Hroymar*. *Etgar*. Hansiz. tom. 2. pag. 104. „ Quis horum „ *Domitianus* fuerit, conjecturæ relinquitur. Bollandus existimat esse *Ceinciam*, seu *Cemicam*, ob affinitatem nonnullam vocabuli, qua videtur *Domitianus* ore plebejo demutatus in *Ceinciam*. Quod ut ita sit, tamen quærere subit, quid hoc potissimum nomen, alias vulgo non usitatum Duci obvenerit. Invenio in historia Leodiensi momentum aliquod conjecturæ, cur & quando *Domitianus* appellari coeptus sit. Circa hæc ipsa tempora, nempe anno, ut ibi proditur 799. Kal. Julii (an potius anno 798. quo Kalendæ Julii in diem Dominicam inciderunt?) in oppido Belgarum Hujensi facta est ab Hildebaldo Coloniensi magna cum celebritate elevatio ac Translatio ossium *S. Domitiani* Tungrensis quondam Episcopi; cui festo vel quod Arno interfuerit, vel recentis solemnitatis fama adeo claruerit; non ex vano videtur occasio fuisse ejusdem sancti nomen, Duci Carantanorum in Baptismo imponendi; ex quo & ætatem ejusdem Ducis intelligere liceat: Qua intellecta, jam in promptu est, Domitianum haud alium fuisse, quàm ipsum illum *Ingonem*, de quo supra, devictis nuper & expulsis Hunnis, per Legatos Arnonis, aggregatum ad Christi cultum: è quo novum nomen in Baptismo sortitus est; statuitque ad imprimendam popularibus religionem, ritum illum inaugurandi Ducis in posterum observari. „ Quem videlicet ritum idem Hansizius paulo superius sic describit. „ Visitur hodieque in campo prope „ *Solium* locus, ubi vetus Coloniæ *Flavium Solvense*, steterat, sedile saxeum, cujus imaginem Megiserus in Carinthiæ Annalibus cælo expressam exhibet. Eo novus Princeps agresti cultu vestitus deducitur; sedemque a ruricola, cujus id gentile munus est, LX. denariis & duobus jumentis bove & equa redimit; ad hæc spondet justum fore judicem, religionis item Christianæ cultorem & defensorem. Addit Lazius lib. 12. Reip. Rom. ab se lapidem illum diligentius circumspectum, postremo in saxo a tribunali illo vetustate deciso, *Domitiani*

„ *Principis inscriptionem literis antiquissimis reperisse*. Hoc „ ipsum habet Hofmanus in *V. Carinthiæ*: Incolas ferunt privi„ legio ornatos esse novos Duces inaugurandi, Duce rusticana „ veste in florido prato adstante: Idque factum, quia primi fi„ dem Christianam sint amplexi „ Quod tamen verum non est: nam ante hunc *Ingonem* (quem *Domitianum* etiam vocant) alii Carinthiæ Principes, *Boruth* nempe, *Karastus*, & *Chetimarus*, fidem Christi amplexi fuerant, uti supra ex Anonymo nostro narratum est. Quæ vero de eodem Ingone narrantur, servos scilicet Christianos ad mensam adhibente; infideles vero, foris quasi canes, sedere faciente; eadem mutato nomine leguntur facta à Svatopeleco Moraviæ Principe & a S. Methodio Episcopo, cum Boriwojo Bohemiæ Duce. Quis ab altero acceperit, judicium lectori relinquo.

„ Enumeratis itaque (*pergit Anonymus*) Episcopis Ju„ vavensium, conamur, prout veracius in chronicis Impera„ torum & Regum Francorum & Bajoariorum scriptum repe„ rimus, scire volentibus manifestare. Postquam ergo Caro„ lus Imperator, Hunnis ejectis, Episcopatus dignitatem Juva„ vensis Ecclesiæ Rectori commendavit, Arnoni videlicet Ar„ chiepiscopo, & suis Successoribus tenendi perpetualiter atque „ regendi perdonavit: cœperuntque populi sive Slavi, si„ ve Bojarii inhabitare terram, unde illi expulsi sunt Hunni, „ & multiplicari. Tunc primus ab Imperatore constitutus est „ Confinii Comes Gonterannus. II. Vverenharius. III. Al„ bricus. IV. Gotefridus. V. Geroldus. Interim vero dum „ prædicti Comites Orientalem procurabant plagam, aliqui „ Duces habitavere in illis partibus ad jamdictam Sedem perti„ nentibus. Qui Comitibus præfatis subditi fuere, ad servi„ tium Imperatoris: quorum nomina sunt, Prinnihlavuga, „ Cemcias, Hroymar, Etgar. Post illos vero, Duces Bo„ jarii cœperunt prædictam terram, dato Regum, habere in „ Comitatum, Hebriwinus, Albgarius, & Pabo. His ita „ peractis, Ratbodus suscepit defensionem termini: in cujus „ spatio temporis Prinnina (*a*) exulatus a Moymaro Duce „ Moravorum supra Danubium, venit ad Ratbodum. Qui „ statim

a Privina, Privvina & Privvininus dicitur apud Hansizium tom. cit. pag. 139. & seqq.

,, ſtatim præſentavit illum Domino Regi noſtro Ludovico: & ,, ſuo juſſu fide inſtructus, baptizatus eſt in Eccleſia S. Martini, loco Treiſma (*a*) vocato, ante videlicet pertinenti ,, ad Sedem Juvavenſium: qui poſtea Ratbodo commiſſus, ,, aliquod cum illo fuit tempus. Et non multo poſt (*b*) de ,, Vulgariſis (*h. e. Bulgaria*) Hecilo, Ratimari Ducis adiit regionem: illoque tempore Ludovicus Rex Bojariorum miſit ,, Ratbodum cum exercitu multo ad exterminandum Ratimarum ducem. Qui diffiſus ſe defendi poſſe, in fugam converſus eſt cum ſuis, qui cædem evaſerunt: & prædictus Prininas ſubſtitit, & cum ſuis pertranſivit fluvium Savum, ibique ſuſceptus a Salachone Comite, pacificatus eſt cum Ratbodo. Aliqua vero occaſione iterum percepta, rogantibus prædicti Regis fidelibus, præſtitit Rex Prinninæ aliquam inferioris Pannoniæ in beneficium partem circa fluvium qui dicitur (*c*) Sava.

IX. Moymarus & Privvina, Duces Moravorum. Moravi Latinis Juvavenſibus ſubjecti uſque ad tempora Methodii.

En habemus *Moymarum* & *Privinnam* ſeu *Privvinam*, duos Moravorum Duces, ſub Ludovico Germaniæ Rege, qui anno 817. a Ludovico Pio patre Auguſto Rex Bajoariæ factus, vitam produxit uſque ad annum 876. Quo autem Chriſti anno hæc quæ ſupra de Moymaro ac Privinna ſunt narrata, contigerint, ex iis quæ idem Anonymus ſubjungit, manifeſtum fit. Porro quæ loca Privinnæ conceſſa ſint, habes ex adnotatione ad oram libri poſita.

,, Tunc cœpit ille (*inquit de Privinna partem inferioris ,, Pannoniæ circa Celejam obtinente*) ibi habitare, & munimen

a Fluvius & locus Treiſmas, fuit tunc ultimus Bajoariæ Orientalis terminus. Nam quod ultra in Orientem erat, Pannonia vocabatur. Hanſiz. Tom. 2. pag. 125.

b Anonymus apud Hanſiz. Tom. 2. pag. 128. ,, Interim exorta eſt inter illos antiqua diſſenſio: quam Privvina timens, fugam iniit in regionem Vulgariam (*Bulgariam*) cum ſuis, & Chozil filius ejus cum eo: & non multo poſt de Vulgariis, ,, Ratimari Ducis adiit regionem: Illoque tempore Ludovicus Rex miſit Ratbodum ,, cum exercitu multo ad exterminandum Ratimarum ducem &c.

c Anonymus apud Hanſiz. tom. 2. pag. 129. *qui dicitur Sana*. ubi hæc notat: ,, manifeſtum eſt regionem Privinæ conceſſam, haud aliam eſſe, quam illam, quæ ,, hodie Styriæ inferioris pars eſt, circa Sanam fluvium, qui non procul a muris ,, vetuſtæ civitatis Celejæ meat, & vulgo comitatus Cilienſis vocatur. Ibi oppidum ,, ſeu caſtrum a Privina conſtructum in Pala ſelude fluminis inde appellatum *Mosburch*, ,, veluti ſitum in palude, inter Celejam & Petovium; ſitque Bettoviæ apud eundem ,, Anonymum in recenſione vicinorum locorum mentio, uti & aliorum: quæ omnia ,, quod vocabulis Teutonicis efferantur, manifeſtum eſt in Pannonia ulteriore quærenda non eſſe; ſed nec in Carantanis, ut Megiſerus & alii voluere, ſed in Pannonia inferiore, ubi Sana in Savum fluvium juxta Celejam influit.

„ men ædificare in quodam nemore, & Palaffelede fluminis, „ & circumquaque populos congregare, ac multum ampliori „ in terra illa, cui quondam Adalrammus Archiepiscopus „ ultra Danubium in sua proprietate, loco vocato (*a*) Nitrava, consecravit Ecclesiam. Sed postquam præfatum munimen ædificavit, construxit infra primitus Ecclesiam; quam „ Luitprammus Archiepiscopus quum in illa regione ministerium Sacerdotale potestative exercuit, in illud veniens castrum, in honore S. Dei Genitricis Mariæ consecravit, (*b*) „ anno videlicet 850. Ibi fuerunt præsentes (*c*) Chezhil, „ Unzhat, Chotemir, Liwtemir, Zeurbens, Silizz' Wulckma, Witemir, *& alii XXIII. quorum nomina referuntur*. Ipsi viderunt, & audierunt complacitationem illo „ die inter Luitprammum & Prinninam, quando illa dedicata est Ecclesia, idest, IX. Kal. Februarii. Tunc dedit Prinnina Presbyterum suum, nomine Dominicum, in manus „ & potestatem Luitprammi Archiepiscopi, & Luitprammus „ illi Presbytero licentiam concessit in sua Diœcesi Missam „ canendi, commendans illi Ecclesiam illam & populum procurandum, sicut ordo Presbyteratus exposcit. Indeque rediens idem Pontifex, & cum eo (*d*) Hezil, consecravit „ Ecclesiam Sandrati Presbyteri, ad quam Hezil territorium „ & silvam ac prata in præsentia præfatorum virorum tradidit, & circumduxit hoc ipsum termino. Tunc (*e*) quoque ad Ecclesiam Eremberti Presbyteri, quam memoratus „ Præsul consecravit, tradidit Hezil, sicut Engeldich & filii „ ejus

a *Nitrava* in MSS., non *Nitervo*, ut est apud Freherum. Nitrava erat Privinæ ducis regia ubi Basilicam Deiparæ dedicavit Adalrammus Juvavensis Archiepiscopus. Hansiz. tom. 2. pag. 124. *Id anno* 828. *factum esse, in relatione Episcoporum Pataviensium sub Urolpho probavimus*. Hæc ille. Atqui ex diplomate Eugenii II. Papæ dato circa ann. 824. constat, *Alcuvinum* eo anno fuisse *Nitraviensem* in Moravia Episcopum. Igitur *Nitravia* ultra Danubium sedes Episcopalis fuerat. Adde, Privinæ ditionem in inferiori Pannonia fuisse cis Danubium circa Celejam urbem. Alia est igitur hæc Privinæ Nitrava a Nitrava seu Nitria Episcopali sede, trans Danubium sita.

b *Anno videlicet* DCCCL. Hansizius Tom. 2. pag. 129. legendum monet, *Anno* DCCCXL. *ut ex sequentibus patebit*.

c *Ibi fuerunt præsentes Chezil*. Hansiz. pag. 129 interpretatur, (*filius Privinæ*).

d *Hezil*. Idem ipse est qui supra *Hezilo*: filius nimirum Privinæ Ducis, uti supra ex Anonymo apud Hansizium observavi. Is autem ann. 865. adhuc in vivis erat, uti in hac ipsa Historia narratur. Hansiz. tom. 2. pag. 129. *Et cum eo Hezil*; (*cum quo Privina pater regionem videtur partitus*.)

e In Freheriano hæc desunt: leguntur autem in MSS. apud Hansiz. tom. 2. pag. 130.

„ ejus duo, & Erenbertus Presbyter ibi habuerunt: & circum-
„ duxit præfatos viros ipsum terminum. Transactis itaque fe-
„ re duorum aut trium annorum spatiis (*hoc est circa an-*
„ *num* 843.) ad Salapurgin (*a*) consecravit in honore S. Ru-
„ perti Ecclesiam, quam Prinnina cum omni suprapositio tradi-
„ dit Deo, & S. Petro, atque S. Rudperto, perpetuo in
„ usum fructuarium Viris Dei Salzpurgensium habendi. Post-
„ modum vero roganti Privvinæ misit Luitprammus Archiepi-
„ scopus magistros de Salzpurg murarios & pictores, & fabros,
„ & lignarios, qui juxta (*b*) civitatem Prinninæ, honorabi-
„ lem Ecclesiam instruxerunt, quam ipse Luitprammus ædifi-
„ cari fecit, officiumque Ecclesiasticum ibidem colere peregit:
„ in qua Ecclesia (*c*) Adrianus modo humatus pausat. Item
„ in eadem civitate, Ecclesia S. Joannis Baptistæ constat dedi-
„ cata, & foris civitatem in Dudlepin, in Usitin, ad (*d*) Bu-
„ siviha, ad Bettobiam, ad Stepileperch, ad Lindolues-
„ Chircen, ad Risi, ad Vvieidbieres-Chirchen, ad Isangri-
„ mes Chirchen, ad B. Chirchen, ad V. Basilicas, tempori-
„ bus Luitprammi Ecclesiæ dedicatæ sunt, & ad Otachers Chir-
„ chen, & ad Palprumes-Chirchen, cæterisque locis, ubi
„ Privinna (*e*) (idest Pruno) & sui voluerunt populi. Quæ
„ omnes temporibus Privinnæ constructæ sunt, & consecratæ
„ à Præsulibus Juvavensium. Pervenit ergo ad notitiam Ludo-
„ vici (*f*) piissimi Regis, quod Privinna benevolus fuit erga
„ Dei servitium & suum fidelibus quibusdam suis sæpius admo-
„ nentibus concessit illi in proprium totum, quod prius ha-
„ buit

---

a Hansiz. Tom. 2. pag. 130. „ Quæ amabo hæc S. Rudberti ad Salaburgin „ Ecclesia, utique nova, & distincta ab illa, quam S. Virgilius erexerat & conse- „ crarat? crediderim locum Salaburgin distinctum esse a Salzburch. Civitatem enim „ Salzburgensem idem Anonymus perpetuo Salzburch, non item Salaburgin appelli- „ tat. Quid? quod Privinæ dominatio ad Pannoniam Superiorem in qua Salisburgum „ inter Dravum & Danubium urbis sita, non extendebatur.

b Hansiz. *intra construxerunt*.

c *Sanctus Hadrianus martyr*. Hansiz. Incertum, a Privina an filio ejus Hezilone allatus.

d *Businiza*. *Keisi Beatus Chirchen*. *Pallmunst r-Chirchen* Hansiz.

e Idem ipse qui hactenus *Prinnina*, deinceps *Privinna* & *Pruno* vocatus.

f Subinde motus in Moravia & Pannonia exorti sunt anno 846. Moymato defuncto Duce defectionem moliebantur. Ludovicus Rex incendium in favilla oppressit, Pannoniam subegit (teste Lamberto) Moravis ducem constituit Rasticium, qua tempestate Privinæ fides adversus Regem enituit, cujus præmium brevi accepit. Hansiz. tom. 2. pag. 130.

„ buit in beneficium; exceptis illis rebus, quæ ad Episcopa-
„ tum Juvavensis Ecclesiæ pertinere videntur, scilicet ad S. Pe-
„ trum principem Apostolorum, & beatissimum Rudbertum,
„ ubi ipse corpore requiescit, ubi tunc ad præsens rector Vene-
„ rabilis Luitprammus Archiepiscopus præesse dignoscitur. Ea
„ ratione diffinivit Dominus Senior noster Rex easdem res,
„ quæ tunc ad ipsum in ipsis locis conquisitæ sunt, & quæ inan-
„ tea in amplius Deo propitio augeri possunt, ut sine ullius ho-
„ minis contradictione & judiciaria consignatione, illibate ad
„ ipsa loca supradictorum Sanctorum perpetualiter perseverare
„ valeant. Isti fuerunt præsentes, Luitprammus Archiep. (*a*)
„ Erchenbertus Episc. Erchenfridus Episc. Hartuigus, Carolo-
„ mannus, Ludovicus, Ernst, Rapot, Vverencher, Pabo, Fri-
„ tel, Tachof, Dicterich, Vvaninch, Gerolt, Livetolt, Diether,
„ Vvolfregi, Ichi, Egilolph, Puobo, Adelbrecht, Megin-
„ goh. Item Adlprhat, Udalrich, Perenger, Mangolt.
„ Actum loco publico in Regenspurch (*b*) Anno 848.
„ Ind. XI. sub die IV. Idus Octobris. Quandiu enim ille Ludovi-
„ cus Rex vixit, nihil minuit Ecclesiasticarum rerum, nec sub-
„ traxit de potestate prædictæ Sedis, sed admonente Archiepi-
„ scopo, prout valuit, augere studuit, quod ad augmentum
„ servitii Dei primitus illuc pertinuit. Post obitum Dominici
„ Presbyteri, Suvarnagel Presbyter ac præclarus doctor illuc
„ (*ad Privinam*) missus est cum Diacono, & Clericis. Post
„ illum vero, Altfridum Presbyterum & Magistrum cujusque
„ artis Luitprammus direxit: quem Adalvvinus successor Luit-
„ prammi, Archipresbyterum ibi constituit, commendans illi
„ claves Ecclesiæ, curamque post illum totius populi geren-
„ dam. Similiterque eo (*c*) defuncto, Richapaldum con-
„ stituit Archipresbyterum, qui multum tempus ibi demora-
„ tus est, exercens suum potestative officium, sicut illi in-
„ junxit

a Erchenbertus Episc. Frisingensis. Erchenfridus Episc. Ratisbonensis. Hartuvicus Episc. Pataviensis. Carolomannus, & Ludovicus filii Regis. Ernst militiæ Magister.

b *Ratisbona.* Si anno 848. die 12. Octob. Indictio XII. Si Indictio XI., erat annus Chr. 847. nam Indictio XI. inchoata est a Kal. sept. anni 847. Indictio XII. a Kal. sept. anni 848.

c Hæc verba, *similiterque eo defuncto, Richpaldum constituit Archipresbyterum*, desunt in Freheriano exemplari quemadmodum & alia: *Quod ille ferre non valens, sedem repetivit Juvavensem*.

„ junxit Archiepiſcopus ſuus; uſque dum quidam Græcus, Me-
„ thodius nomine, noviter inventis Slavinis literis, linguam
„ Latinam, doctrinamque Romanam, atque literas auctorabi-
„ les Latinas Philoſophice ſuperducens, vileſcere fecit cuncto
„ populo ex parte Miſſas, & Evangelia, Eccleſiaſticumque
„ officium illorum, qui hoc Latine celebraverunt. Quod ille
„ ferre non valens, ſedem repetivit Juvavenſem. Anno
„ ergo 865. Venerabilis Archiepiſcopus Juvavenſium Adelwi-
„ nus natalem Chriſti celebravit in caſtro Hezilonis (*a*) novi-
„ ter Moſeburch vocato, quod illi ſucceſſit moriente patre ſuo
„ Privinna, quem Moravi occiderunt; illoque die officium
„ celebravit ibi Eccleſiaſticum. Sequentique die in proprietate
„ Witeimari, dedicavit Eccleſiam in honore S. Stephani Pro-
„ tomartyris. Die vero Kalendas Januarii ad Orcabu conſecra-
„ vit Eccleſiam in honore S. Michaelis Archangeli in proprieta-
„ te *Hezilonis*. Item eodem anno ad Vverde in honore Sancti
„ Pauli Apoſtoli, Idus Januarii dedicavit Eccleſiam. Item in
„ eodem anno XIX. Kal. Febr. ad Spibhun in honore Sanctæ
„ Margaritæ Virginis Eccleſiam dedicavit &c. Ad Trembercls
„ dedicavit Eccleſiam in honore S. Laurentii. Ad Fiſkere eo-
„ dem anno dedicavit Eccleſiam; & ſingulis proprium dedit
„ Presbyterum Eccleſiis. Sequenti quoque tempore veniens
„ iterum in illam partem, cauſa Confirmationis & prædicationis,
„ contigit illum veniſſe in locum, qui dicitur Cella, proprium
„ videlicet Unzatoris, ibique fuit apta Eccleſia conſecrandi,
„ quam dedicavit in honore S. Petri principis Apoſtolorum,
„ conſtituitque ibi proprium Sacerdotem: Eccleſiam Ztrada-
„ chi dedicavit in honore S. Stephani. Item in Vverde Eccle-
„ ſia dedicata floret in honore S. Petri Principis Apoſtolorum.
„ Poſtea vero tres Eccleſias conſecravit, unam ad Quartinaha
„ in honore S. Joannis Evangeliſtæ; alteram ad Michilihes-
„ Kirchen.; tertiam ad Ablanha; quibus conſtituit proprios
„ Sacerdotes. Tempore ergo, quo dato & præcepto Caroli
„ Imperatoris, Orientalis Pannoniæ populus a Juvavenſibus
„ regi cœpit Præſulibus, uſque in præſens tempus, ſunt an-
„ ni LXXV. quod nullus Epiſcopus alicubi veniens poteſtatem
„ habuit Eccleſiaſticam in illo confinio, niſi Salzburgenſes Re-

a Freher. *Hebrilonis*, minus recte.

„ ctores:neque Presbyter aliunde veniens,plus tribus mensibus „ ibi suum ausus est colere officium,priusquam suam dimissoriam „ Episcopo præsentaverit Epistolam. Hoc enim ibi observatum „ fuit, usque dum nova orta est doctrina Methodii Philosophi.

X. Auctor narrationis de conversione Bajoariorum & Carantanorum, anno 871. scribebat,

Hactenus vetus codex Auctore Anonymo, quem Marquardus Freherus *circa annum Domini 858. Fragmentum hujusmodi de Juvavensis sive Salisburgensis Ecclesiæ origine & Diœcesi* scripsisse testatur. Verum cum bona venia viri doctissimi splendide fallitur. Nam ex ipsis Auctoris hujusce verbis colligitur, *Fragmentum istud scriptum fuisse non ann.*858. sed *ann.*871. Sic enim habet pag. 120. „ Anno ergo DCCCLXV. Ven. Archiepiscopus Juvavensium Adelwinus natalem Christi celebravit: „ *& paulo post*: „ Item in eodem anno XIX. Kal. Febr. ad Spihhun „ in honore S. Margaritæ Virg. Ecclesiam dedicavit. *Demum circa finem*: Tempore ergo, quo dato & præcepto Dom. „ Caroli Imperatoris, Orientalis Pannoniæ populus a Juvavensibus regi cœpit Præsulibus, usque in præsens tempus sunt „ anni LXXV. „ Atqui ab anno Chr. 796. Pannoniæ Orientalis (*a*) populus cœpit ab Episcopis Juvavensibus regi, quemadmodum in eodem Fragmento pag. 17. supra dictum est, sic: „ Sed nunc qualiter Hunni inde expulsi sunt, & Slavi in- „ habitare cœperunt, & illa pars Pannoniæ ad Diœcesim Ju- „ vavensem conversa est, edoscendum putamus. Igitur Ca- „ rolus Imp. Anno Nat. Dom. 796. Ericum Comitem destina- „ vit, & cum eo immensam multitudinem Hunnos extermina- „ re. „ Cetera. Itaque, si anno 796. quo Pannoniæ Orientalis populum Carolus magnus Juvavensibus subdidit Episcopis, annos LXXV. adjiciamus, usque ad illud tempus, quo Anonymus iste Fragmentum suum edidit; luce solis clarius colligimus, id scriptum ab eo fuisse anno Christi 871. non anno 858. Fallitur ergo Kohlius, qui in Histor. Codicis Sacri Slavonici pag. 77. Not. 14. ait, circa annum 878. Fragmentum illud scriptum fuisse. Nam ad ostendendum, non Hieronymo, sed Cyrillo deberi Slavicar. literar. inventionem, præter Jo. Papæ VIII. testi-

---

a Hansizius in German. Sacr. Tom. 2. pag. 34. colligit Auctorem scripsisse anno 872. „ Nam Carolus M. (inquit) anno 793. curam erudiendor. Hunnorum. Arno- „ ni Archiepiscopo ab Urbe Roma revertenti per nuncios obviam missos demanda- „ vit. Verum si anni 798. addantur annis 75. consurgit annus 873. non 872.

testimonium, addit: „ confer totum Schediasma primum
„ cl. Frischii, linguæ Slavonicæ historiam exponens. Jungi
„ huic potest vetusti illius Auctoris à Frehero editi, qui cir-
„ ca ann. Chr. 878. scripsit, testimonium: Qui postquam
„ narrasset, Adalvinum, Orientalis Pannoniæ Richbaldum
„ constituisse Archipresbyterum, hæc adjungit: Hic mul-
„ tum temporis ibi demoratus est, exercens suum potestati-
„ ve officium, sicut illi injunxit Archiepiscopus suus, usque
„ dum quidam Græcus Methodii nomine, noviter inventis
„ Latinis literis (*credo scribendum esse, Slavonicis*) Latinam
„ linguam, doctrinamque Romanam, atque literas auctora-
„ biles Latinas Philosophice superdicens (*forte, superdu-
„ cens*) vilescere fecit &c. *Idem Kohlius* pag. 109. In his vetu-
„ sti illius monumenti, quod jam supra pag. 77. laudavimus,
„ circa ann. 878. de Conversione Bojorum & Carenthanorum
„ scripti, inque Freheriano Syntagmate rerum Bohemicarum
„ primum locum tenentis Auctor, Methodium (Cyrillo non
„ excluso) disertis verbis domesticæ linguæ receptæ auctorem
„ auspicemque pronunciat his verbis = *Usquedum quidam* Græ-
„ cus Methodii nomine, noviter inventis Slavinis literis, lin-
„ guam Latinam doctrinamque Romanam atque linguas aucto-
„ rabiles Latinas philosophice superducens, vilescere fecit
„ cuncto populo ex parte Missas & Evangelia, Ecclesiasticum-
„ que officium eorum qui hoc Latine celebrabant. *Pergit ibid.*
„ Ubi per verba illa, *atque linguas auctorabiles Latinas phi-
„ losophice superducens*, hoc significare vult Scriptor, Metho-
„ dium, utpote non rudem ac plebeji ingenii hominem, sed
„ acutum nec obesæ naris philosophum, linguæ Latinæ, quæ
„ auctoritate publica recepta erat, proptereaque auctorabilis
„ vocabulo barbaro hic vocatur, usum ceu ridiculum & absur-
„ dum quid notatum, improbasse. „ Verum primo quidem
pro, *linguas auctorabiles Latinas*, omnino legendum, *Lite-
ras*, uti idem ipse Kohlius not. A pag. 110. ex Lampio in hist.
Hungarica Ecclesiastica pag. 14. monet. Deinde auctor illius
Fragmenti, Methodium vituperans, non laudans, ironice
loquitur, dum ait, *Literas Latinas auctorabiles philosophice
superducens*, hoc est, obliterans inventis Slavinis literis.

XI. Quo sensu dicantur Hunni a Caro-

Nunc ut ea intelligantur, quæ modo sunt ex Anonymo re-

 cita-

lo magno a Pannonia ejecti? nimirum subjugati, non deleti.

citata, juverit nonnullas observatiunculas subnectere. Et primo quidem, quod de *Bojariis* & *Slavis* dicitur terram illam inhabitantibus, unde fuerunt sub Carolo magno per Henricum Forojuliensem Comitem & Pipinum Italiæ Regem *Hunni* ejecti; id ab Annalista Metensi ad annum 803. sic narratur: „ Imperator autem Bajoariam profectus, venationem bubalorum ceterarumque ferarum per saltum Hircanum (*a*) exercuit. Inde vero ad Regenesburch (*b*) veniens, dispositis his quæ utilia videbantur esse, adventum exercitus de Pannonia redeuntis præstolabatur. Quibus reversis, obviam illis ad Regenesburch venit. Ibi etiam cum illis Zodan Princeps Pannoniæ veniens, Imperatori se tradidit. Multi quoque Sclavi & Huni in eodem Conventu fuerunt, & se cum omnibus quæ possidebant, Imperatoris dominio subdiderunt. „ *Annalista Hildensheimensis ad annum* 803. „ Imperator autem pergit Bajoariam. Ibi venit legatio Avarorum, omnem terram imperii sui sub ditione Imperatoris Caroli subdunt. „ Non de solis Abaribus sive Hunnis sermo est; sed de cæteris Slavis inter Dravum & Danubium, & inter Dravum & Savum habitantibus. Eodem anno 803. mense Octobri Carolus adiit Salisburgum, & Arnoni Salisburgensi Archiepiscopo concessionem a Pipino filio quondam factam confirmavit; idest, erudiendorum Hunnorum curam, quam anno 796. Pipinus post debellatam eam gentem eidem Arnoni commiserat, *usque ad præsentiam genitoris sui Caroli*. Non igitur deleti a Carolo Magno Hunni, sed Francico Regno subjugati, uti ex eorundem Regum serie ad Tutundum usque perducta liquet.

XII. Juvavenses Archiepiscopi, & Moravorum Episcopi. Hunnis Dux Tutundus & Moraviæ Moymarus. duces confinii, & Carinthiæ.

Juvavenses Episcopi, sub quibus Slavi Carantani & Moravi Episcopos habuere, hi sunt. I. *Arno* successit *Virgilio*, sub initium anni 685. (in ordine Juvavensium Præsulum sextus) decessit die 24. Januarii anno 821. Hic Slavis ordinavit primum Episcopum *Theodoricum*, commendans illi regionem Carantanorum & confines eorum ab Occidentali parte Dravi fluminis usquedum Dravus fluit in Danubium: ut populum illum sua prædicatione regeret, Ecclesias dedicaret, Presbyteros ordinaret, totumque Ecclesiasticum officium perficeret; subjectionem habens Juvaven-

---

a *Hercynium*.
b *Ratisponam*.

vensium Præsulum. II. *Adalrammus*, Arnonis successor, sedit ab anno 821. usque ad annum 836. quo obiit pridie nonas Januarii. Qui inter cetera beneficiorum opera, finito cursu Theodorici Episcopi, prout Arno Archiepiscopus antea Theodorico Episcopo Slavos commisit, ita & ipse *Othonem* constituit Episcopum. III. *Luitprammus* post Adalrammum, sedit ab anno 836. ad ann. 859. quo prid. Kal. Octobris defunctus est. Othoni defuncto substituit *Oswaldum* Slavorum Episcopum. IV. *Adalwinus*, seu Adalbinus, electus anno 859. post Kalendas Octobris, decessit XI. Kal. Maji anno 872. sive juxta alios 873. Hujus Adalvini, nec non decessoris Luitprammi temporibus *Osvaldus* Episcopus Sclavorum regebat gentem, prout jam priscis temporibus jamdicti Episcopi Theodoricus & Otho fecerunt, subjecti Episcopis Juvavensium. „ Ad hunc Oswaldum „ (inquit Hansizius Tom. 2. pag. 131.) teste Christophoro Jor- „ dano, extant Epistolæ duæ a Pontifice datæ. In priore præci- „ pit, ut Sacerdotem cum egestate luctantem, & cujusdam ethni- „ ci occisorem, numero Laicorum habeat. In altera jubet alium „ aliquem Sacerdotii dignitate dejici, quod lusum, quo corpo- „ ra reciproco libramento tolluntur vicissim ac desidunt, cum „ Diacono quodam incasto exercuerit, cervicis etiam noxa e ca- „ su contracta. In Cod. Cæsareo MSS. visitur opusculum *de ori-* „ *gine Bavaror.*, *auctore Bernardo monacho in Chrebsmunster* „ *sub Friderico*. Ibi sic. *Post Ottonem Hosbaldus Episcopus sub* „ *Liwtprammo & Atelwino Archiepiscopis. Huic Osbaldo scri-* „ *psit Nicolaus Papa duos canones, qui in corpore decretorum* „ *inveniuntur*. „ Defecerunt sub Adalwino Archiep. Juvaven. prædicti Sclavorum sive Carantanorum Episcopi, propter assiduas cum Archiepiscopis discordias: inquit idem Hansiz. tom. 2. pag. 134. Quo factum, ut quod ait Anonymus, per semetipsum Adalvinus eam gentem studeret regere. „ Quare in vita S. Ge- „ behardi Salzburgensis Archiepiscopi, qui anno 1072. Sedem „ Gurcensem fundavit, adnotatur causa, quæ Gebehardum „ impulerat ad eam sedem erigendam. Juvit (inquit) ad hanc „ novam constitutionem & quidem veterum notitiarum codex. „ Repertus enim erat talis in camera librorum Salzburgensi, „ & in eo repertum: qui Episcopi, sub quibus Archiepiscopis „ Salzburgensibus Ecclesiæ vices & ante gessissent in prænomi-

„ nata

„ nata regione (*nempe Carinthia*) Beatus enim Virgilius Epi„ scopus octavus a B. Rudberto, gentem Karentanam tempore „ Tassilonis ducis Bavariæ quibusdam occasionibus ad fidem „ Christi convertit, & Episcopum illic Modestum dictum in „ loco Giburnia (*i. e. Tiburnia*) dicto constituit: per quem „ & per cujus successorum instantiam eadem gens Sclavonica „ a ritibus idololatriæ revocaretur. Item ab Arnone primo Epi„ scopo Otto Episcopus: „ (Imo ab Arnone Theodoricus; ab Adalrammo, Otto Episcopus) a Luitprammo, tertio Archiepiscopo Oswaldus Episcopus, prælati sunt Karantanis „ dein„ de subjicit causam, ob quam defecerint; Repertæ sunt in „ eodem libello crebræ discordiarum causæ inter ipsos Archie„ piscopos, & Subepiscopos illos, propter quas conjicitur & „ æstimatur, vicem illam tunc cessavisse, & morientibus aliis „ alios non fuisse substitutos. Et quia hujusmodi anchoras non „ habebant, sedem videlicet Episcopalem, & Clerum, ac „ plebem in separatis sibi Parochiæ terminis cum qualibet, su„ pradicta restauratio renovata est & stabilita. Regionarios quippe fuisse eos Episcopos, idem Hansizius ostendit Tom. cit. pag. 7. inquiens: „ At vero prolatata per Arnonem ad Scla„ vos & Pannones Diœcesi, præter jamdictos Episcopos (*Ra„ tisbonensem, Frisingensem, Pataviensem, & Sabionensem*) „ constitutus fuit Episcopus Regionarius pro populis earum „ partium, primum Theodoricus, deinde Otto, post Oswal„ dus. Sed ob controversias, quæ inter hos & Metropolita„ nos subnatæ sunt, pro Episcopo subrogatus est Archipresby„ ter, qui subinde, præpollente per Pannoniam Methodio „ Moravorum Archiepiscopo ob gratiam linguæ Sclavicæ, con„ temptus excessit ex arena, seque Salisburgum recepit. Cau„ sa igitur potissimum, cur jus per Moraviam & Pannoniam „ Archiepiscopis Juvavensibus creandi Episcopos illos fuerit „ ademtum, in Slavos Moravos est rejicienda, qui propriæ „ linguæ Antistites petierunt a Sede Apostolica obtinuerunt„ que. Atque hæc de Latinis Slavorum Episcopis.

Jam vero *Tutundus* Huniæ, & *Moymarus* Moraviæ Duces, ad quos Eugenius Papa scribit, usque ab anno 825. proprium sibi divinæ legis interpretem & Sacrorum Magistrum ab Eugenio II. Papa impetraverant *Urolphum*, cum titulo *Archiepiscopi Lau-*

Lauriacensis, qui instauratis quatuor Sedibus, Favianensi scilicet, & Vetuariensi, nec non Nitraviensi & Specu-Juliensi, Pannoniam & Moraviam a potestate Juvavensium avulserat. In inferiori tamen Pannonia, ubi Privina ejusque filius Hezilo dominabantur, tam Adalrammus quam Luitprammus & Adalvinus, Juvavenses seu Salisburgenses Archiepiscopi, Ecclesiasticam jurisdictionem per Presbyteros a se directos exercere perrexerunt usque ad annum 871. quo *Methodius noviter inventis Slavinis literis*, linguam Latinam doctrinamque Romanam atque literas auctorabiles Latinas philosophice superducens, vilescere fecit cuncto populo ex parte Missas & Evangelia, Ecclesiasticumque officium illorum, qui hoc Latine celebrabant. Quod Richpaldus Archipresbyter ferre non valens, sedem repetivit Juvavensem. De Privinæ & Moymari Successoribus infra sermo erit.

Quod vero apud laudatum narrationis *de Bojorum & Carentanorum conversione* Auctorem *de Confinii Pannoniæ Comitibus*, deque *Ducibus Slavorum* subjicitur, id omnino factum oportet post annum 803. quo (ut modo dicebam) Carolus Imp. in Bajoariam profectus, rem publicam ibidem ordinavit, limites descripsit, reliquasque utilitates, quæ in illis partibus necessariæ erant, ut chronographus Metensis scripsit, constituit. Primus igitur *Comes confinii* a Carolo magno post annum 803. constitutus, *Gonteramnus*: & primus sub eodem Carolo post Valtchunonem Carantaniæ dux *Priwizlauuga*. Eodem, ut videtur, anno 803. constitutus secundus & tertius Comites *Werenbarius* & *Albricus*: & quartus *Gotefridus*. *Albrici* tamquam Judicis mentio occurrit in Placito anni 804. „ Actum Epininga „ fisco publico Idibus Januarii, anno IV. Imperii domni nostri „ Karoli, & 36. Regni ejus in Francia, ac trigesimo in Italia, „ Indict. XII. ubi resedit *Arno Pontifex unacum Erchambaldo Comite, vel Otperchto & Albrico Judicibus*: apud Hansiz. tom. 2. pag. 117. *Werenbarii* & *Gotefridi*, in Placito anni 806. „ ad Otingas fisco Dominico, ubi resederunt *Missi* Domini Karoli magni Imperatoris Arn Archiepiscopus, & Adalwinus „ Episcopus, & Audulfus, & Werinharius, & Gotefredus „ Comites. Actum XVIII. Kal. Januar. anno VI. Imperii Domni „ Karoli, apud eund. Hansiz. pag. 119. *Geroldi Comitis* ad annum

num circiter 811. quemadmodum supradictum est: „ *Arno Archiepiscopus* , & *Geroldus Comes*, *Theodoricum* Episcopum „ perducentes in Sclaviniam, commendaverunt ei regionem „ Carantanorum & confines eorum, Occidentali parte fluminis usque dum Dravus fluit in Danubium. „ Nimirum postquam eodem anno 811. Karolus Imp. motam inter Juvavenses & Aquilejenses controversiam, lata sententia in diplomate (*a*) dato XVIII. Kal. Jun. anno XI. Imperii, Regni in Francia XLII. in Italia XXXVII. Ind. IV. ita diremit, ut ambarum Dioecesum limes Dravus amnis esset. Ejusdem Geroldi mentio in Instrum. dat. VI. Kal. Decemb. Ind. V. anno Imperii Karoli XII. Regni XLIV. idest, Chr. 812. apud Hansiz. pag. 121. Alius proinde ab illo Geroldo, qui anno 799. (juxta Reginonem) *quum* esset *Bajoariæ præfectus*, commisso cum Avaribus prælio *interfectus fuerat*. Post Geroldum *Ratbodus* anno 828. confinii comitatum accepit. Post Priwizlawgam autem Cemicias, Moymar, & Etgarus Carinthiæ duces. Hansizius tom. 2. pag. 128. de Luitprammo Salisburgensi Archiepiscopo. „ Provincias amplissimas, quæ *Pastorum Salzburgensium* curæ incumbebant, „ easque potissimam partem incultas & vastas, per semetipsum „ obivit; idque fecit occasione pacis & præsidio præfectorum, „ qui regiones illas administrabant majore jam numero, quàm „ antea. Nam quum nuper unus esset finium illorum custos, „ quem Comitem seu Marchionem Forojuliensem vocabant, „ periculo animadversum est, unum gubernandis tot provinciis haud sufficere. Nam idem præter Comitatum Forojulium, & Ducatum Carantanum ac Carniolensem, Pannoniam quoque inferiorem (sic provinciam inter Savum & „ Dravum fluvios porrectam id temporis appellabant) præterea Istriam, & Liburniam cum magna Dalmatiæ Mediterraneæ parte procurandam habebat. Postea vero quam Bulgari „ anno 827. in Pannoniam irruperant, eamque impune vastarant; quum id per indiligentiam Baldrici Forojuliensis præfecti contigisse putaretur, eo in ordinem redacto, *Marka* „ *in quatuor Comites divisa est*, ut habent Annales Francorum. „ & Carantanis quidem, quorum duces domestici (*Post Privizlaungam*, *Cemicam*, *Zotboymarum*, & *Etgarum*) jam „ defe-

a Edidit Hansizius Tom. 2. Germ. Sacr. pag. 120.

„ defecerant, impositus est *Hebrwinus* Francus; post quem „ *Albigarius*, deinde *Pabo* eam provinciam rexit. Pannonia „ inferior *Salachonem* Comitem præfectum accepit. Aliorum „ duorum de quatuor illis Comitum nomina, memoriæ non „ sunt prodita; sed alter illorum Forojulium cum Istria; Car- „ niolam alter cum Liburnia videtur provinciam sortitus. Hic „ modus regiminis ad annum usque 861. duravit, quo Caro- „ lomannus *Duces limitis Pannonici* & *Carantani expulit, atque* „ *per suos Marcam ordinavit*, teste Fuldensi: nam & Chronicon „ Salzburgense refert, anno 861. *Pabonem a Carinthia per Ca-* „ *rolomannum ejectum, Salzburgæ consedisse*. Hactenus igitur „ Duces Carantani a Borutho usque explorati sunt. Quod „ quum ex recentiorum commentariis nuspiam discatur, co- „ gnosci tamen potest ex aureo totiesque laudato opusculo dè „ conversione Carantanorum. Postquam enim recensuisset „ Carantanorum Duces usque ad *Etgarum*, mox subdit: *Post* „ *istos vero Duces, Bajoarii cœperunt prædictam terram habe-* „ *re in Comitatum, Hebrwinus, Albgarius, & Pabo. His* „ *ita peractis* (anno scilicet 828.) *Ratbodus suscepit defen-* „ *sionem termini* (nempe Danubiani, cui novissime Geroldus „ præfuerat.) Hujus termini, seu confinii Comes Pannoniam „ super Dravum (quæ tunc Pannonia superior vocabatur) cu- „ rabat.

XIII. Ratimarus Dalmatiæ & Croatiæ Rex.

Quis autem *Ratimarus* ille dux fuerit, adversus quem *Ratbodus* termini Danubiani Comes, jussu Ludovici Germaniæ Regis, exercitum duxisse perhibetur; pronum est ex ipsa rerum gestarum serie intelligere: Dalmatiæ nimirum Transalpinæ & Croatiæ Rex erat; Bulgaris tunc temporis, ut videtur, fœdere conjunctus. Quamobrem quum Privinas Nitraviensis Moravorum dux unacum Hezilone filio a Moymaro altero Moravorum Duce relegatus, ad Ratbodum primo confugisset, deinde deBulgaria ad ejusdem Ratimari Ducis regionem venisset; quumque Ludovicus Rex præcepisset Ratbodo, ut ad exterminandum Ratimarum Ducem, tamquam Bulgaris faventem, cum exercitu multo procederet; fugiente Ratimaro, substitit Privinas, utpote qui Moymaro, non Ludovico Regi adversabatur: transitoque cum suis Savo, a Salachone Pannoniæ inferioris Comite susceptus est, & pacificatus cum Ratbo-

do. „ Invenio (inquit Hanſizius tom. 1. pag. 128.) invenio apud „ Scriptores pleroſque, hunc Ratimarum vocari Ducem Bulgarorum. Sed ex verbis Anonymi, quod unum documentum „ hac in re ſuppetit, conſtat non Bulgarorum, ſed alterius cujuſpiam populi fuiſſe Ducem: ait enim *de Vulgariis*, ideſt, „ Bulgaris deſertis, ad Ratimari Ducis adiiſſe regionem. „ Hactenus recte, ut opinor. Quæ vero ſequuntur, partim vera puto, ſi ad Regem Dalmatiæ & Croatiæ Ratimarum referantur; partim probare nequeo, quum incentor belli Ratbodum inter & Ratimarum Privinas dicitur, quumque Rex ille Dalmatiæ *Tirpimirus* appellatur. Sic enim pergit Hanſizius „ Mihi ſuſpicio eſt, hunc Ratimarum eſſe eundem cum illo, quem „ Joannes Lucius lib. 2. de Regno Dalmatiæ & Croatiæ vocat „ *Tirpimirum Ducem Croatorum*, cujus extat ibid. cap. 2. diploma pro Metropoli Salonitana datum *Byaci*, *Regnante in* „ *Italia piiſſimo Lothario Francorum Rege*, *Indict.* xv. ideſt, „ anno 838. Ad hunc Tirpimirum Priwinam tranſiiſſe, ſuadet „ & vicinitas ejus ad Bulgaros, & ſitus regionis trans Savum „ flumen, quem ſitum idem Anonymus mox indigitat: & Lucius refert, Croatas ob Marchiam in quatuor Comites diviſam atque exinde debilitatam, res novas moliri, & jugum „ excutere cœpiſſe. Accedebat incentor Priwina: ad quem „ opprimendum Ludovicus Rex arma in *receptorem ejus Ratimarum juſſit inferri*. Antiqua diſſenſio, *quam ortam inter* „ *illos* Anonymus ſcribit, *quam timens Priwinas*, è ditione „ Ratbodi fugam iniit in regionem Bulgariam cum ſuis & cum „ Hezilone filio ſuo, & non multo poſt de Bulgaria ad Ratimari ditionem perrexit „ illa, inquam, antiqua diſſenſio, non inter Privinam ipſum & Ratbodum intercedebat, uti opinatur Hanſizius, qui Privinam idcirco incentorem ejus belli inter Ratbodum & Ratimarum tanquam Privinæ ipſius receptorem ſuſcepti appellat; ſed orta erat inter Ratbodum ſive Francos, & inter Moymarum ſeu Moravos: quam proinde diſſenſionem timens Privinas (utpote Moravus & ipſe, tametſi à Moymaro expulſus) fugit primo in Bulgariam, deinde in ditionem Ratimari. Dum enim Ratimarus a Francis profligatus, in fugam ſe convertit, non ſubſtitiſſet Privinas, neque tranſito dein Savo ad Salachonem ſe recepiſſet, ſi ad ipſum opprimen-

mendum Ludovicus arma inferri juſſiſſet. Cur ergo a Salachone dicitur pacificatus cum Ratbodo? nimirum, quia Ratbodus ægre tulerat, Privinam ad Bulgaros & ad Ratimarum, Francorum hoſtes, perrexiſſe.

XIV. Tempora Regum Dalmatiæ & Croatiæ, quorum Catalogum Dioeleates, Marulus, Orbinus, & Cangius texunt, non eſſe recte diſpoſita.

Occurrit quidem *Ratimirus* ſive *Ratomirus*, Bladini filius, in Catalogo (*a*) Regum Dalmatiæ & Croatiæ, tum apud Dioleatem Presbyterum, tum apud Marcum Marulum, num. v. Poſt *Stroilum* videlicet, ſive *Oſtroillum*; *Scnuladum* ſeu *Sevioladum*: *Selimirum*: & *Bladinum*. De quo *Ratomiro* hæc Presbyter Diocleas: „ Inter hæc mortuus eſt Bladinus, & „ regnavit pro eo Ratomirus filius ejus, qui inimicus nominis „ Chriſtiani extitit a pueritia, cœpitque ultra modum perſe„ qui Chriſtianos, voluitque delere de terra & de Regno „ ſuo nomen eorum; multaſque quoque civitates eorum & lo„ ca deſtruxit, & alias in ſervitute redigens reſervavit. At „ Chriſtiani videntes ſe in magna tribulatione & perſecutione „ poſitos, congregantes ſe cœperunt ſuper cacumina montium „ ac fortia loca, caſtella, & ædificia, prout poterant, con„ ſtruere, ut vel ſic evaderent manus eorum, donec Deus vi„ ſitaret eos & liberaret.

Hoc ipſum legere eſt apud Marulum è codice Slavonico, his verbis de Ratomiro: *Sed eis præcipue infeſtus, qui maritima Dalmatiæ incolebant*. Qui & addit: *neque illos* (Chriſticolas nempe) *ea ſpes feſellit: quamvis uſque ad quintum Regem dilatus eſt eventus*: nimirum, *Ratomirus* iſte (juxta Farlati (*b*) ſupputationem) anno Chr. 583. Bladino patre rebus humanis exempto quum Regnum in Prævalitana regione obtinuiſſet, Chriſtianæ religioni crudele bellum indixit, quod unacum ditionis ſuæ finibus longe lateque proferens, finitimas ab occidente urbes Mauricii Imperatoris præſidiis vacuas occupavit.

a Cangius in Familiis Dalmaticis, Slavonicis &c. Edit. Pariſ. pag. 273. & ſeqq. ſic recenſet priores, ut vocat, Dalmatiæ & Serviæ Reges ac Principes. 1. „ Sveladus. 2. Oſtroillus ſeu Oſtroivojus, vel Odrillus. 3. Sveuladus ſeu Sevudilavus. 4. Selimirus. 5. Ulandavus ſeu Bladinus. 6. Radimirus. 7. 8. 9. 10. Svetmirus, ſub quo, inquit, Conſtantinus Philoſophus vivebat. 11. Budimirus, qui „ ab eodem Conſtantino ac Methodio ad Chriſti fidem adductus, vocatus eſt Svetopeleeh, ideſt, Sanctus puer: ſeu Svetopolis. „ Vide Anſelm. Bandur. Animadverſ. in lib. Porphyrogeniti de Admin. Imper. edit. Pariſ. pag. 95. Venetæ pag. 51. & Farlat. Illyriei Sacri Tom. 2. pag. 236.

b Illyrici Sacri Tom. 2. p. 332. ad 336.

pavit. Quumque anno 590. sine liberis obiisset, quatuor (*a*) tyranni Anonymi, ipsius successores, inceptam in Christianos persecutionem, ab anno 591. usque ad annum 639. vel 640. continuarunt: quo anno mortuus dicitur postremus ex quatuor illis Tyrannis, qui Regnum in provincia Prævalitana occupabant. Hujus interitu (inquit Farlatus) extincta est series Regum e stirpe Ostroylli. Huic successit altera Regum series ex Regibus Serbliæ antiquæ sive Albæ, quæ ultra Danubium ad latus Occidentale Poloniæ rerum potiebantur. Eorum primus fuit dux ille Serblorum, qui ad Heraclium, agros & domicilia impetrandi causa, se contulerat: quem Diocleates *Zuanimirum*, Marulus *Satimirum*, Maurus Orbinus *Svetmirum* vocant: cui successisse fertur *Budimirus*, alias *Svetopelek* dictus, a SS. Cyrillo & Methodio ad Christi fidem adductus. Hæc quidem ex Diocleate, Marulo, aliisque Cangius in Familiis Dalmaticis & Slavonicis, Bandurius in Animadversionibus ad librum Porphyrogeniti de Admin. Imperio, & Farlatus in Illyrico Sacro Tom. 1. & 2. Verùm idem ipse Farlatus ingenue fatetur, eorum Regum tempora non esse juste distributa. Verba ejus recitare juverit, ut intelligatur, quot & quantis anachronismis scateat, ea quam Dalmatiæ, Croatiæ, & Serviæ veterum Regum vocant, series. Sic autem scribit in notis ad partem secundam Catalogi Romani Pontificum Salonitanorum & Spalatensium Tom. 1. Illyrici Sacri pag. 339. de Budimiro loquens, qui primus dicitur Christianam religionem suscepisse.
,, In eo Codice Diocleatis, quem Historicus Dalmata ad suos
,, de Regno Dalmatiæ & Croatiæ libros adjunxit, non *Budi-*
,, *mirus*, sed *Svetopelech* appellatur. At Marcus Marulus in suo
,, Codice, quem in Latinum transtulit, scriptum reperit Bu-
,, dimirum. Si vera sint, quæ Diocleas scripsit de Concilio
,, Delmitano, de Rege Svetopelech seu Budimiro, Constan-
,, tini Thessalonicensis, qui postea dictus est Cyrillus & chara-
,, cteres Slavonicos invenit, viri sanctissimi opera & cohorta-
,, tione ad Christianam religionem converso: de Legatis Mi-
,, chae-

---

a Idem Farlatus Illyrici Sacri Tom. 1. pag. 339. col. 1. ,, Defuncto Ratomiro,
,, ex ejus progenie regnaverunt post eum quatuor iniqui Reges, non in uno quidem
,, tempore, sed unus post alium temporibus suis, quorum temporibus semper in
,, persecutione fuerunt Christiani. ,, Ex Diocleate.

„ chaelis Imperatoris Constantinopolitani ad eundem Regem „ missis, ut Synodo Delmitanæ interessent; hæc neque cum „ Joannis I. Spalatensis (*a*) Archiepiscopi ætate, neque cum „ sæculo VII. congruere possunt. Nam Svetopelech ille, qui „ aliter Budimirus, aliter ab aliis appellatur, si æqualis fuit „ Constantino seu Cyrillo Slavorum Apostolo, per quem ad „ Christi cultum traductus esse dicitur, non floruit ante sæcu- „ lum nonum; Constantinus quippe sive Cyrillus, Slavorum „ conversioni operam dedit, Nicolao primo Pontifice maxi- „ mo, qui anno 858. Pontificatum iniit, ut docent acta Cyril- „ liana apud Hagiologos Antuerpienses Tom. 2. die IX. Mar- „ tii. Nullus vero, cui nomen fuerit Michaeli, ante idem „ sæculum nonum Imperio potitus est. Huc revoca quæ dicta „ sunt part. 2. Prolegom. cap. 4. §. 2. Quare Auctor Catalogi „ Romani Budimirum seu Svetopelech, male conjungit cum „ Pontificatu Joannis, primi Archiepiscopi Spalatensis. Erra- „ vit igitur is Auctor, omninoque in hoc omnis est error, quod „ Reges ipsos novem, Ostroilo fratri Totilæ, cujus ætas di- „ moveri nequit à sæculo sexto, & Svetopelecho, cujus Re- „ gnum incidit in sæculum nonum, interjectos, in angustias „ unius sæculi conjecit. Itaque series illa novem Regum ab „ Ostroillo ad Svetopelech per annos circiter ducentos distri- „ buenda est, & usque ad sæculum nonum fere dimidium per- „ ducenda. Quos ergo Reges hic Auctor Episcopis Salonitanis „ æquales fecit, eorum tempora aptius distribue, & partim „ Salonitanis, partim Spalatensibus Episcopis adscribe; & Se- „ limirum seu Zuonimirum, Budimirum seu Svetopelech, „ quos Joanni primo Spalatensium Antistiti apposuit, eos re- „ fer ad sæculum nonum, & cum Episcopis Spalatensibus ejus- „ dem sæculi conjungas oportet: id quod deinceps de aliis „ qui sequuntur Regibus in ætates posteriores rejiciendis ad- „ monebimus. „ Quæ quum ita sint, lacuna annorum plus- quam centum sit, oportet, inter quatuor illos tyrannos, Ra- dimiri

---

a Joannes Antistes hujus nominis VI., Salonitanam sedem Spalatum translatam primus obtinuit ab anno 650. usque ad ann. 680. sedentibus Martino I. Eugenio I. Vitaliano I. Adeodato II. Dono I. Agathone I. Imperante Constantino III. Constante II. Constantino IV. Pogonato. Regnante in Dalmatia Orient. sive Servia, Selimiro, Budimiro. Ducibus Dalmatiæ occident. sive Croatiæ, Corbato, Porino. Pars secunda Catalogi Pontificum Salonitanorum & Spalatensium.

dimiri successores, & inter Selimirum seu Zuonimirum. Nullam tamen lacunam idem ipse Farlatus esse in Catalogo eorum Regum mox asserit: quum enim Tom. 1. pag. 339. nos admonuisset, Zuonimirum & Svetopelechum ad sæculum nonum esse rejiciendos; suæ ipse admonitionis oblitus, Tomo 2. pag. 336. initia Regni Zuonimiri ad ann. 640. apponit: & consequenter Tomo 3. (quem propediem exspectamus) Svetopelechum non nisi exeunte seculo septimo regnum iniisse affirmabit, datis Zuonimiro, ut minimum, regni annis sexaginta: aut saltem relicto ad sæculum septimum Zuonimiro, post lacunam centum & amplius annorum, initium Regni Svetopelechi medio sæculo nono figat, necesse erit. Ita, quæ de prioribus istis Dalmatiæ & Croatiæ Principibus ex Diocleate & Marulo narrantur, admodum incerta sunt, deque illis eadem proferenda sententia videtur, ac idem Farlatus Tom. 1. pag. 340. col. 2. de Serbliæ Regibus scripsit, inquiens: „ Hos Serbliæ Reges ex Por„ phyrogenito descriptos, vel in locum illorum substitue, „ quorum genealogicam seriem Presbyter Diocleas contexuit, „ vel cum illis aliquo modo compone; sive iidem fuerint ac „ binomines, sive distincti, & alteri quidem in una, alteri in „ altera Serbliæ parte Regnum obtinuerint. „ Itaque quum a tempore Caroli magni non modica Dalmatiæ pars Regno Francico sive Germanico accesserit; quumque Prinnina seu Priwina a Moymaro Moravorum Duce relegatus, partem inferioris Pannoniæ circa Savum in beneficium a Ludovico Germaniæ Rege (certe post annum 828. & ante annum 875. quo temporis spatio Ludovicus ipse Germaniæ, Pannoniæ & Dalmatiæ dominabatur) acceperit; consequens est, *Zuonimiuum* seu *Vonomirum* quidem ab Heraclii ævo, cui perperam affigitur, ad tempora Caroli magni esse transferendum, quum Regnante eodem Carolo Henricus Forojuliensium Dux anno 796. unacum *Swonimiro Sclavo* adversus Hunnos conflixisse, in Analibus Bertinianis perhibeatur; *Ratimirum* autem Ducem, cujus regionem Ratbodus cum magno exercitu, sub Ludovico Germaniæ Rege, Caroli magni ex filio Ludovico Pio Nepote, invasit, non alium esse ab illo *Ratimiro*, quem Diocleas Presbyter, & Marulus in catalogo Principum Dalmatiæ & Serviæ, Christianorum persecutorem vocant, atque infra

fra annum Christi 590. immani prochronismo detrudunt.

Prinnina, qui (*a*) & *Priwina*, & *Pruno*, ab eodem Anonymo auctore narrationis de *Conversione Bojorum & Carantanorum*, appellatur,) usque ad annum circiter Chr. 861., in vivis fuit; eique a Moravis (nimirum à Rastice, qui post Moymarum Moravorum Rex fuit) cæso, in Comitatu Pannoniæ inferioris *Hezilo* (qui & *Hebrilo*) filius successit. Sic enim Auctor ille habet: „ Anno igitur DCCCLXV. Venerabilis Ar-„ chiepiscopus Juvavensium Adelwinus nativitatem Christi „ (*a qua apud Auctorem istum, anni principium sumitur*) „ celebravit in castro Hezilonis, noviter Moseburch vocato, „ quod illi successit moriente patre suo Privinina, quem Mo-„ ravi occiderunt. „ Pientissimus Princeps Privina (inquit Hansizius Tom. 2. pag. 134.) nuper Carolomannum in Moravos ducentem secutus, occubuerat, relicto filio *Hezilone ditionum paternarum hærede*. Fallitur vir doctus: non enim Carolomannum filium, sed Ludovicum patrem *Privinna* secutus, sub ipso Carolomanno unacum Moravis fœderato & in patrem rebellante, a Rastice Moravorum Duce interfectus fuit, idque factum contigerit oportet circa annum 861. Quod enim *Priwina* fidelis fuerit Ludovico Regi, patet ex eodem Auctore: „ Pervenit ergo ad notitiam Ludovici piissimi Regis, quod „ Priwina benevolus fuit erga Dei servitium, & suum. Fide-„ libus suis quibusdam sæpius admonentibus concessit illi in „ proprium totum, quod prius habuit in beneficium. „ Quod autem Carolomanno in patrem rebellante, bellumque in Privinæ

XV. Privina, Hezilo, & Braslavus, Pannoniæ inferioris inter Dravum & Savum Moravorum Duces.

---

a *Bribinus* etiam vocatur in diplomate Ludovici Germ. Regis „ dat. x. Kal. Mart. „ Ind. 8. Anno Regni Ludovici in Orientali Francia 28. Regenspurg civitate Regia, hoc est, anno Chr. 845. Apud Hundium Tom. 2. Metrop. Salisburg. de Abbatia Altha inferioris pag. 15. & seq. ubi sic legitur. „ Quapropter comperiat omnium fi-„ delium nostrorum, præsentium scilicet & futurorum solertia, qualiter Bribinus fi-„ delis dux noster veniens in Procerum nostrorum præsentiam, postulavit serenita-„ tem nostram, ut de rebus proprietatis suæ, quas ei in proprietatem concessimus, „ liceret ei partem aliquam ob memoriam ejus dare ad S. Mauritium, & ad monaste-„ rium nostrum Altaha, cui tempore illo Abbas Ogarius præesse videtur & rector. „ Cujus petitioni libenti animo assensum præbentes, decrevimus ita fieri. Dedit ita-„ que Bribinus fidelis dux noster cum consensu & licentia nostra ad præfatum mona-„ sterium S. Mauritii Martyris Christi de sua proprietate in suo Ducatu quidquid ha-„ buit ad Salapiugiti infra terminos istos: in Orientem ultra Salam fluviolum usque „ ad Slongenzim Marchan & Stresmaren: & sic rursum per Salam usque ad Walduu-„ gespuch, & sic inde usque ad Hrabagisreit, & ad Cunistetin. „ Cetera de confirmatione hujus donationis,

næ ditionem inferente, a Moravis idem Privina interfectus sit, colligitur ex Annalibus Francorum. Annalista Bertinianus., An-
„ no 861. Carolomannus Ludovici Germaniæ Regis filius,
„ cum Resticio Vinidorum Regulo fœderatur: a patre deficit,
„ & Resticii auxilio, magnam sibi partem usque ad Hin flu-
„ vium paterni Regni præsumit. *Fuldensis ad eund. ann.* 861.
„ Carolomannus quoque filiorum Regis maximus, res novas
„ molitus est: expulit enim Duces, quibus custodia commissa
„ erat Pannonici limitis & Carantani, atque Marcham ordina-
„ vit. „ Eo igitur anno occasionem nactus Resticius sive Rastices Moravorum Regulus id perficiendi, quod Moymarus suus patruus, dum Privinam circa annum 828. ditione sua privatum, fugam ad Ratbodum capessere compulit, in mente habuerat, conjunctis cum Carolomanno armis non Carinthiam tantum, sed etiam Pannoniam inferiorem, ubi Privina dominabatur, invadens, eundem Privinam tamquam antiquum hostem, e medio sustulit. Excepit Priwinam Hezilo filius eodem quo pater occubuit anno: cujus Hezilonis benefacta ab anno Chr. 865. usque ad annum 871. sub Adelwino Juvavensi Præsule a laudato Anonymo narrantur, idest, usquedum Methodius in Hezilonis atque Rasticii & Zuentibaldi Moraviæ Ducum ditionem usum linguæ Slavonicæ præ Latina invexit. Quo autem is anno diem clauserit, non constat. Certum tamen est, ei in Pannoniæ inferioris Dravum inter & Savum ducatu successisse filium *Wratislaum* seu *Bratislaum*, qui *Braslavus* & *Braslavo* in Annalibus Francorum appellatur ad annum Chr. 884. Hansizius Tom. 2. pag. 139. de Ditmaro seu Theodmaro Juvavensi Archiepiscopo, Adalvini & Adalberti successore, qui S. Methodium Moravorum Apostolum oppugnabat, eo quod a Joanne VIII. Papa Methodius non solum a calumniis, quibus ob usurpationem linguæ Slavicæ impetebatur, absolutus, sed cum egregia commendatione ad Archiepiscopatum Moraviæ, literis Sventopluco Comiti mense Junio anno 880. datis, remissus esset: de Ditmaro, inquam, loquens: „ Causam (in-
„ quit) Metropolitanæ Juvavensis per Pannoniam adhuc susti-
„ nebat Arnolfus, cui post obitum Carolomanni patris ditio
„ castri Mosburgensis, deinde post obitum Ludovici patrui
„ Germaniæ Regis, dominatio Carantana, cui Pannoniæ ad-
scri-

„ ſcribebantur, ceſſerat. Sed anno 783. Sventibaldus Moravus Pannoniam occupavit: in ejus etiam partes abſceſſit Bratiſlaus Hezilonis Pannoniæ inferioris Ducis filius. Tum excluſa penitus Juvavenſium poteſtate, ſolus omnia Methodius potuit: niſi quod Pannonia inferior cum Duce Bratiſlao (quem Fuldenſes Braxlavonem appellant) anno (*a*) 885. ad officium rediit, copiamque dedit Theodmaro, uti poſſeſſiones illic egregias, Arnolfi dono, nanciſceretur. „ Pergit enarrans, quomodo Germaniæ proceres quum anno (*b*) 886. a Carolo Craſſo abhorrerent, odio Luitberti Moguntini, tum ob indicia debilitatæ mentis non obſcura, legatus ad eum eſt communi voto Theodmarus, qui magiſterium ſacrorum nuper in Palatio Carolomanni Regis cum approbatione geſſerat. Demum eo ventum, ut palam ab Carolo deficerent, invitato ad ſolium Arnulfo, qui mox Theodmarum in gradum Archicapellani optavit; qua provincia Præſul exinde conſtanter functus eſt, expertus eundem Arnulfum in ſe Eccleſiamque ſuam Juvavenſem multimodis benignum. „ Nam & Eccleſiam *Ratenbaslacenſem*, & *Chiemenſem* ei contulit; præterea *Abbatiam Moſaburch*, *ubi S. Adrianus requieſcit*, in loco ſcilicet, quem olim *Priwina*, deinde filius ejus *Hezilo*, ac modo *Wratiſlaus* ſeu *Braſlavus* nepos poſſidebat; pluresque locos & Eccleſias regionis illius, quam quondam *Luitprammus* Archiepiſcopus circumierat: „ *Eccleſiam ad Turnawa* (fort. *Nitrawa*) item ad *Pettava* (Bettobiam ſcilicet) *Eccleſiam cum tota civitate*: aliaque, de quibus diploma luculentum extare ait Megiſerus; Hanſizius tamen ſe hactenus non vidiſſe affirmat, agnoſcere tamen ſe ait ex Præcepto Philippi II. Romanorum Regis, quod hæc omnia confirmat. Hæc Hanſizius. Verum non anno 885. neque ad Arnulfi, ſed anno 884. ad Caroli Craſſi obedientiam rediit Brazlavus, & ab Arnulfo abhorruit uſque ad annum 887. quo Carolus dejectus eſt. Annaliſta Fuldenſis. „ Anno 884. Imperator (*Carolus ſcilicet Craſſus*) per „ Bajowariam ad Orientem proficiſcitur: venienſque prope „ flumen Tullinam, monte Comiano colloquium habuit. Ibi

a Imo, anno 884. uti mox patebit.

b Non anno 886. ſed ſequenti a Germaniæ proceribus dejecto Carolo Craſſo, Arnulfus Rex electus eſt. Vide Annales Fuldenſes ad ann. 887.

„ inter alia veniens Zwentibaldus Dux cum principalibus suis, „ homo (sicut mos est) per manus Imperatoris efficitur, con„ testatus illi fidelitatem juramento, & usquedum Carolus „ vixisset, nunquam in Regnum suum hostili exercitu esset „ venturus. Postea veniente Brazlaworum (*leg. Brazlavone*) „ Duce, qui in id tempus Regnum inter Dravo & Savo flumi„ na tenuit, suique militiæ subditus adjungitur. Rex (*Caro„ lus*) per Carentam in Italia perrexit, prospere Papia nata„ lem Domini celebravit. „ *Idem Annalista*. Anno 887. Ala„ manni contra Liutwardum Episcopum dolose conspiravere, „ qui tunc maximus consiliator Regis in Palatio fuit, & eum a „ præsentia Imperatoris omni honore privatum abire compel„ lunt. Ab illo ergo die male inito consilio Franci, & more „ solito Saxones & Duringi (*Turingi scil.*) quibusdam Ba„ jowariorum Primoribus & Alamannorum admixtis, cogi„ taverunt deficere a fidelitate Imperatoris, nec minus perfi„ cere. Igitur veniente Carolo Imperatore Franconofurt, isti „ invitaverunt Arnolfum filium Karlmanni Regis, ipsumque „ ad Seniorem elegerunt, & sine mora statuerunt ad Regem „ extolli. Karolus nitens bellum contra Arnolfum Regem in„ staurare, sed non proficit. „ Cetera ibi legenda de Karoli depositione & Arnulfi inauguratione; quod factum ad annum 887. mense Novembri circa transitum S. Martini ab omnibus Annalistis confertur. Vide Pagium num. 7. & seq. Itaque „ Rex Arnolfus in urbe Ratispona, receptis (uti habet Ful„ densis) primoribus Bajowariorum, Orientalibus Francis, „ Saxonibus, Duringis, Alamannis, magna parte Sclavano„ rum, natalem Domini (*exeunte anno* 887.) & Pascha „ (*ineunte anno* 888.) ibidem honorifice celebravit. „ Mox receptis in gratiam Odone Rodberti filio, Rudolfo Chuonradi filio, & Berengario Eberhardi filio, qui ad ejus colloquium admissi fuerant, paucis secum assumptis, Forum-Juliense penetrans, in curte Corontana natalem Domini (*exeunte anno* 888. celebravit. Nimirum, in Carinthia. Proinde, post Caroli Crassi depositionem (cui & Zuentibaldus, & Braslavus, Moravorum Duces, paruerant) ad Arnulfi partes iidem Duces statim transierunt. Sequitur enim ad annum 889. „ Exeunte „ mense Majo Rex (Arnulfus) apud villam, quæ dicitur Fo-

„ rahhem,

,, rahhem, generalem conventum habuit, ibique disputans de ,, statu Regni sui, consultum est, ut eodem tenore Primores ,, Francorum, prout Bajowarii, juramento confirmarent, ne ,, se detraherent a principatu & dominatu filiorum ejus, Zuentibulchi quidem, & Ratoldi, qui ei de concubinis nati erant. Eo tamen modo, ut si de legali sua uxore heres ei ,, non produceretur. Advenientibus etiam ibidem undique ,, nationum Legatis, Nordmannorum scil. ab Aquilone, Sclavorum, pacifica optantes. ,, Et ad ann. 890. *Arnulfus concessit Zuuentibolcho Marahensium Sclavorum Regi Ducatum Behemensium*, uti habet Annalista Metensis. Additque Fuldensis ad ann. 891. *Rex Legatos pro renovanda pace ad Maravos transmisit*. Nimirum, non modo ad Zuentiboldum, sed etiam ad Braslavum. Quin imo quum Zuentiboldus ex adjectione Ducatus Bohemiæ, fastu superbiæ inflatus, contra Arnulfum anno 892. rebellasset; Braslauus in fide Arnulfi constans permansit, Fuldensi teste, cujus hæc sunt verba. ,, Anno 892. Rex ,, de Francia cmu victoria (*de Nortmannis reportata*) in ,, Alamannia curte Regia Olma honorifice Natalem Domini ,, celebravit. Inde Orientem proficiscitur, sperans ibi Zuentibaldum Ducem obvium habere. Sed ille more solito ad ,, Regem venire renuit, fidem & omnia ante promissa mentitus est. Inde Rex irato animo in Hengistfeldono cum Brazlavone Duce colloquium habuit: ibi inter alia quærens tempus & locum, quomodo possit terram Maravorum intrare. ,, Consultum est enim, ut tribus exercitibus armatis Regnum ,, illud invaderet. ,, Cetera mox proferam, quum de Zuentibaldo Moraviæ Rege sermo redibit.

XVI. Rastices, alias Rastiaus, & Ratislavus, Moraviæ Rex, post Moymarum, diversus a Svatoplnco, seu Sventibaldo, ipsius nempe nepote. Ad Christi fidem conversus (ut ajunt) a SS. Cyrillo & Methodio.

Quo tempore in Pannonia inferiore inter Dravum & Savum Slavis Privina præerat, Moravorum ultra Danubium Rex erat *Rastices*, Moymari nepos, qui patruo defuncto, a Ludovico Germaniæ Rege usque ab anno Christi 846. Regnum accepit. Annalista Fuldensis. ,, Ludovicus circa medium mensem ,, Augusti cum exercitu ad Sclavos Margenses (*a*) defectionem molientes, profectus est, & juxta libitum suum compositis rebus, Ducem eis constituit Rasticem nepotem Moymari.

a *Margenses*, *Marhenses*, *Maruani*, & aliter, appellati leguntur *Moravi*, & *Maravi*: quorum legati anno 822. a Ludovico Pio Imp. auditi & absoluti.

„ mari. „ Hujus Moravorum Ducis nomen non uno modo profertur ab Auctoribus: *Rastices* quippe a Fuldensi appellatur: *Rustices* & *Restitius* a Bertiniano: *Ratzidus* ab Hildensheimensi: *Raslaus* a Dubravio: *Rastizes*, *Rastilaus*, & *Ratislavus* a Pagio ad ann. 846. & 863. *Radislaus* a Kohlio pag. 137. quod postremum, *Radislavus* scilicet, & *Ratislavus* ad Slavicum idioma magis accedit. Verum sicut in nomine, ita & in rebus ejus gestis magnum est apud scriptores discrimen: sunt enim, maxime ex Neotericis, qui eum cum *Svetopeleco* confundunt, duoque hæc *Svetopelechi* & *Radislavi* nomina, unum eundemque Ducem sive Regem Moraviæ designare autumant, qui a Cyrillo Philosopho, ut ajunt, ad Christi fidem conversus sit. Hæc sententia Presbyteri Diocleatis fuit, qui in lib. de Regno Slavorum tradit, qua tempestate Sfetopelek Regnum Slavorum in Dalmatia obtinebat, Slavos omnes Constantini sive Cyrilli doctrinis imbutos, unacum ipso Rege Christianæ religioni nomen dedisse. Sveropolim eum vocat Andreas Dandulus ad ann. 874. Sveropilum Flavius Blondus lib. 2. quorum verba recitat cl. Farlatus Tom. 1. Illyrici Sacri pag. 125. additque „ Quem Diocleas Sfetopelek, ipsi Sveropolim vocant; „ eundem quippe Regem alii Budimirum, alii Rastislavum, „ alii Swantoplucum, alii Sfentoplucum, alii Sfendoplocum, „ alii aliter appellant: „ Sic & Henschenius in commentar. prævio ad Vitam SS. Cyrilli & Methodii ad IX. Martii §. IV. num. 31. „ Sparsus illico apud cæteras Slavinorum phylarchias „ rumor conversionis Chazarorum, ad Rastilaum præpoten- „ tem eo tempore Principem Moraviæ, qui & Swantoplucus „ sive Sfentipulcus appellari alibi videtur, quum gentem suam „ videret ultro ab idolorum cultu recessisse, & Christianæ fi- „ dei percipiendæ avidam esse, Legatos & ipse ad Imp. Mi- „ chaëlem mittit, oratque, ut eximium illum doctorem Con- „ stantinum, qui Chazaros erudiisset, ad suam quoque gentem „ instruendam venire pateretur. „ Alii distinguunt quidem *Rastislavum a Sventopluco*, sed utrumque *Sventoplucbi* nomen gessisse scribunt, & primum *Seniorem Sventoplucum* vocant, alterum *juniorem*, qui post senioris obitum Regno Moraviæ potitus sit. Sic Farlatus Tom. cit. pag. 126. „ Præterea Con- „ stantinus Philosophus, qui postea appellari voluit Cyrillus,

„ Sfen-

„ Sfendoplecum ad Christi cultum traduxit ante obitum Nicolai Romani Pontificis, qui ex hac vita decessit anno 867. Ab hoc siquidem post ejus Regis Regnique conversionem, in Urbem evocatus quum esset, ut Apostolicæ illius expeditionis rationem redderet, Romam pervenit, Nicolao jam mortuo, suffectoque in ejus locum Hadriano II. ut docent Acta SS. Cyrilli & Methodii apud Hagiologos Antuerpienses Tom. 2. die IX. Martii. Hadriano autem successit Joannes VIII. anno 872. cujus extat epistola ad Sfentopulcrum gloriosum Comitem anno circiter 880. scripta. Is Sfentopluchus nepos erat Sfentopluchi senioris, ejusque successor, ut docent iidem Hagiographi Antuerpienses; estque ille, quem Annales Fuldenses ad ann. 894. vocant Zuantoblok Regem Marahensium, idest Moravensium Slavorum, & Constantinus Porphyrogenitus supra laudatus Sphendopluchum Principem Moraviæ appellat: huic enim tum Annales illi, tum Porphyrogenitus tres filios attribuunt. „ Alii demum, ut Stredowskius apud Kohlium pag. 137. *Radislaum* a *Suatopluco* distinguentes, uno tamen eodemque tempore ambos a Cyrillo ac Methodio baptizatos scribunt: „ die (inquiunt) declarata, in solennissimo populi confluxu Radislaus & Suatoplucus Reges, cum ingenti Reginæ Miloslavæ solatio palam Weleradii a SS. Apostolis aquis salvificis sunt abluti: quorum exemplo alii Principum Dynastarumque Moraviæ plurimi prævie necessariis imbuti, per eosdem, Baptismi beneficio, Ecclesiæ Christi sunt adunati. „ Nos vero relictis hujusmodi Neotericorum opinionibus, antiquos ejus ævi Scriptores sequimur, qui & *Radislaum* a *Sventopulco* distinguunt, & hunc alteri defuncto successisse affirmant, Radislaum denique nomine Sventopulchi nunquam donatum testantur. Hinc Pagius ad annum 863. num. 16. Bollandum (ut ipse ait, sed verius Henschenium) recte arguit his verbis:„ Præterea ibidem (*a*) Rastilaum cum Swantopluco sive Sfentipulco, qui & Zuentibaldus appellabatur, perperam confundit. Ut enim videre est in Annal. Fuldensibus anno 855. & seqq. Rastices seu Rastizi, qui idem est cum Ratislao, Moraviæ Principatum „ rexit

a In Comment. prævio ad illam Vitam §. IV.

„ rexit usque ad ann. 870. quo Karlomanni Regis jussu excæcatus fuit ob infidelitatis crimen, & Zwentibald nepos Rastizi in locum ejus substitutus. De utroque Principe diserta mentio est in posteriori vita utriusque Sancti, diciturque, „ *Seditiosum Swadopluk* conatum esse *religiosum Principem avunculum suum* occulte potione veneni occidere: Subditurque; *postquam vero devotus Rex* (nempe Rastices sive Rastilaus) *fuisset naturali morte præventus, & Swadopluk Regnum Moraviæ gubernaret*, Christianos persecutus est: qua de re suo loco. Qui itaque Cyrillum & Methodium a Michaële Imperatore postulavit, ut in Moravia verbum Dei prædicarent; *Rastices*, seu *Rastizi*, seu *Rastilaus* fuit, eique *Zuentibaldus* seu *Swadopluk* nepos successit.

XVII.

Tam Rastices Moraviæ Rex, quam Viztrachus Bohemiæ Dux, & Sclavitagus ejus filius, & Tabamuizil Abotritorum; Dalmatæ quoque, Sorabi, Slusi, & Winidi, a Ludovico Rege Germaniæ deficiunt, & ab eodem subjugantur. Rastices dolo Svatopluchi seu Sventibaldi nepotis, comprehensus, Ludovico traditus, & ab eodem excæcatus, atque in Monasterium anno 870. detrusus est.

Ratislaus igitur sive Rastices, avunculo dejecto aut defuncto anno Chr. 846. Moravorum Principatum, beneficio Ludovici Germaniæ Regis, adeptus, eodem quo avunculus *Moymarus* spiritu superbiæ inflatus, defectionem & ipse molitus est. Quare Ludovicus anno 855. cum magno exercitu contra eum perrexit, eventu tamen minus prospero. Animum Ratislao addiderant Slavi alii, qui omnes unanimi consensu adversus Ludovicum insurrexere. Bertinianus Annalista: *Ludovicus Rex Germanorum crebris Sclavorum defectionibus agitatur*. Fuldensis hæc fusius describit: „ Rex Ludovicus in Sclavos Margenses contra Rasticen Ducem eorum sibi rebellantem, parum prospere ducto exercitu, sine victoria rediit, malens adversarium firmissimo, ut fertur, vallo munitum ad tempus dimittere, quam militum suorum periculose pugnando damna sustinere: magnam tamen provinciæ partem prædis, & incendiis vastavit exercitus, nec paruam multitudinem hostium castra Regis invadere cupientium usque ad internecionem delevit; quia post reditum Regis, Rastices cum suis insecutus, plurima trans Danubium finitimorum loca prædando vastavit. „ Non solus Rastizes, sed etiam Sorabi, Dalmatæ, Winidi, & Bohemi, adversus Ludovicum Germaniæ Regem defectionem moliti sunt, uti ex Annalistis Francorum constat: quorum verba etsi supra a nobis recitata sunt, operæ tamen pretium existimo, ad illustrandam Moravorum historiam, huc suis quæque annis conferre. Anno igitur 856. Lu-

Ludovicus diutius in expeditione Sclavorum detentus, ubi & magnam sui exercitus partem amisit, collecto exercitu, per Sorabos iter faciens, Ducibus eorum sibi conjunctis, Dalmatas prælio superat, receptisque obsidibus, tributarios facit: inde per Bohemos transiens, nonnullos ex eorum Ducibus in deditionem accepit. Anno 857. Otgarius Episcopus, Rodolfus Comes Palatii, & Ernustus Ernusti Ducis filius, a Ludovico Rege cum hominibus suis & Bohemis missi, civitatem Wiztrachi Ducis (unius scilicet ex pluribus Bohemorum Ducibus) ab annis multis rebellem, occupant, expulso ab ea Sclavitago filio Ducis Wiztrachi, qui tyrannidem in ea exercebat. Quo per fugam lapso, ad Rasticem Moraviæ Ducem se conferente, frater ejus qui ab eo patria pulsus apud Cziztiborum Sorabum exulabat, ad Regem Ludovicum veniens, loco fratris Dux constituitur. Anno 858. Ludovicus Rex tres exercitus in diversos Regni sui terminos mittit: unum quidem per Karolomannum filium suum seniorem contra Rasticem: alterum per Ludovicum filium minorem contra Abotritos & Linones, qui Rastici tunc temporis parebant: tertium per Tracholfum (a) contra Sorabos dicto obedire nolentes, qui Cziztiborum Ducem suum Ludovico fidelissimum interfecerant. Anno 861. Karolomannus Ludovici Regis Germaniæ filius, Duces quibus custodia Pannonici & Carantani limitis commissa erat, expellit, atque per suos Marcham illam ordinat. Cnm Rastice Winidorum (idest, Moravorum & Abotritorum) Regulo fœderatur, & ejusdem Rasticis auxilio, magnam sibi partem paterni Regni occupat. Anno 862. Karolomannus cum patre Ludovico Rege reconciliatur: Rex autem ducto in Abotritos exercitu, Ducem eorum Tabamuizilem rebellantem, dicto obedire, & filium suum cum aliis obsidibus dare cogit. Hungari, hostes antea illis populis inexperti, Regnum Ludovici depopulantur. Anno 863. Karolomannus a Rastice desertus, & a suis deceptus, sub conditione sacramenti a patre Ludovico Rege recipitur, & secum in libera custodia tenetur. Rex enim Ludovicus collecto exercitu, specie quidem quasi Rasticem Moravorum Slavorum Ducem cum auxilio Bulgarorum ab Oriente venientium doma-

(a) Ad ann. 873. Annalista Fuldensis: „ Trachulfus Comes & Dux Sorabici limi„ tis mense Augusto defunctus est.

domaturus; re autem vera ad Carantanos filium Karolomannum expugnaturus, accessit. Karolomannus proditione Gundachari Comitis sui, (qui propterea Carantanis præfectus fuit,) copiis amissis, per juramenta Principum venit ad patrem, & de objectis sibi criminibus sese purgavit. Anno 864. Karolomanus a patre fuga elapsus, Marchas sibi ablatas, cum consensu Marchionum, qui eum tradiderant, occupat, & anno 865. cum patre reconciliatus, easdem Marchas retinet. Anno 866. Ludovicus Germaniæ Rex misso contra Winidos Rastici subjectos rebellionem molientes exercitu, eos sine conflictu domat. Hujus Ludovici filius minor, & ipse Ludovicus dictus, graviter ferens, quod Rex quædam beneficia sibi subtrahens, Karlomanno fratri suo ea reddidisset, Comites a patre suo ob infidelitatem jam ab anno 861. depositos, suis adhibens consiliis pristinam eis dignitatem restituturum se promittit, modo secum contra Regem conspirarent: misso etiam ad Rasticem legato, ab eo petit, ut ejusdem conspirationis fautor fieret. Sed Karlomanno, cui pater illam Marcham dederat, satagente, Rastices intra sua se cohibet. Ludovicus vero pater suis undique confluentibus, tantum hostibus terrorem incussit, ut Ludovicus filius coactus sit patri suo reconciliari. Anno 869. Annalista Fuldensis. „ Sclavi qui vocantur Behemi, terminos Bajoariorum crebris incursionibus infestant, & quasdam villas incendio tradentes, mulieres inde duxere captivas; contra quos Ludovicus Rex tutores partium illarum interim misit, donec ipse opportuno tempore suorum vindicaturus injuriam, in desertores arma corriperet. Karlomannus exercitibus Rastici bis numero congressus, victor extitit, prædam inde capiens non modicam sicut ipse literis ad patrem suum destinatis retulit. Sorabi, & Siusli, (*an Slesitæ?*) junctis sibi Behemis, & cæteris circumcirca, antiquos terminos Thuringiorum transgredientes, plurima loca devastant, & quosdam sibi incaute congredientes interficiunt. Cundachar (*a*) Vassallus Karlmanni, qui multis perjuriis & dolosis machinationibus Ludovico Regi ejusque filiis sæpenumero extitit infidelis, & „ pro-

---

a Supra, *Gundachar* ad ann. 863. „ Gundachar Comes cum omnibus copiis transivit ad Regem Ludovicum, prodito Karlmanno filio) *& prælatus est Carantanis, sicut ei prius occulte promissum est, si dominum suum fraude decepisset.*

„ proprium dominum derelinquens, ad Rasticem defecerat,
„ contra patriam more Catilino dimicare volens, occisus est.
„ Hic, Karlmanni Ducibus ad locum certaminis appropin-
„ quantibus, dixisse fertur ad eos, quibus a Rastiso erat præ-
„ latus: Pugnate fortiter, vestram patriam tuentes: ego enim
„ in hoc certamine vobis proficuus non ero, quoniam Sanctus
„ Emmerammus cæterique Sancti, in quorum Reliquiis Lu-
„ dovico Regi filiisque illius fidem me servaturum esse juravi,
„ meum clypeum & hastam tenentes, mea brachia iisdem depri-
„ munt, & me undique constrictum quasi loris ligatum reti-
„ nent, ita ut nec manum quidem ad os mittere valeam. Dum
„ hæc infelix loqueretur, nostris supervenientibus occubuit,
„ Domino illi infidelitatis suæ condignam mercedem retribuen-
„ te. Quod quum Regi relatum fuisset, omnes in commune
„ laudare Dominum, signis etiam cunctarum in Regenesburg
„ Ecclesiarum concrepantibus, pro interitu hostis extincti præ-
„ cepit. *Et post pauca*. Mense vero Augusto Rex Ludovicus
„ collectis copiis, in tres partes dimisit exercitum. Æquivo-
„ cum suum (*Ludovicum natu minorem*) cum Thuringiis &
„ Saxonibus ad comprimendam Soraborum audaciam destina-
„ vit. Bajoarios vero Karlmanno in adjutorium fore præcepit,
„ contra Zuentibaldum nepotem Rastizi dimicare volentem.
„ Ipse autem Francos & Alamannos secum retinuit adversus Ra-
„ stizen pugnaturus; quumque jam proficiscendum esset,
„ ægrotare cœpit. Unde necessitate compulsus, Karolum fi-
„ liorum suorum ultimum eidem exercitui præficit, Domino
„ exitum rei commendans. Qui dum cum exercitu sibi com-
„ misso in illam ineffabilem Rastici munitionem & omnibus
„ antiquissimis dissimilem venisset, Divino auxilio fretus,
„ omnia mœnia regionis illius cremavit incendio, & abscon-
„ dita quæque in silvis, vel defossa in agris reperiens, cum
„ suis diripuit, omnesque sibi congredientes fugere compulit
„ vel interfecit. Nec minus Karlomannus Regnum Zuentibal-
„ di nepotis Rastizi igne & gladio depopulatur: vastatataque
„ omni regione, Karlus & Karlmannus fratres convenerunt,
„ de victoria sibi cœlitus data gratulantes. Interea Ludovicus
„ frater illorum cum Sorabis manum conferens, primo quidem
„ quibusdam occisis, hostes terga vertere coëgit: deinde ve-

„ re non modica ex eis multitudine prostrata, & Behemis,
„ qui a Sorabis mercede conducti fuerant, partim occisis, par-
„ tim turpiter ad sua redeuntibus, ceteros in deditionem acce-
„ pit. Dum hæc in diversis locis gerebantur, Ludovicus Rex
„ apud Radasbonam Bajoariæ civitatem gravi detinebatur in-
„ firmitate. *Et mox*. Omnes autem Ludovici Regis filii in di-
„ versis locis rebus prospere gestis, sine damno militum suo-
„ rum cum triumpho regressi sunt. Behemi dextras sibi a
„ Karlmanno dari petunt, & accipiunt. Anno 870. (*idem Ful-*
„ *densis Annalista*.) Ludovicus Rex de infirmitate sua conva-
„ lescens, mense Februario in Purificatione S. Mariæ ad Fran-
„ conofurt villam Regni sui pervenit, ibique plurimos de
„ optimatibus Lotharii diu illum opperientes, in suum susce-
„ pit dominium, & beneficium illis a Karolo (*fratre suo*) su-
„ blatum restituit. *& paucis interjectis*. Zuentibald nepos
„ Rastizi, propriis utilitatibus consulens, se Karlmanno una-
„ cum Regno quod tenebat, tradidit. Unde Rastiz vehe-
„ menter iratus, nepoti occulte ponit insidias, & eum in con-
„ vivio nihil mali suspicantem jugulare disponit; sed gratia
„ Dei a periculo mortis liberatus est. Nam antequam illi,
„ qui eum necaturi erant, domum intrarent, surrexit de loco
„ convivii, annuente sibi quodam ejusdem fraudis conscio,
„ & quasi cum falconibus ludum exercens, præparatas devita-
„ vit insidias. Rastiz autem videns denudatum consilium
„ suum, nepotem cum militibus quasi comprehensurus inse-
„ quitur: sed justo judicio Dei captus est laqueo quem teten-
„ dit. Nam ab eodem nepote suo comprehenditur, ligatur,
„ & Karlmanno præsentatur: a quo sub militibus illum ne ela-
„ beretur observantibus in Bajoariam missus, usque ad præ-
„ sentiam Regis servandus in ergastulum retruditur. Karlman-
„ nus vero Regnum illius nullo resistente ingressus, cunctas
„ civitates & castella, in deditionem accepit; & ordinato Re-
„ gno atque per suos disposito, ditatusque gaza regia rever-
„ titur. *Tum subjungit*. Morante autem Ludovico Rege in
„ Aquense Palatio, venerunt ad eum Legati Ludovici Impe-
„ ratoris de Italia, simulque Hadriani Papæ, quos ille susci-
„ piens, absolvit. Et post paululum inde transiens, circa Kal.
„ Novembr. in Bajoariam profectus est; ibique cum suis col-

„ lo-

„ loquium habens, Raſtizen gravi catena ligatum ſibi præſentari juſſit; eumque Francorum judicio & Bajoariorum, nec non Sclavorum, qui de diverſis provinciis Regi munera deferentes aderant, morte damnatum, luminibus tantum oculorum privari præcepit „. *Annaliſta Bertinianus ad annum* 870. „ Ipſe (Ludovicus Rex Germaniæ) mox ut aliquantulum convaluit, ad Reginisburg pergens, Reſtitium Winidorum Regulum a Carolomanno per dolum nepotis ipſius Reſtitii captum, & aliquandiu in cuſtodia detentum, poſt judicium mortis, excæcari, & in Monaſterium mitti præcepit. *Annaliſta Weingartenſis ad ann.*870. *apud Mabillon. Tom.* IV. *Analect.* „ *Raſtizius Dux a Ludovico Rege, & Soltanus ab Imp. captus eſt*. Idem habent Annales Sancti Galli a Ducheſnio Tom. 2. editi, niſi quod, loco *Soltani*, in iis legitur *Soldanus*: is nimirum Saracenorum Princeps, alias dictus *Seodan*, qui una cum Bario in poteſtatem Ludovici II. Imperatoris eod. anno 870. venit. Vide Pagium ad eund. ann. num. 29. ad 31.

XVIII. Quid de Raſticis ſeu Ratislai Moraviæ Regis obitu ſentiendum? Quid de ejus ætate?

Ita de Raſtizii, ſive Ratislai Moraviæ Principis morte Annaliſtæ Francorum. At in poſteriori Vita *SS.Cyrilli & Methodii*, res aliter narratur: Svatoplucus quippe dicitur in necem Raſticis fruſtra conſpiraſſe, & Raſtices deinde naturali morte obiiſſe. „ Cernens autem (*a*) ludificator animarum diabolus, „ populum ſemper ſuis mancipatum ſervitiis ſibi ſubtrahi, & „ Chriſto Regi applicari; nequitiarum indutus armis, ad tantam malignitatis perfidiam Deo odibiles excitavit, ut ſeditioſus Swadopluk Princeps doli cum ſibi adhærentibus fraudum complicibus fremeret, intantum quod religioſum Principem avunculum ſuum occulte potione veneni appeteret occidere, quatenus in loco ejus poſſet regnare. Sed pius Rex ſumpto ignoranter potu lethali, divina ſe gratia protegente, nil nocuum ſenſit in corpore. Poſtquam vero devotus Rex fuiſſet naturali morte præventus, & Swadopluk regnum Moraviæ gubernaret, ſua feritate inflatus, faſtu arrogantiæ, cum miniſtris Satanæ, qui ſibi pari conſpiratione tamquam canes rabidiſſimi erant connexi, doctrinam viri Dei vanam fore aſſerebant, & eos, quos una cum eis erro-

a Num. 9. ad IX. Martii pag. 23. col. 1.

„ neos revocaverat ad viam veritatis, ſalutis, & gratiæ, laborabat exterminare „. *Hoc ipſum in Breviario Olomucenſi*: „ (*a*) Sed quia ab ipſo mundi primordio poſtquam protoplaſtus ſumpſit vetiti amaritudinem pomi, ſeminarium diſcordiæ inter humilitatem & ſuperbiam, inter dilectionem & odium, & reliqua virtutum odoramenta vitiorumque fœtorem, humani generis inimicus uſque ad præſens fundere non deſiſtit; dolens populum ſuis ſemper ſervitiis mancipatum ſibi ſubtrahi, veroque Regi Chriſto Domino acquiri; totis nequitiarum armis indutus, novos ſatellites & ignaros ad tantam perfidiam bellandi adit, diſcordiarum venenata ſemina inter ipſos primarios rectoreſque jactitat, & avaritiæ & ſuperbiæ ignita tela parat. Et hoc intantum, ut Swatopluk, qui erat nepos Principis vel Regis glorioſi, qui inſtitutor & rector totius Chriſtianitatis ſeu religionis extiterat benignus, ipſum Avunculum ſuum inſidiis appetitum Regno pellere, viſu privare, vitamque ei veneno conaretur auferre. Sed hauſto illo peſtifero potu, protegente ſe divina gratia, nil adverſum patitur. Dehinc Swatopluk tyrannide ſuſcepta, faſtu arrogantiæ inflammatus, cum ſibi militantibus ſodalibus, Pontificis Methudii prædicationem quaſi mellifluam reſpuit „ & cætera de Svatopluki faſtu, ac tyrannide, & quomodo is a Methodio fuerit excommunicatus, ac demum pœnitentia ductus de his quæ Sancto Methodio injuſte intulerat, Borzivojum Bohemiæ Ducem ad Chriſti fidem adduxerit. Sed vereor, ut a vero utraque narratio nonnihil recedat. nam quod Annaliſtæ Francorum perhibent de Raſtize, *eum* ſcilicet *nepoti Zuentibaldo iratum*, *occulte ei poſuiſſe inſidias in convivio*, hoc a Zuentibaldo confictum videtur, ut crimen proditionis a ſe amoliretur: nam qui *propriis utilitatibus conſulens*, *ſeipſum unacum Regno quod tenebat*, *Karlomanno tradiderat*, quo pacto is ab avunculo *Raſtice in convivio excipi potuit*, *ut in eo convivio nihil mali ſuſpicans*, *jugularetur*? Id quoque a ſimilitudine veri abhorrere dixeris, quod Biographus de *propinato Raſtici a nepote Zuentibaldo veneno refertur*: Zuentibaldus enim qui unacum avunculo arma adverſus Carlmannum conjunxit, non in eadem regione, neque cum

a Ibid. pag. 24. num. 5.

cum iisdem copiis degebat tum, quum accepta a Carlomanno securitate, uterque in urbem Rasticis invadens, eum comprehensum ligatumque in Bajoariam ad Ludovicum Regem misit plectendum.

Hagiographus in (*a*) posteriore vita *Rasticen* Moraviæ Principem vocat *religiosum*, *pium*, ac *devotum*: quippe qui, & ipse Baptismatis unda per Cyrillum ac Methodium mundatus est, & populum suum ad fidei lumen adducendum curavit. Et in BreviarioOlomucensi num.4. sic legitur: „ Ipse autemCy-
„ rillus (cui potior conversionis Moravorum attribuitur) etiam
„ ibi (in Moravia) persistens, monachicum habitum ibi su-
„ scipiens, diem clausit extremum,relinquens supermemoratis
„ in partibus fratrem suum, nomine Methudium virum stre-
„ nuum omnique sanctitate decoratum. Qui etiam postquam
„ multos Christi manipulos congregaverat, ab ipso Principe,
„ qui partibus in illis tunc dominabatur, & imperabat univer-
„ sæ terræ ceu magnificus Imperator, statuitur, ut Summus
„ Pontifex fieret, habens sub se septem Pontifices ejusdem
„ sanctitatis.

Multa tamen hic sunt expendenda. Primum circa *pietatem*, *religionem*, ac *devotionem Rasticis*. Hæc certe in eo præcipue stetit, quod is Christianæ religioni nomen dedisse dicitur, & sanctum Cyrillum ab Imperatore Michaele petiisse, ut quod ab illo factum fuerat in Chazarorum provincia, id etiam in Moravia efficeret: „ Nuncians hoc (ut in priori vita dicitur)
„ quod populus suus ab idolorum quidem cultura recesserat,
„ & christianam legem observare desiderabat; verum docto-
„ rem talem non habent, qui ad legendum eos, & ad perfe-
„ ctam legem ipsam edoceat: rogare se, ut talem hominem
„ ad partes illas dirigat, qui pleniter fidem & ordinem divi-
„ næ Legis, & viam veritatis populo illi ostendere valeat.

XIV. An S. Cyrillus fuerit Episcopus?

Alterum, circa *Cyrilli* sive *Constantini* Ecclesiasticam dignitatem. Sunt enim, qui eum *Episcopum* consecratum fuisse affirmant, & *Episcopatui renunciasse*, postquam illum in Moravia per aliquot annos gessisset. In *Olomucensium Episcoporum Serie*, quam *Augustinus* decretorum doctor, ejusdemque Olomu-

a In specimine Ecclesiæ Ruthenicæ per Ignatium Kulczynski Monachum Ordinis S. Basilii, Ruthenum. Romæ typis Hieron. Mainardi 1733. pag. 10. & 18.

mucensis ac Brunnensis Ecclesiarum Præpositus & Secretarius Regius, ad *Stanislaum* Olomucensem Episcopum, (*a*) edidit, de Cyrilli ac Methodii Episcopatu hæc leguntur: „ Primus Ar-
„ chiepiscopus Moraviæ Cyrillus, natione Græcus, prius
„ Constantinus Philosophus dictus, a Nicolao primo Pon-
„ tifice maximo, anno Christi 887. (leg. ante annum 867.)
„ sedem Velegradensem suscepit; postquam Triballos pri-
„ mum, inde Swatoplukum Moravorum Regem, cum
„ universa gente (quæ Vistula, Danubio, ac Vago fluvio ter-
„ minabatur) in fide Christi initiarat. Fuere hi Marcomanni,
„ veterum quondam historiis celebratissimi. Hic quum Eccle-
„ siæ quinque ferme annis præsedisset, Archiepiscopatui cessit,
„ Adrianique Pontificis nutu, Methodium fratrem Ecclesiæ
„ Velegradensi præfecit. Qui quum a juniore Swatopluko
„ multis injuriis ac contumeliis cum Clero suo afficeretur, Ec-
„ clesiæ huic sacris interdixit, Romamque concessit: revoca-
„ tusque non multo post, quum nihilo remissius Rex in Cle-
„ rum sæviret, omnibusque sceleribus & vitiis homo sangui-
„ narius flagraret; Beatus Methodius gregis sui perditionem
„ ferre non valens, Romam iterum rediit, atque illic anno
„ Christi nongentesimo septimo ex hac luce migravit, in Ec-
„ clesia Divi Clementis (cujus corpus Cyrillus ex Chersona
„ Ponti Romam attulerat) sepultus: post cujus obitum Se-
„ des Episcopalis quinquennium fere vacavit „. Hæc Augustinus, cui Dubravius suffragatur, sic scribens *historiæ Bojemicæ* (*b*) lib. 4. de Borivorio Bohemiæ Duce a SS. Methodio & Cyrillo sacro fonte abluto: quod circa annum Chr. 894. factum narrat Cosmas (*c*) Pragensis. „ Quum itaque non solum ho-
„ norificam Borivorius, sed etiam fructuosam videt esse reli-
„ gionem Christianam, ad illam vehementer aspirare cœpit.
„ Sed meliore mox spiritu afflatus fuit, quum Divum Metho-
„ dium, Divi Cyrilli Collegam, ambos Moraviæ & primos
„ Antistites, de fide & religione differentem audivit... Ad-
„ fuit Spiritus Sancti gratia, animumque Borivorii, luce fidei
„ Chri-

a Rer. Bohemicar. Scriptores ex Bibliotheca Marqvardi Freheri, Hanoviæ typis Wechelianis anno 1602. pag. 277.
b Tom. cit. pag. 23., & 26.
c Tom. cit. Cosmæ Pragen. Chron. pag. 11. *Anno Dom. Incarn.* 894. Boriwoy baptizatus est primus Dux Sanctæ Fidei Catholicus..

„ Christianæ sic illustravit, ut ibidem statim cum bene multis
„ suis clientibus, aqua salutari a Methudio tingeretur: dein-
„ de uxor quoque ejus, cui Ludmillæ nomen, in Bojemia ab
„ eodem tincta fuit, & magnus præterea Bojemorum utriuf-
„ que sexus numerus ad Baptismum adfluebat „. Et paulo
post, quum narrasset, Borivojum male a Bojemis ob dogmatis
Christi professionem acceptum, in Moraviam secedere, Stoy-
miro in locum ejus Duce creato, coactum fuisse, subjungit:
„ Ita Borivorius dignitati suæ (*exautorato eodem Stoymiro*)
„ post decimum mensem restitutus, secum in Bojemiam Præ-
„ sulem Methodium ex Moravia abduxit, ut ab impietate,
„ quos posset, ad pietatem converteret, eosque in consortium
„ Ecclesiæ sanctæ adscriberet: quorum Ludmilla Borivorii
„ uxor, prima erat: dein liberi utriusque: mox etiam Slavi-
„ borius (*Melnicensis, qui Borivorii socer erat*) cum tota fa-
„ milia, sacro lavacro est ab eodem Methudio tinctus. Defe-
„ ctu templorum uni Deo consecratorum, sparsim tunc Me-
„ thudius per ædes profanas rem divinam faciebat, semenque
„ verbi Dei disseminabat, haud tanto profectu auctuque inter
„ raros & dispersos, quanto fieri poterat in coetu multorum:
„ sed nec tanta dignitate in angulis, quanta in Templis sacro-
„ rum illi sacrificiorumque obeundorum potestas fuit. Non
„ cunctatus igitur Borivorius, ad Templum Pragæ ædifican-
„ dum curam adjecit, conductisque operis, fundamenta
„ Templo sub titulo Divæ Virginis, in loco maxime conspi-
„ cuo, quem Curiam Lætam vocabant, ponere jussit. Extru-
„ xit deinde in Arce Vicegradensi Sacellum Divo Clementi,
„ cujus corpus Cyrillus Antistes ex Chersoneso Pontica in
„ Moraviam attulit, ac deinceps Romam secum extulit, cla-
„ rum miraculis ac venerandum, ideoque Templo a Borivo-
„ rio decoratum. Alterum idem mox Sacellum Divo Petro
„ & Paulo, ducibus ad Christianismum doctoribusque gen-
„ tium, in colle Zyderaso a Pragensibus dicto, exædificavit.
„ Atque in omnibus istis locis sacris Sacerdotes a Methudio
„ Præsule consecratos constituit, illisque stipendia de ærario
„ suo dari jussit. Scholas præterea instituit, in quibus Schola-
„ stici Latinis literis discendis, a Bojemis prius plane ignora-
„ tis, vacarent. Nascitur interim Borivorio ex Ludmilla filio-
„ lus,

,, lus, nomine Boleslaus, Methudioque Præsuli tingendus un-
,, gendusque offertur. Ibi Bojemi Methudium adoriuntur, ab
,, ipso exigentes, ne sermone Latino, quem non intelligerent,
,, sed Bojemo sibi usitato Sacra & Sacramenta perageret. Hanc
,, rem ille Romam ad Cyrillum Collegam, atque is ad Nico-
,, laum Romanum Pontificem retulit. Ambo Collegæ ob eam
,, relationem, non Pontifici modo, sed frequenti etiam Pa-
,, trum Coucilio deridendos se propinaverunt: quum ecce ti-
,, bi, de improviso vox hæc sua sponte in tali frequentia inso-
,, nuit: Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua con-
,, fiteatur eum. Qua voce perculsus Romanus Pontifex, se-
,, cundum petitionem Bojemorum respondendum Cyrillo du-
,, xit. Cæterum non intra multos annos, mos ille vernacula
,, lingua inter sacra cantandi viguit, abolente illum rursus Pon-
,, tifice Romano, quum daret Bojemis Antistitem (nam diu
,, satis Bojemi a privatis Sacerdotibus, sacrorum religionisque
,, disciplinam percipiebant) eidemque præscriberet, ne a Ri-
,, tu Ceremoniisque & Cantu Romano ullam in partem de-
,, vium ageret. Non autem soli Bojemi & Moravi, sed præ-
,, terea in Mysia Bulgari, & horum populares Gazari, doctri-
,, næ istorum duorum Moraviæ Pontificum, Cyrilli & Methu-
,, dii, acceptum referre debent, quod sint Christiani: neutri
,, horum tamen in Sede sua Pontificali mori contigit, sed uter-
,, que Romam (*a*) recedens, ibidem vitam cum morte
,, commutavit, ibidemque in numerum divorum relatus est.

In-

---

a Idem Dubtavius, paulo ante obitum Wratislai Ducis, (qui communiter ad annum circiter 916. figitur) sic scribit: ,, Obierant tunc Romæ ambo Moraviæ Præ-
,, sules, Cyrillus & Methudius, claraque in obitu & post eum sanctitatis suæ edide-
,, runt miracula, quæ mox illos in catalogo sanctorum retulerunt. Memor igitur
,, Wratislaus beneficiorum, quæ sancti Viri in parentes suos, seque, & totam gentem
,, suam contulerunt, memoriæ hujus voluit & apud posteros exstare monumentum.
,, Nempe Templum sub nominibus illorum consecratum, quod ipse in eo loco ædifi-
,, cavit, quem Boleslaviam ex Boleslai filii sui nomine in hodiernum diem appellant.
,, Atque inde brevi tempore migravit ad Dominum, corpore ad Divi Georgii relicto.
,, in quo templo sepeliri illud moriens jusserat ,,. Atqui Boleslavia non ab Wratis-
lao patre, sed a filio Boleslao ædificata dicitur a Cosma Pragensi circa ann. 932. Ec-
clesia autem S. Georgii unacum multis aliis post annum 967. a Boleslao pio, Boleslai
antedicti filio exstructa. Ac proinde vero similius videtur, ad hunc Boleslaum Pium
esse referendum quod de templis S. Georgii, & SS. Cyrilli ac Methodii narratur. Nam
(ut inquit de eod. Boleslao Pio Cosmas Pragensis) ,, ut in Privilegio Ecclesiæ San-
,, cti Georgii legimus, xx. Ecclesias Christianæ religioni credulus erexit ,,. Et
reliqua.

„ Interim in Moravia annis quinque Interpontificio durante, „ tandem Joannes Moravus in locum Methudii cooptatus est.

In hac narratione miror tam multa a vero aliena doctis viris excidisse. Primo ait Augustinus, *Cyrillum a Nicolao Papa an.* 887. *Ecclesiam Velegradensem suscepisse*: Cyrillus nunquam Episcopus fuit, uti mox patebit: & Nicolaus Papa anno 867. defunctus, annum 887. attingere nequivit. Idem est error Dubravii, qui post Borivorii conversionem, quæ anno circiter 894. accidit, Cyrillum & Methodium Nicolao Papæ ait retulisse Bojemorum preces de Slavonica lingua in sacris adhibenda. Secundo Augustinus Dubravio repugnat scribens, „ Cyrillum abdi- „ cato Archiepiscopatu, Adriani Pontificis nutu, Methodium „ fratrem Ecclesiæ Velegradensi præfecisse „: quum Dubravius dicat, Methodium Archiepiscopatu in Moravia & Bojemia diu functum fuisse, superstite adhuc Nicolao Papa, Adriani decessore. Tertio errat Augustinus, quum scribit, *Methodium anno Chr.* 907., *ex hac luce migrasse*, *& post quinquennii Interpontificium*, *Joannem Moravis Episcopum in locum ejus fuisse cooptatum*: nam ex literis Bavariorum Episcoporum ad Joannem IX. Papam anno Chr. 900. scriptis, quarum infra exemplum recitabimus, manifestum redditur, *eodem anno* 900. *aut potius antecedente*, *Joannem Archiepiscopum* ab eodem Jo. IX. Papa *consecratum*, *una cum Episcopis Benedicto & Daniele in Moraviam missum fuisse*. Sed de his postea. Nunc de S. Cyrilli Episcopatu inquirendum est.

In Anthologio Ruthenorum apud Culcinium ad diem XIV. Febr. hæc leguntur: „ S. P. N. Cyrilli Episcopi Moraviæ, „ Apostoli Slavorum & Bulgarorum, qui ex Græcis formavit „ Slavonicas literas, baptizavitque Slavos & Bulgaros „. Et ad XI. Maji: „ S. P. N. Methodius Episcopus Moraviæ, fuit „ frater Cyrilli Philosophi, Apostoli Slavorum, inventorisque „ literarum Slavonicarum: & claruit Basilio Macedone.

In Tabulis Martyrologii Romani ad IX. Martii de ambobus sanctis Slavorum Apostolis: „ In Moravia Sanctorum Epi- „ scoporum Cyrilli ac Methodii, qui multas illarum regionum „ gentes cum earum Regibus ad fidem Christi perduxerunt „. Atqui in sex illis Lectionibus, quas Baronius in Observationibus ad Martyrol. Rom. laudat his verbis: „ Habentur horum res

„ gestæ in Breviario religiosissimæ Polonorum Ecclesiæ, sex „ Lectionibus secundum Ritum Ecclesiasticum distinctæ „, in illis, inquam, Lectionibus, *Cyrillus* nunquam dicitur Episcopus, sed in *Monachico* tantum *habitu* & *gradu Sacerdotali* obiisse; solus autem *Methodius Pontifex* factus perhibetur.

Fateor, in Priori Vita num. IX. de utroque fratre, postquam Romam exeunte anno 867. vel ineunte 868. sub Hadriano Papa advenerunt, sic haberi: „ Multis itaque gratia-„ rum actionibus præfato Philosopho (*Constantino scilicet si-„ ve Cyrillo*) pro tanto beneficio (*ob allatas nempe Sancti „ Clementis Reliquias*) redditis, consecraverunt ipsum & Me-„ thodium in Episcopos: nec non & cæteros eorum Discipulos „ in Presbyteros, & Diaconos.

At in vita posteriori num. 8. indicatur, voluisse quidem Hadrianum Papam tam Cyrillum quam Methodium Episcopali dignitate augere; Cyrillum tamen oblatum sibi honorem recusasse, & solum Methodium fuisse Episcopum creatum: „ Quum „ ergo fama Viri Dei (*Romæ*) magnificaretur in populo, ex-„ pavescens, ne rumigero populi celebraretur favore, sub „ magna deliberavit vigilantia potius soli Deo cognitus esse, „ quam hominum efferri laudibus. Quapropter Episcopatui „ renuncians, habitum induit monachalem, & ex auctoritate „ Apostolica dereliquit post se S. Methodium fratrem suum, „ gloriosis virtutibus glorificandum, cui pro fœdere caritatis „ æternæ, tamquam pius magister discipulo suo, amore de-„ voto curam commendavit pastoralem: in quo caritatis mu-„ nificentia, religio optimæ vitæ, & verbi Dei instantia vera-„ citer residebat. Factus ergo Moravorum Antistes, & lucer-„ na patriæ, gregem commissum curæ suæ discreta pietate mo-„ nuit, docuit, & correxit „. Quid? quod Joannes VIII. Papa, (qui a die 14. Decembris anni 872. usque ad diem 15. vel 16. Decembris anni 882. Pontificatum gessit) Methodium quidem ab Hadriano Papa Episcopum consecratum scribit; de Constantino vero sive Cyrillo sic loquitur, perinde ac si Episcopali charactere numquam insignitus fuisset: hæc enim sunt ejus verba ad *Tuventarum de Marauna* epist. 194. data *Indictione XII.* hoc est anno Chr. 879. „ Quia vero audivimus, „ quia Methodius vester Archiepiscopus, ab antecessore no-„ stro,

„ ſtro, Hadriano ſcilicet Papa, ordinatus, vobiſque directus &c. „ & in epiſtola 247. ad Sfentopulcrum Comitem, dat. menſe Junii Indict. XIII. „ hoc eſt, anno Chr. 880. Literas denique Slavonicas a Conſtantino quodam Philoſopho „ repertas, quibus Deo laudes debite reſonent, jure laudamus „. Ubi Methodium ab Hadriano Papa anno 868. ordinatum Epiſcopum diſertim affirmat; Conſtantinum autem non Epiſcopum, ſed Philoſophum vocat: quod argumento eſt, hunc nunquam fuiſſe Epiſcopum: quomodo enim Joannes VIII. Papa, qui Methodium præſentem vidit & allocutus eſt, ignorare potuiſſet, Cyrillum ſive Conſtantinum ipſius fratrem non fuiſſe ordinatum Epiſcopum? aut ſi Epiſcopus fuiſſet conſecratus, quomodo eum *Philoſophum* vacaſſet, non *Epiſcopum*? Recte igitur Auctor libri Ruthenici qui Slavico ſermone *Stepennaja Kniga*, ideſt, *Gradualis liber* vulgo appellatur, de utroque fratre cap. XI. hæc tradit: „ Ablegati a Michaële Imper. Orientis Methodius & Conſtantinus, filii Leonis Theſſalonicenſis, quum multos libros ſacros tranſtuliſſent, & peculiare quoddam Alphabetum ſuo ex ingenio concinnaſſent, „ magna cum laude, Eccleſiæque fructu, Evangelii docendi „ munus obierunt; Methodio tandem Moraviæ Epiſcopo conſtituto; Conſtantino autem in Monachali vita, quæ Cyrilli „ nomen illi indiderit, defuncto.

XX. De die emortuali S. Cyrilli.

Tertium, circa diem emortualem *Sancti Cyrilli* ſive *Conſtantini*. Prior SS. Cyrilli ac Methodii Vita cum Poſteriori in hoc non cohæret. In prima ſiquidem dicitur Cyrillus Romæ tum obiiſſe, quum a Nicolao Papa Romam unacum fratre Methodio evocatus, eoque profectus, reperit Hadrianum II. Nicolao defuncto ſucceſſiſſe, quumque ab eodem Hadriano Methodius eſſet Epiſcopus conſecratus, antequam idem Methodius in Moraviam perrexiſſet, hoc eſt, anno 868. Sic enim num. 10. poſt conſecrationem Methodii ab Hadriano Papa factam legitur: „ Quum autem Philoſophus, qui & Conſtantinus, diem tranſitus ſui imminere ſibi ſenſiſſet, ex conceſſione Summi Pontificis impoſuit ſibi nomen (*a*) Cyril-

a Monaſticæ Vitæ genus, quod Conſtantinus ſive in Moravia, ſive alibi, ſive Romæ ſub vitæ finem ingreſſus eſt, *Cyrilli* nomen ei indidiſſe, veroſimilius eſt: ſic enim fieri

,, li, dicens, hoc revelatum ſibi fuiſſe: & ſic poſt quadraginta
,, dies dormitionem (*a*) accepit in Domino, XVI. Kalendas
,, (*b*) Martias. Præcepit autem Sanctus Apoſtolicus, ut omnes
,, tam Græci, quam Romani Clerici ad exequias ejus accur-
,, rerent cum pſalmis & canticis, cum cereis & thuris odori-
,, bus, & non aliter ei, quam ipſi quoque Apoſtolico, funeris
,, honorem impenderent ,,. Pergit Hagiographus num. 11. & 12. referre, quod Methodio volenti corpus fratris Romæ defuncti in patriam ad ſuum Monaſterium reducere, annuit primo Summus Pontifex; ſed Romano Clero unacum Epiſcopis, ac Cardinalibus & nobilibus Urbis intercedente, id negavit, juſſitque magnifice ſepeliri in Templo S. Clementis ad dexteram partem Altaris ipſius, *quo* (inquit) *in loco multa & miranda operatur*. Emus Baronius in Annotationibus ad Martyrol. Rom. ad IX. Martii: ,, Porro iidem (*SS. Cyrillus ac Metho-*
,, *dius*) Romæ (*c*) morientes, miraculis clari, ſepulti ſunt,
,, quorum ſacras Reliquias nuper ſub Altari in ejuſdem Eccle-
,, ſiæ (*nimirum S. Clementis*) Sacello pervetuſto repertas
,, eſſe accepi ,,. Addit Henſchenius in comment. prævio num. 37. & ſeq. ,, Scribit quoque Octavius Pancirolus in The-
,, ſauris abſconditis Almæ Urbis, in dicta Eccleſia S. Clemen-
,, tis, quæ eſt 23. Regionis 2. ſanctorum horum corpora aſſer-
,, vari, colique eos die IX. Martii. Translatæ aliquæ eorum
,, poſtea in Moraviam Reliquiæ. Nam Bruna, quæ celebris
,, illic civitas eſt, ita ad nos anno 1658. P. Theodorus More-
,, tus noſter ſcripſit: nuper viſitabam Eccleſiam Collegiatam
,, Brunenſem S. Petri, ubi in Theſauro ejuſdem Eccleſiæ,
,, S. Cyrilli (*d*) Epiſcopi & cum S. Methodio Apoſtoli Mora-
,, viæ, os brachii integrum mihi oſtenſum eſt, in antiquiſſima
,, argentea theca incluſum ,,. Verum in Poſteriore vita, Cyril-
lus

---

fieri ſolere conſtat, ut cum vitæ genere, nomen ſimul Monachi mutent, idque in aliud nomen, quod eaſdem initiales literas habeat, ut *Conſtantinus* in *Cyrillum*: *Thomas* in *Theophilum* &c.

a Hoc ipſum de Cyrilli obitu Romæ legitur in Breviario Olomucenſi: ,, Ipſe
,, autem Cyrillus etiam ibi (*Romæ*) perſiſtens, Monachicum habitum ibi ſuſcipiens,
,, diem clauſit extremum.

b Hoc eſt, anno 868. die ſ3. Febr.

c Cyrillum Romæ mortuum, Acta habent. De Methodio, ſilent.

d Hoc falſum eſſe, ſupra demonſtravi, Monachus enim & Sacerdos obiit. non Epiſcopus.

lus Romæ deceſſiſſe dicitur, poſtquam, Raſtice mortuo, & Swatopluco Moravis imperante eodemque Fideles perſequente, Methodius ſententia excommunicationis in ipſum Svatoplucum prolata, Romam venit, ibique invenit Cyrillum fratrem jam mortuum, nimirum poſt annum Chr. 870. Verba Hagiographi hæc ſunt num. 10. & ſeq. „ Poſtquam vero devotus
„ Rex (*Raſtices ſive Ratislaus*) fuiſſet naturali morte præven-
„ tus, & Swadopluk Regnum Moraviæ gubernaret, ſua feri-
„ tate inflatus, faſtu arrogantiæ cum miniſtris Satanæ, qui ſibi
„ pari conſpiratione tamquam canes rabidiſſimi erant connexi,
„ doctrinam Viri Dei vanam fore aſſerebant, & eos, quos una
„ cum eis erroneos revocaverat ad viam veritatis, ſalutis &
„ gratiæ, laborabant exterminare. Præco autem Chriſti con-
„ ſtantiſſimus plebem Deo fidelem admonuit, ut in via veri-
„ tatis perſiſterent, qui alacri corde ſalutaria ejus monita ca-
„ paciter ſuſceperunt. Rebelles vero contumaciter aſperna-
„ bantur legem Domini, plurimis injuriis afficientes Sacerdo-
„ tes Domini. Pater autem Angelicus alta conſideratione per-
„ pendens, quomodo nonnullos pie credentes ſplendor lucis
„ accenderet, & alios impie credentes & derogantes tetra ca-
„ ligo diffuderat, & quomodo ſequaces boni currunt ad glo-
„ riam, & perfidi trahuntur ad pœnam; illorum declinans
„ pertinaciam, illos tamquam hoſtes religionis Catholicæ
„ abhorruit, omnem eorum converſationem deteſtans, Davi-
„ dico ſuffultus eloquio dixit intra ſe: De cetero non ſedebo
„ cum conſilio malignantium, & cum ſceleratis non manebo,
„ ſed adhærebo innocentibus, & circumdabo Altare Dei mei.
„ Quapropter in frontoſum Principem Swadopluk & ſuos ſa-
„ tellites, & in omnes ejus (*a*) Gades, excommunicationis
„ fulminavit ſententiam. Quo facto Romam adire volens,
„ beatumque Cyrillum ſecum ducere; ſed inveniens eum
„ mortuum, petiit Papam, ut ſaltem fraternum corpus exa-
„ nime ſecum poſſet Moraviam deferre, pro devotione gen-
„ tis ipſius noviter converſæ „. Proſequitur Biographus numer. 12. enarrans, quod Methodius, Papa abnuente, S. Cyrilli

a Breviar. Olomucen. „ Qua propter a Pontifice beatæ memoriæ ſupermemora-
„ to, pagus ejus & rus cum habitantibus incolis, anathemate percuſſa, cum ſulcis
„ ſuis & fructibus, diverſis cladibus attrita, uſque in hodiernum diem deſſent.

rilli corpus clam e templo S. Clementis auferens, Roma in Moraviam secum deportare decrevit; sed vi divina detentus in via, & monitus ab eodem S. Cyrillo, quod Romam iterum deberet deportari, id refert: „ Quo deportato (inquit) Papa „ cum populo Romano, sancto occurrens copori, & reveren- „ ter id recipiens, in Ecclesia S. Clementis, ubi antea jacue- „ rat, iterum sepelivit „. Et subjungit num 13. „ Post hoc „ Swadopluk pœnitentia ductus, super his, quæ viro sancto „ injuste intulerat, misit per nuncios ad Virum Sanctum, per „ quos petiit, ut reverteretur ad Ecclesiam suam promittens „ errata emendare. Tunc vir Dei gregem suum revisere pro- „ perat, quem reliquerat corpore, non affectu. Ad cujus ad- „ ventum occurrentes nobiles cum civibus patriæ, & in mi- „ rum exultationis gaudium versi grates Deo dixerunt „. Si vera est hæc Hagiographi narratio, de Methodio scilicet post excommunicatum Moraviæ Regem in Urbem Romanam adveniente, ter Romam Methodium venisse oportet; primo nimirum anno exeunte 867. vel ineunte 868. quando a Nicolao Papa unacum fratre Cyrillo evocatus, ab Hadriano Nicolai successore Episcopus ordinatus, in Moraviam remissus fuit: secundo, post annum 870. & ante annum 872. quum Svatoplucum excommunicasset. Tertio demum, anno 880. quum a Joanne VIII. Papa Romam evocatus fuit, ut fidei suæ rationem redderet. Auctor prioris vitæ, Cyrilli mortem ad primam ipsius ac Methodii fratris evocationem refert: Auctor vero vitæ posterioris, ad secundam solius Methodii Romanam profectionem: cui subscribens Pagius ad ann. 870. num. 30. sic ait. „ Subdit idem Auctor, Methodium, quum Romæ fuit, in- „ venisse Cyrillum fratrem esse mortuum. Quare Cyrilli „ mors, sicuti Methodii persecutio, contigit Hadriano II. Ec- „ clesiam Romanam administrante, ideoque ante finem anni „ 872. quo Joannes VIII. ei in Pontificatum successit „. Mox Diocleatem refellit, his verbis: „ Diocleas quidem Presby- „ ter in Regno Slavorum, editus a Joanne Lucio in calce Hi- „ storiæ suæ de Regno Dalmatiæ & Croatiæ, affirmat, Cyrilli „ nomen Constantino Philosopho a Stephano Papa attributum „ fuisse. Verum is Scriptor, qui sub finem seculi XI. vixit, „ sæpissime falsa veris permiscet; & ex utraque horum San-

„ ctorum

„ ctorum vita constat, Cyrillum ad tempora Stephani V., vulgo VI. appellati, pervenire non potuisse „. Quintus quippe (*a*) Stephanus post Joannem VIII., Marinum, & Hadrianum III. Pontifices, mense Septembri anni 885. Pontifex inauguratus, anno 891. e vivis excessit. Quidquid tamen sit de secunda illa Methodii Romana profectione, vero similius videtur, mortem S. Cyrilli (*b*) anno 868. contigisse: eo enim anno Hadrianus Papa Methodium consecratum Episcopum in Moraviam cum nonnullis Presbyteris ac Diaconis direxit; Cyrillum utique cum illis directurus, nisi mors ejus intercessisset.

XXI. Quonam anno Moravi a SS. Cyrillo & Methodio ad Christi fidem conversi? seu doctrinis evangelicis imbuti? quando Methodius apud Moravos usum linguæ Slavicæ in sacris celebrandis invexit?

De Moravis quæri solet, Quonam ii anno *ad Christi fidem sint adducti*. Henschenius Comment. prævio num. 31. *Moravos ante annum Chr.* 856. a Cyrillo ac Methodio Christiana sacra accepisse affirmat: „ Sparsus illico (inquit) apud „ cæteras Slavinorum phylarchias rumor conversionis Chazarorum, ad Ratislaum præpotentem eo tempore Principem „ Moraviæ (qui & Swantoplucus (*c*) sive Ssentipulcus appellari alibi videtur) quum gentem suam videret ultro ab „ idolorum cultu recessisse, & Christianæ fidei percipiendæ „ avidam esse, legatos & ipse ad Imper. Michaëlem mittit, „ oratque, ut eximium illum doctorem Constantinum, qui „ Chazaros erudiisset, ad suam quoque gentem instruendam „ venire pateretur: quod sane haud gravate concessum. Id „ remur contigisse ante annum 856. quando Michaël & ab Imperii regimine matrem ac sororem, & se ab S. Ignatii familiari consuetudine removit, fraudulentis Bardæ avunculi „ sui consiliis circumventus. Socius Constantino ad hanc secundam expeditionem germanus suus Methodius fuit. „ Quando ad regiam urbem Willegradum pervenerint Sancti, inde perspici potest, quod in priore Vita e Codice „ Du-

a Auctor Synopseos, qui in Slavonicum translatus & Petropoli impressus liber est, Slavorum, Cimbrorum, Scytharum, aliasque antiquas Slavonicas, & Ruthenicas res complexus, Cyrillum hunc tempore Wolodimiri vixisse putat, immani anachronismo. Sic enim scribit apud Kohlium pag. 139. not. H. „ Post discessum au„ tem Sancti Cyrilli Philosophi, congregavit ad se Wladimirus &c. „ Wladimirus enim Russiæ Monarcha decimo seculo vivebat: Cyrillus autem annum 868. aut saltem 872. non excessit.

b Ab aliis perperam dictus *sextus*.

c Hoc esse falsum supra ostensum est.

„ Duchefnii, dicuntur annos quatuor & medium in Moravia „ permanfiffe, gentemque univerfam cum Rege convertiffe. „ Dein Romam evocati a Nicolao Papa, ftatim iter fufcepe- „ runt, neque eo pervenerunt nifi Hadriano II. Pontifice, qui „ Nicolao Idibus Novembris 867. mortuo, fuffectus erat „. Verum, ut recte obfervat Pagius ad ann. 863. num. 15. „ Ma- „ nifeftum eft, deceptum effe (*a*) Henfchenium, ubi exifti- „ mat, Cyrillum & Methodium ante annum 856. hanc fecun- „ dam expeditionem fufcepiffe: fic enim non per annos qua- „ tuor & dimidium, ut in ea vita dicitur, fed per decennium „ & amplius in Moravia fuiffent „: quum Romam fcilicet e Moravia circa annum 867. veniffe dicantur.

Pagius itaque, rejecta Henfchenii fententia, ad ann. 863. facram Cyrilli ac Methodii in Moraviam expeditionem figit, inquiens loc. cit. & ad ann. 866. num. 2. „ Quum Cyrillus & „ Methodius in Moravia per annos quatuor & dimidium Evan- „ gelium diffeminarint, annoque 867. Romam venerint, ma- „ nifeftum eft, eos circa annum 863. Bulgariam reliquiffe, & „ in Moraviam perrexiffe.

Verum, fi Actis SS. Cyrilli ac Methodii fides eft adhibenda, colligitur, Moravos Chriftianam fidem a Methodio ac Cyrillo non accepiffe, nifi poftquam Michaël Rex Bulgarorum Baptifma fufcepit: adeoque id factum fuiffet oportet anno 865. quemadmodum de Bulgarorum ad Chrifti fidem converfione fupra oftenfum eft. Quia tamen conftat, in Moravia quidem & Bulgaria fanctos illos Slavorum Apoftolos per annos 4. cum dimidio Evangelium diffeminaffe, quidquid fit, quo ii anno Bulgariam, & quo anno Moraviam adierint, certum tamen eft, ante annum 867. quo Romam evocati perrexere, quatuor illos cum dimidio prædicationis eorum annos inchoatos fuiffe.

Quid autem Methodius poft annum 867. ex Urbe reverfus in Moravia & in inferiori Pannonia egerit, tradit eorum temporum Scriptor (*b*) Anonymus in libello *de Converfione Bajoariorum & Carentanorum*, a nobis fupra laudatus. Quum enim *Adalwinum* in Juvavenfi five Salisburgenfi Sede, *Luit-pranno*

a Memoriæ lapfu, *Bollandum* pro *Henfchenio* habet Pagius ad hunc ann. 863. fed anno 866. num. 2. *Henfchenium* reponit.

b Scribebat quippe anno Chr. 871. uti fupra demonftravi.

pranno defuncto anno Chr. 858. successisse scripsisset, subjungit, ,, Ab hoc Adelwino in ditione Prinninæ Comitis ad Savum fluvium in inferiori Pannonia posita, ad Slavorum ,, regendam gentem, post mortem *Alifridi* Presbyteri, *Archipresbyterum* ibi fuisse constitutum, eique commendatas ,, claves Ecclesiæ, curamque, post ipsum Adelwinum Archiepiscopum, totius populi gerendam: similiterque eo defuncto, alium substitutum *Archipresbyterum*, nomine *Richpaldum*,, Statimque de Richpaldo addit ,,Qui multum tempus ,, ibi demoratus est, exercens suum potestative officium, sicut ,, illi injunxit Archiepiscopus suus; usquedum quidam Græcus, ,, Methodius nomine, noviter inventis Slavinis literis, linguam Latinam doctrinamque Romanam, atque literas auctorabiles Latinas Philosophice superducens, vilescere fecit ,, cuncto populo ex parte Missas & Evangelia, Ecclesiasticumque officium illorum, qui hoc Latine celebraverunt. Quod ,, ille ferre non valens, sedem repetivit Juvavensem. Anno ,, (*a*) ergo 865. Venerabilis Archiepiscopus Juvavensium ,, Adelwinus natalem Christi celebravit in castro Hehbrilonis, ,, noviter Moseburch vocato, quod illi successit moriente patre suo Privinna, quem Maravi occiderunt; illoque die officium celebravit ibi Ecclesiasticum, sequentique die in proprietate Witrimari: dedicavit Ecclesiam in honore S. Michaëlis Archangeli in proprietate Hezilonis: item in eodem ,, anno XVIII. Kal. Febr. ad Spihhun in honore S. Margaritæ ,, Virginis Ecclesiam dedicavit.

Ex quibus verbis intelligitur, Moravis quidem a Methodio fidem Christianam fuisse annunciatam ante annum 867. quo Methodius unacum Cyrillo fratre Romam a Nicolao Papa evocatus venit: ut Slavico tamen idiomate Missas officiumque Ecclesiasticum Moravi celebrare a Methodio edocerentur, rejectis iis, qui Latinam linguam propugnabant, & Privinna seu Prinnina ipso Comite interfecto; id nonnisi anno circiter 870. contigisse; unde concludit Auctor ejus libelli: ,, Tempore ergo, ,, quo dato & præcepto Domini Caroli Imperatoris (*id est ab* ,, *anno Chr.* 796.) Orientalis Pannoniæ populus Juvavensibus

a De more Francorum Scriptorum, Annus Christi inchoatur a die natali ejusdem, idest, a die XXV. Decembris.

„ regi cœpit Præfulibus, ufque in præfens tempus (*ideft ufque in annum* 871.) funt anni LXXV. quod nullus Epifcopus alicubi veniens poteftatem habuit Ecclefiafticam in illo confinio, nifi Salzburgenfes rectores: neque Presbyter aliunde veniens, plus tribus menfibus ibi fuum aufus eft colere officium, priufquam fuam dimifforiam Epifcopo præfentaverit Epiftolam. Hoc enim obfervatum fuit, ufque dum nova orta eft doctrina Methodii Philofophi „. Jam fupra vidimus ex Annaliftis Francorum, *Rafticem* Moraviæ Regem, ab anno 855. ufque ad annum 870. (quo oculis orbatus, in Monafterium detrufus fuit) excuffo Germaniæ Regis jugo, cunctifque fere Slavorum Ducibus fibi adjunctis, fui juris effectum fuiffe. Quare, poftquam Michaël Rex Bulgarorum a Methodio (ut fupra dixi) ad Chrifti fidem converfus effet, Rafticeş, ejufdem Michaëlis ac Chazarorum exemplo incitatus eumdem Methodium ab Imper. Græcorum Michaële ante annum quidem 866. expetiit, ut in Moraviam accedens, fe fuumque populum Chriftiana fide imbueret; fed ut fimul a Francorum Rege, cujus jugum excufferat, Moravi magis effent alieni, circa annum 870. (quo Bulgaris Epifcopus Græcus, ejectis Latinis, datus fuit:) Methodium etiam, tempori gentique fervientem, induxit, ut Miffas divinumque officium in Slavicum fermonem converteret, ut nempe Moravi Slavico, non Latino idiomate in rebus facris uterentur, propriifque Sacerdotibus, non Juvavenfi Præfuli fubeffent. Hoc certe fibi vult laudatus Auctor, dum de ultimo Latinæ Linguæ Archipresbytero Slavorum inferioris Pannoniæ Richpaldo ait: „ Qui multum tempus ibi „ demoratus eft, exercens fuum poteftative officium, ficut illi „ injunxit Archiepifcopus fuus;ufquedum quidam Græcus,Methodius nomine, noviter inventis (*a*) Slavinis literis, linguam Latinam doctrinamque Romanam, atque literas auctorabiles Latinas Philofophice fuperducens, vilefcere fecit cuncto populo ex parte Miffas, & Evangelia, Ecclefiafticumque officium illorum, qui hoc Latine celebraverunt. „ Quod ille (*Archipresbyter*) ferre non valens, Sedem repetivit Juvavenfem „. Quod in Comitatu Prinninæ in inferiori

a Non quidem a Methodio ipfo, fed ab ipfius fratre Conftantino five Cyrillo: qui unacum Methodio in Moraviam venit, uti Acta utriufque teftantur.

riori Pannonia a Methodio factum narrat hic Auctor; id etiam in Moravia trans Danubium ab eodem Methodio peractum fuisse oportet: Itaque etsi *Methodii* (*a*) tantummodo mentionem Auctor ejus libelli inferat; *Cyrillum* tamen fidelem ejus socium laborumque administrum, quoad primam Moravorum conversionem ante annum 866. peractam, non excludit: non enim de ea loquitur, sed de regressu Methodii ex Urbe in Moraviam, quando Cyrillus ipsius frater jam in vivis esse desierat. Perperam tamen *Methodius Philosophus* appellatur; non enim ille, sed *Cyrillus* in excellentiori quodam sensu *Philosophus* cognominatus est, uti Kohlius in hist. Codicis sacri Slavonici pag. 126. lit. d. observat, *Aventinum* redarguens, qui in hist. Bojorum, *Methodium Philosophum* scribit „ Venedas „ (idest, Slavicas) invenisse literas, vertisseque divina ora„ cula in vernaculum Slavorum sermonem „. Goldastus quoque in Comment. Bohem. lib. 2. cap. 5. *multa de rebus Moravorum Regum, sed confuse, eundem Aventinum scripsisse*, ait.

XXII. Binæ literæ: altera Moguntini Archipræsulis, altera Salisburgensis suorumque Suffraganeorum ad Jo: IX. Papam adversus Moravos, eorumque Præsules.

Sed, etsi Slavam linguam Methodius præ Latina Moravos in sacris usurpare docuit; non tamen Græcum Ritum in Moraviam ab ipso fuisse inductum, neque Sacerdotes è Græcia evocatos, quemadmodum Græcus Episcopus in Bulgariam, ejectis Latinis immissus fuerat; tum ex allato Auctoris Anonymi testimonio, patet; tum ex literis Præsulum Bajoariorum & Germanicorum ad Joannem IX. Papam anno 900. datis, in quibus conqueruntur quidem de novis Slavorum Episcopatibus apud se erectis, deque diminuta per Moravos Antistites Juvavensium Episcoporum jurisdictione: de Latini tamen Ritus in Græcum mutatione, aut de Presbyteris sive Episcopis Græcis illuc invectis ne verbum quidem faciunt. Exstant hac de re binæ Epistolæ ad Joannem IX. Papam scriptæ: Prima (*b*) Hat„ tonis Moguntini Archiepiscopi, ejusque Suffraganeorum, de morte Arnulphi Imperatoris, qui obiit die 20. Novemb. 899. deque Ludovico ejus filio septenni, Rege Germaniæ salutato, & de Archiepiscopatu apud Moravos erecto. Titulus: „ Do-

a Methodius quidem, & Cyrillus, ante annum 866. in Moravia Evangelicam doctrinam annunciarunt: sed anno circiter 870. quo Moravi Slavico idiomate Missas officiumque Ecclesiasticum celebrare cœperunt, solus Methodius in Moravia degebat: Cyrillus enim Romæ anno ineunte 868. jam obierat, uti supra dictum est.

b Tom. IX. Labb. pag. 496.

„ mno Sanctæ & Apostolicæ & Universalis Romanæ Ecclesiæ „ Papæ, Hatho indignus præsul Moguntinensis Ecclesiæ, cum „ universis Suffraganeis nostræ exiguitati adjunctis, debitum „ orationis obsequium, & fidelem servitutem. „ Initium: „ Noverit igitur sublimitas vestræ Sanctitatis, quod nulla fra- „ trum unanimitas Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, potestas subjecta, „ fidelior atque devotior ac subjectior apparet, quam nos, „ qui vestræ dominationi & capiti omnium Ecclesiarum omni „ mentis intentione subjicimur. „ *Tum de morte Arnulphi*: „ De cætero vestræ clementiæ innotescimus, seniorem no- „ strum Arnulphum Imperatorem de hujus vitæ exilio migras- „ se. „ *Et de electione Ludovici*. „ Tali vero Domino, „ rectore, & gubernatore amisso, in nostris partibus vacilla- „ vit navis Ecclesiæ. Quem Regem eligeret, parvo tempore „ inscia mansit. Et quia timor magnus aderat, ne solidum Re- „ gnum in partes se scinderet, divino, ut credimus, instinctu „ factum est, ut filius senioris nostri quamvis parvissimus, com- „ muni consilio Principum & totius Populi consensu in Regem „ elevaretur. Et quia Reges Francorum semper ex uno ge- „ nere procedebant, maluimus pristinum morem servare, „ quam nova institutione insidere. Sed cur hoc sine vestra jus- „ sione & permissione factum sit, vestram haud dubitamus la- „ tere prudentiam. Nulla scilicet alia causa actum constat, nisi „ quia Paganis (*a*) inter nos & vos consistentibus, impedi- „ tum est iter nostrum ad sanctam Matrem nostram Romanam „ Sedem, ita ut nec legati a nostra parvitate ad vestram dignita- „ tem dirigi potuissent. „ *Mox de Moravis subjungunt*. Insu- „ per etiam pietati vestræ intimamus, quod fratres & Coëpi- „ scopi nostri Bawarienses, se apud nos conquerentes & alta „ suspiria trahentes gemebant, qualiter Maravenses populi, „ Francorum potestati rebelles, jactent se ab illorum consor- „ tio esse divisos, & seorsum Metropolitano glorientur a ve- „ stra concessione esse sublimatos, quum nunquam Metropoli- tana Sedes inter illos haberetur, sed semper illorum provin- „ ciæ & diœcesi cohærerent. Dolebant se etiam apud nos, quod „ quo-

---

a Hungaros intelligunt, qui eodem anno 900. in Italiam, & Bajoariam irrupe- rant, ut Pagius ex continuatore Freheriano Annalistæ Fuldensis ad ann. 900. num. 17. narrat.

,, quorumdam machinatione, magna infamia circa veſtram ſol-
,, licitudinem eſſent denotati, ſcilicet ut cum Paganis fœdus
,, & pacem inirent, & ipſi Pagani, conſilio eorum, agerent tam
,, multa nefaria & illicita. ,, *Et paucis interjectis*. ,, Hæc
,, autem omnia perſcripta vobis ideo dirigimus, qui eſtis ca-
,, put totius Sanctæ Eccleſiæ, quæcumque per orbem diffun-
,, ditur, & ſolamen mœrentium, quæcumque triſtia vobis,
,, contigerunt membris veſtris: quia Sanctiſſimi Paſtores Chri-
,, ſti ſuperius dicti (*Fratres Coepiſcopi noſtri Bawarienſes*,)
,, in nulla re a Catholica fide deviantes, ſed eandem ſanctis
,, operibus & Eccleſiaſticis officiis ornantes, apud nos conque-
,, rentes poſtulaverunt, ut veſtræ notitiæ manifeſta faceremus,
,, quia & illi per ſe ipſos vobis eadem innoteſcere, vita comite
,, promittebant. Unde poſcimus, ut veſtra conſolatio illorum
,, mœrorem ad lætitiam reformet, & ſemper talia membra
,, ſummo capiti, quod eſtis vos, ſe gaudeant adhærere. Illi
,, autem Maravenſes, ut noſtris auribus illatum eſt, in occa-
,, ſionem ſuperbiæ ſuæ aſſumunt, quia a veſtra conceſſione
,, dicunt ſe Metropolitanum ſuſcipere, ac ſingulariter degen-
,, tes, aliorum Epiſcoporum conſortia refutant. Si hac confi-
,, dentia diutius inflantur, uſque ad ſanguinis effuſionem, ut
,, multi arbitrantur, proſilient. In quantum præſumimus,
,, admonemus, quatenus veſtra auctoritas, priuſquam hoc
,, contingat, ad humilitatis viam illos corrigendo deponat, ut
,, tandem cognoſcant, cui dominatui ſubjici debeant... Quodſi
,, veſtra admonitio illos non correxerit, velint, nolint, Fran-
,, corum Principibus colla ſubmittent, & credimus, abſque
,, effuſione ſanguinis & mutua cæde ex utraque parte tunc (*a*)
,, poſſe bene contingere. Iterum iterumque veſtræ dignitatis
,, auribus replicamus, quod tam Epiſcopi, quam Laici Bawa-
,, rienſes in religione Chriſtianitatis nulla gente inferiores eſſe
,, probantur, neque unquam Franci abſque illorum auxilio, aut
,, in Eccleſiaſticis rebus, vel in bellicis negotiis, nominatim vel
,, fama dignum aliquid peregerunt: ſicut nec illi abſque iſtis.

Altera Epiſtola *Theotmari*, (*b*) *Archiepiſcopi Juvavenſis*,

---

a Fort. *non poſſe*.

b Tom. IX. Concil. Labb. pag. 244. & iterum pag. 498. Hæc epiſtola Epiſcoporum Bajcariæ, tamquam ad Joannem VIII. Papam, ſcripta, edita fuit a Joanne Cordeſio

ſis, & aliorum Epiſcoporum, ad eundem Joannem IX., in qua queruntur, unum Archiepiſcopum, & tres Epiſcopos in Slavorum terris, prius Patavienſi Epiſcopo ſubjectis, creatos eſſe: adduntque multa de Moravis ad fidem Chriſti converſis, deque injuriis, quas illi ſibi inferebant. Titulus: „ Summo „ Pontifici, & univerſali (*a*) Papæ, non unius urbis, ſed „ totius orbis, Domino Joanni, Romanæ Sedis gubernatori „ magnifico, humillimi Paternitatis veſtræ filii, Theotmarus „ Juvavenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus: Waldo Friſingenſis: „ Erchenpaldus Eyſtatenſis: Zacharias Sebonenſis; Tatto Ratiſponenſis: Richarius Patavienſis Eccleſiæ Epiſcopus: necnon & univerſus Clerus, populuſque Chriſtianus per totam „ Noricam, quæ & Bavaria vocatur: proſperum in Salvatore „ noſtro profectum, Catholicæ pacis augmentum, & regnum „ optamus æternum. *Incipit*. Anteceſſorum veſtrorum de„ cretis, & Catholicorum Patrum inſtitutis pleniſſime inſtrui„ mur, in omnibus noſtro miniſterio Sacerdotali obſtantibus „ & adverſantibus Romanum appellare Pontificem, ut quod ad „ unitatem concordiæ & ad cuſtodiam pertinet diſciplinæ, nul„ la diſſenſione violetur, ſed ab ipſo ſumma proviſione decer„ natur. *Subjungunt*: Nequaquam enim credimus, quod coa„ cti quotidie audimus, ut de illa ſancta & Apoſtolica Sede, „ quæ nobis Sacerdotalis Mater eſt dignitatis, & origo Chri„ ſtianæ religionis, profluxerit quippiam perverſitatis, ſed „ doctrina & auctoritas Eccleſiaſticæ rationis. Sed venerunt „ ut ipſi promulgaverunt, de latere veſtro tres Epiſcopi, vi„ delicet Joannes Archiepiſcopus, Benedictus & Daniel Epi„ ſcopi, in terram Sclavorum, qui Moravi (*b*) dicuntur, „ quæ

---

deſio poſt Hincmari opuſcula & Epiſtolas anno 1615. Pariſiis: quum jam ab ann. 1611. Monachii in Appendice Chronici Reicherſpergenſis in Bajoaria, opera Chriſtophori Gewoldi cum pluribus aliis antiquis diplomatibus prodiiſſet. At illam ad Joannem IX. anno 900. miſſam eſſe, conſtat, tum ex Epiſcoporum qui ſcribunt ætate, ut diſcitur ex Hundii Metropoli Salisburgenſi Tom. 1. tum etiam ex iis verbis, quæ de Wichino ab Joanne VIII. ordinato Epiſcopo dicuntur Tom. cit. concil. pag. 245. & 500. „ Anteceſſor veſter (nimirum Joannes VIII.) Zventibaldo Duce impetrante Wichingum conſecravit Epiſcopum &c.

a In editione Monachii & Pariſ. titulus hic eſt. „ Summo Pontifici & univerſali Papæ Domino Joanni Romanæ Sedis magnifico gubernatori, humillimi paternitatis veſtræ filii &c.

b *Maravi*, *Maravenſes*, *Moravi*. In edit. Pariſ. & Monachii: „ *Qui Moravi vocantur*. *Et*, *in terram Slavinorum*.

„ quæ Regibus noſtris, & populo noſtro, nobis quoque cum „ habitatoribus ſuis ſubacta fuerat, tam in cultu Chriſtianæ re„ ligionis, quam in tributo ſubſtantiæ ſæcularis, quia exinde „ primum imbuti, & ex Paganis Chriſtiani ſunt facti. Et idcir„ co Patavienſis Epiſcopus civitatis, in cujus Diœceſi ſunt illius „ terræ (*a*) populi ab exordio Chriſtianitatis eorum, quan„ do voluit & debuit, illuc nullo obſtante intravit, & Syno„ dalem cum ſuis, & etiam ibi inventis, conventum frequen„ tavit, & omnia quæ agenda ſunt, potenter egit, & nullus „ ei in faciem reſtitit. Etiam & noſtri Comites, illi terræ con„ fines, placita ſæcularia illic continuaverunt, & quæ corri„ genda ſunt correxerunt, tributa tulerunt, & nulli eis reſti„ terunt; uſquedum inceſſente corda eorum diabolo, Chri„ ſtianitatem abhorrere, & omnem juſtitiam detrectare, bel„ loque laceſſere, & obſiſtere ſæviſſime cœperunt, adeo ut „ via Epiſcopo & Prædicatoribus illo non eſſet, ſed libitu ſuo „ egerunt quæ voluerunt. „ Ex quibus liquet, ante Methodii, Cyrilli, & Raſticis Ducis tempora, Moravos a Francis fidem Chriſtianam jam accepiſſe, ſub Arnone videlicet & aliis Epiſcopis Salisburgenſibus, ſubque Theodorico, & Oſvaldo Slavorum Epiſcopis, aliiſque Presbyteris, ab ipſa Salisburgenſi Eccleſia miſſis eidemque ſubjectis: ab illo vero tempore, quo Raſtices a Regibus Francorum defecit, Epiſcopo & Prædicatoribus Francis viam fuiſſe præcluſam, & Slavicum ſermonem pro Latino in rebus ſacris inductum: quemadmodum Anonymus in libello de Bajoariis & Carantanis ſupra narravit. Pergunt Antiſtites Bajoarii: „ Nunc vero, quod grave nobis videtur & „ incredibile, in argumentum (*b*) injuriæ, jactitant ſe magni„ tudine pecuniæ id egiſſe, qualia de illa Apoſtolica Sede nun„ quam audivimus exiſſe, neque canonum decreta ſanxiſſe, „ ut tantum ſchiſma una pateretur Eccleſia. Eſt enim unus „ Epiſcopatus in quinque diviſus. Intrantes enim prædicti Epi„ ſcopi in nomine veſtro, ut ipſi dixerunt, ordinaverunt in „ uno

a Tom. IX. Conciliorum pag. 499. perperam legitur, *illius tempore populi*.

b Edit. Paris. & Monach. Tom IX Concil. pag. 244. „ In augmentum juſtitiæ ja„ ctitant, ſe magnitudine pecuniæ egiſſe, vos eoſdem præfatos Epiſcopos ad ſe di„ rexiſſe, & in eodem Patavienſi Epiſcopatu talia egiſſe, qualia de illa Apoſtolica „ Sede nunquam exiſſe, neque canonum decreta ſanxiſſe, ut tantum Schiſma una pa„ teretur Eccleſia.

„ uno eodemque Episcopatu, unum Archiepiscopum, (si tamen in alterius Episcopatu Archiepiscopium esse potest) & tres Suffraganeos ejus Episcopos, absque scientia Archiepiscopi, & consensu Episcopi, in cujus fuerunt Dioecesi.„ De Archiepiscopatu & tribus Episcopatibus in Dioecesi Pataviensi a Joanne IX. institutis, sermo redibit, quum ad ann. 900. Hungarorum in Bajoariam & Pannoniam invasionem describam. nunc reliqua Antistitum Bajoariæ verba de Moravis persequor. „ Antecessor vester (inquiunt), idest, Joannes VIII. Papa Zventibaldo Duce impetrante, Wichingum consecravit Episcopum, & nequaquam in illum antiquum Pataviensem Episcopatum eum transmisit, sed in quamdam neophytam gentem, quam ipse Dux domuit bello, & ex Paganis Christianos esse patravit. Quum autem eisdem Sclavis locus familiaritatis apud legatos vestros dabatur, accusabant nos & diffamabant nos in multis, & verbis mendacibus instabant, quia nemo eis vera respondebat, dicentes nos & cum Francis & Alemannis scandalum & discordiam habuisse: quum hoc falsum esse, ex hoc convincitur, quia amicissimi nostri sunt, & caritative cooperantes: & etiam cum ipsis impacatos esse accusabant. Quod non nostra culpa exigente, sed suà protervia faciente, ita fatemur esse. Quia quando Christianitas illa cœpit vilescere, & insuper debitum tributum senioribus nostris Regibus, & Principibus eorum solvere respuerunt, belloque resistere, & gentem nostram cœperunt lacessere; orta est seditio inter illos. Et quoniam armis sibi eos defenderunt, & in servitium redegerunt; idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent, & sive velint, sive nolint, Regno nostro subacti erunt. Quapropter oportet vos ab alto speculari, & moderaminis temperiem præ omnibus tenere, ne pejor pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque serenissimi Senioris nostri, Ludovici videlicet, Imperatores, & Reges (*a*) ex Christianissima Francorum gente prodierunt. Moimarii „ vero

a Ita edit. Paris. & Monach. At Concil. Tom. IX. pag. 500. „ Ludovici videlicet Imperatoris, & Regis „: minus recte: nam Ludovicus puer electus est post Arnulphi patris obitum, Rex Germaniæ, non Imperator. Quare vox, *Imperatores & Reges*, ad ejusdem Ludovici progenitores refertur.

„ (a) vero Sclavi, a Paganis, & Ethnicis venerunt. Illi „ potentia Imperiali Romanam Remp. sublimaverunt: isti da„ mnaverunt. Illi Christianum Regnum confortaveruut, isti „ infirmaverunt. Illi toti mundo spectabiles apparuerunt; isti „ latibulis & urbibus occultati fuerunt. Illorum consilio Apo„ stolica Sedes pollebat: istorum persecutione Christianitas „ dolebat. In omnibus his juvenculus Rex noster (*Ludovicus* „ *Arnulfi Imp. filius*) nulli prædecessorum suorum inferior, „ secundum virtutem a Deo sibi datam, Sanctæ Romanæ Ec„ clesiæ & vobis Summo Pontifici, cum omnibus Regni sui „ Principibus adjutor optat esse fortissimus: omne namque „ Regnum divinitus sibi commissum, ad Dei servitium suum„ que adjutorium unum vult & operatur: unde & pace vi„ get, & concordia gratulatur, atque ad vestram paternitatem, „ sicut patres sui, se pertinere lætatur „. Ad Hungaros transitum faciunt, quorum incursionis in Italiam & Pannoniam caussam, a se amoliuntur, & in ipsos Slavos rejiciunt: qua de re postea sermo erit.

XXIII.
Slavicam quidem linguam in sacris celebrandis præ Latina induxit Methodius, non tamen Græcum Ritũ, aut Græcos Episcopos, & Clericos. Ante Methodii tempora jam Moravos Christiana Sacra accepisse, constat tum ex Annalibus Francorum, tum ex Epistolis Bavariæ Præsulum, tum demum ex Vita SS. Cyrilli & Methodii.

Sed in hac Bajoariorum Præsulum epistola, duo sunt maxime notanda: Primum nempe, quod (ut supra dixi) conqueruntur quidem de novis Slavorum Episcopatibus in Dioecesi (ut ajunt) Pataviensi institutis, deque imminuta Antistitum Juvavensium, quibus olim Moravi omnes subjacebant, jurisdictione: nullam tamen de Latino Ritu in Græcum mutato, aut de Presbyteris & Episcopis Græcis illuc invectis mentionem faciunt. Deinde notanda sunt ea Bajoariorum Antistitum de Slavis Moravis verba „ Venerunt de latere vestro tres Episco„ pi, videlicet, Joannes Archiepiscopus, Benedictus & Daniel „ Episcopi, in terram Sclavorum, qui Moravi dicuntur, quæ „ Regibus nostris & populo nostro, nobis quoque cum habita„ toribus suis subacta fuerat, tam in cultu Christianæ Religio„ nis, quam in tributo substantiæ sæcularis, quia exinde pri-

a Tom. ix. Concil. pag. 500. *Moimarii Sclavi*: idest, Slavi Moravi, quorum primus Dux Moimarus Rasticis pater; & postremus, qui tunc Moravis dominabatur, Zventibaldi filius, & Zventibaldi junioris frater, *Moymarus*, de quo Annalista Fuldensis ad annum 898. „ Inter duos fratres gentis Marahensium, Moymirum vi„ delicet & Zventobolchum, eorumque populum, dissensio atque discordia gravissima exorta est &c. At in edit. Monach. & Paris. Tom. ix. pag. 245, legitur: „ Mora„ vii vero Sclavi a Paganis & Ethnicis venerunt.

„ mum imbuti, & ex Paganis Christiani sunt facti „. Nulla hic mentio Cyrilli ac Methodii, Moravos ad Christi fidem adducentium; quin imo, ante eorum tempora, dicuntur *Moravi a Bajoariis Episcopis ex Paganis Christiani facti*: unde colligitur, non a veritate abhorrere quæ tam in hac Epistola, quam ab Anonymo *de conversione Bajoariorum & Carentanorum* narrantur, nimirum, *non omnes Moravos*, *neque sub Rastice*, *sed sub Zventibaldo Rasticis filio* gentem quamdam „ Moravorum, quam ipse Zventibaldus bello domuit, ex pa„ ganis Christianam effectam fuisse „: Adeoque, si verum est quod de SS. Methodio ac Cyrillo in Moraviam a Rastice evocatis narratur, præcipuum hac in re consilium Rastici fuisse oportet, ut sancti illi Viri a Moravorum gente, quæ ibi irrepserant vitia evellerent, & literas quibus Moravi carebant, edocerent. Id quod apertis verbis in priori vita insinuatur, ubi sic legitur: „ Philosopho reverso Constantinopolim, audiens Ra„ stilaus Princeps Moraviæ quod factum fuerat a Philosopho in „ provincia Chazarorum, ipse quoque genti suæ consulens, „ ad prædictum Imperatorem nuncios misit, nuncians hoc, „ quod populus suus ab idolorum quidem cultura recesserat, „ & Christianam legem observare desiderabat (*ergo id totum* „ *non opera SS. Cyrilli ac Methodii, sed Præsulum Bajoariorum* „ *jam factum fuerat*) verùm doctorem talem non habent, qui „ ad LEGENDUM eos, & ad perfectam legem ipsos edo„ ceat: rogare se talem hominem ad partes illas dirigat, qui „ pleniter fidem & ordinem divinæ legis & viam veritatis po„ pulo illi ostendere valeat. Cujus precibus annuens Impera„ tor, eundem supernominatum Philosophum ad se venire (*a*) „ rogavit, eumque illuc, idest, in terram Sclavorum, simul „ cum Methodio germano suo, transmisit „. En igitur Moravi jam ab idolorum cultu recesserant, Christianam fidem amplexi: Sed literis Slavonicis carebant, quibus inventis, *pleniter fidem*, *& ordinem divinæ legis & viam veritatis* a SS. Cyrillo & Methodio edocti sunt: sacris nimirum Scripturis, & Ecclesiasti-

a Cur Imp. Michael *ad se venire rogavit Constantinum Philosophum*, qui paulo superius dicitur è Chazaria Constantinopolim reversus? uterque enim Constantinopoli degebat. Nimirum, his verbis indigitatur, Constantinum cum Methodio è Constantinopoli in Bulgariam abiisse ad Bogorim Bulgarorum Regem. Inde ergo eos evocavit Michael Imperator, ut in Moraviam pergerent.

siasticis officiis in patriam linguam conversis: de quo Anonymus ille *Methodium* (suppresso Cyrilli nomine) redarguit, dicens: „ Usquedum quidam Græcus, Methodius nomine, noviter „ inventis Slavinis literis, linguam Latinam, doctrinamque „ Romanam: & cetera ut supra „. Etsi enim dicuntur postea *Rex & populus baptizati*; id tamen aut ex præconcepto de conversione Moravorum per Cyrillum ac Methodium facta errore scribitur; (qui error ex authenticis documentis a nobis productis est emendandus:) aut est intelligendum non de Rastice & omni ejus populo, sed de illa duntaxat gente, quæ nondum Baptisma susceperat; quemadmodum in laudata Bajoariorum Antistitum Epistola de Wichingo ab Jo: VIII. PP. ordinato Nitriensi Episcopo asseritur, „ transmisso scil. ad quamdam Neo„ phytam gentem, quam Zventibaldus Rasticis nepos ac in „ Moraviæ Principatu successor bello domitam, ex Ethnica su„ perstitione Christianam fecit.

CAPUT III.

De Moraviæ Episcopis & Archiepiscopis. Refertur ac refellitur Catalogus Græcus Archiepiscoporum Moraviæ & Bulgariæ. Item Catalogus Episcoporum Olomucensium.

HIs de Russorum, Chazarorum, Bulgarorum, & Moravorum ab Ethnica superstitione ad Christi fidem conversione prælibatis, Slavicam historiam prosequor.

I. SS. Cyrillus & Methodius a Nicolao PP. Romam evocati ad reddendam rationem prædicationis Evangelicæ. Ab Hadriano PP. honorifice excepti Ab eodem Methodius consecratus Episcopus, in Moraviam remittitur.

Dum Nicolaus primus (*a*) anno 866. audita Michaëlis Bulgariæ Regis legatione suggerentis, quid se facere salu„ brius oporteret, & quid erga reliquum Bulgaricum adhuc „ Baptismo carentem populum, ut fidei Sacramenta percipe„ ret, agi deberet; simulque (*b*) a Sede Apostolica insti„ tutores & doctrinam expetentis „. Dum, inquam, Nicolaus Papa Legatos suos Paulum & Formosum Episcopum in Bulgariam mitteret, audiens, Cyrillum ac Methodium in Mora-

a Anastas. Bibliothec. in Vita Nicol. I.

b Nicol. I. Epist. 70. ad Hincmarum & Archiepiscopos, & Episcopos in Regno Caroli Regis Ecclesias constitutas regentes.

via (*a*) „ parvulos eorum literas edocere, officia Ecclesiasti-
„ ca instruere; sicque abrasis & exstirpatis de agro illo pestife-
„ ro multifariis vitiorum sentibus, Divini Verbi gramina semi-
„ nare; valde lætus super his, quæ sibi ex hoc (*a missis utique*
„ *in Bulgariam legatis*) relata fuerant, redditus, mandavit,
„ & ad se venire illos literis Apostolicis invitavit. Quo nuncio
„ illi percepto, valde gavisi sunt, gratias agentes Deo, quod
„ tanti erant habiti, quod mererentur ab Apostolica Sede vo-
„ cari. Mox igitur iter aggressi, duxerunt etiam secum aliquos
„ de discipulis suis, quos dignos esse ad Episcopatus honorem
„ recipiendum censebant. Sicque post aliquot dies Romam
„ applicuerunt. Sed quum ante non multos dies supradictus
„ Papa Nicolaus transiisset ad Dominum (*obiit autem die* 13.
„ *Novemb. anni* 867.) Secundus Hadrianus, qui illi in Ro-
„ mano Pontificatu (*die* 14. *Decembris ejusdem anni* 867.)
„ successerat, audiens, quod præfatus Philosophus (*Constan-*
„ *tinus seu Cyrillus*, *Methodii frater*) Corpus B. Clementis,
„ quod studio suo repererat, secum deferret, valde nimis
„ exhilaratus est, & extra Urbem cum Clero & Populo, pro-
„ cedens obviam illis, honorifice satis eos recepit... Multis ita-
„ que gratiarum actionibus præfato Philosopho pro tanto bene-
„ ficio redditis, consecraverunt ipsum & Methodium in Epi-
„ scopos, necnon & cæteros eorum discipulos in Presbyteros
„ & Diaconos „. Nimirum decrevit Hadrianus Papa, utrum-
que fratrem in Episcopos consecrare, sed quum Cyrillus Episco-
patui renunciasset (quippe qui diem transitus sui imminere si-
bi sentiebat) solus Methodius Episcopalem consecrationem ac-
cepit, quemadmodum Auctor posterioris eorumdem vitæ tra-
dit. „ Factus ergo Moravorum Antistes, gregem commissum
„ curæ suæ discreta pietate monuit, docuit, & correxit, evel-
„ lens nocua, salubria seminans. Ecclesias Dei ad culmen summi
„ honoris erigens, mira exercens, unumquemque a polluta re-
„ ligione discedere persuasit, & Baptismum Christi induere.

II. Apud Jo. VIII. Papam accusatur Methodius Episco-

Porro Methodium ab Hadriano II. Papa ordinatum fuisse Episcopum Moravisque directum, diserte testatur Joannes Papa VIII. in Epist. CXCIV. data XVIII. *Kal. Jul. Indict.* XII. hoc est,

a Auctor prioris Vitæ SS. Cyrilli & Methodii de sacra eorum in Moraviam expeditione.

est, die 14. Junii anno 879. *Ad Tuventarum* (*a*) *de Maruana* (leg. Maravia seu Moravia) in qua hortatur, ut omnem falsam doctrinam rejiciens, in Romanæ Ecclesiæ fide maneat; miraturque, Methodium aliter, quam fuerat professus, docere: & propterea a se vocatum fuisse significat. „ Scire volumus, quia nos qui per Dei gratiam B. Petri Apostolorum „ Principis vicem tenemus, pio amore vos quasi carissimos filios amplectimur, & paterna dilectione amamus; nostrisque „ assiduis precibus vos omnes Jesu Christo Domino commendamus, orantes semper pro vobis, ut Deus omnipotens, „ qui corda vestra illuminavit, & ad viam veritatis perduxit, „ in bonis operibus confirmet, & usque ad finem in recta fide „ bonaque actione decoratos vos atque incolumes dignetur „ perducere. Quod autem, sicut Joanne Presbytero vestro, „ quem nobis misistis, referente didicimus, in recta fide dubitatis; monemus dilectionem vestram, ut sic teneatis, sic „ credatis, sicut Sancta Romana Ecclesia ab ipso Apostolorum „ principe didicit, tenuit, & usque in finem sæculi tenebit, „ atque per totum mundum quotidie sanctæ fidei verba rectæque prædicationis semina mittit: & sicut Antecessores nostros, „ sanctos videlicet Sedis Apostolicæ Præsules, parentes vestros ab initio docuisse cognoscitis. Si autem aliquis vobis, „ vel Episcopus vester, vel quilibet Sacerdos, aliter annunciare, aut prædicare præsumpserit, zelo Dei accensi omnes „ uno animo unaque voluntate doctrinam falsam abjicite, stantes & tenentes traditionem Sedis Apostolicæ. Quia vero „ audivimus, quia METHODIUS vester Archiepiscopus, ab „ Antecessore nostro Hadriano scilicet Papa ordinatus, vobisque directus, aliter (*b*) doceat, quam coram Sede Apostolica se credere verbis & literis professus est, valde miramur: tamen propter hoc direximus illi, ut absque omni „ occa-

pus Moravorum, quod aliter doceret, ac Romæ professus fuerat. Romam anno 879. evocatur, vetaturque Slavicum sermonem in sacris adhibere. Binæ hac de re Joannis Papæ Epistolæ.

a Leg. *Tuvennatabare de Moravia*: qui una cum aliis Michaelis Bulgarorum Regis Legatis in Synodo VIII. Oecumenica Act. IX. & X. consedisse legitur. Vide Tom. 8. Concil. Labb. pag. 1124. & 1359.

b Hansizius Tom. I. Germ. Sacr. pag. 165. Ceterum de erroribus illis, qui Methodio erant criminatione quorundam impositi, quamquam proditum haud sit, prudenti tamen conjectura, putamus fuisse Schisma Photii. Hic homo fanaticus Animas in homine duas adstruebat: grassatus inde ad Patriarchatum Cpnum, Bulgaros ab obsequio Romanæ Sedis in partes suas attrahere studuit. Inde Schisma conflatum quod

„ occasione ad nos venire procuret; quatenus ex ore ejus audiamus, utrum sic teneat & credat, sicut promisit, an non. Nimirum Salisburgensis Archiepiscopus videns Methodium ab Hadriano Papa Antistitem Moravorum consecratum, noviter inventis Slavinis literis vilescere fecisse cuncto populo Missas Ecclesiasticumque officium eorum qui hoc Latine celebrabant; ea videtur Accusationum capita adversus ipsum ad Pontificem Joannem misisse, quæ in Libello de conversione Bajoariorum & Carentanorum a nobis supra laudato continentur; ægre enim ferebat, novum Episcopatum in sua, uti existimabat, Diœcesi Salisburgensi erectum fuisse; quumque adversus Pontificis summi auctoritatem, a quo is Episcopatus fuerat institutus, contendere videri nollet, Methodio crimini vertit, quod aliter doceret, quam coram Sancta Romana Ecclesia professus fuerat: „ Usquedum (inquiens) quidam Græcus, Methodius „ nomine, noviter inventis Slavinis literis, linguam Latinam „ doctrinamque Romanam atque literas auctorabiles Latinas „ Philosophice superducens, vilescere fecit cuncto populo ex „ parte Missas & Evangelia, Ecclesiasticumque officium illo- „ rum, qui hoc Latine celebraverunt „. Hinc Joannes Papa memoratam ad Tuventarum Moraviæ Ducem Epistolam dedit, necnon alteram ad eundem Methodium, ordine cxcv. datam, ut supra, sic inscriptam: *Reverendissimo Methodio Archiepiscopo Pannoniensis Ecclesiæ*: qua præcipit ei, ut ad se veniat, ut de ejus doctrina cognoscere possit: Missas interim Sclavonica lingua celebrari prohibet. „ Prædicationis tuæ (inquit) do- „ ctrinis populum Domini, tibi quasi Spiritali Pastori commis- „ sum, salvare instruereque quum debeas; audivimus, quod „ non ea, quæ Sancta Romana Ecclesia ab ipso Apostolorum „ Principe didicit, & quotidie prædicat, tu docendo doceas, „ & ipsum populum in errorem mittas. Unde his Apostolatus „ nostri literis tibi jubemus, ut omni occasione postposita, ad „ nos

quod tum gliscere per Illyricum & Pannoniam, subflaminante præcipue Aquilejensi Patriarcha, cœperat, errore cum primis de Processione Spiritu Sancti propagato. Græcus erat Methodius, & doctrinam suam barbara lingua tradiderat, & Photii Schisma ad multos manarat. Pronum igitur erat, ut per malevolentiam quorundam suspicio criminis & Methodium afflaret; præcipue quum melior peregrinus, & novi moris in aliena segete oculis minus æquis aspiceretur. Aut hoc igitur erat, aut alii quipiam Ritus Græcis affines, & Romanis dispares, quos in loco errorum accusatores posuerant. Cetera.

„ nos de præsenti venire procures, ut ex ore tuo audiamus, „ & cognoscamus, utrum sic teneas, & sic prædices, sicut ver- „ bis & literis te Sanctæ Romanæ Ecclesiæ credere promisisti, „ aut non; ut veraciter cognoscamus doctrinam tuam. Audi- „ mus etiam, quod Missas cantes in Barbara, hoc est, in Sla- „ vina lingua; unde jam literis nostris per Paulum Episcopum „ Anconitanum tibi directis, prohibuimus, ne in ea lingua Sa- „ cra Missarum solemnia celebrares; sed vel in Latina, vel in „ Græca lingua, sicut Ecclesia Dei toto terrarum orbe diffusa & „ in omnibus gentibus dilatata cantat. Prædicare vero, aut ser- „ monem in populo facere tibi licet, quoniam Psalmista omnes „ admonet Dominum gentes laudare; & Apostolus: Omnis „ inquit, lingua confiteatur, quia Dominus Jesus in gloria est „ Dei Patris „. Tam in hac Epistola 195. quàm in antecedente 194. Methodius a Joanne Papa vocatur *Archiepiscopus*, & cum addito, *Pannoniensis*, idest Moraviæ, quæ tunc temporis Pannoniam usque ad Dravum fluvium complectebatur; non quod revera Episcopum sibi subjectum haberet: solus enim sine subjecto Episcopo, Ecclesiam Moravensem regebat: Sed honoris causa dumtaxat, & quia postea factum est, ut vere *Archiepiscopi titulum & dignitatem obtinuerit*, quando ab eodem Joanne Papa Romam evocatus, secum in Moraviam reduxit *Wichinum* Nitriensi Ecclesiæ ordinatum Episcopum, ac sibi tamquam Archiepiscopo, ab ipso Pontifice subjectum; tunc enim, & non antea vere fuit Methodius Moraviæ Archiepiscopus. Id quod exemplo Bulgarorum adhuc magis confirmatur. Bulgarorum Rex Michaël, ut supra dictum est, postquam Methodius ipse picturam illam secundi Dominici Adventus fecisset, ad Christi fidem conversus, missis anno 866. Romam Legatis, inter cætera quæ a Nicolao Papa postulavit, hoc fuit, ut *Patriarcha* scilicet Bulgaris daretur. Cui petitioni Nicolaus Pontifex in Epistola ad Consulta Bulgarorum cap. 72. sic respondit: „ Requisistis, si liceat in vobis Patriarcham ordinari. Sed „ de hoc nihil definitive respondere possumus, priusquam Le- „ gati nostri, quos vobiscum mittimus, reversi fuerint, ut „ nobis, quæ inter vos multitudo sit, & unanimitas Chri- „ stianorum, renuncient. Nam interim Episcopum habetote: „ & quum, incremento divinæ gratiæ, Christianitas ibi fuerit „ dila-

,, dilatata, & Episcopi per singulas Ecclesias ordinati; tunc ,, eligendus est inter vos unus, qui si non Patriarcha, certe ,, Archiepiscopus appellandus sit, ad quem omnes concurrant. Hæc Nicolaus Papa de Bulgaris: quibus sicut initio unus a Romano Pontifice præficiendus (a) fuisset Episcopus, non Archiepiscopus: ita & Methodius non Archiepiscopus, sed Episcopus Moravensem Ecclesiam tandiu administravit, donec solus fuit Moravorum Antistes.

III. Pagii allucinatio circa Weleradiensem Archiepiscopatum a S. Cyrillo, ut putat, erectum. Joannes Papa Sergium Slavum a Georgio pseudo Episcopo ordinatum Belogradensem Episcopum, deponit.

Quod igitur scribit Pagius ad annum 880. num. v. ,, Moraviæ principatus & jurisdictio Metropolitana in eo instituta, ,, complectebatur Pannoniam usque ad Dravum fluvium; populosque inibi habitantes Methodius ad Christi fidem perduxerat: hinc in Epistola Joannis Papæ CXCV. Methodius dicitur *Archiepiscopus Pannoniensis Ecclesiæ*: & in Epistola citata CCXLVII. *Reverendissimus Archiepiscopus Morabensis* ,, : hoc inquam, eo modo est intelligendum, quem supra exposuimus: idest, quando Wichinus factus Episcopus Nitriensis sub Methodio Archiepiscopo; non ante ipsius Wichini consecrationem. Falsum est proinde, quod ibidem subjungit Pagius: ,, In eadem Epistola Joannes Papa Archiepiscopatus Welehradiensis in Moravia a S. Cyrillo instituti jura confirmat ,, . Equidem semel, iterum, ac tertio Epistolas omnes Joannis VIII. Papæ percurrens, quæ Tomo IX. Concil. Labb. a pag. 2. ad pag. 247. continentur; nihil tamen reperire potui eorum, quæ Pagius in Epist. CXCV. vel CCXLVII. legisse se perhibet de *Welebradiensi Archiepiscopatu a S. Cyrillo in Moravia instituto*. Quin imo in aliis Joannis Papæ Epistolis, nimirum CXCIV. & CCLXVIII. in quibus *Methodii*, aut *Moraviæ principum* fit mentio, ne verbum quidem de *Welebradiensi Archiepiscopatu*; sed neque de *Cyrillo ipso*, nisi in Epistola CCXLVII. ubi *Constantinus quidam* seu, *quondam Philosophus Sclavonicarum literarum inventor* appellatur. In quanam igitur Joannis Papæ Epistola id legerit Pagius, divinare nequeo. Fortasse memoriæ lapsu vir impense doctus, pro *Sergio Belogradensi Episcopo*, Cyrillum substituit, aut a Cyrillo existimavit *Episcopatum* illum *Belogradensem* institutum. In Epistola siquidem LXXV. ad *Michaëlem Regem Bulgarorum* data *Indict.* XI. *die* 16. *Aprilis*, anno 878. Joannes

a Nisi scil. Bulgari a Græcis postea Archiepiscopum Theophylactum accepissent.

nes Papa VIII. *Sergium* illum a *Georgio* quodam ordinatum, omni gradu Ecclesiastico dejectum decernit in hæc verba, Tom. ix. Concil. Labb. pag. 61. „ Ceterum gloria vestra sciat, „ Sergium Eunuchum, qui quum genere Sclavus esset, & „ multis pravitatibus irretitus, Sacerdotium per surreptionem „ obtinuit, & post etiam aliis detectus, & convictus excessi- „ bus, ab Episcopo tunc suo depositus fuisse dignoscitur, & „ post indigne satis a Georgio, qui falso sibi Episcopi nomen „ usurpat, ad Episcopatum Belogradensem provectus est, „ Apostolorum Principum, & Sanctorum Canonum auctorita- „ te, etiam nostri esse sententia decreti depositum: quod tam „ vobis, quam vestræ omnium generalitati canonice patefaci- „ mus, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur, ne, „ quod non optamus, simili cum eis pœna judicii teneantur „ astricti „. Verùm quid hæc ad S. Cyrillum? Quid ad Archie-piscopatum Vvelehradiensem a Cyrillo institutum? Cyrillus Romæ sub Hadriano II. anno 868. ineunte, Episcopatui renuncians, in monastico instituto obiit, quemadmodum illius Acta testantur. Non igitur Archiepiscopatum Velegradiensem instituit, non rexit; non is demum fuisse potuit Episcopus, qui, Joanne Papa teste, Sergium eunuchum super multis convictum criminibus deposuit, aut Velegradensem Episcopum consecravit. Errandi ansam Pagio, ut mihi videtur, præbuit *MSS. Florarium SS. Cyrilli ac Methodii*, in quo ad diem ix. Martii apud Henschenium pag. 12. legitur: „ In Maravia ci- „ vitate Vvelligrad SS. Cyrilli & (*a*) Motudii Episcoporum „ & Confessorum „: Vel Jacobus de Voragine ann. 1292. creatus Genuensis Archiepiscopus, qui in Vita S. Clementis, Cyrillum vocat *Moranorum*, ideft Moravorum, *Episcopum*, his verbis: „ Deinde prædictus Philosophus cum corpore S. Cle- „ mentis Romam venit, & multis ostensis miraculis, in Ec- „ clesia quæ nunc dicitur S. Clementis, honorifice corpus collo- „ catum fuit. In quadam autem chronica legitur, quod mari ab „ illo loco exsiccato, a B. Cyrillo Moranorum Episcopo Romam „ translatum est „. Conjunxit enim Pagius hæc duo, quæ certe in Cyrillo fuerant omnino separanda: nimirum, quum Cyrillus dictus fuerit (etsi perperam) *Moravorum Episcopus*, quum-

a Sic.

que *Vvelligrad* esset unus è præcipuis Moraviæ Episcopatibus, Pagius existimavit, Vvelligradiensem Moraviæ Episcopatum a Cyrillo fuisse institutum.

IV. De Agathone Moravorum, Gabriele Achridæ, & Simeone Debelti Episcopis, a Photio in sua Pseudosynodo anni 879. commemoratis. Deque Silvestro, qui a Quieno dicitur Bulgaris per Hadrianum Papam consecratus Episcopus.

In Pseudo-Synodo Photiana (*a*) habita, seu potius conficta, anno 879. mense circiter Novembri (*b*) consedisse dicuntur, inter Metropolitas quidem Ἀγαθὼν Μωράβων, *Agathon Moravorum*; inter Episcopos autem Γαβριὴλ Ἀχρίδης, *Gabriel Achridæ*, & Συμεὼν Δεβέλτου, *Symeon Debelti*, quorum nempe primus fuerit Moraviæ Antistes: duo alii Bulgarorum Episcopi. Verum ad *Agathonem* quod spectat, jam supra vidimus, sed & mox fusius demonstrabimus, Moravis ab anno 868. usque ad ann. saltem 899. Archiepiscopum Methodium, & ab anno 879. usque ad ann. 900. Wichinum Episcopum præfuisse; quo temporis spatio, dum scil. Moravorum Duces essent Rastislaus & Zventopulchus, Latini Sacerdotes & Episcopi, non Græci in Moravia rei sacræ præerant; proinde non Moravorum, sed Bulgarorum, Episcopus *Agathon* fuit, uti mox demonstrabitur, tametsi certum non est, illum ei Pseudosynodo interfuisse. Hoc ipsum de *Gabriele & Simeone* dicimus: nam tum Debeltus, tum Achrida tunc temporis, quum in potestate Bulgarorum essent, Episcopis destitutæ erant. Anno quippe 812. „ Crumus Bulgarorum Princeps, quum Debeltum obsidione „ cepisset, oppidanos cum Episcopo in regionem aliam trans- „ portavit „ Theophane teste. Quare dum Quienus Tom. 1. Orient. Christ. p. 1184. in Catalogo Episcoporum Debelti, num. 5. *Simeonem* Synodo Photianæ subscripsisse asserit, mox num. 6. Anonymum Episcopum recenset a Crumo, capto Debelto, in Bulgariam translatum; dupliciter allucinatur: primum quidem, fictitium Simeonem Sancto *Eustratio, Jovino, Athanasio & Ælio Publio Julio*, veris Debeltanis Episcopis, adnumerans: deinde anonymum illum Episcopum a Crumo anno 812. Michaëlis Curopalatæ 1. in Bulgariam abductum postponens Simeoni, Synodo Photianæ anno 879. confictæ subscribenti.

a Tom. xi. Concil. edit. Venetæ anni 1730. pag. 338. & seq. ex MSS. Græco Codice Bibliothecæ Vaticanæ, permissu Clementis XI. Pont. max. transcribi fecit, ediditque Harduinus Tom. 6. collect. Concil. pag. 213.

b Nam Actio 2. habita die 17. Novemb. Ind. 13. feria tertia dicitur Tom. xi. Concil. edit. Venet. pag. 359.

ti. Errat item vir cæteroquin impenſe doctus, dum Tom. cit. pag. 1174. Seriem Antiſtitum Adrianopolitanorum texens, num. 8. poſt *Manuelem* anno circiter 814. a Murtagone Bulgarorum Principe, ut ſupra dixi, Martyrio affectum, *Theophylactum* recenſet his verbis: „ Hadrianopolis Epiſcopus ſeculo „ nono medio ſedebat Theophylactus, qui anno 845. a Theo- „ dora Auguſta in Bulgariam miſſus eſt, ut ſororem Bogoris „ Regis ipſumque Regem Chriſtianæ fidei doctrina imbueret. „ Cæterum Theodoſius Cupharas vocatur a Cedreno „. Confuſa omnia. Neque Theophylactus, neque Epiſcopus Hadrianopolis; ſed *Theodorus Cupharas* Monachus is fuit, idemque apud Bogorim captivus, Theodoræ Auguſtæ opera, cum ſorore ipſius Bogoris quæ captiva Byzantii in Aula degebat, commutatus. Vide quæ ſupra ſunt narrata. Quo vero anno Synodum ſuam Photius commentus eſt, ideſt, Chr. 879., Epiſcopus ad Bulgaros ſummiſſus a Græcis fuerat *Georgius*, quem Cl. Quienus poſt *Silveſtrum* & *Gabrielem*, num.3. inter Achridenſes Archiepiſcopos enumerat Tom. 2. Orient. Chriſt. pag. 286. & ſeq. ſic ſcribens: „ Ex quo Bulgari, Illy- „ rici provincias varias occuparunt, nemo in illis Epiſcopus „ exſtitiſſe reperitur, quum barbara illa gens inanium deorum „ cultui deditiſſima eſſet. Ubi vero, Deo demum favente, „ Bulgari Chriſti fidem religionemque admiſerunt, primus „ ipſorum Antiſtes & Archiepiſcopus fuit Silveſter nomine, „ ab Hadriano Papa II. pro Marino Diacono, quem Rex ordi- „ nari antea poſtularat „. Hæc Quienus. Verum *Silveſter* quidem ad Bulgaros ab Hadriano Papa fuit miſſus, ut ipſum eligerent, & ad ſe mitterent conſecrandum Epiſcopum: non tamen ab ipſis Bulgaris electus eſt, aut a Papa conſecratus: „ Superiore tempore (inquit Gulielmus Bibliothecarius in „ vita Hadriani II.) Formoſus Portuenſis & Paulus Populo- „ nienſis venerabiles Epiſcopi, qui cum cæteris *anno* 866. juſ- „ ſu SS̃mi Papæ Nicolai, cauſa prædicationis deſtinati fue- „ rant, remeantes, de Chriſtianitate Bulgarum ac omnimoda „ ſubjectione, qua ſpecialiter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ devo- „ tiſſima colla ſummiſerant, Sedem Apoſtolicam recrearunt, „ & Michaëlis Bulgarici Regis Legatum, Petrum nomine, „ Summo Pontifici præſentarunt. Qui Legatos cum donis re-

„ galibus, regias quoque literas obtulit, Summum Præsulem „ summopere deprecantes, ut aut Marinum sibi bene com- „ pertum Diaconum, Archiepiscopum consecratum remitteret, „ aut aliquem ex Cardinalibus dumtaxat suæ Ecclesiæ, virum „ sapientia, persona, vitaque Archiepiscopatu dignissimum, „ Bulgaris eligendum dirigeret, quem post approbationem, „ denuo remeantem, Archiepiscopali ministerio sublimaret: „ Sed Marino Constantinopolim missaticum devotissime, ut dixi- „ mus, sortito, Summus Pontifex Silvestrum quemdam Bulgaris „ eligendum direxit, quem cum Leopardo Anconitano & Do- „ minico Tarvisiensi Episcopis, simul & literas pro Archiepi- „ scopo, aut Formoso Portuensi Episcopo remittendo impor- „ tunissime deprecantes remittentibus Bulgaris, magna sub ve- „ locitate recepit: quibus inter nonnulla rescripsit, ut quem- „ cumque nominatim devotio regalis exprimeret, eum sine „ dubio Pontificalis provisio Bulgaris Archiepiscopum commo- „ daret. At vero Bulgarum Rex expectationum moras diu- „ tius ferre non valens, ad Græcorum Imperatorem, eundem „ Petrum, quem a Roma sine desiderii sui effectu sero recepe- „ rat, cum aliis e latere suo Constantinopolim, requisitionis gra- „ tia, cui potissimum Bulgaria pertinere deberet, emisit „. Cetera supra sunt recitata. Non igitur *Silvester* ordinatus est Bulgarorum Episcopus, sed missus tantummodo in Bulgariam, ut, si Bulgaris placeret, eligeretur & Romam consecrandus mitteretur: quod tamen factum non est: sed anno 870. a Græcis missus in Bulgariam Episcopus, & Latini omnes e Bulgaria ejecti.

V. Agathon, non Theophylactus, a S. Ignatio ad Bulgaros missus primus Episcopus.

Allatius in Rob. Creyghtoni Apparatum, versionem & notas ad historiam Concilii Florentini scriptam a Silvestro Syropulo, exercitat XV. a p. 251. merito Creyghtonum refellit, quod is Theophylactum hunc a S. Ignatio ad Bulgaros missum, per summam inscitiam dicat a Photio missum fuisse, eundemque confundat cum altero Theophylacto ex Chrysostomi commentariis suas lucubrationes concinnante. Circa hujus Episcopi ad Bulgaros a S. Ignatio missi personam, ego quidem Baronio, Pagio, & Allatio, Viris doctissimis, libenter subscribo. At circa ejus nomen, conjecturam meam eruditis Lectoribus expendendam submitto. Non *Theophylacti*, sed *Agathonis* nomen

men ei fuisse videtur. Id ego conjicio ex Annalista Fuldensi, cujus ad annum Chr. 873. hæc sunt verba. „ Mense Novem„ bri Agathon Archiepiscopus Basilii Græcorum Imperatoris „ Legatus, ad renovandam pristinam amicitiam, cum Episto„ lis & muneribus ad Ludovicum (*Germaniæ*) Regem venit. „ Quem Rex honorifice suscepit & absolvit „. Inter eos, qui anno 869. & 870. Synodo Octavæ œcumenicæ interfuere, nullus Agatho Archiepiscopus legitur. In Synodo tamen Photiana anno 879. celebrata, *Agathon Moravorum Archiepiscopus* subscriptus est, aut saltem confingitur. Hinc conjectari licet, *Agathonem Archiepiscopum*, post absolutam Octavam Synodum, a S. Ignatio consecratum Bulgaris Archiepiscopum, quem Photius *Moravorum* Præsulem appellat: communi scilicet Schismaticorum ejus temporis errore aut fraude, qui quum Episcopos Bulgariæ recensent, eos cum Moravis Episcopis confundunt. Vide Indicem Græcum Archiepiscoporum Bulgariæ a Quieno Tom. 2. Orient. Christ. a pag. 289. editum, in quo S. Methodius (qui certe Episcopus Bulgarorum non fuit, sed Moravorum) primus post adductos ad Christi fidem Bulgaros ejus gentis Episcopus numeratur.

VI. Georgius, non Gabriel, post Agathonem, Episcopus a Græcis summissus Bulgariam curabat.

Quienus fidem Photio adjungens, rejecto Theophylacto, (quem Baronius num. 52. & Pagius num. 21. ad annum 870. primum Bulgaris a S. Ignatio Patriarcha datum Archiepiscopum tradunt;) rejecto etiam *Agathone*, cujus modo mentionem feci;) *Gabrielem* substituit, quem tamen, eo quod *Achridensis*, teste Photio, esset, inter Metropolitas non esse censendum pronunciat, *quia nempe Achridæ nondum Bulgarorum Archiepiscopus consistebat*. Sed fictitium esse hunc Episcopum, suadet, tum mala fides Photii, quem constat Acta illius Pseudosynodi confinxisse; tum indubitata Joannis Papæ VIII. auctoritas, qui in epist. 75. ad Michaëlem Bulgarorum Regem die 16. *Apr. Ind.* XI. hoc est, anno Chr. 878. data, anno videlicet, ante illam pseudosynodum Photianam, *Georgium* tunc temporis in Bulgaria Episcopum egisse affirmat: „ Ceterum „ (inquiens) gloria vestra sciat, Sergium Eunuchum, (*a*) „ qui quum genere Sclavus esset, & multis pravitatibus irre„ ti-

a *Eunuchum*. Ita Tom. 9. Concil. Labb. pag. 61. At Quienus Tom. 2. Orient. Christ. pag. 288. *Sergium Monachum*.

„ titus, Sacerdotium per subreptionem obtinuit; & post etiam „ super aliis detectus & convictus excessibus, ab Episcopo „ tunc suo depositus fuisse dignoscitur; & post indigne satis a „ Georgio, qui falso sibi Episcopi nomen usurpavit, ad Epi- „ scopatum Belogradensem provectus est, Apostolorum Prin- „ cipum & sanctorum Canonum auctoritate, etiam nostri esse „ sententia decreti depositum „ Georgius ille,qui Sergium Belogradensem Episcopum creaverat, Metropolita proindeBulgariæ habebatur, quem PP.Joannes falso sibi Episcopi nomen vindicare ait, quia Romana Ecclesia Episcopos Græcos non admittebat, qui Bulgarorum Ecclesias sine suo nutu curabant, uti notat idem Quienus Tom. cit. pag. 289. Cui adde, si placet, eundem Georgium idcirco non fuisse simul cum Sergio a Papa Joanne depositum, sed declaratum dumtaxat *falsi nominis Episcopum*, quia nempe jam ordinatus a S. Ignatio cujusdam alterius loci Episcopus, ad Bulgaros post Agathonem advenerat: adeoque Bulgarorum quidem Ecclesiam regebat, sicuti eam Episcopi Paulus & Formosus aliquandiu curaverant; non tamen ad titulum certæ Bulgaricæ urbis consecratus ita fuerat, quemadmodum ipse Sergium Belogradensem in Bulgaria Antistitem creavit. Hinc Joannes Papa de Sergio quidem subjungit: „ quod tam vobis, quam vestræ omnium generalitati ca- „ nonice patefacimus, ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non reci- „ piantur; ne, quod non optamus, simili cum eis pœna te- „ neantur astricti „: De Georgio vero nihil aliud adjungit, nisi quod illum *falsi nominis Episcopum*, idest, falso eam Diœcesim sibi usurpantem, declarat.

VII. Catalogus Archiepiscoporum Bulgariæ a Græco Schismatico Auctore concinnatus, apud Cangium & Quienum.

Ceterum Cangius in Familiis Augustis Byzantinis Cap. 28. de stemmate Comnenorum p. 174. ex Cod. MSS. Bibliothecæ Regiæ sign. 2423. Quienus quoque ex eodem Cod. Regio, an ex altero sign. 1004. Archiepiscoporum Bulgariæ seriem recensentes, primo loco enumerant *Protogenem Sardicæ Archiepiscopum*, per quem, ut ibi legitur, Sancti Patres, Nicæni nempe, „ Philosophum qui sancto Spiritui detrahebat, confutaverunt, „ ut fertur (*a*) in Gestis ejusdem primæ Synodi „. Tum vero nulla facta *Silvestri*, *Theophylacti*, *Gabrielis* aut *Georgii* men-

a Uti habetur in Actis Nicænæ Synodi a Gelasio Cyziceno conscriptis lib. 2. cap. 10.

mentione, statim Auctor Græcus ejus Indicis subjicit: Μεθόδιος ὁ αὐτάδελφος τῦ ἁγίε Κυρίλλε τῦ φιλοσόφε, χειροτονηθεὶς παρὰ Νικολάε πάπα τῦ μετὰ Ἀδριανὸν ἐν Ῥώμῃ, Μορύξου (lego (*a*) Μοράβε, vel potius Μοράβων) τῆς παννονίας ἀρχιεπίσκοπος: „ Methodius germanus S. Cyrilli Philosophi frater, qui a Nicolao Papa Hadriani successore (*imo decessore*) Romæ ordinatus est Moryxi (*Moraviæ seu Moravorum*) in Pannonia Episcopus „. Post Methodium in Indice tertius numeratur, Γοράσδος χειροτονηθεὶς παρὰ Μεθοδίε, εἶθ' ὕστερον ἐκδιωχθεὶς παρὰ τῶν πνευματομάχων „ Gorasdus ordinatus a Methodio, exagitatus subinde a Spiritus Sancti impugnatoribus „. Post Gorasdum quartus subjungitur, Κλήμης γενόμενος ἐπίσκοπος τιβεριεπόλεως, (*b*) ἤτοι βελήκης, ὕστερον δὲ ἐπιτραπεὶς παρὰ βορίσε Βασιλέως ἐφορᾶν καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς Βελγαρικῆς Βασιλείας, ἤγεν ἀπὸ Θεσσαλονίκης μέχει Ἱεριχὼ, καὶ Βαννίνων, ἤτοι Σηπιάτω: „ Clemens, Episcopus primum Tiberiopolis, „ seu Belices, cui Borises Bulgarorum Rex concessit tertiam „ Regni sui partem curare, idest a Thessalonica ad Hiericho „ & Bannina sive Sepiati regionem „. Quintus succedit, Δαμιανὸς ἐν Δωροσόλῳ, τῇ νῦν δρήςᾳ, ἐφ' ὧ καὶ ἡ Βελγαρία τετίμηται, αὐτοκέφαλος. ὗτος πατριάρχης ἀνηγορεύθη παρὰ τῆς Βασιλικῆς συγκλήτε, κελεύσει τῦ Βασιλέως Ῥωμανῦ τῦ λακαπηνῦ, ὕστερον δὲ καθῃρέθη παρὰ τῦ Ἰωάννε τῦ Τζιμισκῆ: „ Damianus „ Dorostoli sedens, quæ nunc Drista dicitur; quo Ecclesiam „ administrante, Bulgaria Autocephaliæ honore decorata est. „ Hic Patriarcha renunciatus fuit ab Imperiali Senatu, jussu „ Imperatoris Romani Lacapeni: subinde vero a Joanne Tzemisce destitutus est „. Sequitur sextus, Γερμανὸς, ὁ καὶ Γαβριὴλ, ἐν Βοδίνοις, καὶ ἐν τῇ πρέσπῃ, „ Germanus, qui & „ Gabriel, Bodinis & Prespæ sedens „. Septimus: Φίλιππος ἐν λυχνίδῃ προσαγορευομένῃ, νῦν δὲ Ἀχρίδῃ, *Philippus, qui Lychnidæ sedit, quæ nunc Achrida dicitur*. Reliqui novem, videlicet, *Joannes*, *Leo*, *Theodorus*, *Joannes*, *Theophylactus*, *Leo*, *Michael* qui & *Maximus*, & *Joannes* Monachus

---

a Verba hæc sunt Quieni t. 2. pag. 289. At apud Cangium loc. cit. Βοράβε τῆς παννονίας. *Borabi Pannoniæ*.

b Τιμεριεπόλεως. & Βορίσε, & καὶ Καννίνων, ἤτοι τὰ σηπιάτα. Apud Cangium loc. cit.

chus *Comnenus*, qui in fæculo Adrianus dicebatur, filius Iſaacii Comneni, fratris Alexii Comneni Imperatoris.

VIII. Methodius in numero Archiepiſcoporum Bulgariæ perperam collocatur. Item *Goraſdus* ab ipſo Methodio ordinatus, non recte dicitur.

Ex hoc Indice patet, primum Bulgarorum Archiepiſcopum juxta mentem hujus Græci Auctoris, qui circa annum 1100. ſcribebat, fuiſſe *Methodium*, a Romano Pontifice ordinatum *Moravorum in Pannonia Epiſcopum*: quod tamen ſtare nequit: nam Bulgari quidem, ut ſupra dixi, Chriſtianæ fidei rudimenta a Methodio acceperunt: at vero Methodius (*a*) dum in Bulgariam venit, Epiſcopus omnino non erat. Sed neque poſtea ad Bulgaros miſſus fuit Epiſcopus, verum ad Moravos, uti ex epiſtolis Joannis Papæ colligitur. De *Goraſdo*, qui in Indice a Methodio Bulgariæ Epiſcopus ordinatus dicitur, hæc habet Quienus loc. cit. „ In Indice Conradus tertius numeratur, qui Bulgaris ordinatus a Methodio, exagitatus „ ſubinde fuit a Spiritus Sancti impugnatoribus. Qui ſint illi „ Spiritus Sancti Impugnatores, a quibus in fugam actus ſit „ Conradus, non ſtatim capio. Non certe Latinos innuit „ Græcus Scriptor, qui Spiritum Sanctum a Patre Filioque pro- „ cedere ſentirent, ſed quorum intererat Conrado ſuppetias „ adverſus Byzantinos dare. Pene dixero Conradum alium non „ fuiſse a Silveſtro, quem ab Hadriano Papa II. Bulgaris da- „ tum Archiepiſcopum dixi: qui proinde, quod illis ſæculis „ inſolitum apud noſtros non erat, binominis fuerit. Plane „ Conradi nomen Teutonicum eſt, atque adeo Latini ritus „ Præſulem indicat. Quamobrem illi Spiritus Sancti impugna- „ tores, a quibus Conradus exagitatus eſt, ipſimet Schiſmatici „ Græci fuerunt, quibus diſpliceret, Spiritus prædicari a Pa- „ tre & Filio proceſſionem. At vero Allatius exercitatione 15. „ in Creyghtonum, auctorem vitæ Clementis, de quo mox di- „ cemus, ſchiſmati deditiſſimum hominem appellat, qui nar- „ ret, *Coraſdum* ſive *Conradum*, quem Bulgaris Methodius „ præfecerit, a Sede Epiſcopali expulſum fuiſſe; Welchinium „ autem, ſeu Welchinum Presbyterum, qui a Sphendoplecto „ gentis principe ad Joannem VIII. miſsus, ab eodemque Ni- „ tren-

a Quienus T. 2. p. 289. „ Bulgari prima fidei Chriſtianæ rudimenta a S. Cyrillo „ Philoſopho acceperunt, quin etiam ab ejus germano fratre S. Methodio, qui re- „ lictis Bulgaris, quos Photius ſibi vindicabat, ad Moravos edocendos tranſie- „ runt.

„ trensis Ecclesiæ consecratus Episcopus, Bulgariam repetie„ rat, ad eandem Sedem ascendisse.

IX. Post Agathonem, primus Bulgarorũ Episcopus Græcus Schismaticus *Gorasdus* qui & Georgius. Secundus *Clemens*: tum reliqui in Catalogo enumerati. Quandonam Autocephalia Episcopis Bulgarorum concessa?

Verum auctor Græcus tam de Bulgaricæ Ecclesiæ, quam de Moravicæ primordiis se omnino imperitum ostendit, aut potius Schismatico furore percitus, Methodium Romanæ Sedi addictissimum, ad factionem Photianam per summum mendacium trahere conatur; nec est, cur Quienus Æthiopem dealbare contendat. Sicut enim is in Methodio errat, quum eum Bulgarorum primum Episcopum affirmat; ita etiam in *Gorasdo* dupliciter errat, dum nempe & *Gorasdum* a Methodio ordinatum Bulgariæ Episcopum, & a Pneumatomachis, *Wichinum* pro Gorasdo Antistitem suscipientibus, exagitatum comminiscitur. Nimirum Schismaticus iste Latinos per summam injuriam vocat Pneumatomachos; quumque Sanctos Cyrillum ac Methodium celeberrimi nominis apud Slavos esse non ignoraret, illos Photianis adjungere volens, fabulatur Episcopum a Methodio ordinatum Gorasdum, qui non alius certe fuit, nisi ille Schismaticus Photianus, a Joanne Papa *Georgius* appellatus, quem proinde queritur a Wichino, legitimo scilicet Nitrensi Antistite, expulsum. Hic genuinus est eorum verborum sensus, quæ ex mss. Indice Antistitum Bulgariæ Quienus exscripsit: quemadmodum ex Græca Clementis Bulgarorum Episcopi vita patet. Vanus est autem ejusdem Quieni labor, dum *Gorasdum* Græcum hominem in *Conradum* Teutonicum commutare, & Pneumatomachos a Græco auctore appellatos, ad Græcos ipsos Schismaticos traducere conatur. Primus igitur Episcopus seu Archiepiscopus Bulgarorum *Theophylactus*, sive potius *Agathon* (uti supra dixi) fuit. Secundus *Gorasdus* sive *Georgius*. Tertius (quantum ex Indice Græco mss. colligitur) censendus est *Clemens*, *Tiberiopoli* sive *Belice* sedens. Nimirum, Bulgarorum Principes (ut recte observat Quienus p.291.) nullam hactenus certam civitatem designarant, quæ Archiepiscopi suæ gentis sedes esset. Est autem *Tiberiopolis*, *Stromizza*, *Stramnitza*, *Strumnitza*, nunc *Varna* dicta, urbs Mœsiæ inferioris, & postea Bulgariæ, prope ostia fluvii Zyræ in Pontum Euxinum, Metropoleos demum titulo ornata, sub *Primæ Justinianæ Achridarum totiusque Bulgariæ Archiepiscopo*: quemadmodum Quienus tradit pag. 283. qui tamen, meo judicio,

cio, fallitur, dum Autocephaliam Bulgarico Antistiti datam censet sub Leone Sapiente, his verbis: „ Hic vero Bulgaro„ rum primarius Antistes Constantinopolitanæ quidem Sedi (Ro„ manis Pontificibus frustra reclamantibus) obnoxius primum „ fuit; subinde autem αὐτοκέφαλος, suive juris evasit, quum „ Bulgarorum principibus, qui perpetuis bellis Græcos lacesse„ bant, non arrideret Ecclesiarum suarum negotia apud By„ zantinos tractari. Id quod Leone Sapiente, Basilii Macedo„ nis filio, Imperatore contigisse reor, qui quum Turcos & „ infideles alios populos in Bulgarorum gentem concitasset, „ in causa fuit, ut Bulgari inito consilio ad Romanos Pontifi„ ces concesserint „. Verum quidem est, Bulgaros sub Leone Sapiente tum in rebus politicis, tum in Ecclesiasticis a Græcis defecisse, & ad Romanam Sedem, a qua per Græcorum fraudem desciverant, rediisse: id enim ante Quienum Cl. Leo Allatius observarat exercit. xv. adversus Creyghtonum, sic scribens pag. 257. „ Tradunt (*a*) historiæ, sub Leone Ma„ cedonis filio & Formoso Pontifice, quum bello per plures „ annos *Bulgari* lacesserentur, vinculum inter eos & Græcos „ dissolvisse, & sublata spirituali præfectura, quam Græci sibi „ in ea provincia vindicaverant, Romanæ Ecclesiæ se rursum „ sponte subjecisse „. At falsum omnino, Bulgarorum Archiepiscopum subinde αὐτοκέφαλον, *suive juris* evasisse: nam sicuti ab ann. 870. quo a Græcis missus est in Bulgariam Episcopus, Latinis exinde ejectis, Constantinopolitanæ Sedi is obnoxius fuerat; ita Bulgaris adversus Græcorum Imperatorem bellum conferentibus, pulso *Gorasdo* sive *Gergio* sibi a Græcis dato Antistite, Romanæ Sedi sese subjecerunt. Quandonam igitur *Autocephalia* Bulgaris concessa? Nimirum, eodem anno 927. quo mortuo die 27. Maji Simeone, Petrus ejus filius Bulgariæ Rex firmatis cum Romano Lacapeno & pacis & nuptiarum (*b*) foede-

a Sub Simeone scil. Bladimiri Bulgariæ Regis filio, qui Michaeli Borisi successit, bellumque cum Græcis ab anno 888. usque ad annum fere 922. gessit, nunc pactis, nunc ruptis induciis: uti Cangius in Familiis Dalmaticis cap. 6. num. 20. a pagin. 312. narrat.

b Cangius famil. Dalmat. cap. 6. n. xxi. p. 313. Petrus Bulgariæ Rex, Simeonis f. statim atque diadema excepit, Turcis, Serviis, Croatis, vicinisque aliis populis, qui superstite Simeone, intra fines suos sese continuerant, bellum undique minitantibus, quo iis terrorem incuteret, comparato valido exercitu, in potentiores hostes Græcos

deribus, Mariam ex Christophoro Romani filio neptim die VIII. Octobris in uxorem Constantinopoli duxit. Tum vero, ut Græci Bulgaros sibi magis demererentur, Bulgarorum Archiepiscopo *Damiano* αὐτοκεφαλίαν a Sede Constantinopolitana concessam confirmarunt, a cujus deinceps ordinatione minime penderet. Id quod disertis verbis narrat auctor Græcus laudati Indicis Archiepiscoporum Bulgariæ in *Damiano Clementis successore*, cujus verba supra recitavi.

X. Quid de Gorasdo & Clemente Bulgariæ Episcopis, auctor Schismaticus in vita ipsius Clementis effutiat?

Hinc, si auctori vitæ *Clementis* Bulgariæ Archiepiscopi fides est adjungenda, quum *Gorasdus* a Wichino Episcopo e Bulgaria seu potius e Moravia ejectus dicatur, quumque Wichinus anno 880. a Joanne VIII. Papa ordinatus Episcopus in Moraviam missus sit, uti ex ejusdem Papæ epistola 247. liquet; Gorasdus e Moravia in Bulgariam ejectus fuerit oportet paulo post annum 880. & Clemens in Bulgaria decesserit necesse est ante annum 886. quo anno, mense Martio decessit Basilius Macedo Imperator. Id enim suadet ætas *Wichini* Præsulis & *Sphendoplecti* sive *Sventopulchi* Moraviæ Ducis, a quibus auctor Græcus vitæ Clementis Episcopi, (qui Gorasdo successisse perhibetur,) e Bulgaria (rectius e Moravia) ejectum Gorasdum narrat, his verbis apud Cl. Allatium exercit. xv. in Creyghtonum pag. 260. ,, Erat autem ὁ Βορίλας Borilas (*a*)
,, hic sanæ alioqui mentis compos, & ad bonum admodum
,, perfacilis, sub quo gens Bulgarorum sacro lavacro ablui, &
,, Christiano vitæ genere vitam traducere cœpit. Quum &
,, Sancti Cyrillus atque Methodius multitudinem Christiano-
,, rum cernentes, & ut multi Dei filii per Spiritum & aquam
,, nascerentur, qui omnino spiritali cibo indigebant, litera-
,, rum notas (*Slavonicas scil.*) comperere, ut jam diximus, &
,, sa-

cos parata susceptaque expeditione, in Macedoniam descendit. Sed audito, Imperatorem Romanum Lacapenum in se cum copiis proficisci, habito cum suis consilio, Græcos, pace iis proposita, sibi conciliare, hancque nuptiarum fœdere firmare constituit. Qua quidem per Monachos primo, tum per utriusque gentis proceres composita, Petrus Constantinopolim venit, & a Romano Lacapeno perhonorifice exceptus, Mariam ex Christophoro Cæsaris filio neptim in uxorem duxit. Nuptiæ magno apparatu celebratæ VIII. Octobris die Ind. xv. (leg. 1.) anno 932. (*imo* 927.) in Pegana Deiparæ Ecclesia, sacra faciente Patriarcha Stephano: cui quidem novæ sponsæ tum Irenes nomen impositum tradit Liuthprandus, quod per eam inter Bulgaros & Græcos pax sit firmissima constituta. Vide Pagium ad ann. 927. num. 6. & 7.

a Oscitanter Græcus auctor *Bogorim*, primum Bulgarorum Principem Christianum, appellat *Borilam*.

„ ſacrorum librorum interpretationem in linguam Bulgaricam „ moliti ſunt: ut natis Dei filiis divinum alimentum abunde „ ſuppeteret, & in augmentum ſpirituale, & menſuram inte- „ græ validæque Chriſti ætatis excreſcerent; & hoc pacto a „ Scythicis erroribus vindicata Bulgarorum natio, veram & „ infallibilem viam, Chriſtum, apprehenderet: tarde qui- „ dem, & circa undecimam, aut duodecimam in divinam „ vineam ingreſſi illius, qui eos accerſiverat: Anno ſiquidem „ ſex milleſimo (*a*) trecenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo ab „ orbe condito, nationis illius vocatio effecta eſt „. & infra Bulgarorum a Græcis ad Latinos tranſitum commemorans: „ At hæreticorum (*b*) cohors (*inquit*) vi ſermonis & veri- „ tate ſuperatum τὸν σφενδόπλεκτον Sphendoplectum, qui poſt „ Raſiſthlavum regnum obtinuit, fraudibus ſeductum, vi- „ rum incultum atque barbaris moribus, nec rei laudabilis „ capacem, totum in propriam opinionem traxerunt. Et quid „ aliud facturus erat ille muliebrium voluptatum mancipium, „ & execrandarum actionum cœno convolutus? illorum po- „ tius adhæreſcit ſententiæ, qui fores illi ad omne nefas ape- „ riunt, quam Methodio omnis voluptatis virus animo no- „ xium exagitanti. Quod enim Eunomius ille, Anomæorum „ hæreſis primus inventor, ad alliciendos ad ſe plures diſcipu- „ los; hoc ipſum & ſtolidorum Francorum gens adinvenit, pec- „ catoribus ſcilicet omnia permittere „. Addit multa, Latinos objurgans: & quum Wichinus, quem ipſe τὸν Βιχνικὸν *Vichnicum* appellat, a Sphendoplecto ad Joannem Papam directus, conſecratus ab eodem Nitrenſis Epiſcopus rediiſſet, partes Latinorum ſuſtinens; Græcorum Sacerdotes ait extra Bulgariæ fines, atque in his Goraſdum, fuiſſe ejectos. „ Hunc quidem „ (*nempe Goraſdum quem Methodii diſcipulum perperam* „ *vocat*) Epiſcopali dignitate ſpoliant; Vichnicum vero quem- „ dam, hæreſeos temulentia debacchantem, & alios quoque „ in eandem ebrietatem allicere idoneum, proptereaque ana- „ themate ſubactum Satanæque traditum una ſimul cum aliis „ ejuſ-

a Hic annus ab orbe condito 6377. reſpondet anno Chr. 869. qui eſt manifeſtus hujus Græci auctoris error: nam Bulgari, ut ſupra eſt oſtenſum, unacum Rege Bogori baptizati ſunt anno 865. & anno ſequenti Legati ejuſdem Regis ad Papam Nicolaum Romam ſunt miſſi.

b Ita vocat Latinos Schiſmaticus Græcus.

„ ejusdem factionis insanientibus: hunc (o labores & certamina Methodii, & Trinitas in proprietatibus confusa!) in Sedem promovent: quinimo Sedem per hunc ipsum deponunt, quæ quanto, Methodii causa, gloriosior erat, & aliis illustrior, tanto, Vichnici causa, in dignitatis convalle declinatur „. Piget alia referre, quæ insanus Schismaticus contra Latinos congerit.

XI. Svatoplucus Moraviæ Rex a Methodio primum excommunicatus, deinde absolutus. Methodius a Jo: VIII. Papa Archiepiscopus Moraviæ creatur, eique Wichinus Episcopus subjicitur: facultas insuper conceditur, Slavico sermone in sacris celebrandis utendi. Joannis Papæ hac de re Literæ.

Porro Sphendoplectus seu potius Svatoplucus Moravorum Rex, quem Græcus auctor execrandarum actionum cœno involutum ait, primum quidem post Rastislai patrui dejectionem (quæ anno 870. contigit) statim ac ipse inauguratus est, Methodium exagitans, doctrinam ejus vanam esse unacum impiis suis ministris asserebat, & eos quos is ad viam veritatis evocaverat, exterminare laborabat. Quapropter Methodius in Svatoplucum excommunicationis sententiam pronunciavit. Postea tamen pœnitentia ductus, & a Methodio absolutus, uti in Actis SS. Cyrilli ac Methodii legitur, eundem Sanctum Slavorum Apostolum, ad Joannem Papam direxit, tum ut is sese apud Pontificem purgaret, propter invectas in sacram Liturgiam divinumque officium, loco Latinæ Linguæ, Slavonicas literas; tum etiam, ut Vichinum Presbyterum, sicuti ipse Svatopulcus postulabat, ordinari a Pontifice Episcopum curaret. Id factum anno 880 constat ex epistola Joannis Papæ VIII. ordine 247. data *mense Junio Indict.* XIII., hoc est, anno 880. *Sfentopulcro* (*a*) *glorioso Comiti*: in qua Summus Pontifex gratulatur de ejus & subditorum illius observantia erga Sedem Apostolicam: recipit eos in fidem suam: ostendit Methodium Archiepiscopum orthodoxam fidem fuisse professum, cujus jura & privilegia confirmat, eumque ad eos regendos mittit: Nitrensis Ecclesiæ Episcopum Wichinum consecratum significat,

---

a Hansizius Tom. 1. Germ. Sacr. p. 165. Quidquid sit, innoxium sese & integrum Methodius probavit, seque moremque suum & professione vindicavit sua, & favore cum primis Sventibaldi, in quo præter egregiam potentiæ famam & Ecclesiæ Slavicæ instaurandæ curam, spes etiam erat Ecclesiæ Romanæ contra Italiæ Tyrannos nonnulla sita. Metus etiam suberat, ne studiis frustratus suis, sequiora sumeret consilia; ni & Romanæ Sedis obedientia penitus abjecta, transitionem faceret ad Græcos. Peculiaribus igitur indultis consovendus erat Principis ferocis animus, & herbescens in gente barbata religio gratiarum rore nutrienda. His reor causis adducti Pontifices novationem illam Ecclesiasticæ potestatis in Moravia & Pannonia sunt passi vilescere cum Ecclesiæ Pataviensis diminutione non modica. Quo statu res usque ad Arnulfum mansere. Hæc Hansizius,

cat, & alium ad ſe vult mitti, quem alii Eccleſiæ præficiat: jubet omnes ipſi Archiepiſcopo obedire. Concedit denique, ut divina officia Sclavonica lingua recitari poſſint, dummodo Evangelium Latina prius recitetur. „ Induſtriæ tuæ notum „ eſſe volumus, quoniam confratre noſtro Methodio Reve„ rendiſſimo Archiepiſcopo Sanctæ Eccleſiæ Moravenſis, una „ cum Semiſiſmo fideli tuo, ad Limina Sanctorum Apoſtolo„ rum Petri & Pauli, noſtramque Pontificalem præſentiam ve„ niente, atque ſermone lucifluo referente, didicimus tuæ „ devotionis ſinceritatem, & totius populi tui deſiderium, „ quod circa Sedem Apoſtolicam & noſtram Paternitatem ha„ betis. Nam, divina gratia inſpirante, contemptis aliis ſæcu„ li hujus Principibus (*a*), Beatum Petrum Apoſtolici ordi„ nis Principem, Vicariumque illius habere patronum & in „ omnibus adjutorem ac defenſorem, pariter cum nobilibus „ viris fidelibus tuis, & cum omni populo terræ tuæ, amore „ fideliſſimo elegiſti, & uſque ad finem ſub ipſius & Vicarii „ ejus defenſione colla ſummittens, pio affectu cupis, auxi„ liante Domino, utpote filius devotiſſimus, permanere. „ Pro qua ſcilicet tanta fide ac devotione tua & populi tui, „ Apoſtolatus noſtri ulnis extenſis, te quaſi unicum filium amo„ re ingenti amplectimur, & cum omnibus fidelibus tuis Pa„ ternitatis noſtræ gremio, veluti oves Domini nobis commiſ„ ſas, recipimus, vitæque pabulo clementer nutrire optamus, „ atque noſtris aſſiduis precibus omnipotenti te Domino com„ mendare ſtudemus; quatenus Sanctorum Apoſtolorum ſuffra„ gantibus meritis, & in hoc ſæculo adverſa omnia ſuperare, „ & in cæleſti poſtmodum regione cum Chriſto Deo noſtro va„ leas triumphare. Igitur hunc Methodium (*b*) Venerabi„ lem Archiepiſcopum veſtrum interrogavimus coram poſitis „ fratribus noſtris Epiſcopis, ſi orthodoxæ Fidei Symbolum ita „ crederet, & inter ſacra Miſſarum ſolemnia caneret, ſicuti „ San-

a Græcorum ſcilicet Imperatoris, & Bulgarorum Regis.

b Methodium Joannes Papa anno antecedente, hoc eſt 879. Romam evocaverat, ut de ejus doctrina cognoſceret; Miſſas etiam Slavonica lingua ab eo celebrari, prohibuerat: ut conſtat ex epiſtolis 194. & 195. datis 18. *Kal. Jul. Ind.* XII. Itaque quum is Romam veniſſet, deque orthodoxa ejus doctrina Pontifex certior factus fuiſſet, hanc ad Sventopulcum Moraviæ Principem ſcribit Epiſtolam, qua Methodium laudat, eique permittit, Miſſas & divina officia Slavonice celebrare.

„ Sanctam Romanam Ecclesiam tenere, & in Sanctis sex venerabilibus Synodis a Sanctis Patribus, secundum Evangelicam Christi Dei nostri auctoritatem, promulgatum atque traditum constat. Ille autem professus est, se juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, sicuti Sancta Romana Ecclesia docet, & a Patribus traditum est, tenere & psallere. Nos autem illum in omnibus Ecclesiasticis doctrinis & utilitatibus orthodoxum & proficuum esse reperientes; vobis iterum ad regendam commissam sibi Ecclesiam Dei remisimus, quem veluti Pastorem proprium ut digno honore & reverentia, lætaque mente recipiatis, jubemus: quia nostræ Apostolicæ auctoritatis præcepto, Archiepiscopatus ei privilegium confirmavimus, & in perpetuum, Deo juvante, firmum manere statuimus, sicuti Antecessorum nostrorum auctoritate, omnium Ecclesiarum Dei jura & privilegia statuta & firmata consistunt; ita sane, ut juxta Canonicam traditionem, omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam habeat ipse, & ea, velut Deo contemplante, dispenset. Nam populus Domini illi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus erit rationem. Ipsum quoque Presbyterum Wichinum, quem nobis direxisti, electum Episcopum consecravimus Sanctæ Ecclesiæ Nitrensis, quem suo Archiepiscopo in omnibus obedientem, sicuti Sancti Canones docent, esse jubemus: & volumus, ut pariter cum ipsius Archiepiscopi consensu & providentia, alterum nobis apto tempore utilem Presbyterum vel Diaconum dirigas, quem similiter in alia Ecclesia, in qua Episcopalem (a) Sedem noveris esse necessariam, ordinemus Episcopum, ut cum his duobus a nobis ordinatis Episcopis præfatus Archiepiscopus vester, juxta decretum Apostolicum, per alia loca, in quibus Episcopi honorifice debent & possunt existere, postmodum valeat ordinare. Presbyteros vero, Diaconos, seu cujuscumque Ordinis Clericos, sive Sclavos, sive cujuslibet gentis, qui intra provinciæ tuæ fines consistunt, præcipimus esse subjectos & obedientes in omnibus jam dicto confratri nostro Archiepiscopo vestro, ut nihil omnino præter ejus conscientiam agant. Quod si contumaces & inobedientes existentes,

a *Vestram.*

„ tes, ſcandalum aliquod, aut ſchiſma facere præſumpſerint,
„ & poſt primam & ſecundam admonitionem ſe minime cor-
„ rexerint, quaſi zizaniorum ſeminatores ab Eccleſiis & fini-
„ bus veſtris, auctoritate noſtra, præcipimus eſſe procul abjicien-
„ dos, ſecundum auctoritatem capitulorum, quæ illi dedimus,
„ & vobis direximus. Literas denique Sclavonicas a Conſtan-
„ tino quodam (*a*) Philoſopho repertas, quibus Deo laudes
„ debite reſonent, jure laudamus; & in eadem lingua Chri-
„ ſti Domini noſtri præconia & opera ut enarrentur, jubemus.
„ Neque enim (*b*) tribus tantum, ſed omnibus linguis Do-
„ minum laudare, auctoritate ſacra monemur, quæ præcipit,
„ dicens: Laudate Dominum omnes gentes, & collaudate
„ eum omnes populi. Et Apoſtoli repleti Spiritu Sancto lo-
„ cuti ſunt omnibus linguis magnalia Dei. Hinc & Paulus
„ cœleſtis quoque tuba inſonat, monens: Omnis lingua confi-
„ teatur, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei
„ Patris. De quibus etiam linguis in prima ad Corinthios Epi-
„ ſtola ſatis & manifeſte nos admonet; quatenus linguis loquen-
„ tes, Eccleſiam Dei ædificemus. Nec ſane fidei, vel doctri-
„ næ aliquid obſtat, ſive Miſſas in eadem Sclavonica lingua
„ canere, ſive ſacrum Evangelium, vel Lectiones divinas no-
„ vi & veteris Teſtamenti bene tranſlatas & interpretatas lege-
„ re, aut alia horum officia omnia pſallere: quoniam qui fecit
„ tres linguas principales, Hebræam, ſcilicet, Græcam, &
„ Latinam, ipſe creavit & alias omnes ad laudem & gloriam
„ ſuam. Jubemus tamen, ut in omnibus Eccleſiis terræ veſtræ
„ propter majorem honorificentiam Evangelium Latine lega-
„ tur, & poſtmodum Sclavonica lingua tranſlatum in auribus
„ populi Latina verba non intelligentis annuncietur; ſicut in
„ quibuſdam Eccleſiis fieri videtur; &, ſi tibi, & judicibus
tuis

---

a *Quodam*. Pagius ad ann. 880. num. 6. Certum eſſe debet, pro *Conſtantino quodam Philoſoplo*, legendum eſſe *Conſtantino quondam Philoſopho*, quia amanuenſes lineolas breviationis cauſa ponendas non raro omiſerunt. Cyrillum autem ſive Conſtantinum, hoc anno 880. in vivis non fuiſſe, colligitur ex hac ipſa Joannis Papæ Epiſtola: Quid enim præter Wichinum neceſſe fuiſſet tertium ordinari Epiſcopum, cum quo Methodius conſecrare poſſet, ſi in vivis fuiſſet Conſtantinus ſive Cyrillus? non ne ipſum conſecraſſet Pontifex? At Henſchenius dum ait: „ Si in vivis fuiſſet Conſtantinus ſive „ Cyrillus qui ſenior Archiepiſcopus erat „: fallitur, ut ſupra eſt demonſtratum. Cyrillus enim non fuit Epiſcopus, ſed Romæ jam obierat in monachico inſtituto.

b Ideſt, Hebraica, Græca, & Latina,

„ tuis placet, Missas Latina lingua magis audire, præcipimus,
„ ut Latine Missarum tibi solemnia celebrentur.

XII. Ex Joannis Papæ Epistolis convincitur mendacii Auctor Græcus Vitæ Clementis Episcopi Bulgariæ, qui Methodium ad Græcorum Schisma pertrahere, & Latinos erroris arguere satagit.

Ex hac Joannis Papæ Epistola colligitur, quàm mendaciter auctor Græcus asserat, Latinos a doctrina Methodii abhorruisse, eundemque Methodium Græcanicis potius erroribus, quàm disseminandæ Romanæ Orthodoxæ fidei operam impendisse. Colligitur etiam, paulo post annum 880. Schismaticos Græcos, Gorasdum pseudo-Episcopum ejusque Sacerdotes, ab Orthodoxa, quam Methodius Archiepiscopus Vvichinusque Episcopus profitebantur atque prædicabant doctrina deficientes, eorumdem Antistitum cura jussuque Sventopulchi Ducis è Moravia fuisse ejectos, juxta illud Joannis Papæ monitum: „ Presbyteros, Diaconos, seu cujuscumque ordinis Clericos, sive Sclavos, sive cujuslibet gentis, qui intra provinciæ tuæ fines consistunt, præcipimus esse subjectos & obedientes in omnibus jamdicto confratri nostro Archiepiscopo vestro, ut nihil omnino præter ejus conscientiam agant. Quod si contumaces & inobedientes existentes, scandalum aliquod aut Schisma facere præsumpserint... ab Ecclesiis & finibus vestris, auctoritate nostra, præcipimus esse procul abjiciendos „. Quare nugatur insanus iste Græculus, dum, ejecto e Moravia Schismatico Gorasdo, exclamat, *o labores & certamina Methodii, & Trinitas in proprietatibus confusa!* perinde ac si Methodius pro Græcorum Schismate stetisset, qui Schismaticos potius Græcos e finibus Moraviæ abjiciendos curaverat, & quasi Trinitas a Latinis Spiritum Sanctum ex Patre Filioque tamquam ab uno principio procedere asserentibus, in proprietatibus confunderetur, quam potius Græci Schismatici confundebant, dum Spiritus Sancti processionem a Filio negantes, eundem Sanctum Spiritum consequenter a Filio minime distinguerent, uti recte a Theologis demonstratur.

XIII. Bulgariæ Reges a Græcis ad Romanam Ecclesiam confugiunt. Eorum series. De Clemente, Damiano, Davide & aliis Bulgarorum Episcopis.

Quod autem *Clemens*, Gorasdi successor, ante ann. 886. sive ante obitum Basilii Macedonis, in Bulgaria, ubi sedebat Græcorum Schismaticus Præsul, in vivis esse desierit, aut saltem inde a Bulgaris ejectus fuerit, intelligitur ex iis, quæ supra indicavi de Bulgaris sub Leone Basilii filio a Græcorum amicitia deficientibus, Romanæque Ecclesiæ toto tempore, quo Simeon Bulgarorum Rex vixit, sese rursum sponte submittentibus. Nam

Clementem quidem Schismaticum fuisse, ex ejus vita constat, quam ex Græco Vat. MSS. Codice 1409. a fol. 348. pag. 2. legere est. Bulgaros vero sub Simeone Bulgariæ Rege a Græcis defecisse, & ad Sanctam Romanam Ecclesiam rediisse, observat Quienus Tom. 2. Orient. Christ. pag. 283. notatque tempus his verbis: „ Id quod Leone Sapiente (*a*) Basilii Macedo-„ nis filio Imperatore contigisse reor, qui quum Turcas, & „ infideles alios populos, in Bulgarorum gentem concitasset, „ in causa fuit, ut Bulgari, inito consilio, ad Romanos Pon-„ tifices concesserint, auxilii inde petendi gratia „ Joannicius quoque, sive Calo-Joannes, qui Bulgarorum Rex erat ante ann. 1198. in literis (*b*) ad Innocentium III. Papam datis anno 1202. testatur, *Petrum & Samuelem* unacum aliis aliquot antecessoribus Regibus a Romano Pontifice coronam Regni accepisse, & cum ditionibus suis Romanæ Sedi obnoxios fuisse: „ Hoc „ autem petit imperium nostrum ab Apostolica Sede, ut nos si-„ mus in Ecclesia Romana sicut Matris filialitate firmati: in pri-„ mis petimus ab Ecclesia Romana Matre nostra coronam & ho-„ norem tamquam dilectus filius, secundum quod Imperatores „ nostri veteres habuerunt, unus fuit Petrus, alius Samuel, & „ alii, qui eos in imperio præcesserunt, sicut in libris nostris „ invenimus esse scriptum „. Idem in diplomate (*c*) de obsequio Romanæ Ecclesiæ ac Summo Pontifici exhibendo dato anno mundi 6712. Indict. 7. hoc est, anno Chr. 1204., præter Petrum & Samuelem nominat etiam Simeonem, sic inquiens „ In „ nomine Patris &c. Quum placuit Domino nostro Jesu Chri-„ sto me Dominum & Imperatorem totius Bulgariæ & Blaciæ „ facere, inquisivi antiquorum nostrorum scripturas & libros, „ & beatæ memoriæ Imperatorum nostrorum prædecessorum „ leges, unde ipsi sumpserunt Regnum Bulgarorum & firmamen-„ tum Imperiale coronam super caput eorum, & Patriarcha-„ lem benedictionem: & diligenter perscrutantes, in eorum „ invenimus scripturis, quod beatæ memoriæ illi Imperatores „ Bulgarorum & Blacorum, Simeon, Petrus & Samuel, & „ no-

a Leo sapiens Basilio patri die 1. Martii 886. defuncto successit: imperavitque usque ad 11. Maji 911. quo obiit.

b Exstant in Regesto Epistolar. Innoc. III. PP. lib. 5. Epist. 115.

c In Gestis Innocen. III. cap. 70.

„ (*a*) nostri prædecessores, coronam imperii eorum, & Patriarchalem benedictionem acceperunt a Sanctissima Dei Romana Ecclesia, & ab Apostolica Sede, principe (*b*) Apostolorum Petro „. Qui hic memorantur *Simeon*, *Petrus*, & *Samuel*, subsequuti sunt *Michaëlem Borisem*, eum scilicet Bulgarorum Regem, qui post (*c*) *Presiamum* proximus eo tempore regnabat in Bulgaria, quo *Bogoris*, dictus *Michaël*, primus Rex Christianus, abdicato regno, monasticum amplexus institutum, in cœnobio Angelicam vitam ducebat. Etsi autem, *Michaël Borises*, teste Græco Indicis Antistitum Bulgariæ auctore, *Clementi* Schismatico Bulgariæ Episcopo sic favit, ut ei concesserit *tertiam partem Regni sui curare*, *a Thessalonica scilicet*, *usque ad Hierico & Bannina sive Sepiati regionem*: *Simeon* tamen, qui, Borise defuncto, Regnum Bulgariæ accepit, rejecta Græcorum amicitia, ejectoque, ut videtur, Clemente Græcanicis Dogmatibus addicto Antistite, (post Basilii Imperatoris obitum, quum Leo Imperium iniisset,) & sibi coronam Regni, & Archiepiscopo, cujus nomen ignoratur, Pontificalem dignitatem, ab Apostolica Sede petiit & obtinuit: idque ipsum postea factum a Simeonis proximis successoribus *Petro* & *Samuele*, uti Calo-Joannes Bulgarorum Rex testatur. Nam *Petrus* quidem initis cum Romano Lacapeno anno 927. fœderibus, ut supra dixi, quam antea sibi & Damiano Archiepiscopo a Græcis confirma-

a Delendum, &.

b *Principis Apostolorum Petri*, seu, *et à Principe Apostolorum Petro*.

c Sub Basilio Imperatore regnarunt in Bulgaria, I. *Bogoris*, dictus *Michael*, qui post annum 879. abdicato Regno, Monachum induit: extat enim ad ipsum Epistola Joannis VIII. Papæ ordine 192. data 18. Julii Ind. XII. hoc est anno 879. qua eum Regem appellat doletque ab Ecclesia Romana ad Græcos defecisse. II. Filius natu major, quem quum Bogoris pater ad idola rediisse comperisset, Sacro habitu deposito, & resumto militiæ cingulo, adsociatis sibi Deum timentibus, bello captum, oculisque privatum, in carcerem detrusit, filio juniore Presiamo constituto. III. *Presiamus*, quocum, & Blastimiro Serviæ principe bellum intercessit: in quo cladem passus est Presiamus, teste Porphyrogenito Admin. Imperio cap. 32. IV. *Michael Borises*, *Vorises* & *Burichius* dictus, Presiami filius: qui quum acceptam a patre cladem ulturus, filios Blastimiri aggressus esset, ab iis profligatus est, capto insuper Blastimiro filio, ac XII. Voëvodis, quos ut redimeret, pacem cum Serviis componere coactus est. Atque hi quidem quatuor Reges sub Basilio regnavere usque ad ann. 886. uti ex Porphyrog. Adm. Imper. cap. 32. colligere licet. V. *Simeon*, Vladimiri ante Bogorim regis filius, qui firmato cum Serviæ Principibus fœdere, cum Leone Imp. ann. 888. grave bellum suscepit. Cetera ejus gesta vide apud Cangium in Famil. Dalmat. cap. 6. num. 20.

firmari curaverat dignitatem, rupta postea (*a*) sub Nicephoro Phoca Imp. anno 967. pace, ad Romanæ una cum suo Archiepiscopo sinum rediit Ecclesiæ: hinc idem Damianus, tamquam a castris Græcorum deficiens, in Indice Bulgariæ Antistitum dicitur a *Joanne* (*b*) *Zimisce*, qui mense Decembri exeuntis anni 969. Nicephoro cæso Imperium inierat, *destitutus*. *Samuel* (*c*) vero, qui & *Mocrus*, deficiente Petri Regis stirpe, Bulgarico Regno suscepto, post Joannis Zimiscæ obitum, quum Basilius & Constantinus Romani junioris filii anno 976. Imperatores inaugurati essent, Romanis exercitibus adversus Sclerum occupatis, Græcorum provincias ab anno 980. infestare non destitit usque ad annum 1015. quo extinctus est. Quienus in animadversione ad Damianum, qui Clementi successisse dicitur „ Temporum ratio (inquit) minime patitur, „ ut Clementi, qui sub Basilio Macedone Bulgarorum Ecclesiæ „ præfuit, proxime successerit Damianus, qui sub Joanne „ Tzemisce sedebat, hoc est, post annos fere nonaginta ab obitu Basilii. Alios proinde intermedios omisit Auctor, qui illi „ satis comperti non erant propter frequentia bella, quibus „ Bulgari a Byzantinis dissidebant „. Ego quoque Quieno subscribo: nam inter *Clementem* & *Damianum*, idest inter annum 886. quo post Basilii obitum, Simeon Bulgariæ princeps dejecto Clemente, arma in Græcos movere cœpit, & inter

a Nicephorus sub annum Imperii IV. Chr. 967. Ind.X. quum Petrum Bulgarorum Regem, per literas esset adhortatus, ut Turcis Istrum trajicere & in Græcorum agros irrumpere molientibus obsisteret, id Petrus variis adhibitis prætextibus denegavit. Qua repulsa offensus Nicephorus, per Calocyrum Chersonesi Principis filium, Sphedostlavum Russiæ Principem, munerum officiorumque pollicitationibus, ad bellum Bulgaris inferendum sollicitavit. Russi obsecuti, sub Augustum mensem Ind. XI. in Bulgariam impressione facta, complura oppida ac castella solo adæquant, prædaque ingenti potiti, eodem modo atque etiam aliquanto durius anno proxime insecuto Bulgaros tractant: quibus in bellis capti a Russis Borises & Romanus, Petri filii. Cetera vide apud Cangium Famil. Dalmat. cap. 6. num. XXI.

b Quin potius, *sub Joanne Zimisce a Græcis destitutus*: nam Zimisces Latinis favebat, Nicephorus iis adversatus fuerat.

c De *Samuele* Rege, ejusque filio *Gabriele*, qui & *Radomirus* & *Romanus* dictus est, necnon de *Joanne Vladislao*, Aaronis Samuelis fratris filio, qui post Samuelem ab anno 1015. ad 1019. regnarunt, vide eund. Cangium num. XXIII. XXIV. & XXV. Continuum ii bellum cum Græcis gessere, donec Basilius Imperator, universa Bulgaria subacta, Costantinopolim reversus, Urbem per Auream portam, triumphantis specie, ingressus, præeuntibus Maria Joannis Uladislai Regis uxore, & filiabus, & reliquis Bulgaris, in æde Sophiana ob concessam victoriam gratias egit id peractum anno mundi 6527. Chr. 1019. Exinde Bulgari trans Danubium in Russiam interiorem translati, & Bulgaroctoni cognomen Basilio inditum.

inter annum circiter 970. quo Damianus a Joanne Zimiſca deſtitutus dicitur, duo ſaltem aut tres alii Archiepiſcopi in Bulgaria ſederint, neceſſe eſt, Patriarchalem (ut inquit Rex Calo-Joannes,) ſeu potius Archiepiſcopalem benedictionem a S.R.E. accipientes: quorum proinde nomina Græcus Schiſmaticus Indicis illius auctor ſilentio obruit. Nec mirum: nam idem Auctor omittit *Davidem*, qui ſub Joanne Vladiſlao Bulgariæ Rege & Baſilio Bulgaroctono Imp. Archiepiſcopus Bulgaris præerat inter annum 1015. & 1019. uti Jo: Scylitzes Curopalata pag.91. & 92. & Cedrenus pag. 710. & 712. tradunt. Verba Cedreni accipe. „ Etenim quandiu Trymalia (*a*) & viciniores „ Serviæ partes in poteſtate Bladimiri (gener is fuit Samue- „ lis) manſerunt, hominis juſti ac pacis & virtutis ſtudioſi, „ pacatum fuerat Dyrrhachium. At poſtquam Joannes (*b*) „ Gabrielem (*c*) interfecit, deceptumque falſis juramentis „ Bladimirum, & opera Davidis Bulgarorum (*d*) Archie- „ piſcopi ſe dedentem, paulo poſt perfide necavit, magnope- „ re Dyrrachiana res concuſſa atque perturbata eſt, quod Jo- „ annes urbem eam identidem per ductores ſuos, aliquando „ etiam præſens oppugnaret. *Et pag.* 712. Simul atque Strum- „ pitzæ Imperator appropinquavit, ad eum venit Davidus „ Bulgariæ Archiepiſcopus, cum literis Mariæ, morte (*e*) „ Joannis Viduæ, promittentis ſe, modo certa quædam po- „ ſtulata obtineret, Bulgaria ceſſuram „. Hunc *Davidem* Quienus *Germano* & *Philippo* poſtponit; *Joanni* autem atque *Leoni* præmittit. Verum quum ex Archiepiſcoporum Indice non appareat, quo anno *Germanus* & *Philippus* ſederint; quumque *Leonis*, qui Joannem excepit, ætas tum ex tribus ejus Epiſtolis de *Azymis & jejunio ſabbatorum adverſus Latinos*, ſub Mi-

---

a Leg. *Triballia*, uti apud Curopal. pag. 91.

b Jo: Bladiſthlabus ſeu Vladiſlaus Aaronis filius, Gabrielem Samuelis filium interfecit die 24. Octob. 1015. poſtquam is regnaſſet ann. 1. menſ. 1. dies 10. Cangius Fam. Dalm. cap. 6. num. 24.

c Græc. text. *Γαβριὴλ παρὰ τοῦ Ἰωάννου ἀπώλετο*, *Gabriel a Joanne cæſus eſt*. Latinus Cedreni interpres pro *Gabriele*, perperam habet *Samuel*: & interpres Curopalatæ, *poſtquam Gabriel a Jo: impeditus fuit*, non recte.

d Latinus Curopalatæ interpres pag 91. „ Sed poſtquam Gabriel a Joanne impeditus fuit, & ipſe Bladimirus violato fœdere deceptus, fide habita, jurejurando a Jo: dato per Davidem principem Bulgariæ Epiſcopum ſe ipſum traduxit, & paulo poſt interfectus eſt, multum res illæ perturbatæ ſunt, &c.

e Græc. tex. *Μαρίας τῆς Ἰωάννου γυναικὸς*, *Mariæ Joannis uxoris*.

Michaële Cerulario editis colligatur; tum manifeste constet ex Curopalata pag. 123. & ex Cedreno (*a*) pag. 792. qui eum post obitum Constantini Monomachi sub Theodora Augusta anno 1054. interiisse scribunt: videtur post Davidem potius, quam ante illum, Bulgarorum Archiepiscopos fuisse *Germanum*, & *Philippum*: & consequenter his successisse *Joannem* Debrensis Deiparæ cœnobii Præpositum, & *Leonem*, *Ecclesiæ Cpnæ Chartophylacem*. Nam extinctis Samuele, Gabriele, & Joanne Bulgarorum Regibus, quum Basilius & Constantinus fratres Bulgaria potiti essent, vero propius est, post Davidis mortem, ceteros Bulgariæ Antistites a Byzantinis Imperatoribus fuisse institutos, Germanum, inquam, Philippum, Joannem, Leonem, Theodulum, & reliquos in Græco Indice enumeratos.

XIV. Methodius in Moraviam reversus, quemdam sibi adversantem offendit Episcopum an. 881.

Ad Methodium revertor. Hic a Joanne Pontifice unacum Vvichino consecrato Nitrensi Episcopo in Moraviam Archiepiscopus missus, literas Pontificias mense Junio anno 880. ad Sphentoplucum Principem detulit, quarum supra facta est mentio. Ibi quum Pastorale munus sedulo exequeretur, quædam sibi contigisse, per literas ad eundem Pontificem significavit, quæ ipsum valde contristarunt. Id patet ex Joannis Papæ Epistola 268. ad eundem *Methodium Archiepiscopum*, data x. *Kal. Apr. Ind.* XIV. hoc est, anno 881. qua gratulatur ei de Orthodoxæ fidei cultu, eumque consolatur, inquiens: „ Pastoralis „ sollicitudinis tuæ curam, quam in lucrandis animabus fidelium, Domino Deo nostro exhibes, approbantes, & Orthodoxæ fidei te cultorem strenuum existere contemplantes, nimis in eodem Domino jucundamur, & ei immensas laudes & gratias agere non cessamus; quia (*b*) te magis ac magis in suis mandatis accendat, & ad Sanctæ suæ Ecclesiæ profectum ab omnibus adversitatibus clementer eripiat. Verum auditis per tuas literas variis casibus vel eventibus tuis, quanta compassione tibi condoluerimus, ex hoc advertere poteris, in quo te coram nobis positum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ doctrinam, juxta Sanctorum Patrum probabilem traditionem, sequi debere monuimus, & tam Symbolum, quam rectam „ fidem

a Cedren. pag. 792. „ Quin etiam Leone Bulgarorum Episcopo vita functo, in „ ejus locum (*Theodora*) creavit Theodulum Monachum ex Iconio, &c.

b Qui te.

„ fidem a te docendam & prædicandam subdidimus;nostrisque „ Apostolicis literis glorioso Principi Sfentopulcro, quas ei asseris fuisse delatas, hoc ipsum significavimus: & neque aliæ „ literæ nostræ ad eum directæ sunt, neque Episcopo illi palam, vel secreto aliud faciendum injunximus, & aliud a te „ peragendum decrevimus. Quanto minus credendum est, „ ut sacramentum ab eodem Episcopo exegerimus, quem saltem levi sermone super hoc negotio allocuti non fuimus. „ Ideoque cesset ista dubietas, & Deo cooperante, sicut Evangelica & Apostolica se habet doctrina, Orthodoxæ fidei cultum fidelibus cunctis inculca,ut de labore tui certaminis,Domino Jesu Christo fructum afferas abundantem; & gratia ejus „ remuneratus, mercedem recipias competentem. Ceterum „ de aliis tentationibus, quas diverso modo perpessus es, noli „ tristari: quin potius hoc, secundum Apostolum, omne „ gaudium prorsus existima. Quia si Deus pro te, nemo esse „ poterit contra te. Tamen, quum, Deo duce, reversus „ fueris, quidquid enormiter adversum te est commissum, „ quidquid jam dictus Episcopus contra suum ministerium in te „ exercuit; utramque audientiam coram nobis discussam,adjuvante Domino, legitimo fini tradémus, & illius pertinaciam, judicii nostri sententia, corripere non omittemus.

XV. Quisnam ille Episcopus, Methodii adversarius? & quam ob causam?

Quisnam is Episcopus fuerit, & quid adversus S. Methodium & contra suum ipsius ministerium exercuerit, Joannes Papa non edisserit. Ex contextu tamen videtur *Wichinum* designare, aut certe *Engelmarum* Pataviensem, sive *Theotmarum* Salisburgensem Episcopos. Wichinus enim ab eodem Pontifice consecratus Episcopus, & in Moraviam anno superiore missus, aut Methodio tamquam Archiepiscopo subesse detrectarit; aut permissam Moravis a Pontifice in sacris celebrandis (juxta Methodii institutum) Slavicam linguam, quum ipse Alemannus esset, non modo non probarit, sed etiam conjuncto cum Bajoariis Episcopis studio, damnare ausus sit. Recole quæ supra cap. 3. num. XI. ex Epistolis Moguntini & Salisburgensis Archiepiscoporum ad Joannem IX. Papam datis observavi; Wichinum scilicet exNitriensi Episcopatu in Pataviensem translatum fuisse: item quæ ex Fragmento de *Conversione Bojorum* & *Carentanorum* recitavi de Ecclesiæ Juvavensis Clericis Metho-

thodium (*a*) accusantibus, quod „ noviter inventis Slavi-
„ nis literis, Linguam Latinam doctrinamque Romanam,
„ atque literas auctorabiles *Latinas Philosophice* superducens,
„ vilescere fecisset cuncto populo ex parte Missas & Evange-
„ lia, Ecclesiasticumque officium illorum, qui hoc Latine ce-
„ lebrabant „. Non a vero proinde abhorret, tam Wichinum quam Bajoarios Episcopos molestiam Methodio Archiepiscopo creasse; hos quidem, quia Archiepiscopatum apud Moravos institutum ægre ferebant; Wichinum autem, quia quum is Alemannus, non Slavus aut Græcus esset, Slavicæ linguæ præ Latina usum a Methodio Græco homine diuque inter Slavos versato, in Ecclesiasticis officiis inductum, minime probabat.

Atque hic juverit quæ Hansizius in hanc sententiam scribit, ea recitare. Sic igitur Tom. I. Germaniæ sacræ pag. 164. de Methodio habet, postquam is Romam citatus, absolutus, & in Archiepiscopatu Moravensi confirmatus esset, adjuncto suffraganeo Nitrensi Wichingo. „ Atque hisce molitionibus, quæ
„ in sese consutæ erant, discussis, Methodius velut triumpha-
„ bun-

a His addi potest, quod a Thoma Archid. Spalatensi cap. 16. in vita Laurentii Archiepiscopi narratur de Synodo in Dalmatia habita, in qua Sanctus Methodius tamquam hæreticus traducitur ob linguæ Slavicæ usum in divinis officiis invectum. Verba ejus recito ex cod. Vaticano 7019. fol. 15. pag. 2. „ Temporibus Domini Lauren-
„ tii Archiepiscopi quædam execrandi Schismatis fuit suborta contentio in Dalmatiæ
„ & Chorvatiæ Regno. Fuerat siquidem tempore Domini Alexandri Papæ & Joannis
„ decessoris Laurentii supradicti a Domino Maynardo quondam Pomposiano Abbate
„ & postea Episcopo Cardinali, quædam Synodus omnium Prælatorum Dalmatiæ &
„ Chroatiæ multum solemniter celebrata: in qua multa fuerunt conscripta Capitula.
„ Inter quæ siquidem hoc firmatum est & statutum, ut nullus de cetero in lingua
„ Sclavonica præsumeret divina mysteria celebrare, nisi tantum in Latina & Græca:
„ nec aliquis ejusdem linguæ promoveretur ad sacros: dicebant enim, Goticas lite-
„ ras a quodam Methodio hæretico fuisse repertas, qui multa contra Catholicæ fidei
„ normam in eadem Sclavonica lingua manendo conscripsit. Quam ob rem divino
„ judicio repentina dicitur morte fuisse damnatus. Denique quum hoc statutum Sy-
„ nodali fuisset sententia promulgatum, & Apostolica auctoritate firmatum, omnes Sa-
„ cerdotes Sclavorum magno sunt mœrore confecti, omnes quippe eorum Ecclesiæ
„ clausæ fuerunt: ipsi a consuetis officiis silverunt „. Joannes Archiepiscopus præfuit ab anno 1050. usque ad ann. 1059. sedentibus Victore II. Stephano IX. Nicolao II. Laurentius Archiepiscopus præfuit ab anno 1059. usque ad ann. 1099. sedentibus Nicolao II. Alexandro II. Gregorio VII. Victore III. Urbano II. Paschali II. quemadmodum scribit Farlatus Tom. I. Illyrici sacri pag. 134. Mendum itaque aut in Catalogo Archiepiscoporum, aut in epocha ejus Synodi, quæ dicitur sub Jo: Archiep. & Papa Alexandro II. celebrata, quum in Catalogo Joannes tempora Alexandri Papæ non attigisse dicatur. Alexander quippe anno 1061. Pontificatum iniit. Gravissimus quoque error illius Synodi, in qua Sanctus Methodius pro hæretico habitus est, quum Joannes VIII. Papa Slavicæ linguæ usum ei concesserit. Sed de his postea sermo redibit.

„ bundus ad Ecclesiam suam Vvellegradensem revertit, se-
„ cum adducens Episcopum Nitrensem Vvichingum; simul
„ adversum Patavienses & quicumque eorum respectu obedien-
„ tiam Methodio detrectarent, gravissimo Papæ decreto com-
„ munitus. Sed nondum erant in portum res Methodii sub-
„ ductæ, quin statim extitere adversarii, qui molestiam viro
„ sancto quantam exhibuerint, ipse queribundis ad laudatum
„ Joannem (*Papam*) literis anno sequenti 881. eidem signifi-
„ cavit. In his questus de quodam Episcopo, qui contra mini-
„ sterium suum varia in se perpetraverit, authoritate Pontifi-
„ cis prætexta: quem Episcopum apparet alium haud esse a
„ Vvichingo Nitrensi; id quod literæ Joannis ad Methodium
„ consolatoriæ non obscure designant, quæ non aliud, quam
„ negotium Romæ cum Methodio tractatum respicere viden-
„ tur: ubi inficiatur Pontifex se novum quid præter ea quæ ibi
„ mandata fuerant, constituisse: nullas ad Sventibaldum no-
„ vas dedisse literas, neque aliud quid Episcopo illi secreto
„ mandasse. Vvichingus enim cum Methodio redux forte di-
„ versam inierat Ministerii viam, seu pro lingua, ut videtur,
„ Slavica usurpando Latinam, seu quid aliud suberat; idque
„ authoritate Pontificis se factitare ferebat; quo Methodius in
„ suspicionem adductus est, aliud fortasse fuisse per literas
„ Vvichingo, clam se, mandatum „. Mox recitatis Pontifi-
ciis, quas supra exhibui, literis, subjungit pag. 165. „ Hæc ad
„ Vvichingum spectare, illud persuadet, quod alius Episco-
„ pus præter eum in Moravia tunc non fuerit Methodii suffra-
„ ganeus; præcipue quum dissidium isthoc mox ab reditu Me-
„ thodii & Vvichingi contigerit. Sed eam litem seu sponte ad
„ officium redeunte Vvichingo, seu judicio Pontificis brevi
„ consopitam fuisse par est credere „. Demum de Vvichingo
„ hæc addit ibidem: „ Hic est Vvichingus, qui deserta post-
„ modum Cathedra Nitrensi, ad Arnulphum Imperatorem se
„ contulit, factus inde Cancellarius ejusdem, & postremo
„ Episcopus Bataviensis post Engelmarum.

XVI. Wichinus Nitrensis Episcopus, Arnulphi Imperatoris & Regis Germaniæ Cancella-

Profert idem Hansizius pag. 167. & sequenti varia Arnul-
phi diplomata, quibus Vvichingus, tamquam Cancellarius
subscribit. „ Nimirum, Primum, dat. XIV. Kal. Augusti An-
„ no Incarn. Dom. 895. Ind. XIII. Anno VIII. Regni Domini

rius, & mox Patavienſis Epiſcopus ineunte anno 897.

„ Arnolphi piiſſimi Regis, Vvichinch Cancellarius ad vicem „ Deotmari Archicapellani recognovit „. Eccleſiæ Friſingenſi Monaſterium Moſabunch in Bajoaria Rex concedit. Alterum, *dat. Ind.* XIV. *die* IV. *Kal. Mart.* pro Monaſterio S. Salvatoris in Monte Amiato, *Romæ dat.* anno 896. *Regni in Francia* IX. *in Italia* III. *Quirichengris* (leg. *Vvichingus*) *ad vicem Themari* (Theotmari) *recognovit*. „ Tertium dat. Idus Decem„ bris Anno Domini 897. Indict. I. Anno Regni Domini Re„ gis Arnolphi XI. Imperii autem III. Actum in civitate Re„ gina (*hoc eſt*, *Ratisbona*) quo Arnulphus Engelmaro Pata„ vienſi Epiſcopo aream quamdam in urbe Patavia largitur „ Vvichingus Cancellarius ad vicem Theodmari recognovi „. Obiit Engelmarus die poſtremo anni 897. poſtquam Hungari ab Arnulfo contra Sventibaldum Moraviæ Regem conducti, provincias Diœceſeos affligtare cœpiſſent. Itaque quum Vvichingus Arnulpho Germaniæ Regi, & poſtea Imperatori adhæſiſſet, id argumento eſt, & ipſum Latino ſermone Miſſas divinumque officium ſemper celebraſſe, & Sancto Methodio, Metropolitano ſuo, hanc ſaltem ob cauſam, infenſum fuiſſe. Hinc poſt mortem Engelmari, viduata Patavienſi Eccleſia, locus eidem Vvichino datus eſt, favore Imperatoris Arnulphi, quidquid Theodmarus Juvavenſis Archiepiſcopus obſtaret. Initium præfecturæ ejus, ab Hanſizio ad annum ineuntem 898. confertur: qui pag. 166. ex catalogo Cremifanenſi hæc de Vvichingo adnotata exſcribit: „ Hic Laureacenſem Eccleſiam preſſit, vo„ lens provinciam dividere, & auxilio Sventenbaldi Regis „ Moravorum in Seclavia Metropolim ſuſcitare „. Sventibaldus, Raſticis nepos, Moravorum Rex fuit ab anno 870. ad annum 894. quo obiit: ita enim de ejus obitu refertur in ſupplemento lacunæ Annalium Fuldenſium ad ann. 894. „ Zuen„ tibaldus Dux Maravorum & vagina totius perfidiæ, quum „ omnes regiones ſibi affines dolo & aſtutia perturbando, hu„ manum ſanguinem ſitiens, circumiret, ultimum hortando „ ſuos, ne pacis amatores, ſed potius inimici domeſticis per„ ſiſterent, diem ultimum clauſit infeliciter „ nimirum, poſtquam, Carolo Craſſo ob mentis inopiam Proceribus diſplicente, Arnulphus Regnum Germaniæ anno 887. adeptus, anno 891. bellum cum Sventibaldo reſumens, per annos quatuor

ſignis

ſignis in Moravos illatis, eos demum, ope inprimis Hungarorum, anno 894. fregit, Sventibaldo cæſo, aut, ut alii comminiſcuntur, in ſolitudinem digreſſo. Filii Moymirus, & Sventibaldus, poſt patrem Regnum adiere. Non igitur ſub Sventibaldo patre, ſed auxilio Sventibaldi filii, poſt annum 894. Vvichingus, favore etiam fultus Arnulphi Regis, cujus Cancellarius ab anno 895. eſſe cœperat, *Laureacenſem Eccleſiam preſſit*, *volens provinciam dividere*, *& in Seclavia*, ideſt, in Sclavonia, aut in Moravia, ubi Sventibaldi Regnum erat, ut puta, in Nitria, ſeu in Pannonia Arnulpho ſubjecta, in *Patavia* ſcilicet, *Metropolim ſuſcitare*. Hanſizius videtur eorum ſententiam ſequi, qui Seclaviam interpretantur eſſe *Iglaviam*, Moraviæ urbem hodie non ignobilem, ad quam forte Vvichingus Metropolim ſacram a Vvelehrado transferre conſtituerat „. Sed eos conatus (inquit) interrupit everſio *Sventibaldi*, anno ut dixi 894. defuncti aut dejecti. Sed hanc interpretationem a vero Catalogi ſenſu alienam exiſtimo: nam & Methodius Vvelehradienſis Archiepiſcopus uſque ad annum circiter 899. in vivis erat, quemadmodum mox patebit: & Vvichingus Epiſcopus Nitrenſis fuit uſque ad mortem Engilmari Patavienſis, ideſt uſque ad finem anni 897. Igitur ineunte anno 898. quo Vvichingus poſt Engilmari deceſſum, a Nitrienſi ad Patavienſem Eccleſiam, favore Imperatoris Arnulphi, translatus fuit, ſtatim cœpit cogitare de *Archiepiſcopatu adipiſcendo*, utpote Laureacenſi Sede dudum cum Patavienſi conjuncta: id quod idem ipſe Hanſizius indicat, quum pag. 169. dicat: „ Sacerdotio Patavienſi, per mortem Engilmari, fine „ anni 897., viduato, locus Vvichingo datus eſt, favore Im- „ peratoris Arnulphi, quidquid Theodmarus Juvavenſis obſta- „ ret „. Cur enim Theotmarus Juvavenſis, qui Engilmaro, Hermanico, aliiſque eorum deceſſoribus, necnon Richario Vvichingi ſucceſſori, in Pataviensi Sede ut collocarentur, non obſtiterat, cur (inquam) ægre ferret, Vvichingum ad eam Eccleſiam transferri, niſi quia Vvichingus Metropolitica, Laureacenſi ac Pataviensi Sedibus unitis, jura reſtituere ſatagebat, & aliam a Juvavenſi Metropolim conſtituere? certe Laureacenſis Eccleſia jam ante Juvavenſem Metropolis fuerat: quumque eadem poſtmodum juribus Metropoliticis vacaret, Vvivilone

anno 737. Laureaco Pataviam fugiente; Juvavensis autem in Metropolim anno 798. erecta esset, Laureacensis Metropolis iterum sub Eugenio II. Papa & Urolpho Antistite, circa ann. 825. restituta fuit: Urolpho demum anno 838. defuncto, Metropolitica proinde dignitate a Laureaco sublata, Patavienses Antistites quamquam sæpe Juvavensibus tum de juribus Metropoliticis, tum de finibus diœcesis litem movissent, non aliud tamen obtinuere, quam „ ut Aquilonarem Occidentalemque „ oram, qua Spiraza amnis exoritur, & cum altera Spiraza & „ Arabone confluit, Pataviensis Antistes haberet, reliqua „ Orientem Austrumque spectantia procurarentur ab Salisbur- „ gensi „. Vide Hansizium Tom. I. Germ. sacr. a pag. 141. usque ad pag. 155. Quamobrem Theotmarus Salisburgensis Metropolita, idemque Arnulphi Imperatoris (ut supra vidimus) Archicapellanus, tuendis Ecclesiæ suæ privilegiis semper intentus, non modo non tulit, Vvichingum, prætextu Laureacensis quondam Metropolitanæ, tunc vero temporis cum Pataviensi unitæ, Metropolitica (quemadmodum contendebat) jura restituere; sed neque passus est, eundem Pataviensi Ecclesia potiri: Proinde anno, postquam ad Pataviensem Sedem translatus fuerat, vix elapso, Canonicali judicio, Arnulpho Imperatore nequidquam reluctante, illum dejecit, teste Freheriano Continuatore Annalium Fuldensium ad ann. 899. in hæc verba: „ Engilmarus Pataviensis Episcopus obiit, in cu- „ jus locum Vvichingus quidam Alamannus contra instituta „ Patrum, prius Marahunensis ab Apostolico destinatus Epi- „ scopus, Rege concedente, successit. Sed non multo post a „ Deotmaro Archiepiscopo, ceterisque suffraganeis suis, con- „ tra voluntatem Regis, Canonicali judicio abjectus, ac Ri- „ chardus (leg. *Richarius*) ad eandem Sedem Episcopus in „ idipsum tempus ordinatus est.

XVII. Wichingus anno 900. Pataviensem Ecclesiam deserere compulsus, ad Nitriensem rediit, aut alibi in Moravia sedit.

Dejectum Vvichingum Arnulphus Imperator pro viribus suffulsit, atque ut ferunt nonnulli Annalium Boicorum scriptores, contra vim Theodmari tueri locum jussit; sed Arnulpho III. Kal. Decembris exeuntis anni 899. demortuo, exauctorationis decreto vis sua continuo constitit, & Richarius per Synodum Salisburgensem Ecclesiæ Pataviensi præfectus, potestatem sub anni finem capessivit; nam & in literis Episcoporum Ba-

Bavariæ ad Joannem IX. Papam anno 900. datis, *Richarius* appellatur *Pataviensis Ecclesiæ Episcopus*, & apud Annalium Fuldensium Continuatorem ad annum similiter 900. *Pataviensis Sedis Episcopus*, & denique in diplomate Ludovici Germaniæ Regis, filii Arnulphi, anno 901. vocatur *Vir Venerabilis nomine Richarius Pataviensis Præsul*. Atque his documentis suffultus, recte videtur Hansizius pag. 173. Bruschium refellere narrantem, „ agitatam interim causam Romæ: Richarium enim „ Episcoporum, qui litem suam fecerant, suffragio adjutum, „ adiisse Summum Pontificem, qui tunc erat Joannes Nonus, „ & ejus opem adversus Vvichingum implorasse: sed ejus co- „ natus Arnulpho superstite parum efficaces; demum sub Lu- „ dovico Arnulphi filio id assecutos, ut quoniam Vvichingum „ Palatina negotia non finerent ab Regis latere discedere; Ri- „ charius in partem aliquam Episcopatus veniret, atque in op- „ pido, quod apud Anasum flumen erat recens exstructum, „ Sedem & Pallium, & nomen Archiepiscopi Laureacensis te- „ neret. Nam & hoc Bruschius comminiscitur (*inquit Hansi-* „ *zius*) Pallio fuisse Richarium, quum esset Romæ, ab lauda- „ to Joanne condecoratum anno 899. eaque dignitate potitum „ annis tribus, ad annum nempe 902. quo vitæ postremo, Ar- „ chiepiscopatum Laureacensem opera sua quasi renovatum, „ Vvichingo reddiderit, qui tamen mensibus quindecim non „ amplius eo gavisus sit, non ultra annum 903. superstes „. Hæc Bruschii (subdit Hansizius) nescio unde sumta narratio, quam multis scateat aberrationibus, eaque mox refert, docente. Nam & Richarii Romanum iter, in incerto est, nemine ullo ejus teste. In partem Episcopatus admissum, id enimvero ab gestis ejus temporis alienum: nam in literis Episcoporum Bavariæ ad eundem Joannem IX. Papam, & apud Continuatorem Annalium Fuldensium, & in diplomate Ludovici, Richarius ut supradixi non *Laureacensis*, non *Archiepiscopus*, sed simpliciter *Episcopus Pataviensis* nominatur. In eo diplomate, quod Ludovicus anno 901. Richario concessit, ob damna, per Hungaros illata contribuitur quidem ejusdem Richarii provisioni civitas Anasina, sed nullum est indicium ejus, quod ait Bruschius, collatam esse in locum Sedis Metropolitanæ. Denique Vvichingus utrum in Palatio regio deinceps hæserit, suo loco

loco ſit ; de quo tamen in Hiſtoria Boica veſtigium nullum . Illud profectο abſque teſte dictum, plane ſomnium eſt, Richario vita functo, Epiſcopatum in ſolidum ad Wichingum poſtliminio rediiſſe. An hoc toleraret Theodmarus cum cæteris Epiſcopis, qui Ludovicum puerum in poteſtate habebant? Id ſcilicet puero dederint, quod Arnulpho patri detrectaverant? Hactenus Hanſizius: qui judicat Vvichingum, e Pataviensi Sede anno 899. dejectum, rediiſſe in Moraviam: ibi novam obtinuiſſe Sedem. Hoc enim colligit ex laudata Theodmari & ſuffraganeorum ad Jo: IX. Papam Epiſtola, in qua ſic Theodmarus cum Papa conqueritur: „ Venerunt de latere veſtro „ tres Epiſcopi, Joannes Archiepiſcopus, Benedictus & Daniel „ Epiſcopi, in terram Sclavorum, qui Maraci (*Moravi*) „ dicuntur: & in nomine veſtro, ut ipſi dixerunt, ordinave„ runt in uno eodemque Epiſcopatu unum Archiepiſcopum & „ tres Suffraganeos ejus Epiſcopos, abſque ſcientia Archiepi„ ſcopi (*Juvavenſis*) & conſenſu Epiſcopi (*Pataviensis*) in „ cujus fuerunt Diœceſi „. Id factum (inquit Hanſizius) paulo poſt, quam Vvichingus de Sede Pataviensi depulſus eſt: ubi pronum eſt conjicere, ipſum fuiſſe præcipuum Moravis auctorem novos Epiſcopos a Pontifice petendi.

XVIII. Joannes Moravorum Archiepiſcopus poſt Methodium: ejuſque Suffraganei *Benedictus Daniel*, & *Vichingus*.

Ceterum quum dicat Theodmarus, *unum Archiepiſcopum, & tres ſuffraganeos in Diœceſi Pataviensi ordinatos fuiſſe*, hinc & illud indubitatum ſit, primo, *S. Methodium* ultra annum 899. vitam nequaquam produxiſſe, quum palam ſit, eo ſuperſtite, novum Archiepiſcopum *Joannem*, neque Moravis quærendi, neque Papæ Joanni nono, conſtituendi cauſam fuiſſe. Secundo, Archiepiſcopum illum poſt Methodii obitum exeunte anno 899. vel ineunte 900. Moraviæ a Jo: IX. Papa datum, non alium fuiſſe ab *Joanne*, de quo Præſules Juvavensis Diœceſeos: „ Venerunt de latere veſtro tres Epiſcopi, Joannes „ Archiepiſcopus, Benedictus & Daniel Epiſcopus in terram „ Sclavorum, qui Moravi dicuntur „. Quidquid in contrarium ſcribat Hanſizius Tom. 2. pag. 141. ubi Wichingum aſſerit Methodii loco ordinatum Archiepiſcopum, his verbis: „ Sed mox novum ei (*Theodmaro Juvavenſi*) negotium præ„ buerunt *Joannes Archiep. cum Benedicto & Daniele Epiſco*„ *pis, in terram Sclavorum qui Maraci dicuntur*, ab Jo: IX.

„ Pa-

„ Papa principio anni 900. submissi: qui ibidem novum Ar-
„ chiepiscopum cum tribus suffraganeis ordinarunt: Archiepi-
„ scopum reor Wichingum, qui de sede nuper Pataviensi deje-
„ ctus, in Maraviam se retulit, & per occasionem demortui
„ Methodii, Metropolim Maravicam reficere studuit „. Iidem ipsi Joannes, Benedictus & Daniel, fuere Archiepiscopus & duo Episcopi, ab Jo: Papa in Moraviam, ad eam scil. Dioecesim regendam, missi; non autem, ut, tamquam Pontificis Legati, ordinatis Archiepiscopo & Episcopis, Romam redirent. Verba Juvavensium clariora sunt, quam ut expositione indigeant. Tertio, ex dictis colligitur, tres illos suffraganeos *Joanni Archiepiscopo* adjunctos, eosdem ipsos esse *Benedictum*, & *Danielem* (quorum Theodmarus disertim meminit) necnon *Vvichingum*: qui proinde aut *Nitravam* in antiquum suum Episcopatum reversus, uti Stredowskius in Hist. Sacr. Morav. scribit: aut ab Jo: Archiepiscopo in loco aliquo Moraviæ ceterioris Episcopus collocatus, quemadmodum idem Hansizius conjectatur: qui tamen a verisimilitudine aberrare mihi videtur, dum ibidem subjungit, *eo plane tempore contigisse id, quod Chronographi prodiderunt, eum voluisse Metropolim in Seclavia facere*: & in Catalogo brevi Episcoporum Patavensium in Corollariis Tom. 1.
„ Vvichingum anno 899. per synodum depositum, retulisse
„ se in Maraviam, ubi Metropolim Maravicam instaurare stu-
„ duit, creatus, ut videtur, Archiepiscopus „. Non enim ipse *Vvichingus*, sed *Joannes* post *Methodium*, creatus fuit Moravorum *Archiepiscopus*, uti ex laudata epistola Theodmari patet: neque Vvichingus tunc temporis *Metropolim in Seclavia facere voluit, quam ipse teneret*; sed ab eodem id antea tentatum fuerat, dum Pataviensem Ecclesiam invadens, Metropoliticos ejusdem Ecclesiæ honores obtendebat: uti supra dixi.

XIX. Expenditur Catalogus Olomucensium Antistitum; ubi enumerantur 1. Cyrillus. 2. Methodius, 3. Joannes. 4. Silvester. 5. Joannes alter sub Severo Pragæ Episcopo ordinatus.

Ex his refellitur Joannis Dubravii, atque Augustini circa seriem Archiepiscoporum Moraviæ allucinatio: hi enim contendunt, *primum Moraviæ Archiepiscopum* fuisse *S. Cyrillum*, quem ajunt ab anno 887. per quinque ferme annos Sedem *Vvelegradensem* rexisse, usque ad annum circiter 892. Alterum deinde *S. Methodium*, Cyrilli fratrem, qui, eodem Cyrillo abdicante ac Romam secedente, eam sedem usque ad annum Chr-

Chr. 907. obtinuerit: quo anno „ quum Svatoplukus Rex in „ Clerum ſæviret, omnibuſque ſceleribus & vitiis homo ſan- „ guinarius flagraret, beatus Methodius gregis ſui perditio- „ nem ferre non valens, Romam iterum redierit, atque il- „ lic ex hac luce migraverit, in Eccleſia S. Clementis ſepul- „ tus „: Tertium Archiepiſcopum, *Joannem* eundemque Moraviæ Epiſcopum Primum, qui, mortuo, ut ſupra, Romæ anno 907. „ Sancto Methodio, poſt quinquennii inter- „ pontificium, in Pontificatu ſucceſſerit, Epiſcopalemqne ſe- „ dem in oppido (*a*) *Poleſſowicz*, *in Eccleſia SS. Petri & „ Pauli Apoſtolorum*, annis ſexdecim fere rexerit, religioſe- „ que adminiſtraverit, quo tempore Vvenceſlaus, quum Du- „ catum Bohemiæ moderaretur, ab impio Boleſlao fratre (qui „ virtutibus ipſius vitæque ſanctimoniæ, regnandi cupiditate „ æmulabatur) occiſus glorioſam martyrii lauream ſuſcepit „. Quartum denique Archiepiſcopum „ Silveſtrum, eundemque „ Moraviæ Epiſcopum ſecundum, Joanni vita defuncto, Epiſco- „ pales infulas anno Chriſti quadrageſimo ſecundo ſupra non- „ genteſimum ſuſcepiſſe, Epiſcopatuique decem & novem an- „ nos præſediſſe „: Nimirum uſque ad ann. 961. „ Poſt cujus „ mortem (inquit Auguſtinus in ſerie Olomucenſium Epiſcopo- „ porum) Epiſcopatus Ratiſponenſi Eccleſiæ (quæ tum Bajoa- „ riorum erat Metropolis) uſque ad annos triginta quinque „ fuit unitus: (*hoc eſt*, *uſque ad annum* 996.) Inde vero „ per Benedictum ſeptimum, tempore B. Adalberti Pragenſis „ Archiepiſcopi, opera Boleſlai pii, Eccleſiæ Pragenſi anne- „ xus. quæ unio nonaginta duobus annis duravit, uſque ad „ Severum Epiſcopum Pragenſem, ac Uratiſlaum Regem Bo- „ jemiæ primum, cujus opera, annuente Alexandro Pontifi- „ ce maximo, Epiſcopatus rediit ad Moravos: Quum nempe, „ conſentiente Severo Pragenſi, ordinatus eſt a Segefrido Mo- „ guntino, *Joannes* Moravorum Epiſcopus tertius anno ſexa- „ geſimo tertio ſupra milleſimum „. Hæc Auguſtinus Dubravio conſentiens.

Verùm multa hic a vero prorſus aliena. Ac primo quidem, ſupra demonſtravi, Cyrillum in Monachico habitu & gra-

a Al. in *Kunowicz*.

gradu Presbyterali deceſſiſſe circa annum 868. tametſi ejus vitam nonnulli uſque ad annum 880. producant, nullo teſte, imo auctore vitæ ipſius contradicente. Secundo, oſtenſum eſt, Methodium anno 868. ab Hadriano II. Papa ordinatum fuiſſe *Epiſcopum*, deinde anno 880. *Archiepiſcopum* ab Joanne VIII. unacum *Vvichino* conſecrato Nitrienſi Epiſcopo, in Moraviam miſſum. Tertio, probatum quoque eſt ex Theotmari Juvavenſis & ſuffraganeorum Epiſtola, *Joannem*, poſt Methodii utique obitum, a Joanne IX. Papa creatum *Archiepiſcopum* anno 899. vel 900. unacum Epiſcopis *Benedicto & Daniele*, quum adhuc in vivis eſſet *Vvichinus* Nitrienſis primum, mox *Patavienſis Antiſtes*, demum ſive ad priorem, ſive ad aliam Moraviæ Eccleſiam regreſſus. Ex quibus conficitur, non ſoli *Moraviæ*, ſed etiam Pannoniæ Regibus Moravorum ſubjectæ, necnon & Bohemiæ, præpoſitos fuiſſe Archiepiſcopos & Epiſcopos a nobis ſupra memoratos. Nam *Nitria & Patavia*, quibus Vvichinus præfuit, ad Pannoniam ſpectant; Methodius quoque in Epiſtolis Joannis VIII. Papæ modo vocatur *Moravenſis*, modo *Pannonienſis* Archiepiſcopus: Idem denique Methodius tamquam Slavorum omnium in Bohemia, Moravia, & Pannonia inferiori degentium Archipræſul „ Presbyteros, & Diaconos, ſeu „ cujuſcumque ordinis Clericos, ſive Sclavos, ſive cujuſlibet „ gentis, qui in provinciæ Regibus Moravorum Svatopluco „ ejuſque filiis ſubiectæ finibus conſiſtebant, (ut ſcribit Joan- „ nes VIII. Papa,) ordinandi poteſtatem habuit „: ordinavitque etiam in Bohemia ſub Ducibus Boriwojo & Vratiſlao, quemadmodum tradit Dubravius, inquiens: „ Diu ſatis Bojemi „ a privatis Sacerdotibus, ſacrorum religioniſque diſciplinam „ percipiebant „. Nimirum, tandiu, donec Bohemis Epiſcopus a Sede Apoſtolica conceſſus fuit: hoc eſt, uſque ad annum 967. quo Joannes XIII. Papa *Ditmarum primum Pragæ Epiſcopum*, Boleſlao Pio & Mlada ejus ſorore, Sacra Virgine, petentibus, & Ottone Imperatore annuente, a Moguntino Archiepiſcopo conſecrandum juſſit; ea tamen conditione „ ut „ non Ritus aut ſectam Bulgariæ gentis, vel Ruſſiæ, aut Sclavonicæ linguæ, ſed magis inſtituta & decreta Apoſtolica, & „ Ritum Romanum cum Latina lingua ſequeretur „: quemadmodum Coſmas Pragenſis ex depravato ejuſdem Joannis Papæ diplo-

diplomate tradit. Nam antea tam in Moravia, quam in Bohemia, Romano quidem Ritu, sed sermone Slavonico sacra peragebantur, inducente hunc morem Methodio, & permittente Joanne VIII. Pontifice, quemadmodum ex epistola 247. ejusdem Papæ ad Svatoplucum Moravorum Regem anno 880. data supra retuli. Ac proinde irrefragabili hujusmodi testimonio convincitur, fabulosum prorsus esse, quod Dubravius ait, „ Bojemos a Methodio exegisse, ne sermone Latino, quem „ non intelligerent, sed Bojemo sibi usitato, sacra & sacra„ menta perageret. Hanc rem illum Romam ad Cyrillum Col„ legam, atque Cyrillum ad Nicolaum Papam retulisse: Am„ bos collegas ob eam relationem non modo Pontifici, sed „ frequenti etiam Patrum Concilio deridendos se propinasse, „ quum ex improviso vox hæc sua sponte in tali frequentia in„ sonuit: Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lin„ gua confiteatur ei: qua voce perculsum Nicolaum Papam, „ secundum petitionem Bojemorum respondendum Cyrillo „ duxisse „. Somnia sunt hæc neotericorum, quorum dictis, gravissimi cæteroqui Scriptores, plus justo fidem adjungentes, fabulis fabulas superduxere, quum de Slavica lingua in sacris adhibenda sermonem faciunt. Sed nos Joannis VIII. Papæ testis vivi ac præsentis, qui primum Methodio prohibuerat, postea eidem audito & probe examinato, permisit, ut rem sacram Slavonice celebraret, auctoritate contenti, duo hæc negamus; & id scilicet factum sub Nicolao Papa contigisse; & Cyrillum Methodii fratrem utpote longe antea defunctum, ullam in defensione Slavici Sermonis operam apud Pontificem impendisse; hoc denique pro certo affirmamus, nullo miraculo motum Joannem Papam ad concedendum Slavonicæ linguæ in sacris usum, sed prævio tum Orthodoxæ Methodii doctrinæ, tum accuratæ sacrarum Scripturarum divinorumque officiorum in Slavicam linguam Translationis examine: iteratis denique precibus Regis Populique Moraviæ: quibus si postulata negasset, ii hauddubie ad Græcam Ecclesiam confugissent, a qua, Bulgarorum instar, id facile obtinuissent. Quare relegatis tantisper junioris ævi narratiunculis, monimenta sincera & antiquissima, quantulacumque sint, tum ad rem hanc, de qua agimus, tum ad reliquam Slavorum historiam spectantia, congerere se-

sequentem in Tomum, & statuere velut in fronte operis ac limine, certum nobis est deliberatumque.

XX. Demonstratur Moraviæ Archiepiscopos fuisse, 1. Cyrillum. 2. Joannem. 3. Silvestrum: idque ab ann. 880. usque ad ann. 935.

Interim illud etiam ex dictis elucescit, falsa esse quæcumque ab Augustino in catalogo Olomucensium Episcoporum asseruntur: Primum scil. Moraviæ Episcopum fuisse *Joannem*, secundum *Silvestrum*: Nam ante Methodium quidem, primus Slavorum Antistes ab Arnone Salisburgensi Metropolitano ordinatus fuerat *Theodoricus*; secundus ab Adalrammo item Salisburgensi *Otto*: tertius a Luitprammo *Osvaldus*: quemadmodum coævus fere Auctor historiæ de conversione Bojorum & Carantanorum testatur: proinde quum tres isti Præsules Latino Sermone sacra celebraverint, primus qui Slavica lingua Moravis Antistes præfuerit dicendus est *Methodius*, idemque eorundem Moravorum Archiepiscopus; secundus *Joannes*: qui non anno 912. uti auctor illius Catalogi perperam habet, sed 899. vel 900. a Joanne PP. IX. inauguratus est, testibus Salisburgensis diœceseos Præsulibus in epistola ad eundem Joannem Papam. De *Silvestro* quidem nihil apud idoneos scriptores reperio; Sed quum Auctor illius Catalogi annos 16. Joanni tribuat, consequens est, *Silvestrum* non anno 942. sed 916. Joanni suffectum fuisse: quumque Episcopatui præfedisse annis 19. dicatur, obierit oportet anno 935. non 961. Denique spatium Interpontificii illius, quod a Silvestri obitu usque ad ordinationem Joannis Moravorum Episcopi per Moguntinum Metropolitanum peractam, stare omnino nequit: nam, Cosma Pragensi teste, *Joannes*, consentiente *Severo* Pragensi, consecratus fuit anno Chr. 963. non 1063. uti auctor Catalogi perperam affirmat: ac proinde Sedes Moraviæ vacaverit, necesse est, annis 28., quidquid auctor ille dicat sedem illam post mortem Silvestri unitam fuisse Ecclesiæ Ratisponensi per annos 35. deinde Pragensi per annos 92. qui calculus enormiter a vero abhorret.

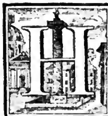

P A R S II.

DE SLAVIS BOREALIBUS, MORAVIS, BOHEMIS:
DEQUE
NORTMANNIS, HUNGARIS, PATZINACITIS, CHAZARIS, BULGARIS, ET RUSSIS.

C A P U T I.

Moravorum, Slavorum Borealium, & Northmannorum res gestæ ab anno Christi 876. *usque ad annum* 888. *sub filiis Ludovici Germaniæ Regis.*

ACTENUS Slavicæ Ecclesiæ in Pannonia, Moravia, & Borealibus regionibus primordia & incrementa, ex veteribus monimentis eruta, literis mandavimus. Posthac tristiora Slavici iisdem in partibus Regni tempora subeunt, quibus quantum dignitati potestatique decesserit, tantum Hungarorum, Dalmatarum, Illyriorum, Russorumque amplitudini accrevit. Quem statum rerum, mira Scriptorum dissensione depravatum nos hoc Tomo dirigere, in suos quæque annos distribuentes, conabimur.

I. Dejecto Rastislao Moraviæ Rege. Zventibaldus ejus nepos a Ludovico Germaniæ Rege substituitur. Lu-

Memini me superiore Tomo ex Annalibus Francorum ostendisse, Rastizi seu Ratislao Moraviæ Rege dejecto, excæcato atque in Monasterium detruso, Sventibaldum sive Svatopelecum, ejus nepotem, anno 870. a Ludovico Ludovici Pii filio, Bajoariæ & Germaniæ Rege, fuisse suffectum: qui quum per

per quatuor fere annos varia fortuna nunc bellum gessisset, nunc pacem cum eodem Ludovico ejusque filio Carolomanno coluisset, tandem anno 874. per legatos suos, quorum princeps erat Joannes Presbyter de Venetiis, promisit, cunctis diebus vitæ suæ fidelem se Ludovico Regi permansurum, & censum a Rege constitutum per annos singulos soluturum, si sibi tantummodo quiete & pacifice a Rege vivere concederetur. Ita Moravis & Bohemis, qui anno 871. rebellaverant, reconciliatis, Rex Ludovicus anno 876. v. Kal. Septembris diem clausit extremum. Tres fratres, ipsius filii, in loco qui dicitur Svalifelt, convenientes, ibi paternum Regnum eodem anno 876. diviserunt: *Carolomannus* sortitus est Bajoariam, Pannoniam, Carinthiam: necnon Regna Sclavorum, Behemensium, & Marahensium: *Ludovicus* Orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Frisiam, & partem Regni Lotharii: *Carolo* Alamannia in parte cessit, & aliquot civitates Regni Lotharii. Et Carolomannus quidem XI. Kal. Aprilis (*a*) anno 880. obiit, Arnulpho filio relicto. Ludovicus autem, quum Arnulpho Carolomanni fratris filio solam Carinthiam reliquisset, XIII. Kal. Febr. (*b*) anno 882. decessit. Carolus vero, cognomento Crassus, anno 880. Romæ coronatus Imperator, postquam cuncta quæ fratribus Carolomanno & Ludovico obtigerant, præter solam (ut modo dicebam) Carinthiam, occupasset, opprobriosa pace cum Northmannis anno 887. facta, in conventu optimatum apud Triburias, mense Novembri, tamquam animo & corpore deficiens, eodem anno Imperio dejectus, Arnulpho nepote in Regem Germaniæ proclamato, anno sequenti, mense Januario mortuus est. Itaque Arnulphus Bajoaria, Thuringia, Saxonia, Frisia, Pannonia, Carinthia, & Regnis Slavorum potitus, quum Bohemiæ ducatum Sventibaldo Moraviæ Regi anno 890. concessisset, motis postea in eundem a se deficientem anno 892. armis, Ungarorum opera usus, anno 893. devictum, sibi tributarium fecit.

[Margin: dovico defuncto, filii ejus Carolomannus, Ludovicus, & Carolus paternum Regnum inter se partiuntur]

II. Methodius Moravensis seu Panno-

Hæc de Regum Francorum in Francia Orientali successione. Interim (ad Moravos quod spectat) „ Diœcesi Patavien- „ si,

a Ita Fuldensis. At Metensis: VII. *Non. Apr. anno* 880.
b At Metensis: *Anno* 882. XIII. *Kal. Septembris*. Fuldensis: XIII. *Kal. Decembris*. Uterque fallitur.

niensis Antistes, apud Jo:VIII. Papam delatus quod errores doceret, & quod Slavica lingua in re divina uteretur, ita se Pontifici purgavit, ut is, approbata ejus innocentia, usu quoque linguæ Slavicæ indulto, Archiepiscopum illum constituerit, Moravia & Pannonia a Sede Pataviensi exemtis

„ si, (cui Engelmarus Episcopus præerat,) illud funestum ac„ cesserat (ut scribit Hansizius Tom. I. Germ. sacr. pag. 163.) „ hostes Moravi, qui fines Boicos interdum armis, Pannoniæ „ partem nonnullam dominatu premebant. Wilhelmus & „ Engilschalcus erant, qui anno 871. (verba sunt Annalistæ „ Fuldensis) sub seniore Ludovico terminum regni Bajoario„ rum in Oriente contra Maravanos tenuere, multaque pro „ patria sudasse feruntur. Sventibaldus fiduciarium nomen, „ in quod a Ludovico Rege optatus fuerat, abjecit; Regem „ se, nullaque Bojis obnoxium ferens. Hinc bella sævissima, „ quæ non alteri tristiora, quam Antistiti Pataviensi, quem „ necesse erat, ut ejus temporis ferebat mos, assiduis expedi„ tionibus distringi. Eum non bellicæ modo, sed Ecclesiasti„ cæ quoque exercebant clades, ob dioeceseos partem longe „ amplissimam suo juri dereptam. Methodius, quem alias di„ ximus Archiepiscopum Moraviæ Pannoniæque declaratum, „ sub alis Sventibaldi Principis, & favore Papæ regnabat. „ Moraviam & Pannoniam (etiam post Ludovici obitum sub „ Carolomanno filio) Engelmarus dolebat occupatam ab Me„ thodio. Sventibaldus tegebat, qui, ut ne quid commune „ haberet cum Bojis, instituta Methodii non segniter tuitus est; „ quippe non regni modo, sed Ecclesiæ quoque rationes ha„ bere gestiebat separatas a Bojis. Eum nec Ludovicus Ger„ maniæ Rex, nec qui ei in dominatu Bojariæ successerat Ca„ rolomannus filius edomare, quum maxime cuperent, vale„ bant. Quod igitur hac parte fefellerat, alia perficere via „ Patavienses aggressi. Delatum Methodii nomen apud Joan„ nem VIII. anno 879. cujus accusationis capita erant duo: „ primum, quod errores doceat: deinde quod lingua Slavi„ ca in re divina utatur. Hoc postremum Joannes vel veniæ „ per Hadrianum nuper datæ immemor, vel novis querelis ex„ citatus, Methodio jam per Paulum Episcopum Anconitanum „ vetuerat: rursus autem ea delatione pulsatus, per literas „ Methodium evocat, rationem fidei, institutique sui reddi„ turum. Exstant eæ literæ, quæ inscriptæ sunt, *Reverentissi„ mo Archiepiscopo Pannoniensis Ecclesiæ*, datæ XVIII. Kal. „ Jul. Ind. 2. idest, anno 879. Paruit continuo Methodius, & „ se Pontifici ita purgavit, ut is approbata penitus innocentia;

„ præ-

„ prætcrea Archiepiſcopatu Maravenſi in perpetuum confir-
„ mato; adhæc uſu linguæ Sclavicæ indulto, ad Sſentopulcrum
„ Comitem, cui literas inſcribit, remitteret; adjuncto ei Suf-
„ fraganeo, quem Nitrenſis Eccleſiæ Epiſcopum ordinavit,
„ Wichingo; quem Archiepiſcopo ſuo obedientem in omnibus
„ eſſe jubet. Inſuper quo Moravienſem Metropolim ad ſum-
„ mum Pontifex perduceret, iiſdem literis poſtulat, ut cum
„ ejuſdem Archiepiſcopi conſenſu & providentia tranſmittere-
„ tur alius aliquis idoneus Presbyter vel Diaconus, qui ab ſe
„ Epiſcopus ordinatus, ad manum eſſe poſſit Methodio ad hoc,
„ ut cum his duobus Epiſcopis alios per alia loca, in quibus
„ Epiſcopi honorifice debent & poſſunt exiſtere, poſtmodum
„ valeat ordinare. Sollicite autem præcipit, ut omnes Pre-
„ sbyteri, Diaconi, ſeu cujuſcumque ordinis Clerici, ſive
„ Sclavi, ſive cujuslibet gentis, qui intra provinciam Sventi-
„ baldi conſiſtant, ſubjecti & obedientes ſint in omnibus Ar-
„ chiepiſcopo Methodio: quod ſi contumaces & inobedientes
„ extiterint, quaſi zizaniorum ſeminatores ab Eccleſiis & fini-
„ bus illis procul abjiciendos præcipit. Data menſe Junio,
„ Indictione XIII. quæ reſpondet anno 880.

III. Jo: VIII. Papæ epiſtolæ de Archiepiſcopatu Methodii, deque indulto Slavicæ linguæ in re divina uſu.

Ex hac Joannis Papæ Epiſtola, & ex duabus aliis, ordine 194. & 195. datis XVIII. Kal. Jul. Ind. XII. hoc eſt, anno 879. apparet, eos falli, qui, a Nicolao Papa, tradunt, propter Slavicæ linguæ uſum in re divina a SS. Cyrillo ac Methodio inductum, fuiſſe iſtos Romam evocatos, eodemque Nicolao defuncto, ab Hadriano Papa examinatos, moremque ab ipſis invectum ſervare permiſſos. Conſtat enim ex genuinis hiſce Joannis Papæ literis, quæſtionem illam de Slavicæ linguæ uſu ſub Joanne ipſo, non ſub Nicolao neque ſub Hadriano, primum fuiſſe agitatam atque definitam. Nimirum, quum ad aures Joannis Papæ perveniſſet, ordinatum a ſe Moraviæ Epiſcopum Methodium, Slavici ſermonis in rebus divinis uſum induxiſſe, anno quidem 879. id ei per Paulum Anconitanum vetuiſſe, ſimulque præcepiſſe, ut Romam, redditurus tum hac de re, tum de doctrina ſua rationem, accederet. „ Prædicationis tuæ
„ (inquit Pontifex) doctrinis populum Domini tibi quaſi ſpi-
„ ritali Paſtori commiſſum ſalvare inſtruereque quum debeas,
„ audivimus, quod non ea, quæ Sancta Romana Eccleſia ab

„ ipſo

,, ipſo Apoſtolorum Principe didicit, & quotidie prædicat, tu ,, docendo doceas, & ipſum populum in errorem mittas. Unde his Apoſtolatus noſtri literis tibi jubemus, ut omni occaſione poſtpoſita, ad nos de præſenti venire procures, ut ex ,, ore tuo audiamus, & cognoſcamus, utrum ſic teneas & ſic ,, prædices, ſicut verbis & literis te Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ,, credere promiſiſti ,, (coram Hadriano ſcil. Papa, quando Romam evocatus cum fratre Cyrillo venit circa annum 867.) ,, aut non; ut veraciter cognoſcamus doctrinam tuam. Audimus etiam, quod Miſſas cantes in barbara, hoc eſt, in Sclavina lingua; unde jam literis noſtris per Paulum Epiſcopum ,, Anconitanum tibi directis, prohibuimus, ne in ea lingua ,, Miſſarum ſolemnia celebrares, ſed vel in Latina, vel in Græca lingua, ſicut Eccleſia Dei toto terrarum orbe diffuſa & in ,, omnibus gentibus dilatata cantat. Prædicare vero, aut ſermonem in populo facere, tibi licet, quoniam Pſalmiſta ,, omnes admonet Dominum gentes laudare: & Apoſtolus: ,, omnis, inquit, lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus in ,, gloria eſt Dei Patris.

IV.
Refellitur eorum error, qui Slavicæ linguæ in Rebus divinis uſum ab Hadriano PP. conceſſum, deinde a Jo: VIII. primum vetitum, mox permiſſum ſcribunt.

Non igitur hæc quæſtio de Slavicæ linguæ in divinis uſu ſub Nicolao Papa exorta fuerat, neque is uſus ab Hadriano Nicolai ſucceſſore, qui Methodium Epiſcopum ordinavit, permiſſus fuit: alioquin ejus rei mentionem Joannes Papa feciſſet, uſumque ab anteceſſore ſuo conceſſum non vetuiſſet. Proinde in *Priori* quidem *SS. Cyrilli ac Methodii vita*, ex MSS. Ducheſniano ab Henſchenio & Papebrochio ad IX. Martii pag. 19. edita, num. 7. miſſus dicitur cum Methodio Cyrillus ad Slavos in Moraviam, ibique Evangelium in Slavonicam linguam a Philoſopho redditum; num. 8. uterque (*a*) frater Romam a Nicolao evocatus, honoris cauſa, non ob ullum accuſationis caput, ſed ut ipſi, aut eorum diſcipuli ad Epiſcopatum promoti, in Moraviam remitterentur: num. 9. mortuo Nicolao recepti

a His omnibus auditis, Papa glorioſiſſimus Nicolaus, valde lætus ſuper his quæ ſibi ex hoc relata fuerant redditus, mandavit, & ad ſe venire illos literis Apoſtolicis invitavit. Quo nuncio illi percepto valde gaviſi ſunt, gratias agentes Deo, quod tanti erant habiti, quod mererentur ab Apoſtolica Sede vocari. Mox igitur iter aggreſſi, duxerunt etiam ſecum aliquos de diſcipulis ſuis, quos dignos eſſ. ad Epiſcopatus honorem recipiendum cenſebant: ſicque poſt aliquos dies Romam applicuerunt.

pti dicuntur ab Hadriano II. honorifice, & Episcopi consecrati; Cyrillus denique post quadraginta dies Romæ mortuus. Quæ omnia aperte significant, neque eos apud Nicolaum circa doctrinam aut Slavicæ linguæ usum in divinis inductum accusatos fuisse, neque ab Hadriano Papa eundem usum approbatum iisve concessum. At vero in Posteriori eorundem Sanctorum vita, ex MSS. Blauburano pag. 22. evulgata, num. 5. narratur, quod „ plura de Græco & Latino transferentes, in Sclavonica „ lingua Canonicas Horas & Missas in Ecclesia Dei publice sta„ tuerunt decantare„: & num. 6. subjungitur: „ quod his omni„ bus auditis Papa Nicolaus lætus factus super his, quæ sibi re„ lata fuerunt, scilicet de conversione gentis Bulgarorum & „ Moraviæ, & de reliquiis inventis S. Clementis; mirabatur „ tamen ex alia parte, quod ausi fuissent Sacerdotes Domini „ Horas Canonicas in Sclavonico decantare: quapropter man„ davit per literas Apostolicas illos ad se venire Romam „. Demum num. 7. post relatum ipsorum in Urbem sub Hadriano Nicolai successore adventum, rationem reddidisse perhibentur, cur Horas & Missas Sclavonice vertere & cantare ausi fuissent: „ At ille (inquit de Cyrillo) humiliter respondens, „ dixit. Attendite vos, Fratres & Domini, sermonem Apo„ stoli dicentis: Loqui variis linguis nolite prohibere. Secu„ tus ego Apostolicam doctrinam, quam impugnatis, institui. „ At illi dixerunt: Quamvis Apostolus loqui linguis variis „ persuaserit, non tamen per hoc in ipsam, quam statuisti, „ linguam Divina solemnia voluit decantari. Quum autem „ propter hujusmodi institutionem plus & plus inter eos cre„ sceret altercatio, B. Cyrillus dictum Davidicum protulit in „ medium dicens: Scriptum est enim: Omnis spiritus laudet „ Dominum. Et, si omnis spiritus laudando magnificat Do„ minum, cur me ergo prohibetis sacrarum Missarum solemnia „ & Horarum Sclavonice modulari? Siquidem si quivissemus „ illi populo aliter aliquando cum cæteris nationibus subveni„ re in lingua Græca vel Latina, omnino quæ reprehenditis, „ non sanxissem: sed quia idiotas viarum Dei totaliter eos „ reperiens & ignaros, solum hoc ingenium almiflua Sancti „ Spiritus gratia cordi meo inspirante, per quod etiam innu„ merosum populum Deo acquisivi. Quapropter, Patres & „ Do-

„ Domini, cogitate consultius, si institutionis meæ normam „ hanc expediat immutare. At illi audientes, & admirantes „ tanti viri industriam & fidem, studiosa deliberatione præha- „ bita, statuerunt supradicto ordine & sermone in illis parti- „ bus, quas Deo B. Cyrillus acquisierat, sicut statuerat, Ca- „ nonicas Horas cum Missarum solemniis ita debere deinceps „ celebrari „. Eadem habentur in Lectionibus veteris Breviarii MSS. Olomucensis, pag. 24. num. 2. & 3. phrasi nonnihil subinde mutata. Verum nullus dubito, quin recentior quispiam tam vitæ hujus, quam Lectionum Olomucensium concinnator, res Methodii sub Jo: VIII. Papa gestas cum iis miscuerit, quæ temporibus Nicolai & Hadriani contigerant, idque Cyrillo Slavonicarum literarum inventori, sacrarumque Scripturarum in Slavicum sermonem interpreti tribuerit, quod postea Joannes Papa, testis vivus ac præsens, a Methodio jam Episcopo primum factum in Moravia conquestus est, & postea audito eodem Methodio probavit. Hujus Pontificis auctoritas, apud quem altum est de Cyrillo Slavici sermonis usum in rebus divinis introducente, deque Hadriano Papa eum usum probante silentium, certissime evincit, nonnisi anno 879. accusatum fuisse invectæ novæ illius consuetudinis Methodium, & anno sequenti absolutum.

V.
An septem Episcopi sub Archiepiscopo Moraviensi?

Neotericos non moramur, qui nullo producto antiquo documento, narrationes tradunt a genuinis Romanorum Pontificum epistolis abhorrentes: cujusmodi, præter jam confutatum de Slavicæ linguæ usu ab Hadriano Papa dudum probato commentum, est illud, quod in memoratis Breviarii Olomucensis Lectionibus num. 4. subjicitur de Methodio: „ Qui „ etiam postquam multos Christo manipulos congregaverat, „ ab ipso Principe, qui partibus in illis tunc dominabatur, & „ imperabat universæ terræ ceu magnificus Imperator, sta- „ tuitur, ut summus Pontifex fieret, habens sub se septem „ Pontifices ejusdem sanctitatis „. Bollandiani Patres Not.B, in hunc locum: „ Dudum inquirimus (inquiunt) qui illi, „ quarumve sedium fuerint Pontifices? Unicum hactenus re- „ perimus Wichinum Nitrensem, quæ nunc Sedes subjecta est „ Archiepiscopo Strigoniensi Metropolitæ Hungariæ „. Certum est, datam fuisse a Joanne Papa facultatem Methodio, ut, post-

postquam consentiente Sventibaldo Principe transmissus ab ipso Romam fuisset alius aliquis idoneus Presbyter vel Diaconus, ab se Episcopus ordinatus, ad manum esse posset eidem Methodio ad hoc, ut cum isto novo Episcopo, & cum Wichino jam ordinato, alios postmodum per alia loca valeret ordinare. An vero quispiam alius præter Vvichinum ab Joanne Papa sit ordinatus, & an Methodius plures habuerit suffraganeos Episcopos, incompertum est. Id tantummodo exploratum, post Methodii obitum, a Jo: IX. Papa missos in Moraviam Archiepiscopum Joannem, & Episcopos Benedictum & Danielem: quibus si Vvichinum adjungamus; quatuor, non septem Pontifices habebimus. Cur ergo Auctor ille Lectionum, Archiepiscopo Moraviæ tribuit *septem Episcopos?* nimirum, respicit ad antiqua Laureacensis Ecclesiæ jura, de quibus Eugenius II. Papa in literis ad Rathfredum Favianensem, Methodium Speculojulensem, Alevinum Nitraviensem, & Annonem Vetuariensem Episcopos: necnon ad Tutundum, & Moymarum Duces, & optimates atque populum Avariæ & Moraviæ: de Urolpho Archiepiscopo loquens: „ Is (inquit) ad Apostolorum limina, „ orationis causa, veniens, novam Ecclesiam nostris Apostolicis benedictionibus informandam subnixe commendavit, „ quam, Domino auxiliante, catholice gubernandam in vestris „ partibus suscepit. In quibus etiam quondam Romanorum „ quoque Gepidarumque ætate, ut e lectione certum est, in „ septem Episcoporum Parochias, Antecessores sui, jure Me„ tropolitano, obtinuerant Diœcesim „. Laureaco Patavium Metropolitani migraverant: jura autem Pataviensium Vvichinus sibi vendicaverat tum, quum Metropolim in Sclavia erigere contendit. Recole quæ sunt notata supra hoc Tom. 3. Part. 1. cap. 3. §. 16. Olomucensis denique Ecclesia ab Augustino Præposito in Catalogo ejus Antistitum, aut eadem esse dicitur quæ olim Methodii Archiepiscopi Sedes fuerat, aut certe in locum illius Metropolitanæ successisse. Hinc in Lectionibus Olomucensibus Methodius perhibetur *Summus Pontifex factus, habens sub se septem Pontifices.*

VI. Slavi Linones & Siusli a Ludovico Germaniæ Rege

De diffidiis, quæ deinde inter Methodium & Vvichingum suborta sunt, alibi memoratum est. Nunc de rebus politicis Slavorum tam Borealium, quam Moravorum, quantum ex

Subacti. Caroli Calvi Imperatoris mors. Conventio inter Ludovicum Balbum Caroli Calvi filium, & inter Ludovicum Ludovici Senioris Germaniæ Regis filium.

Annalibus Francorum colligere fas est. Fuldensis Annalista. „ Anno 877. Sclavi, qui vocantur Linones & Siusli, eorumque „ vicini, defectionem molientes, solitum dare censum re„ nuunt. Quos Ludovicus Rex (*Ludovici Germaniæ Regis an„ no 870. defuncti filius*) missis quibusdam fidelibus suis, cir„ ca mediam Quadragesimam sine bello compressit; acceptisque „ obsidibus nonnullis, & muneribus non paucis, eos sub pri„ stinum redegit servitium. Carolus (*Calvus nimirum* (*a*) *Im„ perator*) Galliæ tyrannus, æstivo tempore cum exercitu „ Italiam petiit, & Ticini residens, magnopere nisus est, qua„ liter Karlomanno (*alteri Ludovici Germaniæ Regis filio*) „ illuc adventanti aditum denegaret in illam provinciam. Karlo„ mannus vero cum manu valida Noricorum, diversorumque „ Sclavorum, Italiam ingreditur, contra Carolum dimicare „ volens. Quod quum Carolus comperisset, illico juxta con„ suetudinem suam, fugam iniit... Et in eodem itinere, „ dysenteriæ morbo correptus, cum magna periit tristitia „. Metensis. „ Est autem fama, quod a quodam Judæo, qui vo„ cabatur Sedechias, poculum mortis ei propinatum sit... „ obiit vero Nonis Octobris... Cui successit in Regnum filius „ ejus Ludovicus „. Fuldensis pergit: „ Karlomannus opti„ mates Italiæ ad se venientes suscepit, & disposita, prout vo„ luit, regione, reversus est in Bajoariam.

Anno 878. Conventio inter Reges Ludovicum Balbum filium Caroli Calvi Imperatoris, & inter Ludovicum filium Ludovici Regis Germaniæ, in loco, qui vocatur Furonis, facta Kalendis Novembris Ind. XI. de Regno, quod Ludovicus Imperator Italiæ habuit, quia necdum ex illo aliqua divisio facta est, quicumque modo illud tenet, ita teneat: donec Domino volente iterum simul venientes cum communibus fidelibus nostris inveniamus & diffiniamus, quid ex hoc melius & justius nobis visum fuerit. De Regno autem Italiæ, quia modo nulla ratio esse

---

a Post mortem Ludovici II. Augusti, Carolus Calvus die 25. Dec. exeunte anno 875. coronatus est Romæ Imperator a Jo: VIII. Papa. Hunc Carolum Annalista Fuldensis, qui Ludovico Germaniæ Regi ejusque filiis in omnibus studuit, passim *Tyrannum appellat*. Mortuus est autem Nonis, aut juxta Bertinianum, 2. Nonas Octobris anno 877. Ludovicus Balbus ei succedit in Regno Galliæ, coronatus VI. Idus Decemb. ejusdem anni exeuntis, obiit IV. Idus Apr. anno 879, relictis filiis Ludovico, Carolomanno, & Carolo.

se potest, omnes sciant, quia partem nostram de illo Regno & requisivimus,& requirimus,& Domino auxiliante requiremus. Hæc Bertinianus,qui addit capita IX. inter utrumque Regem conventa.

VII. Northmanni apud Carbonariam a Ludovico Rege cæduntur. In Saxonia vero superiores existentes, occidunt duos Episcopos, XII. Comites, & XVIII. Satellites regios, exceptis plurimis in captivitatem abductis.

Anno 879. Metensis. Ludovicus, qui Austrasiis imperabat, cognita morte æquivoci sui (Ludovici Balbi, qui IV. Id. Apr. decessit) Regnum illius invadere disposuit, & transito Mosa, Imperii fines occupavit: Cui occurrerunt duo memorati fratres (*Ludovicus scil. & Carlomannus, filii Ludovici Balbi*) cum valida manu. Sed intercurrentibus vicissim legationibus, nequaquam pugna committitur, sed pax roboratur. Adolescentes quippe, ut fœderatus ab eis recederet Ludovicus, portionem Regni Lotharii, quam avus paterque tenuerat, ex integro illi concesserunt, addita insuper Atrabatis Abbatia Sancti Vedasti. Facta itaque pactione, datisque sacramentis, quum in Regnum idem Rex reverteretur, repente obviam habuit Northmannorum innumeram multitudinem juxta (*a*) Carbonariam, in loco qui vocatur Thimum, cum ingenti præda ad classem repedantem. Cum quibus absque mora conflixit, & Deo propitiante maximam ex eis partem gladio prostravit. Reliqui fuga dilapsi, in supradictum fiscum regium se communiunt, ubi Hugo filius Regis ex pellice natus, quum incautius dimicaret, graviter vulneratus, ab hostibus rapitur, & inter adversariorum manus animam reddidit. Rex vero existimans quod adhuc filius vivus ab inimicis servaretur, exercitum ab impugnationis infestatione jubet cessare, ut quocumque pacto illum incolumem recipere posset. Interea nox superveniens, Regem cum suis ad castra redire compulit. Normanni vero cadavera suorum flammis exurentes, noctu diffugiunt, & ad classem dirigunt gressum. Rex diluculo consurgens, quum filium extinctum reperisset, nimio dolore afficitur. Corpus ejus in loculo compositum, ad Loresham Monasterium imperat deferri, ibique tumulari. *Bertinianus:* Carolus Ludovici quondam Germaniæ Regis filius in Longobardia perrexit, & ipsum Regnum obtinuit. Cum quo apud Urbam, antequam montem Jovis transiret, Ludovicus & Carlomannus loqui perrexerunt. Et illo

a Sigebertus. Anno 879. Nortmannorum plusquam V. millia a Francis in Gallia cæsa sunt. Anno 880. In Silva Francica Carbonaria plusquam IX. millia Nortmannorum a Francis cæduntur.

illo eunte in Longobardiam, ipsisque reversis ab eodem itinere, nunciatum est eis, quod Nortmanni qui erant in Ligeri, terreno itinere terras illas deprædabant. Et statim moti in illas partes, in die Missæ Sancti Andreæ eos invenientes, multos ex eis occiderunt, & plures in Vigenna fluvio immerserunt; & exercitus Francorum Deo volente cum victoria incolumis remeavit. *Fuldensis* id factum ad annum 880. differt, sic scribens: Rex Ludovicus Natale Domini (anni exeuntis 879.) celebravit in Franconofurt: postea in Galliam profectus, filios Ludovici ad se venientes suscepit: totumque Regnum Lotharii suæ ditioni subjugavit. Inde ad expugnandos Nordmannos, qui in Scalta fluvio longo tempore resederunt, convertit exercitum: initoque certamine plusquam v. millia ex eis prostravit. In quo prælio Hugo filius Regis occubuit. Addit *Fuldensis* ad eundem annum 880.. „ In Saxonia cum Nordmannis infeliciter dimicatum est. Nam Nordmanni superiores existentes, „ duos Episcopos, quorum ista sunt nomina, Thiotrith (*a*) „ & Marcuuart, & duodecim Comites his nominibus appellatos, „ Brun Ducem & fratrem Reginæ, Wigmannum, Bardonem, „ alterum Bardonem, & tertium Bardonem, Thiotherium, „ Gerricum, Liutolfum, Folcuuartum, Avan, Thiotricum, „ Liutharium, cum omnibus qui eos sequebantur, occiderunt. „ Præterea XVIII. Satellites Regios cum suis hominibus prostraverunt, quorum ista sunt nomina: Aderam, Alfuvini, „ Addasta, Aida, Alcer, Aida, Dudo, Bodo, Wal, Adalwini, Weirnhart, Thiotrich, Ailwart, exceptis innumerabilibus, quos in captivitatem duxerunt „. Bertinianus idipsum habet de Bello Northmannico ad ann. 880. „ Ludovicus „ Rex Germaniæ, unacum (*b*) uxore sua Aquis in istas partes „ iter arripuit, & usque ad Duciacum venit: (*c*) ubi Gozlenus „ & Chuon-

a Henschenius ad diem 2. Febr. ostendit, eos omnes qui in bello Nortmannico occubuere, publica veneratione coli, eosque appellat *Martyres Ebbekestorpienses*, seu *Ebbekesdorpienses*, ab insigni Monialium S. Benedicti cœnobio, sito in ea Saxoniæ inferioris parte, quam Luneburgici Duces possident, in quo celeberrima fuit horum Sanctorum Martyrum memoria, ex quibus *Theodoricus* fuit Episcopus Mindensis, *Marquardus* Episcopus Hildensheimensis, & *Bruno* Dux Saxoniæ.

b Liutgarda nomine. Metensis ad ann. 882.

c Gozlenus Abbas & Chonradus Parisiaci Comes ann. 879. miserant nuncios ad Ludovicum, ut usque Metis venire acceleraret, & illuc omnes Episcopos & Abbates ac Primores Regni Galliæ ad illum perducerent.

„ & Chuonradus obviam illi venerunt: quamplurimis jam de illorum complicibus ab illorum societate retractis: Indeque Ludovicus & uxor sua ad Attiniacum, indeque ad Ercuriacum, & sic usque ad Ribodimontem pervenerunt. Et videntes, quia Gozlenus & Chuonradus quod ei polliciti fuerant, attendere nequiverunt, & ipse & uxor sua quæ speraverunt, obtinere non possent: peractis amicitiis cum filiis Ludovici (*Balbi*) & condicto Placito futuro mense Junio ad Gundulphi villam, reversi sunt in patriam suam; & inveniens Ludovicus Nortmannos in itinere, Domino opem ferente magnam ex illis partem occidit exercitus suus. Sed in Saxonia magnum damnum de fidelibus suis per Nortmannos sustinuit.

VIII. Sclavi Dalmatii, Behemi, & Sorabi in Thuringiam invadentes, a Poppone Comite prosternuntur. Carlomannus moritur. Ludovicus ejus frater, Arnulfo Carlomanni filio Carinthiam concedit.

Pergit Fuldensis ad ann. 880. „ Rex vero (Ludovicus) de Gallia rediens in Franciam, Pascha celebravit in Franconofourt. Sclavi qui vocantur Dalmatii, & Behemi, atque Sorabi, ceterique circumcirca vicini, audientes stragem Saxonum a Nordmannis factam, pariter conglobati, Thuringos invadere nituntur, & in Sclavis circa Salam fluvium Thuringis fidelibus prædas & incendia exercent. Quibus Poppo Comes occurrit, & de divino auxilio fretus, eos prostravit „. Metensis „ Anno 880. Carlomannus Rex paralysi dissolutus diem clausit extremum VII. Non. Apr. sepultusque est cum debito honore in Bajoaria, in loco qui dicitur Hodingas „. *Fuldensis* „ Ann. 880. Karlmannus, frater Ludovici & Caroli, XI. Kal. Apr. obiit „. Metensis ad eundem ann. „ Ludovicus comperto, quod frater obiisset, Bajoariam ingressus, Reganasburch venit, ubi omnes optimates Regni ad eum confluentes, ejus ditioni se subdiderunt. Concessit autem idem Rex Arnulfo Carantanum, quod ei pater (*Carlomannus*) jam pridem concesserat, in quo situm est castrum munitissimum, quod Mosaburch nuncupatur, eo quod palude impenetrabili locus vallatus difficillimum adeuntibus præbeat accessum „. Conradus Abbas Urspergensis & Hermannus Contractus: „ Anno Domini 880. Ludovicus frater Caroli, vivente fratre suo Carlomanno, Bajoariam ingreditur. Carlomannus obiit „. Uterque minus recte, circa invasam a Ludovico Bajoariam, vivente Carolomanno. At Marianus Scotus in alium errorem impegit, dum ad ann. 881. scri-

ſcribit: „ Carlomannus major, Rex Bajoariæ, pater Arnoldi, „ obiit paralyſi, VII. Non. Apr.

IX.

Carolus Ludovici frater, Imperator coronatur. Nortmanni incenſo Niumago Palatio recedunt. Altera Nortmannorum graſſatio ſub Regibus Godefrido & Sigifredo, qua Leodium, Trajectum, Colonia, Brunna aliæque urbes incendio ſunt vaſtatæ. Vala Metenſis Epiſcopus occiſus. Ludovicus Germaniæ Rex moritur, Carolus Imp. probroſam pacem cum Nortmannis facit, ea conditione, ut Godefridus Rex Chriſtianum ſe fieri polliceretur, eique Friſia provincia concederetur & Gisla Lotharii filia in uxorem daretur.

Anno 881. Metenſis. Carolus de Alemannia egreſſus, Langobardorum fines occupavit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem accepit, & Romam perveniens, a Præſule Apoſtolicæ Sedis Joanne & Senatu Romanorum favorabiliter exceptus, cum magna gloria Imperator creatus eſt. Nimirum die Natali Chiſti Domini anno exeunte 880. uti oſtendit Pagius ad ann. 881. num. I. & ſeqq. Pergit Metenſis. Per idem tempus Normannorum claſſis Wal fluvium ingreſſa, Niumago Palatio Regio applicuit, ibique caſtra poſuit. Quod factum quum ad notitiam Ludovici perlatum eſſet, abſque dilatione cum exercitu venit, & munitionem obſidione clauſit. Conſerto nonnullis diebus certamine, non adeo prævaluit, quia Palatium ingentis magnitudinis, mirique operis, hoſtibus tutiſſimum præbebat receptaculum. In qua congreſſione captus eſt ab adverſariis Eberhardus Saxo filius Meginardi Comitis, & captivus ductus. Quem poſtea mater Eveſa magno pretio dato incolumem recepit. Poſtremo Rex accepta pollicitatione, quod ſi ab obſidione ceſſaret, Normanni continuo e Regno ejus decederent, cum omnibus copiis receſſit. Illo recedente pagani Palatium unacum munitione flammis exurentes, navibus aſcenſis oſtia Rheni repetunt. Item eodem anno menſe Novembrio duo Reges Normannorum, Godefridus & Sigefridus, cum inæſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt in loco, qui dicitur Haslon juxta Moſam. Et primo quidem impetu finitima loca depopulantes, Leodium civitatem, Trajectum caſtrum, Tungrenſem urbem incendio cremant. Secunda incurſione, Ribuariorum finibus effuſi, cædibus, rapinis, ac incendiis omnia devaſtant. Coloniam Agrippinam, Brunnam civitates, cum adjacentibus caſtellis, ſcilicet Tulpiacum, Juliacum, & Nuiſam, igne comburunt. Poſthæc Aquis Palatium, Indam, Malmundarias, Stabulaus Monaſteria in favillam redigunt. *Fuldenſis*. *Anno* 881. Rex Ludovicus poſt Paſcha in Galliam profectus, Hugonem Lotharii ex Vualdrada filium ad ſe venientem in ſuum ſuſcepit dominium... Rex cum ſuo nepote Ludovico apud villam Gundolphi congruum habuit colloquium. Inde tranſiens omne tempus æſtivum, in Bajoaria

ria moratus est. Nepos vero illius cum Nordmannis dimicans, nobiliter triumphavit: nam IX. millia equitum ex eis occidisse perhibetur. At illi instaurato exercitu & amplificato numero equitum, plurima loca in regione Regis nostri vastaverunt, hoc est, Cameracum, Trajectum, & pagum Hasbanicum, totamque Ripuariam; præcipua etiam in eis Monasteria, idest, Pruniam, Indam, Stabulaus, Malmundarium, & Aquense Palatium, ubi in Capella Regis equis suis stabulum fecerunt. Præterea Agrippinam Coloniam, & Brunnam civitates cum Ecclesiis & ædificiis incenderunt. Qui autem inde evadere potuerunt, sive Canonici, sive Sanctimoniales, Moguntiacum fugerunt, Thesauros Ecclesiarum & Sanctorum corpora secum portantes „ Bertinianus hanc Nortmannorum grassationem anno 881. factam indicat, dum ad annum 882. sic scribit. „ Ubi
„ (apud Compendium) nunciatum est ei (Ludovico Galliæ
„ Regi) quia sobrinus suus Ludovicus Ludovici Germaniæ
„ Regis filius inutiliter sibi & Ecclesiæ & Regno vivens, morti
„ succubuit... Ipse ultra Sequanam... usque Turones perre-
„ xit: ubi infirmatus est corpore, & lectica deportatus usque
„ ad Monasterium S. Dionysii, mense Augusto ibi mortuus est
„ & sepultus: Primores autem Regni expeditum nuncium mi-
„ serunt ad Carolomannum mandantes, ut relictis qui Vien-
„ nam obsiderent & seditioni Bosonis resisterent, ipse quanto-
„ cius ad eos venire festinaret: quoniam hostiliter ipsi præpa-
„ rati erant in occursum Nortmannorum, qui civitates Colo-
„ niam & Treviris cum Monasteriis sibi contiguis jam incensas
„ haberent, & Monasterium S. Landberti in Leudico, & Pru-
„ miæ, & inde Aquis etiam Palatium, omniaque monasteria pa-
„ rochiarum, Tungrensis videlicet, Atrebatensis, Camera-
„ censis, & partem Remensis, Parochiæ suæ ditioni addicta,
„ & partim cum castello Mosomagensi incensa, & Walam Me-
„ tensem Episcopum contra sacram auctoritatem & Episcopale
„ ministerium armatum & bellantem occisum, & socios ejus
„ fugatos habebant. Ipsi autem parati erant illum recipere, & se
„ illi commendare, sicut & fecerunt „. Quod igitur de Northmannis narratur, ad annum 881. referendum est: quod vero de morte Ludovici Regis, deque Carolomanno ejus fratre a Galliæ Primoribus invitato subjungitur, anno 882. contigit.

Quare Sigebertus fallitur, qui Normannorum graffationes ad ann. 882. ponit, Walæ autem Metenfis Epifcopi cædem ad annum 883.

Anno 882. *Fuldenfis*. Ludovicus invalefcente morbo, XIII. Kalend. Decembris (*a*) diem ultimum claufit, cujus corpus translatum, & in monafterio Sancti Nazarii, quod dicitur Laureshaim, juxta patris fui tumulum fepultum eft. Quod audiens exercitus, qui contra Nordmannos miffus fuerat, ab expugnatione hoftium defiftens, infecto negotio rediit. Quorum Nordmanni inde tranfeuntium veftigia fecuti, cætera quæ prius dimiferant, incendio cremaverunt ufque ad Confluentem caftellum, ubi Mofella Rhenum ingreditur. Murus Mogontiæ urbis reftaurari cœptus, & foffa murum ambiens extra urbem facta. Nordmanni de fua munitione egreffi, Treverenfem urbem invaferunt, & habitatoribus urbis partim expulfis, partim occifis, totam in Non. Apr. incenderunt. Quibus Walah Metenfis Epifcopus incaute cum paucis occurrens, occifus eft. Nordmanni ereptis quos poterant rebus cum omnibus, ac quam peffime & vifui horribilior erat, quibufdam locis & Ecclefiis dimiffis, quibufdam concrematis, reverfi funt in fuam munitionem, quæ circumfepta conftabat fecus litus Mofæ fluminis, loco qui dicitur Afcloha, de Rheno milliar. XIV. Carolus quippe quum audiffet obitum fratris fui majoris, de Italia, jam Imperator factus, per Bajoariam iter fuum in Franciam direxit: Placitum generale ad Vvormatiam tenuit, receptis Primoribus ex Regno fratris fui menfe Majo. Poft hæc præparatis copiis ex omni Regno fuo, Langobardis, Alemannis, Francifque fecum affumptis, ille ex Occidentali parte contra Nordmannos, Bajoarii ex Orientali Rheni fluminis ufque ad Antrinacha, tandem fe tranfmiferunt. Ibi divifo exercitu, Bajoarii cum Principe eorum Arnulfo (*Carolomanni defuncti filio*) Franci cum Heinrico (*Popponis Comitis fratre*) miffi manu cum valida ante Regem & exercitum, ut quafi incautos & inæftimantes quandam partem inimicorum extra munitionem invenirent, & infidiis ca-

pe-

a Leg. *Febr.* Sic enim continuator Lambecianus ad ann. 882. „ Stella Cometes XV. „ Kal. Febr. prima hora noctis apparuit.. Nam Ludovicus invalefcente morbo, XIII. „ Kal. ejufdem menfis, diem ultimum claufit „. Vide Pagium ad ann. 882. num. XI. Hinc enormiter errat Lambertus, qui ad ann. 879. „ Ludovicus Rex (ait) filius Lu„ dovici Regis obiit, cui frater ejus Carolus fucceffit.

perent... Et ita factum foret, ni nostri muneribus corrupti, ut fama refert, de parte Francorum proditores essent, & impedirent. Sed tamen paucis occisis, reversi sunt ad Regem. Redeuntibus illis, alio Rex arrepto itinere, cum omni exercitu fines & munitionem Nordmannorum ipsis cum eorum Regibus, idest, Sigifrido & Godefrido, Principibus Wrm, Hals, intus inclusis, occupavit: castra exercitus in circuitu prope civitatem fieri præcepit; sicque per dies XII. obsessam constrinxit. Nam XII. Kal. Augusti post medium diem tenebrosa subito caligo tota castra operuit, fulgure & tonitru concrepante, & talis grando, ut nullus antea mortalium se tale quid vidisse profiteretur... Igitur per tot dies obsidens tam magnus exercitus æstivo in tempore propter putredinem cadentium hominum ægritudine correptus ac pertæsus est. Nec minus inclusi simili molestia premebantur. Consultum est ex utraque parte, ut datis ex nostra parte obsidibus, Rex Sigifridus, qui manu validior erat, veniret extra munitionem supra VI. milliaria ad Regem. Primum juramento contestatus est, quod ex illa hora & ultra, usque dum Karolus Imperator viveret, nunquam in suum Regnum hostili prædatione esset iturus: dehinc Christianitatem professus, ipsum Imperatorem patrem in Baptismate acquisivit. Duos ibi dies læti versabantur, quum remissis nostris obsidibus de munitione, ipse e contrario cum maximis muneribus remissus est ad sua. Munera autem talia erant; In auro & argento bis mille libræ & LXXX. vel paulo plus, quam libram per XX. solidos computamus expletam. Ita compositis rebus regrediens, etiam Rex in Confluente castello cuncto exercitu amabilem licentiam redeundi concessit. Civile bellum inter Saxones & Thuringos exoritur, machinantibus Poppone fratre Henrici, & Eginone Comitibus. Magna post clade Poppo cum Thuringis inferior extitit. In illis diebus redeuntibus Bajoariis domum, magna & immanis pestilentia in tota Norica excrevit, ut sæpe duo cadavera in unum tumulum sepelirentur. Rex autem morabatur in Germania, & ante Natalem Domini Placitum habuit ad Vvormatiam, ubi multiformis nunciis Maravorum aliarumque gentium receptis, & auditis, compositisque rebus, remeavit in Alemanniam. Heinricus quoque missus contra Nordmannos, ibi prospere prout potuit dispositis rebus reversus est.

Bertinianus. „ Anno 882. Dum autem (Carolomannus „ Galliæ Rex) in eodem procinctu degeret mense Septembrio, nunciatum est illi certo nuncio, quia capta Vienna, „ uxorem Bosonis & filiam ejus Richardus frater ipsius Bosonis „ ad Comitatum suum Augustodunensem adductam habebat. „ Sed & Astingas, & complices illius Nortmanni ex Ligeri „ egressi, maritimas partes petierunt. Carolus autem Imperator contra Nortmannos venit cum multo exercitu usque ad „ illorum firmitatem. Quo veniens, concidit cor ejus, & „ placida mente Gotafridum cum suis, ut Baptisma susciperet, „ & Frisiam aliosque honores, quos Roricus habuerat, reciperet, interventione quorundam, obtinuit. Sigefrido etiam, „ & Vvormoni, illorumque complicibus, plura millia argenti „ & auri, quæ de thesauro S. Stephani Metensis, aliorumque „ Sanctorum locis arripuit, eis dedit: & ad devastandam Regni sui atque Consobrini sui partem, sicut antea fecerant, residere permisit. Hugoni autem junioris Lotharii filio facultates Ecclesiasticas Metensis Episcopii, quas Sacri Canones futuro Episcopo reservari præcipiunt, ad consumendum remisit. Engilbergam vero Ludovici Italiæ Regis uxorem, quam Imperator in Alemanniam transduxerat, per „ Leudoardum Vercellensem Episcopum Joanni Papæ, sicut petierat, Romam remisit: & sic versus Vvormatiam, Placitum suum Kalendis Novembris habiturus, a Nortmannis „ recessit.

Metensis. Anno 882. Normanni audita morte Regis (Ludovici) nimio exultant tripudio, &, jam non de conflictu, sed de præda cogitant. Igitur cum omnibus viribus a munitione exiliunt, & Trevirorum nobilissimam civitatem Galliarum Nonis Aprilis, die sacratissimæ Cœnæ Domini, occupant. In qua usque ad sanctum diem Paschæ (8. *Apr.*) fessa ab itinere corpora recreantes, omne territorium urbis circumquaque usque ad solum demoliti sunt. Deinde civitatem flammis exurentes, Mediomatrico dirigunt aciem. Quod quum comperisset ejusdem urbis Antistes (*a*) Vvala, adjuncto sibi Bertulfo Epi-

a Vala Metensis, Bertulfus Trevirorum, Antistites. Quorum primu anno 882. in prælio Nortmannico cæsus fuit: alter Idibus Febr. anno 883. obiit, Metensi teste, Ratbodo die VI. Id. Apr. ei succedente: a quo Ratbodo Rotbertus in Metensi Ecclesia x. Kal. Maji ejusdem anni 883. consecratus fuit.

Episcopo, & Adhelardo Comite, ultro illis obviam ad pugnam procedit. Inito certamine, Normanni victores extiterunt. Isdem Vvala Episcopus in prælio cecidit: ceteri vero fugerunt. Pagani iter quod ceperant deserentes, cum ingenti præda, summa celeritate, ad classes revertuntur. Ea tempestate Carolus Imperator in Italia morabatur. Ubi diversis legationibus Germaniæ ac Galliæ pulsatur, ut ad suscipienda Regna sibi hæreditario jure competentia festinaret, & periclitanti Imperio succurreret, quod capite amisso, ludibrio hostibus erat. Qui nihil tardatus, cum omnibus copiis in Franciam venit, & cum Langobardis, Bajoariis, Alamannis, Thuringis, Saxonibus, Fresonibus, & cum omnibus Regnis suæ ditioni subditis, Normannos in supradicto loco obsidere exorsus est. Sed conatus ejus parum effectum obtinuit, quamquam, ut diximus, ex diversis Regnis & gentibus inæstimabilis multitudo in unum confluxisset; indignatione cælesti super populum Christianam Religionem profanantem desæviente. Novissime Godefridus Rex Normannorum ea conditione Christianum se fieri pollicetur, si ei munere Regis, Fresia provincia concederetur, & Gisla filia Lotharii in uxorem daretur. Quæ ut optavit adeptus, baptizatus est, & ex sacro fonte ab Imperatore susceptus. Sigifredo autem, & reliquis Normannis immensum pondus auri atque argenti expositum est: & tali tenore fines Regni excedunt.

Quæ laudati Annalistæ referunt de Normannorum grassationibus, deque probrosa pace inter eos & Francos facta, illustrantur ex illis quæ Continuator Lambecianus Fuldensium Annalium habet. „ Carolus Imperator audito fratris sui (*Ludo-*
„ *vici Germaniæ Regis*) obitu, de Italia perrexit in Bajoa-
„ riam, & optimates qui fuerunt fratris sui, ad se venientes,
„ in suum suscepit dominium. Deinde Vvormatiam veniens,
„ cum suis undique venientibus consiliatus est, quomodo Nord-
„ mannos de suo Regno expelleret. Statuto itaque & condi-
„ cto inter eos tempore, convenerunt de diversis provinciis
„ viri innumerabiles, & omnibus hostibus formidandi, si Du-
„ cem habuissent idoneum sibique consentientem: hoc est,
„ Franci, Norici, Alamanni, Thuringi, atque Saxones; pa-
„ rique intentione profecti sunt contra Nordmannos pugnare
„ cu-

„ cupientes, quo quum pervenissent, munitionem illorum, „ quæ vocatur (*a*) Ascloha, obsederunt. Quumque jam expugnanda esset munitio, & hi qui intus erant, timore perculsi, mortem se evadere posse desperassent, quidam ex „ consiliariis Augusti, Liutwardus Pseudo-Episcopus (*Vercellensis*,) ceteris consiliariis qui patri Imperatoris assistere solebant ignorantibus, juncto sibi Vvicberto Comite fraudulentissimo, Imperatorem adiit, & ab expugnatione hostium, „ pecunia corruptus, deduxit, atque Gotafridum Ducem illorum Imperatori præsentavit, quem Imperator more Achabico quasi amicum suscepit, & cum eo pacem fecit, datis ex „ utraque parte obsidibus: quod Nortmanni acceperunt pro „ omine. Et ut pax ex illorum parte rata non dubitaretur, „ clypeum juxta morem suum in sublime suspenderunt, & „ portas munitionis aperuerunt. Nostrates autem calliditatis „ illorum expertes, eandem munitionem ingressi sunt, alii „ quidem causa negotiandi, alii vero pro loci firmitate considerande. At Nordmanni ad consuetam calliditatem conversi, clypeum pacis deponunt, portas claudunt, & omnes ex „ nostris intus inventos aut occiderunt, aut catenis ferreis ligatos ad redimendum servaverunt. Sed Imperator tantam „ contumeliam exercitui suo illatam flocci pendens, prædictum Gotafridum de fonte Baptismatis levavit, & quem „ maximum inimicum & desertorem Regni sui habuerat, consortem Regni constituit. Nam Comitatus, & Beneficia, quæ „ Rorich Nordmannus, Francorum Regibus fidelis in Kinnim „ tenuerat, eidem hosti suisque hominibus ad inhabitandum „ delegavit. Et, quod majoris est criminis, a quo obsides accipere, & tributa exigere debuit, huic, pravorum usus consilio, contra consuetudinem parentum suorum, Regum videlicet Francorum, tributa solvere non erubuit. Nam thesauros Ecclesiarum, qui propter metum hostium absconditi „ fuerant, abstulit, ex auri purissimi atque argenti, ad confusionem sui totiusque exercitus qui illum sequebatur, libras „ 2412. eisdem dedit inimicis. Præterea quisque de suo exercitu in defensione Sanctæ Ecclesiæ, zelo Dei commotus, aliquem de Nordmannis qui castra invadere tentabant, occi-
„ dit,

a Locus a Rheno XIV. mill. distans, juxta Pontanum lib. 4. Rer. Danicar.

„ dit, aut eum jugulare aut ei oculos eruere præcepit. Inde „ exercitus valde contristatus, dolebat super se talem venisse „ Principem, qui hostibus favit, & eis victoriam de hostibus „ subtraxit; nimiumque confusi redierunt in sua. Nordmanni „ vero de thesauris & numero captivorum, ducentas naves „ onustas miserunt in patriam, ipsi in loco tuto se continentes. „ Imperator inde transiens, Moguntiacum venit, & inde ad „ villam Tribure, ibique per plures moratus est dies. Qui „ etiam Vvangioni Placitum habuit, & parum utilitatis de- „ crevit. Nordmanni portum, qui Frisiaca lingua (a) Ta- „ venteri nominatur, ubi Sanctus Liobomus requiescit, plu- „ rimis interfectis succenderunt.

Emendandus ergo Fuldensis, qui pro *Godefrido*, baptizatum ait *Sigifridum*. Vide Pagium ad ann. 882. num. xv. qui addit num. xvi. ex Bertiniano, eodem *anno* 882. iii. *Non. Augusti obiisse Ludovicum Galliarum Regem*: cujus tamen obitum perperam ad annum 883. differt Annalista Metensis, in hæc verba: „ Anno Dom. Incarn. 883. Ludovicus Rex filius „ Ludovici Balbi moritur apud S. Dionysium, ibique honorabi- „ liter tumulatur ... Carolomannus frater Regnum illius obti- „ net „. Marianus autem Scotus ad ann. 884. „ Ludovicus „ filius Balbi obiit apud S. Dionysium, ubi & sepultus est, cu- „ jus Regnum frater ejus Carolomannus accepit „. Folquinus demum Monachus Sithiensis, *Ludovici mortem* collocat *anno* 881. Emendandus etiam Sigebertus, qui res anno 882. supra de Nortdmannis narratas, differt ad ann. 884. sic scribens: „ Carolus Imper. ex Gallis & Germannis ad auxiliandum Re- „ gno evocatis, Normannos obsidet. Cum quo Godefridus „ Rex facto fœdere, ut sibi Frisia provincia, & Gisla filia Lo- „ tharii Regis uxor daretur, baptizatus est, & ab Imper. de „ sacro fonte susceptus: Sigefrido quoque Rege nimis mune- „ rato, eos a Regno suo recedere fecit. Qui mox Franciam re- „ petentes, post multas incursiones, a Carlomanno Rege Fran- „ corum, duodecim millia argenti probati pro tributo exigunt, „ & sic in duodecim auras pacem promittentes mare repe- „ tunt „. Hoc postremum anno 884. contigit: sed pax a Carolo Imp. cum Nortmannis facta est anno 882.

Ha-

a Nunc Deventria in Belgio fœderato ad Isaram fluvium, Pagius an. 882. n. xv.

X. Normannorum incursiones in Regnum Lotharii. Eleemosynæ ab Aëlredo Rege in Indiam missæ.

Hactenus Fuldensis & Bertinianus apud Duchesnium T. 2. Scriptor. Francor. pag. 575. & Tom. 3. pag. 261. Quæ sequuntur, ex eorumdem Continuatoribus, Metensi, Hildensheimensi, aliisque descripta sunt.

Anno 883. Freherianus Fuldensium Annalium Continuator. Iterum inter Popponem & Eginonem discordia cum crudeli bello concrepat: quorum Poppo, prout antea solebat, inferior extitit. Henricus, frater Popponis scilicet, quum Nordmannorum manum validam Prumiam venire cognoscit, usque eos, ut dicunt, nullo evadente, cum suis ad internecionem delevit. Et ille vero vulneratus evasit. Chronicon Saxonicum a Christo nato usque ad ann. 1154. deductum, apud Pagium ad ann. 883. num. XII. „ Hoc anno perrexerunt Pagani (*Dani „ scil. vel Normanni*) per Scaldim ad Candoth (*al. Cendath*) „ & ibi commorati sunt anno uno. Marinus item, insignis ille „ Papa, misit Lignum Domini, Aëlredo Regi. Eodem item „ anno detulerunt Sighelmus & Aëthelstanus eleemosynas Ro„ mam, quas Aëlredus Rex eo voverat; in Indiam item ad „ Sanctum Thomam & Sanctum Bartholomæum „. Pagius addit: „ Qui Indorum Apostoli censentur. Indiæ nomine tam „ hic Scriptor, quam passim alii Ecclesiastici, Æthiopiam in„ telligit „. At nemo Orientalium Scriptorum, Thomam in Æthiopia prædicasse scribit, sed in India inter Indum & Gangem; quemadmodum & Bartholomæum in Armenia majore.

Anno 884. Metensis. Normanni, qui ab Haslon recesserant, Somnam fluvium intrant, ibique consederunt. Quorum creberrimas incursiones quum Carolomannus (Rex Galliæ post obitum Ludovici fratris) sustinere non posset, pecuniam pollicetur, si a Regno ejus excederent. Mox avidæ gentis animi ad obtinendam pecuniam exardescunt, & XII. millia pondera argenti puri atque probati exigunt, totidemque annis pacem promittunt. Accepta tam ingenti pecunia, funes a litore solvunt, naves conscendunt, & marina litora repetunt. Interim Carolomannus venatum perrexit, ubi & ab apro graviter vulneratus, post modicum vitam cum Regno amisit, sepultusque est apud Sanctum Dionysium. *Et mox*. Normanni cognita morte Regis, protinus in Regnum revertuntur. Itaque Hugo Ab-

ba

ba & ceteri Proceres, Legatos ad eos dirigunt, promiſſionem & fidem datam violatam eſſe proclamant. Ad hæc illi reſpondent, ſe cum Carlomanno Rege, non cum alio aliquo fœdus pepigiſſe. Quiſquis ille eſſet, qui in Regnum ejus ſuccederet, ejuſdem numeri & quantitatis pecuniam daret, ſi quiete ac pacifice Imperium tenere vellet. Territi hujuſmodi mandatis optimates Regni, ad Carolum Imperatorem Miſſos dirigunt, eumque ultro in Regnum invitant. Eique advenienti ad Gundulphi villam obviam procedunt, & manibus ſacramentiſque juxta morem datis, ejus ditioni ſe ſubjiciunt. Eodem anno Normanni, qui in Chinheim ex Denimarca venerant, adſentiente Godefrido, Yhen navigio aſcendunt, & Diusburch oppido occupato, munitionem in eodem loco more ſolito conſtituunt, & in eo tota hieme reſident. Contra quos Heinricus Dux caſtra poſuit, & nullatenus prædas agere permiſit. Redeunte vero vernali temperie, caſtris exuſtis, maritimis locis ſe recipiunt. His etiam diebus Normanni a Somna exeunt, & rurſus in Regnum Lotharii revertentes, in loco qui dicitur Lovon, caſtrametati ſunt in confinio ejuſdem Regni, & continuis incurſionum infeſtationibus utraque Regna fatigant. Ad quorum malitiam compeſcendam, Imperator ſemel & iterum exercitum miſit. Sed nihil dignum memoriæ adverſus tantam violentorum rapacitatem actum eſt.

XI. Exorti in Pannonia tumultus ob præfecturam Limitis Arboni conceſſam. Zventibaldus Moraviæ Rex Pannoniam triennio diripit. Caroli Regis interventu, pax inter Arnulfum Regem & Zventibaldum fit, Pannonia Tranſdanubiana Zventibaldo conceſſa. Braslavus inter Dravum & Savum Rex.

Freherianus Fuldenſium Annalium Continuator: „ Anno 884. Pannonia magnum detrimentum patitur: cujus rei
„ unde exordium narratur aſſumpſiſſe, ſtylo enucleamus. Igi-
„ tur quum duo fratres, Willihelmus, & Engilſcalchus termi-
„ num Regni Bajowariorum in Oriente a Rege (ideſt, ſenio-
„ re Ludovico) conceſſum contra Maravonos tenuerunt, mul-
„ taque pro patria tuenda conflictando ſudaſſe feruntur: tan-
„ dem diem ultimum hujus aëris in eadem voluntate finivere
„ permanentes. Quum vero non eſſet honor illorum filiis
„ redditus, Arbo in Comitatum (*a*) Domno Rege conce-

a Hanſizius Tom. 1. Germ. ſacr. pag. 165. initium horum in Pannonia tumultuum conferre videtur ad ann. 882. & finem ad ann. 884. Sic enim ſcribit. „ Carolo-
„ mannus anno 879. XI. Kal. Apr. humanis exceſſerat. Ludovicus ejus frater obiit
„ anno 882. XIII. Kal. Febr. cui ſuffectus in Germaniæ Regno Carolus fratrum ter-
„ tius, quem dixere Craſſum. Sub eo novi tumultus in Pannonia coorti: pro Li-
„ mitis

„ dente successit. Quod prædictorum virorum pueruli, illo„ rumque propinqui in contrarium accipientes, dixerunt alter„ utrum fieri, & Arbonem Comitem, si non recederet de „ Comitatu parentum suorum, & seipsos ante faciem gladii „ morituros. Hoc experimento Arbo concussus, amicitiam „ iniit cum Zventibaldo Duce Maravorum gentis, firmatoque „ inter illos fœdere, filium suum obsidem fieri non tardavit. „ Nec minus ipsi prædicti pueri consulunt quosdam Primores „ Bajowaricæ gentis, collatisque propinquis ac undique copiis, „ fortior manus in id tempus illis adstabitur. Comitem a Re„ ge constitutum inhonorifice expellebant, Comitatumque illis „ in usum usurpaverunt. Hoc ergo factum est post obitum Lu„ dovici Regis, natorumque ejus Carlmanni & Ludovici: quo„ rum successor frater illorum minimus in Regno exstitit. Qui „ mox, prout antea tenuit, Arboni prædictum Comitatum „ reddidit: sed tamen ex hac re contexta, ut prædiximus, „ detrimentum Pannonia (*a*) sensit. Igitur eodem anno, „ quo illi pueri prædictum Comitem Arbonem, a Rege com„ mendatorum exortem fieri honorum impetraverunt, Zven„ tibaldus Dux Maravorum, plenum doli & astutiæ ce„ rebrum, non immemor utriusque, quanta ab antecesfori„ bus istorum puerorum cum gente sua, usque dum ad illos „ terminum Bajowariorum prætenderunt, passus sit mala; in„ super etiam amicitiæ ac juramenti, quæ cum Arbone iniit pe-

„ pi-

„ mitis Orientalis Præfectura certabatur. Eam gerebat Arbo, exclusis Wilhelmi & „ Engilschalci nupernorum Præfectorum filiis, quorum tres erant, Megingor, „ Pabo, Werinharius. Hi propinquorum opibus Arbonem expellunt; Zventibal„ dus, plenum doli & astutiæ cerebrum, ut scribit Annalista Fuldensis, discordiam „ vicinorum rem suam ratus, Arbonem sustinebat, direpta primum boreali parte „ Danubii. Pueri ad Arnulfum Pannoniæ tunc Dominum defecerant: Zventibaldus „ Arnulfum pueros tradere nolentem aggressus, transcenso Danubio, provinciam „ fœdissime diripit, in triennium continuata clade; *tota Pannonia*, quod ait Anna„ lista laudatus, *a Hrapa ad Orientem deleta*. Demum anno 884. Caroli Regis inter„ ventu, qui ad Orientem ipse profectus *prope flumen Tullinam monte Comiano col„ loquium cum Zventibaldo habuit*: conventa pax, Arbone in præfecturam reposito, „ & Pannonia Zventibaldo permissa, quæ inde dicta *Moravia magna*. quam in pote„ state Zventibaldi fuisse, vel inde colligitur, quod annis ab hinc aliquot Arnulfus „ legatos suos ad Bulgaros mittere terrestri itinere ob insidias Zventibaldi haud potue„ rit: coactus eos mittere per Regnum Brazlavonis, quod inter Dravum & Savum „ erat: qui profecti per fluvium Odogra usque ad Gulpam, dein per Savum: quæ „ omnia nos docet Annalista Fuldensis „. Nimirum Freherianus Fuldensium Anna„ lium Continuator: nam Fuldensis in anno 882. (sicuti & Bertinianus) desinit.

a Quatuor versiculos intermiscet continuator.

„ pigitque, ad hoc vindicare proficiſcitur, & perfecit. Nam „ de ſeptentrionali parte Iſtri fluminis apprehenſo Werinhario „ de pueris Engilſchalchi, qui tres habuit mediocri ... Vezzilloni quoque Comiti, qui illorum propinquus erat, dextram „ manum cum lingua, & (monſtri ſimile) verenda & genitalia, ut nec ſignaculo deſiſtente, abſciderunt. Homines vero „ illorum quoſdam ſine dextra lævaque reverſi ſunt. Exercitus „ ſcilicet juſſu Ducis igne devaſtat omnia: inſuper ultra Danubium miſſis ſpeculatoribus, ubicumque proprietas & ſubſtantia prædictorum ſit puerorum, igni tradita ſine mora eſt. „ Hoc ſcandalum antefatum puerulis ſpatio unius anni ſentitur. „ Hinc equidem non confidentibus a Rege (*Carolo nempe Craſſo*) pueris aliquid boni propter delictum, quod in Arbone commiſere, receſſerunt: ſtatueruntque fieri homines „ Arnolfi Carlomanni Regis filii, qui tunc Pannoniam tenuit. „ Quo audito, Zventibaldus Dux miſit nuncios ad eum, & „ ait illi: Inimicos meos ſuſtentas; ſi eos non dimiſeris, nec „ me tecum pacificatum habebis. Alteram etiam occaſionem „ adverſus eum protulit: Tui homines in vitam meam, nec „ minus in Regnum meum doloſe cum BULGARIS conſiliaverunt, qui priore anno ſuum Regnum vaſtavere. Hoc volo „ mihi cum juramento verum non eſſe, conteſtari. Quorum „ neutrum unquam ſe facturum Arnolfus renunciavit. Itaque „ Dux non diu collectis ex omni parte Sclavanorum copiis, „ magno cum exercitu invadit Pannoniam immaniter, ac cruenti more lupi mactat, igne & ferro maximam partem devaſtat, deterit, & conſcindit, ita ut non immerito iſtam ad „ miſeriam hic verſus componi poſſit,

Hic patriæ planctus, ſimul & miſerabile funus.

„ quo acto dolore per antefatum puerile conſilium, ſpatio „ unius anni (*nimirum* 883.) Dux cum exercitu ſuo non lætus „ remeavit in ſua. Ceterum vero inſtanti anno, quo iſta computamus (*anno ſcil.* 884.) iterum Dux coagulata multitudine, hoſtiliter Pannoniam hoſtilem exercitum infert: ut ſi„ quid antea remaneret, nunc quaſi ore lupi per totum devoraſſet. Tanta enim multitudine in itinere pollebat, ut in „ uno loco ab ortu ad veſperum lucis exercitus ejus præterire „ videretur. Cum tanta enim multitudine in Regno Arnolfi

„ per XII. dies exspoliando versabatur; demum prout voluit
„ prospere reversus est: Postea quoque missa quadam exerci-
„ tus sui parte supra Danubium. Quod audientes filii Willi-
„ helmi, & Engilscalchi, qui majores natu erant, Megingor,
„ & Papo, quibusdam Pannoniorum secum assumptis, contra
„ illos incaute venerunt: sed tamen pugnam certaminis inire
„ non utile: nam ad illos victoria concessit. Isti fugæ præsi-
„ dium quærentes, Megingor & Papo in flumine, qui dicitur
„ Hrapa, vitam finivere. Frater vero Bertholdi Comitis cum
„ aliis quamplurimis a Sclavanis tentus est. Attendant, ju-
„ dicent, atque contendant detractores veri, & quibus hujus
„ successoribus rei vel consilii primordia placuerint, placeant
„ etiam subsequentia mala. Vituperavere autem pacem, qua
„ conservata, Pannonia conservata est: qua vero vitiata, per
„ spatium tantum isto continuato tertio anno dimidio instanti
„ Pannonia de Hraba flumine ad Orientem tota deleta est.
„ Servi & ancillæ cum parvulis suis consumpti sunt, primori-
„ bus quibusdam tentis, quibusdam occisis; & (quod turpius
„ erat) truncatis manu, lingua, genitalibus, remissi sunt.
„ Hæc enim omnia proculdubio geruntur sive per misericor-
„ diam, sive per iram Dei. Sed iram Dei justam vindictam
„ fieri appellamus, quæ indubitanter non nisi justa sit, unquam
„ evenire creditur. Imperator (*Carolus Crassus*) per Bajowa-
„ riam ad Orientem proficiscitur, veniensque prope flumen Tul-
„ linam, monte Comiano colloquium habuit. Ibi inter alia
„ veniens Zventibaldus Dux cum principalibus suis, homo
„ (sicut mos est) per manus Imperatoris efficitur, conte-
„ status illi fidelitatem juramento, & usque dum Carolus
„ vixisset, nunquam in Regnum suum hostili exercitu esset
„ venturus. Postea veniente Brazlanvorum (*a*) Duce, qui
„ in id tempus Regnum inter Dravo & Savo flumina te-
„ nuit, suique militiæ, subditus adjungitur. Rex per Ca-
„ rentam in Italiam perrexit: prospere Papia natalem Chri-
„ sti celebravit.

XII. Henricus Comes & Atno Episcopus

Lambecianus Continuator apud Pagium ad ann. 884. n. 5.
„ Nortmanni Saxones invadere tentaverunt, quibus Heinrich
„ Co-

a Braslavone, sive Braslavo: de quo supra.

„ Comes, & Arn Episcopus cum manu valida Orientalium
„ Francorum occurrerunt; consertoque prælio, plurimi ex
„ utraque parte ceciderunt; sed tamen adjuvante Domino,
„ Christiani obtinuere victoriam. *Et mox*. Nordmanni non
„ semel, neque bis cum Heinrico dimicantes, superantur, &
„ ubicumque prædatum ire volebant, fugabantur, interficie-
„ bantur, Domino illis reddente quod meruerunt. Tandem
„ Christianis in unum congregatis, & munitionem illorum ex-
„ pugnare cupientibus, illi timore perculsi, noctu fuga lapsi
„ sunt, quos Heinrich Rheno transito secutus, & in quodam
„ repertos loco, centum duos ex eis absque detrimento suo-
„ rum occidit. *Et post pauca*. Imperator (Carolus Crassus)
„ mense Majo mediante Placitum habuit Wormatiæ, & inde
„ tutores partium suarum contra Nordmannos destinavit. Ve-
„ nit etiam illuc filia Hlutharii a Gotafrido, cui tradita fuerat
„ in matrimonium, ad Imperatorem transmissa, quam Impe-
„ rator secum aliquanto retinuit tempore, & ad maritum re-
„ dire non permisit. Imperator in terminis Noricorum & Scla-
„ vorum cum Zventibaldo (*Moraviæ Rege*) colloquium ha-
„ buit: inde in Italiam profectus, cum Witone (*Guidone Spo-
„ leti Duce*) & ceteris, quorum animos anno priore offende-
„ rat, pacificatur. Nordmanni cum Frisionibus in loco, qui
„ vocatur Norditi, dimicantes superantur, & plurimi ex eis
„ occiduntur: super quo prælio exstat epistola Rimberti Epi-
„ scopi ejusdem loci ad Liutbertum Moguntiensem Archiepi-
„ scopum destinata, hunc modum continens „. De hac victo-
ria Adamum Bremensem in sua historia cap. 33. scribentem laudat Pagius ad ann. 884. num. VI. Pergit porro Lambecianus Continuator: „ Karolus juvenis (Carlomannus scil.) Rex
„ Galliæ, in quadam venatione ictibus cujusdam apri, fertur
„ occisus; re autem vera a suo satellite in eadem venatione non
„ sponte vulneratus occubuit. Unde Nordmanni, qui Re-
„ gnum illius prædis, & incendiis longo tempore fatigaverant,
„ audaciores effecti, XII. millia librarum & auri & argenti
„ ab illa regione, tributi nomine, exegerunt; & tamen fidem
„ pollicitam nequaquam servaverunt. Nam & obsides occide-
„ runt, & a prædationibus minime cessaverunt.

Nortmannos fugant. Gotifridus Nortmannorum Rex, infidelitatis correptus, occiditur. Gisla ejus uxor ad Imp. transmittitur. Hugo Gislæ frater, tamquam conspirationis Gotifridi fautor, excæcatur.

Anno 885. Continuator Lambecianus Annalium Fuldensium.

ſium. Nortmanni pagum (*a*) Haſpannicum invadentes, ceteros in circuitu vicinos occupaverunt, atque fruges diverſi generis congregantes, ſibi ad hiemandum & inhabitandum, quaſi nullo reſiſtente, diſpoſuerunt, viris ac mulieribus quos invenire potuerunt, ad ſuum ſervitium reſervatis. Quibus Liutbertus Archiepiſcopus (*Moguntiæ*) & Heinrich Comes, aliique nonnulli inſperate ſupervenerunt, & plurimis proſtratis, ceteros in quandam munitiunculam fugere compulerunt, frugibus quas congregaverant ſublatis. Quumque diu obſeſſi & fame fatigati, manum conſerere non auderent, nocte quadam fuga lapſi ſunt. Gotafrid Nortmannus, qui Chriſtianus effectus, fidem Imperatori & Chriſtiano populo ſe ſervaturum eſſe ſacramento firmavit, fidem mentitus, exercitum non modicum de ſua gente congregavit, & per alveum Rheni fluminis aſcendere, & plurima loca ſuæ ditioni ſubjugare diſpoſuit; quod dum mediante menſe Majo facere inſtituiſſet, Deo renuente, perficere non potuit. Nam ab Heinrico aliiſque fidelibus Imperatoris ad colloquium invitatus, & infidelitatis correptus, quum eos conviciis vaniſque ludibriis exacerbaret, occiſus eſt, & omnes qui cum illo erant, Domino illi condignam infidelitatis ſuæ mercedem retribuente. Nordmanni autem ab eo invitati, neſcientes quid factum erat, in Saxoniam prædatum ire pergebant; quibus quum pauci Saxones occurriſſent, & tantæ multitudini rebellare timuiſſent, terga Saxones verterunt. At illi longo ſpatio a ſuis navibus remoti, fugientes perſecuti ſunt, quaſi eos eſſent comprehenſuri. Interea Friſiones qui vocantur Deſtarbenzoi, quaſi a Domino deſtinati, parviſſimis, ut eis eſt conſuetudo, naviculis vecti ſupervenerunt, & eos a tergo impugnare cœperunt. Quod quum vidiſſent Saxones, qui prius fugerant, reverſi ſunt, & graviter eis repugnando inſiſtebant, integratumque eſt prælium ex utraque parte contra Nordmannos. Tanta denique in eos Chriſtiani cæde bacchati ſunt, ut pauci de tanta multitudine relinquerentur. Quibus geſtis iidem Friſiones eorum naves invaſerunt, tantumque theſaurum in auro & argento, variaque ſupellectile repererunt, ut omnes a minimo uſque ad maximum divites efficerentur. Hugo Lotha-

rii

a Pagius ann. 885. num. VII. „ Hasbannicum, qui comitatus eſt Hasbaniæ in Epiſcopatu Leodienſi ſitus.

rii Regis filius, cujus ſororem prædictus Gotafrid duxit uxorem, inſimulatus eſt apud Imperatorem, quod ejuſdem conſpirationis Gotafridi cotra Regnum Imperatoris fautor exiſteret. Quamobrem ad Imperatorem vocatus, & noxæ convictus, lumine oculorum una cum avunculo ſuo privatus eſt, & in Monaſterium S. Bonifacii apud Fuldam retruſus, finem ſuæ habuit tyrannidis. *Metenſis*. Anno 885. Hugo rebellare diſponens contra Imperatorem, Legatos ad Godefridum in Freſiam occulte dirigit, eo quod illi eſſet affinitate conjunctus propter ſororem quam in conjugium acceperat. His ſuaſionum promiſſionibus Godefridus veluti veneno infectus, occaſionem fomitis inquirit, qualiter ac ſi juſta ratione a fidelitate Imperatoris ſe ſubducere prævaleret; ſtatimque Geruſſum, & Garduſſum Comites Freſonum, Legatos ad Cæſarem dirigit, mandatque, ſi vellet, ut in ea quam pollicitus fuerat fidelitate perſeveraret, fineſque Regni ſibi commiſſos ab incurſione propriæ gentis defenſaret, Confluentem, Andrenacum, Sincicha, & nonnullos alios fiſcos obſequiis Imperialibus deditos ſibi largiretur, propter vini affluentiam, quæ in his locis exuberabat: eo quod terra, quam ex munificentia Principis poſſidendam perceperat, minime vini ferax eſſet... Quorum callida machinamenta & factionum conſpirationes quum perſenſiſſet Imperator, cum Heinrico viro prudentiſſimo altiori conſilio pertractat, quo ingenio hoſtem, quem in Regni extremitatibus introduxerat, extinguere poſſet. Et ſciens eſſe loca inacceſſibilia exercitui, propter diverſarum aquarum innumeros decurſus, & impenetrabiles paludes, magis id arte, quam ex virtute experiri ſtatuit. Legatos igitur reſponſis abſolvit, & ad Godefridum redire permiſit: aſſerens per ſuos Miſſos de omnibus Legationum ſuarum cauſis ea reſponſa redditurum, quæ ſibi & eidem Godefrido eſſent convenientia; tantum, ut in cœpta fidelitate perſeveraret. Poſt hæc Heinricum ad eundem virum mittit: &, ut fraus quæ ſtruebatur, occultaretur, cum eo Vvillibertum Venerabilem Epiſcopum Coloniæ Agrippinæ. Qui ſuis ſatellitibus ſecreto imperat, ut per Saxoniam properantes, non agmine facto, ſed ſparſim ſibi occurrerent loco & die, quo eis condixit. Ipſe cum perpaucis Coloniam venit. Et aſſumpto ſecum præfato Epiſcopo, mox in Batuam proficiſcitur. Godefridus audito eorum adven-

adventu, illis obviam procedit ad locum qui dicitur Herispich, in quo Rheni fluenta & Vval, uno se alveo resolvunt, & ab invicem longius recedentes, Batuam provinciam suo gurgite cingunt. Hanc insulam ingredientes Episcopus & Comes, multa a Godefrido audiunt, multa ex parte Imperatoris respondent. Dies ad occasum vergitur. Soluto colloquio, insula excedunt, hospitia repetunt, in crastinum reversuri. Heinricus Episcopum hortatur, ut die subsequenti Gislam uxorem Godefridi extra insulam evocaret, eamque ad pacis studium provocare satageret. Interim ipse cum Godefrido causam Everhardi Comitis agitaret, cujus rerum possessio ab eo violenter diripiebatur. Deinde persuadet eidem Everhardo, ut de injustitia, quam patiebatur, in medio adsurgens se proclamaret. Et quum a ferocis & barbaræ gentis homine durius & contumeliosius verbum sibi esset prolatum, absque mora evaginato gladio eum summo annisu in capite percutit, antequam a terra elevari posset. Quid plura? Ab Everhardo primo percussus, & a satellitibus Heinrici confossus Godefridus moritur. Omnesque Normanni, qui in Batua reperti sunt, trucidantur. Non multis post interpositis diebus, Hugo ejusdem Heinrici consilio ad Gundulfi villam promissionibus attractus, dolo capitur, & jussu Imperatoris ab eodem Heinrico ei oculi eruuntur, omnesque faventes dehonestantur. Post hæc in Alamannia in Monasterio Sancti Galli mittitur, inde postea in patriam revocatur: novissime temporibus Zventibolchi Regis in Prumia Monasterio, manu mea adtonsus est: eram enim tunc temporis in eodem loco Dominici ovilis, quamvis non idoneus, tamen custos: ubi non post multos annos moritur & sepelitur., Quæ verba sunt Rheginonis. Unde patet, Annalium Metensium collectorem plurima ex Rheginone ad verbum transcripsisse; non autem Rheginonem ex istis Annalibus sua desumsisse. *Freberianus Fuldensium Annalium continuator*. Gotafridus Rex accusatus, in Regnum Francorum cum Nordmannis consuleret, ab ipsis etiam accusatoribus occisus est. Hugo filius Lotharii incaute in Regno Imperatoris agens, oculorum luce orbatus est. Pax in Oriente inter Arnolfum & Zventibaldum, præsentibus scilicet Bajowariorum Principibus, jusjurando constare firmatur. *Chronicon Hildensheimense*. Anno 885. Hoc anno

no Vulferi Episcopus cum aliis multis occisus est a Sclavis.

XIII. Nortmanni Parisios obsident. Henricus Comes in bello cadit. Carolus Imp. concessa Sigifrido Nortmannorum Regi pecunia, eum recedere facit. Reversus Sigifridus, in Frisia interficitur. Carolo è Regno dejecto, Arnulfus in Regni solio ponitur.

Anno 886. Continuator Lambecianus Annalium Fuldensium. „ Mense Februario, exercitus Orientalium Francorum missus est contra Nordmannos in Galliam juxta Parisios consistentes, qui in itinere propter imbrium inundationem & frigus imminens, non modicum equorum suorum perpessi sunt damnum. Quum autem illuc pervenissent, Nordmanni rerum omnium abundantiam in munitionibus suis habentes, manum cum eis conferere nec voluerunt, nec ausi sunt. Igitur diebus Quadragesimæ, & usque ad tempus Rogationis inani labore consumptis, excepto quod Heinrich (*præfectus exercituum imperatoris*) quosdam extra munitionem inveniens occidit, equis & bobus plurimis inde sublatis, redierunt in sua. Interea Hugo & Gozilin (*a*) Abbates & Duces præcipui Galliæ regionis, in quibus omnis spes Gallorum contra Nordmannos posita erat, defuncti sunt. Unde Nordmanni audaciores effecti, & de sua munitione egressi, omnique regione potiti, venationes & varios ludos, nullo prohibente, exercebant. *Et paucis interpositis*. Mense Julio Imperator cum suis colloquium habuit in urbe Metensi, & inde contra Nordmannos profectus est, ubi dum aliquanto tempore moraretur, Heinrich Comes a suis desertus, & ab hostibus circumdatus occiditur. Interea Sigifrid cum magna multitudine Nordmannorum, ceteris qui ibi residebant, auxilium laturus venit, ac Christianis magnum intulit metum: unde Imperator perterritus, quibusdam per Burgundiam vagandi licentiam dedit, quibusdam plurimam promisit pecuniam, si a Regno ejus, statuto inter eos tempore, discederent. Ipse vero inde concito gradu in Alsatiam se recepit, ibique per plures dies jacuit ægrotus. „ Freherianus eorundem Annalium Fuldensium Continuator „. Anno 886. Post pascha, habito generali Papiæ conventu, Imperator per Burgundiam obviam Nordmannis in Galliam, qui tunc Parisiis erant, usque pervenit. Occisos ibi Henrico Marchensi Francorum, qui id tempus Neustriam tenuit, Rex parum prospere actis rebus, re-

a Pagius ad ann. 886. num. x. Gozlinus Episcopus Parisiensis erat, non vero Abbas, ut perperam habet continuator Lambecianus, & obsidionis tempore sublatus fuit, ut docet Abbo Monachus Monasterii S. Germani Pratensis in descriptione Parisiacæ obsidionis.

revertitur in sua. Discordia inter Berengarium cognatum Regis, qui Foro Juliense fruitur, & Liutwardum Episcopum oritur. Propterea Berengarius mittens Vercellinam urbem exspoliare, ibique veniens, multis rebus Episcopi abreptis, prout voluit, reversus est.

Metensis. „ Ann.886. Nortmanni a Somna fluvio exeunt, & rursus in Regno Lotharii revertentes, in loco qui dicitur Lovon, castra sedesque statuunt, scilicet in confinio utriusque Regni: & continuis incursionum infestationibus, utraque Regna fatigant. Ad quorum ingenitam malitiam compescendam, Imperator semel & iterum exercitum misit „. Sed nihil dignum adversus tantam violentorum rapacitatem actum est. Hoc ipsum idem Metensis supra dixerat ad ann. 884. Idem Metensis ad annum. 887. narrat Parisiacam obsidionem, interitum Heinrici Comitis, mortem Abbatis Hugonis & Gozelini Episcopi Parisiensis: additque de Imp. Carolo: „ Ad extremum concessis „ terris & regionibus, quæ ultra Sequanam erant, Nortmannis ad deprædandum, eo quod incolæ illarum sibi obtemperare nollent, recessit, & recto itinere in Alamanniam perrexit „. Quæ tamen omnia ad annum 886. sunt conferenda.

Anno 887. Auctor Chronici Nortmannici. „ Sigefridus „ Rex Northmannorum, verno finiente, in Sequanam rediit „ agens solita: & circa autumni tempora Frisiam petiit, ibique „ interfectus est. Northmanni vero Parisius regressi propter „ tributum ab Imperatore promissum, receperunt illud. Post, „ Maternum fluvium ingressi, Gonziaco sibi castra statuunt. „ Franci vero Australes videntes Imperatoris vires ad regen- „ dum Imperium invalidas; ejecto eo de Regno, Arnulfum „ filium Carlomanni, qui ejus erat nepos, in Regni solio po- „ nunt. Tunc Nortmanni omnia loca versus Mosam more so- „ lito, partemque Burgundiæ vastaverunt, & igne concremarunt „. Metensis Anno 887. postquam narrasset, Carolum Imperatorem objecto adulterii crimine a suo latere cum dedecore Liudvardum Episcopum Vercellensem removisse, Ricgardem quoque Augustam in crimen adulterii vocasse (quæ tamen propter illud dissidium, in monasterium sese recepit, protestata, nunquam se coitu carnali, neque cum viro suo Carolo, miscuisse:) subjungit de Caroli exauctoratione. „ His ita ge-
„ stis,

„ ſtis, Imperator (*a*) corpore & animo cœpit ægrotare. Men-
„ ſe itaque Novembri circa tranſitum S. Martini, Triburias
„ venit, ibique Conventum generalem convocat. Cernentes
„ vero optimates Regni, non modo vires corporis, verum etiam
„ animi ſenſus ab eo diffugere, Arnulfum filium Carlomanni ul-
„ tro in Regnum attrahunt, & ſubito facta conſpiratione ab
„ Imp. deficientes, ad prædictum virum certatim tranſeunt: ita
„ ut in triduo vix aliquis remaneret qui ei ſaltem officia humani-
„ tatis impenderet. Cibus tantum & potus ex Liutberti Epiſco-
„ pi ſumptibus adminiſtrabatur. *Et poſt pauca*. Mittit ergo ad
„ Arnulfum, ex Imperatore effectus egenus, & deſperatis re-
„ bus non de Imperii dignitate, ſed de victu quotidiano cogi-
„ tans, tantum alimentorum copiam ad ſubſidium vitæ præſen-
„ tis ſupplex expoſcit. Dirigit etiam Bernardum filium, quem
„ ex pellice ſuſceperat, cum xeniis, eumque ejus fidei commen-
„ dat.. Conceſſit autem Arnulphus Rex nonnullos fiſcos in Ala-
„ mannia, unde ei alimonia præberetur. Ipſe vero compoſitis
„ in Francia feliciter rebus, in Bajoariam revertitur. *Hildensbei-*
„ *menſis*, Ann. 887. Carolus veniens in Triburias, quum Placi-
„ tum haberet poſt feſtivitatem S. Martini, conſpiratione facta
„ adverſus eum, Orientales Franci reliquerunt eum, & elege-
„ runt Arnulfum: & Carolus ſubjicitur Arnulfo. *Freberianus Ful-*
„ *denſium Annalium Continuator*„. Anno 887. Imp. Eliſacia
magna infirmitate adgravatur. Poſtea parum convaleſcens, ad Alamanniam proficiſcitur, vergens Curtem Podonam, pro dolore capitis incjſionem accepit. Tranſacto die ſancto Paſchæ, habitum eſt Placitum Weibilinga. Ibi inter alia Berengarius ad fidelitatem Cæſaris pervenit, magniſque muneribus contumeliam, quam in Liutwardo priori anno commiſerat, componendo abſolvit. Mortuo itaque Boſone, parvulus erat ei filius de filia Ludovici Italici Regis: quem Imperator ad Rhenum villa Kircheim veniens obviam, honorifice ſuſcepit ad hominem, ſibique adoptivum filium eum injunxit. Alamanni contra Liut-

---

a *Hermannus Cornerus*, cujus chronicon in corpore Hiſtorico medii ævi Georgius Eccardus Tom. 2. Lipſiæ anno 1723. edidit, non modo res geſtas ut plurimum confundit, ſed in epocha fere ſemper peccat. Sic, exempli gratia, Caroli abdicationem, & Arnulfi regnum ad ann. 890. Sic etiam ad ann. 891. Swendebaldum Moraviæ Regem vocat, Nordmannorum Ducem; & alia hujuſmodi. Quod ſemel obſervaſſe ſufficiat.

wardum Episcopum dolose conspiravere, qui tunc maximus consiliator Regis in Palatio fuit, & eum a præsentia Imperatoris omni honore privatum abire compellunt. Mox vero Cæsar gravissima infirmitate detentus est. Ab illo ergo die male inito consilio Franci, & more solito Saxones & Duringi, quibusdam Bajovariorum Primoribus & Alamannorum admixtis, cogitaverunt deficere a fidelitate Imperatoris, nec minus perficere. Igitur veniente Carolo Imperatore Franconofurt, isti invitaverunt Arnolfum filium Karlmanni Regis, ipsumque ad seniorem elegerunt: & sine mora statuerunt ad Regem extolli. Carolus nitens bellum contra Arnolfum Regem instaurare, sed non proficit. Concussit timore Alamannos, quibus maxime negotium sui Regni habebat commissum: omnes penitus ab eo defecerunt, & etiam ministri ab eo defecti, sub celeri festinatione ad Arnolfum Regem se junxerunt. Carolus dum se undique a suis desertum sentit, & nesciens, quid sui causæ consilium possit fieri; tandem munera ad Regem direxit, exposcens sua gratia vel pauca in Alamannia sibi ad usum usque ad finem vitæ suæ largiri. Quod Rex ita fieri concessit. Sed tamen nec hoc diu apud se retinuit. Nam paucos dies in locis a Rege sibi concessis religiose morabatur, post Christi nativitatem die Id. Januar. ultimum diem feliciter clausit:& mirum in modum usquedum honorifice Augensi Ecclesia sepelitur. Cælum apertum multis cernentibus visum est, ut aperte monstraretur, qui spretus terrenæ dignitatis ab hominibus exuitur, Deo dignus coelestis patriæ vernula mereretur feliciter haberi. *Annalista Metensis*. Anno 888. Carolus Imper. tertius hujus nominis & dignitatis, obiit pridie Idus Januar. sepultusque est in Augia Monasterio. Fuit vero Christianissimus Princeps, Deum timens. Cetera de ejus virtutibus ibi legenda.

Luxati hic anni apud Sigebertum Gemblacensem: nam ad ann.887. obsidionem Parisiaeam & Henrici Comitis mortem collocat: ad ann. 888. narrat, quod quum Carolus Imp. Normannos nequiret expellere, tandem facto fœdere concessit eis regiones, quæ erant ultra Sequanam, quæ pars Franciæ a Normannis Normannia appellata est: ad ann. 889. quod Carolus Imp. zelatus uxorem suam pro eo, quod plus justo familiariter ageret cum Luitwaldo Vercellensi Episcopo, repudiaverit: ad

ad annum denique 890. refert, quod Carolus Imp. corpore & animo deficiens, ab optimatibus Regni repudiatus sit, & Arnulphus filius Carlmanni Regis fratruelis ejus in Regnum sublimatus, ex Imperatore etiam necessariis egenti Carolo, fiscos in Alemannia delegavit, qui sequenti anno, hoc est 891., obierit. Quæ omnia anno non suo consignata. Hansizius Tom. 2. Germ. sacr. pag. 140. Caroli exauctorationem ad ann. 886. conferre, & Liutvardum Vercellensem cum Liutberto Moguntino videtur confundere. Sic enim narrat: „ Sed anno 886. quum
„ Germaniæ proceres a Carolo Crasso abhorrerent, odio Liut-
„ berti Moguntini, tum ob indicia debilitatæ mentis non ob-
„ scura, legatus ad eum est communi voto Theodmarus, qui
„ magisterium sacrorum nuper in Palatio Carolomanni Regis
„ cum approbatione gesserat. Demum eo ventum, ut palam
„ ab Carolo deficerent, invitato ad solium Arnulfo, qui mox
„ Theodmarum in gradum Archicapellani optavit: qua pro-
„ vincia Præsul exinde constanter functus est, expertus eun-
„ dem Arnulphum in se Ecclesiamque suam multimodis beni-
„ gnum „. Legantur Francici Annales: nihil in eis de odio Francorum in Luitbertum Moguntinum, sed in Liutvardum Vercellensem: quin imo de Moguntino hæc apud Freherianum ad ann.889. habentur: „ Luitbertus Mogontinæ urbis nobilis
„ Archiepiscopus ab hac vita migravit. Cujus vivendi ordo
„ quali probitate maneret, per omnia longum explicare „. Cetera. Theodmarus nullibi reperitur a Germaniæ proceribus ad Carolum Crassum missus, quum de illius exauctoratione agebatur.

XIV. Expenditur asserta ab Helmoldo annorum septuaginta Nortmannicæ Persecutionis epocha.

Helmoldus in Chron. Slavor. lib. 1. cap. 7. de Carolo III. vulgo Crasso, Imperatore, filio Ludovici Regis Germaniæ, & Nortmannis: „ Carolus adolescens, filius Ludovici, ipso
„ tempore Roma rediens cum grandi exercitu, Nortmannos
„ juxta Mosam fluvium apprehendit. Quos obsidione coar-
„ tans, quintodecimo demum die ad deditionem compulit.
„ Captos ergo Tyrannos Danorum, non ea qua decuit hostes
„ Dei severitate ultus est; sed ad diuturnam dejectionem &
„ gravem Ecclesiæ ruinam parcens impiis, accepto ab eis jure-
„ jurando, & fœderis conjunctione, amplissime donatos ab se
„ abire permisit. At illi Regis adolescentis inertiam irriden-

„ tes,

„ tes, ubi noxia libertate potiti ſunt, rurſum in unum con-
„ globati, tantas ſtrages dederunt, ut crudelitas modum ex-
„ ceſſerit. Quid multa? Urbes cum civibus, Epiſcopi cum
„ toto grege ſimul obruti ſunt, Eccleſiæ illuſtres cum fidelium
„ caterva ſimul incenſæ ſunt. Quamobrem Carolus accuſatus
„ in Curia, & ob ſtultitiam Regno depoſitus, Arnolfum ger-
„ mani ſui filium accepit ſucceſſorem. Qui congregato exer-
„ citu, fines adiit Danorum, eoſque multis gravibuſque præliis
„ ad internecionem uſque delevit. Bellum cœlitus adminiſtra-
„ tum. Siquidem centum millibus paganorum proſtratis in
„ bello, vix unus de Chriſtianis cecidiſſe repertus eſt. Et ita
„ extincta eſt perſecutio Nortmannorum, Domino vindicante
„ ſanguinem ſervorum ſuorum, qui jam per annos ſeptuaginta
„ effuſus eſt. Hæc autem acta ſunt tempore Adelgarii Archie-
„ piſcopi, qui fuit ſucceſſor B. Reimberti, & tertius a B. An-
„ ſchario „. Hæc ab Arnulfo reportata de Nortmannis victoria contigit anno 891. uti mox patebit. Adelgarius autem, mortuo anno 888. ſancto Remberto, Archiepiſcopus Hamburgenſis creatus eſt. Si vero ab anno 891. retrogrediendo annos 70. numeremus, deveniemus ad annum 821. Quo tamen anno neque mota a Danis in Chriſtianos perſecutio legitur, neque annunciata primum Nordalbingis Chriſtiana fides. Nam ad evangelicam prædicationem quod ſpectat, primus a Carolo Magno ad annunciandam Evangelicam Nordalbingis veritatem miſſus fuit Heridagus Presbyter, idque ante annum 808. quo anno Godefridus Danorum Rex bellum movere adverſus Carolum Magnum minabatur, uti idem Helmoldus teſtatur lib. 1. Chron. Slavor. cap. 3. ſic ſcribens. „ Perfectum eſt ergo in Saxonia
„ novellæ plantationis opus & pleno vigore conſtabilitum „
(ann. nimir. 804. quo finis impoſitus fuit bello Saxonico, quod per ann. 33. duraverat.) „ Sed & Freſonum agreſtes illo tem-
„ pore receperunt Chriſtianæ fidei gratiam. Ex tunc ergo præ-
„ paratum eſt iter prædicatoribus verbi Dei trans Albiam, exie-
„ runtque Angeli veloces annunciare Evangelium pacis in
„ univerſam latitudinem Aquilonis. Quo tempore, quum
„ Slavorum quoque gentes Francorum imperio ſubjicerentur,
„ fertur Carolus Hammenburg civitatem Nordalbingorum,
„ conſtructa ibidem Eccleſia, Heridago cuidam ſancto viro,
„ quem

„ quem loci Episcopum designavit, regendam commisisse,
„ proponens eandem Hammenburgensem Ecclesiam cunctis
„ Slavorum Danorumque gentibus Metropolim statuere. In
„ qua re ad perfectum ducendâ, & mors Heridagi Presbyteri,
„ & occupatio bellorum Carolum Imperatorem, ne desiderata
„ compleret, præpedivit. Idem enim victoriosissimus Prin-
„ ceps, qui omnia Europæ regna subegerat, novissimum cum
„ Danis bellum suscepisse narratur. Nam Dani, & ceteri,
„ qui trans Daniam sunt populi, ab historicis Francorum Nort-
„ manni vocantur: quorum Rex Godefridus, jam antea Fre-
„ sis, itemque Nordalbingis, Obotritis, & aliis Slavorum po-
„ pulis tributo subactis, ipsi Carolo bellum minatus est. Hæc
„ dissensio maxime voluntatem Imperatoris de Hammenburg
„ retardavit. Tandem extincto cælitus Godefrido, Hemming
„ ei successit, patruelis ejus, qui mox pacem cum Imperatore
„ faciens, Egdoram fluvium accepit Regni terminum. Nec
„ multo post Carolus præsenti vita decessit „. Atqui Caro-
lus Magnus, v. Kal. Febr. anno 814. rebus humanis excessit; Gotifredus vero Danorum Rex anno 810. interiit. Metensis Annalista. „ Anno 810. Imperator Aquis morabatur, ubi
„ nunciatum est ei classem ducentarum navium de Nortman-
„ nia in Fresia applicuisse, ternaque prælia cum Fresonibus
„ commisisse, Danosque victores, tributum victis imposuisse:
„ etiam centum libras argenti a Fresonibus esse solutas, Re-
„ gemque Godefridum hæc omnia agere dixit. Qui nuncius
„ adeo Imperatorem concitavit, ut missis in omnibus circum-
„ quaque regionibus ad exercitum congregandum nunciis,
„ ipse sine mora Palatio exiens, illas in partes tendere cœpit.
„ Transito itaque Rheno flumine in loco qui Lippia dicitur,
„ copias quæ nondum convenerant statuit operiri. Ubi quum
„ aliquot dies moraretur, Elephas ille, quem ei Aaron Rex
„ Saracenorum miserat, subita morte periit. Congregatis tan-
„ dem copiis, quanta potuit celeritate ad Alaram fluvium
„ contendit, castrisque positis, minarum Godefridi Regis præ-
„ stolabatur eventum. Nam ille tyrannus superbiæ spiritu in-
„ flatus, se jactavit arroganter, quod cum Imperatore con-
„ gredi vellet. Sed quum Imperator in loco memorato reside-
„ ret, diversarum rerum legationes ad eum perferuntur. Nam
„ & clas-

„ & classem, quæ Fresiam vastabat, domum reversam; & Godefridum a quodam suo satellite interemptum; & castellum vocabulo Hocbuoki, Albiæ flumini contiguum, in quo Oddo Legatus Imperatoris erat, & erat Orientalium Saxonum præsidium, a Wilzis captum; & Pippinum filium ejus Regem Italiæ VIII. Idus de corpore migrasse. Aquis vero veniens mense Octobri, memoratas (*de Constantinopoli, deque Corduba*) Legationes suscepit, pacemque cum Nicephoro Imper. & cum Abulaz Rege Hispaniæ fecit. Godefrido vero, ut diximus, mortuo, Hemmingus filius fratris ejus in Regnum successit, pacemque cum Imperatore firmavit. *Et ad ann.*811.Condicta ab Imperat. & Hemmingo Rege Danorum pax, propter asperitatem hiemis, quæ inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantum jurata servatur: donec redeunte veris temperie viis apertis, advenientibus ex utraque parte, Francorum scilicet & Danorum, XII. Primoribus super fluvium Egidoram, datis vicissim secundum ritum ac morem suum sacramentis, pax confirmaretur. Imperatore itaque pace cum Hemmingo firmata, & Placito generali secundum consuetudinem Aquis habito, in tres partes Regni sui totidem exercitus misit: unum trans Albiam in Linones, qui & ipsos vastavit, & castrum Hocbuoki superiori anno a Wilsis destructum restauravit. Alterum in Pannoniam, ad controversias Hunnorum & Sclavorum finiendas direxit. Tertium super Brittones ad eorum perfidiam puniendam. Ipse vero Imperator ad classem videndam, quam præcedenti anno fieri & fabricari jusserat, Bononiam venit; inde ad Scalt fluvium, in loco qui dicitur Gant, naves ad eandem classem ædificatas aspexit, & circa medium Novembrium Aquas venit. Ubi obviaverunt ei Legati Hemmingi Regis, Acvin, & Hebbi, munera Regi & verba pacifica deferentes „. Itaque inter annum 804. & 810. prædicatio Heridagi suscepta est in Nordalbingia. At vero mota a Danis in Christianos persecutio, si Helmoldo credendum est, non ante obitum Ludovici Pii Imperatoris, hoc est, ann. 840. contigit. Sub Ludovico enim pax summa viguit, scribente eodem Helmoldo cap. 4. „ Postquam ergo Carolus „ Francorum Rex & Romanorum Imperator Augustus cum

„ ma-

„ magno bonorum fructu ad cælos emigravit, Ludovicus filius „ ejus successit ei in Regnum. Qui paternis per omnia votis „ concordans, eadem liberalitate qua pater ejus, erga cultum „ Domus Dei, & omnem Clerum usus est, amplissimas Regni „ divitias ad decorem & gloriam Ecclesiæ intorquens, in tan- „ tum, ut Episcopos, qui propter animarum regimen Princi- „ pes sunt cæli, ipse eosdem nihilominus Principes efficeret „ Regni. Hic ubi super Hammenburg patris sui comperit vo- „ tum, communicato statim sapientum consilio, sanctissimum „ virum Anscharium, quem etiam aliquando ad Danos & Sve- „ dos (*post annum* 814. *&* *ante ann.* 826.) direxerat, Ham- „ menburgensi Ecclesiæ (*anno* 827.) ordinari fecit Archiepi- „ scopum, statuens eandem civitatem Metropolim universis „ borealibus populis, ut legatio verbi Dei exinde uberius pul- „ lularet in omnes barbaras nationes. Quod & factum est. Nam „ Hammenburgensis Ecclesiæ Pontificum instantia, dissemina- „ tum est verbum Dei in omnes Slavorum, Danorum, sive „ Northmannorum populos, & dissolutum est gelidum illud „ frigus Aquilonis a calore verbi Dei. Multis itaque diebus „ sive annis, maximisque doctorum laboribus, in gentibus his „ desudatum est. Tanta enim fuit opacitas errorum, & diffi- „ cultas silvescentis idololatriæ, ut nec subito, nec facile po- „ tuisset evinci. Sed & bellorum variæ tempestates post obi- „ tum piissimi Ludovici latius emergentes, vocationem gen- „ tium non modice retardarunt „. Vides nullam ab Helmol- do indicari excitatam a Northmannis adversus Christianos per- secutionem sub Carolo Magno aut sub Ludovico Pio, idest, ab anno 804. sive 810. usque ad ann. 840. At Ludovico mortuo, tunc Northmanni cœperunt in Christianos grassari, uti idem Helmoldus subjungit his verbis: „ Illo siquidem ex hac luce „ subtracto, orta sunt intestina bella, quatuor scilicet filiis ejus „ propter Principatum contendentibus. Multa itaque inter „ fratres orta est discordia, bellumque maximum, in quo, ut „ historici testantur, omnes Francorum gentes consumptæ „ sunt. Tandem mediante Papa Sergio, discordia sedata est, „ Regnumque divisum est in quatuor partes, ita ut Lotharius „ major natu cum Italia Romam, Lotharingiam cum Burgun- „ dia possideret: Ludovicus Rhenum cum Germania: Caro-

„ lus Galliam; Pipinus Aquitaniam. Ea ergo tempestate, qua „ germana discordia maximos bellorum motus & diminutio- „ nem scisso imperio parturivit, multos ad rebellionem op- „ portunitas temporis adduxit. Inter quos primi vel præcipui „ Danorum populi, viribus & armis præpotentes, prius qui- „ dem Slavos, itemque Fresones tributis subjiciunt: dehinc „ classe piratica per Rhenum subvecti Coloniam obsederunt; „ per Albiam Hammenburg funditus exciderunt. Inclyta ci- „ vitas, & recens Ecclesiæ structura tota incendio disperiit. „ Quin & Nordalbingorum provincia, & quidquid flumini „ contiguum fuit, barbarorum direptionibus cessit. Saxonia „ magno terrore concussa est. Sanctus autem Anscharius Ham- „ menburgensis Archiepiscopus, & cæteri prædicatores in „ Slaviam sive Daniam destinati, magno persecutionis fervo- „ re sedibus suis pulsi sunt, & usquequaque dispersi „. Pergit S. Anscharii prædicationem sub Regno Ludovici Germaniæ Regis enarrans: mox cap.7. subjicit Northmannorum grassationes post ejusdem Ludovici obitum: ac demum probrosam pacem cum illis a Carolo Crasso factam, & vindictam de iisdem ab Arnulpho anno 891. sumtam: quo anno, concludit, exstinctam Northmannorum persecutionem, quæ annos 70. duraverat. Quamobrem, quum subducta annorum 70. supputatio, cum persecutione Christianorum ad annum 821. stare nequeat, dicendum est, pro *septuaginta*, legendum esse *nonaginta*, motæque a Nortmannis in Christianos persecutionis nomine intelligi debere *primam Nortmannorum in Galliæ litora incursionem*, quæ anno 800. accidit, quam proinde Annalistæ Loiselianus, Metensis, Bertinianus, sic describunt: *Anno* 800. „ Carolus medio Martio mense Aquisgrani Palatio digrediens, „ litus Oceani Gallici perlustravit, in ipso mari, quod tunc „ Piratis infestum erat, classem instituit, præsidia disposuit, „ Pascha in Centulo apud Sanctum Richarium celebravit „. Eginhardus ad eundem ann. 800. laudatis Annalistis consentit, nisi quod habet: „ in ipso mari, quod tunc Piratis Nordmannicis infestum erat „. Quæ verba (inquit Pagius ad eund. ann. num. 2.) valde notanda. Monachus enim Fontanellensis Anonymus in Libello de miraculis S. Wandregesili Abbatis Fontanellensis primi, a Mabillonio pubblicato sæc. II. Benedict.

cap. 5.

cap. 5. ſcribit: „ Temporibus, quo gravisſima Danorum Pi-
„ ratarum lues, Deo permittente, flagitiiſque exigentibus no-
„ ſtris, Oceani litus infeſtum haberet, Galliarumque quaqua-
„ verſum maxime adjacentes & contiguas fluvio Sequanæ mi-
„ ſera cæde vaſtaret provincias, quod retroactis temporibus,
„ quando miſericors Deus, illius præcepta ſervante, ſuo fuit
„ cum populo, nequaquam factum audivimus, ſed neque re-
„ legimus, anno videlicet irruptionis ſuæ in prædictum ma-
„ gnum fluvium Sequanæ decimo octavo; ex quo vero Ocea-
„ num ingreſsi, Piraticam exercere aggreſsi fuerant, quin-
„ quageſimo octavo, Regis autem præcellentiſſimi Caroli (*ſci-
„ licet Calvi*) decimo ſeptimo, ſanctiſſima oſſa, piique cine-
„ res præfati egregii Confeſſoris Chriſti Wandregiſili, ac San-
„ cti Præſulis Ansberti, ob metum & conculcationem horum
„ nefandorum Gentilium, de Fontanellæ Monaſterio propriis
„ effoſſa ſepulcris, ad ipſorum Sanctorum prædium, quod
„ dicitur Bladulfi villa, deportata ſunt „. Ita Anonymus il-
le, qui ſeculo nono vixit, quique per annum XVII. Caroli
Calvi, intelligit annum Chriſti 858. quod ex eodem aucto-
re cap. 7. certo argumento Mabillonius demonſtrat. Quare
annus Chr. 800. eſt primus annus infeſtationis a Nortmannis
factæ in litora Oceani Gallici, annuſque Chriſti 841., primus,
ex quo per Sequanam fluvium in Gallias ingreſſi ſunt. Annus
enim ille XVII. Caroli Calvi, a die XX. Menſis Julii anni 840.
quo Ludovico Auguſto patri defuncto ſucceſſit, proficiſcitur.

Atque hæc juxta mentem Pagii, initia Northmannicæ per-
ſecutionis ad annum 800. ſtatuentis, dicta ſunt. Verum me-
moratam Helmoldi *annorum ſeptuaginta Northmannicam per-
ſecutionem* aliter ſupputant Annaliſtæ Bertinianus, Metenſis,
& Fuldenſis. Quorum ad annum 854. hæc ſunt verba. Bertinia-
nus: „ Dani inteſtino inter ſe prælio dimicantes, adeo tridui
„ concertatione obſtinatiſſima bacchati ſunt, ut Orico Rege,
„ & ceteris cum eo interfectis Regibus, pene omnis nobilitas
„ interierit. *Metenſis*. Nortmanni, qui continuis viginti an-
„ nis Regni Francorum fines per loca navibus acceſſibilia, cæ-
„ dibus & incendiis, Regni Francorum fines vaſtabant, con-
„ gregati de nationibus, per quas diſperſi fuerant, in patriam
„ ſuam reverſi ſunt. Ibique inter Horuch Regem Danorum &

„ Guthurm filium fratris ejus, qui pulſus a Regno, piratico „ more vivebat, orta contentione, ita ſe mutua cæde macta- „ verunt, ut vulgus quidem innumerabile caderet: de ſtirpe „ vero Regia nonniſi unus puer remaneret; Domino Sancto- „ rum ſuorum injurias ulciſcente. *Fuldenſis paucis verbis mu-* „ *tatis*. Nordmanni, qui continuis xx. annis Regni Franco- „ rum fines per loca navibus acceſſibilia cædibus & incendiis „ atque rapinis crudeliter vaſtabant, congregati de regionibus, „ per quas prædandi cupiditate diſperſi fuerant, in patriam „ ſuam reverſi ſunt. Ibique inter Horuc Regem Danorum, & „ Gudurm filium fratris ejus, qui eatenus ab eo Regno pulſus „ piratico more vixit, orta contentione, ita ſe mutua cæde „ maſtaverunt, ut vulgus quidem promiſcuum innumerabile „ caderet; de ſtirpe vero Regia niſi unus puer, nullus remane- „ ret, Domino ſanctorum virorum ſuorum injurias ulciſcente, & „ adverſariis digna factis retribuente „. Hæc verba annum de- ſignant 834. quo juxta Annaliſtas Francos cœperunt Nortmanni Regnum Francicum vaſtare: nam ab an. 854. quo iidem Nort- manni mutua ſe clade, Deo vindice, maſtarunt, ſi annos xx. quibus debacchati ſunt, detrahantur, ad annum utique 834. de- veniemus. Huc igitur videtur Helmoldus reſpexiſſe, quum dixit „ Normannis anno 891. internecione deletis, Dominum „ vindicaſſe ſanguinem ſervorum ſuorum, qui jam per annos „ ſeptuaginta effuſus fuerat „. Sed tam ipſe *in annis* 70. quam Franci Annaliſtæ *in annis* xx. egregie falluntur. Nam Norman- ni, ut certo argumento demonſtratur, ab anno 800. Regni Francorum fines per loca navibus acceſſibilia infeſtare cœpe- runt: adeoque ab eo anno ad annum 854. quo mutua eorum clades contigit, ſunt anni 55. non 20. & ad annum 891. quo mutuis cædibus interiere, ſunt anni 92. non 70. Reſtat igitur, ut, ſi Helmoldi ſupputationem *annorum ſeptuaginta* admittere velimus, dicamus, eam inchoatam *anno Chr.* 821. quo anno (uti Eginhardus narrat) „ Ludovicus Pius Imperator, in „ Conventu Noviomagenſi, conſtitutam annis ſuperioribus „ (*anno videlicet* 814. *&* *anno* 817.) atque conſcriptam inter „ filios ſuos Regni partitionem, recenſuit, ac juramentis opti- „ matum, qui tunc adeſſe poterant, confirmavit „. Ea enim inter filios Ludovici partitio in cauſa fuiſſe dicitur, ut barbari

in

in Regna Christianorum invaderent, qui vivente Carolo Ludovici patre, aut domiti fuerant, aut e finibus suis erumpere non ausi.

CAPUT II.

Prima Hungarorum in Pannoniam irruptio. Hungari, Turci, Cabari, Chazari, Uzi, & Patzinacitæ, ex Constantino Porphyrogenito. Bellum Hungaricum cum Bulgaris. Thuroczii circa Hungaros allucinationes.

I. Francicum Regnum in plura divisum post obitum Caroli filii Ludovici senioris Germaniæ Regis. Arnulphus Germaniæ Rex.

CAROLO Imperatore die 12. Januarii ineuntis anni 888. mortuo, Francicum Regnum in quinque Regna divisum fuit. „ Post ejus mortem (inquit Metensis ad ann. 888.) Re„ gna, quæ ejus ditioni paruerant, veluti legitimo destituta „ hærede, in partes a sua compage resolvuntur. Et jam non „ naturalem Dominum præstolantur, sed unumquodque de „ suis visceribus Regem sibi creari disponit „. Arnulphus, cui post Caroli abrogationem, Franci, Saxones, Thuringi, deinde Boji, ad ultimum Alemanni accesserant, quum diu Ratisbonæ moratus esset, quatuor Reges in vacuum Caroli Regnum invasere. „ Freherianus Fuldensium Annalium Continuator. „ Anno 888. Rex Arnolfus urbe Radispona, receptis Primori„ bus Bajowariorum, Orientalibus Francis, Saxonibus, Du„ ringis, Alamannis, magna parte Sclavanorum, Natalem Do„ mini & Pascha ibidem honorifice celebravit. Illo diu mo„ rante, multi Reguli (*a*) in Europa & Regno Karoli sui „ patruelis excrevere. Nam Berengarius (*b*) filius Eberhar„ di in Italia se Regem facit. Rudolfus vero filius Chuonradi „ superiorem Burgundiam apud se statuit regaliter retinere. „ Inde itaque Ludovicus (*c*) filius Bosonis, & Wito (*d*) fi„ lius Lamberti, Galliam Belgicam, necnon Provinciam, prout „ Reges, habere proposuerunt. Odo (*e*) filius Rodberti usque „ ad

---

a Freherianus, utpote partibus Arnulfi Germaniæ Regis addictus, *Regulos* vocat eos, qui revera Reges fuere.

b Berengarius Forojuliensium Dux erat, natus patre Eberardo, & matre Gisla filia Ludovici Pii Imper.

c Ludovicus Bosonis & Ermengardæ Reginæ filius.

d wito, seu Guido, Dux Spoleti, de quo fusius differui in Historia Italica.

e Odo filius Roberti Comitis Andegavensis, frater Roberti II, ex quo hodierni Galliarum Reges descendunt.

„ ad Ligerim fluvium & Aquitanicam Provinciam ſibi in uſum „ uſurpavit. Deinceps Arnolfus ſe Regem haberi ſtatuit. His „ auditis, Rex (*Arnolfus*) Franciam petiit, habitoque ad „ Franconofurt generali Conventu, diſpoſuit adventare Wormatiam. Quod vero Odo comperiens, ſalubri utens conſilio, conteſtans ſe malle ſuum Regnum, gratia cum Regis, „ pacifice habere, quam ulla jactantia contra ejus fidelitatem „ ſuperbire: venienſque humiliter ad Regem, & gratanter „ ibi recipitur. Rebus ab utraque parte, prout placuit, proſpere diſpoſitis, unuſquiſque reverſus eſt in ſua. Rex contra „ Rudolfum Eliſatiam progreditur. Inde ad eum miſſo Alamannico exercitu, ipſe per Franciam Bajowariam reverſus „ eſt. Rudolfus enim inito conſilio cum Primoribus Alamannorum, ſponte ſua ad Regem urbem Radaſponam uſque „ pervenit, multaque inter illos convenienter adunata, ipſe a „ Rege cum pace permiſſus, ſicuti venit, ad ſua remeavit. „ Italiam equidem cum exercitu aggredi complacuit. Sed Berengarius, qui parumper antea cum Witone (*Guidone*) dimicans cruento tyranno, hoc præcavens, ne Italicum Regnum cum tam valida manu ingreſſuro perperam pateretur, „ miſſis ante ſe Principibus ſuis, ipſe vero oppido Tarentino „ (leg. *Tridentino*) Regi ſe præſentavit. Ob id ergo & a Rege eſt clementer ſuſceptus, nihilque ei ante quæſiti Regni „ abſtrahitur. Excipiuntur curtes navium, & ſagum. Exercitui itaque non mora licitum erat domum redeundi. Rex „ autem paucis ſecum aſſumptis, Forum Julienſe penetrans, „ curtem Corontanam Natale Domini celebravit. Tanta namque in iſto itinere conſternatio equinorum cadaverum fit, ut „ vix unquam talis fieri memoria mortalibus traditum ſit „. Hocipſum Metenſis de quatuor Regibus poſt Caroli mortem, præter Arnulfum, inſurgentibus, Berengario ſcil. filio Everhardi, qui Ducatum Forojulienſem tenebat; Vvidone filio Lamberti, Duce Spoletanorum: Odone Duce filio Rotberti; & Rodulpho filio Chuonradi, nepote Hugonis Abbatis: quorum primi duo de Regno Italico contendebant: tertius, cum conſenſu Arnulfi, Regnum Galliarum accepit: quartus denique provinciam inter Jurum & Alpes Penninas occupavit, & apud S. Mauricium, accitis ſecum quibuſdam Primoribus & nonnullis

lis Sacerdotibus, coronam sibi imposuit, Regemque se appellari jussit: quem tamen postea omnibus diebus vitæ suæ Arnulfus & Zventibolchus filius ejus persecuti sunt, nec tamen eum lædere potuerunt, quia loca inaccessibilia, quæ in multis solis ibicibus pervia sunt, insequentium confertas acies procul ab ingressu repellebant.

II. Hungarorum primus in Pannoniam adventus. Scythiæ descriptio ex Annalista Metensi.

Annalista Metensis ad hunc annum 889. confert primam *Hungarorum in Pannoniam incursionem*, sic scribens. „ Anno Dom. Incarn. 889. Gens Hungarorum ferocissima, & omni „ bellua crudelior, retro ante seculis adeo inaudita, quia nec „ nominata, a Scythicis Regnis, & a Paludibus, quas Tanais „ sua refusione in immensum porrigit, egressa est. Sed priusquam ipsius Gentis acta crudelia persequamur stylo, non „ superfluum videatur, si de Scythiæ situ, Scytharumque mo„ ribus, Historiographorum dicta sequentes, aliquid commemoremus. Scythia (ut ajunt) in Oriente extensa, includi„ tur ab uno latere Ponto, ab altero montibus Riphæis, a „ tergo Asia, & Ithasi flumine. Patet autem multum in longi„ tudinem & latitudinem.

Describitur hic Scythia seu Sarmatia Europæa, quæ a meridie Ponto Euxino terminatur, ab aquilone Riphæis montibus, ab occasu Tyra & Borysthene fluminibus, ab ortu Tanai & Rha fluviis, qui Metensi & Reginoni, *Tanais & Ithasis*, hoc est, *Etel* sive Rha, & *Vvolga*, appellantur. Pergit de Scytharum populis ac moribus, ubi tamen Scythas Europæos cum Asiaticis conjungit: nam quæ de Amazonibus, Dario, Alexandro magno, & Cyro profert, ad Asiaticos pertinent. „ Omni„ bus (inquit) hanc Scythiam inhabitantibus inter se nulli fi„ nes. Perraro enim agrum exercent. Nec domus illis ulla, „ aut tectum, vel sedes est: armenta & pecora semper pascen„ tibus, & per multas solitudines errare solitis. Uxores libe„ rosque secum in plaustris vehunt: carris, imbrium hiemisque „ causa, tectis pro domibus utuntur. Nullum scelus apud eos „ furto gravius: quippe sine tecti munimento pecora & armen„ ta alimentaque habentibus, quid præter silvas superesset, „ si furari liceret? Aurum & argentum non perinde ut re„ liqui mortales appetunt. Venationum & piscationum exer„ citiis inserviunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ his usus

„ ac

„ ac veſtium ignotus. Et quamquam continuis frigoribus affi-
„ ciantur, pellibus tantum ferinis ac murinis induuntur. Impe-
„ rium Aſiæ ter quæſivere; ipſi vero perpetuo ab alieno impe-
„ rio aut intacti, aut invicti manſere: nec virorum magis quam
„ feminarum virtutibus claruere. Quippe quum ipſi Parthos
„ Bactrianoſque, feminæ autem eorum, Amazonum Regna
„ condiderint. Prorſus ut res geſtas virorum mulierumque
„ conſiderantibus incertum ſit, uter apud eos ſexus inluſtrior
„ fuerit. Darium Regem Perſarum turpi a Scythia ſummove-
„ runt fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidaverunt. Ale-
„ xandri magni Ducem Sopirionam pari ratione cum univerſis
„ copiis deleverunt. Romanorum audiere, non ſenſere arma.
„ Laboribus & bellis aſperi: vires corporis immenſæ. Abun-
„ dant vero tanta multitudine populorum, ut eos genitale ſo-
„ lum non ſufficiat alere. Septentrionalis quippe plaga quanto
„ magis ab æſtu ſolis remota eſt, & nivali frigore gelida; tanto
„ ſalubrior corporibus hominum & propagandis gentibus coa-
„ ptata. Sicut e contra omnis meridiana regio quo ſolis eſt
„ fervori vicinior, eo ſemper morbis abundat, & educandis
„ minus eſt apta mortalibus. Unde fit, ut tantæ populorum
„ multitudines Arctoo ſub axe oriuntur, ut non immerito uni-
„ verſa illa regio a Tanai fluvio uſque ad occiduum, licet &
„ propriis loca ea ſingula nuncupentur nominibus, generali
„ tamen vocabulo (a) Germaniæ ſæpe nominetur. Ab hac
„ ergo populoſa Germania ſæpe innumerabiles captivorum tur-
„ mæ abductæ, Meridianis populis pretio diſtrahuntur. Mul-
„ tæ quoque ex ea, pro eo quod tantos mortalium germinat,
„ quantos alere vix ſufficit, frequenter gentes egreſſæ ſunt,
„ quæ nihilominus & partes Aſiæ, ſed maxime ſibi contiguam
„ Europam afflixerunt. Teſtantur hoc ubique urbes erutæ per
„ totum Illyricum Galliamque; ſed maxime miſeræ Italiæ, quæ
„ pene illarum omnium eſt Gentium experta ſævitiam.

III. Hungarorum prima ſedes, & migrationes diverſæ.

Hucuſque Scythiæ male delineata deſcriptio, quæ non ſolos complectitur Hungaros, ſed omnis generis Scythicas nationes, tum eas, quæ inter Jaxartem & Volgam, tum quæ inter Volgam, & Tanaim & inde uſque ad Viſtulam in aquilonaribus regionibus de-

a Hoc falſum: nam Germaniam ab Scythia ad orrum dividit ſi non Viſtula, ſaltem ac Tyras Boryſtenes.

degebant, quæque Tanaim, Paludes Mæotides & Viſtulam trajicientes, uſque ad Rhenum occaſum verſus & Danubium verſus meridiem, Scandiam quoque ſive Scandinaviam & Cimbricam Cherſoneſum verſus aquilonem inhabitarunt: Proinde ſi de primis Hungarorum ſedibus, unde egreſſi in Pannoniam advenere, veram habere velimus deſcriptionem, legendus potius Jornandes, qui de rebus Geticis cap. 5. Scythiam deſcribens: „ Juxta Cherſonem (inquit) (*a*) Aulziagri (*Hunni*) quo „ Aſiæ bona avidus mercator importat, qui æſtate campos per„ vagantur effuſos, ſedes habentes, prout armentorum invi„ taverint pabula; hieme ſupra mare Ponticum ſe referentes. „ HUNUGARI autem hinc ſunt noti, quia ab ipſis pellium „ murinarum venit commercium, quos tantorum virorum „ formidavit audacia: quorum manſionem primam eſſe in Scy„ thiæ ſolo juxta paludem Mæotidem, ſecundo in Mœſia, Thra„ ciaque & Dacia, tertio ſupra mare Ponticum, rurſus in Scy„ thia legimus habitaſſe „. Loquitur Jornandes de *Hunnis Iguris*, qui *Hunugari*, *Hunnoguri*, & *Hunnogunduri* vocari ſolent, ſive ab *Ogor* eorum principe, ſive ab *Iguria* & *Jugaria* provincia, quæ Slavis & Hunnis ipſis (hoc eſt, Tartaris) dicitur *Jugra* & *Jubra*. Vide quæ de iis dixi Tom. 1. a pag. 467. ad pag. 483. Ubi demonſtravi, *Chrobatum Regem Bulgarorum* ſimul, & *Hunnogurorum* circa annum Chr. 634. ab Abarum Hunnorum Chagano Pannoniæ Rege Sclavorumque ac Hunnorum Tranſdanubianorum tyranno deficientem, legatione ad Heraclium Imp. miſſa, pacem cum eo compoſuiſſe, & ad finem uſque vitæ ſuæ ſervaſſe; Heraclio autem aliiſque poſt ipſum Imperatoribus defunctis, anno Chr. 679. ex hac vita diſcedentem quinque filios reliquiſſe, quorum primus patrio in ſolo, hoc eſt, in Scythia trans Tanaim (quo *Hunugari* ante Jornandis ætatem, hoc eſt ante annum circiter 552. ſeſe receperunt:) conſtitit: alter, tranſmiſſo Tanai, fratris ex adverſo ſedes poſuit: quartus & quintus Iſtrum ſeu Danubium tranſmeantes, unus eorum in Avariæ Pannonia Cagano ſe ſubdens manſit illic cum potentatu ſuo; alter vero haud procul ab urbe Ravenna in Pentapolim veniens, ſub Chriſtianorum imperio factus eſt: tertius Danaprim & Danaſtrim tranſiens, & Honglon adiens, ad

a Vide totum Jornandis textum, quem deſcripſi Tom. 1. Par. 2. cap. 11. a p. 478.

Danubium consedit, locum omnem retrorsum habens ab amne Danubio, ante vero & ab utroque latere clusuris, sive montium angustiis & mari Pontico probe munitum, Sclavinis illic degentibus in potestatem redactis. *Hunni Iguri*, qui unacum secundo, tertio, aut quarto Chrobati filio Danubium transeuntes, sive in Pannonia Chagano Hunnorum subditi degebant, sive cum Bulgaris, Danaprim & Danastrim trajicientibus, inter mare Ponticum & Danubium habitabant; iidem ipsi videntur fuisse, de quibus Annalista Fuldensis ad annum 796. „ Cagan, & Jugurro, Principibus Hunnorum, civili bello & intestina clade a suis occisis, campus eorum, quem vocant Hringum, primo per Heiricum Ducem Forojuliensem, deinde per Pipinum filium Regis, addictus & captus est, & omnes Hunnorum opes ac thesauri sublati, & Carolo in Aquisgrani Palatio allati sunt „. Quæ verba paucis mutatis apud alios Annalistas sic leguntur. *Metensis*. Anno 796. „ Sed & Hericus Dux Forojulianorum missis hominibus suis cum Wonomiro Sclavo in Pannoniam, Hirigum gentis Avarorum Principem (*imo thesaurum*) longis retro temporibus quietum (*intactum*) civili bello fatigatis inter se Principibus, improvise exspoliavit. Caganusque, & Jugoro intestina clade interempti sunt. Thesaurum vero priscorum Regum multa seculorum prolixitate collectum, idem Dux Carolo ad Aquis Palatium misit. *Bertinianus* ad eund. ann. „ Sed & Heiricus Dux Forojuliensis missis hominibus suis cum Wonomiro Sclavo in Pannonias directo, Hringum gentis Avarorum longis retro temporibus quietum, civili bello fatigatis inter se Principibus spoliavit. Chagan, sive Jugurt intestina clade addictis, & a suis occisis, thesaurum priscorum Regum multa seculorum prolixitate collectum domno Regi Carolo ad Aquis Palatium misit. *Moissiacensis*. Et venit Pipinus cum exercitu suo, & cum omnibus illis, quos pater ejus miserat ei in auxilium, & transito Danubio, pervenit ad locum, ubi Reges Avarorum cum Principibus suis sedere consueverant, quem & in nostra lingua Kinno nominant. Et inde tulit thesauros multiplices, & transmisit patri suo, & ipse postea cum exercitu suo & cum magnis thesauris Avarorum captis, pervenit in Franciam. „ Chronicon breve. Anno 796. Carolus Rex filium

lium suum Pippinum transmisit in Chunia, & ipsi eum receperunt cum pace, & thesauros multos accepit, & in Francia adduxit. *Eginhardi Annales*. Anno 796. „ Missus est (a Carolo „ ad Leonem Papam) ad hoc Engilbertus Abbas Monasterii „ S. Richarii: per quem etiam tunc ad S. Petrum magnam partem thesauri, quem Ericus Dux Forojuliensis spoliata Hunnorum Regia, quæ Ringus vocabatur, eodem anno de Pannonia Regi detulerat, misit: reliquum vero inter optimates & aulicos, ceterosque in Palatio suo militantes, liberali manu distribuit. Atque iis expletis ipse cum exercitu Francorum Saxoniam petiit. Pipinum vero filium suum cum Italicis ac Bajoaricis copiis in Pannoniam ire jussit; & ipse quidem Saxonia magna parte vastata, ad hiemandum Aquasgrani Palatium revertitur; Pipinus autem Hunis trans (*a*) Tizam fluvium fugatis, eorumque Regia, quæ ut dictum est, Ringus, a Langobardis autem Campus vocatur, ex toto destructa, direptis pene omnibus Hunnorum opibus, ad patrem Aquisgrani hiberna habentem venit, ac spolia Regni, quæ secum detulit, eidem præsentavit „. *Vita Caroli magni*. „ Anno 796. Henricus autem Dux Forojuliensis misso in Pannoniam Wonomiro Sclavo Principe suo, Ringum Ducem Avarorum interficere fecit, & Caganum, & Jugurram spoliare fecit, & Thesaurorum multitudinem multa prolixitate seculorum a Regibus Avarorum collectam domno Regi Carolo Aquis Palatio misit. *Et post pauca*. Rex collectis exercitibus Saxoniam ingressus, Pipinum filium suum Regem Italiæ in Pannoniam misit. Qui Pipinus commisso bello cum Avaris victor extitit, & diu resedit in Ringo villa, & cum multis thesauris rediit ad domnum Regem Carolum patrem suum in Aquis Palatium „. Chunia sive Hunnia, & Avaria, regio erat in Pannonia trans Danubium, quam Hunnorum Abarum Chaganus possidebat. Ibi Ringus sive Regia ejusdem Chagani trans Tizam seu Tibiscum fluvium sita, quæ ab Henrico Forojuliensium Duce primum fuit direpta, deinde a Pipino Italiæ

a Tiza idem ac *Tibiscus fluvius* (ut ait Baudrand) „ Daciæ maximus Ptolemæo, „ illam a Jazigibus Metanastis separans, qui *Tibisis* Herodoto, & *Pathissus* Plinio; „ nunc testibus Lazio & aliis, *Tista* accolis, *Teysse* Germanis, & *La Teisse* Gallis: fluvius est Hungariæ Regni, in Hungaria superiori sive trans Danubiana „. Pergit Baudrand describens ejusdem fluvii ortum & cursum, donec in Danubium se exonerat.

Rege destructa: tum scilicet, quum orta inter eos populos seditione interfecti sunt tam Hunnorum Abarum Chaganus, quam *Igurorum* sive Hunnogurorum Princeps: Hunni enim, non uni, sed pluribus Regulis seu Principibus parebant, quorum unus *Chaganus* omnium maximus Hunnorum Abarum, alter minor Hunnorum Igurorum sive Hunogurorum, tertius *Tudun*, de quo apud laudatos Annalistas ad eundem annum 796. fit mentio. Quamobrem, uti notavi Tom. 2. pag. 47. & seq., pro *Ringo Abarorum Hunnorum Regia*, perperam dicitur *Abarum Princeps*: & pro *Chagano & Juguro seu Iguro*, duobus Hunnorum Principibus, perperam appellatur *Chagan sive Jugurt*, perinde ac si unus esset idemque *Chaganus & Jugurt*. Itaque, ut eo redeam, unde digressus sum, prima *Hunnogurorum* sive *Hungarorum* e patriis sedibus, idest è Scythia trans Tanaim, ad ea loca, quæ supra trans Danubium descripsi, migratio circa annum Chr. 680. contigit. Ibi variante fortuna sub Hunnorum Chagano in Pannonia Transdanubiana partim sub Bulgarorum Rege in Mœsia & Scythia minore inter Danubium ad Septentrionem & Pontum Euxinum ad ortum consedere: Certe apud Annalistam Bertinianum ad annum 862. de iis hæc leguntur: ,, Sed & hostis antea illis populis (idest, Boiis & Francis Carolomanno Regi subjectis) inexperti, qui Ungri vocantur, ,, Regnum ejusdem depopulantur ,,. Tandem anno 889. iidem vagari in Pannoniam eamque invasisse dicuntur.

IV. Constantini Porphyrogeniti Textus de Hungaris aliisque populis profertur, & exponitur. Ac primum de Patzinacitis, Chazaris, & Uzis.

Hungaros, sive *Hunnoguros*, Constantinus Porphyrogenitus *Turcos* vocat, primasque eorum Sedes, posterioresque, ubi à Patzinacis expulsi sunt, migrationes accurate describit lib. de Administr. Imper., cujus verba, unacum Animadversionibus Anselmi Bandurii, nostrisque, ad illustrandam nempe Hungaricam historiam, accipe.

I. Porphyrogenitus c.37. ,, Sciendum est, Patzinacitas a ,, principio ad Atel & Geech flumina habitasse: iisque contermi- ,, nos fuisse populos illos, qui Mazari, atque Uzi cognominantur.

Bandurius. Patzinacitæ, qui & Patzinacæ, a principio incoluerunt antiquam magnamque Bulgariam, circa flumen *Atel* dictum, quod Theophani *Atalis* dicitur, & *Edel* Tartarice, a Rutenis vero *Volga* seu *Vvolga* appellatur, olim *Rha* Ptolemæo: postmodum vero iidem Patzinacitæ trans Istrum planities

nities incoluerunt a Boryſthene fluvio ad Pannoniam uſque porrectas. De hujus autem regionis incolis Patzinacitis, & gentibus ipſis conterminis pluribus agit Scriptor noſter in principio hujus operis, & infra cap.42. ubi terminos illarum gentium aſſignat. Patzinacitæ vero quamplurima bella, varia fortuna geſſerunt, tam cum Romanis, quam cum aliis nationibus; tandem devicti fuere a Joanne Comneno, qui in hujus victoriæ memoriam diem feſtum inſtituit: quem quidem *τὴν τῶν πατζινάκων τελετὴν* nuncupavit, ut ſcribit Choniates in ejus vita: *Τοιαύτην νίκην περιφανῆ κατὰ Σκυθῶν ὁ Ἰωάννης ἀράμενος καὶ μέγιστον στήσας τρόπαιον, τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀποδίδωσι. τὴν τῶν πατζινάκων λεγομένην ἐς ἡμᾶς τελετὴν εἰς ἀναμνηστήρια προστάξας τῶν πεπραγμένων καὶ χαριστήρια:* „ Hac de Scythis parta victoria, & illuſtri edito facinore, Joannes Deo vota perſolvit: „ quod feſtum Patzinacarum noſtro tempore dicitur, in rei „ geſtæ monimentum, & grati animi teſtimonium „. Patzinacarum autem nomen ex Ruſſico vel Polonico *Pyeczinigorum* deſumptum ſcribit Allatius, & ex eo Lucius de Regno Dalmatiæ, & Croatiæ lib. VI. cap. V. ubi ait Patzinacas, ſeu Patzinacitas poſtmodum *Ulacos* appellatos fuiſſe.

Additio. Patzinacitarum prima ſedes Porphyrogenito teſte, ad fluvios *Atel* & *Geech*. Quis *Atel* ſit, tum veteres tum recentes Scriptores recte exponunt, nimirum is, quem veteres *Rha*, Neoterici *Volgam* appellant, quique indigenis *Edel*, *Etel*, & *Atel* dicitur, inque Caſpium Mare influit, quum antea in maxima illa ad Tanaim flexione, unum illius oſtium aquis ejuſdem Tanais immiſceatur, uti recte Salmaſius ſcripſit, & ex noviſſimis accuratiſque Tabulis Conſtantinopoli impreſſis apparet. At vero de *Geech* altum apud Bandurium ſilentium. Nos vero ex Tabulis Conſtantinopolitanis amnem iſtum dicimus Turcice appellari جايق *Giajech*, & ab Aquilone verſus meridiem fluere, ac demum in eam Maris Caſpii extremam partem influere, quæ Orientem reſpicit: ita ut ſupra Mare Caſpium eam Patzinacitæ regionem tenuerint, quæ inter *Geech* ad Ortum, & *Etel* ad Occaſum jacet.

Ad nomen vero Patzinacarum quod attinet, Ignatius Kulczynski, Ordinis S. Baſilii Monachus, in *Specimine Eccleſiæ Ruthenicæ*, ſeriem Chronologicam magnorum Ruſſiæ ſeu Moſco-

fcoviæ Ducum exhibens, nomina Scytharum, quos ipfe Roxolanos vocat, fic interpretatur pag.107. „ Porro gentes Varagorum, Dreulanorum, Jazigarum feu Jazuingarum, Poloucíorum, Pecenigarum, aliæque finitimæ, quamvis divifæ fub diverfis Dominis, contra fe invicem femperque pugnaverint, omnes tamen Sarmaticæ feu Roxolanicæ fuere, eandemque originem antiquitus habuere. Nam Varagi funt nominati ab hoftilitate: Dreulani a vetuftate: Jazigæ ab idiomatis corruptione: Poloucii a venatione: Pecenigæ a combuftione, quod hi ultimi præ reliquis forfitan crudeliores idololatræ vivos in facrificia Idolorum comburere confueverint „. Sigifmundus Herbefteinius in Commentar. Rer. Mofcoviticarum, de origine Rufforum, nominibus, eorumque fignificatione hæc habet pag.2. quæ tamen Hunnis, Slavis, & Bulgaris magis conveniunt, quam Ruffis five Mofcovitis. „ De origine gentis nihil habent præter Annales infrafcriptos: gentem fcilicet hanc Slavonicam effe ex natione Japhet, atque olim confediffe ad Danubium, ubi nunc Hungaria eft & Bulgaria, & tum Norcia appellatam: tandem difpalatam & per terras difperfam, nomina a locis accepiffe; utpote Moravi a fluvio: alii Ozechi, hoc eft Bohemi: item Chorvati, Bieli; Serbli, ideft Servii, Chorontani dicti, qui ad Danubium confederant, a Vvalachis expulfi, venientes ad Iftulam, nomen Lechorum a quodam Lecho Polonorum Principe, a quo Poloni etiamnum Lechi vocantur, acceperunt. Alii Lithuani, Mafovienfes, Pomerani: alii fedentes per Boryfthenem, ubi nunc Chiovia eft, Poleni dicebantur: alii Drevuliani, in nemoribus habitantes: alii inter Duvinam & Peti, dicti Dregovuici: alii Poleutzani, ad fluvium Poltæ, qui influit Dvuinam: alii circa lacum Ilmen, qui Novvogardiam occupaverunt, fibique Principem Goftomiflel nomine conftituerunt: alii per Defnam, & Sulam fluvios, Sevueri, feu Sevuerski appellati: alii vero fuper fontes Vvolhæ, & Boryfthenis, Chrivuitzi nominati; horum arx & caput Smolenfco eft „. Et pag.86. & feq. „ Tartari (*inquit*) a quibufdam Taurimeni (*ideſt Tauricæ Cherfonefi incolæ*) ab aliis Pitzenigi, aliis alio nomine appellantur „. Et mox Methodium Patanczki Epifcopum laudat,

de

de Tartaris ſic narrantem; eos, videlicet „ Ex Jeutriskie de-
„ ſertis inter Septentrionem & Orientem proceſſiſſe, cum-
„ que innumera multitudine ad ſpoliandas Provincias exiviſſe,
„ & quicquid ab Oriente ad Euphratem ſinumque Perſicum
„ continetur, crudeliter diripuiſſe, atque ita Provinciis paſſim
„ vaſtatis, Polovutzos gentes, quæ adjunctis ſibi Rutheno-
„ rum auxiliariis copiis, ſolæ accurrere auſæ erant, ad fluvium
„ Calka profligaſſe anno Mundi 6533. „. Qui reſpondet an-
no Chriſti 1025. quibus verbis indicat proculdubio Tartarorum
in Ruſſiam & Poloniam irruptionem, de qua Nangius ad ann.
Chr. 1241. „ Per unum de principibus ſuis, nomine Batho,
„ vaſtaverunt Poloniam & Ungariam, & juxta Mare Ponticum
„ Ruſſiam, & Gazariam cum aliis triginta Regnis, & uſque ad
„ fines Germaniæ pervenerunt „: Adeoque pro anno Mundi
6533. legendum, 6743. hoc eſt Chr. 1235. nam pergit ibid.
„ Bathi Tartarorum Rex magna manu a meridie in Septentrio-
„ nem egreſſus, Bulgariam, quæ ad Vvolgam infra Cazan
„ eſt, occupavit: Anno dein ſequenti 6745. ſecutus victo-
„ riam, in Moſcoviam uſque pervenit. cetera „. Sed ad in-
ſtitutum redeo. „ Quo loco (*inquit Herbeſteinius*) Aucto-
„ rem Libelli de duabus Sarmatiis, de Polovutzis populis,
„ quos Venatores interpretatur, erraſſe clarum eſt. Polovut-
„ zi enim Campeſtres dicuntur: nam Pole campus eſt: Lo-
„ watz, & Lovutzi, Venatores; adjuncta autem *Tzi*, vel
„ *Kti* ſyllaba, non mutat ſignificationem. Neque enim ab
„ ultimis, ſed primis ſyllabis ſignificatio deducenda eſt. Et
„ quod ejuſmodi Ruthenorum dictionibus ſyllaba generalis
„ *Ski* adjici ſolet, ea res homini impoſuit; atque ita Polovut-
„ zi, Campeſtres, & non Venatores interpretari oportet „.
De *Ulabis*, ſeu *Valachis*, mox ſermo erit. Interim vide obſer-
vata Tom. I. Part. 2. cap. 3. pag. 255. ubi eorum Regio *Ungro-
vlachia*, *Mauro Ulachia* & *Moldovlachia*.

Bandurius. *ἔχοντες τὺς τε μαζάρυς συνορῦντες, ϗ τὺς ἐπο-
νομαζομένυς Οὒζ. Habentes conterminos Mazaros, atque eos
qui Uzi appellantur*. Sic in MSS. & in editis. Sed ſunt qui
hic pro *μαζάρυς*, *χαζάρυς*, legendum putent, quum ſubjun-
gat Porphyrogenitus: *πρό ἐτῶν δὲ πεντήκοντα οἱ λεγόμενοι
Οὒζ, μετὰ τῶν χαζάρων ὁμονοήσαντες*, &c. *Ante annos vero
quin-*

quinquaginta ii qui Uzi dicuntur, cum Chazaris conspirantes &c.

Additio. Et recte quidem: nam idem Porphyrogenitus supra cap. 10. scripserat: „ Chazaris bellum inferre Uzi possunt, utpote contermini: sic etiam Princeps Alaniæ, quia „ novem Chazariæ regiones, Alaniæ adjacent, possuntque „ Alani, si velint, illos deprædari, magnumque inde Chazaris damnum importare atque eos rerum penuria premere „. De Chazariæ situ, Chazarorumque ad Christianam Fidem, opera S. Cyrilli, conversione, recole observata a me Tom. 2. Par. 2. cap. 3. num. v. & vi. Circa Uzos, legendus Joannes Curopalates in Constantino Duca, edit. Paris. pag. 815. ubi sic scribit: „ Hæc igitur in hoc statu erant, & tantæ vexationi „ obnoxia erant Romanorum loca in Asia, & in omni Orientis „ regione. In Occidente vero circa tertiam Indictionem (*hoc „ est circa annum Chr. 1065.*) quum præessent oppidis ad „ Istrum fluvium sitis Magister Basilius Apocapes, & Magister „ Nicephorus Botaniates, Uzorum natio (hi enim sunt genere Scythæ, & Patzinacis nobiliores, & multitudine superiores) cum tota gente & propriis impedimentis transmisso Istro „ longis navibus & lembis è caudice cavato factis & utribus, „ milites transitum prohibentes, Bulgaros inquam & Romanos, & qui cum ipsis erant, statim debellarunt: ac Duces „ ipsorum Basilium Apocapem, & Nicephorum Botaniatem „ captivos abduxere, omnemque ad Istrum planitiem complerunt. Excreverat enim natio, ut ii qui viderant confirmabant, ad sexcenta bellicosorum virorum millia, & quædam „ haud minima pars ipsorum divisa usque ad Thessalonicam & „ ipsam Græciam irrupit, & obvia omnia vexavit diripuitque, „ infinita abacta præda. Sed quum in vehementem hiemem „ incidisset, quando ad suos redibat, non solum aliena, sed „ etiam sua fere omnia amisit, & infortunio accepto, in castra „ reversa est. Imperator autem de eorum multitudine certior factus, cruciabatur animo, & ægre ferebat; exercitum „ tamen cogere, & idoneas copias contra ipsos mittere cunctabatur, ac segnis erat, ut quidam ajebant, sumptibus „ parcens: erat enim, ut diximus, avarus, & nummum omnibus rebus anteponebat: ut vero alii, quod non confideret „ adver-

„ adversus tantas vires posse acie decertare: omnes enim asserebant, adversariorum multitudinem inexpugnabilem; omnibusque impossibilis redemptio Ducum videbatur, & de migratione jam plures cogitabant. Imperator autem missis Legatis ad Principes nationis, tentabat, si factu possibile esset, ipsos abducere, & sibi conciliare multis missis muneribus, quibus delinirentur, atque adeo aliquos ex ipsis crebris beneficiis exceperat. Sed natio maxima, & idcirco quotidie irruptionem faciens ut stipendium illud haberet, in multas Bulgariæ partes, jam ipsam quoque Thraciam & Macedoniam opprimebat. Non ferens autem Imperator convicia, quod ab omnibus palam ut avarus atque sordidus incessebatur & accusabatur, Regia urbe egressus, ad locum, qui Choerobachi vocatur, castra ponit, haud plures centum & quinquaginta militibus secum adducens: ex quo plures admirari, quomodo cum hisce homunculis adversus tantam multitudinem congredi auderet. Verum quum ille in hujuscemodi apparatu versaretur, ac de cogendo exercitu consuleret, quidam ad ipsum accurrentes accessere, atque Duces redemptos nunciarunt, & totius nationis interitum, asserentes Duces ipsorum conscensis navigiis Istrum transmisisse, reliquam vero multitudinem fame ac peste, & a finitimis Bulgaris & Patzinacis debellatam, funditus interiisse, Deo omne illud opus procurante. Fertur enim Imperator desperatis rebus indixisse jejunium & sibi & populo, & assiduas supplicationes adhibuisse, ipse pedes simul cum lacrymis incedens, & contrito corde. Qua die conspecta est in Tzurolo, ab Uzis in tabernaculis commorantibus, militum multitudo in acie emicare, & cum summa festinatione contra ipsos tela jacere, ita ut ex ipsis nemo illæsus remanserit, quin vulnus acceperit. Imperator autem Deo sacrificio cum gratiarum actione peracto, recta ad Regiam urbem se contulit, quam reperit admirationis ac stuporis plenam, votaque Deo pro accepta salute persolventem. Verum omne quod factum erat, Divinum miraculum censentes, Imperatoris erga Deum pietati adscribebant, quod virtute, & non viribus aut potentia Imperatoris, sed religione Deus ipse flexus esset. Post hujuscemodi cladem, quidam ex ipsis ad Im-

„ peratorem ſe contulere, a quo acceptis agris publicis Mace„ doniæ, a Romanis ſteterunt, & ſocii ipſorum ac obedien„ tes hactenus fuere, honoribus Senatoriis atque illuſtribus „ dignati. Agebatur autem tunc ſextus annus Imperanti Du„ cæ, Indictione tertia, Anno *6573.* ab orbe condito, *Chriſti* 1065. „. Apud eundem Scylitzem ſeu Jo. Curopalatam pag. 137. quum Romanus Diogenes Imperator cum exercitu Cæſaream Cappadociæ perveniſſet, dicitur ibi manum conſeruiſſe cum non exigua Turcorum cohorte, & Scytharum mercenariis Uzis: „ Accedentibus militibus, Scytharum mercena„ riis, Uzis inquam, haud exigua Turcorum cohors in Ro„ manos invaſit, quos excipientes relicti ad cuſtodiam milites, „ & ante omnes Franci, cominuſque congreſſi, & abunde „ præliati, fuderunt „. Pars itaque Uzorum in Macedonia Romano obediens Imperio remanſit, pars ad proprias antiquas in Scythia ſedes regreſſa eſt; non pauci etiam in Cappadociam tranſierunt, Turcorum Principi famulantes. *Unnica enim gens erant Uzi*, quemadmodum idem Scylitzes ſcribit in edit. Veneta anni 1570. p. 117., & Cedrenus edit. Reg. p. 775. cujus verba mox proferam.

II. Porphyrogenitus. „ Ante annos vero quinquaginta „ ii, qui Uzi nuncupantur, cum Chazaris conſpirantes, & „ conjunctis armis, Patzinacitas aggreſſi, ſuperiores facti, ſe„ dibus eos ſuis expulerunt, illaſque tenuere in hodiernum „ uſque diem Uzi. At Patzinacitæ qui fuga evaſerant, circum„ euntes quærebant, ubinam ſedes ſuas collocarent: venien„ teſque in terram, quam nunc incolunt, inventis illic Turcis „ incolis, debellatos ejecerunt, ſedeſque ipſi ſuas ibi poſue„ runt, tenentque jam hodie annum quinquageſimum quin„ tum, uti dictum eſt. Et Patzinacia quidem univerſa in The„ mata octo dividitur, quæ magnos quoque Principes totidem „ habet.

Bandurius. *εἰς θέματα ὀκτὼ διαιρεῖται*. Et paulo infra tradit idem Scriptor, hæc octo Themata dividi in partes quadraginta. Cedrenus vero pag. 775. ſcribit, Patzinacitarum gentem magnam ac populoſam dividi in tredecim tribus. Τὸ *ἔθνος τῶν πατζινάκων, Σκυθικὸν ὑπάρχον, ὑπὸ τῶν λεγομένων Βασιλείων Σκυθῶν, μέγα τε ἐστὶ καὶ πολυάνθρωπον, πρὸς δ' οὐδὲ*

ἐν

ἓν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ Σκυθικὸν γένος ἀντιστῆναι δύναται. διῄρηται δὲ εἰς τρισκαίδεκα γενεὰς, αἵ τινες καλοῦνται μὲν πᾶσαι τῷ κοινῷ ὀνόματι. ἔχουσι δὲ ἑκάστη καὶ ἴδιον ἀπὸ τοῦ αὐτῆς προγόνου καὶ ἀρχηγοῦ, τὴν προσηγορίαν κληρωσαμένη. νέμονται δὲ τὰς πέραν Ἴστρου ἀπὸ τοῦ Βορυσθένους ποταμοῦ καὶ μέχρι παννονίας ἡπλωμένας πεδιάδας, νομάδες τε ὄντες, καὶ τὴν σκηνίτην διαπαντὸς ἀσπαζόμενοι Βίον. „ Patzinacarum gens Scythica eſt, eorum Scytharum, qui Baſilii (*ideſt Regii*) dicuntur, magna, & populoſa, & cui nulla alia gens Scythica reſiſtere ſola poſsit. Dividitur autem in tredecim Tribus, quæ ut univerſæ commune Patzinacitarum nomen uſurpant, ita quævis a ſuo generis Principe atque auctore peculiarem ſortita eſt appellationem. Incolunt trans Iſtrum planities a Boryſthene fluvio ad Pannoniam uſque porrectas, incertis errantes ſedibus, ſemperque in tabernaculis degentes „. In hoc autem Patzinacarum tractu hodie *Podolia* & *Moldavia* viſuntur, ut ſcribit Ortelius.

Additio. Eadem quæ ex Cedreno de Patzinacis ſunt deſcripta, leguntur apud Scylitzem Curopalatam edit. Venet. 1570. pag. 116. Ex his tamen colligitur, tam Patzinacas, quam Uzos, gentem eſſe Scythicam, hoc eſt, Hunnicam: ſed Uzos populoſiores, & Patzinacis nobiliores; utriuſque autem gentis frequens occurrit mentio apud Scriptores Byzantinæ hiſtoriæ. Notanda tamen hæc Porphyrogeniti verba: „ Ante annos quinquaginta Uzi cum Chazaris conjuncti, Patzinacas ſedibus ſuis expulerunt: qui venientes in terram, quam nunc incolunt (ideſt in planities trans Iſtrum a Boryſthene uſque ad Pannoniam porrectas) Turcos debellatos inde ejecerunt, ſedeſque ipſi ſuas ibi poſuerunt, tenentque jam hodie annum quinquageſimum quintum „. Porphyrogenitus hæc ſcribebat anno mundi 6457. ideſt, Chriſti 949. uti legitur cap. 27. *Turci* apud eundem ipſi ſunt *Hungari* ſive *Hunnoguri*. Itaque anno 899. (juxta ipſum) Patzinacæ ab Uzis & Chazaris e ſedibus ſuis, quas ſupra paludes Mæotides trans Tanaim habebant, ejecti ſunt: & quinto poſt anno, ideſt, 894. iidem Patzinacæ in Hungaros ſeu Turcos irruentes, ſedibus eorum occupatis, habitarunt in planitie trans Iſtrum a Boryſtene uſque ad Pannoniam Transdanubianam. Adeoque Hungari & ibi antea ha-

habitabant, unde a Patzinacis sunt expulsi; & post annum 894. coacti sunt novas sibi sedes in Pannonia quærere. Hæc Porphyrogenitus. At vero Annalista Metensis id Hungarorum & Patzinacarum factum ante annos quinque narrat, ideft ad ann. 889. his verbis: „ ex supradictis igitur locis (ideft, a Scythicis „ Regnis & a paludibus quas Tanais sua refusione in immen„ sum porrigit, uti supra dixerat:) gens memorata (*hoc est*, „ *Hungari*) a finitimis sibi populis, qui Pecinaci vocantur, a „ propriis sedibus expulsa est... Horum itaque violentia effu„ gati, ad exquirendas quas possent incolere terras, sedesque „ statuere, valedicentes patriæ, iter arripiunt. Et primo qui„ dem Pannoniorum & Avarum solitudines pererrantes, ve„ natu ac piscatione victum quotidianum quæritant. Deinde „ Carantanorum, Marahensium, ac Bulgarum fines crebris im„ pulsionum infestationibus irrumpunt „. Cætera. Errat hic Annalista, dum Hungaros scribit a Patzinacis expulsos fuisse *a Scythicis regnis & a paludibus quas Tanais sua refusione in immensum porrigit*. Jam enim antea Hungari inde exierant post Cobrati obitum, uti supra dictum est: & quando Patzinaci illos aggressi sunt, ea loca ipsi tenebant, quæ a Borysthene usque ad Pannoniam trans Istrum porriguntur. Recte tamen ad ann.889. confert, eorumdem e sedibus suis, opera Patzinacarum, ejectionem: nam anno 892. (teste Annalista Fuldensi) Arnulfus Germaniæ Rex dicitur, assumptis secum Francis, Bajoariis, Alamannis, in Moraviam adversus Zventiboldum Moravorum Regem venisse, ibique per quatuor hebdomadas cum tanta multitudine, *Ungaris etiam ibidem ad se cum expeditione venientibus*, omnem illam regionem incendio devastasse. Præterea Byzantini Scriptores, quorum verba mox proferam, tradunt, anno tertio Leonis Imper. ideft Chr. circiter 889. conductos a Romanis adversus Bulgaros, Turcos Istrum accolentes, qui & Ungari vocantur: proinde ante eum annum necesse est eosdem Ungaros a Patzinacis ejectos, ad ea loca se contulisse: & post relatam de Bulgaris victoriam, eosdem ipsos in Pannoniam Francis subjectam irrupisse. Emendandus ergo Porphyrogenitus, qui post annum 894. collocat Hungarorum e sedibus suis expulsionem.

III. Porphyrogenitus. „ Themata autem isthæc sunt. Pri„ mum

„ mum eſt Ἑρτήμ, Ertem. Secundum Τζὺρ, Tzur. Tertium „ Γύλα, Gyla. Quartum Κυλπέη, Culpee. Quintum Χαροβόη, „ Charoboë. Sextum Ταλμάτ, Talmat. Septimum Χοπόν, „ Chopon. Octavum, Τζόπον, Tzopon.

Bandurius. ὄνομα τῦ πρώτυ θέματος Ἑρτήμ. Omnia hæc Themata paulo infra compoſitis nominibus inſigniuntur, exceptis Gyla, & Charoboë. Nec dubito, quin plurima horum Thematum nomina corrupta ac depravata ſint, ut ſæpe accidere ſolet Scriptoribus Græcis, dum barbara nomina referunt.

IV. Porphyrogenitus. „ Quo autem tempore ſuis ejecti „ ſedibus Patzinacitæ fuerunt, principes erant, in Themate „ quidem Ertem Μαΐτζαν, Maitzan. In Tzur, Κύελ, Cuel. „ In Gyla, Κυρκυτὰν, Curcutan. In Culpee, Ἰπαὸν, Ipaon. „ In Charoboë, Καΐδὺμ, Caidum. In Talmat, Κώςαν, Coſtan. „ In Chopon, Γιαζὴ, Giaze. In Tzopon, Βατὰν, Batan. His „ autem mortuis, in principatus ſucceſſerunt eorum patrueles: „ ſiquidem lex illis & antiqua conſuetudo eſt, dignitates ad „ filios aut fratres non tranſmittere: ſed contenti principes eſſe „ debent, quoad vivunt, principatum tenere; poſt mortem „ vero, vel patrueles, vel eorum filii promoventur, ne ſem„ per in eadem proſapiæ parte dignitas conſiſtat, ſed ut ad col„ laterales quoque ea hæreditate deferatur: alterius vero pro„ ſapiæ qui ſit, nullus in principatum ſuccedit.

Bandurius. Ἀπὸ τῶν ἰδίων τόπων. In MSS. diverſis verbis hæc habentur, ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας.

Idem. εἰς τὸ χοπὸν τὸν γιαζή. Sic MSS. Codex. In editis vero, τὸν γιασὴ legitur. Et paulo infra idem Thema γιαζιχοπὸν appellatur, a nomine ejuſdem principis.

V. Porphyrogenitus. „ Hæc porro octo Themata in „ partes diſtribuuntur Quadraginta, quæ ſingulæ habent prin„ cipes minores. Et quatuor quidem Patzinacitarum nationes, „ ſive Themata, nimirum Κυαρτζιτζὺρ, Cuartzitzur: Συρυ„ καλπέη, Syrucalpee: Βοροταλμὰτ, Borotalmat: & Βυλα„ τζοσπὸν, Bulatzoſpon, ultra Danaprin flumen ſitæ ſunt, „ Orientem Septentrionemque ſpectantes verſus Uziam, Cha„ zariam, Alaniam, Cherſonem, & cæteras regiones.

Bandurius. Κυαρτζιτζὺρ. Hoc nomen compoſitum eſt ex nomine Thematis *Tzur*, & principis, qui in eo tunc regnabat, dum

dum hæc ſcriberet Porphyrogenitus: nam, ut ſcribit Cedrenus paulo ſuperius citato loco, præter commune Patzinacitarum nomen, quævis tribus a ſuo generis principe atque auctore peculiarem ſortita eſt appellationem. *Διήρηται δὲ εἰς ξ̄ισκαίδεκα γενεὰς, αἵτινες καλοῦνται μὲν πᾶσαι τῷ κοινῷ ὀνόματι. ἔχουσι δὲ ἑκάστη καὶ ἴδιον ἀπὸ τοῦ αὐτῆς προγόνου καὶ ἀρχηγοῦ, τὴν προσηγορίαν κληρωσαμένη.*

Idem. *συρυκαλπέη*. Sic & in MSS. At fortaſſis legendum, *συρυκυλπέη*; quippe paulo ſuperius hoc Thema *Κυλπέη*, non *Καλπέη* appellatur.

Idem. *Βυλατζοσπόν*. Thema hoc paulo ſuperius *Τζοπὸν*, & non *Τζοσπόν* vocatur.

Idem. *πέρα τοῦ Δανάπρεως*. Ultra Danaprim flumen. In editis legitur, *παρ' αὐτοῦ Δανάπρεως*, *ad Danaprim fluvium*.

VI. Porphyrogenitus. „ Reliquæ vero quatuor nationes
„ poſitæ ſunt cis Danaprim flumen, ad partes Occidentis Se-
„ ptentrioniſque; nimirum Thema *Γιαζιχοπόν*, Giazichopon,
„ Bulgariæ finitimum eſt; inferius Thema *Γύλα*, Gyla, Tur-
„ ciæ proximum eſt: *Χαροβόη*, Charoboë Thema, Ruſſiæ ad-
„ jacet: *Ἰαβδιερτήμ*, Jabdiertim vero Thema, conterminum
„ eſt tributariis pagis Ruſſiæ regionis, puta, *Οὐλτίνοις*, Ulti-
„ nis: *Δερβλενίνοις*, Derbleninis: *Λενζενίνοις*, Lenzeninis:
„ reliquiſque *Σκλάβοις*, Sclavis.

Bandurius. *ἔνθεν τοῦ Δανάπρεως ποταμοῦ*. Sic in MSS. Perperam in editis legitur, *ὅθεν τοῦ δανάπρεως ποταμοῦ*. Quippe quatuor Patzinacitarum Themata ultra Danaprim ſita fuiſſe ait, quatuor vero cis Danaprim. *γιαζιχοπὸν*, nomen compoſitum ex *χοπόν* Thematis nomine, & *γιαζὴ* ſeu *γιαζὶ* principis nomine, qui in eo themate regnabat, quo tempore Patzinacitæ ſuis ſedibus ejecti fuere, ut ait paulo ſuperius idem Porphyrogenitus. *τὸ δὲ θέμα τοῦ κάτω γύλα*. Circa finem hujus capitis hoc idem thema compoſito nomine inſignitur, & *Chabuxingyla* dicitur. *Ἰαβιερτίμ*, nomen primi thematis compoſitum: ſed ſupra ſcribitur *ἠρτήμ*, non vero *ἐρτίμ*. Cæterum duarum Tribuum Patzinacitarum, quarum una *Belemarnis*, & altera *Pagumanis* vocabatur, meminit Cedrenus pagin. 776. *πλησιάζει τοῖς ὑποφόροις χωρίοις χώρας τῆς Ῥωσίας*. Sic in MSS. Codice.

ce. In editis legitur: *πλησιάζει τῆς ὑποφέροις χώραις τῆς Ῥωσίας*.

Additio. *Danapris* idem eſt ac *Boryſthenes*: de quo Cellarius Geograph. antiq. lib. 2. cap. 6. pag. 498. *Hodie* Boryſthenes, *Nieper ſive Dnieper adpellatur, quod nomen non recentiſſimum eſt, ſed ex alio Danapris, quod medio ævo obtinuit, contractum*. Contermini Ruſſiæ populi cis Boryſthenem ſiti, *Ultini* Lithuani: *Derblenini* Drevuliani: *Lenzenini* Poleutzani. De quibus ſupra ex Herbeiſtinio.

VII. Porphyrogenitus. „ Diſtat autem Patzinacia ab „ Uzia & Chazaria itinere dierum quinque: ab Alania dierum ſex: a Mordia dierum decem: a Ruſſia unius diei a Turcia dierum quatuor: a Bulgaria dimidii unius diei: propinqua „ eſt Cherſoni, ſed magis etiam Boſporo.

Bandurius. *Ἀπὸ δὲ Μορδίας*. Sic MSS. Codex. Editi habent, *ἀπὸ δὲ μοδίας*. Sed Meurſius hic pro *Μοδίας*, legendum ait *Μηδίας*, cui libenter ſubſcribo.

VIII. Porphyrogenitus. „ Sciendum eſt, quo tempore „ expulſi ſua regione Patzinacitæ fuere (*hoc eſt, circa annum* „ 899. *juxta Porphyrogenitum*) nonnullos eorum ſponte ſua „ illic manſiſſe, & Uzis cohabitaſſe: ſuntque inter eos etiam „ nunc, ea habentes indicia, ut facile diſcerni poſſint, cognoſcique quales ſint, & quomodo avelli a ſuis contigerit. Siquidem utuntur veſtibus decurtatis, & ad genua tantum „ pertingentibus, & manicis abſciſſis; ea videlicet re innuentes, a gentilibus ſe ſuis eſſe diremptos. Ultra vero Danaprim fluvium, qua parte Bulgariam ſpectat, ad ejuſdem fluminis trajectus, urbes deſertæ ſunt: prima urbs quæ Patzinacitis, (a) *Ἄσπρον*, *Aſpron*, ſive Alba dicitur, quod e ſaxo „ albicante conſtructa ſit: Secunda *Τυγγάται*, *Tungatæ*: tertia *Κρακνακάται*, Cracnacatæ: quarta *Σαλμακάται*, *Salmacatæ*. Quinta *Σακακάται*, Sacacatæ: Sexta *Γιαιυκάται*, Giæucatæ. Inveniuntur autem inter urbium collapſarum fabricas, Eccleſiarum indicia quædam, & Cruces ex lapide tophino exſculptæ: unde quaſi per traditionem credunt nonnul-

(a) *Ἄσπρον*, vox Græca eſt. A vero autem abhorret, Patzinacitas, gentem Hunnicam, Græco vocabulo urbem ſuam appellaſſe. Itaque indubium eſt, eos voce Hunnica, ſive Turcica uſos, اق شهر *Ak-Sceher*, ideſt *Albam urbem* vocitaſſe.

„ nulli, olim illic sedes habuisse Romanos. Porro Κάγγαρ, „ *Cangar* quoque appellantur Patzinacitæ, non omnes quidem, sed trium tantum Thematum incolæ, nimirum Thematis Jabdiertim, Cuartzitzur, & Chabuxingyla: tamquam „ qui cæteris fortiores nobilioresque sunt: nam hoc vox ipsa „ *Cangar* significat.

Hæc Porphyrogenitus de Patzinacitis. Ut autem ab ipsius postremis verbis exordiar, pro Κάγγαρ, *Kangar*, legendum puto, Καγάν, *Cagan*: quæ vox *Regem* significat: unde Patzinacæ non omnes quidem, sed tres illorum memoratæ tribus, idest, *Ertem*, *Tzitzur*, & *Gyla*, dicuntur a Cedreno & Scylitze, Βασιλείοι, *Regii*: quia nempe iis Rex præerat, qui Hunnice خاقان *Chagan* appellatur. Voces Hunnicæ a Porphyrogenito non intellectæ depravate ut plurimum redduntur. Sic, *quæ Patzinacitis* Ἄσπρον, prima urbs ad trajectum Borysthenis dicitur; Græce scilicet, non Hunnice. Reliquæ in Κάτου desinentes, perinde sunt, ac illæ quæ apud Germanos in *Burg* desinunt: Nimirum *Tugi Cat*, seu *Cad*: *Cracna-cat*: *Salma-cat* *Saca-cat*: *Giæu-cat*: hoc est, *Tugi-burg*, *Cracna-burg* &c. Quarum urbium nomina Russice in *Gorod* desinunt.

V. De Hungaris, seu Turcis, & Cabaris, & Sabiris.

De Patzinacis hactenus. Nunc de *Turcis* sive *Hungaris*, qui a Patzinacis expulsi, magnam Moraviam & Pannoniam ingressi sunt.

I. Porphyrogenitus cap. 38. „ Turcorum gens olim prope Chazariam habitabat, in loco, cui cognomen Lebedias, „ Λεβεδία, a primo ipsorum Βοεβόδω, Boëbodo: qui nomine „ Lebedias appellabatur; dignitate vero, quemadmodum reliqui ejus successores, Boëbodus vocabatur. In hoc igitur „ loco, nimirum in prædicta Lebedia, fluit amnis Χιδμᾶς, „ Chidmas, qui etiam Χιγγυλὺς *Chingylus* cognominatur. „ Et quidem tunc temporis non Turci, sed Σαβαρτοιάσφαλοι „ *Sabartiasphali* quadam de causa dicebantur: erantque gentes eorum septem, & principem vel indigenam vel alienigenam habuerunt nunquam; sed erant inter ipsos Boëbodi „ quidam, quorum primus is, cujus supra mentionem fecimus Lebedias.

Bandurius. ἐστις Βοεβόδος. Latine *Vaivoda*: dignitas apud Slavos, *Voëvoda*: idem quod apud Latinos, *Capitaneus*, *Tribunus*, *Dux militum*. Ad-

Additio. Prima Turcorum, de quibus est sermo, hoc est, Hungarorum, sedes erat ad fluvium Etel seu Volgam. Porphyrogenitus cap. 40. „ Locus autem, quem primitus Turci occu-
„ pabant, a fluvio interlabente nuncupatur Etel, & Cuzu, in
„ quo nunc Patzinacitæ commorantur. A quibus sane pulsi
„ Turci & profugientes, sedes posuerunt illic, ubi nunc habi-
„ tant „. idest transito Borysthene & Tyra fluviis, in Dacia Trajani & Moravia usque ad Pannoniam. Id ut intelligatur, recole quæ Tom. 1. Par. 2. cap. 9. a pag. 422. dixi de Hunnis Cuturguris, & Uturguris, & Hunnoguris Regi Turcorum subjectis, qui *Turxathus*, hoc est *Turc-chan*, sive Turcorum Princeps dicitur. Ad eum missus legatus Valentinus, secundo Tiberii Cæsaris anno, idest Chr. 579. (quemadmodum narratur lib. 8. de Legationibus edit. Paris. pag. 161.) „ collectis centum sex
„ Turcis, & a Regia urbe olcadibus quæ celeriores erant, sol-
„ vit ad Sinopem, & Chersona quæ in adverso Ponti Euxini
„ litore ad solis ortum ést ædificata: & per Apaturos & gentes
„ ad ârenosa loca sitas, fines Tauricæ percurrit, qua ad meri-
„ diem vergit. Inde Valentinus campos, circa quos stagnantes
„ aquæ decurrebant, equis perequitavit, & alios plures arun-
„ dinosos & arboribus consitos, & palustres locos pertransivit.
„ Regionem quoque, quæ dicitur Accagas (est autem nomen
„ mulieris, quæ in illa Scythis imperabat, suffragio Anagæi,
„ qui tribui Utrigurorum præerat, regnum adepta) & ut bre-
„ viter dicam, multis & difficillimis itineribus peragratis, ad
„ ea loca pervenerunt, ubi Turxathi bellica spolia & insignia
„ erant constituta. Erat hic unus ex Turcorum Ducibus: Ete-
„ nim omnis Turcorum dominatus in octo Tribus divisus, &
„ unicuique Tribui unus erat sortito præpositus: Vetustiori
„ autem Turcorum Monarchæ nomen erat Arsilas. Itaque Va-
„ lentinus ad Turxathum accedens (is enim primus Turcorum
„ Ducum obvius erat illuc venientibus) se unacum illis Roma-
„ norum Cæsari gratulari dixit: eo enim ejus rei gratia venisse,
„ ut Turcorum Tribubus nunciaret, jam Tiberium ad Cæsarum
„ potentiam evectum esse. Ad hæc ut non minor inter eos be-
„ nevolentia esset, & fœdera eadem constarent & valerent,
„ quæ inter Dilzibulum (*alium scil. Turcorum Regem*) & Ju-
„ stinum Imperatorem per Zemarchum, qui primus ad eos ve-

„ nerat, pacta conventaque fuerant. Dilzibulus enim ſe Romanorum amicum profeſſus erat,& tam arcta cum Juſtino neceſſitudine conjunctus, ut eoſdem haberet hoſtes. Hæc ut ſalva & illæſa manerent, ut erant, quum Romani bellum illic cum Perſis geſſerunt, poſtulabat... Hæc Legato dicente, confeſtim Turxathus: num, inquit, vos eſtis illi Romani, qui decem quidem linguis, ſed una fraude utimini? Qui apud vos regnat, mihi debitas perſolvet pœnas. Dum enim mecum amica verba loquitur, factus eſt confœderatus Varchonitarum (*Hunnorum Abarum*) qui a noſtris ſervis, eorum dominis (indicabat autem Abares) defectionem moliti ſunt. Et Varchonitæ quidem, tamquam Turcorum ſubditi, quum voluero, ſimulatque in me proſilierint, ſi meum equitatum conſpexerint, flagellum in ipſos immiſſum aufugient, & in interiora terræ ſe abdent: ſi conſiſtere auſi fuerint, cædentur, ut par eſt, non gladiis, ſed, formicarum inſtar, conterentur unguibus equitatus noſtri, & perimentur. Et Varchonitis quidem res ſunt in tuto; vos autem Romani, quid eſt, quod legati, quos ad me mittitis, per Caucaſum iter inſtituunt; & dicitis, alio iter non eſſe? Id, ut vere dicam, facitis, quo me a vobis invadendis propter itineris difficultatem avertatis. Sed tamen ego eximie ſcio, qua Danapris fluvius, qua Iſter, qua Hebrus (*Thraciæ fluvius*) fluit & labitur, qua tranſierunt in Romanorum ditionem Varchonitæ ſervi noſtri, ut ipſam invaderent: neque ego ſum neſcius veſtrarum virium. Omnis enim terra, quæ a primis ſolis radiis incipit, quæque ſolis occidentis finibus terminatur, mihi paret & ſubeſt. Vobis, o miſeri, ob oculos ponite Alanorum gentem, atque adeo ipſas Unigurorum tribus. Hi excellenti fortitudine & audacia præditi licet, & domeſticis copiis freti, contra invictam Turcorum gentem acie congreſſi, nihil quicquam eorum, quæ ſperaverant, conſecuti ſunt, & nobis parent, noſtrorumque ſervorum numero habentur „. Hæc Turchorum Chaganus ſub Tiberio. Idem vero, an alter eorumdem Turcorum Chaganus ſub Mauricio, miſſa legatione de ſuis victoriis, diverſas Hunnorum gentes, apud Theophylactun. Simocattam lib. 7. cap. 7. ſic enumerat: „ Æſtate hujus anni appetente, Chaganus in Oriente

„ te a Turcis celebratus, legatos ad Mauricium Imp. mittit, „ cum Epiſtola, in qua de triumphis ſuis gloriatur. Inſcriptio „ ad verbum talis erat. Imperatori Romanorum, Chaganus „ magnus deſpota ſeptem gentium, & Dominus ſeptem mundi „ climatum. Sane Principem gentis Abdelarum qui aliter Ne- „ phthalitæ (*al. Ephtalitæ*) bello hic Chaganus ſubegit, ſibi- „ que imperium illud vindicavit. Ea victoria inflatus, & Stem- „ bischada ad armorum ſocietatem conjuncto, Abarum (*a*) „ quoque nationem in ditionem ſuam redegit. Ergo devictis a „ Chagano Abaris, alii eorum ad Taugaſtenſes confugerunt (eſt „ autem Taugas Turcorum nobilis colonia, ſtadiis mille quin- „ gentis ab India diſtans, cujus indigenæ & ſtrenuiſſimi & fre- „ quentiſſimi, & præſtantia quovis populo in orbe terrarum „ ſuperiores) Alii propter amiſſam libertatem, humiliorem „ ſortiti conditionem, ad Mucritas, qui dicuntur, Taugaſten- „ ſibus viciniſſimos, ſe contulerunt. Aggreſſus eſt & aliud fa- „ cinus Chaganus, & Ogor gentem totam domuit. Fuit hæc „ gens tum numero, tum armorum exercitatione validiſſima. „ Hi in Oriente ad fluvium Til (*Etel ſcilicet, ſeu Volgam*) ac- „ colunt, quam Turci *Nigrum* appellare ſolent. Ejus (*Ogori- „ cæ gentis*) vetuſtiſſimi Principes Var, & Chunni vocabantur, „ a quibus etiam nonnullæ illarum gentium adeptæ ſunt appel- „ lationem, ut Var, & Chunni nominarentur. Ogor itaque „ magna ope debellatis, Colch gentis principem Chaganus „ gladio ſuſtulit. Hunc in modum victoria Chagano inſigniter „ arridente, civile inter Turcos bellum exarſit. Vir quidam „ vocabulo Turum, cum Chagano cognatione conjunctus, res „ novans, copias ingentes contraxit, collatiſque cum eo ſi- „ gnis, ſuperior diſceſſit. Chaganus alios tres Chaganos ſibi „ per legatos adjungit, quibus nomina propria fuerunt Spar- „ zeugum, Cunaxolan, Tuldich. Univerſis itaque copiis ad „ Icar locum latis in campis ſitum conſtitutis, & inſtructis, ad- „ verſariiſque ibidem fortiſſime dimicantibus, tyrannus occum- „ bit, ejus agmen fugæ ſe dat, & Chaganus magna cum cæde

 „ ditio-

a Abares iſti a Chagano Turcorum devicti alii ſunt ab illis Abaribus, qui in Europam & Pannoniam ante Mauricii tempora advenerant: falſo enim id nomen Abares Iſtrum accolentes uſurparunt: proinde a Theophylacto *Pſeudabares* vocantur. Nam veri *Abares*, & *Varchonitæ*, ad Etel fl. habitabant, a Turcorum Chagano ſub Mauricio domiti. Vide Simocattam lib. 7. cap. 8.

„ ditionem in poteſtatem redigit. Harum victoriarum lætitiam „ Chaganus Mauricio per legatos ſignificavit.

Itaque *Turci*, (Hunnicæ & ipſi gentes, ſed Hunnorum ſeu Scytharum omnium potentiſſimi) „ in ſeptem Tribus diviſi, to- „ tidem Chaganos habentes, in Scythia intra Imaum habitantes, „ in ditionem ſuam redegerant alios Hunnos, tam *Abares* di- „ ctos, quem Ephtalitas, & *Ogoritas* „ ſive *Iguros*, qui & Hunnoguri & Hungari dicebantur, atque ad *Etel* fluvium ſub principibus *Var*, & *Chunni* accolebant. Juſtiniano vero Auguſto Imperium obtinente (uti idem Theophylactus Simocatta lib. 7. cap. 8. ſubjungit) ex hiſce *Ogoritarum* gentibus *Var & Chunni* exigua pars a primævo genere illo profugiens, in Europam ſe intulit; qui ſe *Abares* & Principem ſuum *Chaganum* honoris cauſa nominarunt. At vero *Sarſelt*, *& Unnuguri*, & *Sabiri*, & inſuper aliæ gentes *Hunnicæ*, poſtquam partem *Var*, *& Chunni* ad loca ſua confugientem viderunt, ingenti metu perculſæ ſunt, quod advenas illos *Abares* eſſe ſuſpicarentur: quocirca ſecuritati conſultum cupientes, donis ampliſſimis eos coluerunt. Var itaque, & Chunni, ut perfugium ſibi feliciter eveniſſe animadverterunt, errorem ſeſe honorantium non aſpernati, *Abares* dici voluerunt. De hiſce Abaribus ſive (ut Simocatta vocat) Pſeudabaribus, Menander in legat. p. 100. hæc habet: „ Quum igitur Valentinus (ab „ Juſtiniano legatus ad Abares miſſus) ad eos profectus eſſet, & „ munera præbuiſſet, & mandata Imperatoris expoſuiſſet; pri- „ mum quidem Uniguros, deinde Zalos, Hunnicam gentem, de- „ bellarunt, & Sabiros everterunt „. Et Simocatta l. 7. cap. 8. „ „ Tarniach, & Cotzageri (hi populi etiam ex Var, & Chunni „ gentibus erant) a Turcis profugi, Europam immigrant, & Aba- „ ribus Chagano ſubjectis ſe admiſcent. Traditum eſt etiam, Za- „ bender, & Chunni propagatos, qui ad Abaros acceſſerunt, eos „ ad decem millia fuiſſe plane compertum eſt „. Quum enim magnus Turcorum Orientalium Chaganus, Ogoros ad Etel habitantes, domuiſſet, magna eorum pars, ut ſeſe ab illius tyrannide eximerent, ad Abares ſeu Pſeudabares, qui jam in Europam & Pannoniam ſe intulerant, migrarunt; idque uſque a Juſtiniani temporibus. Itaque alii ejuſdem *Ogoricæ* gentis populi, qui ad *Etel* ſeu *Volgam* ſub Turcorum Chagano remanſerant, quorum Dux *Lebedias*, primum quidem cum Chazaris annos

annos tres habitarunt: post aliquot vero annos, a Patzinacitis inde ejecti, sedes posuerunt in Pannonia, quemadmodum Porphyrogenitus narrat. *Et quidem tunc temporis* (inquit Porphyrogenitus; idest, quando in loco dicto *Lebedia* ad fluvium Chidmas degebant) *non Turci*, *sed Sabarti-asphali quadam de causa dicebantur*, *erantque gentes eorum septem*. Nimirum, Porphyrogenitus ad ea Simocattæ verba respicit, quæ supra sunt recitata, de *Var*, & *Chunni* exigua parte a primævo Ogoritarum genere profugiente, & ab Hunnicis gentibus *Sarselt*, *Unnoguris*, *&* *Sabiris* benigne excepta dum in Europam se conferret: necnon ad Procopium lib. 1. Bell. Pers. cap. 3. de *Ephthalitis* sic scribentem: „ Posthæc Rex Persarum Perozes cum „ Ephthalitis Hunnis, quos Albos vocant, de regni finibus „ aggressus bello contendere, exercitum contra illos florentem duxit. Porro Ephthalitæ & genus & nomen Hunnorum „ participant, licet cum Hunnis, quos novimus, nullum ipsis „ commercium intercedat. Haud enim eorum confines sunt, „ neque accolæ: sed Persarum a Septentrione, ubi est Gorgo „ urbs ad extremam Persidis oram sita „. Ex *Sabiris* quippe & *Ephthalitis*, videtur Porphyrogenitus *Sabarti-Asphalos* commiscuisse. *Sabiri Hunni*, Procopio *Saberi*, Theophani *Saber* dicti, *gens Hunnica* (*a*) „ circum Caucasi juga ingenti numero „ habitabant, in Principatus secti mediocres. Principum pars „ jam antiquitus Romano Imperatori, pars alia Regi amica „ Persarum: & solent utraque potentia sociis suis auri certum „ modum mittere non quotannis, sed quoties illorum auxilio „ indigent „. Anno primo (*b*) Justiniani Imperatoris (*Chr.* 527.) „ Mulier quædam barbara ex Unnis, Saber Σαβὴρ, vulgo „ nuncupatis, nomine (*c*) Βοαρὴξ *Boarex*, vidua adductis „ secum Hunnorum millibus centum, in Romanas partes transiit. Hæc amisso viro suo Βαλὰχ, *Balach* (*d*) Hunnicis regionibus imperitabat. Duos vero Reges ex alia Hunnorum „ natione, quæ partes interiores habitat, nomen uni Styrax, „ & al-

a Procop. Goth. Hist. lib. 4. ex edit. Grotii Amstælad. 1654. pag. 438.
b Theophanes ad ann. Justiniani I. Incarn. 520. mundi 6020. Chosrois Regis Persar. 2.
c Cedren. pag. 367. Βαρὴξ, *Bareca*.
d Cedren. loc. cit. Μαλὰχ, *Malach*.

„ & alteri Glones, (*a*) a Cabade Persarum Rege ferendis sibi „ suppetiis & Romanis bello vexandis accitos, & jam per regio„ nem sibi subditam ad Persarum loca cum millibus hominum „ viginti transitum habentes, armis illa excepit, & (*b*) de„ levit, & eorum quidem Regum unum, Styracem vocatum, „ in bello comprehensum, vinculis alligatum, Constantino„ polim Imperatori misit: Glonem autem in pugna interfe„ cit. Ita demum armorum societatem & pacem cum Imp. Ju„ stiniano mulier perpetuo servavit „. At vero *Nephtalitæ*, seu *Ephtalitæ*, uti ex Procopio dicebam, *Hunni albi* erant, ad Septentrionem Persarum siti, nimirum supra mare Caspium, inter Jaxartem fluvium ad ortum, & *Volgam* ad occasum. Menander de Abaris pag. 106. „ Initio quarti anni Imperii Justini „ Legatio Turcorum Byzantium accessit: Ut enim Turci opibus „ & potentia creverunt, Sogdoitæ, qui prius quidem Eptha„ litharum, tunc vero Turcorum subditi erant, &c. „ Theophanes Byzantius in Excerptis Photianis pag. 21. Edit. Paris. „ Ephthalanus Ephthalitarum Rex, a quo appellationem uni„ versum genus traxit, Perozem & Persas quum vicisset, sub„ moti his locis Persæ, rerum vero potiti sunt Ephthalitæ, „ quos post paulo Turci prælio superantes, his etiam finibus pe„ pulerunt „. De Peroze ab Ephthalitis superato Theophanes in Chronographia ad ann. Zenonis I. Incarn. 468. Mundi 5968. Chr. 474. „ Cæterum Perozes (*Rex Persarum*) adversus Neph„ thalitas Hunnos cepit expeditionem, & in fugam versos ar„ mis insequebatur. Illi per montium angusta loca in leves tur„ mas dispersi, dextrorsum & sinistrorsum se recipiunt: De„ mum retro Persas collecti, incustoditos angustiis locorum in„ cludunt. Ita Perozes arctatus pacem expetit: quam non „ prius Nephthalitarum Rex concessit, quam ille pronus in ter„ ram ipsum adorasset, & interposito juramento fuisset pactus, „ se non amplius bellum Nephtalitis illaturum. Perozes necessi„ tatis vi constrictus, illubenti animo id omne præstiturum pol„ licetur, & cum multo dedecore revertitur: latæ tamen igno„ miniæ postmodum impatiens, violatis fœderibus, armis eos „ la-

a Cedr. Γλώνης, *Gloes*.

b Græc. ὃυς καὶ Κατέκοψε: *quos & delevit, profligavit*. Latinus interpres, *in frusta concidit*: haud recte.

„ lacessere non destitit. *Et ad annum sequentem*. Hoc eodem „ anno Perozes iterum adversus Hunnos Albos, λευκὺς ὄυννυς, „ τὺς λεγομένυς Νεφθαλίτας, qui & Nephtalitæ dicuntur, arma „ movens, ex integro profligatur. Fossa quippe profundius „ excavata, calamos cum terra leviter aggesta desuper impo- „ nentes, latenter in ea Persas præstolabantur. Paucis autem, „ qui Persico exercitui occurrerent, missis, iisdemque in fu- „ gam versis, & exinde locorum angustias subeuntibus singulis, „ & una fugientibus reliquis, Persæ nihil adversum suspicati, „ effusis habenis eos insectati, omnes cum Peroze ipsiusque li- „ beris, in barathrum incidentes perierunt. Perozes dolum „ expertus, gemmam (*a*) quam habebat candidissimam & insi- „ gnem atque immensi pretii, aure dextra detractam a se pro- „ jecit, ne aliquis post eum illam gestaret, quum tam eximiæ „ & admirandæ species existeret, qualem nondum prius Rex „ alius possedisset. Tali strage Perozes cum omnibus copiis pe- „ riit „. *Subjungit* „ Barbari vero etiam tributi onere adjecto, „ duos annos Persis imperavere „. Porro Persæ qui in ea expe- ditione Perozi se comites non adjunxerant, juniorem ejus Caba- dem sibi Regem præfecerunt: qui, ob latam de mulieribus communibus habendis legem, a Persis remotus & in custodia detentus, conjugis demum suæ studio ereptus, equo conscenso ad Hunnos Nephtalitas se recepit, quorum Rex, filia Cabadi in uxorem tradita, cum copioso exercitu in Persas illum immittens, Regno restituit. *Sogdoitæ*, quos Menander ait prius Ephthali- tis, postea Turcis fuisse subjectos, *Sogdiani* sunt, sive, ut Stra- bo vocat, *Sogdii*, *Oxo flumine a Bactriis*, *Jaxarte a nomadi- bus*, eodem Strabone lib. XI. teste, *distincti*: idest, inter Oxum & Jaxartem habitantes: ubi *nomades* Strabonis, non alii sunt, nisi *Turci* & *Hunni Ephthalitæ*: Hinc Turcorum Chaga- nus, qui Ephthalitas prælio superatos, finibus suis ejecisse dici- tur, Valentinum Tiberii Cæsaris Legatum alloquens, gloriaba- tur dicens: „ Omnis terra, quæ a primis solis radiis incipit quæ- „ que solis occidentis finibus terminatur, mihi paret & subest: „ nam a *Jaxarte* usque ad Volgam, & a Volga usque ad Tanaim, universis Hunnicæ nationis populis (quos nunc Tartaros appel- lamus) dominabatur; quinimo longius versus Orientem produ- ceba-

a Τὸν μάργαρον, *Margaritam*, seu, *Unionem*.

cebatur Turcorum Imperium, ideſt, uſque ad eam provinciam, quæ ab ipſis Turcis تركستان *Turcheſtania* vocatur, quæque juxta antiquam Cellarii Geographicam tabulam, *Choraſmios*, *Abios*, *Dachas*, *Maſſagetas* & *Sacas* complectitur.

II. Porphyrogenitus. „ Habitarunt autem (Turci) cum „ Chazaris annos tres, omnibus eorum in bellis adjutores: „ Chaganuſque Chazariæ Princeps, Turcorum Boëbodo Le- „ bediæ, fortitudinis eorum ac commilitii cauſa, uxorem de- „ dit Chazaram nobilem, motus fortitudinis ejus fama & ge- „ neris ſplendore, ut ex eo prolem tolleret: & tamen caſu „ factum eſt, ut ex Chazara illa liberos non ſuſciperet Lebe- „ dias. Patzinacitæ vero, qui Cangar olim cognominaban- „ tur (nam hoc nomen Cangar apud ipſos nobilitatem ac for- „ titudinem ſignificat) armis contra Chazaros ſumptis, victi „ terram ſuam deſerere, & Turcorum regionem incolere coa- „ cti ſunt. Bello autem inter Turcos & Patzinacitas tunc tem- „ poris Cangar cognominatos exorto, Turcorum exercitus „ devictus fuit, atque in partes duas diviſus; & earum una „ quidem Orientem verſus partem Perſidis incoluit; & hi „ etiam in hodiernum diem Turcorum cognomine Sabarti Aſ- „ phali nuncupantur: altera vero pars Occidentem verſus „ ſedes poſuit cum Boëbodo ſuo ac Duce Lebedia in locis Atel- „ cuſu nuncupatis, quæ nunc Patzinacitarum gens incolit. „ Paulo vero poſt Chaganus ille Chazariæ Princeps per Le- „ gatos petiit a Turcis, ut ad ſe Chelandiam (*a*) mittant pri- „ mum eorum Boëbodum. Itaque ad Chaganum Chazariæ „ profectus Lebedias, interrogavit: quæ ipſius vocandi cauſa „ eſſet? Cui Chaganus: ideo ſe eum vocaſſe, ut, quandoqui- „ dem nobilis, prudens, ſtrenuus, primuſque Turcorum eſ- „ ſet, gentis ſuæ Principem faceret, eo pacto, ut ſibi ſubeſſet. „ At ille reſpondit: Affectum tuum erga me & voluntatem „ exoſculor, gratiaſque dignas ago. Quando vero tali Prin- „ cipatui non ſufficio, parere non poſſum: ſed eſt alter a me „ Boëbodus, Salmutzes (*b*) nomine, qui & filium habet, Ar- „ padem nuncupatum. Horum, ſive ipſe Salmutzes, ſive „ filius

a Bandurius. Chelandia urbs hic eſt circa Boſporum, non vero navigii genus, ut putavit Meurſius.

b In editis paulo infra, Ἀλμούτζης, Almutzes appellatur. Unde Meurſius utrobique Almutzes ſcribendum ait: at in MSS. Cod. utrobique Salmutzes. Bandur.

„ filius ejus Arpades Princeps fiat, tibique ſubjiciatur. Placuit itaque hæc oratio Chagano, viroſque cum ipſo ad Turcos miſit: qui ubi cum iis ſermonem communicaſſent, viſum potius illis fuit Arpadem Principem conſtituere, quam patrem Salmutzem, utpote digniorem, & prudentia, conſilio, ac fortitudine inſignem, talique Principatui parem: quem etiam ſolemni Chazarorum more ac conſuetudine in ſcuto erectum, Principem fecerunt. Et ante hunc Arpadem, Turci Principem alium nullum unquam habuerunt; ex cujus etiam poſteris ad hunc uſque diem (*ideſt uſque ad ann. Chr.* 949.) Princeps Turciæ conſtituitur. Poſt aliquot vero annos (*a*) Turcos invadentes Patzinacitæ, eos cum Principe Arpade perſecuti ſunt. Turci itaque profligati fugientes, & terram ad ſedes locandas quærentes, magnam Moraviam ingreſſi, incolas ejus expulerunt, ibique ſedes ſuas poſuerunt, tenentque etiam in hodiernum uſque diem. Et ex eo tempore bellum cum Patzinacitis Turci non habuerunt. Ad Turcos vero Orientem verſus in Perſidis partibus habitantes, quorum ſupra mentionem fecimus, negotiatores ſuos mittunt etiamnum ii, qui Occidentem incolunt prædicti Turci, inviſuntque illos, & reſponſa ſæpe ab ipſis per hos accipiunt. Cæterum Patzinacitarum locus, quem tunc inhabitabant Turci, a fluviis, qui illic ſunt, cognominatur: flumina autem iſthæc ſunt: primus fluvius Baruch appellatur: ſecundus Cubu: tertius Trullus: quartus Brutus: quintus denique Seretus nuncupatur.

III. Porphyrogenitus pergit de Cabaris cap. 39. „ Cabari a Chazarorum gente deſcendunt. Facta autem inter eos ſeceſſione, belloque orto civili, prior eorum pars vicit: quique victi, pars occiſi ſunt, pars fugientes, ad Turcos in Patzinacitarum terram ſe contulerunt, ibique ſedes poſuerunt; contractaque mutua amicitia, Cabari appellati ſunt; unde & Chazarorum linguam ipſos Turcos docuerunt, habentque etiam hodie eandem dialectum; aliaque item Turcorum lingua utuntur. Quia vero fortitudine bellica & ſtrenuitate, octo aliis gentibus (*nimirum octo Patzinacarum*

a Supra dixi, id factum ex mente Porphyrogeniti referri ad ann. Chr. 899., ſed ex Francorum Annalibus conſtare id contigiſſe anno 889.

„ *thematibus*) præstabant, iisque in præliis antecellebant, „ primum in tribubus locum obtinuerunt; unusque in illis, „ ideſt in tribus Cabarorum populis, Princeps eſt ad hodier- „ num uſque diem. Prima a Chazaris avulſa, hæc Cabarorum „ gens eſt, quam dixi. Secunda, τῶ Νέκη, *Nece*; tertia, τῶ „ μεγέρη, Megere: quarta, τῶ Κυρτυγερμάτυ, *Curtugermati*; „ quinta, τῶ Ταριάνυ *Tariani*. Sexta, Γενάχ, *Genach*: Septi- „ ma, Καρή, Kare: Octava Κασή, Caſe. Atque ſic connexi „ inter ſe Cabari cum Turcis, Patzinacitarum terram inco- „ luerunt. Nimirum, poſtquam Patzinacitæ, ut ſupra dictum „ eſt, Turcis ejectis, ſedes illorum occuparunt, Turci cum „ Cabaris conjuncti, impreſſionem in illos fecere, priſtinam- „ que ſuam terram recuperarunt, Patzinacitis ſubjugatis.

IV. Porphyrogenitus. „ Poſtea vero a Leone illo Chri- „ ſti amante ac præclaro Imperatore arceſſiti, trajecerunt „ (*Turci ſcil. una cum Cabaris Danubium trajecere*) bellum- „ que (*a*) Simeoni (*Bulgarorum Regi*) inferentes, victo eo „ fugatoque, Preſthlavum (*b*) uſque pervenerunt: & quum „ in urbe Mundraga eum incluſiſſent, domum redierunt: quo „ tempore Liuntica (*c*) Arpadæ filium Principem habebant. „ Poſtquam autem iterum cum Romanorum Imperatore pa- „ cem Symeon feciſſet, & opportunitatem nactus eſſet, ad „ Patzinacitas legatos miſit, & fœdus cum iis iniit, ad oppu- „ gnandos delendoſque Turcos. Quumque ad bellicam ex- „ peditionem abiiſſent Turci, contra eos Patzinacitæ cum Sy- „ meone

---

a Bandurius. Quomodo Bulgari a Romanis & Turcis profligati fuere, impe- rante Leone Philoſopho, & quomodo Turci poſtmodum a Bulgaris internecione de- leti, pluribus narrat incertus Continuator Theophanis in vita Leonis Imperatoris, necnon Symeon Magiſter in ejuſdem Auguſti Vita.

b Hæc eadem Urbs aliis περσθλάβα dicitur; & quidem Perſthlavam magnam, Bulgariæ Regum Regiam expugnavit Joannes Zimiſces: utramque magnam & parvam Baſilius. Magnam ad Iſtrum ſtatuit Anna; Zonaras & Scylitzes haud procul a Doro- ſtolo. Ad Hæmum Montem ponitur a Niceta in Iſacio lib. 1. num. 5. quo loco eam deſcribit.

c Arpadæ filii juxta eundem Porphyrogenitum quatuor fuere; *Tarcatzus*, *Jelech*, *Jutotzas*, & *Zaltan*. Aut igitur unus ex iſtis, alio nomine *Liuntica* (ſive *Leventi- can*) vocabatur; aut is ante Patrem mortuus eſt. Leo Grammaticus de hoc Ungari- co & Bulgarico bello loquens, tradit Ungariæ tunc Duces præfuiſſe *Arpadem*, & *Cu- ſanem*. Quid? Si pro *Liuntica Arpadæ* filio, legendus ſit *Lebedias*, & *Almutzes Ar- padæ Pater*? De quibus idem Porphyrogenitus ſupra dixerat, Lebediam Turcorum Boebodum inducens ſic loquentem ad Chazariæ Chaganum: „ Eſt alter a me Boebo- „ dus *Almutzes*, qui & filium habet *Arpadem* nuncupatum.

„ meone profecti, familias ipsorum omnino perdiderunt, hinc „ misere pulsis qui ad regionis istius custodiam relicti erant. „ Itaque reversi Turci, regionem suam desertam vastatamque „ invenientes, in ea terra, quam ad hodiernum usque diem „ incolunt, sedes posuerunt: in ea nimirum regione, quam a „ fluminibus cognominatam esse supra diximus. Locus autem, „ quem primitus Turci occupabant, a fluvio interlabente nun- „ cupatur Etel, & Cuzu, in quo nunc Patzinacitæ commo- „ rantur: a quibus sane pulsi Turci, & profugientes, sedes „ posuerunt illic, ubi nunc habitant. In hoc autem loco anti- „ qua quædam monimenta supersunt; inter quæ Pons Trajani „ Imperatoris ad initia Turciæ, & Belegrada, quæ trium die- „ rum itinere ab ipso ponte distat, ubi turris est Sancti ac Ma- „ gni Constantini Imperatoris: & rursus ad cursum fluminis „ extat Sirmium, quod Belegrada abest duorum dierum iti- „ nere. Inde magna Moravia Baptismo carens, quam Turci „ devastarunt (*occuparuntque*) cujusque Princeps olim fuit „ Sphendoplocus. Atque hæc quidem juxta Istrum flumen „ monumenta sunt, & cognomina. Ulteriora vero, quæ om- „ nia Turcis habitantur, cognomina nunc habent a fluminibus „ transcurrentibus. Eorum primum Timeses est. Alterum Tu- „ tes. Tertium Moreses. Quartum Crisus. Quintum Tinzu. „ Confines autem Turcis sunt, Orientem versus, Bulgari, ubi „ eos Ister fluvius, qui & Danubius dicitur, separat: Septen- „ trionem versus, Patzinacitæ: ad Occidentem, Franci: ad „ Meridiem, Chrobati. Octo vero hæ Turcorum gentes Prin- „ cipibus suis subjectæ non sunt, sed singulæ pro fluminibus, „ quibus distinguuntur, mutuo inter se contractu statuerunt „ quamcumque partem bello infestari contigerit, ei commu- „ niter omni studio & cura suppetias ferre. Habent autem pri- „ mum Ducem exercitus Principem è prosapia Arpadæ, cum „ quo duo alii Gylas, & Carchan, qui Judicum vicem obti- „ nent. Et habet unaquæque gens peculiarem Principem. „ Suntque Gylas & Carchan non nomina propria, sed dignita- „ tes. Sciendum vero, Arpadem magnum Turciæ Principem „ filios genuisse quatuor, quorum primus Tarcatzus: secun- „ dus Jelech, tertius Jutotzas, quartus Zaltan. Rursus Arpa- „ dæ primogenitus Tarcatzus filium habuit Tebele: alter Je-

„ lech filium genuit Ezelech: tertius Jutotzas filium ſuſcepit „ Phalitzin, qui nunc (*anno ſcil.* 949.) Principatum tenet: „ quartus Zaltas, filium habuit Taxin. Et omnes quidem Ar- „ padæ filii mortui ſunt, ſuperſtitibus tantum eorum nepoti- „ bus Phale, & Taſe, cum patrueli eorum Taxi. Tebeleſque „ moriens filium reliquit Termatzum, qui nuper in gratiam „ rediit cum Bultzo tertio Principe & Carcha Turciæ. Bultzus „ autem hic Carchas, filius eſt Cale Carcha. Eſtque Cale no- „ men proprium; quum Carchas ſit dignitas, quemadmodum „ & Gylas, quæ tamen major eſt, quam Carchas.

Hæc Turcorum nomina, hæ generationes, atque hæ migrationes, donec in Daciam, Moraviam, & Pannoniam invaſerunt. Pergit porro Porphyrogenitus cap.42. Tractum Patzinaciæ, Turciæ, & Chazariæ deſcribens: „ Habitant quidem „ trans Danubium flumen Turci in terra Moraviæ, atque etiam „ ulterius inter Danubium & Sabam (*Savum*) fluvios. Ab in- „ ferioribus vero partibus Danubii ex oppoſito Diſtræ procur- „ rit Patzinacia, eaque extenditur ad Sarcel uſque, quod „ Chazarorum oppidum eſt, ad Tanaidis fluvii oſtium, ubi „ in Mæotidem paludem influit. A Danubio autem fl. ad ur- „ bem laudatam Sarcel uſque, iter eſt dierum ſexaginta: inter- „ jacent vero complures fluvii, quorum maximi duo, nimirum „ Danaſtris & Danapris: reliqui ſunt, Syngul, Hybul, Alma- „ tæ, Cuphis, Bogu, aliique quamplurimi. Et ſuperiores „ Danapreos fluminis partes Ruſſi accolunt, per quod navi- „ gantes ad Romanos proficiſcuntur. Patzinacia autem Ruſſiam „ univerſam & Boſporum complectitur uſque Cherſonem, & „ uſque Sarat, Burat, & triginta partes.

VI. Hungari an. 889. in Pannoniam invadunt.

Redeo ad Annaliſtam Metenſem: qui ad annum 889. *Hungarorum*, quos Porphyrogenitus ubique *Turcos* vocat, ingreſſum in Pannoniam ſic deſcribit. „ Ex ſupradictis igitur locis „ gens memorata a finitimis ſibi populis, qui Pecinaci vocan- „ tur, a propriis ſedibus expulſa eſt, eo quod numero & vir- „ tute præſtarent, & genitale, ut præmiſimus, rus exuberante „ multitudine non ſufficeret ad habitandum. Horum itaque „ violentia effugati, ad exquirendas quas poſſent incolere ter- „ ras ſedeſque ſtatuere, valedicentes patriæ, iter arripiunt. „ Et primo quidem Pannoniorum & Avarum ſolitudines per-

„ erran-

„ errantes, venatu ac piscatione victum quotidianum quæritant. Deinde Carantanorum, Marahensium, ac Bulgarorum fines crebris impulsionum infestationibus irrumpunt, perpaucos gladio, multa millia sagittis interimunt, quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, ut earum ictus vix præcaveri possit. Cominus enim in acie præliari, aut obsessas expugnare urbes nesciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus. Sæpe etiam fugam simulant, nec pugnare diu possunt. Cæterum intolerandi forent, si quantus est impetus, vis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt; ut quum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen habendum sit: quorum pugna quo cæteris gentibus inusitatior, eo & periculosior. Inter horum & Brittonum conflictum, hoc unum interest, quod illi missilibus, isti sagittis utuntur. Vivunt non hominum, sed belluarum more. Carnibus siquidem, ut fama est, crudis vescuntur, sanguinem bibunt: corda hominum quos capiunt, particulatim dividentes, veluti pro remedio devorant. Nulla miseratione flectuntur, nullis pietatis visceribus commoventur. Capillos usque ad verticem ferro cædunt. Super illos ire, consistere, metari, ac colloqui solent. Liberos ac servos suos equitare, ac sagittare magna industria docent. Ingenia illis tumida, seditiosa, fraudulenta, præcocia: quippe eandem ferocitatem feminis, quam viris adsignant. Semper in externos, aut in domesticos motus inquieti; natura taciti; ad faciendum, quam ad dicendum promptiores. Hujus igitur nefandissimæ gentis crudelitate non solum memoratæ regiones; verum etiam Italiæ Regnum ex permaxima parte devastatum est.

VII. Quid Byzantini scriptores narrent, de pugna Græcorum cum Simeone Bulgarorum Rege, deque Ungaris &c.

Quod ait Metensis, *Hungaros in fines Bulgarum* irrupisse, id ad eundem annum 889. Leonis Sapientis Augusti tertium, narrant Scriptores Byzantini, Continuator Theophanis, (*a*) Georgius (*b*) Monachus, Leo Grammaticus, (*c*) Simeon

a Pag. 220.
b Pag. 551.
c Edit. Paris. pag. 477.

mel iterumque adversus Bulgaros confligentibus.

meon (*a*) Magister, Joannes (*b*) Scylitzes, Cedrenus (*c*) & Zonaras. Zonaræ (*d*) verba, utpote qui rem summatim complectitur, accipe. „ Stephano Patriarchæ defuncto, Anto„ nius (*e*) cognomento Cauleas successit. Quum Bulgari „ pace facta, cum Romanis commercia haberent, & telonæ „ iniqua ab eis vectigalia exigerent; id Symeoni illorum prin„ cipi jamdudum occasionem captanti, satis causæ visum ad „ bellum Romanis inferendum. Sed Romanus exercitus con„ tra eum missus succubuit, multis cæsis, ipsoque Duce inter„ fecto, multis captis, quos Simeon nasis præcisis Byzantium „ redire passus est. Ea fœditate irritatus Imperator, Turcos „ Istrum accolentes, qui & οὔγγροι Ungari vocantur, muneri„ bus impulit, ut Bulgaros ulciscerentur, & pro virili afflige„ rent. Ipse quoque terra marique arma inferre eisdem parat, „ summa rerum Patricio Nicephoro Phocæ, quem Domesti„ cum legionum designavit, mandata. Verum ante bellum, „ Quæstorem de pace legatum ad Symeonem mittit. Quem „ barbarus dolo adesse suspicatus, in vincula conjectum inclu„ dit, & Phocæ resistit. Quo bello dum occupatur, Ungari „ ejus ditionem populantur. Quare Phoca omisso, contra il„ los proficiscitur, & acie congressus, superatur, multis Bul„ garis interfectis, pluribus captis, Symeon ipse vix Doro„ stolum, quæ Distra est, confugit. Captivos Bulgaros Im„ perator ab Ungaris emit: ad quem Symeon legatos de pace „ misit: cujus verbis Leo fide habita, Choerosphactem able„ gavit ad pacem faciendam. Sed barbarus eo detento & vin„ cto,

a Pag. 462.

b Edit. Venet. 1570. pag. 47.

c Edit. Paris. pag. 595. „ Anno insequenti (hoc est Leonis 3.) Stephanus Impe„ ratoris frater moritur. Patriarcha in ejus locum creatur Antonius cognomento „ Cauleas. Hic erat urbanarum rerum status. At Simeon Bulgarorum princeps, „ fœderis Romani confundendi cupidus, hanc arripuit causam. Erat eunuchus Zau„ tzæ, nomine Musicus. Cetera.

d Edit. Paris. pag. 176.

e Stephanus Leonis Augusti frater & Basilii Macedonis filius, Patriarcha inauguratus est imminentibus natalitiis Domini, anno exeunte 886. Si igitur, Leone Grammatico teste, vixit in Patriarchatu *annos sex & menses quinque*; obierit, necesse est, anno 893. mense Majo. Adeoque non anno 3. (uti Cedrenus scribit) sed 6. Leonis Imperatoris, aut saltem quinto; & consequenter id Bulgarorum, & Hungarorum actum anno non suo a Scriptoribus Græcis ponitur; aut potius dicendum, tres annos & menses 5. Stephanum sedisse: vel Stephani obitum perperam ad eum annum fuisse collocatum.

„ cto, Turcos invasit: iisque in fugam versis, & agris eorum „ vastatis, Leoni scripsit, se cum eo pacem non facturum, nisi „ captivos Bulgaros receperit, quos quum recepisset, tamen „ pacem non fecit. Igitur Imperator contractis in unum omni- „ bus & Orientalibus, & Occidentalibus legionibus, contra „ Bulgaros usus est: quæ tamen cum Symeone congressæ suc- „ cubuerunt „ *Eadem fusius scribit Leo Grammaticus*: „ A „ Duce Macedoniæ venit nuncius, Simeonem Bulgariæ prin- „ cipem adversus Romaniam profectionem meditari. Causa „ vero, quæ Simeonem movit, hæc erat. (*a*) Zautzas Impe- „ ratoris pater servum habuit eunuchum, nomine Musicum. „ Hic Stauracio & Cosmæ prædivitibus mercatoribus Græcis „ amicitia junctus est: qui quidem turpi lucro intenti, aucto- „ ritate Musici, quod erat in Urbe Bulgarorum commer- „ cium, Thessalonicam transtulerunt, & vectigalibus imposi- „ tis pessime Bulgaros exercuerunt. His Simeoni a Bulgaris „ significatis, eadem hæc Simeon Leoni Imperatori fecit mani- „ festa. Imperator a patre Imperatorio, Musico nimis affe- „ cto, præpeditus, cuncta nihilo magis æstimavit. Furens igitur „ Bulgarus adversus Romanos exercitum instruit. Quibus audi- „ tis, mittit Imperator (*Procopium*) Crinitem militiæ magi- „ strum cum armis & variis proceribus adversus Bulgaros: & „ frequentibus initis certaminibus per Romaniam, vertuntur „ in fugam Romani, ipso Crinite, & Corticio Armenio, cæ- „ terisque omnibus occisis. Ex Chazaris, qui auxiliares Leoni „ advenerant, comprehensi, naribusque præcisis, in contem- „ ptum Romanorum ad Urbem a Simeone missi sunt. Quos Im- „ perator conspicatus, & accensus ira, Ducem (*Nicetam Patri- „ cium*) nomine Sclerum ad Danubii fluminis ripas cum celo- „ cibus misit, munera Turcis oblaturum, & ad arma contra Si- „ meonem excitaturum. Profectus ille, & auxilium nactus, „ cum Arpade, & Cusane (*b*) Turcorum Ducibus fœdere „ ini-

a Βασιλειοπάτωρ. *Pater Imperatoris*. Stylianum Zauzam Leo Imp. magistrum ac Logothetam Dromi creavit, cujus cum filia jam tum consuetudinem habebat, vivente etiamnum legitima uxore Augusta Theophanone. Mortua autem Theophanone, Augustalem coronam Zoæ, Zauzæ filiæ, Leo imposuit. Hinc Zauzas dictus *Imperatoris pater*.

b Georgius Monachus pag. 552. „ Communicatoque cum ipsorum capitibus Ar- „ pade & Cursane consilio, pactisque iis Simeonem se bello incessuros, ac datis obsi- „ dibus, ad Imp. (*Nicetas*) reversus est.

„ inito, ad Imperatorem rediit. Ille rursum Eustachium Pa„ tricium & classis Drungarium mari, terra vero Nicephorum „ Patricium Phocam & Legionum Domesticum delegat, qui „ Bulgariam usque penetraverunt. Pacis postmodum cupidus „ Imperator, Constantinacem Quæstorem de pace cum Si„ meone consulturum misit. Simeon arma bellumque terra & „ mari in se mota conspiciens, Quæstorem quasi dolose agen„ tem sub custodia inclusit. Simeone vero cum Phocæ copiis „ occupato, Turci trajecto Danubio, totam Bulgariam capti„ vam fecere. His auditis Simeon movet adversus Turcos. „ Illi in contrariam ripam transeuntes, cum Bulgaris certamen „ ineunt, ipseque Simeon in fugam vertitur, vix Distræ rece„ ptus incolumis. Turci autem petierunt ab Imper. ut captivos „ Bulgaros emeret; quod & fecit, missis ex Urbe civibus, qui „ pretium rependerent. Simeon Eustathii Drungarii ope de „ pace sermonem proposuit, cui se facilem præbuit Impera„ tor: eidemque componendæ Leonem Choerosphactem de„ stinavit. Nicephorus cum exercitu redire in animum indu„ xit, & Eustathius Drungarius pariter. Leonem vero neque „ ad colloquium admittere dignatus est Simeon, imo sub cu„ stodia tenuit. Expeditione deinde adversus Turcos parata, „ illisque a Romanis (*a*) auxilium & præsidium non habenti„ bus, imo belli apparatu, & armorum provisione destitutis, „ cunctos inflatis animis (*b*) jugulavit Simeon: & reversus, „ quum Leonem in Muldagra reperisset, dixit ad eum: nus„ quam pacem componam, nisi captivos omnes recepero. Im„ perator restituere proposuit: venitque cum Leone Theodo„ rus Bulgarus Simeonis Domesticus, qui eos recepit. Exinde „ Nicephoro Phoca morte sublato, Simeon abrumpendæ pa„ cis quærebat occasiones, & aliis captivis expetitis, adversus „ Romanos movit. Leo vero Imperator Leonem (*c*) Cata„ calum ad Rhabdum ædes suas habentem, Scholarum Dome-

„ sti-

a Cedrenus. „ Quum ob subitam insperatamque rem auxilia eis (*Turcis*) mit„ tere Imperator non posset.

b Cedren. „ In fugam eos pellit, eorumque regionem omnem deprædatur „. Non igitur jugulavit, uti perperam habet Latinus interpres, sed debellavit, profligavitque.

c Cedren. *Alibi* Catacalon, in locum Nicephori Phocæ, magister suffectus pag. 597.

„ ſticum creat, & una cum eo Theodoſium Patricium & Pro„ toveſtiarium mittit, qui ſimul juncti, omnes legiones & co„ pias jubent trajicere; pugnaque cum Simeone ad Bulgaro„ phygum (*a*) inita, fuga omnium facta eſt horrenda, omneſ„ que deleti ſunt: inter quos Patricius Theodoſius, cujus cau„ ſa non modice doluit Imperator.

VIII. Relata primum a Græcis ope Hungarorum de Bulgaris victoria. Mox conſilio Michaelis Bogoris olim Bulgarorum Regis, poſt triduanum jejunium, reſumptis armis, Bulgari Græcos profligant & Hungaros imparatos invadunt cæduntque.

Nullus dubito, quin ea, quæ ſupra de Bello Bulgarico ſunt narrata, ad plures annos pertineant: ita ut anno 889. ſit inceptum, & anno 893. finem habuerit. Simeon enim Bulgarorum Rex, qui anno 889. firmatis cum Servianis Principibus fœderibus, cum Leone Imper. grave bellum, ob gentis ſuæ mercatores male a Græcis acceptos, ſuſceperat, & ab Ungaris in fugam converſus fuerat, de pace cum Imper. facienda ſermonem propoſuit. Interim acceptis cladibus fracti Bulgari, anno ut (*b*) videtur, 890., veterem Regem Michaëlem ſeu Bogorim, a quo primum ad Chriſtianæ religionis veritatem fuerant converſi, adeunt, inquirentes, quid ſibi, quo ab imminenti periculo evaderent ſalvi, conſuleret. Ille indicto triduano jejunio, actaque de illata Chriſtianis injuria pœnitentia, Dei opem implorandam præmonuit. Quo peracto, ac oblata per Leonem Choeroſphactam Leonis Imperatoris nuncium repudiata pace, accitis in auxilium (uti Porphyrogenitus ſcribit) Patzinacitis, certamine rurſus cum Turcis ſeu Ungaris (quorum Princeps juxta Porphyrogenitum, *Liuntica* erat *Arpadæ filius*: ſecundum Leonem vero Grammaticum, Duces Turcorum erant *Arpades* & *Cuſanes*) inito, pugnantibus acerrime ambabus partibus, eo quod Ungari a Romanis auxilium non haberent; Bulgaris tandem ceſſit victoria, nec tamen incruenta, quum ex iis cæſa fuerint equitum viginti millia. Qua adepta victoria Simeon elatus, non aliter pacem admiſſurum ab Imp. oblatam, niſi receptis Bulgaris captivis, profitetur. Miſſus a Simeone Theodorus, captivos ab Imper. recepit. Porphyrogeni-

a Perperam apud Cedren. pag. 597. Βυλγαρόφυτον „ Bulgarophytum (plantam „ Bulgaricam „) & apud Scylitzem fol. 47. pag. 2. *Bulgharophylum*. Legendum omnino, Βυλγαρόφυγον, *Bulgarophygum*. vide Quien. in Oriente Chriſtiano Tom. I. pag. 1185. dicta urbs ob Bulgarorum fugam. Theodorus Epiſcopus Bulgarophygi in ſeptima Synodo ſubſcribit.

b Freherianus Fuldenſium Annalium Continuator id refert ad ann. 896. Pagius vero ad ann. 893.

genitus victoriam de Ungaris relatam aliter refert: Quum ad bellicam (inquit) expeditionem Turci ideft Ungari abiissent, Patzinacitæ cum Bulgaris familias Turcorum, qui ad regionis ipsorum custodiam remanserant, invadentes omnino perdiderunt. Quamobrem reversi Turci, regionem suam desertam videntes, in Pannonia Transdanubiana sedes posuerunt. Interim Arnulfus Germaniæ Rex sub mensem Septembr. anni 892. suos ad eundem Bulgarorum Regem, quem Freherianus Uladimirum, nimirum Simeonem Uladimiri filium, appellat, ad renovandam pacem nuncios misit, tum etiam ut ne Moravis hostibus suis auxilium subministraret; qui nuncii confecto negotio ad eundem Arnulfum anno sequenti, mense Majo, regressi sunt. Pacta tamen Græcos inter & Bulgaros peracta diu non perstitere. Simeon quippe non omnes sibi remissos captivos questus, tum etiam arrepta Nicephori Phocæ mortis occasione, qui consiliis suis, & ne in imperii provincias irrumperet, hactenus obstiterat, bellum in Leonem anno, ut existimo, 893. instauravit. Leo vero collecto undique ingenti exercitu, huic Catacalonem & Theodosium Patricium præfecit: qui commisso ad Bulgarofugum prælio, magna suorum cum clade profligati sunt ac deleti, interemto ipso Theodosio. Pagius ad ann. 896. num. x. hanc Bulgarorum de Hungaris victoriam confert: secutus nimirum Continuatorem Freherianum Annalium Fuldensium, & Hermannum Contractum: quos tamen res pluribus annis gestas uno tenore descripsisse constat.

IX. Fabulosæ Thuroczii de Hungaris narrationes.

Johannes *de Thwrocz*, in *Chronicis* (*a*) *Hungarorum*, præter fabulosam ejus gentis genealogiam, quam ab *Arpade* ad *Almum*, ad *Eleud*, ad *Ugek*, ad *Ed*, ad *Ethele* seu *Attilam*; & inde post plura barbara nomina usque ad *Nemroth*, *Chus*, *Cham*, & *Abam* nescio quem, (fortasse *Noam*) perducit, manifesto errore scribit, *Hungaros in Pannoniam venisse anno Chr.* 744. „ Almus (inquit) tandem genuit Arpad: Arpad „ genuit Zoltan: Zoltan genuit Toxun. Anno igitur ab Incarn. „ D. N. J. C. septingentesimo quadragesimo quarto, a morte „ vero Attilæ Regis anno trecentesimo primo, vulgariter (*b*) „ *Magyari*, sive Huni; Latine vero *Hungari*, tempore Con- „ stan-

a Edit. Francofurti anno 1600. Part. 2. a pag. 30.
b Turcice quoque & Arabice Hungari hodieque *Magiari* appellantur.

„ ſtantini quinti Imperatoris, & Zachariæ Papæ, denuo ingreſſi ſunt Pannoniam „. Quot verba, tot errores. I. Anno 744. non Conſtantinus Quintus, ſed Quartus, vulgo Copronymus imperabat. II. Attila interiit anno non 445. (uti ſcribit Thuroczius pag. 27.) ſed anno 453. a quo anno ad ann. 744. non fluxere anni (ut idem Thuroczius perperam ſupputat) 301. ſed 291. aut 299. ſi ab anno 445. ſumma deducatur. III. Circa Hungarorum in Pannoniam ingreſſum, ſive ut Thuroczius ait, *regreſſum*, immanis eſt annorum 145. Anachroniſmus. Nam anno 744. adeo non contigit Hungarorum in Pannoniam *ſecundus adventus*, ut potius qui primum illuc Hunni (*a*) ſub Valente Imper. expulſis Gothis anno 376. advenerant, Pannoniam, ſi non totam, magnam certe ejus partem uſque ad Attilæ interitum, qui anno 453. contigit, tenuere. Attila mortuo, Gepidæ (ut ait Jornandes cap. 50.) Hunnorum ſibi ſedes viribus vendicantes, totius Daciæ fines occuparunt, Hunnorum populo ad ſuas antiquas ſedes recedente: Pannonia Gothi potiti ſunt; Sarmatæ vero & quidam ex Hunnis, in parte Illyrici ad caſtrum Martenam ſedes ſibi datas coluere: Hernac quoque junior Attilæ filius, cum ſuis in extremo minoris Scythiæ ſedes delegit: Emmedzur & Ultzindur conſanguinei ejus in Dacia Ripenſi: Uto, & Iſcalmus, qui ea potiti erant, multique Hunnorum paſſim proruentes, tunc ſe in Romaniam dederunt. Gothi denique (Leone imperante) videntes non ſibi ſufficere ea, quæ ab Imper. acceperant, in Satagas Hunnos, qui interiorem Pannoniam poſſidebant, arma moverunt; Hunnos autem, qui Duce Dinzione Attilæ filio, fines Pannoniæ prædabantur, propulſarunt. Sic Hunni a Pannoniæ finibus infeſtandis quievere. Hactenus de primo Hunnorum adventu. Sequitur jam *ſecundus* non quidem priorum Hunnorum, ſed aliorum ejuſdem gentis, diverſæ tamen tribus *Hunnorum Abarum adventus* anno 557. Juſtiniani Imperatoris 31. quem ex Theophane, & Priſco Rhetore deſcripſi Tom. I. a pag. 394. Alboi-

a Thuroczius pag. 12. Egreſſum Hunnorum de Scythia eorumque in Pannoniam adventum refert ad ann. 373. Hoc ipſum habet Cl. Noriſius lib. 1. Hiſtor. Pelagian. cap. 2. At vero Baronius & Pagius Hunnos, Gothis devictis, loca eorum trans Danubium occupaſſe ſcribunt anno 376. quum Rex eorum eſſet *Balamir*, teſte Jornande de reb. Get. c. 24. Balamiro Mundzuccus ſucceſſit pater Octor, & Roas & Attilæ & Bletæ, ex eod. Jornande cap. 34.

boinus Langobardorum princeps, qui Pannoniam per annos 42. tenuerant, dum in Italiam migrare decrevit, anno 568. (ut ſcribit Paulus Diaconus lib. 1. cap. 7.) „ Sedes proprias, hoc „ eſt, Pannoniam, amicis ſuis Hunnis contribuit; eo ſcilicet „ ordine, ut ſi quo tempore Langobardis neceſſe eſſet rever- „ ti, ſua rurſus arva repeterent „. Non repetierunt Langobardi: quia ab anno 568. Italia potiti ſunt, uſque ad ann. 774. quo Carolus Magnus Regnum eorum ſibi ſubjecit, Annaliſta Metenſi ad eund. ann. ſic ſcribente. „ Papiam Carolus Ma- „ gnus venit, ipſamque civitatem cepit; & Deſiderium Regem „ cum uxore & filia, & omnibus theſauris ſuis ſuæ ditioni ſub- „ egit. Ibique venientes undique Langobardi de ſingulis ci- „ vitatibus Italiæ, ſubdiderunt ſe dominio glorioſi Caroli „. Interim *Hunni Abares Pannoniam* retinebant, quemadmodum ex dictis Tom. 2. a pag. 33. conſtat, retinueruntque uſque ad annum 799. quo anno ſunt a Carolo Magno poſt octo annorum bellum ſubjugati. Verba Eginhardi habes Tom. 2. pag. 59. „ Maximum (inquit) omnium quæ a Carolo geſta ſunt bello- „ rum, præter Saxonicum, bello contra Slavos Wilſos ſucceſ- „ ſit illud, quod contra Avares ſive Hunnos ſuſceptum eſt, „ quod ille & animoſius, quam cætera, & longe majori appa- „ ratu adminiſtravit. Unam tamen per ſe in Pannoniam (nam „ hanc provinciam ea gens tum incolebat) expeditionem fe- „ cit: ceteras filio ſuo Pippino, ac præfectis provinciarum, „ Comitibus etiam atque Legatis, perficiendas commiſit. „ Quod quum ab his ſtrenuiſſime fuiſſet (*uſque ab anno* 791.) „ adminiſtratum, octavo tandem anno (*hoc eſt*, 799.) com- „ pletum eſt „. Eodem igitur anno 799. finis bello Hunnico impoſitus, & *Hunnia* ſive *Avaria*, (ſic enim ea Pannoniæ pars, quam Hunni Avares tenebant, appellabatur) Regibus Germaniæ facta fuit vectigalis: quumque eorum Hunnorum reliquiæ unacum Tutundo Rege Chriſtianam fidem ſuſcepiſſent, Wrolpho Laureacenſi Archiepiſcopo anno circiter 825. ſubjecti fuere: mox anno 937. & 952. Gerhardo Salisburgenſi. Vide dicta Tom. 2. a pag. 113. Itaque Thuroczius quoad Hungarorum in Pannoniam adventum multipliciter fallitur. Primo quidem, dum eum adventum, *ſecundum* vocat, quum tertium dicere debuiſſet; & ad annum 744. confert, dum non ante ann. 889. con-

contigit. Deinde, dum unius ejusdemque Hunnorum gentis, sive tribus, posteriores istos Hungaros, qui anno 889. in Pannoniam advenere, ac priores, qui anno 376., facit. *Hunni* certe, *Hungari*, *Turci*, & alii id genus populi, sub nomine *Scytharum* & *Sclavorum* fere comprehensi, e Scythia intra & extra Imaum omnes prodiere; non tamen omnes eodem tempore, neque omnes ejusdem tribus, aut sub eodem Duce. Pagius ad ann. 889. Hungaros narrat in Pannonia primum visos, sub ducibus scil. *Arpade* & *Cusane*, quemadmodum ex Leone Grammatico observavi. Mox num. 2. illos ejusdem cum Hunnis originis asserens, „ Hunni (inquit) & Hungari ejusdem sine „ dubio originis sunt, recteque Bonfinius in sua Historia asserit, „ Hungaros trecentos post Attilam Hunnorum Regem annos „ in Pannoniam rediisse: ex qua quum a Carolo Magno expulsi „ fuissent, Hunni alii hoc tempore in eandem rediere „. Atqui Attila, ut supra dixi, eodem Pagio teste, anno 453. interiit: Hunni autem Abares post Attilam anno 557. Byzantii visi, anno demum 568. Langobardis cedentibus Pannoniam sunt ingressi, & anno 889. alii Hunni in eandem regionem advenere. Non igitur trecentis post Attilam annis, sed annis 115. in Pannoniam sub Justiniano, neque iidem priores, sed alii Abares dicti, advenerunt.

CAPUT III.

Svatoplucus Moraviæ Rex, Ducatu Bohemiæ ab Arnulpho Germaniæ Rege auctus, in eum rebellat. Ab eodem Arnulpho bello petitur, superatur, & anno 894. moritur; relictis filiis, Regni Moraviæ hæredibus, Moymiro & Svatopluco.

I. Svatoplucus Moraviæ Rex filium Arnulphi ex sacro Fonte levatum, Svatoplucum seu Zventibaldum appellat: & ab Arnulpho Ducatum Bohemiæ accipit.

PERGO ad Annalistas Francos. Freherianus Annalium Fuldensium Continuator. „ Anno 889. Exeunte mense „ Majo Rex (Arnulfus) apud Villam, quæ dicitur Foraheim, „ generalem Conventum habuit; ibique disputans de statu „ Regni sui, consultum est, ut eodem tenore Primores Francorum, prout Bajoarii, juramento confirmarent, ne se detraherent a Principatu & Dominatu filiorum ejus, Zventibulchi quidem, & Ratoldi, qui ei de Concubinis erant nati. „ Quod quidam Francorum ad tempus renuentes, tandem „ Regiæ

„ Regiæ ſatisfacientes voluntati, dextram dare non recuſa-
„ bant; eo tamen modo, ut ſi de legali ſua uxore hæres ei non
„ produceretur. Advenientibus etiam ibidem undique natio-
„ num Legatis, Nordmannorum ſcilicet ab Aquilone, Scla-
„ vanorum, pacifica optantes: quos Rex audivit, & ſine mo-
„ ra abſolvit. Inde itaque edictum eſt, exercitum ire ad
„ Obodritos. Sed antea Placitum Curte Regia Franconofurt
„ haberi cum Francis Regi complacuit. Perventum igitur eſt,
„ ſicut antea diſpoſitum erat, ad Obodritos cum maximo exer-
„ citu. Sed tamen ibi parumper rebus proſpere geſtis, Rex
„ data exercitui licentia, ad Franconofurt celeri feſtinatione
„ reverſus eſt. Inde per Alamanniam paulatim tranſgrediens
„ Bajovvariam, urbe Regino honorifice Natalem Domini ce-
„ lebravit. Anno 890. Mediante Quadrageſima (*Arnulphus*
„ *Germaniæ Rex*) Pannoniam proficiſcens, generalem Con-
„ ventum cum Zventibaldo Duce, loco qui vulgariter Omun-
„ teſperch appellatur, habuit. Ibi inter alia præficitur Dux.
(ſupple: Zventibaldus Moraviæ Dux, præficitur Bohe-
miæ: idemque a Formoſo Papa rogatus, interpellabat Ar-
nulphum Regem, ut Romam pergeret:) ſic enim pergit Fre-
herianus.) „ A Formoſo Papa rogatus, enixe interpellabat,
„ ut urbe Roma, domum S. Petri viſitaret, & Italicum Re-
„ gnum a malis Chriſtianis, & imminentibus Paganis (*ideſt*
„ *Saracenis*) ereptum, ad ſuum opus reſtringendo, dignare-
„ tur tenere. Sed Rex multimodis cauſis in ſuo Regno excre-
„ ſcentibus præpeditus, quamvis non libens, poſtulata dene-
„ gavit. Poſt Paſcha menſe Majo, villa quæ dicitur Fora-
„ heim, cum ſuis colloquium habuit. Ratiſponæ Natalem Do-
„ mini celebravit.

Hermannus Contractus juxta editionem Caniſianam. „ An-
„ no 890. Arnolphus Rex, habito in Pannonia de diverſis col-
„ loquio, a Zventibaldo Duce Marahenſi ex verbis Apoſto-
„ lici obnixe rogatur, ut Romam veniens, Italiamque ſub di-
„ tione ſui retinens, a tantis eam eruat tyrannis. Quod ille
„ aliis præpeditus, ad præſens facere diſtulit.

Otto Friſingenſis lib.6. cap.xi. non expreſſo anno: „ Con-
„ ceſſit autem Arnulphus Zventibaldo Marahenſium Regi Du-
„ catum Bohemiæ, filiumque ſuum ex ſacro Fonte ab ipſo leva-
„ tum,

„ tum, ejus nomine Zventibaldum vocavit „. Tum nempe, quum Arnulfus Carantaniam ab anno 880. a Ludovico patruo Germaniæ Rege sibi concessam tenebat; nam anno 889. Arnulfi filius Zventibaldus, Freheriano Fuldensium Continuatore teste, in ea jam ætate constitutus erat, ut a patre Regnum Bajoariæ assecuto Successor sibi in Regno unacum fratre Ratoldo designatus sit, & a Francis admissus.

Regino in Chronico. „ Anno Dom. Incarn. 890. Arnol-
„ phus Rex concessit Zvadebolch Marahensium Sclavorum Regi
„ Ducatum Bohemiæ. Cetera uti apud Metensem.

Annalista Metensis. „ Anno 890. Arnulphus Rex con-
„ cessit Zventibolh Marahensium Sclavorum Regi Ducatum
„ Behemensium, qui hactenus Principem suæ cognationis ac
„ gentis super se habuerant, Francorumque Regibus fidelita-
„ tem promissam inviolato fœdere conservaverant; eo quod
„ illi, antequam in Regni fastigio sublimaretur, familiarita-
„ tis gratia fuerit connexus: denique filium ejus, quem ex
„ pellice susceperat, a sacro Fonte levavit, eumque ex nomi-
„ ne suo Zventibolh appellari fecit. Quæ res non modicum
„ discordiarum & defectionis præbuit incrementum. Nam &
„ Behemi a fidelitate diutius custodita recesserunt: & Zventi-
„ bolh ex adjectione alterius Regni vires non parvas sibi acces-
„ sisse sentiens, fastu superbiæ inflatus, contra Arnulfum re-
„ bellavit. Quod quum cognovisset Arnulfus, cum exercitu
„ Regnum Marahensium ingressus, cuncta, quæ extra urbes
„ reperit, solo tenus demolitus est. Ad ultimum quum & cæ-
„ teræ fructiferæ arbores radicitus exciderentur, Zventibolh
„ pacem poposcit, & dato filio obside, hanc sero promeruit.

Pagius ad hunc annum 890. num.2. postquam laudati Metensis verba recitasset, subjungit: „ Hactenus Zventibolh,
„ seu Zventibaldus, qui & Sphentopulcrus appellabatur, Mo-
„ raviæ Princeps, Arnulpho sicuti Antecessoribus ejus Germa-
„ niæ Regibus, quorum beneficiarius erat, fidem servarat;
„ sed Ducatu Bohemico auctus, in eum rebellavit. Ex lauda-
„ to loco colligitur, primo, Baronium anno 889. perperam
„ sermonem habuisse de bello, quod Arnulphus Rex, Hun-
„ garorum opera, adversus Zventibaldum gessit; quum illud
„ ad annum 893. pertineat, ut ibi ostendemus. II. Annali-
„ stam

„ ſtam Metenſem uno tenore recitare ea, quæ hoc anno incepta, anno 893. ad finem perducta ſunt. III. Sphentopulcrum, ſeu Sphentopolcum, diverſum non eſſe a Zventibaldo, uti jam ſupra inſinuavi. Sphentopulcus enim in Sphentopulcrum corrupte mutatus, differt tantum pronunciatione, ſeu orthographia a Zventibaldo: quum hæc vox *Zvvend* a Germanis & Slavis *Sſent*, ſeu *Sphent*, pronuncietur. Zventibaldus a Coſma Pragenſi in Annalibus Bohemorum ad annum 894. dicitur *Zvvatopluk*, & a Porphyrogenito lib. de Admin. Imp. cap. 41. *Sphendoplocus*.

II. Exponitur cauſa, cur Arnulphus Svatopluco Moraviæ Regi Ducatum Bohemiæ tradiderit. Per eam occaſionem Borivojus Bohemiæ Dux Chriſtianam Fidem amplectitur.

Hæc Pagius. Anno igitur 890. Zventibaldus Moraviæ Rex, auctus fuit Bohemiæ Ducatu, quem tunc temporis Borivojus tenebat, juxta Bohemicę hiſtoriæ Scriptores: unde & idem Borivojus per eam occaſionem, Sancto Methodio Moravorum Epiſcopo, & eodem Zventibaldo curantibus, Chriſtiana ſacra ſuſcepit, non quidem anno 894. (uti ſcribit Coſmas Pragenſis) ſed anno 891. quemadmodum mox dicam. Cur autem Zventibaldus Ducatum Bohemiæ ab Arnulpho petierit, & petenti Arnulphus conceſſerit, potiorem fuiſſe cauſam exiſtimo Hungarorum invaſionem. Hi enim, poſtquam anno 889. de Bulgaris primo victoriam retuliſſent, deinde, ipſis ad bellicam expeditionem iterum profectis, Bulgari familias eorum qui ad regionis cuſtodiam relicti erant, perdidiſſent; deſertam vaſtatamque regionem ſuam invenientes (uti tradit Porphyrogenitus cap. 40.) ad Pannoniam invadendam ſeſe contulerant. Quare, ut eorum impetus facilius retunderetur, utque fines Germanici Regni fortius defenderentur, ab Arnulpho Ducatum Bohemiæ Zventibaldus accepiſſe videtur. Quod autem addit Metenſis: „ Bohemos hactenus Principem ſuæ cognationis ac gentis ſuper ſe habuiſſe, Francorumque Regibus fidelitatem promiſſam inviolato fœdere conſervaſſe „: Prima quidem ejus aſſertionis pars veriſſima eſt: a Czecho nempe, primo ejus gentis Principe, ejuſdem ſemper gentis Ducem habuere: At a veritate prorſus abeſt, Francorum Regibus Bohemos ſemper paruiſſe: nam Freheriano teſte ad annum 882. „ Quidam de Francia miſſi ſunt Karlmanno Germaniæ Regi in auxilium contra Sclavos ſupradictos (ideſt contra Moravos) alii deſtinati ſunt contra Bohemos: qui Dei adjutorio freti, Duces

„ quin-

„ quinque, quorum ista sunt nomina, Zwentilav, Witislav, „ Heriman, Spoitiman, Moyslav, cum maxima multitudine sibi rebellare nitentes, in fugam verterunt, & alios quidem occiderunt, alios vero in fluvio Fuldaha submerserunt: „ qui autem evadere potuerunt, in Civitate defecerunt: dein „ de parte non modica illius Provinciæ depopulata, incolumes reversi sunt „. Et ad annum 856. Annalista Fuldensis sic scribit: „ Ludovicus Rex inde per Boëmanos transiens, „ nonnullos ex eorum Ducibus in deditionem accepit „. Et Metensis ad ann. 848. „ Ludovicus Rex Boëmanos eruptionem molientes, per Ludovicum filium suum, missa adversus eos expeditione, continuit: Legatos, pacis gratiâ, mittere, & obsides dare coëgit „. Alias Bohemorum defectiones vide apud Fuldensem 869. & 871. Adeoque, postquam quatuordecim Duces Bohemorum anno 845. accepto Baptismatis Sacramento, Regibus Francorum, idest Germaniæ, fidelitatem promiserunt, usque ad annum 890. quo Arnulphus Bohemiam Regi Moravorum subjecit, non semel promissam fidelitatem violaverant.

III. Pax ab Arnulpho cum Moravis renovata. Primum bellum Nortmannicum ad Guliam fl. Alterum ad Thiliam seu Clylu.

Anno 891. Freherianus Continuator: „ Rex Arnolphus „ Legatos suos pro renovanda pace ad Maravos transmisit. „ Nordmanni fines Occidentalium Francorum invadentes, „ quidam ad defendendum exercitus a Francia dirigitur. Ibi „ (*a*) Sundaroldus Mogontiacensis Archiepiscopus incaute illis occurrens, interfectus est. In cujus locum Haddo (*Hatto*) Abbas Augensis cœnobii, homo subtilis ingenii, Antistes constituitur. Arnolphus ergo Rex ob hoc ulciscendum, „ in Nordmannos, cum Francis, Alamanico exercitu inutile „ secum assumpto iter arripuit. Sed Alamani quidem ægrotantes a Rege domum relapsi sunt: ipse cum Francis ad Occidentem prospere profectus est. Nordmanni devastata ex „ maxima parte Lotharici Regni regione, prope fluvium Clyla, loco qui dicitur Lovonnium, sepibus more eorum munitione cœpta, securi consederunt. Ex improviso enim Rex „ & exercitus pervenere ad eundem locum. Transito igitur „ cele-

a Metens. In quo prælio Episcopus Moguntiacæ urbis Sunzo, & Arnolfus Comes occubuerunt, nec non & innumera multitudo nobilium virorum. Fuit vero hæc cædes facta VI. Kal. Julii. Emendandus proinde Conradus Abbas Urspergensis, qui ad ann. 893. Sunderoldi cædem collocat.

„ celeriter eodem fluvio; nec mora meditatum est prælium „ applicari. *Et post pauca*. Clamor Christianis in cœlum attollitur, nec minus Pagani more suo clamantes, signa horribilia per castra movebantur. Evaginatis gladiis ex utraque, „ ut lapis ferro, in invicem ad invicem concursum est. Erat „ autem ibi gens fortissima inter Nordmannos Danorum, quæ „ nunquam antea in aliqua munitione & capta & superata auditur. Dure certatum est. Sed non diu (subveniente gratia „ Dei) victoria ad Christianos concessit. Nordmanni fugæ „ præsidium quærentes, flumen quod antea eis a tergo pro „ muro habebatur, pro morte occurrebat. Nam instantibus „ ex altera parte cæde Christianis, coacti sunt in flumen præcipitari catervatim se per manus & colla cruribusque complectentes, in profundum per centena & millia numero mergebantur, ita ut cadaveribus interceptum alveum amnis siccum appareret. In eo prælio cæsi sunt duo Reges eorum, „ Sigifridus scilicet, & Godefridus. Regia signa XVI. ablata, „ & in Bajoariam in testimonium transmissa sunt. Eodem in „ loco die ... Kal... Litanias Rex celebrare præcepit: ipse „ cum omni exercitu laudes Deo canendo processit, qui talem „ victoriam suis tribuit, ut uno homine tantum occiso de parte Cristianorum (quod compertum est) tanta millia hominum ex altera parte perierunt „. Metensis, narrato primo Northmannico ad Guliam fl. bello, in quo plurimi Francorum occubuere, commisso VI. Kal. Jul., pergit ad secundum: „ Dum hæc aguntur, Arnulfus Rex in Bajoariorum extremitatibus morabatur, insolentiam Sclavorum reprimens. Cui „ quum nunciata esset suorum strages, hostiumque victoria, „ primo pro amissis fidelibus nimium tristatur, & querelam „ cum gemitu deponit, quod Franci eatenus invicti, adversariis terga darent. Deinde indignitatem rei animoso in pectore versans, in hostem accenditur. Et congregato ex Orientalibus Regnis exercitu, mox Rheno transmisso, circa litora Mosæ castra statuit. Interjectis diebus, Nortmanni ex superiori pugna elati, cum omni virtute ad deprædandum „ proficiscuntur. Contra quos Rex cum expeditis ad pugnam „ procedit. Illi cernentes acies appropinquare, super fluvium qui Thilia (*Freher*. Clylas) dicitur, ligno & terræ „ con-

„ congerie more ſolito ſe communiunt, & cachinnis & exprobrationibus agmina laceſſunt: ingeminantes cum inſultatione & deriſu, ut memorentur Guliæ, turpiſque fugæ, cædiſque patratæ, poſt modicum ſimilia paſſuri. Rex autem felle commotus, exercitum jubet deſcendere, & pedeſtri congreſſione cum adverſariis decertare. Qui dicto citius ab equis deſilientes, clamore exhortationis dato, præſidium inimicorum irrumpunt, & Deo vires cælitus adminiſtrante, eos uſque ad internecionem ferro cædunt, terræque proſternunt: ita ut ex innumerabili multitudine vix reſiduus eſſet, qui ad claſſem adverſum nuncium reportaret. Rebus vero feliciter geſtis Arnulfus in Bajoariam revertitur „. Idem de verbo ad verbum Regino narrat. Sigebertus perperam id differt ad annum 895. „ Normanni (inquiens) Lotharingiam repetentes, circa Leodium cum Chriſtianis pugnant & vincunt. Sunderoldus Moguntiæ Archiepiſcopus a Normannis Wormatiæ martyrizatur. Arnulphus Rex audita cæde ſuorum, a Bajoaria contra Normannos pugnaturus properat cum valido exercitu, quos ſupra fluvium, qui Tilia dicitur, pedeſtri prælio adorſus, tantam ex eis ſtragem fecit, ut ex innumerabili multitudine vix ſupereſſet qui ad claſſem adverſum nuncium ferret. Normannorum reſidui (*qui ſcil. in claſſe erant*) tranſvadata Moſa, Ribuariam & Arduennam vaſtando pervagantes trans mare recedunt „. Conradus Abbas Urſpergenſis. „ Anno Dom. 890. Arnolfus Rex exercitum Normannorum delevit „. Error manifeſtus tam in anno 890. quam in anno 895. Nam id factum anno 891. præter laudatos Auctores, teſtatur Marianus Scotus his verbis: „ Anno 891. Nortmanni Wormaciam civitatem occiſis habitatoribus ſubverterunt: ubi etiam Sunderoldus Archiepiſcopus Moguntinenſis occiſus eſt ſabbato, VI. Kal. Julii „: Hoc eſt, die 26. Junii, in quem anno 891. ſabbatum incidit, quum eſſet litera Dominicalis C. Quod vero Sigebertus addit de Normannorum reſiduis Ribuariam & Arduennam vaſtantibus, hoc ad annum 892. refert Metenſis in hæc verba: „ Menſe Februarii Nortmanni qui ad naves remanſerant, Moſam tranſeuntes, Ribuariorum pagum ingreſſi, & ſecundum crudelitatem ſibi ingenitam cuncta devorantes, pervenerunt uſque Bonnam.

„ *Et post pauca*. Inde exeuntes Arduennam intrant, *& reliqua* „. Ceterum quod Freherianus de Arnulfo ait, *in Bajoariorum extremitatibus morabatur*, *insolentiam Sclavorum reprimens*, id, inquam, de Abotritis Sclavis intelligendum est, de quibus idem Freherianus supra ad annum 889. scripserat: „ Advenientibus etiam ibidem (in Foraheim) undique nationum legatis, Nordmannorum scilicet ab Aquilone, Sclavanorum, pacifica optantes: quos Rex audivit & absolvit: inde itaque edictum est, exercitum ire ad Obodritos „. Cætera ut supra. Non enim de Moravis intelligi possunt; quibuscum pacem hoc eodem anno 891. renovasse dicitur, antequam ad bellum Nortmannicum processisset. Pax tamen illa cum Moravis diu non stetit: nam anno sequenti rupta est, uti mox patebit.

IV. Arnulphus Germaniæ Rex, armis adversus Svatoplucum Moraviæ Regem ac Bohemiæ Ducem sumtis, auxiliantibus sibi tum Hungaris, tum Braslavone Slavoniæ Duce, tum etiam Simeone Bulgarorum Rege, Moravia vastata, Svatoplucum in ordinem redigit. Bellum contra Slavos Obotritos gestum, in quo Arn Episcopus occumbit. Ætas Reginonis Abbatis Prumiensis. Ludovicus filius Arnulfo nascitur. Arnulfus in Italiam evocatur.

Anno 892. *Freherianus*. Rex de Francia cum victoria in „ Alemannia curte Regia Ulma honorifice Natalem Domini „ (*exeunte anno* 891.) celebravit. Inde Orientem proficiscitur, sperans ibi Zventibaldum Ducem obvium habere. Sed „ ille, more solito, ad Regem venire renuit, fidem & omnia „ ante promissa mentitus est. Inde Rex irato animo in Hengistfeldono cum Braslavone Duce colloquium habuit: ibi inter alia quærens tempus & locum, quomodo possit terram „ Maravorum intrare. Consultum est enim, ut tribus exercitibus armatis Regnum illud invaderet. Rex equidem assumptis secum Francis, Bajoariis, Alamannis, mense Junio „ Maravam venit. Ibi per quatuor hebdomadas cum tanta „ multitudine, Ungaris etiam ibidem ad se cum expeditione venientibus omnem illam regionem incendio devastandam versabatur. Missos etiam suos inde ad Bulgarios & Regem eorum Laudomir (*Simeonem* nempe, *Uladimiri filium*) „ ad renovandam pristinam pacem cum muneribus mense Septembri transmisit, & ne coëmptio salis inde Maravanis datur, exposcit. Missi autem propter insidias Zwentibaldi „ Ducis, terrestre iter non valentes habere, de Regno Braslavonis per fluvium Odogra usque ad Gulpam, dein per fluentes Savæ fluminis navigio in Bulgaria perducti: ibi a Rege „ honorifice suscepti, eadem via qua venerant, cum muneribus mense Majo (*anni* 893.) reversi sunt. Poppo Dux

„ Thu-

„ Thuringorum honoribus privatus eſt „. Cauſam profert Metenſis Annaliſta ex Reginone ad ann. 892. inquiens: „ Item „ eodem anno, menſe Auguſto, v. Kal. Septembris, Megingaudus Comes, nepos ſupradicti Odonis Regis (*Galliæ*) „ dolo interfectus eſt ab Alberico & Sociis ejus in Monaſterio „ S. Sixti, quod vocatur Rotila. Per idem tempus Arnt (a) „ Wirziburgenſis Eccleſiæ Ven. Epiſcopus, hortatu & ſuaſione „ Popponis Thuringorum Ducis, ad pugnam contra Sclavos „ (*Obotritos ſcilicet*) profectus, in eadem pugna occiditur: „ cujus Cathedram Ruodulfus frater Cuonradi Comitis obti„ nuit, & ei in Epiſcopatu ſucceſſit. Arnulfus Zventibaldo fi„ lio honores Megingaudi Comitis ex parte largitur. Popo Dux „ Thuringorum dignitatibus exſpoliatur, & Ducatus quem te„ nuerat, Cuonrado commendatur: quem pauco tempore te„ nuit, & ſponte ſua eum reddidit. Deinde Burchardo Comiti „ committitur, qui hunc hactenus ſtrenue gubernat „: hoc eſt, uſque ad ann. 907. quo anno *Regino Abbas Prumienſis* Chronicis ſuis finem impoſuit: vivebat autem idem Abbas anno 885. ad quem annum de Hugone adverſus Carolum III. rebellante hæc ſcribit: „ Non multis poſt interpoſitis diebus, Hugo ejuſ„ dem Heinrici (*Ducis*) conſilio ad Gundulfi villam promiſſio„ nibus attractus, dolo capitur, & juſſu Imperatoris ab eodem „ Heinrico ei oculi eruuntur, omneſque faventes dehoneſtan„ tur. Poſthæc in Alamannia in Monaſterium S. Galli mittitur: „ inde poſtea in patriam revocatur. Noviſſime temporibus „ Zwentibolchi Regis in Prumia Monaſterio manu mea adton„ ſus eſt. Eram enim tunc temporis in eodem loco Dominici „ ovilis, quamvis non idoneus, tamen cuſtos „. Quæ verba quum de Reginone Prumienſi Abbate, Chronici auctore, ſint intelligenda, Annalium tamen Metenſium collector tamquam a ſe ſcripta refert: unde colligitur iſtorum Metenſium Annalium collectorem plurima ex Reginone ad verbum tranſcripſiſſe. At vero nolim ex dictis inferas, Reginonem anno 885. Abbatem Prumienſium fuiſſe: erat enim tunc temporis Abbas non Regino, ſed *Farabertus*, qui uſque ad annum 892. Prumienſibus Monachis præfuit; uti idem ipſe Regino narrat ad eund. ann. 892.

„ Per

a Conradus Abb. Urſpergen. perperam ad ann. 889. „ Arn Wirzburgenſis Epi„ ſcopus in Saxonia occiſus eſt inter Miſſarum ſolemnia.

„ Per id tempus (inquiens) Farabertus Abbas Prumienſis „ cœnobii curam paſtoralem ſua ſponte per conceſſum Regis „ depoſuit, & ego quamvis indignus, ſecundum regularem „ auctoritatem per electionem Fratrum in regimine ſucceſſi; „ in quo tamen non diutius immoratns, æmulis agentibus, Ri- „ charium fratrem Gerhardi & Matfridi, invidioſum mei ne- „ gotii ſucceſſorem ſuſtinui „ : nimirum anno 899. poſtquam Regino Abbatiam ſeptennio tenuiſſet,qua de re hæc ipſe in chronico ſuo ad ann. 899. „ Eodem anno Richarius Prumienſis Ab- „ bas conſtituitur: qualiter autem erga me actum ſit, idcirco „ hoc loco notare diſtuli, ne forte injuriis provocatus, ultra „ quam Chriſtiana patientia permittit, perſecutionis meæ cauſas „ exaggeraſſe viderer „ . Ergo inter ann. 892. & 899. Hugo a Reginone in Prumienſi cœnobio attonſus fuit.

Anno 893. Freherianus. „ Ante Quadrageſimam Rex „ (*Arnulfus*) per totam Occidentalium Francorum provin- „ ciam, Monaſteria, Epiſcopatus, orationis cauſa, obibat. „ Engilſcalchus, juvenili audacia vir, qui poſt rapta de concu- „ bina Regis filia, ad tempus ſe Maravos exul contulit, poſt hæc „ ad gratiam Regis non longum veniens, Marchenſis in Orien- „ te effectus eſt. Ibi audacter contra Primores Bajoariæ in rebus „ ſibi ſummis agens judicio, eorum urbe Radaſpona incaute „ Palatium Regis prolapſus, & Regi præſentatus, obcæcatus „ eſt. Hinc etiam & Willihelmus filius patruelis ejus Miſſos „ ſuos ad Zwentibaldum Ducem dirigens, reus majeſtatis ha- „ bebatur, capite detruncatus eſt. Frater quoque ejus cum „ Maravanis exul deliteſcens, inſidioſo conſilio Ducis, cum „ aliis quamplurimis interfectus eſt. Arrepto itaque Rex iti- „ nere, iterum Regnum Zwentibaldi Ducis ingreditur cum „ exercitu, maxima parte illius regionis exſpoliata propter „ inſidias poſitas, magna cum difficultate itineris in Bajoaria ad „ Regiam curtem Otingam reverſus eſt. De qua ei non multum „ poſt filius naſcebatur, quem Haddo Mogontiacenſis Archie- „ piſcopus, & Adalbero Auguſtæ Vindelicorum Epiſcopus „ ſacro fonte Baptiſmatis chriſmantes, nomine Avi ſui Ludo- „ vicum appellaverunt. Miſſi autem Formoſi Apoſtolici cum „ Epiſtolis & Primoribus Italici Regni ad Regem in Bajoaria „ advenerunt, enixe deprecantes, ut Italicum Regnum, &

„ res

„ res Sancti Petri ad suas manus a malis Christianis eruendum „ adventaret: quod tunc maxime a Widone (*Guidone*) tyranno affectatum est. Quod Rex apud urbem Regino (*Ratisbonam*) honorifice recipiens, & cum muneribus postulata annuens, abire permisit „. Non solum a Formoso Papa Arnulfus adversus *Widonem* (qui a Stephano V. Papa anno 891. Imperator coronatus fuerat) per legatos invitatus fuit; sed etiam a Berengario Widonis æmulo. Luitprandus lib. 1. cap. 7. „ Berengarius dum ubi prospera inimico (*Vvidoni*) sibi adversa prospiceret, cum Zventibaldo (*Arnulphi filio*) pariter „ Arnulphi Regis adiit potentiam; orans ac pollicens, ut si „ ipsum adjuvaret, se totam Italiam, ut ante promiserat, ditioni ejus suppositurum. Qui tantæ promissionis gratia excitus, copiis collectis cominus Italiam adit. Cui Berengarius, „ ut promissionis suæ daret fidem credulitatis, arrhabonem clypeum portat. Susceptus itaque a Veronensibus, ad urbem proficiscitur Bergamum; quam anno sequenti obsidione cinxit „.

V. Epocha belli Moravici. Fabulosa Thuroczii narratio de Hungaris in Moraviam intrantibus sub Svatopluco.

Sigebertus. Anno 893. „ Arnulphus Rex Zvendebaldo „ Duci Marchensium, Ducatum Boëmanorum addens, & Boëmanos per hoc sibi infestos fecit, & Zvendebaldo per adjectionem potentiæ, materiam contra se rebellandi dedit. „ Ad quem debellandum quum non sufficeret, gentem Hungarorum Deo inimicam Regno immisit, eorumque auxilio, „ Zvendebaldum devicit, & tributarium fecit „. Hepidannus Monachus S. Galli in Annalibus brevibus Anno 893. „ Arnolfus contra Maravenses pergebat, & Agarenos, ubi reclusi erant, dimisit „. Ita auctor iste *Hungaros* semper *Agarenos* vocat, voce *Agar*, pro *Ogur*, perperam usurpata. Lambertus Schafnaburgensis. *Anno* 893. *Prælium magnum factum est inter Bajoarios & Ungaros*. Legendum, *inter Bajoarios & Maravos*: seu, *inter Maravos & Ungaros*. Nam Arnulfus exercitu ex Bajoariis, Francis, Alamannis conflato, Ungarorum quoque opera usus, in Moraviam Anno 892. invasit, uti ex Freheriano supra dictum est. At Zventibaldus non ante annum 894. fuit devictus. Quare bellum Moravicum anno 892. inchoatum, & anno 893. finitum: proinde annos duos duravit. Hinc ad totidem annos sunt partienda quæ Sigebertus uno tenore descripsit. Liutprandus lib. 1. cap. 5. invehitur in Arnulphum,

phum, quod *Hungarorum gentem*, cædis & rapinarum avidam, in auxilium vocarit, concluditque: „ Devicto Zventibaldo „ Maravanorum Duce, Arnulphus pace habita, Regno potitur. „ Hungari interim observato exitu, contemplatique regionem, „ cordibus malum, quod postmodum in propatulo apparuit, „ machinabantur „. Commentitia prorsus est Thuroczii narratio de Hungaris, Zvatopolugi terram pacifice primum contemplantibus, deinde vi occupantibus: sic enim vir lepidissimus fabulatur in chronic. Hungaror. Par. 2. cap. 3. „ In Erdeleu „ igitur (Hungari Arpade Duce) quieverunt: & pecora sua „ recreaverunt. Audientes autem terræ utilitatem de habitatoribus, quod optimus fluvius esset Danubius, & melior „ terra in mundo non esset partibus illis, accepto communi „ consilio, miserunt nuncium, nomine Kusid, filium Kund, „ ut iret, & totam terram prospiceret, habitatoresque terræ „ agnosceret. Quum ergo Kusid venisset in medium Hungariæ, „ & circa partes Danubii descendisset, vidit locum amœnum, „ & circumquaque terram bonam ac fertilem, fluvium bonum „ & pratosum: placuit ei. Deinde venit ad Ducem Provinciæ, qui regnabat post Attilam, vocatum Zwatepolug, salutavitque eum de suis, & causam, pro qua venerat, manifestavit „. Post Attilam, ut supra dixi, alii Pannoniam tenuerant, non Hunnicæ, sed Gothicæ gentis: deinde Hunni Abares post Langobardos: demum Slavi Moravi, ab Hunnis omnino diversi. Præterquam quod Svatopoluch iste, de quo Thuroczius, ab anno 892. ad 893. bellum cum Arnulfo & Hungaris gessit, donec devictus & tributarius Arnulfo factus fuit, obiitque, ut mox dicam, anno 894. Itaque Thuroczius perperam eum in Pannonia regnasse ait anno 744. quo Hungaros scribit Par. 2. cap. 1. per Regnum Bessorum alborum, Cumanorum, Susdalium & civitatem Rio nominatam, perque Alpes montes pertransiisse, & post tres menses tandem devenisse in confinium Pannoniæ ad terram quæ Erdel vocatur. Illuc quum venissent, (inquit Par. 1. cap. ult.) „ Quemdam Principem, nomine „ Swatepolug, filium Marothi, natione Polonum, Bulgaris, „ Messianis, tumque in Pannonia ab Attila tanquam optimo „ leone domitis regionibus imperitantem, repererunt „. Quum tamen Swatopolugus neque Marothi filius, neque Polonus

lonus esset, sed Slavus, Rastislai quondam Moravorum Regis nepos; neque Bulgaris & Messianis sive Mysis imperaret, sed Moravis & Bohemis. Sed Thuroczium audiamus. „ Hæc au-
„ diens Zwatapolug gavisus est gaudio magno. Putabat enim
„ illos esse rusticos, & venire, ut terram ejus colerent: propter
„ hoc nuncium delicatum remisit. Kusid autem de aqua Danubii
„ lagenam implens, & herbam periarum ponens in utrem, &
„ de terra nigri sabuli accipiens, ad suos reversus est. Quum-
„ que narrasset omnia, quæ audierat & viderat, valde placuit
„ eis, & lagenam aquæ, terram, & herbam eis præsentavit,
„ de quibus ipsi sapiendo, bene cognoverunt terram optimam
„ esse, & aquam habere dulcem, & pratum cum herbis fænili-
„ bus: quæ nuncius eis recitavit. Arpad vero cum suis de aqua
„ Danubii cornu implens, ante omnes Hungaros super illo
„ cornu Omnipotentis Dei clementiam rogavit, ut Dominus
„ eis terram in perpetuum concederet. Finitis his verbis,
„ omnes Hungari clamaverunt, Deus, Deus, Deus, tribus
„ vicibus: & ibi inuentus est usus iste, & servatur apud Hun-
„ garos usque modo. Deinde communi consilio ad prædictum
„ Ducem eundem nuncium miserunt: & ei equum album ma-
„ gnum cum sella deaurata auro Arabiæ, & freno deaurato mi-
„ serunt pro terra sua. Quo viso Dux ipse magis gavisus puta-
„ bat, quod ei pro terra quadam hospitalarii misissent. Nuncius
„ ergo impetravit ibi a Duce terram, herbam, & aquam. Dux
„ vero subridens ait. Habeant quantumcumque volunt pro hoc
„ munere. Et sic nuncius ad suos reversus est. Arpad autem
„ interim cum septem Ducibus Pannoniam intravit; non sicut
„ hospites, sed sicut terram jure hæreditatis possidentes. Tunc
„ nuncium alium ad Ducem miserunt, & ei hanc legationem
„ mandaverunt: Arpad cum suis tibi dicit, quod super istam
„ terram, quam a te emerunt, diutius nullo modo stes; quia
„ terram tuam cum equo emerunt, herbam cum freno, & aquam
„ cum sella: & tu propter emphyteusim, idest, inopiam & cu-
„ piditatem, terram & herbam & aquam concessisti. *Et post
„ paulo*. Dux ergo ille his auditis, exercitum cito congregavit,
„ timens Hungaros, & auxilium ab amicis impetravit, & omni-
„ bus coadunatis obviam eis venit. Illi autem interea prope
„ Danubium pervenerunt, & in campo pulcherrimo summo di-

„ luculo pugnam inierunt. Fuit autem auxilium Domini cum „ Hungaris: a quorum facie Dux ſæpedictus ſe in fugam convertit: perſecuti ſuntque eum Hungari uſque ad Danubium, „ & ibi præ timore in Danubium ſe jactavit, in quo præ aquarum vehementia ſuffocatur „. Hactenus fabulator: perinde ac ſi aut Svatopolucus non jam antea noviſſet, quinam eſſent Hungari, qui tribus ante annis contra Bulgaros, finitimos ſuos, conjunctis cum Græcis armis, pugnaverant; aut Hungari, qui ad Danubium antea conſederant, eoque trajecto pugnam illam cum Bulgaris inierant, aquas Danubii nondum guſtaſſent. Sed quid opus, futile commentum multis confutare?

Hanſizius Tom. 1. German. Sacræ pag. 166. de bello ab Arnulpho adverſus Zventibaldum moto: „ Hic (Arnulphus „ ſcilicet) (inquit) anno 892. bellum cum Zventibaldo reſum- „ pſit, & per annos quatuor ſignis in Moravos illatis, eos de- „ mum, ope inprimis Hungarorum, fregit anno 894. Zven- „ tibaldus inde nuſquam viſus: cæſum alii: multi in ſolitudi- „ nem digreſſum cenſuere „ De Zventibaldi exitu mox dicam. Nunc notandus Hanſizii error, qui *per annos quatuor bellum Moravicum duraſſe* ait, quum illud eodem ipſo ſcribente, anno 892. inchoatum ſit: adeoque non quatuor, ſed tribus, juxta ipſum, annis duraverit, neceſſe eſt. At vero illud bellum anno 893. terminatum fuiſſe, ex dictis conſtat.

VI. Arnulphi Regis geſta in Italia, & in Gallia.

Anno 894. Regino, & (*a*) ex eo Metenſis. „ Arnulfus „ (*b*) cum valido exercitu, Langobardorum terminos intravit, „ & circa Purificationem S. Mariæ, caſtrum quod nuncupatur „ Pergamum, armis cepit, & Ambroſium Comitem ipſius ci- „ vitatis, laqueo ante portam ipſius urbis in quadam arbore „ ſuſpendit. Unde tantus timor ſuper reliquas civitates cecidit, „ ut nullus auderet contradicere, ſed omnes obviam proce- „ derent venienti. Pervenit autem uſque Placentiam. Inde „ converſus per Alpes Penninas, Galliam intravit, & ad San- „ ctum Mauricium venit. Rodulfum quem quærebat, nocere „ non potuit, quia montana conſcendens, in tutiſſimis locis ſe „ ab-

a Pagius ad ann. 894. num. 1. *Annaliſta Metenſis, & ex eo Regino*. Jam ſupra oſtenſum eſt, ex Reginone Metenſem, non ex Metenſi Reginonem hauſiſſe.

b Freherianus. Arnulfus in itinere poſitus, natalem Domini Curte Regia Vveibilinga manſit. Inde cum Alamannico exercitu Italiam intravit. Pergamum civitatem primum cum Comite Widonis Ambroſio ſibi rebellem ſentit. Cetera.

„ absconderat. Regionem inter Jurum & montem Jovis, exercitus graviter attrivit. Posthæc Wormatiam venit, ubi Placitum tenuit, volens Zwentibolch filium Regno Lotharii præficere: sed minime optimates prædicti Regni ea vice assensum præbuerunt. Soluto Conventu, quum ad Loresham idem Princeps venisset, Ludovico filio Bosonis, matre Hirmingarde interveniente, quasdam civitates cum adjacentibus pagis, quas Rodulfus tenebat, dedit. Sed & hoc ei in vacuum cessit, quia eas nullo modo de potestate Rodulfi eripere prævaluit. Eodem anno Wido, qui Italiam regebat & Imperatoris tenebat nomen, moritur. Lambertus (*a*) filius ejus, Regnum obtinuit, & Romam veniens, diadema Imperii a Præsule Sedis Apostolicæ (*Formoso*) sibi imponi fecit. Per idem tempus Hildegardis (*b*) filia Ludovici Regis, fratris Carolomanni & Caroli, a quibusdam ad Arnulfum accusata, Regiis possessionibus privatur, & privata in exilium destinatur in Monasterio Puellarum, quod Chemissem dicitur. Sed non post multum tempus in gratiam rediit, & sua ex majori parte recepit.

VII.
Svatoplucus Moraviæ Rex anno 894. moritur, relicto filiis Moymiro & Svatopluco Regno. Hungari post ejus mortem in Pannoniam invadunt.

Pergit Metensis ad ann. 894. „ Circa hæc etiam tempora „ Zwentibolch Rex Marahensium Sclavorum, vir inter suos prudentissimus, & ingenio callidissimus, diem clausit extremum. Cujus Regnum filii ejus pauco tempore infeliciter tenuerunt: Ungaris omnia usque ad solum depopulantibus.

In supplemento lacunæ Freheriani Annalium Fuldensium continuatoris. Anno 894. „ Zwentibaldus Dux Maravorum, „ & vagina totius perfidiæ, quum omnes regiones sibi affines dolo & astutia perturbando, humanum sanguinem sitiens, circumiret, ultimum hortando suos, ne pacis amatores, sed potius inimici domesticis persisterent, diem ultimum clausit infeliciter. Avari, qui dicuntur Ungari, in his temporibus ultra Danubium peragrantes, multa miserabilia perpetravere.

a Lambertus anno 892. in societatem Imperii a Widone patre adscitus fuerat. Sed anno 894. mortuo patre, quum Berengarius Papiam venisset, fautores Widonis veriti, ne ab eis illatam Berengarius ulcisceretur injuriam, ab iis vocatus Lambertus Papiam rediit, indeque Berengarium expulit: postquam scil. Arnulfus in Germaniam rediisset. Vide Pagium ann. 894. num 4.

b Vide Hansiz. Tom. 2. Germ. sacr. pag. 140. ubi tamen id Hildigardis in Bajoariæ quadam insula, palude Chiemisee nominata, exilium, ad annum 895. perperam confertur.

„ Nam homines & vetulas Matronas penitus occidendo, juven-
„ culas tantum ut jumenta pro libidine exercenda secum trahen-
„ tes, totam Pannoniam usque ad internecionem deleverunt.
„ Pax tempore Autumni inter Bajoarios & Moravos compacta
„ est „. De Ungaris hæc Hansizius Tom. 1. Germ. Sacr. p. 167.
„ Hungarorum genus, quidquid nonnulli diversum sentiant,
„ Hunni fuerunt, qui quondam Attila Duce de Scythia pro-
„ gressi, terrarum Orbem innumeris cladibus defœdarunt.
„ Deinde pulsi ad ultimos Istri fluminis fines consederunt, ubi
„ locus Hunnivar Jornando cognitus. Rursum autem post Lan-
„ gobardos in Pannoniam reversi, nonnisi post annos tres & vi-
„ ginti supra ducentos inde submoti, ultra Tibiscum fluvium
„ habitarunt, a Sclavis & Bulgaris tantisper coerciti. Sed Ar-
„ nulfo invitante, Maravis debellatis, solenne suum repetive-
„ runt. Neque nunc primum eorum nomen inventum est.
„ Nam dudum Jornandus Hunnicam gentem in Avares, & Unu-
„ garos partitus est „. Hoc tamen anno 894. post Zventibaldi obitum, Hungari incursionem quidem in Moraviam fecerunt, non vero eam debellarunt: quinimo pax inter Moravos & Bajoarios, Autumni tempore, sancita est.

Postquam Zventibaldus ab Arnulfo Rege exeunte anno 893. devictus ac tributarius factus esset, hoc anno 894. paulo ante Autumnum in vivis esse desiit, relicto filiis suis Moymiro ac Zventibolcho Regno. Pagius relata ejusdem Zventibaldi morte, ad annum 894. num. 17. hæc addit: „ Tum Bohemia,
„ Polonia, & Slesia, suum quæque Provincia Ducem constituit,
„ libere vivens; tributa tamen, superioritatis agnitione, vel
„ modica pendebant Romano Imperio; inquit Krantzius lib. 2.
„ Wandaliæ cap. 26. postquam retulit victoriam anno superiori
„ (893.) ab Arnulpho Germaniæ Rege, quem Imperatorem
„ appellat, de Zwentibaldo, Hungarorum opera, reportatam.
„ Idem, ac Annalista Metensis, habet Porphyrogenneta de
„ Administr. Imperio cap. 41., anno tamen mortis Zventi-
„ baldi, quem Sphendoplocum appellat, non expresso. Mo-
„ raviæ Princeps (inquit Porphyrogenitus) Sphendoplocus
„ fortis terribilisque populis finitimis fuit. Post Sphendoploci
„ autem mortem, anno uno in pace exacto, orto dissidio &
„ bello civili, invadentes Turci (ita Hungaros appellat) pla-
„ nis-

„ nissime eos extirparunt, terramque tenuerunt, quam etiam „ nunc (*anno scilicet* 950.) incolunt: quæque supererat multitudo, dissipata, confugit ad finitimos Bulgaros, Turcas, „ Chrobatos, & reliquas gentes „. De dissidio inter filios Zventibaldi orto mox sermo erit: nunc de ipsius Zventibaldi morte disserendum est.

VIII. Fabulæ neotericorum Scriptorum de obitu Svatopluci Moraviæ Regis, referuntur, ac refelluntur.

Jam vidimus, Zventibaldum ab Arnulfo anno 893. devictum & tributarium factum, anno sequenti decessisse. Verum de ejus obitu recentiores scriptores aliter tradunt. Cosmas Pragensis. *Anno (inquit) Dom. Incarn.* 894. *Boriwoy baptizatus est, primus Dux Sanctæ Fidei Catholicus*. Hoc dupliciter falsum, primo quidem, quia alii Bohemorum Duces numero quatuordecim anno 848. baptizati fuerant, uti supra diximus: deinde quia quum Borivojus opera S. Methodii Episcopi & Zventibaldi Moraviæ Ducis Baptismum susceperit, id nonnisi inter annum 890. quo Zventibaldus Ducatum Bohemiæ obtinuit, & inter annum 892. quo ab Arnulpho deficiens, bello fuit impetitus, aut saltem inter annum 893. quo idem Zventibaldus ab Arnulpho domitus tributarius ejusdem Arnulphi factus est, contingere potuit. Pergit Cosmas. „ Eodem anno (894.) Zvatopluk „ Rex Moraviæ (sicut vulgo dicitur) in medio exercitu suorum „ delituit & nusquam comparuit. Sed revera dum in seipsum „ reversus, quum recognovisset, quod contra Dominum suum „ Imperatorem, & compatrem Arnulphum injuste & quasi immemor beneficii arma movisset; qui sibi non solum Boëmiam, „ verum etiam alias regiones hinc usque ad fluvium Odram, & „ versus Ungariam usque ad flumen Gron subjugarat; pœnitentia ductus, mediæ noctis per opaca, nemine sciente, „ ascendit equum, & transiens sua castra, fugit ad locum in „ latere montis Zober situm, ubi olim tres eremitæ inter „ magnam & inaccessibilem hominibus silvam, ejus ope & auxilio, ædificaverant Ecclesiam. Quo ubi pervenit, ipsius silvæ abdito in loco equum interficit, & gladium suum humi „ condidit; & ut lucescente die ad eremitas accessit, quis sit, „ illis ignorantibus, est tonsuratus, & eremitico habitu indutus: & quamdiu vixit, omnibus incognitus mansit; nisi „ quum jam mori cognovisset, Monachis semetipsum quis sit „ innotuit, & statim obiit. Cujus Regnum filii ejus parvo tem-

„ po-

„ pore, ſed minus feliciter tenuerunt, partim Ungaris illud „ diripientibus, partim Teutonicis orientalibus, partim Po- „ lonienſibus ſolo tenus hoſtiliter depopulantibus.

Hæc Coſmas. At Æneas Sylvius cap. 13. addit de filio Svatopluchi, poſtquam Pater clam ſeſe pugnæ ſubtraxit, atque in eremo vita exceſſit: „ Arnulfus interea victoria potitus, „ Regnum Moraviæ Svatocopii filio, quem de Sacro Fonte „ levaverat „ (*en prima allucinatio: non enim Arnulphus Germaniæ Rex filium Svatocopii, ſed Svatocopius Rex Moraviæ filium Arnulphi de Sacro Fonte levavit*) „ poſſidendum reliquit. „ Is ab eremitis edoctus de fortuna Patris, quem cecidiſſe in „ prælio exiſtimaverat (*Altera allucinatio ſeu fabula de exceſſu Svatocopii*) Corpus ejus ex eremo defoſſum, Velegradum „ retulit, atque in ſepulcris majorum condidit. Fuit autem „ Svatocopii filius (*Tertia allucinatio: Nam poſt Svatocopium „ Patrem, non unus, ſed duo filii regnarunt, Moymirus & „ Zventobolcus, uti mox patebit*) quamquam Chriſtianorum „ Sacris imbutus, minus tamen quam decuit, Sacerdotes Dei „ veneratus „ (*Quartus error: nam res geſtas Svatocopii patris tempore S. Methodii Epiſcopi, quæ leguntur in hujus vita, tribuit ejus filio.*) „ Qui venationem aliquando facturus, „ Archiepiſcopo Methodio imperavit, ne ante ſuum reditum „ Divina perageret „ . (*Quinta fabula. In vita SS. Cyrilli & Methodii, alia cauſa profertur, cur S. Methodius Svatopulcum Patrem excommunicavit.*) „ Expectavit Methodius „ ad meridiem uſque; tandem negligi rem divinam veritus, „ Deo Sacrificium cœpit offerre. Interea reverſus Princeps, „ ubi ſe neglectum animadvertit, Sacram ingreſſus ædem, „ multitudinem canum intromiſit; tubaſque clangere jubens, „ ad Altare uſque progreſſus, convicia multa ingerens, vix „ manus à violatione Sacerdotis abſtinuit. Ob quam rem pau- „ cis poſt diebus Methodius in Bohemiam fugiens, Regem „ extra Eccleſiam fecit, Regnoque Sacris interdixit. Quo „ facto, non ſolum Archiepiſcopalis Sedes in Moravia defecit, (*Sextus error. Svatopluchus obiit anno 894. Filii eum exceperunt eodem anno: Sedes autem Moraviæ adhuc manebat anno 900. uti ex Epiſtola Antiſtitum Bajoariæ & Germaniæ ſupra eſt demonſtratum.*) „ Sed in ſeipſo quoque Regnum extin-

„ ctum

„ ctum eſt. Mortuo namque paulo poſt excommunicato Rege, „ Imperii Moravorum partem Theutones ac Bohemi, partem „ Poloni atque Hungari diripuerunt. Methodius in Bohemia „ aliquandiu moram traxit; deinde Romam ſe contulit: ibi „ fratrem ſuum Cyrillum comperit, qui baptizato quondam „ Svatocopio, Moravis Chriſtiana Sacra crediderat, multaſ- „ que alias Sclavorum gentes ad Fidem Chriſti converterat „. Multiplex hic etiam allucinatio: nam Cyrillus ac Methodius non Svatocopium, ſed Raſtizem ſeu Raſtislaum ejus patruum, Chriſtianis ſacris imbuerant: quo facto, Romam anno 867. evocati, ibi Cyrillus anno ſequenti diem clauſit extremum: Methodius Epiſcopatu auctus, in Moraviam rediit: iterum Romam repetiit ſub Jo. VIII. Papa: mox unacum Wichino ordinato Epiſcopo, rurſus in Moraviam, Svatopluco Regnante, regreſſus eſt. Quum autem in epiſtola Antiſtitum Bajoariorum & Germanicorum ad Jo: IX. Papam data anno 900. nulla fiat *Methodii* mentio, ſed Joannes dicatur ordinatus Moravorum Archiepiſcopus, palam fit Methodium ante hunc annum aut in Moravia deceſſiſſe; aut, ſi Romam rediit, ibi diem clauſiſſe.

Tum a Coſma, tum ab Ænea Sylvio diſſentiunt Dubravius & Cromerus: qui ad Svatocopii ab Arnulpho devicti filium cognominem ea de eremitico illo receſſu referunt, quæ Coſmas & Æneas Sylvius de patre ſcribunt. Verba Dubravii lib. 4. hiſt. Bojemicæ accipe. „ Magis adhuc Borivorio (*Bohemiæ Duci*) „ cogitationem de mutanda ſuperſtitione injecerunt honores „ ab Arnolpho Cæſare, ipſi Svatopluco habiti, poſtea quam „ religione Chriſtiana initiatus fuit. Nam tanta inde Arnul- „ phus benevolentia, tantoque favore Svatoplucum proſequu- „ tus eſt, ut in gratiam ejus venire in Moraviam ad diem non „ gravaretur, ad quem invitatus erat, ut filiolum ſuum e ſa- „ cro fonte levaret. Ubi hac præterea in illum uſus eſt libera- „ litate, ut tributum illi attribueret, quod Princeps Bojemiæ „ Cæſari tunc pendebat „. Dupliciter hic fallitur Dubravius: nam Svatoplucus Raſtislao patruo in Regno Moraviæ uſque ab anno 870. ſuffectus, Chriſtianam fidem colebat, antequam Arnulphus Germaniæ Regnum obtinuiſſet: hic enim, patre Carolomanno anno 880. defuncto, ſola Carinthia potitus eſt uſque ad menſem Novembrem anni 887. quo ab optimatibus Franco-

rum,

rum, Bojoariorum, Thuringorum, Saxonum, Alamanorum, dejecto Carolo Crasso, patruo Imperatore, Germaniæ Rex dictus fuit. Deinde non Arnulphus filium Svatopluci, sed Svatoplucus filium Arnulphi Zventibaldum, e sacro fonte levavit; neque Arnulphus solum Bohemiæ tributum, sed Ducatum etiam anno 890. Svatopluco concessit. Pergit Dubravius. „ Incesserat post longam & mutuam benevolentiam, quæ inter Svatoplucum Regem & Arnolphum Cæsarem, usque ad arma simultas contentioque, accusante fidem Regis Cæsare, quasi magis ad Constantinopolitanum, quam ad Romanorum respiceret Imperatorem: Rege contra se defendente atque dicente, convenire officio suo, ut majestatem Græci quoque Cæsaris debito honore conservet, a quo majores olim sui, Regni decus, ipse deinde fidem Christianam acceperit, habeatque in hunc diem bonam Regni sui partem ad Daciam pertinentem, cum finibus Imperii illius tamquam vicini conjunctam „. Hic etiam Dubravius mihi videtur somniare. Simultas inter Svatoplucum & Arnolfum orta est anno 892. post relatam ab eodem Arnulfo de Northmannis insignem illam victoriam, quam supra ex auctoribus fide dignis descripsi: quando nimirum Arnulphus Germaniæ dumtaxat Rex erat, nondum coronatus Imperator: nam *anno 896.*, ut scribit continuator Freherianus Annalium Fuldensium „ Urbe Roma nobiliter cum triumpho expugnata, & Apostolico (*Formoso Papa*) de inimicis liberato, omnis Senatus Romanorum, necnon Græcorum Schola cum vexillis & crucibus ad pontem Milvium venientes, Regem (*Arnulfum*) honorifice cum hymnis & laudibus suscipientes, ad Urbem perduxerunt. Jam Apostolicus paterno amore diligendo, Regem ante Paradisum, loco qui dicitur Gradibus sancti Petri, suscipiens, & honeste ad Basilicam BB. Principum Apostolorum lætificando introduxit, & secundum morem Antecessorum suorum, Imperialem consecrationem capiti sibi imponens, Cæsarem Augustum appellavit „. Dubravius „ Sed hæc contentio, extincto Svatopluco, simul extincta est citra pulverem & sanguinem. (*Anno scil.* 894. *quo Svatoplucus decessit.*) Atqui major deinde, filio (*a*) Svatopluco regnante, simultas re-

„ cru-

a Eumdem Dubravius infra *Svatobogium* vocat.

„ cruduit, posteaquam ille, capto ad insidiandum tempore,
„ quo Arnolphus Northmannis subdomandis implicitus erat,
„ Norcium magna vi externorum quoque equitum, popula-
„ bundus ingressus est, magnaque cum præda & spoliis, magno
„ Cæsaris dedecore, domum ultus rediit „. Jam dixi, susceptum ab Arnulfo Northmannicum bellum anno 891.; triennio scilicet, antequam Svatoplucus iste Dubravianus, extincto patre, Regnum capesseret. Quid? quod nusquam legitur, Svatoplucus pater dum rebellionem adversus Arnulphum molitus est, in Noricum invasisse. Dubravius. „ Accessit ad audaciæ
„ illius cumulum, insolentissimus in Præsulem sacrificantem in-
„ sultus. Methodius Præsul erat, divis postea adnumeratus,
„ ad quem Rex miserat, ne prius sacra obiret, quam ille a ve-
„ natu reverteretur „. Cetera ut supra ex Ænea Sylvio de Regis impio ausu in Præsulem Methodium commisso, deque ejusdem Præsulis in Bohemiam secessu, ad fabulas amandanda. Pergit porro. „ Nec longe aberat detractæ religionis suæ
„ vindex Deus, sicut nec Cæsar contemptæ suæ dignitatis; sed
„ uterque per tempus suum a contemptore eam pœnam exe-
„ git, qua subdomantur superbi & impii. Nam Cæsar Regnum
„ illius per edictum publicavit, deditque illud diripiendum
„ vicinis gentibus, Ungaris, Polonis, Austriacis; reliqua pars,
„ quæ nunc exstat, ultro se fidei potestatique Bojemorum per-
„ misit. At misericordiæ plenus Deus, qui non vult mortem
„ peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat, de Rege mul-
„ tarumgentium, humilem inopemque sibi fecit eremi culto-
„ rem, ad montem, cui Sembor vocabulum, quem tres dum-
„ taxat eremitæ, vitam aridam duramque viventes, incole-
„ bant. Iis Rex quartus additus, nemini contubernalium de
„ tolerantia patientiaque concessit: nec nisi ante extremum
„ diem, quis esset, se illis prodidit, a quibus etiam Nitriæ in
„ Pannonia conditus fuisse dicitur, & donec appareret condi-
„ torium, hoc elogium insculptum habuisse fertur: Regem
„ Moraviæ Svatoplucum in medio Regni sui sepultum jacere„.
Plus æquo Dubravius fabulis hic indulget: dum nempe, & factum Svatopluci patris, quod ab Ænea Sylvio narratur, ad filium transfert: & quem Sylvius ex eremo defossum, Belogradum retulisse atque in sepulcris majorum condidisse tradit,

 ipse

ipſe affirmat eum Nitriæ in Pannonia ſepultum, atque elogium inſuper confingit.

Cromerus Dubravio ſuffragatur. Sic enim ſcribit lib.2. de origine & rebus geſtis Polonorum, in Zemovito, pag. 43c. „ Principatum poſt patrem (Piaſtum) adeptus, conſtituta pri- „ mum diſciplina militari, creatoque magiſtro militiæ, & or- „ dinum ductoribus, ex iis, quos maxime dignos, & idoneos „ noverat, ad recuperanda ea, quæ Ungari, Moravi, & Ger- „ mani ſub Popieli Principatu invaſerant, neque ad eam diem „ recuperata erant, totum ſe convertit: eaſque res ex animi „ fere ſui ſententia confecit, eo quidem minore negotio, quod „ eæ tunc gentes inter ſe belligerabant. Moravi enim bello „ exagitati a Ludovico Balbo Rege Germaniæ, poſt mortem „ ejus, Svatoplugo Rege, qui primus cum ea gente Chriſto no- „ men dedit, ductore, Germaniam vehementer afflixerant. „ Contra quos Arnolphus Imperator, idemque ſucceſſor Lu- „ dovici in Regno Germaniæ, Ungaros in auxilium evocavit: „ qui profligatis Moravis, & Rege eorum interfecto, quum ſi- „ bi merita ſtipendia ab Imperatore non exſolverentur, magnis „ deinde & ipſi cladibus Germaniam affecere. Sic igitur di- „ ſtentis Moravis, Ungaris atque Germanis, facile fuit Zemo- „ vito ab iis ſua recuperare, ac plura etiam, de Moravis præ- „ ſertim, capere, & Regno ſuo adjicere: quum Svatoplugus, „ quemadmodum Venceslaus Hagecus memoriæ prodidit, fi- „ lium Svatobojum, e ſorore Arnolphi ſuſceptum, juvenem „ admodum reliquiſſet: atque is ob impietatem in Deum, & „ acerbitatem in Sanctum Epiſcopum Methodium, Chriſtianæ „ religionis in Slavorum natione propagatorem, afflictus, & „ ſuis exoſus, in ſolitudinem & avias ſilvas ſeſe ſubduxiſſet: „ ubi etiam pœnitentia anteactæ vitæ compluribus annis reli- „ gioſe peracta, vitam finivit, & moriens demum, tribus in- „ ſtituti ejuſdem ſociis, quinam eſſet, indicavit. Et in eo Mo- „ ravorum Regnum finem accepit, a Germanis, Ungaris, Bo- „ hemis, & Polonis diſcerptum „. Cromero, Hiſtorico cæteroqui non indiligenti, plura hic excidiſſe video a veritate hiſtorica quamlongiſſime abhorrentia. I. Ludovicum, Ludovici Pii Imperatoris filium, Germaniæ Regem, qui ab anno 817. ad 876. in Regno vixit, confundit cum Ludovico Balbo, Caroli

roli Calvi filio, Franciæ Rege, qui anno 879. obiit; eum tamen Germaniæ Regem facit. II. Sub Popieli Principatu (qui juxta Alexandri Guagnini ſupputationem ab anno Chr. 830. ad 842. Polonis imperavit,) Ungaros, Moravos, & Germanos multa Polonorum loca invaſiſſe ſcribit, quum Ungaros nonniſi anno 889. e ſedibus ſuis, ad quas e Scythia tranſierant, in Pannonia viſos fuiſſe conſtet. III. Svatoplugum aſſerit primum cum Moravorum gente Chriſto nomen dediſſe, quum Methodius Moravos ſub Raſtize ejus gentis Rege, Svatoplugi patruo & deceſſore, ad Chriſti fidem adduxiſſe, in ipſius Actis legatur. IV. Svatobojum, Svatopluci ſucceſſorem, e ſorore Arnulfi ſuſceptum dicit, quum nulla alia inter Svatobojum & Arnulfum affinitas interceſſerit, niſi quod Svatoplugus, Svatoboii & Moymiri pater, filium Arnolphi Zventibaldum e ſacro fonte levaverit. V. Svatobojum relicto Regno in eremum ſeceſſiſſe ſcribit, quum id neque verum ſit, neque, ſi verum eſſe dicatur, ad Svatobojum, ſed ad Svatoplucum ſit referendum. VI. Ungaros, devicto & interfecto Svatopluco, eo quod ſibi ſtipendia ab Arnulfo non eſſent exſoluta, magnis ſcribit cladibus Germaniam affeciſſe, qui, Arnulfo vivente, non in Germaniam, neque in Moraviam invaſerunt: uti tum de Ungarorum invaſionibus, tum de Regni Moravici fine mox dicam.

C A P U T IV.

Arnulfus Germaniæ Rex a Formoſo Papa coronatur Imperator. Pax a Græcis cum Hungaris inita. Bulgari Hungaros profligant. Pannonia Braslavoni Duci tuenda committitur ab Arnulfo. Moravi & Sorabi legatos ad Arnulfum mittunt. Duces Bohemiæ petunt opem ab Arnulfo adverſus Moravos. Diſſidio inter Moymirum & Svatoplucum Moraviæ Principes orto, Moymirus Svatoplucum e Moravia pellit. Geſta Zventibaldi filii Arnulfi. Arnulfus Imperator moritur.

I. Zventibaldus Arnulfi filius Regno Lotharii præficitur. Arnulfus Imperator a Formoſo Papa coronatur.

ANNO 895. Rhegino & ex eo Metenſis. „ Arnulphus, „ poſtquam Concilium Triburienſe celebratum eſſet, „ Wormatiam venit, optimatibus ex omnibus Regnis ſuæ di„ tioni ſubditis ſibi occurrentibus, conventum publicum cele„ bra-

„ bravit, in quo conventu, omnibus assentientibus atque collaudantibus, Zvendibolch filium Regno Lotharii præfecit, „ Zventibolchus eodem anno, collecto immenso exercitu, „ cupiens amplificare terminos Regni sui, quasi Carolo adversus Ottonem auxilium laturus, Lugdunum deprædatum venit, & civitatem obsidione cinxit; sed minime eam capere „ potuit, quamvis multis diebus, summis viribus certatim dimicatum esset. Audiens autem Ottonem cum exercitu advenire, qui ea tempestate in Aquitania morabatur, cum „ omnibus copiis recessit, & in propria Regna se recepit „. Sigebertus perperam ad annum 896. „ Arnulphus Rex Zvendebaldum filium suum ex concubina facit Regem Lotharien- „ sium.

Anno 896. Arnulphus Germaniæ Rex, anno superiori a Formoso Papa in Italiam evocatus, currenti anno illuc pervenit, & ab eodem Papa, Imperator Augustus coronatur ante diem primum mensis Martii. Vide Pagium ad annum 896. a num. 1. ad 4. Eo autem in Germaniam regresso, *Berengarius ac Lambertus* diviso inter se Regno Italiæ, *tyrannidem exercuere*, ait Hermannus Contractus. Regino. „ Anno 896. Arnolphus secundo Italiam ingressus, Romam venit, & urbem „ Romanam cum consensu Summi Pontificis armis cepit... „ Mater Lamperti, quæ ad præsidium a filio relicta fuerat, cum „ suis latenter aufugit. Arnolphus civitatem ingressus, a Formoso Apostolicæ Sedis præsule honorifice susceptus, ante „ Confessionem S. Petri coronatus, Imperator creatus est. Inde revertens paralysi morbo gravatur, ex qua infirmitate diu „ languescit „. Freherianus Fuldensium Annalium continuator narrato ad annum 896. Arnulphi in urbem ingressu ejusque coronatione: „ Posthæc autem (inquit) Constantinus & Stephanus, qui majores inter Senatum erant, rei majestatis accusati sunt, quia cum Agildruda (*Lamberti Matre, & Widonis Vidua*) prius Urbem capiendam conspiravere: quos Rex „ sine mora comprehendi, & secum in Bajoariam transferri „ præcepit. Ipse xv. tandem die, postquam venerat, ab urbe „ digressus est. Comperta denique Agildruda in civitate Spoletana morari, quam ad expugnandum mox iter arripuit. „ Sed antequam ad locum destinatum pervenisset, gravi in-

„ fir-

„ firmitate capitis detentus, imperfectum reliquit, & cum „ omni festinatione parvulo filio suo, nomine Ratold, qui ei „ de concubina erat, ad fidem Italicæ gentis Mediolanum di- „ misso, per vallem Tridentinam mense Majo in Bajoariam „ reversus est. Sed non multo post etiam filius ejus, quem in „ Italia dereliquit, per lacum Cumensem ad eum reversus est. „ Post mortem etenim Vvaltfredi Forojulii Marchensis, qui „ multum fideliter ad Imperatorem Veronam contendendo „ retinuit, illico Berngarius Regnum Italicum invasit, & usque „ ad flumen Adduam, quasi hæreditario jure, contra Lant- „ bertum in participationem recepit.

II.
Pacem Græci cum Hungaris faciunt. Bulgari victoriam referunt. Pannonia Braslavoni Duci tum adversus Hungaros, tum adversus Moravos tuenda ab Arnulfo committitur.

Idem Freherianus ad eundem ann. 896. narrat celebrem Bulgarorum de Hungaris victoriam. „Pacem Græci (inquit) „ eodem anno cum Avaris (qui dicuntur Ungari) facientes, „ quod eorum concives Bulgari in pravum vertentes, hostili „ expeditione contra eos insurgunt, & omnem regionem illo- „ rum usque portam Constantinopolitanam devastando inse- „ quuntur. Quod ad ulciscendum Græci astutia sua naves illo- „ rum contra Avaros mittunt, ac eos in Regnum Bulgarorum „ ultra Danubium transponunt. Illi transpositum manu cum „ valida gentem Bulgarorum ingressi, maximam partem cæden- „ do neci tradiderunt. Hoc audientes positi in expeditione Bul- „ gari, cum omni festinatione primum deliberare ab infesto „ hoste recurrunt, consertoque illico prælio, victi sunt; iterum „ pari tenore recuperare nitentes, secundo caruere victoria. „ Tandem miseri inscii, quam consolationis causam & remedii „ potuissent invenire, currunt omnes ad vestigia vetuli illo- „ rum Regis Michaëlis, qui eos primum ad Christianæ religio- „ nis veritatem convertit, inquirentes, quid eis ab imminenti „ periculo evadendum consuleret. Qui indicto triduano jeju- „ nio, poenitentia de inlata Christianis injuria, dein auxilium a „ Deo quærendum esse præmonuit. Quo peracto, durum im- „ minere certamen: pugnantibus vero ambabus acerrime par- „ tibus, ad ultimum misericordia Dei, victoria quamvis cruen- „ ta, Christianis concessa est. Quis enim Gentilium Avarorum „ strages tantis congressionibus enumerando possit exponere? „ quoniam Bulgarorum, ad quos victoria concessit, nume- „ ro xx. millia equitum cæsa inveniuntur. Stipantibus denique

„ iisdem

„ iisdem in partibus inter se conflictibus, Imperator Pannoniam cum urbe Paludarum tuendam Brazlavoni Duci suo in id tempus commendavit. Leo vero Imperator Græcorum Lazarum quemdam vocatum Episcopum ad Cæsarem Augustum cum muneribus transmisit. Quem ille apud urbem Radasponam gratanter accipiens, paucos eum dies secum retinuit: tandem honoribus ditatum remisit in sua „. De hac Bulgarorum victoria, etiam verba facit Hermannus Contractus ex editione Canisiana, ad hunc annum 896. Verùm ostendimus supra ad annum 889., Bellum istud Bulgaricum ab anno 890. ad 893. durasse. Itaque non propter exortum hujusmodi Bulgaros inter & Ungaros prælium (nam Hungari & Bulgari fuerant hactenus cum Arnulpho foedere conjuncti:) sed quia Arnulphus in Italiam ad suscipiendam a Formoso Papa coronam Imperialem pergebat, idcirco Pannoniam sibi subjectam unacum urbe Paludarum tuendam Braslavoni Pannoniæ Saviæ Duci commendavit; cavens nempe, ne Moymirus & Zventibaldus, Zventibaldi filii, Moraviæ Duces, cum quibus exeunte anno 894. pacem firmaverat, more solito, fœdus rumpentes, in Pannoniam, ipso absente, aut certe Hungari, invaderent. Recole quæ supra ex Freheriano ad ann. 892. sunt recitata de Braslavone, Bulgaris, & Ungaris.

III. Moravorum & Soraborum legati pro pace custodienda Arnulfum accedunt. Duces Bohemorum suffragium Arnulfi petunt contra inimicos Moravos.

Anno 897. Freherianus Fuldensium continuator. „ Cæsar vero (*idest*, *Arnulphus*) cum curte Regia Otingæ Natalem Domini (*exeuntis anni* 896.) celebravit, advenientibus ibidem ad eum Maravorum missis, qui pro pace custodienda, ne exules eorum profugi reciperentur, ab Imperatore flagitant. Quos Rex ut audivit, absolvit, & sine mora abire jussit. Ipse vero habito generali Conventu, urbe Regino propter gravitatem corporis in Bajoaria secretis locis hiemare disposuit. Fames valida universam regionem Bajovariorum incubuit, ita ut multi inedia consumerentur. Exeunte autem mense Majo habitum est Placitum urbe Vvarmatia. Ibi inter alia Zventibaldus filius Imperatoris ad eum venit. Quem ille benigne suscipiens, quibusdam Primoribus suis, qui priori anno ab eo honoribus privati sunt, cum eo pacificatis, ceterisque negotiis, prout potuit, ibidem inter se dispositis, placabilem licentiam in sua redeundi

„ do-

„ donavit. Curte vero Triburia, habito generali Conventu, „ Fuldenſe cœnobium, cauſa orationis, petiit. Quo peracto, „ ad curtem, quæ dicitur Salz, pervenit, advenientibus ibi „ ad eum cum muneribus, Soraborum miſſis, quos ut audivit, „ abſolvit, & abire permiſit. His ita expeditis, contigit, ut „ gentis Behemitarum Duces ad Imp. Arnulfum, qui tunc temporis civitate Radiſpona moratus eſt, advenerunt, offerentes ei munera regia, & ſua ſuorumque fidelium ſuffragia, „ contra eorum inimicos Marhabitas (*Moravos*) ſcilicet poſtulantes, a quibus ſæpe, ut ipſi teſtificati ſunt, duriſſime „ comprimebantur. Quos ergo Duces Rex Imperator gratuito „ ſuſcipiens, verbaque conſolationis ex pectoribus abundantius inſeruit, & lætabundos, donoque honoratos, patriam „ in ſuam abire permiſit: totumque illius anni tempus autumnale finitimis in locis Aquilonaribus Danubii, Ymbriſque „ (*a*) fluminis ſeſe ſuſtentavit: hac etiam in ratione, ſi ſupradictæ genti (*Bohemorum ſcil.*) neceſſitas auxilii ſui immineret, paratus cum ſuis fidelibus exiſteret „. De primoribus, quos Arnulfus cum Zventibaldo filio reconciliavit, hæc habentur apud Metenſem ad hunc annum 897. „ Stephanus, „ Odacar, Gerardus & Matfridus Comites, honores & dignitates, quas a Rege acceperant, perdunt. Zventibolch Treveris cum exercitu venit, terram quam præfati Comites tenuerant, inter ſuos dividit; Monaſterium ad Horrea, & Monaſterium S. Petri, quod Metis ſitum eſt, ſibi reſervans. „ Poſt hæc patrem ſuper uxore, quam accipere deſiderabat, „ per legatos conſulit; cujus hortatu ad Ottonem Comitem, „ miſſum dirigit, ejus filiam nomine Odam, in conjugium expoſcit. Ille vero petitionibus ejus graviter aſſenſum præbuit, „ eique filiam tradidit, quam poſt Paſcha celebratis nuptiis, „ ſibi in matrimonium ſociavit. Eodem anno Arnulfus Vvarmatiam venit, ibique Placitum tenuit: ubi ad ejus colloquium Zventibolch occurrit, & interventu Imperatoris, „ Stephanus, Gerardus, Matfridus cum filio reconciliantur. Maravenſes quod ſpectat, pacem quidem ii cum Arnulfo ineunte anno 897. confirmarunt. At Bohemorum Duces, quos idem Ar-

---

a *Amber* ſcilicet, ſeu *Ambro*, Vindeliciæ fluvius, qui in Danubium, cum Iſaro ſive Iſargo commiſtus, influit.

Arnulphus Moravorum Regi usque ab anno 890. subjecerat, accusantes, quod durissime a Moravis tractarentur, postularunt, ut ab eorum jugo exemtos, in suam se clientelam reciperet. Quod & Arnulphus Bohemis concessit. Duo tunc temporis Duces Bohemis præfuisse leguntur: *Spitigneus* scilicet, & *Uradislaus*, filii Borivorii & Ludmillæ, qui auctore S. Methodio, Christianis sacris imbuti fuerant. Etsi autem Zventibaldus, cui anno 890. Arnulphus Ducatum Bohemiæ concesserat, anno 894. in vivis esse desiit, ejus tamen filii *Moymirus*, & *Zventibaldus* eundem sibi Ducatum vindicare, & Bohemos durissime comprimere non desistebant. Ab illorum igitur jugo Bohemi hoc anno sese eximentes, Arnulphi se suaque omnia dediderunt. Ex his colligitur, *Uratislaum* Bohemiæ Ducem aut ad annum Chr. 897. non pervenisse: aut potius, abdicatum Ducatum non uni *Spitigneo* filio (uti Dubravius lib. 4. histor. Bohem. narrat) sed etiam *Uratislao* reliquisse: alioquin non *Duces*, sed *Dux* Bohemorum, Arnulfum accessisse diceretur.

IV.

Dissidium ortum inter fratres Moymirum & Svatoplucum, Moraviæ Principes. Moymirus Moraviam retinet, pulso fratre, quem ex ergastulo Arnulfus Imp. eripit. Arbo Bajoariæ Comes: Liutboldus Austriæ. Braslavo Dux Slavoniæ.

Anno 898. Freherianus. „ Postea vero inter duos fratres „ gentis Marahensium, Moymirum videlicet ac Zventobol- „ chum, eorumque populum, dissensio atque discordia gra- „ vissima exorta est, ita etiam, ut si uterque alterum suis viri- „ bus insequi atque comprehendere valeret, capitalem subiret „ sententiam. Tunc vero Rex Imperator ista sciens, Mar- „ chiones suos, Luitbaldum scilicet, & Arbonem Comitem „ una cum cæteris fidelibus suis, parti quæ ad se spem ac con- „ fugium habuit, auxilium ad eorum liberationem protectio- „ nemque Bawarios suos Primates transmisit. At illi in ore „ gladii, igneque, prout poterant, inimicos suos humiliave- „ runt, & devastando necaverunt. Istius ergo dissensionis & „ disruptæ pacis inter supra memoratos fratres Arbo Comes, „ Isaurico (*a*) filio suo instigante, instructor, delatorque, „ atque proditor esse convincitur, & ob hanc causam præfe- „ ctura sua ad tempus caruit, quam non multo post accepit. „ Deinceps autem quidam, qui erat quondam Princeps, cum „ ceteris Primoribus gentis Bavvariorum, nomine Erimber- „ tus, qui postea Regi suisque rebellis extitit, a Priznolavo „ quo-

---

a Al. *Ilsarico* seu *Isenrico*, & *Isingrino*.

„ (*a*) quodam Sclavo Duce, qui & ipse Imperatori fidus pro„ batur, comprehensus dinoscitur, & a Luitbaldo strenuo Co„ mite aliisque vinculis illigatus, Regi a Drantesdorf est præ„ sentatus, Christi Domini Natale anni instantis finiente „. Arbo in Comitatum Bajoariæ, post Willihelmi & Engilscalchi obitum, concedente Germaniæ Rege, ab anno 884. successerat: Luitbaldus autem limitis Orientalis custos, idest Austriæ Comes, cujus fit mentio etiam in Diplomate Ludovici Germaniæ Regis, filii Arnulphi, dato XIV. *Kal. Februar. Anno Dom.* DCCCC. *Indict.* IV. *Anno vero Regni Regis Ludovici I. Actum civitate Ratispona*, his verbis apud Hundium in *Episc. Patavien.* pag. 351. „ Ideoque omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ præ„ sentibus fidelibus & futuris notum esse volumus, qualiter „ vir Ven: nomine Richarius, Patavien. scil. Præsul, per quo„ rumdam Procerum nostrorum, Adalberonis quoque Reve„ rendi Antistitis ac studiosissimi nutritoris nostri, & Waltonis „ Frisingensis Episcopi, nec non Lutwaldi illustris Comitis & „ dilecti propinqui nostri interventum „. *Cetera*. Et in altero ejusdem Ludovici Regis diplomate dat. XV. *Kalen. Jul. Anno* DCCCCVII. *Ind.* X. *Regni* VIII. *Actum ad S. Florianum*, apud Hansiz. Tom. 2. Germ. Sacr. pag. 142. „ Quo Ludovicus Rex „ ob preces Dietmari Archiepiscopi, Luitpolt & Isingrini illu„ strium Comitum, Burcardo Pataviensi confirmavit Otingam „ Episcopi proprietatem „. Isauricus igitur, alias *Isenricus*, idem ipse est ac *Isingrinus*, de quo in laudato Ludovici diplomate modo facta est mentio, idemque Arbonis Comitis filius, uti apud Freherianum legitur.

„ Pergit Freherianus sub eodem anno 898. „ Iterum autem „ expeditione ordinata tempore hiemali (*adeoque anno incun„ te* 899.) Bawariorum Principes cum suis, fines Marahabita„ rum fortiter atque hostiliter invaserunt, & manu valida loca „ illorum desertantes, prædamque colligentes, domumque „ revertentes, habentes ea .... *Desunt aliquot verba*. Ipso „ quoque tempore ejusdem magni, & communis Placiti civi„ tate Regia (*leg. Regino, idest Ratispona, mense Junio ha„ biti, in quo adulterium Otæ Reginæ juxta primorum præ„ sentium judicium*, LXXII. *duobus jurantibus definitum com-*

a Braslavone.

„ *probatum est.*) Rex paralysi solutus infirmatus est. *Et post* „ *pauca*. Denique non post multum temporis Bavvarii termi- „ nos Maraborum confidenter iterato intrantes, & quæcumque „ poterant diripiendo depopulati sunt, & Zventebolchum „ puerum, filium antiqui Ducis Zventibolchi, suumque po- „ pulum, de ergastulo civitatis, in quo inclusi morabantur, „ eripuerunt, ipsamque civitatem igni succenderunt, atque in „ fines patriæ suæ pro misericordia secum abduxerunt. Inte- „ rim autem Isauricus tyrannidem suam sine cessatione contra „ Regem exercens. Quod vehementer Rex accipiens, decre- „ vit navigio, quia jam tunc infirmus corpore fatigaretur, ci- „ vitatem Mutarensem, in qua ipse Isauricus erat, aggredi: „ quod & factum est. Illo vero resistente, Rege quoque & „ suis fortiter viriliterque superantibus, atque civitatem op- „ pugnantibus, demum ipse Isauricus vi compulsus, cum uxo- „ re & his quæ ad se pertinebant exivit, & Imperatori sese „ præsentavit. Tunc Rex custodibus illum custodiendum com- „ mendavit, quatenus Radasponam produceretur. At ille ti- „ mens ne puniretur, fugam iniit, & Marchenses (*a*) usque „ fugit: quorum itaque adjutorio suffultus, ut prius par- „ tem Regni subripuit, eandem totum secum retinendo ob- „ tinuit..

Nimirum, hujus belli exitus hic fuit, ut Zventibolchus quidem cum suis Moravis a factione Moymiri fratris devictus sit, & in quadam civitate tamquam in Ergastulo inclusus; sed ab Arnulpho Rege, ad quem confugerat, ereptus & in Bajoariam abductus: Isauricus vero seu Isingrinus Arbonis Comitis filius, qui dissensionis inter Zventibaldum & Moymirum fratres auctor fuerat, partibus Moymiri adhærens, non modo adversus Zventibaldum, verum etiam adversus Arnulphum rebellionem molitus, tandem captus, sed fuga sibi consulens, Moraviam unacum Moymiro totam retinuit. Quod igitur Porphyrogenitus cap. 41. de Moravia scribit, nimirum: „ Post „ Sphendoploci mortem, anno uno in pace exacto, orto dein- „ de dissidio & bello civili, invadentes Turci, funditus Mo- „ ravos exstirparunt „: Hoc, inquam, verum non est, si *de uno* post obitum Sphendoploci *anno* intelligatur: Nam Sphen- doplo-

a Fort. *Marahenses*: nimirum *Moravos*.

doplocus anno 894. obiit: filii autem ejus in pace Moraviam rexerunt usque ad ann. 898. quo anno quum inter eos exortum esset dissidium, Moymirus tamen ejecto fratre Zventibaldo, perrexit Moraviæ præesse per aliquot alios annos, antequam Turci in Moraviam invaderent, uti mox patebit; Itaque *anno uno* Porphyrogenitus dixit, pro *paucis post annis*.

V. Vvichinus Pataviensem Episcopatum arripit, a quo tamen dejicitur.

Addit Freherianus ad eundem ann. 898. „ Engilmarus „ Pataviensis Episcopus obiit, in cujus locum Wihingus qui- „ dam Alamannus contra instituta Patrum, prius Marahensis „ ab Apostolico destinatus Episcopus, Rege concedente, suc- „ cessit: Sed non multo post, a Deotmaro Archiepiscopo, „ ceterisque Suffraganeis suis, contra voluntatem Regis, cano- „ nicali judicio abjectus, ac Richardus (*leg. Richarius*) ad „ eandem sedem Episcopus in idipsum tempus ordinatus est „. Sacerdotio Pataviensi (ut inquit Hansizius Tom. 1. Germ. Sacr. pag. 169.) per mortem Engilmari in fine anni 897. viduato, locus Wichingo (Nitriensi Moravorum Episcopo) datus est, favore Imperatoris Arnulphi, apud quem jam ab anno 895. munus Cancellarii gerebat. Ab eodem Imperatore petiit obtinuitque diploma, quo possessiones omnes & immunitates, quæ quondam per Otilonem ejusque filium Tassilonem Duces, deinde per Carolum & Ludovicum Augustos Laureacensi & Pataviensi Ecclesiæ accesserant, decreto novo meliorem in modum confirmarentur. *Datum diploma* v. *Id. Septemb. Anno Incar. Dom.* 898. *Ind. I. Anno* XI. *Regis Arnolfi, Imperii autem ejus III. Actum Reganespurch Regio Palatio: Engilbero Notarius ad vicem Theodmari Archicapellani recognovit*. Editum ab Hansizio Tom. & pag. cit. Aliud diploma ejusdem Arnulphi *Dat.* XIV. *Kal. Sept. anno* 898. *Actum Ranterdorff, pro Monasterio Ottingensi*, quod ad Sedem Pataviensem jure perpetuo pertinere dicitur. Tertium, ad ejusdem Vvichingi supplicationem Arnulphus Imperator *anno* 898. *die* XVI. *Kal. Novembris*, Presbytero cuidam nomine Ellembrecht Capellam S. Pancratii in Ranterdorf a se constructam ad dies vitæ concessit: *Actum ad Regina Civitate*. Quartum denique (Schritovino (*a*) teste) *An.* 899. *Vvichingo Episcopo & Isengrenio Comite*

a Hansiz. loc. cit. in fine hujus diplomatis, sic ait: „ Ita Schritovinus, die ta- „ men

mite & Ministeriali (qui alibi *Dapifer* appellatur) *intercedente* , quo donat Arnulfus ad *Capellam* in *Ranterſdorf* de terra jugera duo, molendinum unum, & in foreſto adjacenti videlicet in Vvilharn, ſuccisionem lignorum tam ad ædificia ædificanda, quam ad focum nutriendum, prout ipſi loco ſufficere videtur, & de feno ad carradas viginti ibidem in altero foreſto Hohenwart, & in utroque ſaginationem porcorum abſque ulla diſcretione contulit. Actum ad Reginam civitatem. Quum autem Arnulphus, ut mox dicam, 3. *Kal. Decemb. anno* 899. deceſſerit, quumque eodem anno 899. Ditmarus Salisburgenſis Archiepiſcopus ceterique Suffraganei ſui, contra voluntatem ejuſdem Arnulfi, dicantur, canonicali, ideſt ſynodali, judicio, Vvichingum ex Epiſcopatu Pataviensi dejeciſſe, ejuſque loco Richarium ordinaſſe; & id illos feciſſe oportet, ante diem 3. Kal. Decembris; & Vvichingum, Imperatoris favore ſuffultum, contra eorum vim aliquot menſibus, ideſt, uſque ad obitum ejuſdem Arnulfi, ſedem Pataviensem retinuiſſe. Qua de re vide eundem Hanſizium Tom. 1. pag. 173. ubi obſervat, Richarium non niſi ſub finem anni 899. poteſtatem capeſſiviſſe: tunc enim Arnulpho mortuo, ſpes quoque Vvichingi exaruere.

VI. Zventibolchi filii Arnulfi geſta. Arnulfus Imperator moritur.

Metenſis ad eundem ann. 898. Odo Rex (*Galliæ*) ægritudine pulſatur, & menſe Januario, tertio die ejuſdem menſis, diem clauſit extremum, & apud S. Dionyſium cum debito honore ſepulturæ mandatur. Principes autem in unum congregati, pari conſilio & voluntate, Carolum ſuper ſe conſtituunt. Eodem anno Zventibolch Reginarium Ducem ſibi fidiſsimum, unicum Conſiliarium, neſcio cujus inſtinctu, a ſe repulit, & honoribus hæreditatibuſque, quas in ſuo Regno habebat, interdictis, eum extra Regnum infra XIII. dies ſecedere jubet. Ille adjuncto ſibi Odacro Comite, & quibuſdam aliis, cum mulieribus & parvulis, & omni ſupellectili, in quemdam tutiſsimum locum, qui *Durfos* dicitur, intravit, ibique ſe communivit. Quod quum Rex cognoviſſet, coadunato exercitu, caſtrum expugnare conatus eſt. Sed minime prævaluit propter palu-

„ men Dati non adjecto „ : mihi ſuſpectus eſt annus 899.; nam *Iſingrinus Comes*, cujus ibi fit honorifica mentio, jam ab anno 898. rebellionem adverſus Arnulfum molitus fuerat. Quare pro anno 899. reponendum omnino, 898., cujus anni initio datum id diploma.

paludes, & multiplices refusiones, quas in prædicto loco Mosa fluvius facit. Rege ab obsidione recedente, præfati Comites Carolum (*Regem Galliæ*) adeunt, & eum cum exercitu in Regnum (*Lotharingiæ*) introducunt. Zventibolch, quamvis sero, intelligens se circumventum, cum paucis fuga dilabitur. Carolus recto itinere Aquis venit, deinde Niumagam perrexit. Interea Zventibolch ad Franconem Episcopum venit, & eum cum omnibus suis secum adsumens, Mosam transiit, & ad Flottingas venit: ubi omnes Proceres Regni, qui in illis partibus erant, ad eum confluxerunt. Ex desperatis itaque rebus vires se recepisse congaudens; resumpta fiducia contra æmulum ad pugnam proficiscitur. Carolus a Niumaga revertens, Prumiam venit, & inde adversus Zventibolch copias transfert. Sed appropinquantibus ex utraque parte exercitibus, nequaquam pugna committitur. Sed intercurrentibus Legatis, pax firmatur, sacramenta jurantur; Carolus transvadata Mosa in suum Regnum regreditur.

Regino. Anno 899. „ Dum hæc in Francia (a Zventi„ bolcho & Carolo ut supra) geruntur, inter Ludovicum „ (Provinciæ Regem, Bosonis filium) & Berengarium in Ita„ lia plurimæ congressiones fiunt, multa certaminum discri„ mina vicissim sibi succedunt, novissime Ludovicus Beren„ garium fugat, Romam ingreditur, ubi a Summo Pontifice „ (*Benedicto IV. non quidem anno* 899. *sed* 900. *post Kalendas* „ *Junii*) coronatus, Imperator appellatur „. Vide Pagium ad ann. 900. num. XIII. & seq.

Anno 899. Metensis. Zventibolch colloquium habuit cum optimatibus Arnulfi, & Caroli (*Simplicis Galliæ Regis*) & suis, apud Sanctum Goarem. Ex Regno Arnulphi interfuerunt Hatto Archiepiscopus (*Moguntiæ*) Chuonradus, & Gebehardus Comites. Ex parte Caroli, Aschiricus Episcopus, & Odacar Comes. Quid vero in eodem Conventu seorsum sine præsentia Regis pertractatum sit, postea eventus rei luce clarius manifestavit. Zventibolch denuo cum exercitu ad Dursos venit, munitionem totis viribus expugnare molitur. Sed quum minime conatus ejus proficeret, Episcopis jubet, ut Reginarium, & Odacrum, & socios eorum anathematizarent. Sed quum illi anathematis sententiam proferre recusarent, mi-

nis;

nis, exprobrationibus, & contumeliis utitur. Et ſic ſoluta obſidione unuſquiſque ad propria rediit. Circa confinia memorati anni Arnulfus Imperator migravit a ſeculo 3. Kal. Decembris, ſepultuſque eſt honorifice in Odingas, ubi & pater ejus tumulatus jacet. Marianus Scotus, pro Odingas, perperam habet *Modingas*. Eſt autem *Odinga*, ſeu *Otinga*, Baſilica a Carolomanno Rege conſtructa. Vide Aventinum in hiſtoria Cœnobii Otingenſis.

Lambertus Schafnaburgenſis. *Anno* 899. *Arnoldus* (ideſt Arnolfus) *Imperator obiit: cui Ludovicus filius ejus ſucceſſit*. Arnulſi mortem Sigebertus perperam ad annum 902. differt. Otto Friſingenſis lib. 6. cap. 13. „ Arnolfus XII. Regni ſui anno, Imperii vero, juxta quod dictum eſt, quinto, diem obiit: & in loco Odingas, ut Regino refert, juxta patrem ſepelitur. Monſtratur tamen ſepulcrum ejus in Monaſterio S. Emmerammi Ratiſponæ: poterat enim eſſe, ut ibi humatus, huc poſtmodum transferretur „. Freherianus mortem Arnulſi ad annum 900. refert inquiens: „ Imperator urbe Radaſpona diem ultimum clauſit, & honorifice in domo Emmerammi martyris Chriſti a ſuis ſepelitur. Ludovicus filius ejus, qui unicus tunc parvulus de legali uxore natus illi erat, in Regnum ſucceſſit. Cujus frater de Concubina Zventiboldus nomine, Gallicanum Regnum (*nempe Lotharingiæ*) ſecum retinens, res Eccleſiarum crudelitate ſua immoderate affectans, maximum crimen, eo quod Rotpodo Trevirenſi Archiepiſcopo contra Sacerdotalem honorem baculo ſuo in capite percutiens intulit, a ſuis tam Epiſcopis, quam Comitibus omnibus deſertus eſt. Ipſe vero recuperare nitens, cum paucis contra eos dimicans, vitam cum Regno finivit „. An. nempe 900. uti Metenſis narrat in hæc verba. „ Proceres & Optimates, qui ſub ditione Arnulſi fuerant, ad Foracheim in unum congregati, Ludovicum filium præfati Principis, quem ex legitimo matrimonio ſuſceperat, Regem ſuper ſe creant, & coronatum, regiiſque ornamentis indutum, in faſtigio Regni ſublimant. Dum hæc in Germania aguntur, inter Zventibolch & Priores Regni inexpiabilis oritur diſſenſio, propter aſſiduas deprædationes & rapinas, quæ in Regno fiebant: & quia cum mulieribus & igno-

„ bilio-

„ bilioribus Regni negotia disponens, honestiores & nobiliores quosque dejiciebat, & honoribus & dignitatibus exspoliabat. Pro hujuscemodi itaque causa, omnibus odiosus efficitur. Certatim igitur ad Ludovicum (*a*) transeunt, eumque in Regnum introducunt, & in Theodonis villa, manibus datis, ejus dominationi se subjiciunt. Ludovico trans Rhenum eunte, Zventibolch coadunatis quoscumque potuit, civitates Regni circuit, incendiis & rapinis cuncta devastat, arbitratus, defectores, qui propter ejus insolentiam & immanem malitiam ab eo defecerant, immaniora, & pejora faciens, a se revocari posse. Ludovicus in Regnum rursus accersitur, & a Comitibus Stephano, Gerardo, & Matfrido circa Mosam idem Zventibolch in prælio interficitur Idus Augusti. Eodem anno Gerardus Comes Odam uxorem ejusdem Zventibolch Regis sibi in matrimonium copulat „. Marianus Scotus Ludovici inaugurationem anno 900. die 4. Febr. peractam scribit: *Ludovicum* (inquit) *filium Arnoldi*, 2. *Non. Febr. anno ætatis suæ* 7., *quem ex legitimo matrimonio Arnoldus genuit, proceres & optimates Regem super se constituunt: & coronatum & regiis ornamentis indutum, ad Forcahaim congregati in unum, in fastigio Regni elevant*.

CAPUT V.

Moravi pacem cum Ludovico Rege Arnulfi filio firmant. Antistitum Noricorum querelæ de Archiepiscopo & Episcopis a Jo: IX. Papa in Pataviensi diœcesi institutis. Quid Pontifices Benedictus VII. Leo VII. & Agapitus II. de diœcesibus Pannoniæ Orientalis & Occidentalis constituerint. Archiepiscopatus & Episcopatus Moravorum a Jo: VIII. instituti. Hungarica irruptio in Italiam, Bajoariam, Pannoniam, Moraviam, & Carinthiam.

I. Bajoarii & Bohemi in Moraviam invadunt. Moravi pacem cum Ludovico Rege firmant. Hungarica clades post obitum Arnulfi Imperatoris.

AUDITA Arnulphi morte, Hungari in Pannoniam, Moraviam, & Carintiam invadunt; Bajoarii & Bohemi Moraviam vastant: mox victoriam insignem de Hungaris referunt. Freherianus Fuldensium Annalium continuator. „ Anno 900. „ Ba-

a Sermo est de Ludovico Simplice, Galliæ Rege, post Odonem.

„ Bajowarii per Boëmanniam, ipsis secum assumptis, Regnum „ Marahavorum cuncti per tres hebdomadas devastantes inru„ perunt. Tandem cum omni prosperitate domum reversi „ sunt „. Moymirus, ut supra dictum est, Isengrino Arbonis Comitis filio adjutore, quum, oppresso Zventibaldo Fratre, Moraviæ Regnum solus occupasset, Boji & Bohemi, ad quos Zventibaldus confugerat, occasionem veterum injuriarum vindicandarum nacti, eam in Moravos inruptionem fecerunt quidem; non tamen potuerunt aut Zventibaldum in Regnum restituere, aut Moymirum & Isengrinum de Moravia ejicere. Hinc Moymirus, quo jus Bojorum excuteret, ad vetus consilium, quod Zventibaldus Pater informaverat, de Ecclesia Metropolitana (post Sancti Methodii, primi Moravorum Archiepiscopi, obitum) in suis terris habenda se retulit, tantumque ad Joannem IX. Papam ineunte anno 900. profecit, ut is in Moraviam *Joannem* Archiepiscopum cum duobus Episcopis Benedicto & Daniele ablegaverit: uti mox dicam. Pergit Freherianus. „ Interim vero Avari, qui dicuntur Ungari, „ tota devastata Italia, ita ut occisis Episcopis quamplurimis, „ Italici contra eos depellere molientes, in uno prælio una die „ ceciderint xx. millia. Ipsi namque eadem via, qua intra„ verunt, Pannoniam, & maxima parte devastantes, regressi „ sunt. Missos illorum sub dolo ad Bajoarios pacem optando, „ regionem videlicet ad explorandum, transmiserunt. Quod, „ proh dolor! primum malum, & cunctis retro transactis die„ bus invisum damnum Bajowarici Regni contulit. Igitur ex „ improviso cum manu valida, maximo exercitu, ultra Anseum „ (*a*) fluvium, Regnum Bajowaricum hostiliter invaserunt, „ ita ut per quinquaginta milliaria in longum & in transversum „ igne & gladio cuncta cædendo & devastando jam una die, „ prostraverint. Quod comperientes ulteriores Bajowarii do„ lore compulsi, e contra festinare disponunt. Sed hoc Unga„ ri præcognoscentes, cum his quæ deprædaverunt, redie„ runt, unde venerunt, ad sua in Pannoniam. Interim vero „ quædam pars de exercitu illorum de aquilonari parte Danu-

„ bii

a *Anisus*, seu *Anasus*, fluvius, tam ortus, quam conditus intra fines Norici: quippe in Danubium intra limitem exit: nunc *Ens* appellatus. Cellar. Geogr. antiq. lib. 2. cap. 7. pag. 538.

„ bii fluminis partem illam devaſtando prorupere. Quod ut „ Luitpoldo Comiti compertum foret, moleſte hoc patiendum „ ferens, contra exiſſe cum quibuſdam primoribus Bajowariorum, uno tantum Euchario (*a*) Pataviensis Sedis Epiſcopo comitante, ultra Danubium eos inſequendum ſe tranſpoſuit. Confertoque illico cum illis prælio, nobiliter dimicatum eſt, ſed nobilius triumphatum. Nam in prima congreſſione belli tanta Dei gratia Chriſtianis occurrit, ut MCC. „ gentilium inter occiſos, & qui ſe in Danubio merſerunt, „ perempti inveniantur. Vix tantum unum de Chriſtianis occiſum in apparatu belli invenerunt. In (*b*) eodem poſt victoriam illis cælitus datam congreſſi, clamore magno in cælum inde Deo gratias clamantes ferebant, qui non in multitudine hominum, ſed miſericordiarum ſuarum pietate liberat ſperantes in ſe. Tandem læti poſt tantam victoriam, „ ad ſocios unde venerant, regreſſi ſunt, & citiſſime in idipſum „ tempus pro tuitione illorum Regni validiſsimam Urbem in „ litore Aneſi fluminis muro oppoſuerunt: quo peracto, unuſquiſque redierunt in ſua. Anno 901. generale Placitum Ratisbona civitate habitum eſt. Ibi inter alia miſſi Maravorum „ pacem optantes pervenerunt; quod mox ut petierunt, complacuit, & juramento firmatum eſt. Inde ob hoc ipſum Richarius Epiſcopus, & Udalricus Comes Marahaha (*in Moraviam*) miſſi ſunt, qui eodem tenore, ut in Bajoaria, firmatum fuit, ipſum Ducem (*Moymirum*) & omnes Primates „ ejus eandem pacem ſe ſervaturos juramento conſtrinxerunt. „ Interdum vero Ungari auſtralem plagam Regni illorum, Carantanum devaſtando, invaſerunt; Rex vero (*Ludovicus*) „ per Alemanniam, cauſas ibi diſponendo, Paſcha celebrandum Franciam petiit „. Hermannus quoque Contractus tradit, pacem anno 901. Moravos inter & Bajoarios factam fuiſſe. *Anno* (inquit) 901. *Eodem anno Moimarius, & Iſauricus cum Rege pacificantur*.

II. Hungaricæ cladis epocha, juxta diverſos Scriptores.

Hungaricam cladem quod ſpectat, non una eſt Scripto-

 rum

a Leg. *Richario*.

b Manca eſt hoc loco Freheriani editio. Supplementum ejus, paulo diverſum ab eo, quod Leibnizius & Struvius ediderunt, inſeruit Hanſizius Tom. 1. Germ. ſacr. pag. 180. circa finem.

rum ſententia, quonam illa anno contigerit. Conradus Abbas Urſpergenſis. „ Anno Domini 899. Arnolfus Imper. obiit: „ moxque eo anno, Ungari morte illius audita, collecto permagno exercitu, Maravianorum gentem, quam illorum auxilio Arnolfus Imper. ſibi ſubdiderat, invadunt, ſibique vendicant „. Hoc falſum: nam anno 901. (uti modo dicebam) Moymirus pace cum Bojis facta, Regnum Moraviæ tenebat, quamquam Ungari eodem anno auſtralem ejus Regni partem, Carantaniam devaſtando, invaſiſſent. Videtur Conradus invaſionem Bojorum in Moraviam anno 900. factam, cum Ungarorum incurſione confundere. Pergit idem Conradus. „ Bajoariorum quoque fines occupant, caſtella diruunt, Eccleſias igni conſumunt, populos jugulant; & ut magis magiſque timeantur, interfectorum ſeſe ſanguine potant „. Et ad annum 901. „ Cujus (Ludovici ſcilicet) anno primo, Ungari Bajoariam vaſtaverunt. Sed Ludovicus (*a*) gentis ſuæ depopulationem non ferens, magno exercitu coacto, juxta Lichum (*b*) fluvium cum eis pugnavit, & plus quam mille ex eis interfecit: cumque pugna uſque ad horam ſeptimam jam protraheretur, & Regis victoria æſtimaretur, Ungari callidi poſitis ex adverſo inſidiis, fugam ſimulant. Quos dum Regis milites, doli ignari, impetu validiſſimo inſequerentur, omni ex parte prodeunt inſidiæ, & quaſi victi ipſi, victores interimunt. Rex ipſe e victore ſe victum eſſe miratur, fitque illi non opinatus gravior caſus. Ungari vero ut rabiem perfidiæ ſuæ ſatiarent, Bajoariorum, Suevorum, Francorum Regna percurrunt, cunctaque vaſtando incendunt.

Liutprandus lib. 2. cap. 2. narrat Hungarorum de Ludovico Germaniæ Rege, Arnulfi filio, victoriam: & cap. 4. & duobus ſequentibus, quæ geſta fuerint in Italia, quando eam Hungari invaſere. Emus Baronius hoc bellum Italicum in annum 902. differt, ut ibidem num. XVI. videre eſt. Regino vero illud in annum 901. rejicit. Verum Hermannus Contractus juxta editionem Piſtorianam, cladem Hungaricam anno

a Liutpoldi Comitis, & Richarii Epiſcopi nomina ſilentio premit Conradus.
b *Lichus*, al. *Lech*, fl. Vindeliciæ, Auguſtam pertranſiens, & in Danubium influens, Cellar. Geogr. ant. lib. 2. cap. 7. pag. 517.

no 900. recte affigit; & in editione Canisiana tam bellum Italicum, quam Bajoaricum eodem anno accurate copulat.

III. Antistitum Noricorum querelæ, quod Jo: IX. Papa unum Archiepiscopum, & duos Episcopos in diœcesi Pataviensi ordinasset, & quod Wichingus Nitriensis Episcopus ad Pataviensem Ecclesiam esset evectus.

Sed utramque cladem hoc anno (900.) Christianis illatam (verba hæc sunt Pagii ad eund. ann. num. 19.) extra omne dubium ponit Epistola Theotmari Salisburgensis Archiepiscopi & aliorum Episcoporum Bajoariæ ad Joannem IX. Papam data, quæ a quibusdam Joanni VIII. perperam inscribitur. Legitur Tomo IX. Concil. Labb. pag. 498. ex eaque, quo in statu res hoc anno (900.) in Italia & Bajoaria fuerint, clare perspicitur. Continuator (*a*) Freherianus laudatus ad annum 898. ait: „ Engilmarus Pataviensis Episcopus obiit, in cujus locum Wi„ hingus quidam Alamannus contra instituta Patrum, prius „ Marahunensis ab Apostolico (*idest Joanne VIII. anno* 880. „ *Nitrensis Episcopus creatus, ut eo anno diximus*) destinatus „ Episcopus, Rege concedente (*idest, Arnulpho Imperatore* „ *ac Rege Germaniæ*) successit. Sed non multo post a Deotma„ ro Archiepiscopo (*nempe Salisburgensi*) cæterisque Suffra„ ganeis suis, contra voluntatem Regis, Canonicali judicio „ abjectus, ac Richardus ad eandem Sedem Episcopus in „ idipsum tempus ordinatus est „. Verum loco *Richardi*, & numero præcedenti, loco *Eucherii*, substituendus *Richarius*, ut appellatur in literis Theotmari, de quibus agimus, & in aliis, quarum mentionem facit Aventinus in Annal. Bojorum libr. 4.

„ Conquerebantur itaque Bajoarii, quod Joannes IX. „ *Wibingum*, seu *Wichinum* Episcopum Moravorum Nitriæ „ residentem, in Episcopatum Pataviensem transtulisset, & „ ex uno Episcopatu Pataviensi quinque fecisset, & hac occa„ sione de statu Bajoariæ & Italiæ verba faciunt. *Venerunt* „ (inquiunt) *ut ipsi promulgaverunt, de latere vestro tres* „ *Episcopi, videlicet Joannes Archiepiscopus, Benedictus &* „ *Daniel Episcopi, in terram Sclavorum, qui Maraci* (*idest,* „ *Moravi*) *dicuntur, quæ Regibus nostris & populo nostro,* „ *nobis quoque cum habitatoribus suis subacta fuerat, tam in* „ *cultu Christianæ religionis, quam in tributo substantiæ sæ*„ *cularis, quia exinde primum imbuti*. Paulo post. *Iatrantes*

a Ex contextu colligitur, ad annum potius 899. referenda esse, quæ a Freheriano ibi narrantur.

„ *prædicti Episcopi in nomine vestro, ut ipsi dixerunt, or-*
„ *dinaverunt in uno eodemque Episcopatu, unum Archiepisco-*
„ *pum (si tamen in alterius Episcopatu Archiepiscopus esse*
„ *potest) & tres Suffraganeos ejus Episcopos, absque scientia*
„ *Archiepiscopi, & consensu Episcopi, in cujus fuerunt diœce-*
„ *si*. Porro hanc irruptionem hoc anno contigisse accurate no-
„ tavit Hermannus Contractus in fusiori Chronico. Paucis in-
„ terpositis. *Antecessor vester* (nempe Joannes VIII.) *Zventi-*
„ *baldo Duce impetrante* (qui in literis ejusdem Joannis VIII.
„ a nobis suo loco memoratis *Sfentopulcrus* dicitur, quod in-
„ victe confirmat, Zventibaldum & Sfentopulcrum unius ejus-
„ demque Principis nomen fuisse) *Wichingum consecravit*
„ *Episcopum, & nequaquam in illum Pataviensem Episcopa-*
„ *tum eum transmisit, sed in quandam neophytam gentem,*
„ *quam ipse Dux domuit bello, & ex Paganis Christianos esse*
„ *patravit*. Post aliqua alia subjungunt. *Quod nos, præfati*
„ *Sclavi* (nempe Moravi) *criminabantur, cum Ungaris*
„ *fidem Catholicam violasse, & per canem seu lupum, aliasque*
„ *nefandissimas & ethnicas res, sacramenta & pacem egisse,*
„ *atque ut in Italiam transirent, pecuniam dedisse: si vobis co-*
„ *ram posito, ratio inter nos agitaretur ante Deum, qui cuncta*
„ *novit antequam fiant, & coram vobis, qui vicem ejus Aposto-*
„ *licam tenetis; eorum falsitas manifestaretur, & innocentia*
„ *nostra probaretur. Quia enim Christianis nostris longe a no-*
„ *bis positis semper imminebant, & persecutione nimia affli-*
„ *gebant, donavimus illis nullius pretiosæ pecuniam substan-*
„ *tiæ, sed tantum nostra linea vestimenta, quatenus aliqua-*
„ *tenus eorum feritatem molliremus, & ab eorum persecutione*
„ *quiesceremus*. Denique post aliqua alia adversus Moravos di-
„ cta, scribunt. *Quando vero Ungaros Italiam intrasse compe-*
„ *rimus, pacificare cum eisdem Sclavis, teste Deo, multum de-*
„ *sideravimus, promittentes eis propter Deum omnipotentem, ad*
„ *perfectum indulgere omnia mala contra nos nostrosque acta,*
„ *& omnia reddere, quæ de suis nostros constaret habere, qua-*
„ *tenus ex illis securos nos redderent, quandiu Longobardiam*
„ *nobis intrare, & res S. Petri defendere, populumque Chri-*
„ *stianum divino adjutorio redimere liceret*. Dein concludunt,
„ rogantque Pontificem, ut ex uno Episcopatu quinque non

„ fiant

„ fiant, neve Moravis fidem aliquam adhibeat. Ex quibus li-
„ quet, Hungarorum in Italiam & Bajoariam irruptionem hu-
„ jus anni (900.) initio factam, & Joannem IX. Papam men-
„ sibus saltem Maji & Junii adhuc in vivis fuisse. Hæc Pagius „.
Moravi accusabant Germanos, primo, quod Arnulphus contra ipsos anno 892. & 893. opera Hungarorum usus fuisset: Secundo, quod Ludovicus Arnulphi filius, primo Regni sui anno, ideſt 900., ab Hungaris victus, annuum illis tributum promisisset, uti mox ex H. Mutio patebit. Hatto Moguntinus Archiepiscopus in epist. ad Jo: IX. PP. data anno 900. de Moravis e contrario conqueritur, primo quod Francorum potestati rebelles, jactarent se Metropolitanum habere, adeoque Bavaris Episcopis seu Salisburgensi Archiepiscopo, non esse subjectos. Secundo dicebant de Bavaris, quod cum paganis, ideſt Hungaris, fœdus & pacem iniissent, & quod ipsi Pagani, consilio eorum, agerent tam multa nefaria & illicita.

Pergit Pagius ad ann. 900. num. xx. „ In eodem To. IX.
„ Concil. pag. 496. refertur epistola *Hattonis* Moguntini Ar-
„ chiepiscopi, ejusque Suffraganeorum ad Joannem IX. Pa-
„ pam, qua ei mortem Arnulphi, quæ exeunte anno superiori
„ (899.) contigit, & elevationem in Regium solium *Ludovici*
„ ejus filii communi omnium consensu in Comitiis Regni, quæ
„ initio hujus anni (900.) habita sunt, peractam significant;
„ dolentque, Maravenses sese jactare seorsum Metropolitanum
„ ab illo obtinuisse. Sed in illa epistola de invasione Hungaro-
„ rum mentionem non facit *Hatto*, ideoque ex ea tantum pro-
„ bari potest, Joannem IX. prioribus hujus anni mensibus ad-
„ huc superstitem fuisse. Verum eum saltem ad initium men-
„ sis Augusti vitam prorogasse, certo ostendit ejus ad Heri-
„ veum Remorum Archiepiscopum epistola ibid. pag. 483. re-
„ citata, in qua Joannes IX. respondet ad ejus consulta de
„ Northmannis nuper ad Fidem conversis, quorum alii bapti-
„ zati fuerant & rebaptizati, & post baptismum gentiliter vi-
„ xerant, qualiter illis consulendum sit ... Quare quum He-
„ riveus die sexta Mensis Julii præsentis anni (900.) Re-
„ mensis Archipræsul consecratus fuerit, Joannes IX. ante
„ initium Mensis Augusti ad ejus epistolam respondere vix
„ potuit.

Idem

IV.

Post Hungaricam incursionem, Archiepiscopus & Episcopi a Jo: IX. in Moravia instituti; superstites fuere.

Idem Pagius de Bajoaria anno 900. ab Hungaris penitus devastata, sic scribit num. 25. „ Quoad Archiepiscopatum & „ tres Episcopatus in Parochia, seu ut nunc loquimur, diœce„ si Pataviensi a Joanne IX. institutos, ii neque ab eodem „ Joanne, neque a Benedicto IV. (*ejus successore*) suppressi „ fuere, sed invasione Hungarorum hoc anno (900) facta, „ non solum (*a*) Episcopatus illi, sed fere in partibus Bajoa„ riæ remotioribus omnes Ecclesiæ extinctæ, ut testatur Aven„ tinus lib. 4. pag. 286. qui legerat literas Benedicti VII. Papæ, „ quæ ad nos non pervenere. De Hungarorum enim Rege lo„ quens, ait ..... Superato Istro de improviso superfudit, „ Bojosque ulteriores ob fœdus factum, nihil mali suspicantes, „ proinde imparatos, aggreditur, fundit, trucidat, ducen„ ta (*b*) quinquaginta amplius millia passuum longe lateque „ uno die Bajoariam infra (*c*) Anassum depopulatur: omnia „ ædificia incendit, vulgus inermeque cædit, nobilitatem vi„ ros ac feminas in servitutem redigit, captivos abducit, Mo„ nachos, Sacerdotes cum Templis comburit: adeo ut in Bo„ joaria Orientali & Pannonia, maxima Bojorum provincia „ (ubi hactenus (*d*) quatuor fuerant Pontifices, quatuorque „ Ecclesiasticæ jurisdictiones, quas tunc Parochias, nunc dioe„ ceses vocant, quæ Archimystæ Bojorum Laureacensi, Epi„ scopo Bathavensi paruerant) ne una quidem ædes sacrata „ relicta fuerit, eaque Regni Bojoariæ pars, quæ ad eurum „ vergens, inde Austria dicta, ita deserta, ac in solitudinem „ redacta sit, ut nullum usque ad Ottonem Magnum, culto„ rem Christianum habuerit. Verbis utor Benedicti VII. Pont. „ Max. quæ ad Henricum secundum Regulum Bojorum scri„ psit ... Paulo post subdit Aventinus „. Servantur in Biblio„ thecis Bojorum publicis, Hattonis Archiepiscopi Moguntini, „ Theodomari Archimystæ Salisburgensis, Richarii Bathaven„ sis,

a Hoc falsum: nam Episcopatus Moraviæ longo tempore post ann. 900. durarunt: uti mox patebit. Itaque de solis Bajoariæ remotioribus locis verba Bened. VII. sunt intelligenda.

b Continuator Freherianus supra ad ann. 900. *Per 50. milliaria*.

c Freherian. *Anseum*.

d In epist. Antistitum Norici seu Bavariæ ad Jo: IX. Papam data anno 900. enumeratur *unus Archiepiscopatus Juvavensis*, & Episcopi V. videlicet *Frisingen. Eystaten. Sebonen. Ratisbonen.* & *Patavien.* adeoque pro IV. legendum VI. *Pontifices*.

„ ſis, Vandonis (*a*) Fruxinenſis, Erekenualdi Aichſtatenſis, „ Zachariæ Sabonenſis (quæ jam eſt Brixinenſis) Epiſcopi, „ epiſtolæ datæ ad Joannem IX. Pont. Max. in quibus, quæ ſcri- „ pſi, quæ ipſi præſentes ſenſerunt, quorum maxima pars fue- „ runt, pluſquam tragico more complorant „. Ita Aventinus. „ Epiſtola illa ab Hattone ad Jo: IX. ſcripta numquam lucem „ vidit: ea enim, de qua ſupra, data ab eo prioribus hujus an- „ ni menſibus, nullaque in ea de Hungarorum invaſione men- „ tio. Epiſtola vero Theotmari & Suffraganeorum extat To. IX. „ Concil. & de ea modo egimus.

V. Hungaricæ cladis epocha diverſimode a diverſis traditur.

Hactenus Pagius, in unum eumdemque annum 900. cladem Italicam & Bajoaricam conferens. Verum diſtinguendæ (*b*) ſunt multiplices Hungarorum irruptiones. Quarum *prima* eſt in loca Pannoniæ vicina, quando ſcilicet anno 889. a finitimis ſibi populis qui Pecinaci vocantur, a propriis ſedibus expulſi, primo quidem Pannoniorum & Avarum ſolitudines perrerrantes (ut ſcribit Annaliſta Metenſis) venatu ac piſcatione victum quotidianum quæritabant: Deinde Carantanorum, Marahenſium ac Bulgarum fines, crebris impulſionum infeſtationibus irrupere. *Secunda* Hungarorum irruptio, quando Arnulphus Germaniæ Rex, ut Zventibaldum Moraviæ Ducem ſubjugaret, anno 892. aſſumptis ſecum Francis, Bajoariis, Alamannis menſe Julio Moraviam veniens, ibi per quatuor hebdomadas (teſte Freheriano Continuatore) cum tanta multitudine, Ungaris (*c*) etiam ibidem ad ſe cum expeditione venientibus (miſſis etiam ad renovandam priſtinam cum Simeone Uladimiri filio Bulgarorum Rege pacem legatis) omnem illam regionem incendio devaſtavit. *Tertia* Hungarorum irruptio in Italiam, & Bajoariam anno 900. paulo poſt obitum Arnulphi Imperatoris: quæ tamen irruptio a nonnullis partim ad

a Leg. *Friſingenſis*. *Erckenpaldi Eyſtaten*. & adde: *Tuttonis Ratiſbonen*. Mihi certum eſt, Aventinum, ob oculos habuiſſe binas literas, unam ſcil. *Hattonis Moguntini* ad Jo:IX. & alteram Theotmari Salisburgenſis ac Suffraganeorum ad eund. Jo:IX. quæ exſtant Tom. IX. Concil. quidquid opinetur Pagius de inedita Hattonis epiſtola.

b Ab Andrea Dandulo ad an. 886. perperam confertur his verbis: „ Eodem tem- „ pore gens Ungarorum a Scythia egreſſa in Pannoniam primitus venit, & ejectis inde „ Avaribus, uſque hodie ibi manent „. Quum Pannoniam Hungari occuparunt, non Avares aut Hunnos ejecerunt, ſed illos ditioni ſuæ ſubmiſere.

c Hæc etiam irruptio a Pagio ex aliis Auctoribus ad ann. 893. narratur, nimirum non ad primum, ſed ad ſecundum annum initi ab Arnulpho adverſus Zventibaldum belli.

ad ann. 899., partim ad ann. 900. confertur. Ab aliis etiam anno 901. aut 902. aut 903. collocatur. Nam Epidannus Monachus S. Galli: „ Anno 899. Agareni (*a*) Italiam intra„ verunt, & Langobardos bello vicerunt. Anno 900. Norici „ cum Agarenis pugnaverunt, & partem ex eis occiderunt „. Chronicon breve Monasterii S. Galli apud Duchesn. Tom. 3. pag. 470. „ Anno 899. Ungri Italiam invaserunt. Anno 900. „ Norici cum Hungris pugnaverunt, & partem ex eis occide„ runt „. Hermannus Contractus ex edit. Christiani Urstisii, Francofurti 1585. „ Anno 899. Arnolphus Imper. moritur. „ Gentes Pannoniæ, quas Hungaros dicimus, Italiam depopu„ lantur. Anno 900. Hungari Bajoariam ingrediuntur, & plus „ mille ex eis occiduntur. Anno 901. Hungari Carantaniam „ invadunt, & in sabbato commissa pugna occiduntur „. Marianus Scotus. „ An. 899. Hungari Italiam multum vastant. „ Hoc etiam anno Arnoldus (*Arnolfus scil.*) Imp. obiit tertio „ Kal. Decembris „. Chronicum Nonantulanum apud Ughell. Ital. Sacr. Tom. 2. de Episc. Mutin. „ Anno 899. venere Un„ gari in Italiam de mense Augusti Ind. III. octavo Kal. Octo„ bris: junxerunt se Christianis cum eis in bello ad fluvium „ Brentam, ubi multa millia Christianorum interfecta sunt ab „ eis, & alios focavere, & venerunt usque ad Nonantulam, „ & occidere Monachos, & incenderunt Monasterium, & Co„ dices multos concremavere, atque omnem depopulati sunt „ locum. Prædictus Ven. Leopardus Abbas cum cunctis aliis „ Monachis fugere, & aliquandiu latuere „. Sigebertus, qui Arnulphi obitum ad ann. 902. perperam collocat, de Hungaris ad ann. 903. sic scribit: „ Hungarorum gens barbara, quæ „ quibusdam clusis remota, nec ad meridianam plagam, nec „ ad Occidentalem exeundi antea habuerat facultatem, per „ Arnulphum ruptis clusis emissa, quæ Arnulpho veniente „ (*lege vivente*) aliquantulum temperaverat rabiei suæ, mo„ do eo mortuo per totam Galliam, Germaniam, Italiamque, „ ut fera tempestas, diffunditur. An. 904. Ludovicus Rex con„ serto cum Hungaris prælio miserabiliter vincitur. Anno 905. „ Hungari superioris Chr. anni victoria elati, Regnum Ludovici „ sub tributo redigunt „: Quæ tamen omnia ad an. 900. & 902. per-

a Sic *Vannos Iguros* hoc est *Vngaros*, vocat Epidannus. Ab aliis dicuntur *Turci*.

pertinent. Otto Frisingensis: „ Anno ab Incarn. Domini 901.
„ Ludovicus Arnolfi filius in loco qui Forchaim dicitur, Rex
„ creatur. *Et mox*. His diebus Ungari Longobardiam perva-
„ gantes, incolas terræ occurrentes sibi, sagittis perimunt,
„ crudeliterque depopulata Provincia, ad propria rever-
„ tuntur.

Annalista Metensis. „ Anno Dom. Incarn. 901. Gens
„ Hungariorum, Langobardorum fines ingressa, cædibus,
„ incendiis, ac rapinis crudeliter cuncta devastat, cujus vio-
„ lentiæ ac belluino furori quum terræ incolæ in unum agmen
„ conglobati resistere conarentur, innumerabilis multitudo
„ ictibus sagittarum periit. Quamplurimi Episcopi, & Comi-
„ tes trucidantur. Liutvvardus Episcopus Vercellensis Eccle-
„ siæ, Caroli quondam Imperatoris familiarissimus, & Consi-
„ liarius a secreto, assumptis secum opibus atque incompara-
„ bilibus thesauris, quibus ultra quam æstimari potest abun-
„ dabat, quum effugere eorum cruentam crudelitatem omni-
„ bus votis elaboraret, super eos inscius incidit, ac mox in-
„ terficitur: opes quæ secum ferebantur, diripiuntur.

VI. Pagii, & Mutii verba de clade Hungarica.

Pagius ad ann. 902. num. 12. duplicem distinguit Hunga-
rorum in Italiam excursionem: Prima, inquit, anno 900. con-
tigit, uti supra descripta est. Altera anno 902. de qua sic scri-
bit. „ Regino quidem ad annum 901. Hungarorum in Lon-
„ gobardiam ingressum, & Italiæ devastationem narrat. Sed
„ licet ipse hoc tempore vixerit, eum tamen hac in re & in non
„ paucis aliis errasse, certum esse debet; indeque, quod non
„ semel alibi insinuavimus, intelligimus, Scriptoribus Syn-
„ chronis in omnibus fidem adhibendam non esse. Baronius
„ Hungaros hoc anno (902.) tam Bajoariam, quam Italiam
„ depopulatos esse affirmat. Verum utramque cladem perti-
„ nere ad priores menses anni nongentesimi, rationibus ita
„ evidentibus eo anno demonstravi, ut huic controversiæ fi-
„ nem me imposuisse existimem. Luitprandus lib. 2. cap. XI.
„ narrat aliam Hungarorum in Italiam irruptionem, quæ eo
„ anno, quo Ludovicus Imp. lumine privatus fuit, contigerit;
„ ideoque hoc Christi anno (nempe 902.) Sigonius vero
„ lib. 6. de Reg. Ital. qui priorem cladem Italicam in annum
„ 901. confert, posteriorem hoc anno (902.) recitat: quod

„ in causa fuit, cur Baronius utramque in hunc annum distu-
„ lerit „. Andreas Dandulus quemadmodum primum Hungarorum in Pannoniam adventum ex anno 889. ad annum 886. retrahit; ita eorumdem in Italiam irruptionem ad annum 906. differt. „ Hoc tempore (inquit) videlicet anno 906. Hunga-
„ rorum pagana & crudelissima gens in Italiam veniens, incen-
„ diis & rapinis cuncta devastans, maximam multitudinem
„ hominum interficiens, nonnullos etiam captivos reservavit.
„ Contra quos Berengarius Rex direxit exercitum xv. millium
„ hominum, & pauci ex eis reversi sunt. Hungari vero per-
„ transeuntes Tarvisium, Patavium, Brixiam, ceterosque fi-
„ nes, Papiam, & Mediolanum venerunt, & usque ad Mon-
„ tem Jovis, depopulantes cuncta. Hungari interea Venetias
„ introgressi cum equis atque pelliceis navibus, primam Civi-
„ tatem novam, fugiente populo, igne concremaverunt;
„ deinde Equilium, Finem, Clugiam, Caput Aggeris incen-
„ derunt, litoraque maris depopulaverunt; verum etiam
„ tentantes Rivoaltum, & Methamaucum ingredi per loca,
„ quæ Albiola vocantur, in die Passionis SS. Apostolorum Pe-
„ tri, & Pauli; Petrus Dux cum navali exercitu, Dei prote-
„ ctus auxilio, prædictos Hungaros in fugam vertit. Fuit
„ namque hæc persecutio in Italia uno anno continuo. Rex
„ igitur Berengarius datis obsidibus ac donis, prædictos Hun-
„ garos retrocedere fecit cum omni præda quam fecerant „. Verum quum hæc a Dandulo narrentur, statim postquam Ludovicum Veronæ captum Berengarius excæcavit, videtur mendum cubare in anno 906. quo dicuntur Hungari *hoc tempore*, idest, quando ea excæcatio contigit, in Italiam excurrisse, & pro anno DCCCCVI. legendum DCCCCII. Id quod miror a Muratorio non fuisse observatum: nam is ad ann. quidem DCCCCII. narrat Ludovicum a Berengario oculis privatum: anno vero DCCCCVI. Dandulum sequutus, refert Hungarorum in Italiam & in Veneticam ditionem excursiones: mox statim addit:
„ *Solamente sappiamo per relazione di Liutprando lib. 2. cap. XI.*
„ *che dopo avere il Re Berengario riacquistato il Regno d'Italia*
„ *nell'anno precedente, e rimandato l'Imperador Lodovico in*
„ *Provenza con una tal memoria, che più non gli venne voglia*
„ *di ritornare in Italia*: Hungarorum interea rabies, quia
„ per

„ per Saxones, Francos, Svevos, Bajoarios nequibant, totam „ per Italiam nullis resistentibus dilatatur. Verum quia Be- „ rengarius firmiter suos milites habere fideles non poterat, „ amicos sibi Hungaros non mediocriter effecerat: datis vide- „ licet (ut Dandulus scribit) obsidibus ac donis „. Cur enim de Hungaris scribit Luitprandus, quia per Saxones, Francos, Svevos, Bojoarios nequibant, nisi quia a Ludovico Germaniæ Rege iidem Hungari donis datis amici facti fuerant? H. Mutius lib. 12. Germ. Chron. pag. 90. „ Primo ejus (Ludovici) Imperii „ anno Hungari Germaniam propter patrem mortuum: „ (nam vivente Arnulpho nihil aliquot annis tentarant con- „ tra Germanos) invadentes, vastantque usque in Bavariam. „ Quidam volunt, qnod ingentibus copiis totum Noricum „ agrum vastarint; & in Svevia aliquoties incolarum virtute „ præliis sanguinolentissimis victi & repulsi, tamen ad extre- „ mum superasse Svevos, eorumque regionem crudeliter In- „ cendio & ferro depopulatos usque ad ipsum Danubii fontem „ pervenisse, qui est caput Silvæ Hercyniæ. Quod tamen ve- „ rum non esse arbitror: neque enim in eo loco istis tempori- „ bus erant Germanorum res, & Ungarorum virtus tanta, „ ut eo usque credendum sit Ungaros pervenisse. Ludovicus „ Imperator (*a*) juvenis, magnis undique copiis coactis ob- „ viam properat; neque enim initio imperii sui voluit ferre „ suos & præter alias nationes sui imperii caros devastari. Ubi „ venit ad Lycum fluvium, cupidius, ut sunt juvenilis animi „ concitatiores, cum hoste dimicandum quamprimum quærit. „ Ungari sæpius acie instructa animum ejus ad pugnandum cu- „ pidum intelligentes, in quemdam depressiorem locum arbu- „ stisque sylvestrem insidias ponunt: cum reliqua exercitus „ parte expedita committunt prælium cum Imperatore: pu-

 „ gnant

a Rex Germaniæ fuit, non Imperator: Coronam enim Imperialem a Rom. Pont. non accepit. Germanici Scriptores nomine Cæsaris ac Imperatoris donant quotquot Reges Germaniæ fuere a Ludovico Ludovici Pii Imperatoris filio, usque ad Ottonem I. qui ex Germaniæ Rege a Joanne XII. Papa anno 962. coronatus est Imperator. Verum jactanter hoc ab iis scriptum, quum alii interim Imperatores fuerint, præter duos, a Germaniæ Regibus diversi: Lotharii scil. Ludovicus II. Carolus Calvus, Carolus Crassus, Wido, Lambertus, Arnulphus, Ludovicus III. Berengarius: Post hujus mortem quæ anno 924. contigit (inquit Pagius) Imperium Occidentis vacavit usque ad ann. 962. quo Otto I. a Jo: XII. Papa coronatus est Imp. Augustus. Vide eund. Pagium ad ann. 912. num. 14. ubi Goldastum refellit qui Ludovicum hunc vocat *quartum hujus nominis Imperatorem*.

„ gnant fortiter Cæſariani: hoſtis paulatim cedit, ſe quantum „ poteſt fieri defendens recedendo: noſtri nihil ſuſpicantes „ periculi ſequuntur cedentem, & in inſidias ducentem ho„ ſtem. Ubi ad locum inſidiarum ventum eſt, prorumpunt „ ab omni parte inſidiæ. Germani etſi non potuerunt non com„ moveri re inopinata, tamen pugnarunt ita, ut diu anceps „ fuerit prælii eventus; ſed qui in inſidiis fuerunt, nimium ſuo „ impetu perruperant aciem Cæſaris; quare tandem fugere „ coacti ſunt. Poſt hanc fugam, ita ſunt hoſtium animi ſublati „ ut totam Germaniam in ſua manu eſſe putarint. Imperator „ ut pacem conſequi poſſet, dedit privatim occulte hoſtium „ Ducibus magnam pecuniam, publice magnam etiam dedit, „ majorem ſe daturum promiſit; annuum quoque tributum hoſti„ bus pollicitus eſt: ægreque inducti ſunt, ut redierint domum. „ Ludovicus duxit uxorem (*a*) Lutgardam filiam Othonis Du„ cis Saxonum. Dum regnavit hic Ludovicus, octo (*b*) Ponti„ fices mortui ſunt, regnavit vero ſolum 12. annos. Non multo „ poſt prælium jam dictum, Ungari contra pacta non contenti „ tributo annuo quod bona fide numerabatur quotannis a Lu„ dovico, repetunt, majoribus viribus quam ante aggrediuntur „ Germaniam: cum quibus in Bavaria Germani bis congreſſi, bis „ ſuperatos in Ungariam repulerunt. In poſtrema eorum fuga „ quidam volebant illos perſequi uſque in Ungariam, & illic cum „ illis ducere bellum; ſed conſilium non placuit omnibus: pleri„ que enim maluerunt domi quieſcere, quam hoſtem tam atro„ cis animi ſequi. Sed id evenit quod ii prædixerant qui eos per„ ſequendos cenſebant. Redibant enim tertio, & ſuperatis „ mul-

a In Append. ad Annales Metenſes ex lib. Annal. Witichindi Monachi. „ Ludo„ vicus Rex filius Arnulphi Imperatoris, duxit uxorem nomine Liudgardam, ſoro„ tem Brunonis ac magni Ducis Oddonis, quæ non multo poſt hæc vixit tempore. „ Quorum pater erat Liudolfus qui Romam profectus, tranſtulit in Saxoniam reli„ quias B. Innocentii Papæ. Qui moriens reliquit filio ſuo Oddoni Ducatum totius „ Saxoniæ. Cetera „. Conradus tamen Urſpergenſis poſt ann. 912. *Ludovicus* (inquit) quum *accepiſſet uxorem*, nomine Mathildam, ſororem Brunonis ac Magni Ducis Ottonis, non multis poſt hæc vixerat annis.

b Ludovicus iſte regnavit a die 2. Non Febr. an. 900. uſque ad menſem circiter Jul. anni 911. quo deceſſit. Sed hoc temporis ſpatio, quod inter ann. 900. & 912. effluxit, ſex tantum Pontifices fuere, nimirum, *Joannes IX.* ab anno 898. ad 900. *Benedictus IV.* a 900. ad 903. *Leo V.* anno 903. per duos menſes. *Chriſtophorus* a 903. ad 904. *Sergius III.* a 904. ad 911. extremo menſe ſextili. *Anaſtaſius III.* ab anno 911. ad 913.

„ multis Germaniæ partibus, omnia impleverunt ſanguine „ . Pergit Mutius enarrans, Ungarorum irruptionem in Thuringiam, Saxoniam, Sveviam, Bavariam, Lotharingiam, Gallias: deinde in Italiam, ubi commiſſo cum Berengario prælio, victoria potiti, Tarviſium diripuere, civitatem Venetorum novam incenderunt, Equilium Clodiamque diripuerunt: & ſic furibundi pergentes ubique graſſati ſunt: tandem dato magno pondere auri & argenti a Berengario, Italia excedentes, reverſi ſunt unde venerant. Id quod a Mutio narratur factum, antequam Berengarius captum Veronæ Ludovicum III. excæcaſſet, hoc eſt, ante annum Chr. 902. quemadmodum Pagius & Muratorius oſtendunt; etſi Regino, quem Baronius ſequitur, Ludovici (*a*) expulſionem ex Italia ad ann. 904. refert, & Otto Friſingenſis ad ann. ab *Incarn. Dom.* 905. ſic ſcribit: „ Ludovicus Boſonis filius, Imperium adeptus, Berengarium expulit. Dumque toto Italico Regno pro arbitrii ſui motu potiretur, dimiſſo milite, cum paucis ſe Veronam contulit, ubi a civibus traditus, revocato Berengario, qui in Bajoaria exulabat, captus eſt, & luminibus orbatus. Berengarius exhinc Regnum Italiæ ſimul cum Romano Imperio tenuit. Et poſt pauca. „ Non multo poſt Ungari commiſſo cum Bajoariis bello, Ducem eorum Leopoldum, Arnolfi Ducis patrem, occidunt, ac inde per totum Regnum diffuſi, Alemanniam, Franciam, Saxoniam, Thuringiam percurrunt.

VII. Multiplex Hungarorum incurſio.

Verùm hæc Ungarorum irruptio eſt diverſa ab ea, quæ ante captum Ludovicum contigit. Multæ enim, ut ſummatim dicam, fuerunt Hungarorum excurſiones. *Prima*, & *Secunda*, anno 900. & 902. uti ſupra dixi: Et quidem de hac ſecunda, ſic Hermannus Contractus: *Anno 902. Hungari a Mariis occiduntur*: nimirum a *Bajoariis*. Chronicon S. Galli „ Anno 902. „ Ungares a Bajoariis ad prandium vocati, plures occiduntur. Hepidannus in Chronico. „ Anno 902. Agareni (ideſt, Ungari.) a Bajoariis ad prandium vocati, ubi Rex eorum Chuſſol occiſus eſt, & alii quamplurimi cum eo „ . Lam- „ ber-

a Immanis eſt Sigeberti Anachroniſmus, qui ad ann. 909. confert Hungarorum in Italiam ſub Berengario irruptionem, & ad annum 911. Ludovici ex Italia expulſionem.

„ bertus Schafnaburgensis: *Anno 902. Sclavi vastaverunt Sa-*
„ *xoniam*. Conradus Abbas Urspergensis: *Anno 902. Ungari Carentaniam invadunt, & commissa in Sabbato Paschæ pugna occiduntur*. Videntur itaque Ungari anno 902. primo quidem in Bajoariam & Carentaniam irrupisse; sed tam a Bajoariis, quam a Carentanis victi fugatique fuisse: deinde in Italiam invadentes, ea peregisse, quæ supra sunt ad annum 902. descripta: postquam scilicet Ludovicus Bosonis a Berengario luminibus est privatus.

Aliæ Hungarorum irruptiones ab anno 906. usque ad 910. sub Ludovico Germaniæ Rege. Conradus Urspergensis: *Anno Dom. 906. Ungari a Moravis occiduntur. Berenger, Reginolt, & Gerhart germani fratres interficiuntur*. Id tamen factum ab Hermanno Contracto confertur ad ann. 902. his verbis: *Beringerus, Reginoltus, & Gerardus germani fratres occiduntur*. Fortasse tam Conradus quam Hermannus, confundunt tres istos fratres cum *Adalberto*, *Adalhardo & Heinrico*, de quibus Lambertus Schafnaburg. ad ann. 903. „ Adelbracht,
„ Eberhart, & Heinricus occisi sunt. „ Chron. S. Galli 903.
„ Reginah .... perint, & Keth ... germani tres occiduntur.
& Metensis ad ann. 902. „ Adalbertus cum fratribus Adalhar-
„ do, & Heinrico, collecta valida manu, adversus Everhar-
„ dum, & Rodulphum fratres, de quibus paulo superius men-
„ tionem fecimus, ex castro, quod Babenberch dicitur, pro-
„ siliens, ad pugnam processit. Cujus impetum viriliter exci-
„ pientes, ferro aciem irrumpunt, obvios quosque terræ pro-
„ sternunt, nec ante desistunt, quam adversariorum agmen
„ fugam inire compellant. In quo certamine Heinricus inter-
„ fectus, & Adalhardus captus, & postmodum jussu Gebehar-
„ di decollatus est. Everhardus etiam multis vulneribus con-
„ fossus in prælio cecidit: ubi finito conflictu inter cadavera
„ occisorum a suis inventus, domum reportatur, & paucis
„ interpositis diebus ipse moritur.

Itaque rejecta ad ann. 902. quam ex Conrado retuli narratione: de anno 906. & seqq. hæc habent alii Historici. Lambertus Schafnaburg. 906. „ Ungari vastaverunt Saxoniam. 908.
„ Luitboldus Dux Thuringor. occisus est ab Ungaris. 909. Bur-
„ chardus Dux Thuringor. occisus est ab Ungaris. 910. Ludovi-

„ cus

„ cus Rex pugnavit cum Ungaris & victus est. 911. Ungari va-
„ staverunt Franciam „ . Sigebertus Gemblacen. *Anno* 906. *Hungari victos Græcos sub tributo redigunt*. 907. *Ungari Bulgaros victos tributarios sibi faciunt* „ . Continuator Reginonis ad ann. 907. *Bavari cum Hungaris congressi, multa cæde prostrati sunt*. Marianus Scotus. „ Anno 904. Sclavi vastaverunt
„ Saxoniam. 907. Bajoarii ab Ungaris interficiuntur. 908.
„ Ungari Saxoniam & Thuringiam vastant. Lupoldus Dux oc-
„ cisus est ab Ungaris. Burchardus quoque Dux Thuringorum
„ ab eisdem occisus est. Anno 909. Ungari Alamanniam va-
„ stant. Bellum maximum Francorum cum Ungaris „ Hermannus Contractus juxta editionem Canisianam: 907. „ Bajoarii
„ ab Hungaris interficiuntur. 908. Hungari Saxoniam & Thu-
„ ringiam vastant. Liudpoldus occiditur. 909. Hungari Ala-
„ manniam petunt. 910. Ungari Francos devincunt. 911. Bur-
„ chardus Dux occiditur „ . Conradus Urspergensis. „ An-
„ no 908. Bajoarii ab Ungaris interficiuntur. Anno 909. Un-
„ gari Saxoniam & Thuringiam vastant. Anno 910. Ungari
„ Alamanniam petunt. Anno 911. Franci pugnant cum Unga-
„ ris „ . Sed tum Hermannus Contractus, tum continuator Reginonis, Francos ab Ungaris victos anno 910. scribunt:
„ Franci in confinio Bavariæ & Franciæ Hungaris congressi, mi-
„ serabiliter aut victi, aut fugati sunt „. Chronicon S. Galli: 908.
„ Bajovariorum omnis exercitus ab Hungaris occiditur. 909.
„ Ungri in Alamanniam. 910. Ungri cum Alamannis & Francis
„ pugnaverunt, eosque vicerunt. Sed & Norici partem ex eis
„ occiderunt „ . Idem habet Epidannus in chronico ad annum 908. 909. & 910.

VIII. Moraviæ Archiepiscopatus & Episcopatus sub Jo: VIII. & IX.

Dum hæc Hungari, post Arnulphi Imperatoris obitum, regnante in Germania Ludovico ejus filio agunt; Moravis videntur aliquandiu pepercisse, sive quod inducias cum illis pepigissent, sive quia Noricum prius & Italiam, itinere per Carinthiam directo, populari decrevissent; quidquid in contrarium dicat Conradus Urspergensis, qui ad ann. 899. scribit, Moraviam prius, deinde Bajoariam ab Ungaris fuisse vastatam. Verba ejus supra recitavi. Nemo enim alius, præter Conradum, hoc de Moravis factum narrat, quod Ungari anno 899. aut 900. de Bajoariis fecere: quinimo Hermannus Contractus, eodem

„ an-

anno 901. quo Hungari Carinthiam invadentes victi sunt, asserit, Regem Moraviæ Moymirum cum Ludovico Germaniæ Rege pacificatum fuisse: verba ejus mox recitabo. Præterea si eidem Conrado Urspergensi fides est adjungenda, *Moravi Hungaros anno 906. occiderunt*: quod & Hermannus Contractus habet ad ann. 902. his verbis: *Hungari a Mariis occiduntur*: adeoque, etiamsi detur eidem Conrado, Moravos anno 900. ab Hungaris fuisse subactos, certum tamen est, illos statim jugum excussisse, tum quia anno 901. pacem cum Ludovico Germaniæ Rege fecerunt; tum quia anno 902. juxta Hermannum, aut 906. secundum eundem Conradum, cæsos Hungaros e Moravia expulisse dicuntur: quamquam id quod de cæsis anno 902. aut 906. Hungaris narratur, alii scriptores non ad Moravos, sed ad Bajoarios referunt: ut supra ex Chron. S. Galli observavi. Postremo Episcopi Bajoariæ in laudata epistola ad Joannem Papam data, ut supra, anno 900., de Moravis sic scribunt, perinde ac si pax & summa tranquillitas in eorum regione florerent. „ Quando Ungaros (inquiunt) Italiam intrasse com„ perimus, pacificare cum iisdem Sclavis (*Moravis scil.*) teste „ Deo, multum desideravimus, promittentes eis propter „ Deum omnipotentem, ad perfectum indulgere omnia mala „ contra nos nostrosque acta, & omnia reddere, quæ de suis „ nostros constaret habere, quatenus ex illis (*Ungaris scil.*) „ securos nos redderent, quamdiu Longobardiam nobis intra„ re, & res S. Petri defendere, populumque Christianum di„ vino adjutorio redimere liceret „. Quando igitur Hungari Italiam populabantur, Bajoarii una cum Rege Ludovico, pacem inire cum Moravis desiderabant, tum ut securi ab Ungarorum invasione essent; tum ut possent Italos ac præsertim Apostolicam Sedem ejusque ditionem ab illorum insultibus (ut ajunt) eripere. Ergo Moravi aut inducias cum Hungaris tunc temporis colebant; aut certe Moravia ab illorum irruptionibus intacta fuerat. Hermannus Contractus ad annum 901. *eodem anno* (inquit) *Moimarius, & Isauricus cum Rege* (Ludovico nempe Arnulfi filio) *pacificantur*. Pax igitur inter Regem Ludovicum, & inter Moimirum Regem, ejusque adjutorem Isauricum Arbonis Comitis filium composita fuit, postquam scilicet Ludovicus Hungaros ex amicis expertus fuerat inimicos, quum nem-

nempe illi, qui Arnulpho regnante amicitiam Regum Germaniæ colere ambiebant, eo mortuo, in Bajoariam invaserunt.

Pax, inquam, inter Germaniæ Regem, & inter Moraviæ Principes sancita fuit; non tamen inter Bajoariæ Episcopos, & inter Episcopos Moraviæ. *Theotmarus* enim Juvavensis sive Salisburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, unacum Suffraganeis Valdone Frisingensi, Erchenpaldo Eystatensi, Zacharia Sebonensi, Tuttone Ratisbonensi, & Richario Pataviensi, in literis ad Joannem IX. Papam anno 900. datis, querebatur, ut supra dixi, quod Archiepiscopus in Moravia cum tribus Suffraganeis Episcopis institutus fuisset. Verba eorum supra retuli. Nunc quæ ad Moraviæ Episcopatus spectant, repetere juverit. *Venerunt* (inquiunt Norici seu Bavariæ Episcopi cum Metropolitano suo Salisburgensi) „ Venerunt, ut ipsi promulgaverunt, „ de latere vestro, tres Episcopi, videlicet, Joannes Archiepiscopus, Benedictus, & Daniel Episcopi, in terram Sclavorum, qui Maraci (*Moravi*) dicuntur. *Et mox*. Est unus „ Episcopatus in quinque divisus. *Nimirum Pataviensis:* nam „ subjungunt: *Intrantes* enim prædicti Episcopi in nomine vestro, ut ipsi dixerunt, ordinaverunt in uno eodemque Episcopatu, unum Archiepiscopum (si tamen in alterius Episcopatu Archiepiscopus esse potest) & tres Suffraganeos ejus „ Episcopos; absque scientia Archiepiscopi (*Salisburgensis scil.*) & consensu Episcopi (*Pataviensis*) in cujus fuerunt „ Diœcesi „. Antistites Norici contendebant, totam Moraviam in Diœcesi Pataviensi esse comprehensam: adeoque Moravos omnes subesse debere tum Archiepiscopo Salisburgensi, tum etiam Episcopo Pataviensi, qui in locum Laureacensis quondam Archiepiscopi successerat. Verùm ab usque temporibus Adriani secundi Papæ, jam ordinatus fuerat *Moravis Episcopus Methodius*, & a Papa Joanne VIII. eidem Methodio ad Archiepiscopale fastigium promoto additus *Episcopus Nitriensis Wichinus*. Methodio autem circiter anno 899. aut mortuo aut Romam regresso, (ubi & obiisse dicitur,) quum *Engilmarus* quoque Episcopus Pataviensis eodem anno diem clausisset extremum, Joannes Papa IX. a *Moymaro* Principe rogatus, *Joannem* Archiepiscopum Moraviæ consecravit, necnon Episcopos *Benedi-*

ctum & *Danielem*: qui venientes in Moraviam, *Wichingum* tertium Episcopum e Nitriensi ad Pataviensem Ecclesiam auctoritate Pontificis transtulere: atque ita in una eademque Pataviensi sive Laureacensi Diœcesi (quæ olim, antequam scil. Moravi Christianam fidem fuissent amplexi, non modo totum Noricum, Bavariam scilicet, sed etiam Moraviam complectebatur) quinque Episcopi instituti dicuntur, videlicet, *Archiepiscopus Joannes*, *Daniel*, *Benedictus*, & *Wichinus* Episcopi; & quintus *Richarius*, qui in locum Engilmari defuncti a Theotmaro Archiepiscopo Juvavensi & Suffraganeis, ad Pataviensem Episcopatum elevatus fuerat, rejecto videlicet ab ipsis Bavaris Præsulibus Wichino, utpote Moravorum Antistite.

IX. Benedictus VII. Leo VII. & Agapitus II. Orientalem Pannoniam Pataviensi, Occidentalem Salisburgensi assignant.

Pilgrimus Laureacensis Ecclesiæ Præsul (*a*) in epist. ad Benedictum VII. Papam dat. anno 977. petens sibi Pallium Pontificium tamquam Archiepiscopo concedi, de Ungaris vicinisque Sclavis sic ait: „ Factum est ergo, ut pene cuncta Ungarorum natio sit prona ad percipiendum fidem sanctam; sed „ & aliæ Sclavorum provinciæ ad credendum promptæ: & est „ ibi messis quidem multa, operarii autem pauci. Inde quoque visum est, jam necessarium esse, quatenus sanctitas vestra illic jubeat aliquos ordinari Episcopos, quia & quondam „ Romanorum Gepidarumque tempore proprios (*b*) VII. „ Antistites eadem Orientalis Pannonia habuit & Moesia, meæ „ sanctæ Lauriacensi, cui ego indignus ministro, Ecclesiæ subjectos, quorum etiam quatuor, usquedum Ungari Regnum „ Bawariorum invaserunt, sicut præsenti cognitum est ætati, „ in Maravia manserunt „. Annuit Pontifex (*c*) in *epistola* ad *Robertum* Moguntin. *Diotricum* Treveren. *Adalbertum* Magdeburgen. *Gereonem* Colonien. *Fridericum* Juvaven. & *Adalda-*

a Extat Tom. XI. Concil. Labb. Edit. Venet. ann. 1730. pag. 958.

b *Septem Episcopi* in Orientali Pannonia extitisse dicuntur tam in Epist. Piligrimi ad Bened. VII. Papam, quam in epist. Bened. VII. ad Episcopos Germaniæ. Nimirum iidem ipsi qui nunc Salisburgensi, nunc Laureacensi Archimystæ subesse dicuntur, *Frisingensis* scil. *Eystaten*. *Sebonen*. seu Brixinen., *Ratisbonen*, & *Patavien*. quibus si addantur *Lauriacen*. & *Salisburgen*., septem omnino consurgunt. In literis Eugenii II. Papæ dat. circa ann. 824. Wrolpho Archiepiscopo Laureacensi subjecti Episcopi numerantur quatuor, idest Rathfredus Favianen. Methodius Speculi julien. seu Sorigutúren. Alenvinus Nitravien. & Anno Vetuarien. Hos tamen quatuor Episcopos non sufficere idem Pontifex asserit; alios proinde ordinari, Vrolpho Archiepiscopo dat potestatem.

c Ibid. Tom. XI. pag. 960. & seq.

dagum Bremen. Archiepiscopos: necnon ad *Ottonem* Imp. Augustum, atque nepotem ejus *Henricum* Bawariorum Ducem, ceterosque Comites Galliæ atque Germaniæ, sic scribens: „ Quapropter dignum existimavimus assensum præbere congruis postulationibus Rmi Archiepiscopi, quas per probabiles personas nobis intimavit, quatenus sibi Pallium, & Metropolitanum honorem Cathedræ suæ sanctæ Lauriacensi Ecclesiæ restitueremus, confinio Ungrorum adjacenti. *Et post pauca*. Hac ergo suadente ratione, quod prænominati sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ Archiepiscopi postulatio, antiqua Apostolica authoritate commendatur; & præterea, quod quum justum esset, pariter etiam utile visum est, ut ad fructificandas Deo gentes, ex novitiis cultoribus fidei Ungrorum atque Maravorum, sive etiam aliis multis provinciis Sclavorum suæ Parochiæ finitimis, illic ordinatis Episcopis, secundum quod antiquitus dispositi erant, eis hunc constitueremus Archiepiscopum. Quoniam autem Salisburgensis Ecclesia Metropolis abusa est subjectione sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ, Pontificii obliterata & attenuata sua dignitate ex devastatione Barbarorum, quam propterea perceptis Apostolicis privilegiis nequaquam patimur privari, quum & priora sint Salzburgensibus, & ideo authoritativa vel authorabiliora .... unde ergo authoritate & potestate B. Petri Principis Apostolorum, atque exemplo Beatorum Pontificum, scilicet Prædecessorum nostrorum, eandem sanctam Laureacensem Ecclesiam, ejusque Rectores jam Archiepiscopos, amodo perpetim ab omni Salzburgensis Ecclesiæ ejusque Præsulum subjectione ac ditione absolvimus; & honore Metropolitano sublimamus: & sicut modernis temporibus sanctæ memoriæ Agapitus Papa terminos earundem Parochiarum ab invicem distinxit, sic & ipsi diffinimus: ita quoque, ut sancta Salzburgensis Ecclesia Superioris Pannoniæ Episcopos habeat Suffraganeos, quibus usque huc sui Pontifices praeesse videbantur, cum tanta talique diœcesi, quali hactenus in inferiori usi sunt Pannonia: sancta autem Laureacensis Ecclesia, in inferioris Pannoniæ atque Moesiæ regiones, quarum provinciæ sunt Bawaria atque Maravia, in quibus VII. Episcoporum Parochiæ antiquis temporibus continebantur, suique

„ Antistites Archiepiscopalem deinceps habeant potestatem, „ cum tanta talique dioecesi, quali hactenus in superiori usi „ sunt Pannonia.

Leo VII. qui ab anno 936. ad 939. Sedem Apostolicam rexit, in epist. ad *Gerbardum* Archiep. Lauriacensem, ann. 937. Pallio illum donat: (*a*) & in altera ad Episcopos *Egilolphum* Juvaven. *Isingrimum* Ratisbonen. *Lantbertum* Frisingen. & *Visundum* Sebonen. & ceteros per Galliam, Germaniam, Bawariam, & Alemaniam commorantes, asserit, se eidem Gerardo Laureacensi Archiepiscopo, vicem suam in cunctis eorum finibus commisisse, in omnibus, quæ ad Ecclesiasticum ordinem pertinent, jubetque, ut ei obedientes & adjutores sint „ ut „ (inquiens) Ecclesiastica jura & Christianitatis religio in ve- „ stris partibus, quæ Paganorum incursione, & malorum Chri- „ stianorum persecutione corrupta & depravata esse videntur, „ Domino largiente, & B. Petro Apostolorum principe coope- „ rante, ad rectitudinis normam valeant reformari: *additque*: „ Præter hæc Eberardo Duci Bavariorum nostra authoritate „ injungimus, ut præfato Gerardo Archiepiscopo in omnibus „ auxilium præstet, ut suæ Ecclesiæ status & rectitudo, ac pro- „ prius vigor ad integrum culmen, & priscum decorem suo „ juvamine valeat pervenire.

Postremo Agapitus Papa II. qui ab an. 946. ad 956. sedit, in epist. ad eundem (*b*) *Gerardum* Laureacensem Archiep., *Hademaro* Fuldensi Abbate suggerente, jurgia inter ipsum Gerardum & inter *Heroldum* Archiep. Salisburgensem propter susceptum in una provincia ab utroque Archiepiscopo Pallium, exorta fuisse: ut ea contentio componeretur, Salisburgensi quidem Occidentalem Pannoniam attribuit; Laureacensi autem, utpote antiquiori, Orientalem Pannoniam & regiones Avarorum, Moravorum, & Sclavorum. „ Laureacensem (inquit) urbem „ antiquitus Metropolitanam fore, & Archiepiscopi sedem, „ cui sanctitas tua præesse dignoscitur, sicut in Privilegiis au- „ thenticis ad nos usque a Te directis legimus, ita quoque in- „ ventis quibusdam exemplaribus chartæ vetustate admodum „ attritis in Archivio S. Petri reperimus. Hanc etiam in exor- „ dio

a Tom. cit. Concil. pag. 820. & 821.
b Tom. cit. Concil. pag. 844.

„ dio nascentis Ecclesiæ & immanissima Christianorum persecutione, a Doctoribus istius sedis, catholicæ fidei novimus rudimenta percepisse; & exinde a succedentibus prædicatoribus in Superioris atque Inferioris Pannoniæ provincias, ejusdem fidei emanasse gratiam. Quibus etiam duabus Provinciis, illarumque Pontificibus usque ad tempora Hunnorum non alius, quam sanctæ Lauriacensis præfuit Archiepiscopus: quorum barbarica feritas non solum prædictam Lauriacensem civitatem, verum etiam in circuitu adjacentes regiones depopulavit, atque funditus desolavit. Inde quidem contigit, ut Episcopi hac necessitate compulsi, sede illa deserta atque alio translata, simul etiam Archiepiscopalem ipsius sedis desererent honorem. Modernis autem, nec multum retro elapsis temporibus, vacante ab Apostolico Vicario Bawariorum Regno, Arno primus sanctæ Salzburgensis Ecclesiæ (*anno* 798.) subrogatur Archiepiscopus. Hæc testatur annosa memorialis sacri scrinii historia. Modo autem (*anno scil.* 946. *quo Pontifex hæc ad Gerardum scribebat*) mortalibus propitiante Christo, ab hostibus sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ quiete, & inhabitandi securitate concessa, non alibi quam ibidem Fraternitatis tuæ Cathedram oportet haberi. Quapropter reinthronizamus te eidem Ecclesiæ, sanctorum Patrum videlicet prædecessorum nostrorum, sed & beatæ memoriæ Domini Leonis Papæ (VII.) a quo excellentia tua Pallio ac Privilegio donata est, sanctiones atque statuta exequentes „. Et post pauca. „ Hisque ex amussi ita ad justitiam reintegratis decrevimus rixas vestras & dissensiones præfata ex causa derivatas dirimere..... Constat quidem, quod canonice singulis Provinciis singuli ordinantur Metropolitani. Proinde distribuere atque determinare ita vobis Parochias, bonum & pacificum æstimamus; ut divisis duabus Noricæ regionis Provinciis, Heroldo Archiepiscopo Occidentalis Pannoniæ cura committatur & custodia; Tibi autem successoribusque tuis, propter emeritam antiquitatem sanctæ Lauriacensis Ecclesiæ, cui jure juniorum reverentia assurgit, in benedictionis & sedis ordine prælatis atque præpositis, providentiam Orientalis Pannoniæ, regionemque Avarorum atque Maraharorum (*Moravorum*) sed & Sclavorum,

„ qui

„ qui modo Christiani, vel adhuc per Baptisma Christo lu-
„ crandi sunt, circumquaque manentium, credimus, nostram-
„ que Apostolicam vicem in illis partibus prædicandi, & pro
„ arbitrio vestro ubi opus est Episcopos constituendi, omnia-
„ que disponere atque ordinare, tali authoritate atque pote-
„ state delegamus, ac si ipsi præsentes affuissemus.

X. Expenditur Antistitum Noricorum ad Jo. IX. Papam Epistola, qua contendunt, Maravensem Ecclesiam Pataviensi fuisse subjectam.

Ex quibus documentis palam fit, post Hungarorum in Bavariam irruptiones, non modo constitutas in Norico Episcopales sedes, sed etiam Moravicos Episcopatus non defecisse. Nam in Norico quidem seu Bavaria, anno 900. 937. 946. & 977. vigebant Antistites in Ecclesiis hisce sedentes, *Salisburgensi* nempe, *Frisingen. Eystaten. Sebonen. Ratisbonen.* & *Laureacensi*, seu *Pataviensi*: In Moravia autem, *Archiepiscopus* unus, cum *tribus Episcopis* anno 900. dicuntur instituti: quos tamen sibi subjici debere, contendebat Salisburgensis Archiepiscopus unacum suis Suffraganeis. Sed & *Hatto* Moguntinus Archipræsul Bavaris Antistitibus adversus Moravos suppetias ferens sic scribit ad Joannem IX. Papam anno 900. „ Insuper etiam
„ pietati vestræ intimamus, quod fratres & Coëpiscopi nostri
„ Bavvarienses, se apud nos conquerentes, & alta suspiria
„ trahentes gemebant, qualiter Maravenses populi, Franco-
„ rum potestati rebelles, jactent se ab illorum consortio esse
„ divisos, & seorsum Metropolitano gloriantur a Vestra con-
„ cessione esse sublimatos, quum nunquam Metropolitana se-
„ des inter illos haberetur, sed semper illorum Provinciæ &
„ Diœcesi cohærerent... Unde poscimus, ut vestra consola-
„ tio illorum mœrorem ad lætitiam reformet, & semper talia
„ membra summo capiti, quod estis vos, se gaudeant adhære-
„ re. Illi autem Maravenses, ut nostris auribus illatum est,
„ in occasionem superbiæ suæ assumunt, quia a vestra conces-
„ sione dicunt se Metropolitanum suscipere, & singulariter de-
„ gentes, aliorum Episcoporum consortia refutant „. At vero tam Germaniæ, quam Bavariæ Antistites splendide falluntur, dum ajunt, Maravensem populum nunquam *Metropolitanum* habuisse, sed semper fuisse Provinciæ Bavariæ, idest Laureacensi sive Salisburgensi Archiepiscopo subjectum. Subjectus quidem fuerat circa annum 824. quando nempe Eugenius II. Pontifex in literis inscriptis *Rathfredo Favianensi*, *Methodio*
Spe-

Speculi Julienſi, ſeu *Soriguturenſi*, *Alevvino Nitravien. Annoni Vetuarien. Epiſcopis*, ſimul etiam Tuttundo & Moymaro Ducibus, optimatibus, exercitibuſque plebis Huniæ quæ & Avaria dicitur, & Moraviæ, de Urolpho Laureacenſi Archiepiſcopo ſic ſcribebat: „ Is ad Apoſtolorum limina orationis cauſa
„ veniens, novam Eccleſiam noſtris Apoſtolicis benedictioni-
„ bus informandam ſubnixe commendavit, quia (*quam*) Do-
„ mino auxiliante catholice gubernandam in veſtris partibus
„ ſuſcepit: in quibus etiam quond. Romanor. quoque Gepida-
„ rumque ætate, ut lectione certum eſt, in ſeptem Epiſcoporum
„ Parochias Anteceſſores ſui jure Metropolitano obtinuerunt
„ Diœceſim... Quem nos doctiſſimum Divini oraculi Mini-
„ ſtrum ſaluti veſtræ cognoſcentes per omnia neceſſarium...
„ ab hac Sancta Romana Matre Eccleſia, Vobiſque Rectorem
„ tranſmiſimus, atque in præfatis regionibus Huniæ, quæ &
„ Avaria appellatur, ſed & Moraviæ, Provinciarum quoque
„ Pannoniæ ſive Moeſiæ, Apoſtolicam vicem noſtram, & Diœ-
„ ceſim atque jus Eccleſiaſticum exercendi, & uſum ac pote-
„ ſtatem Anteceſſorum ſuorum, videlicet Sanctæ Lauriacen-
„ ſis Eccleſiæ Archiepiſcoporum, ſibi ſucceſſoribuſque ſuis ca-
„ nonica auctoritate committimus „. Subjecti etiam Juvavenſibus Præſulibus fuerunt ab illis ordinati Slavorum Epiſcopi *Theodoricus*, *Otho*, & *Oſvvaldus*, quorum hic poſtremus anno 871. vivebat, quum fragmentum illud *de converſione Bojorum* & *Carentanorum* exaratum eſt, quando ſcil. *Methodius* Slavonici ſermonis uſum in rebus ſacris apud Moravos introduxit. Verum quando idem Sanctus *Methodius*, poſtquam ſub Raſtice Moymari ſucceſſore, Moravorum Rege, eam gentem partim ad Chriſti Fidem adduxiſſet, partim inventis a fratre ſuo Cyrillo Slavonicis literis ſacra doctrina inbuiſſet, ab Hadriano II. Papa anno 868. Epiſcopus Moravorum ordinatus, & a Joanne VIII. Papa Sventopulco Raſticis ſucceſſore petente, an. 880. Archiepiſcopali dignitate inſignitus fuit, tunc conſequenter ab omni Archiepiſcoporum Laureacenſis aut Salisburgenſis juriſdictione eſt exemptus; ſubjectum nimirum ſibi habens *Wiebinum*, ab eodem Joanne VIII. Epiſcopum Nitrienſem conſecratum cum facultate alios Epiſcopos in locis in quibus honorifice debent & poſſent exiſtere, conſecrandi. Recole Pontificias

Joan-

Joannis VIII. Epiſtolas. Nam Epiſtola 194. ad Tuventarum de Maravia, dat. Ind. xII. an. Chr. 879. ait Pontifex: „ Quia „ vero audivimus, quia Methodius veſter Archiepiſcopus, ab „ Anteceſſore noſtro Hadriano ſcilicet Papa ordinatus, vobiſ- „ que directus, aliter doceat, quam coram Sede Apoſtolica „ ſe credere verbis, & literis profeſſus eſt, valde miramur: „ tamen propter hoc direximus illi, ut abſque omni occaſione „ ad nos venire procuret „. Epiſtola 195. dat. ut ſupra, *Reverendiſſimo Methodio Archiepiſcopo Pannonienſis Eccleſiæ*; præcipit ut ad ſe veniat, *ut veraciter* (inquit) *cognoſcamus doctrinam tuam*. Miſſas Sclavonica lingua celebrari prohibet; „ Jam literis noſtris per Paulum Epiſcopum Anconitanum tibi „ directis, prohibuimus, ne in ea lingua (Sclavina ſcil.) ſa- „ cra Miſſarum ſolemnia celebrares, ſed vel in Latina vel in „ Græca lingua „. Epiſt. 247. ad *Sfentopulcrum glorioſum Comitem*, dat. *menſe Junio Indict. XIII.* anno Chr. 880. oſtendit Methodium Archiepiſcopum orthodoxam fidem fuiſſe profeſſum, cujus jura & privilegia confirmat. „ Induſtriæ tuæ no- „ tum eſſe volumus, quoniam confratre noſtro Methodio Re- „ verendiſſimo Archiepiſcopo Sanctæ Eccleſiæ Moravenſis, „ unacum Semiſiſno fideli tuo, ad limina Sanctorum Apoſtolo- „ rum Petri & Pauli, noſtramque Pontificalem præſentiam ve- „ niente &c. Igitur hunc Methodium Ven. Archiepiſcopum ve- „ ſtrum interrogavimus coram poſitis fratribus noſtris Epiſco- „ pis, ſi orthodoxæ fidei Symbolum ita crederet, & inter ſa- „ cra Miſſarum ſolemnia caneret, ſicuti Sanctam Romanam „ Eccleſiam tenere .. conſtat. Nos autem illum in omnibus „ Eccleſiaſticis doctrinis & utilitatibus orthodoxum & profi- „ cuum eſſe reperientes, vobis iterum ad regendam commiſ- „ ſam ſibi Eccleſiam Dei remiſimus, quem veluti Paſtorem „ proprium ut digno honore & reverentia lætaque mente reci- „ piatis jubemus: quia noſtræ Apoſtolicæ auctoritatis præce- „ pto, Archiepiſcopatus (*a*) ei privilegium confirmavimus, „ & in

a Pagius ad ann. 880. num. 5. „ Moraviæ Principatus & juriſdictio Metropolica „ ſin eo conſtituta, complectebatur Pannoniam uſque ad Dravum fluvium, popu- „ loſque inibi habitantes Methodius ad Chriſti fidem perduxerat „. Omnis quidem illos populos erudierat Methodius; non tamen omnes illos ad Chriſti fidem adduxerat: nam ante Methodium non pauci jam Chriſti fidem ſuſceperant. Pergit Pagius. „ Hinc

„ & in perpetuum, Deo juvante, firmum manere ſtatuimus; „ ſicuti Anteceſſorum noſtrorum auctoritate, omnium Eccle- „ ſiarum Dei jura & privilegia ſtatuta & firmata conſiſtunt: „ ita ſane, ut juxta canonicam traditionem, omnium negotio- „ rum Eccleſiaſticorum curam habeat ipſe, & ea velut Deo „ contemplante diſpenſet. Nam populus Domini illi commiſ- „ ſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus erit rationem. „ Ipſum quoque Presbyterum, nomine Wichinum, quem no- „ bis direxiſti, electum Epiſcopum conſecravimus Sanctæ Ec- „ cleſiæ Nitrenſis, quem ſuo Archiepiſcopo in omnibus obe- „ dientem, ſicuti Sancti Canones docent, eſſe jubemus. Et „ volumus, ut pariter cum ipſius Archiepiſcopi conſenſu & „ providentia, alterum nobis apto tempore utilem Presbyte- „ rum vel Diaconum dirigas, quem ſimiliter in alia Eccleſia, „ in qua Epiſcopalem Sedem noveris eſſe neceſſariam, ordi- „ nemus Epiſcopum: ut cum his duobus a nobis ordinatis Epi- „ ſcopis præfatus Archiepiſcopus veſter, juxta Decretum Apo- „ ſtolicum, per alia loca, in quibus Epiſcopi honorifice de- „ bent & poſſunt exiſtere, poſtmodum valeat ordinare. Preſ- „ byteros vero, Diaconos, ſeu cujuſcumque Ordinis Clericos, „ ſive Sclavos, ſive cujuslibet gentis, qui intra Provinciæ tuæ „ fines conſiſtunt, præcipimus eſſe ſubjectos & obedientes in „ omnibus jamdicto Confratri noſtro, Archiepiſcopo veſtro, „ ut nihil omnino præter ejus conſcientiam agant „. Concedit denique, ut Divina officia recitari poſſint Sclavonica lingua, dummodo Evangelium Latina prius recitetur. Utrum vero, poſtquam *Methodius Archiepiſcopus & Vvichinus Epiſcopus* in Moraviam anno 880. rediere, alter Presbyter aut Diaconus, conſenſu ipſius Methodii & approbatione Sventopulchi Regis, Romam ad Joannem VIII. Papam, aut ad ejus Succeſſores, *Marinum*, *Hadrianum III.*, *Stephanum V.*, *& Formoſum*,

„ Hinc in Epiſt. Joannis Papæ 195. Methodius dicitur *Archiepiſcopus Pannonienſis* „ *Eccleſiæ*: & in Epiſt. cit. 247. *Rmus Archiepiſcopus Sanctæ Eccleſiæ Morabenſis*. „ In ead. Epiſt. Joannes PP. *Archiepiſcopatus Vvelcheradienſis* in Moravia a S. Cy- „ rillo inſtituti jura confirmat „. Hoc falſum. Nulla enim ejus Archiepiſcopatus mentio occurrit in ea Epiſtola, ſed in alia num. 75. dicitur, quod Georgius quidam Epiſcopus conſecravit *Sergium Eunuchum*, *Vvelegradi Epiſcopum*. Porro Vvelehradium jamdiu everſum, e cujus florentiſſimæ urbis ruderibus, *Hradiſta*, ſeu *Hradiſtium*, vulgo *Hradiſch*, ſitum ad fl. Moravum, ſex leucis ab Olomucio in Auſtrum diſtans, dicitur ſurrexiſſe.

(qui ab anno 882. ad 896. ſederunt) directus fuerit, ut in alia Moraviæ Eccleſia ordinaretur a Summo Pontifice Epiſcopus, ut nempe cum iſto & cum Wichino Romæ ordinatis Epiſcopis Methodius Archiepiſcopus poſſet deinceps alios in Moravia ordinare Epiſcopos, ubi neceſſitas exiſteret; mihi eſt incompertum. Certo tamen certius eſt, paulo poſt obitum Sventopulchi Moraviæ Regis, a Joanne IX. Pontifice circa annum 899. conſecratos fuiſſe atque in Moraviam directos (quos ſupra dixi) *Joannem Archiepiſcopum*, & *Benedictum* atque *Danielem Epiſcopos*, quum *Vvichinus* è Nitrienſi ad Patavienſem Eccleſiam translatus eſſet, quumque *Methodius* aut jam deceſſiſſet, aut abdicato Archiepiſcopatu, in Urbem ſeſe recepiſſet. Id enim oſtendunt literæ Præſulum Bavarienſium a nobis ſupra indicatæ, ſcriptæ ad eundem Joannem IX. Papam anno Chriſti 900. in quibus diſerta eorum quatuor Moraviæ Præſulum fit mentio: altum autem de Methodio ſilentium. Quidquid igitur Bajoarii illi Præſules unacum Hattone Moguntino Archiepiſcopo contra Archiepiſcopatum Moravenſem, pro juribus Metropolitanæ Salisburgenſis tuendis dicant, falſi convincuntur ex hactenus dictis, quum ſatis conſtet uſque ab anno 880. Moraviæ tamquam Provinciæ a Bavaria diverſæ Archiepiſcopum cum Epiſcopis a Joanne VIII. Pontifice conceſſum fuiſſe.

XI. Dubravii circa Hungarorum irruptionem allucinationes.

Dubravius hiſtoriæ Boëmicæ libro quarto exeunte, in ea quæ ſupra deſcripta eſt, Hungarorum irruptione, ſcribit Hungaros a Bohemorum Duce Uratiſlao juſſos fuiſſe, illata Moravis damna reparare. „ Longo dein ſatis tempore (inquit)
„ domi foriſque rebus quietis, ſubito nunciatur, Hunnos, vel,
„ (ut nunc vocant) Hungaros, dum Alamaniam Saxoniamque
„ petunt, in fines Moraviæ deflexiſſe, ibidemque incolas po-
„ pulatione & omni rapinarum genere miſeranda calamitate
„ affeciſſe. In re adeo inopinata haud potuit Uratislaus per
„ tempus occurrere, opemque ferre Moravis; ſed paulo poſt
„ contractis in Bojemia copiis, Moravos quoque armatos ſe
„ expectare juſſit, ut communibus viribus, minore cum pe-
„ riculo, hoſtem invaderent, vindictamque de injuria illa ab illo
„ caperent. Agmina ducentibus in Pannoniam, Legati Hun-
„ garorum in via ſe offerunt, (abhorrebant, videlicet, in di-
„ ſceſſu ſuorum a bello Hungari) Uratislaum magnopere oran-
„ tes,

„ tes, ne longius cum exercitu suo progrediatur, paratos se „ esse ad damna sarcienda, quæ ipsis ignaris sint Moravis illata „ a popularibus suis, quos illi ad Germanos, non autem Mo„ ravos vexandos miserint. Jussi pecuniam adnumerare, qua „ & stipendium militi exsolvi, & res quæ inter populandum „ amissæ erant, redimi possent: tum Moravis quoque impe„ ratum, ut silvas Pannoniæ adversas succiderent, viarumque „ aditus omnes extra unam militarem ut includerent, ne sic „ impune hostis incautos assultaret. Interim Hungari in Ger„ manica expeditione, multo suorum sanguine audaciam suam „ expiaverunt. Siquidem Henricus Saxo, quem sibi Germani „ quemadmodum Itali Berengarium, creaverant Regem, in„ genti clade strageque illos affecit, ac magna ex parte inso„ lentes illorum in Germaniam excursiones coërcuit repres„ sitque „. Pergit alia Uratislai Bohemiæ Ducis gesta enarrans, antequam is, relicto duobus filiis, Vincislao & Bolislao, bipertito Bohemiæ Ducatu, è vivis excessisset. Obiit autem, juxta communem Scriptorum calculum, anno Christi circiter 916. Unde arguitur prima Dubravii allucinatio, qui, vivente Uratislao, idest ante annum 916., Hungaros tradit ab Henrico Saxone, Germaniæ Rege, ingenti clade fuisse affectos. Atqui Henricus iste, Ottonis Saxoniæ Ducis filius, nonnisi anno 919. (post mortem scil. Conradi Regis, quæ x. *Kal. Januarii* anni exeuntis 918. contigit) Rex Germaniæ inauguratus, anno demum 934. *Hungaros* (ut inquit Continuator Reginonis & Conradus Abbas Urspergensis) *multa cæde prostravit*, *plureſque ex eis comprehendit*: quæ sunt etiam Cosmæ Pragensis verba ad eundem annum 934. Atque hæc prima est immanisque Dubravii allucinatio. Altera non minor, dum ait, *Henricum Germani*, *quemadmodum Itali Berengarium*, *sibi creaverunt Regem*, Uratislao nempe Bohemiæ Ducatum tenente. Verum Henricus quidem, ut modo dicebam, non ante annum 919. Rex Germaniæ creatus est, tertio scilicet aut quarto post Uratislai obitum anno. Berengarius vero usque ab anno 883. Italiæ Rex proclamatus fuerat, quadragesimo sexto nempe anno, antequam memoratam de Hungaris victoriam Henricus reportasset. Tertia ejusdem Scriptoris allucinatio, dum Bohemos asserit Hungaris imperasse, ut damna Moravis illata resarcirent.

rent. Adeo enim Bohemi Moravis non favebant, ut, quo anno Ungari primum, imperato Germanis tributo, in Italiam irrupere, hoc est, anno Christi 900. „ Eodem anno Bajoarii „ (teste Freheriano Fuldensium Annalium Continuatore) „ per Boëmaniam, ipsis Boëmis secum assumptis, Regnum „ Maravorum cuncti per tres hebdomadas devastantes irru„ perint.

XII. Thuroczii sphalmata circa Hungaricam historiam recensentur ac refelluntur.

Thuroczius quum Ungaros suos in Pannoniam anno Christi 744. venisse, enormi anachronismo scripsisset, de iisdem consequenter Par. 2. cap. 23. subjungit: „ Postquam autem „ Zwatopolug per Hungaros, ut superius dicitur, est necatus, „ & Hungari descenderunt in Pannoniam: per sex annos eo„ rum arma & equos meliorare curaverunt. Anno igitur se„ ptimo Moraviam & Bohemiam, in quibus eo tempore Dux „ Uratislaus regnare videbatur, crudeliter spoliaverunt. Exin„ de cum victoria redeuntes, treugis ordinatis cum præfato „ Duce, uno anno quieverunt. Posthæc Carinthiam hostiliter „ adeuntes, ultra castrum Leopach Dux Moraviæ Gothfridus „ nominatus, & Dux Carinthiæ Eberhardus, necnon Grego„ rius Aquilegiæ Patriarcha ipsis occurrentes, insimul atroci„ ter pugnaverunt. Et quamvis ex Hungaris plures ibi ceci„ dissent; tamen ambos Duces Hungari occiderunt: Patriar„ cha tantum per fugam evadente. Abinde spoliata Carin„ thia, Carniola, & Stiria, cum maxima præda sunt reversi. „ Cæsar igitur Conradus audiens, quod Hungari Imperii sui „ confinia intrassent, Ducesque memoratos occidissent; de„ crevit venire in Hungariam. Et quum exisset de Italia, ve„ nissetque Augustam Sveviæ civitatem, ut deinde in Pan„ noniam, invasurus Hungaros, descenderet, inter Romanos „ bellum generatum est interea intestinum, propter quod „ ipsum retrocedere oportebat. Inter hæc Hungari immobi„ liter annis tribus ad nullas partes perrexerunt. Anno autem „ quarto (*pergit idem Thuroczius cap.* 24.) Hungari Bulgariam „ invaserunt, & ex ea thesaurum & armenta innumerabilia „ abduxere: castra ipsorum occupantes & civitates eorum „ destruentes, quæ, Domino concedente, & nunc habent & „ possident: Postquam autem memorata Regna devicerunt, „ per Forum Julii usque in Marchiam Longobardiæ intrave-

„ runt,

„ runt, ubi civitatem Paduam igne ac gladio consumpserunt.
„ Exhinc intrantes Lombardiam, Liuthar Vercellinæ civita-
„ tis Episcopum Imperatoris Caroli Consiliarium fidelissimum
„ occidentes, ex ipsius Ecclesia thesaurum maximum rapue-
„ runt; totamque pene Lombardiam spoliantes, cum maximo
„ spolio in Pannoniam cum victoria redierunt. Posthæc decem
„ annis repausantes, anno undecimo Saxoniam, Thuringiam,
„ Sveviam, Francosque Orientales, & Burgundos demoliti,
„ in confiniis Bavariæ ultra castrum Abah citra Danubium,
„ Alemannorum exercitus ipsos in reditu oneratos invaserunt
„ ex abrupto, quos Hungari in fugam turpiter converterunt,
„ cæsis multis millibus ex eisdem. In quo quidem conflictu ex
„ Hungaris tria millia virorum perierunt: qui vero evaserunt,
„ ad propria redeuntes, annis sedecim immobiliter in Hun-
„ garia permanserunt „. Nunc, ut narrata a Thuroczio in annos suos digerantur, Hungari, juxta ejus supputationem, anno 744. in Pannoniam advenientes, Zvatopolugum necarunt. Per sex annos quiescentes, anno septimo (idest 751.) Moraviam & Bohemiam spoliarunt. Anno uno treugis ordinatis, anno 753. Carinthiam hostiliter adiere, cæsis Gothfrido & Eberardo Ducibus, Gregorio Patriarcha Aquilejæ per fugàm evadente: Conrado Cæsare volente quidem arma in eos movere, sed ob Italicos tumultus impedito. Annis tribus quum quievissent, quarto anno, idest 757. Bulgariam diripuere: mox incursionem in Italiam fecere. Decennio repausantes, anno undecimo, hoc est, 768. Saxoniam, Thuringiam, Franciam Orientalem & Burgundiam vastaverunt; post hæc annis sedecim immobiliter in Hungaria permanentes. Regnante per Alemanniam Conrado Primo, decimo octavo anno (*Chr.* 786.) Hungari egressi, quibusdam partibus Theutoniæ devastatis, quum ad urbem Augustam pervenissent, Ulrico Episcopo cum Civibus & Sveviæ primatibus resistentibus, tandem quum Hungari eandem obsiderent civitatem, obstinati nolentes de urbe recedere; missis Nunciis ad Conradum memoratum, ut celeriter urbanis succurreret, idem non omisit venire. Hungaris igitur se incaute circa obsidionem civitatis gerentibus, Alemannicus & Italicus exercitus illos invasit ex abrupto: ut si fugere voluissent, non potuissent, ex una parte flu-
vio

vio, ab altera vero exercitibus prædictis circumvallantibus, sicut muris, illosque constringentibus. Sic itaque arctati ab hostibus, quidam captivati ab eis, aliqui crudeliter sunt necati. In quo loco Leel, & Bulchu, illustres capitanei, captivati sunt, & ducti ad Cæsarem (*hic dicitur Leel, ipsum Cæsarem sic fortiter in fronte cum tuba percussisse, ut illo solo ictu Imperator moreretur:*) detentique sunt sine mora, & Ratisponæ patibulo suffocati. Alius autem exercitus Hungarorum, in quo erant bene virorum armatorum quadraginta millia, castra metatus est longe ab Augusta civitate, qui sentientes socios suos tam crudeliter, arctari captivari & occidi, seorsim in quandam silvam se receperunt, expectantes, ut se ab invicem Imperatoris exercitus separaret. Et dum major pars Cæsaris exercitus iret versus Rhenum, Hungari in campo quodam illos invadentes, sagittis primitus illorum equos occiderunt, tota die ipsos nec descendere, nec quoquam fugere permittendo. Tandem vero dum se movere non possent, captivari se dederunt: cum quibus socios suos Ratisponæ detentos redemerunt. Ipsi vero exinde reversi, Rheno trajecto Lotharingiam vastantes, Erhardum Ducem Lotharingiæ & Bertoldum Ducem Brabantiæ occiderunt: inde vero Galliam atrociter affligentes, Metense, Trevirense, Aquisgranense territorium igne devastarunt: deinde per abrupta montium Senonensium populos exterminantes, viam sibi gladio aperientes paraverunt, Segusam Taurinumque urbes destruentes: montesque præfatos perforantes, planum Lombardiæ quum vidissent, totam pene provinciam concitis cursibus vastavere, & ita ad proprium Regnum reversi, annis viginti (usque ad annum 896.) immobiles in Regno permanserunt. Vigesimo autem primo anno 807. egressi, Bulgariam intraverunt, & inde Hydropolim (*Adrianopolim*) venientes, ipsa expugnata, Constantinopolim tandem obsederunt (*ubi duellum Græci cum Hungaro describitur*) Recedentes autem Hungari de obsidione civitatis, depopulati sunt totam Græciam, haurientes ex ea aurum, gemmas, & armenta infinita: sicque ad propria sunt reversi. Communitas itaque Hungarorum cum suis Capitaneis sive Ducibus, hæc & alia hujusmodi, usque ad tempora Toxum Ducis gessisse perhibetur. Porro Thoxum ge-

genuit Geycham & Michaëlem. Michaël vero genuit Calvum, Ladiflaum, & Vazul. Geycha vero, divino præmonitus oraculo, Anno Dom. Incarn. nongentefimo fexagefimo nono, quemadmodum in Legenda S. Stephani Regis fcriptum eft, genuit Sanctum Stephanum Regem ex Sarholt filia Gyulæ. Hactenus Thuroczius.

Viden, ut Thuroczius, ab anno 897. ad annum 969. faltu plufquam giganteo progreditur? Sed neque, fi Hungarorum prima in Pannonias irruptio ab anno 744. quo illam idem Thuroczius perperam collocat, in annum 889. quo revera contigit, transferatur, recte procedit diftributa ab ipfo in annos 63. (quot ab anno 744. ad 807. effluxere) Hungaricarum in varias Germaniæ, Galliæ & Italiæ incurfionum narratio. Nam Primo, quæ Hungari ab anno 889. ad annum 911. geffere, funt a nobis fupra ex accuratis Scriptoribus recitata.

Secundo. Thuroczius perperam afferit, Uratislaum in Moravia & Bohemia regnaffe: Moraviam enim poft Zventibaldum patrem, tenuere filii Moymirus & Zventiboldus, deinde folus Moymirus ejecto fratre: uti fupra dixi.

Tertio. Incurfionem Hungarorum in Carinthiam, quæ anno 902. contigit, quando ii victi fugatique funt, & alteram eorundem in Saxoniam & Thuringiam invafionem, qua Luitboldus & Burchardus Duces anno 907. cæfi fuere, Thuroczius unam eandemque facit, & pro Liutboldo *Gotfridum* Moraviæ, pro *Burchardo* Eberardum Carinthiæ Ducem fubftituit. Nimirum fequutus Andream Dandulum, qui in chronico hocipfum habet de Hungaris, fed fuppreffo Patriarchæ Aquilejenfis nomine, idque inter annum 912. quo Urfus Particiacus Venetiarum Dux creatus eft, & inter annum 921. quo Rodulphus Italiæ Regnum occupavit, factum narrat, in hæc verba. „ Hungari hoc (*a*) tempore Pannoniam ingreffi, Moraviam „ & Bohemiam invadentes fpoliaverunt, interfecto eorum „ Duce: poftea dum Carinthiam invadunt, ultra caftrum Leopater nomine, Dux Gotifredus Duxque Heberardus (*b*) „ cum Aquilegienfi Patriarcha illis occurrunt. In eo prælio „ uterque Dux occiditur; Patriarcha vero fuga falvatus eft: „ ex

a Cod. Vat. MSS. 5286. fol. 79. pag. 2.
b Perperam apud Murat. Tom. XII. Rer. Ital. *Hardus*.

„ exinde ſpoliata Carinthia & Stiria , cum maxima præda „ Bulgariam ſpoliant „. In Catalogo Patriarcharum Aquilejenſium & Gradenſium ab anno 890. uſque ad annum 930. nullus occurrit Patriarcha *Gregorius*: ſed *Aquilejenſes* quidem (*a*) fuere *Fridericus* (*b*) *ab anno* 884. *ad* 897. *Leo* ad ann. 909. *Urſus* ab anno 932. *Gradenſes* (*c*) autem, *Victor*, ab anno circiter 878. *Georgius* anno 896. *Vitalis* , anno 897. *Dominicus* anno 900. *Laurentius* anno 908. *Marinus* anno 921. ad annum 953. Quum autem dicat Dandulus , Hungaris in Moraviam & Bohemiam ingreſſis, cæſum fuiſſe eorum *Ducem*: non *Uratiſlaum* Bohemiæ Ducem deſignat , uti male opinatur Thuroczius: nam Uratiſlaum in lectulo ſuo obiiſſe, Scriptores omnes rerum Bohemicarum tradunt: ſed *Moymirum* Moraviæ ultimum Ducem indicat, qui aut eodem anno 907. quo Luitpoldus & Burchardus, in bello Hungarico interiit, aut certe non multo poſt ſuperſtes fuit.

Quarto. *Conradus* poſt mortem Ludovici filii Arnulphi, anno 911. Rex Germaniæ electus, neque Cæſar fuit, neque in rebus Italicis aut Romanis ſeſe immiſcuit. Scriptores rer. Germanicarum neoterici errant , dum Ludovicos Germaniæ Reges, & Conradum & Heinricum Aucupem vocant *Cæſares & Imperatores*: non enim Imperiali corona donati fuere , neque a Romanis Pontificibus aut eorum juſſu ab aliis *Cæſares inuncti*. Hinc Pagius ad annum 912. num. 14. *electus itaque Conradus* (inquit) *qui oneri Reip. pares vires attulit*. *Goldaſtus Tom.* 3. *Conſtit. Imper. Ludovicum iſtum (Arnulphi filium, qui anno* 911. *obierat) quartum hujus nominis Imperatorem appellat, qua in re aliquos ſectatores habuit. Sed certum eſſe debet, nullum appellatum fuiſſe Imperatorem Romanorum, qui a Pontifice Romano coronam Imperialem non acceperit. Edictum de Ritu manumiſſionis, quod ipſemet pag.* 300. *in medium profert, ejus opinionem jugulat: in eo enim Ludovicus ait: Hludovicus Divina favente gratia Rex &c.* In fine: *Data* 11. *Kal. Jun. Anno Incarn. Domini* DCCCCVI. *Indict.* IX. *Anno Regni* Do-

a Ughell. Ital. Sacr. Tom. 5. pag. 42.

b Hic dicitur, Hunnis in Pannoniam delatis, regionemque Forojulienſem jam ingreſſis ita reſtitiſſe, ut hoſtibus victis, Italiam pacatam reddiderit.

c Ughell. Tom. 5. pag. 1107.

Domini Hludovici VII. Actum in Rotwila feliciter. Plura alia hujusmodi Ludovici Regis, filii Arnulfi, Diplomata referuntur apud Hundium in Metrop. Salisburgensi Tom. I. & 2. in quibus Rex appellatur, & data diplomata dicuntur, Primum, Tom. I. pag. 351. *Dat.* XIV. *Kalend. Februar. Anno Dom.* 900. (leg. 901.) *Ind.* IV. *Anno Regni Ludovici* (a) *primo*, *Act. in civit. Ratispona*. Secundum pag. 352. *Dat.* II. *Id. Aug. Anno Incarn. Dom.* 903. *Indict.* VI. *Anno Regni Ludovici Serenissimi Regis* (IV.) *Act. Ottinga curte Regia*. Tertium Tom. 2. pag. 20. *Dat.* XVII. *Kal. Mart. Anno Incarn. Dom.* 905. *Indict.* V. (VIII.) *Anno vero* VII. (VI.) *Regis Ludovici Act. Regino civit.* Quartum ibid. *Dat.* III. *Kal. Maji Anno Dom. Incarn.* 905. *Ind.* VIII. *Anno vero Regni Pii Regis Ludovici* VII. (leg. VI.) *Actum Regino civitate*. Hoc ipsum de Conrado Germaniæ Rege ostendit Pagius loc. cit. ubi probat & ipsum *Regem* tantum, non *Imperatorem* fuisse, & anno 911. Ludovico successisse. *Porro* (inquit) *quum Willelmus Heda in Hist. Episcop. Ultrajectensium pag.* 73. *refert Chartam Conradi Regis*, *quæ dicitur* data VII. Idus Julii, Anno Inc. Dom. 914. Ind. 2. Anno Regni Conradi gloriosissimi Regis tertio; *apparet*, *eum anno* 911. *post diem* IX. *Julii in solium Regium evectum esse*. Errat proinde Otto Frisingensis dum lib. 6. cap. XVI. de Conrado in locum demortui Ludovici Regis suffecto sic scribit: „ Anno ab Inc. Dom. 913.
„ Conradus, Conradi, quem Albertus occiderat, filius, con-
„ silio præfati Ducis Ottonis, consensu omnium, Orientalis
„ Franciæ Rex creatur. Errant quoque Lambertus Schafna-
„ burgensis & Sigebertus Gemblacensis, qui tam Ludovici obi-
„ tum, quàm Conradi inaugurationem ad annum 912. confe-
„ runt. Recte tamen Sigebertus de utroque Rege scribit: „ Lu-
„ dovicus Rex Germaniæ moritur, qui propter tyrannorum in
„ Italia insolentiam & multam malorum ingruentiam non me-
„ ruit Imperialem benedictionem. Cui succedens Conradus
„ regnavit annis VII. (*imo* VIII.) qui & ipse caruit benedictio-
„ ne Imperiali.

Quinto, *Liutharius* seu *Liutwardus*, Vercellensis Ecclesiæ Episcopus, quem Thuroczius *Liuthar* vocat eumque sub Con-

a Mortuo Arnulpho patre 3. Kal. Decemb. anno 899. successit filius Ludovicus 2. *Non. Febr. anno* 900. Vide Marianum Scotum.

rado Cæſare ab Hungaris occiſum aſſerit, ad annum 911. quo Conradus poſt Ludovici obitum Rex Germaniæ creatus eſt, non pervenit, ſed cædes ejus anno 901. facta eſt, ſcribente Reginone: „ Anno Dom. Inc. 901. gens Hungarorum, Lan-
„ gobardorum fines ingreſſa, cædibus, incendiis, ac rapinis
„ crudeliter cuncta devaſtat. Cujus violentiæ ac belluino furori
„ quum terræ incolæ in unum agmen conglobati reſiſtere cona-
„ rentur, innumerabilis multitudo ictibus ſagittarum periit,
„ quamplurimi Epiſcopi & Comites trucidantur. Ludwardus
„ Epiſcopus Vercellenſis Eccleſiæ, Caroli quondam Imperato-
„ ris familiariſſimus & conſiliarius a ſecreto, aſſumptis ſecum
„ opibus atque incomparabilibus theſauris, quibus ultra quam
„ æſtimari poteſt abundabat, quum effugere eorum cruentam
„ ferocitatem omnibus votis elaboraret, ſuper eos inſcius inci-
„ dit, ac mox interficitur: opes quæ ſecum ferebantur, diri-
„ piuntur.

Sexto denique, non Regnante Conrado primo, uti Thuroczius autumat cap. 25., ſed Ludovico Rege, Conradi deceſſore, & anno quidem ejus primo, Chriſti 901., Auguſtæ urbis obſidio, bellumque cum Hungaris ad Lichum fl. commiſſum contigit, quod ſupra ex Conrado Abbate Urſpergenſi deſcripſi: Quo quidem anno Ulricus, ſive Uldaricus, nondum erat Auguſtæ Epiſcopus, quemadmodum perperam aſſerit Thuroczius: is enim anno 908. in Monaſterio S. Galli Salomone hujus nominis III. Conſtantienſem Eccleſiam regente, eruditus, mox ab Adalberone Auguſtenſi Antiſtite anno 910. inſtructus, demum poſt Hiltini Epiſcopi obitum exeunte anno 923. Auguſtæ Epiſcopus ordinatus eſt, ſic ſcribente Gerardo (*a*) Presbytero in ejus vita num. VII. „ Poſt XV. annos defuncto Hil-
„ tino Epiſcopo, machinatione nepotis ſui Burchardi Ducis,
„ & aliorum propinquorum ſuorum, Heinrico Regi (*nempe*
„ *Germaniæ, qui Conrado ſucceſſerat anno* 919.) præſenta-
„ tus, ejuſque ſublimitati nota facta eſt deceſſio Epiſcopi, ſup-
„ plicatumque eſt, ut præfato domino Udalrico Epiſcopalis
„ poteſtas ab eo concederetur. Rex vero intuens hilaritatem
„ ſtaturæ illius, & comperiens doctrinæ ſuæ ſcientiam, petitioni
„ eo-

---

a Apud Mabillon. Sæc. V. Benedict. & Pagium ad ann. 924. Num. 3. & 4. ubi legendum monet, *poſt X. annos Hiltino defuncto &c.*

„ eorum aſſenſum præbens, Regio more in manus eum accepit, munereque Pontificatus honoravit. His vero ita peractis hilari animo de Rege revertentes, & ad Auguſtam pervenientes, ſecundum Regis edictum poteſtativa manu inveſtituram Epiſcopatus ſibi perfecerunt. Succedente vero tempore nativitatis Domini, in die ſolemnitatis Innocentum conſuetudinario ritu ordinatio ejus peracta eſt „. Hinc Hermannus Contractus ad ann. 924. „ Sanctus Uldaricus Auguſtæ Vindelicæ Epiſcopus ordinatus, mira pietate & religione præfuit annis quinquaginta „: Nam annum a Nativitate Chriſti ubique inchoat.

XIII. Hanſizii narratio de Hungarorum irruptionibus probatur.

Omiſſis igitur de Hungarica irruptione Thuroczianis commentis, juverit eam hoc loco ex Hanſizii Commentariis ab anno 906. ad 912. ſummatim deſcribere. Sic igitur Hanſizius Tom. 1. Germ. ſacr. pag. 183. & ſeqq. in Burchardo Patavienſi Epiſcopo. „ Anno 906. Ludovico Rege ex Conventu Tribunenſi reduce, Burchardo Patavienſi, & Theodmaro Salisburgenſi mandata fuit cognitio de querelis provincialium, quæ ob vectigalium intemperantiam extiterant. Iſti conventu apud Rasfeleſtadium coacto, perſonam illic Regis ſuſtinuere, tamquam viri, in quorum æquitate & ſapientia univerſi acquieſcerent: negotium vectigalium revocavere ad eas leges, quas olim Ludovicus & Carolomannus eo in genere ſanciverat „. Quarum ſententiam, quia ad Bojos, Bohemos, Slavos, Venedos, Moravos pertinent, ex Aventino accipe. „ Bojus ſalem domum transvehens, nihil pendit. Boji, Slavi, bobus, caballis, clitellis ut victum emant commeantes, immunes ſunt. Naves Francorum nihil præſtant. Venedi, qui de Rugiis Bojemis (a) mercandi gratia veniunt, de clitella ſcutatum unum tribuunt; de mancipio, caballis venditis, ſaicam unam. Venedi vero in Bojaria incolentes ementes, vendentes nihil tribuunt. Siquis ad Moraviam navigat, de nave ſolidum ſolvat „. Hinc colligitur, Bajoariam & Bohemiam incolentes, immunes fuiſſe, utpote Regi Ludovico immediate ſubjectos: ſecus Venedos, & Moravos, quibus adhuc proprii Duces præerant. Pergit Hanſizius. „ His negotiis immorantem Burchardum, curæ belli cum Hungaris ge- „ ren-

a Fort. *Bojemiam*.

„ rendi adverterunt. Ludovicus Rex in annum ſequentem
„ (907.) expeditionem decrevit. Ad eam Epiſcopi Bavariæ
„ omnes, (ſi Aventino fides) aggregavere ſeſe. Promotus
„ exercitus ultra Anaſum amnem, Luitboldo Duce cum fre-
„ quentiſſima Bojorum nobilitate. Rex cum Epiſcopo Bur-
„ chardo apud Anaſinam civitatem & S. Florianum ſubſtiterat:
„ ubi xv. Kal. Jul. ad preces Dietmari Archiepiſcopi, Luitpolt,
„ & Iſingrini Illuſtrium Comitum, ob devaſtationem Diœce-
„ ſis à paganis factam, Burchardo confirmavit Ottingam Epi-
„ ſcopi proprietatem anno 907. Ind. 10. Regni Ludovici Invi-
„ ctiſſimi Regis VIII. Actum ad S. Florianum „. Ergo tam
Iſingrinus Comes, quam Moymirus Moraviæ Dux, anno 907.
xv. Kal. Jul. favore & gratia Ludovici Germaniæ Regis fruebantur.
„ Exercitu adverſum Hungaros (proſequitur Hanſizius)
„ educto, res infeliciſſime geſta eſt. Copiæ omnes triduana
„ cæde confectæ. Hoſte nempe vicino dormiebatur; quum
„ poſt diem nonam Auguſti manus Hungarorum, concubia no-
„ cte Danubio tranato, ſopitos invadit, & Ducem Luitpol-
„ dum cum Iſengrino & immani multitudine trucidat: quæ la-
„ niena biduo ſequenti continuata. Interiiſſe ſcribit Aventi-
„ nus undeviginti Bojorum Dynaſtas, quorum nomina recen-
„ ſet. In his ipſe numerat Theodmarum Salisburgenſem, Za-
„ chariam Sabionenſem, Attonem Friſingenſem Epiſcopos:
„ Burchardum Patavienſem abſentia ſervavit, nam ad officium
„ & conſilia Regis Ludovici apud Anaſum, quod jam dixi,
„ reſtiterat „. Cladem iſtam ad annum 907. melioris notæ
Scriptores conferunt (a), Regino continuatus, & Hermannus Contractus, atque uno conſenſu Chronographi Salzburgenſes, excepto Caniſiano, qui id ad ann. 902. adſcripſit; quem falli certum eſt, ex pluribus diplomatum ſubſcriptionibus, quæ poſt annum 902. *ad vicem Theodmari* factæ ſunt, quorum diplomatum poſtremum eſt, quo Ludovicus Rex „ ob preces
„ Dietmari Archiepiſcopi, Luitpolt, & Iſingrini illuſtrium Co-
„ mitum, Burckardo Patavienſi confirmavit Ottingam Epiſco-
„ pi proprietatem. Dat. xv. Kal. Jul. Anno 907. Ind. x. Regni
„ Hludovici invictiſſimi Regis VIII. Actum ad S. Florianum „.
Unde colligitur diploma datum eſſe tempore, quo fiebat expedi-

a Verba hæc ſunt Hanſizii Tom. 2. Germ. ſacr. pag. 142.

ditio fupradicta: neque enim conftat Ludovicum Regem alio quopiam tempore apud S. Florianum, Monafterium Anafo vicinum, egiffe. Quare & Annales Hildefienfes erroris manifefti funt, qui ad ann. 908. *Luitboldum Ducem cum aliis multis interfectum effe ab Hungaris* tradiderunt. Error autem irrepfit in Chronica Salzburgenfia, quæ quum ad ann. 907. recte referant „ Bavari ab Hungaris occiduntur, & Liutpoldus Dux pa-„ ter Arnolfi Ducis „ tamen ad ann. 897. notatum reliquerunt „ Dietmarum Archiepifcopum, Ottonem, & Zachariam „ Epifcopos in bello Ungarico occifos effe „; quum certum fit, iftos eadem clade, qua Luitpoldum Ducem, interiiffe. Videtur itaque peccatum librarii, literam numeralem x., ante poftremum inferentis, fic, ut fcripferit, DCCCXCVII. loco DCCCCVII. Error etiam eft apud Dukerum hiftoricum Salzburgenfem, qui *Ottonem* vocat Epifcopum Patavienfem, quum fuerit Frifingenfis.

„ Reliquiæ cladis (*a*) paucula ad Regem redierunt, „ quos ipfos Hungari infecuti, Regem copias, quas retenta-„ rat, educentem ad pugnam callide prolectum in infidias in „ nemore difpofitas, præcipitant, eique cum Epifcopo Bur-„ cardo vix licuit falvo Bataviam fugere. Sed hoftis in vefti-„ giis hærens, calente victoriæ terrore, folenne fuum in op-„ pida, monafteria, loca facra Bataviæ, quam late patet, „ exercuit. Enumerat ea bufta nominatim Aventinus, & cla-„ dem inter alia memorat Otingæ. Illud tamen Hundius ait, „ tota reliqua Bavaria per Hungaros mifere vaftata, quin & re-„ liquis omnibus Otingæ ædificiis, folam ædiculam B. V. Ma-„ riæ fingulari Dei providentia fuiffe fervatam. Sed hic an-„ nus (907.) initium modo calamitatum fecit: nam anni qui „ fecuti funt, fecere eam peftem propemodum familiarem. „ Hungari namque victoria anni fuperioris elati, nova in Ba-„ variam incurfione Regnum Ludovici, ut ait (*b*) Sigeber-„ tus, fub tributo redigunt (anno 908.) Saxoniam (*c*) & „ Thu-

a Hanfiz. Tom. 1. pag. 185.

b Hæc apud Sigebertum ad ann. 905. leguntur: Hungari fuperioris anni victoria elati, Regnum Ludovici fub tributo redigunt. Et ad ann 906. dicitur: *Hungari victos Græcos fub tributo redigunt*. Et ad ann. 907. *Hungari Bulgaros victos tributarios fibi faciunt*.

c Regino continuatus ad ann. 908.

„ Thuringiam vastant. Rursum anno insequenti (nempe 909.) „ Bavariam vectigalem emensi pedem primum (*a*) in Alemaniam inferunt; eandem mox anno 910. repetunt. Apud „ Augustam (*b*) Vindelicorum celebre commissum est prælium, Ludovico rursus fatale, miserabili Svevorum & Bavarorum cæde, quam Liutprandus tristi lesso persequitur. Fumabant omnia, & quod eatenus spiraverat, ab irritatis victoribus exitio datum. Ergo nihil in Bavaria supererat, quod „ in annum sequentem haurirent. Itum igitur in Francos, „ quos hodie Francones appellamus, qua regione eundem in „ modum erasa, cumulum malorum addidit Ludovici Regis „ mors, quæ contigit ante mensem Julium anni 911., hærede „ nullo relicto. Eo fato stirps Carolingica, quæ rerum eousque in Bojaria primum, deinde in cuncta Germania potiebatur, exaruit. Germania sibi Conradum legit Franconem. „ Bavariæ limiti præpositus Arnolphus, Luitpoldi Marchionis „ olim Orientalis filius, qui initium præfecturæ insigni de Hungaris victoria consecravit. Redierant enim anno 912. in Bavariam more suo; quos Arnolphus apud Oenum fluvium nactus, internecioni dedit: triginta tantum, ut ait Hepidannus, ad nuncium victoriæ servatis „. Hæc Hansizius. Verum ad annum 912. continuator Reginonis sic habet: *Hungari iterum, nullo resistente, Franciam & Thuringiam vastaverunt*. Et ad ann. 913. „ Hungari partes Alemaniæ vastaverunt, „ & juxta in (*oenum*) fluvium a Bavaris & Alemannis occisi „ sunt „. Hoc ipsum scribit Marianus Scotus: „ Anno 913. „ Ungari Alamanniam vastant: sed a Bajoariis & Alamannis „ maxima cæde sternuntur „. Epidannus: „ Anno 913. Agareni (sic Ungros vocat) Alamanniam intraverunt. Erchanger, & Pertholt frater ejus, & Vodalrichus Comes auxiliante „ illis nepote eorum Arnolfo optimo Duce Bajoariorum, totum „ exercitum eorum juxta Ine fluvium penitus occiderunt, nisi

„ xxx.

a Idem ad ann. 909. Hungari Alemanniam ingressi sunt.

b Conradus Ursperg. ad ann. 901. At Regino continuatus ad ann. 910. „ Franci in confinio Bavariæ & Franciæ Hungaris congressi miserabiliter aut victi aut fugati sunt: in quo prælio Gebelhardus Comes interiit, relictis duobus filiis suis „ adhuc pueris, Udone & Herimanno, qui postea clari & nobiles in Francia extiterunt.

„ xxx. viros „. Sic & Annales S.Galli ad ann.913. „ Ungri in „ Alamanniam : quibus per Bavariam redeuntibus, Arnolphus „ filius Liupoldi, & Erchanger cum Perahtoldo & Adalrico, „ cum eis pugnaverunt, & eos ſuperarunt „. Sigebertus vero tradit, Hungaros hujuſmodi cum Berengario fuiſſe fœderatos. „ Anno 915. (inquit) Hungari Berengario confœderati, „ Alemanniam vaſtant, & a Bajoariis & Alemannis graviter „ cæduntur.

XIV. Moraviæ Regnum poſt cladem Hungaricam incolume.

Communis eſt Scriptorum ſententia, Moraviæ Regnum ab Hungaris fuiſſe deletum. At circa annum, inter eos non convenit. Metenſis Annaliſta, ut ſupradictum eſt, ad ann.894. rem indefinitam relinquit, ſic ſcribens: „ Circa hæc tempora „ Zventibolch Rex Marahenſium Sclavorum, vir inter ſuos „ prudentiſſimus & ingenio callidiſſimus, diem clauſit extremum : cujus Regnum filii ejus pauco tempore infeliciter tenuerunt, Hungaris omnia uſque ad ſolum depopulantibus „. Ita & Porphyrogenitus Adminiſtr. Imp. cap. 41. „ Poſt hujus „ Sphendoploci mortem, anno uno in pace exacto, orto deinde diſſidio & bello civili, invadentes Turci, funditus eos „ (*Moravos nempe*,) exſtirparunt, regionemque eorum occuparunt, quam in hodiernum uſque diem (*ideſt*, *uſque ad* „ *ann. Chr.* 949.) incolunt: quæque ſupererat multitudo, „ diſſipata confugit ad finitimas gentes, nimirum ad Bulgaros, „ Turcos, Chrobatos, & ad reliquas nationes. *Et cap.* 42. A „ Theſſalonica uſque ad Danubium flumen, in quo urbs Belegrada, octo dierum iter eſt, ſiquis non feſtinanter, ſed inquieſcens, proficiſcatur. Et habitant quidem trans Danubium flumen Turci in terra Moraviæ, καὶ κατοικοῦσι μὲν οἱ „ Τοῦρκοι πέραθεν τοῦ Δανούβεως ποταμοῦ εἰς τὴν τῆς Μοραβίας γῆν, „ atque etiam inter Danubium & Sabam fluvios, ἀλλὰ καὶ ἔνθεν „ μέσον τοῦ Δανούβεως, καὶ τοῦ Σάβα ποταμοῦ. *Et cap.* 40. *de* „ *iiſdem Turcis dixerat*: A Pacinacis pulſi Turci & profugientes, ſedes poſuerunt illic, ubi nunc habitant. In hoc autem „ loco antiqua quædam monimenta ſuperſunt, inter quæ Pons „ Trajani Imperatoris ad initia Turciæ: & Belegrada, quæ trium „ dierum itinere ab ipſo Ponte diſtat, ubi turris eſt Sancti ac „ Magni Conſtantini Imperatoris: & rurſus ad curſum fluminis „ extat Sirmium, quod Belegrada abeſt duorum dierum iti-

„ ne-

„ nere: inde magna Moravia baptiſmo carens, quam Turci
„ deſeruerunt, cujuſque princeps olim fuit Sphendoplocus „.
In Græco textu ſic legitur: *καὶ ἀπὸ τοῦ ἐκεῖσε ἡ μεγάλη Μοραβία ἡ ἀβάπτιστος, ἣν καὶ ἐξήλειψαν οἱ Τοῦρκοι: ἧς ἦρχε τὸ πρότερον ὁ Σφενδοπλόκος.* Ubi Latinus Interpres, pro *deſeruerunt*, habet, *devaſtarunt*. Et *vaſtarunt* quidem, quando Turci in Moraviam irrupere: ſed eam vaſtatam, poſtea *deſeruerunt*, *dereliquerunt*, inde recedentes, aut potius a Bojis expulſi: nam teſte Reginonis Continuatore „ anno 944. Hungari a Ca-
„ rantanis tanta cæde mactantur, ut nunquam a noſtratibus
„ antea taliter infirmarentur „ & Hermannus Contractus ad annum antecedentem ſcribit: „ Ungari Bajoarios invaden-
„ tes, pugna cum eis commiſſa, terga verterunt „: Epidannus quoque ad anno 943. „ Omnis Agarenorum (Ungrorum) exercitus a Bajoariis occiſus eſt. „ Chronicon deni-
„ que Salisburgenſe ad ann. 942. Hungari in Bavaria in Trun-
„ gau a Bertoldo Duce occiſi ſunt „. Hoc igitur proſpero armorum contra Hungaros ſucceſſu, quum quies & ſecuritas Pannoniæ trans, & Norico cis Danubium, qua parte Laureacum & Pataviam ſpectant, conceſſa eſſet, Agapitus Pontifex, deſertam ab Hungaris Moraviam paſtorali curæ Gerardi Laureacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopi committit diplomate dato poſt menſem Junium anni 946. in quo, poſtquam Eccleſiam Laureacenſem olim per utramque Pannoniam fuiſſe Metropolitanam, ſede poſtea propter Hunnos deſerta honorem etiam Archiepiſcopalem deſertum narraſſet, de reſtituta nuper quiete ſic ſubjungit:
„ Modo autem, mortalibus propitiante Chriſto, ab hoſtibus
„ Sanctæ Lauriacenſis Eccleſiæ quiete, & inhabitandi ſecurita-
„ te conceſſa, non alibi quam ibidem, Fraternitatis tuæ Ca-
„ thedram oportet haberi „. Tum ortam inter Herolfum Salisburgenſem & Gerardum Laureacenſem Archiepiſcopos circa Provinciæ Metropolitanæ fines controverſiam componens, Gerardo Orientalem Pannoniam, Hunnorumque, Moravorum & Sclavorum curam commendat, inquiens: „ Proinde diſtri-
„ buere atque determinare ita vobis Parochias, bonum & pa-
„ cificum æſtimamus: ut diviſis duabus Noricæ regionis pro-
„ vinciis, Heroldo Archiepiſcopo, Occidentalis Pannoniæ cu-
„ ra committatur & cuſtodia; tibi autem, ſucceſſoribuſque
„ tuis,

„ tuis, propter emeritam antiquitatem Sanctæ Laureacensis „ Ecclesiæ, cui jure juniorum reverentia assurgit, in benedi- „ ctionis & sedis ordine prælatis atque præpositis, providen- „ tiam Orientalis Pannoniæ, regionemque Avarorum, atque „ Maraharorum, sed & Sclavorum, qui modo Christiani, vel „ adhuc per Baptisma Christo lucrandi sunt, circumquaque „ manentium, credimus; nostramque Apostolicam vicem in „ illis partibus prædicandi, & pro arbitrio vestro, ubi opus est, „ Episcopos constituendi, omniaque dispo nere atque ordinare, „ tali auctoritate atque potestate delegamus, ac si ipsi præsen- „ tes affuissemus „. In his literis decernit Pontifex, ut regio omnis, quam Danubius usque ad Dravi ostium stringit, item provinciæ Slavicæ & Pannonia ulterior ad Orientem porrecta, hoc quidem tempore partim a Christianis inhabitata, partim baptismo carens, ad Laureacensium ditionem spectarent. Atque hoc sibi vult Porphyrogenitus, dum magnam Moraviam, & Baptismo carentem vocat, & a Turcis, idest, Ungaris desertam. Nam, ut idem Purpuratus scriptor alibi dixerat, postquam Hungari Moraviæ Regnum occuparunt, pars Moravorum confugit ad vicinas gentes, Bulgaros scil., Turcos, Chrobatos, Bojos, Bohemos, & Polonos: pars in patria remansit Hungaris commixti, & plerumque baptismo carentes: Proinde ea Moravici Regni eversio non videtur facta per Hungaros nisi anno 907. quo, uti supra dictum est, exercitu Bojorum adversus Hungaros educto, res infelicissime gesta est, copiæ omnes triduana cæde confectæ. Aventinus lib. 4. Annalium Bojorum, eam cladem ad ann. 907. fusius enarrans, ex universis (inquit) Bojariæ provinciis vires fuisse adversus Hungaros contractas „ ex Nariscis, Boëthis, Chamabis, Vindelicis, No- „ ricis, Vennonibus, Athesinis, Stiriis, Venedis, Charinis, „ Carnis „: in bello autem cecidisse scribit præter *Liutpoldum* Austriaci limitis Ducem, XIX. alios dynastas, quorum hæc sunt nomina „ Piligrinus, Dietpoldus, Hebbo, Eysen- „ grinus, Hathecus, Bero, Rudmundus, Leitfridus, Wal- „ therus, Arebertus, Babo, Iringus, Gundboldus, Eysen- „ grinus, Hathocus, Meginwardus, Ratholdus, Eysengri- „ nus, Albertus „. Moravos quidem silentio premit, eorumque Regem Moymirum non nominat. Verum quum *Ve-*

nedos, & *Eysengrinum* memorat, proculdubio illos ipsos intelligit, de quibus Hermannus Contractus ad ann.901. scripsit: *Moimirus* & *Isauricus* (hoc est, Isingrinus) *cum Rege* (Ludovico scilicet) *reconciliantur*. Neque vero Ungari ex Orientali & inferiori Pannonia, in Bajoariam invadere, idque prælium ad Anasum fluvium committere potuissent, nisi per Moraviæ Regnum, in quo Hunnia seu Avaria continebatur, transiissent.

CAPUT VI.

Bulgarorum Reges Simeon & Petrus: Germanorum Conradus, & Henricus Auceps. Hungari factam cum Henrico ad novennium pacem rumpunt, & ab eodem profligantur. Idem Henricus Bohemos, Slavos, Abotritos, & Nortmannos subigit.

I. Commissum ab Hungaris cum Græcis & Bulgaris prælium.

SIGEBERTUS Gemblacensis ad annum 906. de Hungaris sic scribit: *Hungari victos Græcos sub tributo redigunt*. Et ad annum sequentem: *Hungari Bulgaros victos, tributarios sibi faciunt*. Utrumque falsum. Nam, ut supra narravi, *Hungari* quidem ab Imperatore Constantinopolitano adversus Bulgaros conducti, anno 889. *Arpade & Cusane ducibus*, trajecto Danubio, totam, ut scribit Leo Grammaticus, Bulgariam captivam fecere: verum accitis in suum auxilium Pacinacitis, Bulgari instaurato certamine, familias Hungarorum, qui ad regionis ipsorum custodiam remanserant, invadentes, omnino perdiderunt, ita ut Hungari e priori bello revertentes, regionemque suam desertam videntes, coacti fuerint in Pannonia sedes ponere. *Bulgari* vero quum in primo prælio succubuissent, in secundo adversus Græcos inito, victoriam reportarunt: id quod tamen ab anno 889. ad 893. factum, demonstravi, tametsi a Continuatore Annalium Fuldensium narretur ad annum 896. At vero certum est neque anno 906. Græcos victos ab Hungaris, neque anno 907. Bulgaros sub tributo ab iisdem Hungaris, uti Sigebertus asserit, redactos fuisse. Byzantini historici ad annum 934. Hungarorum impressionem in Græcum Imperium describunt. Cedrenus p.629.
„ Men-

„ Menſe Aprili Indict. VII. Turci facta impreſſione, occidua „ omnia uſque ad Urbem populantur. Miſſus Patricius Theo„ phanes Protoveſtiarius, cum iis pacem componit, Roma„ no, ut captivos reciperet, nulli rei parcente „. Primam hanc Turcorum expeditionem vocant Continuator Porphyrogeniti in Romano Lacapeno num. 37. & Simeon Logotheta num. 47. Non igitur ullam aliam Hungari contra Græcos antea ſuſceperant: nam Gyla, qui Hungaris in Tranſylvania præerat, Græcorum amicitiam ſemper coluit. At Bulca-chan unacum Toxo eam, quæ ſupra narrata eſt, expeditionem adverſus Græcos ſuſcepit: quemadmodum Tomo ſequenti fuſius ediſſeram.

Continuator Theophanis in Vita Alexandri Imperatoris, qui mortuo Leoni Sapienti fratri, menſe Majo die XI., anno Chr. 911. ſucceſſit, de Bulgaris ſic ſcribit: „ Simeon Bulgariæ „ Princeps, miſſis ad Alexandrum Legatis, de pace ſignificat: „ illi ſe ſtudere, ut & ſe ille demereatur ac colat, velut Leo„ ne Imperatore. Alexander dementia ac inſipientia actus, „ Legatos contumelioſe dimittit, miniſque adhibitis, quibus „ incuſſurum ſe Simeoni terrorem exiſtimaverit. Soluta ergo „ pace, Simeon arma movere adverſus Chriſtianos ſatagebat „. Idem habent alii Scriptores Byzantini, Scylitzes fol. 51. pag. 2. Cedrenus pag. 608. Zonaras pag. 146. Simeon Logotheta in Alexandro num. 3., & Leo Grammaticus pag. 488. adduntque: „ Sexta Junii, anno 912., Alexander pranſus, lotus, & ine„ briatus, a ſomno ad ludum pilæ ſe contulit: & oborto viſce„ rum ob cibi ingeſti abundantiam & ebrietatem dolore, in „ Palatium reverſus, multo per nares & pudenda ſanguine „ egeſto, poſtridie deceſſit: tutoribus relictis Nicolao Patriar„ cha, Stephano Magiſtro, Joanne Magiſtro & aliis, translato „ in Conſtantinum Leonis fratris filium Imperio „. Quam nactus Simeon Bulgarorum Rex occaſionem, recta cum univerſis copiis Conſtantinopolim contendit, & ſub menſem Auguſtum anno 912. urbem obſidione cingit: ſed pace utcumque confecta, præclariſque muneribus donatis, domum rediit. Cedrenus pag. 611. „ Dum hæc in Urbe geruntur, interim Simeon Bul„ garorum Princeps gravi cum exercitu (*Auguſto menſe*) (a) „ in

II. Simeon Bulgarorum Rex Conſtantinopolim obſidet, & pace facta recedit.

a Simeon Logoth. num. 5.

„ in Romanorum ditionem invadit, & ad Constantinopolim „ venit, atque a Blachernis usque ad auream portam castra po- „ nit; magnamque spem conceperat urbis potiundæ. Sed ut „ certior factus est de murorum firmitate, & multitudine propu- „ gnatorum, & saxa jactantium, & machinarum balistarumque „ abundantia, repudiata spe, ad Hebdomum recedit, pacifi- „ cationemque poscit. Id fuit multo gratissimum tutoribus; „ missusque est a Simeone Magister ipsius Theodorus, & de „ pace habitum colloquium. Multis ultro citroque commuta- „ tis verbis, Patriarcha cum reliquis Tutoribus deducunt Im- „ peratorem in Blachernense Palatium: datisque idoneis obsi- „ dibus, eodem ad convivium Imperatoris Simeonem reci- „ piunt: ubi quidem caput Patriarchæ Bulgarus Princeps sub- „ misit, & ab eo comprecationem obtinuit, capiti (ut fertur) „ Simeonis imponente suum Epirrhiptarium *ἀντὶ στεφάνου*, „ loco coronæ (*a*). Post convivium, pacis (*b*) conditioni- „ bus compositis, Simeon ejusque liberi donati, domum „ abierunt.

III.
Commissa a Simeone Bulgarorum Rege cum Græcis ad Acheloum pugna.

Pax ista anno tantum 913. duravit: nam anno sequenti rupta est, seu verius, continuatum bellum. Cedrenus pag. 611. „ Ceterum Simeone Thraciam populante, Augusta (*Zoë Constantini mater*) cum Proceribus consultat, quo pacto ejus „ impressiones compesceret. Ibi Joannes Bogas promittit, „ si Patricio honore insigniretur, se Patzinacas contra eum ad- „ ducturum: impetratoque quod petebat, acceptis donis, ad „ eos se confert, pactum icit, acceptisqae obsidibus, pollici- „ tis Patzinacis se Istro trajecto, bellum facturos. Adrianopo- „ lim autem Simeoni per plures dies frustra oppugnanti, Pan- „ cratucas quidam (*c*) Armenius, cui inter alios urbis ejus „ custo-

a Scylitzes fol. 52. p. 2. Epirrhiptarium calyptræ species, qua caput & humeri teguntur: Cucullus Monachorum & Præsulum Græcorum.

b Zonaras pag. 184. „ Sed quum ei (Simeoni) pacis conditiones displicerent, „ discessit sine pactionibus, muneribus & ipse, & ejus liberi donati „. Ita & Leo Grammaticus pag. 490. „ Simeon & ejus filii in patriam reversi sunt, ad invicem „ discordes ob præfatæ pacis conditiones. Non igitur rupta pax est anno sequenti: „ sed bellum continuatum.

c Simeon Logoth. „ Mense Septembri Indictione tertia, Paneutraces Armenius „ Adrianopolim Simeoni prodidit. Haud diu post missus Basilius Patricius cum mul- „ tis muneribus, eam recepit „. Errat in Indictione: nam anno 912. mense Septembri currebat Indictio *prima* non *tertia*. Pagius Simeonem Logothetam secutus, Adria-

„ custodia fuerat commissa, auro corruptus prodit. Paulo post „ missi ab Augusta Basilius Patricius Canicleo præfectus, & Nicetas Eladicus, eam (*a*) auro ac pecunia recuperarunt. „ Zoë porro continentes Simeonis incursiones non ferens, „ eumque reprimere cupiens, re cum Senatu deliberata, statuit pacem cum Saracenis componere, Orientalesque deinde omnes exercitus in Occidentem transportare: hisque cum „ Occidentalibus copiis conjunctis, bellum in Bulgaros movere, eosque exscindere. Proinde in Syriam missi Joannes Radenus Patricius, & Michaëlus Toxaras, pactum cum Saracenis icerunt. Augusta Saracenorum jam secura, militibus „ rogas (sic vocatur pecuniæ distributio) dari, Leonemque „ Phocam Magistrum ac Scholarum Domesticum exercitus in „ Bulgaros ducere jubet. Omnibus in unum conductis exercitibus ac cohortibus ad Diabasim (locus id nomen a transitu „ habet, estque planities ampla, & recipiendo exercitui sufficiens) Palatii primarius Sacerdos (ipsi Protopapam vocant) „ missus cum venerandis Lignis, omnes in genua procumbere „ jussit, & jurare, se usque ad mortem una perseveraturos. „ Dicto sacramento, in Bulgaros exercitus omnes moverunt. „ Cohortem Excubitorum ducebat Joannes Grapson, vir bellicosus, probatæque multis præliis virtutis. Cohortem Icanatorum dictam Olbianus Marules vir insignis: Romanus & „ Leo Argyri filii, ac Bardas Phocas aliis præerant cohortibus. „ Aderat iis & Melias Magister cum Armeniis plurimique „ alii provincialium Duces. Comitabatur etiam Constantinus „ Libycus Patriacus, veluti Consiliarius Leonis Domestici Scholarum. Sexto Augusti die (Indict. 2.) (*b*) pugna inter Romanos & Bulgaros commissa est ad Castellum Acheloum, „ pulsique & magna cæde prostrati sunt Bulgari. Ibi quum „ Domesticus Scholarum plurimo sudore madens, animoque „ defi-

---

Adrianopolim anno 914. a Bulgaris captam scribit, receptamque a Græcis. Verom quum mense Augusto anni 912. Simeon adversus Adrianopolim copias eduxisset, mensis Septembris, quo id factum narratur, ad eundem annum 912. spectat, non ad annum 914.

a Leo Gramm. p.491. „ Cum donis multis ad Simeonem missi sunt, qui urbem „ iterum in suam potestatem receperunt.

b Perperam apud Scylitzem, *Ind. V.* nam anno 914. mense Augusto adhoc in cursu erat *Indict. II.* Leo Grammat. pag.492. sic habet: *die Augusti* 20. *Ind. V.* utrumque falsum.

„ deficiens, ad quemdam fontem ex equo descendisset, ut „ sudorem elueret, ac se recrearet: equus forte abrupto vinculo se proripit, ac sessoris vacuus per exercitum discurrit. „ Quem ut agnovere milites, occubuisse Domesticum rati, „ metu animis consternatis, ab insecutione hostium destiterunt: quidam etiam retro sese averterunt. Quod ex sublimi cernens Simeon (neque enim effuse & ordinibus dissipatis fugam faciebat) suos Romanis immisit. Romani jam ante animos dejecti & paventes, hostem subito irruere videntes, statim terga dederunt. Fuga ea periculosissima fuit, „ aliis sese invicem conculcantibus, aliis ab hoste cæsis: Leo „ Domesticus fuga in Mesembriam evasit. Non multitudo tantum militaris tunc periit, sed & Duces innumeri, atque ordinum ductores. Occisus est etiam Constantinus Libycus, „ & Excubitorum Dux Joannes Grapson. Missus fuerat Romanus Lacapenus Patricius, rei navalis Drungarius, cum „ tota classe, jussus litus legere, & auxilio esse Leoni, & a „ Boga adductos ad opem Romanis ferendam Patzinacas trajicere. Ei cum Boga incidit contentio: quam animadvertentes „ Patzinacæ, domum redierunt, ad irritumque eorum reciderunt suppetiæ. Sunt qui aliam Romanis fugæ cladisque „ causam fuisse dicant. Etenim quum Simeonem Phocas pulsum persequeretur, subito ad eum fuisse allatum nuncium, „ Drungarium rei navalis cum universa classe abire, animo „ occupandi Imperii. Quo nuncio attonitum eum, ut qui „ summam rerum sibi deposceret, omissa insectatione hostium, „ in castra, veri discendi causa, rediisse: diditum ex eo rumorem, fugisse Domesticum: ideoque milites fortitudinis „ oblitos fugam fecisse. Simeonem, qui opportuno loco stans, „ exitum certaminis opperiebatur, hoc animadverso, effuse in „ Romanos irruisse, itaque victoriam iis pulsis cæterisque reparasse. Sive hoc, sive illo modo res gesta sit, Romani certe ea, quam retulimus, affecti sunt clade. Quumque superstites ei in urbem rediissent, Romani, & Bogæ agitata „ est controversia: eoque periculi deductus Drungarius, ut „ Judices ei oculos effodiendos esse pronunciaverint, quod ob „ incuriam, aut potius malitia ductus, Patzinacas non trajecisset, quodque ex fuga reversos, non ad se collegisset. Eru-

„ tique

„ tique fuissent ei oculi, nisi Stephanus Magister, unus Tutorum Imperatoris, & Constantinus Gongyles Patricius, qui „ apud Augustam largiter poterant, eum eripuissent. Simeon „ autem victoria elatus ac ferociens, ad urbem omni cum suo „ exercitu properavit. Rursum igitur Leo Phocas Scholarum „ Domesticus, & Joannes Hetæriarcha (sodalitatis Dux) ac „ Nicolaus Constantini Ducæ filius milites, quos tum in promptu habebant, adversus eum educunt: & apud Catasyrtas „ (loci hoc est nomen) in cohortem quandam Bulgarorum incidentes, prædatum egressam, eam adoriuntur, nulloque „ negotio profligant: mox recentem aliam ingruentem fortiter subsistentes, pugnam acrem ac diu durantem obeunt, „ Bulgarosque fundunt. Cecidit ea in pugna Nicolaus Ducæ „ filius heroice pugnans, qui & causam vincendi Romanis „ præbuit. Hic tum rerum bellicarum status erat „. Baronius num.4. & Cangius in Familiis Dalmaticis cap.6. num.20. commissam a Græcis cum Simeone Bulgarorum Rege ad Acheloum sive fluvium sive castellum pugnam, ad annum Chr. 917. eo conferunt, quod Leo Grammaticus pag.492. de ea sic scribit: „ Mense itaque Augusti die vigesimo, Indictione quinta, ad „ Acheloum fluvium Bulgaros inter & Romanos bellum commissum est „. Cetera ut supra ex Cedreno, & aliis. Verum tam in hoc Auctore, quam in aliis Byzantinis, *Indictiones* & *dies mensium* per hæc tempora corrupti: uti mox patebit, ubi de altera Constantinopolitana obsidione sermo erit.

IV. Res Constantinopolitanæ sub initia Imperatorum Romani Senioris, & Constantini Porphyrogeniti.

Cedrenus, postquam de Bulgarico, ut supra, bello disseruisset, pag.617. de Constantini Porphyrogeniti conjugio hæc habet: „ Quinta sacri jejunii septimana Imperator Helenam, „ Romani filiam, arrha data sibi conjugio copulat: ac tertia „ Galilææ, cum ea coronatur a Nicolao Patriarcha: & Romanum Imperatori patrem designat, Heteriarchæ dignitatem „ pro eo in filium ejus Christophorum transferens. *Et pag.619.* „ Septembris mensis die 24. Romano Cæsaris dignitas delata „ est: & mense Decembri, Imperatorio est redimitus diademate a Patriarcha Nicolao, permissu Imperatoris: coronatus autem die sacrorum Luminum, uxorem quoque suam „ Theodoram coronat, & mense Majo, die Pentecostæ sacro, „ filium etiam suum Christophorum „. Hæc totidem verbis

Scy-

Scylitzes fol.55. Simeon quoque Logotheta: „ Menſe Aprili „ (inquit) nuptialis contractus arrhabo a Conſtantino Imper. „ Helenæ Romani filiæ traditur, tertioque Galilææ (*hebdomadæ ſcil. Paſchæ*) nuptiales corollas a Nicolao Patriarcha „ recipit. *Et poſt pauca*: Menſis Septembris die 24. Romanus „ Cæſaris dignitate ornatur: menſiſque Decembris die 17. Indict.8. anno 6458. a Conſtantino & Nicolao Patriarcha, Auguſtali corona donatur: eodemque die ejuſden menſis, Indict. 8., Chriſtophorus Romani Imperatoris filius Imperator declaratus, ipſe quoque die ſancto Pentecoſtes ab Imp. „ Conſtantino Auguſtus appellatus „. Zonaras longe clarius pag.187. „ Romani porro filia Helena Imperatori Conſtantino „ deſponſa, tertia feria Paſchatis nuptiæ celebratæ ſunt. Romanus vero vigeſima quarta die Septembris, ad Cæſaris dignitatem eſt evectus, & in Decembri, Imperiali diademate „ ornatus a Patriarcha Nicolao, permiſſu Conſtantini ſcilicet. „ Romanus Lacapenus iis honoribus non contentus, paulo poſt „ uxorem quoque ſuam Theodoram diademate ornat: deinde „ & filium Chriſtophorum „. Proinde an. quidem 919. die 27. April. feria tertia Paſchæ nuptiæ Conſtantini & Helenæ celebratæ, & Romanus factus Βασιλαιοπάτωρ, & filius Chriſtophorus Hetæriarches: die 24. Septem. idem Romanus creatus Cæſar: die 17. Decembris, idem Romanus coronatus Imperator, ejuſque filius Cæſar: Anno vero 920. Theodora Romani uxor die 6. Junii Auguſta coronata: menſe autem Majo, in die Pentecoſtes, Chriſtophorus coronatus Imperator Auguſtus. Quamobrem loco anni Mundi 6458. (uti perperam legitur apud Simeonem Logothetam) reponendus annus 6428. a Kalendis Septembris anni 919. inchoatus. Leo Grammaticus pag.495. „ Julio menſe, Indict. 8. (*adeoque anno* 920.) die Dominico, „ totius Eccleſiæ a Romano inita eſt concordia, cunctis Metropolitis & Clericis, qui a Nicolai & Euthymii partibus „ diviſis ſteterant, animis (*propter quartas Leonis Imperatoris* „ *nuptias*) in conſenſionem redeuntibus „. Duravit ea diviſio per annos xv., ab anno ſcil. 906. quo Zoë a Leone Imper. cum ſolemni pompa uxor accepta. Incertus Continuator Theophanis in Vita Romani Lacapeni num.9. „ Menſis Februarii „ die 20.. Ind. 10. (*anno* 922.) Theodora Romani conjux

„ mori-

„ moritur. Eodem menſe coronatur Sophia Chriſtophori Im-
„ peratoris uxor.

V. Aliud Bulgarorum ſub Simeone adverſus Græcos prælium: & pax demum ſancita.

Hæc præmittenda fuere, ut Bulgarici belli, quod mox narrabitur, epocha confirmetur. Scylitzes & Cedrenus poſt relatam Græcorum Præſulum circa quartas nuptias diſſidentium concordiam anno 920. initam; ante Theodoræ Auguſtæ obitum, qui anno 922. contigit, Bulgaricam incurſionem ſic deſcribunt. „ Mortuo Adralepto Scholarum Domeſtico, Pothus
„ Argyrus ſufficitur. Is, Bulgaris graſſando uſque ad Cataſyr-
„ tas progreſſis, copias contra eos educit: caſtriſque ad Ther-
„ mopolim poſitis, Michaëlum cohortis Præfectum, Patricii
„ Moroleonis filium, ſpeculatum emittit: qui improviſo in
„ Barbaricas delapſus inſidias, quum fugæ locus non eſſet,
„ vim parat: multiſque Bulgaris dejectis ac pulſis, accepto
„ lethali vulnere, Conſtantinopolim redit, pauloque poſt
„ moritur „. Et poſt detectas compreſſaſque, quæ ſtructæ fuerant in Romanum, inſidias: „ At Simeon iterum magnum
„ contra Romanos emittit exercitum, Duce Chagano, uno
„ ſuorum procerum, & Minico equiſonum Principe; mandat-
„ que, ut recta ad urbem contendant. Romanus de eorum
„ adventu certior factus, metuenſque, ne ii pulcherrima urbi
„ propinquorum locorum palatia & ædificia incendio vaſta-
„ rent, Joannem Rectorem cum Leone & Potho Argyris ob-
„ viam ire jubet, exercitum ducentes validum ex Imperato-
„ riis ſodalitatibus & cohortibus aliis contractum. Adfuit iis
„ etiam Alexius Patricius & Drungarius rei navalis, & Moſe-
„ les cum ſuis. Quinta jejuniorum ſeptimana, exercitu in pla-
„ nitie Pegarum inſtructo ſubſtiterunt. Ibi Bulgaris ſe ſubito
„ prodentibus, & obſcura cum vociferatione ac magno impe-
„ tu irruentibus, Rector Joannes fugam facit: ac Patricius
„ Photinus Platypodis filius pro eo pugnans, aliique haud
„ pauci obtruncantur. Rector ægre ſervatus, in celocem eva-
„ ſit. Idem facere volens Alexius Drungarius, quum aſcende-
„ re nequiret, de ſcalis celocis in mare decidit cum Proto-
„ mandatore, & ſuffocatus eſt. Leo & Pothus Argyri in ca-
„ ſtellum fuga ſe receperunt. Reliqua multitudo partim ho-
„ ſtium manus dum effugere volunt, in mare pereunt, alii
„ ferro necantur, quidam capiuntur. Bulgari nemine prohi-

,, bente, Pegense Palatium, totumque Stenum incendio va-
,, stant ,,. Mox recitata ad Februarium anni 922. Theodoræ Augustæ morte, pergit: ,, Rursum deinde Bulgari impressio-
,, ne facta, usque ad Palatium Theodoræ Augustæ pervene-
,, runt, idque nemine defendente cremaverunt. Romanus
,, convivio sumptuose instructo, ad id Duces militiarum ordi-
,, num vocavit, interque hos Sacticium cohortis Excubitorum
,, Præfectum. Procedente Convivio, illatus est de Bulgaris
,, sermo: & Imperatore multa ad calefaciendos animos, adque
,, virtutem concitandos idonea locuto, cohortatoque eos, ut
,, fortiter in hostem irent, ac pro sua propugnarent patria,
,, universi alacrem suam operam in defendendis Christianis
,, promiserunt. Postridie prima luce armatus Sacticius Bulga-
,, ros a tergo subsecutus est: ingressusque eorum castra, ple-
,, risque prædatum per agros vagantibus, omnes qui in castris
,, erant, occidit. Ex iis qui effugerant Bulgari re cognita, in
,, castra redeunt, commissaque pugna, ipsi integri viribus de-
,, fatigatos antegresso prælio Romanos fundunt, Sacticio cum
,, paucis aliis eorum impetum fortiter substinentibus. Atque
,, is quum aliquandiu præclare pugnasset, multosque hostium
,, dejecisset, quum premeretur, equo habenas laxat, ac fugæ
,, se dat. In cujusdam autem amnis transitu equus in cœno
,, quum hæsisset, Bulgari eum assequuntur, vulnusque in anum
,, & femur mortiferum accipit. Equo tamen è cœno evulso
,, industria famulorum, atque iis modo fugientibus, modo ad
,, ingruentium Bulgarorum depulsionem se vertentibus, usque
,, ad Blachernas evadit: positusque in templo τῆς ἁγίας σορῦ,
,, *Sancti* (*a*) *Loculi*, proxima nocte vitam cum morte com-
,, mutat, magno luctu non Imperatori modo, sed & universo
,, exercitui ac populo Romanorum relicto ,,. Narrata deinde Barbæ Boilæ, Adriani Chaldæi & Tatzatæ Armenii in Chaldia defectione per Joannem Curcuam Scholarum Domesticum, Cæsareæ tum degentem compressa, prosequitur pag.622. ,, In-
,, terim

a Interpres Latinus, *Sancti Sepulcri*: non recte. In templo enim Blachernensi non erat *Sepulcrum Domini*, sed Deiparæ *Palliolum*, de quo Continuator Porphyrogeniti in Romano Lacapeno num. 15. ,, Veniens autem Imperator cum Nicolao ,, Patriarcha, in sacrum ingressus Loculum, manusque in preces extendit ,,. Et mox: ,, Sacra igitur reserata Arcula, in qua venerandum Sanctæ Dei Genitricis ,, Palliolum ὠμοφόριον, repositum erat, eoque Imperator sublato. Cetera.

„ terim Simeon Bulgarorum Princeps Adrianopolim vallo fos-
„ saque cingit & obsidet, ac magno studio oppugnat. Præerat
„ ei urbi Leo Patricius, quem ob præproperum in hostes impe-
„ tum, vocabant Moroleonem, quasi stultum leonem. Is op-
„ pugnationem fortiter sustinebat, & modo Bulgaros irruentes
„ de muro profligabat, modo portis apertis, in eos acerrimum
„ impetum dabat, facileque pellebat. Sed oppidani cibo de-
„ ficiente, ac fame graviter premente, quum alimentorum
„ aliunde parandorum spes nulla affulgeret, penuria moti,
„ urbem, se, ducemque Bulgaris tradiderunt. Simeon Leo-
„ nem nactus, & recordatus, quanta is mala Bulgaris intulis-
„ set, innumeris suppliciorum formis excruciatum, tandem
„ acerba morte necavit: Bulgaricoque in urbe relicto præsi-
„ dio discessit. Hoc præsidium audito contra se venire Roma-
„ num exercitum, urrbe relicta fugit: atque sic Adrianopolis
„ a Romanis est recepta. Mense Septembri, Indictione se-
„ cunda (*lege* (*a*) XII.) Simeon Bulgarorum Princeps cum
„ omnibus copiis expeditionem contra Constantinopolim (*b*)
„ suscipit: populatusque Macedoniam, & in Thraciam incen-
„ diis grassatus, obviis quibusque vastatis, proxime Blacher-
„ nas castra ponit. Inde postulat, ut ad se mittantur Nicolaus
„ Patriarcha, aliique Procerum, de componenda pace collo-
„ cuturi. Datis mutuo obsidibus, ut ab insidiis omnia tuta
„ essent, ac Patriarcha juramentis fidente, quæsitum est, qui
„ Senatores cum eo exire deberent. Delecti Patricius Michaë-
„ lus Stypiota, & Joannes Mysticus ac tum gubernandarum re-
„ rum socius: (Nam Joannes Rector apud Imperatorem dela-
„ tus criminis, jam tum Palatio discesserat, inque suo Mona-
„ sterio Monachus factus erat:) Quum Legati ad Simeonem
„ venissent, ac de pace essent collocuti, ita eos Bulgarus di-
„ misit, ut ostenderet, se ipsius Imperatoris congressum ex-
„ petere, quem pro certo habebat, virum esse prudentem
„ atque veracem. Pergratum id fuit Romano, misitque illico,

a Nam supra pag. 621. antecesserat Theodoræ Augustæ mors *die* 20. *Febr. Ind.* X. & sequitur pag. 624. mors Nicolai Patriarchæ *die* 15. *Maii, Indict.* XIII.

b Hanc Constantinopolitanam obsidionem a Simeone Bulgarorum Rege factam, Thuroczius Par. 2. cap. 26. perperam ad suos Hungaros traducit, quibus & Adrianopolim captam tribuit, quam urbem ipse Hydropolim vocat: idque factum Toxo Duce asserit, patre nimirum Geysæ, patris Sancti Stephani Regis Hungarorum.

„ qui in litore Cosmidii in mare tutissimum egressui è nave lo-
„ cum pararent, ut eo Imperatoria triremis appellere posset.
„ Eum undique munitionibus circumdedit: ac in medio jussit
„ tabulatum attolli, in quo erant collocuturi. Interim Simeon
„ missis suis, Templum Deiparæ, τὸν ἐν τῇ πηγῇ, in Pege
„ (*ad Fontem*) incendit, a Justiniano conditum. Sed & vici-
„ na circum omnia igne vastabat: satisque apparebat, pacem
„ ei cordi non esse. Romanus cum Patriarcha templum Bla-
„ chernense, & ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ Sanctum Loculum ingressus,
„ Deum comprecatus, accepto Deiparæ (*a*) Humerali, τὸ
„ ὠμοφόριον τῆς θεοτόκου λαβὼν, templo exiit. Quumque & se
„ diligenter armasset, & comitatum suum decenter ornasset,
„ ad definitum locum se contulit. Acta hęc nona die Decembris.
„ Eodem venit & Simeon, adducens variis ordinibus, ac formis
„ multitudinem distinctam: alii namque erant aureis scutis or-
„ nati, & aureis hastis; alii argenteis clypeis, alii æreis, alii alio-
„ rum colorum, prout cuique visum fuerat: Ii in medium sui
„ Simeonem recipiebant, ac Romana voce Regem consaluta-
„ bant. Omnes Proceres, & Civium multitudo, quæ gereren-
„ tur, de muris spectabant. Prior Romanus locum exscen-
„ sionis dictum occupavit, & Simeonem expectavit. Datis
„ ultro citroque obsidibus, Bulgari quum locum diligenter
„ pervestigassent, nequis dolus aut insidiæ laterent, Simeo-
„ nem equo descendere jusserunt, & ad Imperatorem intra-
„ re. Ibi quum se mutuo consalutassent, de pace colloqui cœ-
„ perunt. Ac ferunt Romanum hæc verba ad Bulgarum fe-
„ cisse: Hominem te esse Christianum & pium audivi; sed
„ facta tua famæ minime respondent. Si enim revera es Chri-
„ stianus, finem tandem fac cædium, & fundendi sanguinis in-
„ sontis, pacemque cum nobis Christianis Christianus & ipse
„ compone, neque fac, ut dextræ Christianorum polluantur
„ sanguine eundem Christum colentium. Homo & ipse es,
„ mortem opperiens, & resurrectionem, & judicium, ac di-
„ gnam vita acta mercedem. Hodie vivis, & cras in pulverem
„ dissolveris. Si divitiarum cupiditas te ad hæc agenda im-
„ pellit, ego ad satietatem usque te iis opplebo. Tantum pa-
„ cem amplectere, & concordiam dilige, ut ipse quoque vi-

„ tam

---

a Vide supra in not. ad ἁγίαν σορὸν.

,, tam pacatam degas ac incruentam, & tandem Christiani de-
,, ſinant contra ſe invicem arma ferre. His verbis, hacque
,, ſubmiſſione Imperatoris ad verecundiam ductus Simeon,
,, promiſit ſe pacem facturum: & peracta ſalutatione diſceſſum
,, eſt, quum quidem magnificentiſſima dona Simeoni Impera-
,, tor dediſſet. Dignum eſt relatu prodigium, quod tunc ac-
,, cidit. Nam ferunt, colloquentibus Principibus, duas Aqui-
,, las ſupra eos volitaſſe, & cum clangore ſe conjunxiſſe: mox-
,, que divulſas fuiſſe, ita ut altera ad urbem, altera in Thra-
,, ciam avolaret. Id, qui augurio aliquid tribuebant, ſignum
,, inauſpicatum interpretati ſunt, & infecta pace diſceſſum iri
,, judicarunt. Simeon ad ſuos reverſus, Proceribus modera-
,, tionem Imperatoris & liberalitatem narravit.

Demum pag. 625. Majo (*a*) menſe, Indictione xv.
,, Simeon Bulgarorum princeps in Chrobatos duxit; ab iiſque
,, in anguſtiis montium prælio victus, omnem ſuum amiſit
,, exercitum. Morte ejus, Bulgariæ dominium ad Petrum re-
,, diit, filium ejus ex ſecunda uxore, ſorore Georgii Suſurbu-
,, li, quem & tutorem ſuis liberis Simeon conſtituit. Nam Mi-
,, chaëlum idem ex priore ſibi natum conjuge, vivens adhuc,
,, monachum fecerat. Vicinæ igitur gentes, Turci, Servi,
,, Chrobatæ, atque alii, audita Simeonis morte, Bulgaros bel-
,, lo petere ſtatuebant. Sed & fame graviter premebantur Bul-
,, gari, & locuſtæ fruges eorum depopulabantur atque abſume-
,, bant. Itaque Bulgaris cum aliarum gentium, tum Romano-
,, rum præcipue in ſe expeditionem metuentibus, Petrus re
,, cum ſuis deliberata, in Romanos bellum ſuſcipit, ut iis ter-
,, rorem incuteret. Quumque in Macedoniam perveniſſet, au-
,, dito, Imperatorem Romanum contra ſe cum exercitu profi-
,, ciſci, ipſe, & Georgius liberorum Simeonis tutor, occulte
,, Monachum cum literis mittunt, quibus continebatur, cu-
,, pere Bulgaros cum Romanis pacem ac fœdus conjungere: ac,
,, ſi Romanis ita videretur, nuptiis inter gentes contractis id
,, firmari. Iis literis acceptis, Romanus quum rem quamma-
,, xime probaret, ſtatim celoce emiſit Theodoſium quemdam
,, Mo-

VI.
Simeonis infelix cum Chrobatis prælium. Ei mortuo ſuccedit filius Petrus Bulgarorũ Rex: qui contractis cum Maria Chriſtophori Cæſaris filia nuptiis, fœdus cum Romano Seniore & Conſtantino Porphyrogenito firmat.

a Incertus continuator Porphyrogeniti in Romano Lacapeno num. xx. hoc ipſum habet de Simeonis morte: & num. xxii. & ſeq. de Petro Rege Bulgaror. ejuſque cum *Maria Imperatoris filia* nuptiis.

„ Monachum & Constantinum Rhodium Clericum aulicum, „ qui in Mesembria cum Bulgaris de pace colloquerentur. Quo „ in colloquio quum res commode esset tractata, legati per „ continentem in urbem redierunt, comitante Stephano, cu- „ jus magnum erat inter Bulgaros nomen; eosque subsecutus „ est Georgius Susurbulus, aliique illustres aliquot Viri. Hi „ ut cum Imperatore congressi, filiam Christophori Cæsaris „ (a) Mariam viderunt, eamque (erat enim formæ præstan- „ tissimæ) magnopere probaverunt: pacta pace, Petrum mis- „ sis literis absque mora venire jusserunt. Missus est etiam Ni- „ cetas Magister, filii Romani Socer, qui Petro obviam iret, „ eumque Constantinopolim deduceret. Ubi ad Blachernas „ venit Petrus, Imperator triremi eodem vectus, eum exce- „ pit, ac salutavit, & honorifice tractavit: iisque inter se uti „ ex re erat collocutis, pacta pacis & Matrimonii composita „ sunt, in omnibus iis Protovestiario Theophane medium se „ ferente. Octobris die octava, Patriarcha Stephanus cum „ Protovestiario Theophane & universo Senatu egressus, con- „ jugium Petri & Mariæ in Templo Deiparæ τῆς πηγῆς ad Fon- „ tem, sacrum faustumque esse jussit. Sponsam comitantibus „ Theophane & Susurbulo, Nuptiis magnifice & sumptuoso „ cum splendore confectis. Protovestiarius cum filia Cæsaris „ urbem intravit. Tertium a nuptiis convivium instituit Impe- „ rator ad Fontem in loco, ubi e navibus exire solebant, stan- „ te Imperatoria celoce in eo loco; adhibuitque convivio Pe- „ trum, Constantinum Imperatorem, ac Christophorum. Ibi „ haud leviter tumultuati sunt Bulgari, Christophorum Con- „ stantino in faustis acclamationibus præponi debere conten- „ dentes, eorumque petitioni Imperator morem gessit. Omni- „ bus peractis quæ in tali re fieri solent, Maria cum suo marito „ solvit, & in Bulgariam iter iniit, deducta a parentibus & Pro- „ tovestiario usque ad Hebdomum. Hoc pacto res in urbe actæ.

VII. Series Bulgarici belli; & reliqua ad Simeonem ejusque filios spectantia.

Rerum narratarum series postulat, ut nunc tandem suo quæque anno adscribantur. Prima igitur Bulgarorum impressio usque in Palatium Pegense, in qua Joannes Rector, Leo, & Po-

a Male vocatur a Cedreno *Cæsar* Christophorus: jam enim antea *Imperator* coronatus fuerat. Rectius proinde Continuator Porphyrogeniti in Romano Lacapeno num. XXII. & XXIII. *τὴν θυγατέρα βασιλέως Χριστοφόρου Μαρίαν*, appellat.

Potus Argyri fuga evaserunt, Photinus & Alexius periere, *ad ann.* 921. referenda est. Obsidio autem Constantinopolitana, Adrianopolis oppugnatio, colloquium Simeonis cum Romano Imp., & pax inter utrumque firmata, hæc, inquam, omnia a mense Septembri Indictione XII. anni 923. ad mensem Decembrem ejusdem anni contigere. Mors vero Simeonis Bulgarorum Regis *mense Majo die* 27. *Indict.* XV. *anno* 927. A Petro denique filio Simeonis, cui in Regnum successit, pax cum Græcis composita, & nuptiæ ejusdem cum Maria Christophori filia in Pegana Deiparæ Ecclesia celebratæ *die* 8. *Octobris ejusdem anni* 927. *Indictione* I. a Kalendis Septembris inchoata. Hinc recte advertit Pagius ad ann. 917. num. IV. & ad annum 927. num. VI. in Leone Grammatico, Simeone Logotheta, Cedreno aliisque Auctoribus Græcis *Indictiones* per hæc tempora esse corruptas: ,, quod evidenter (inquit) ostendit mors Nicolai ,, Patriarchæ quam consignant die 15. mensis Maji, Indict. III. ,, quamvis ex eorum calculo constet, cum Indict. XIII. animam Deo reddidisse, anno scil. 925. Quare quum hi Scriptores hanc Bulgaricam irruptionem (*Constantinopolitanam scil. obsidionem*) immediate ante mortem Nicolai referant, ,, certum est, eam non *Indict.* II. sed *Indict.* XII. contigisse. ,, Quod etiam ostendunt quæ antea ab illis narrata sunt. Nam ,, antequam de illa Bulgarica irruptione verba faciant, ajunt, ,, *Februario mense Indictione* X. Theodoram Romani Imperatoris uxorem mortuam esse. Quare quæ sequitur, Indictio ,, fuit XI. non vero secunda. Adhæc narrata Nicolai morte, ,, memorant statim Indictionem XV., ideoque obiit Nicolaus ,, Patriarcha *Indict.* XIII. non vero *Ind.* III., uti Combefisius ,, in margine ad Annales Simeonis Logothetæ pag. 485. ubi de ,, Nicolao loquitur, perperam notavit ,,. Cangius igitur in Familiis Dalmaticis cap. 6. num. XX. quum ad hanc Indictionum in Auctoribus Byzantinis corruptionem animum non advertisset, obsidionem Constantinopolitanam pacisque tractationem cum anno Chr. 928. Ind. II. a Kalendis Septembris notato copulavit; quum tamen Nicolaus Patriarcha qui colloquio de pace interfuit, triennio antea vivere desiisset: Simeonis insuper Bulgariæ Regis mortem, & Bulgarorum cum Græcis pacem in *ann.* 932. male differt, & in *Ind.* V., quum tamen certum esse debeat, Simeo-

meonem *menſe Majo*, *currente Indictione* xv. mortuum eſſe, & conjugium illud Petri cum Maria *menſe Octobri Indictione prima* inchoata, peractum.

Luitprandus lib. 3. cap. 8. de Simeone Bulgarorum Rege hæc ſcribit: „ Hunc Simeonem ἡμίαργον *ideſt*, Semigræcum eſſe „ ajebant, eo quod a pueritia Byzantii Demoſthenis Rethoricam „ Ariſtotelisque Syllogiſmos didicerit. Poſt hæc autem relictis „ artium ſtudiis, ut ajunt, converſationis Sanctæ habitum „ ſumſit. Verùm paulo poſt regnandi cupiditate deceptus, ex „ placida Monaſterii quiete ad ſeculi procellam tranſiit, elegit- „ que potius apoſtatam Julianum, quam beatiſsimum Petrum „ cœleſtis Regni clavigerum imitari „. Sigebertus ad annum 926. „ Simeon Bulgar, qui & ex philoſopho Monachus, „ ex Monacho miles factus, dominabatur Bulgaris, Græcos „ graviter atterit; ſed Romanus Græcorum Imperator ejus „ inſaniam facto fœdere mitigavit „. Nimirum, ita, uti ſupra ex Byzantina Hiſtoria narratum eſt. Bis nuptias iniit; ac ex priore quidem conjuge prodiit *Michaël*, quem monachum attondit. Ex altera, quæ ſoror fuit Georgii Suſurbuli, quem & tutorem liberis ſuis Simeon conſtituit, nati *Petrus*, qui patri in regiam dignitatem ſucceſsit: *Joannes*, & *Michael*, quem *Beniaminum* vocat Anonymus Combefiſianus. Addunt Liutprandus l. 3. c. 8. & Albericus in Chron. MSS. ad annum 967. alium præterea Simeonis filium *Bajanum* (qui fortaſſe *Beniaminus* Combefiſiani eſt) qui adeo didiciſſe artem magicam ferebatur, ut ex homine lupum & quamcumque aliam vellet feram faceret. Teſtatur *Joannes Aſanes* Bulgarorum Rex in Epiſtola ad Innocentium III. Papam pag. 54. Actorum ejuſdem Pontificis, *Simeonem*, *Petrum*, *&* *Samuelem*, Bulgariæ Reges „ coro- „ nam Imperii, & Patriarchalem benedictionem a Sanctiſsima „ Dei Romana Eccleſia, & ab Apoſtolica Sede, ac Principe „ Apoſtolorum Petro accepiſſe „. Recole a nobis obſervata ſupra hoc T. 3. Par. 1. c. III. Sect. XIII. ubi de Bulgariæ Rege, & Archiepiſcopis a Græcorum Eccleſiaſtica juriſdictione ad Romanam Eccleſiam ſub Simeone Rege confugientibus. Quæ vero Porphyrogenitus de Serviis & Chrobatis, deque Preſiamo, Michaële Boriſe, & Simeone Bulgarorum Regibus cap. 31. & 32. narrat, ea recitabo, ubi de Dalmatia & Illyrico ſermo erit.

Ad

VIII. Hungarorum irruptiones post Conradi Germaniæ Regis obitum. Seditiones in Bajoaria, & Germania,

Ad Hungaros redeo. Anno 915. Continuator Reginonis. Ungari totam Alemanniam igne & gladio vastaverunt; sed Thuringiam & Saxoniam pervaserunt & usque ad Fuldam Monasterium pervenerunt anno 916. Et anno 917. Ungari per Alemaniam in Alsatiam & usque ad fines Lothariensis Regni pervenerunt. Hermannus Contractus ex editione Canisiana ad hunc annum: „ Ungarii pervasa, ut cœperant, Alamannia, Basileam „ urbem destruunt; indeque Alsatia vastata, Lotharii Regnum „ multa mala facientes, invadunt „. Sed quod de Basilea dicitur, id ad annum 918. conferunt Conradus Urspergensis & Marianus Scotus: quo anno *Conradus Rex Germaniæ* obiit, & Henricus Saxo Rex electus est, ut scribunt Hepidannus in suis Annalibus, Chronographus S. Galli, Hermannus, & Marianus Scotus, qui addit Conradum obiisse x. *Kal. Januarii*: proinde a Conrado Urspergensi & a Continuature Reginonis, mors ejusdem Conradi ad annum 919. refertur: utpote qui a Nativitate Domini, quam biduo obitus Conradi antecessit, annum inchoare solent.

Seditiones in Conradum Regem excitatas describit ex Francorum Annalibus Hansizius Tom. 1. pag. 187. his verbis: „ Primum Erchangerus cum fratre (*a*) Burchardo Alemaniam „ invaserunt. Saxones & Thuringi cum Duce suo Henrico ni„ hilo meliores. Arnolphus quoque (*Liutpoldi filius*) in Bava„ ria tumebat, regium nomen, quod sub Carolingis erat, re„ vocare contendens. Adversum hos non ferro tantum, sed „ etiam armis Ecclesiasticis pugnatum. Communione fidelium „ proscriptos esse seu ab Joanne decimo Papa, seu ab Anastasio „ ejus decessore, colligitur ex concilio Altheimensi, quod „ (*b*) habitum est (*in inferiori Bavaria inter Salisburgum &* „ *Dingolvingam*) anno 916. XII. Kal. Octobris. Erchange„ rus demum cum fratre Bertholdo ad deditionem spe pactio„ nis venientes, Conrado jubente, apud Villam Adingam „ decollantur XII. Kal. Febr. anno 917. quo perculsus Arnul„ fus, seu armis expulsus, quod multi scripsere, seu metu „ paris

a Leg. *Bertholdo* ut infra.

b Aventinus Annal. Bojor. l. 4. coactum hoc concilium apud Althaim in pago Rhetiæ scribit, anno 916. Ind. 4. XII. Kal. Octob. decretumque sic „ Erchingerus, „ Bertholdus, Burckardus, Arnulphus, quod nostro decreto non steterunt . . . in „ numero impiorum habentor „. Verum anno 916. XII. Kal. Octob. in cursu erat *Indictio* V. a Septembri inchoata.

„ paris ſupplicii, quod res ipſa ſuadere videtur, fuga ſibi conſu- „ luit ad Hungaros, apud quos eo, & ſequenti anno hæſit uſque „ ad mortem Conradi. Scio rebellionem Arnulfi anterius a qui- „ buſdam (*a*) adſignatam; ſed nobis favet Continuator Re- „ ginonis, qui anno 917., relato Erchangeri & Bertholdi ſup- „ plicio, ſubjicit: Arnolfus Dux Bawariorum Regi rebellat. Aventinus lib. 4. rem aliter de Arnulpho narrat. *Conventu*, inquit, *peracto*, (ideſt Althaimenſi concilio habito die 20. Sept. anno 916.) „ Conradus in Bajoariam adverſus Arnulphum cum „ exercitu tranſitum facit, caſtra Reginoburgio admovet. Ar- „ nulphus ſive vim ejus ferre non valens, ſive ne civili bello „ diſsidentibus, Ugri ingruerent, Juvaviam ſecedit, ibique „ ſe continuit. Conradus Reginoburgium acceptus, Bojos ſi- „ bi ſacramentum dicere jubet: Vindelicos, Nariſcos occu- „ pat. Nonis Octobribus Reginoburgii concilium procerum & „ Epiſcoporum cogit. Ibi Arnulphus proſcribitur ... Poſthæc „ Conradus Bojariam in tutelam tradit Eberhardo fratri ſuo, „ & contra Erchingerum & Berchtoldum proficiſcitur, reda- „ ctoſque in poteſtatem, Aldingæ ſecuri percuti jubet. Inte- „ rea Arnulphus e Juvavia erumpit, Eberhardum Bojaria pel- „ lit, Reginoburgium & Bojos recipit. Quod quum Conrado „ nunciatum eſſet, hoſtili rurſus animo in Bojos caſtra movet, „ Arnulphum Reginoburgii obſidet. At is eruptione facta eva- „ ſit, & ad Alpes Noricas Charinaſque fugam capeſsit. Conra- „ dus deinde Reginoburgium ad deditionem facile cogit; Bo- „ joariaque in obſequium redacta, in Franciam redit, in He- „ rueldenſi Monaſterio Natalem D. Joannis (*b*) celebrat: „ ſequenti anno (*adeoque* 918.) morbo confectus, quum „ deſperaſſet ſalutem, convocatis proceribus Francorum, Hain- „ ricum regulum Saxoniæ, nepotem ex filia Luitgarda Impe- „ ratoris Arnulphi, ſucceſſorem deſignat „. Non ergo ad Hungaros Arnulphus profugit, juxta Aventinum; quamquam veteres Scriptores ad unum contra ſcribant. Con-

---

a Sigebertus ad ann. 914. „ Contra Conradum Regem, potentiores Regni prin- „ cipes rebellionem meditati, ſcilicet Arnoldus de Bajoaria, Burchardus de Sve- „ via, Everardus de Francia, Gilebertus de Lotharingia, & horum omnium præ- „ cellentior Henricus de Saxonia & Thuringia, tam ſapientia, quam fortitudine „ Regis ad gratiam ejus reducuntur. Solus Arnoldus ad Hungaros cum uxore, & fi- „ liis fugiens, uſque ad mortem Regis ibi manſit.

b Anno 917.

Conrado mortuo, Arnulfus ad Bajoariam rediit, auxilio (ut tradit Hanfizius tom. 1. pag. 188.) *Rudigeri* cognomento *Pechlarn*, cui præfectura limitis (*a*) Orientalis commiſſa erat. Conradus Urſpergenſis: „ Arnulfus Dux cum uxore & filiis ab Ungaria rediens, honorifice a Bajoariis ſuſcipitur, nec ſolùm ſuſcipitur, ſed etiam ut Rex fiat, vehementer ab eis exoratur. Rex autem Heinricus quum inter omnes Regnî principes ſibi obtemperantes, Arnolphum ſolum reſiſtere cerneret, collecto exercitu prævalido, in Bajoariam tetendit; eumque juxta quoſdam in præſidio urbis Ratiſponæ obſedit. Quod ille videns, ſeque Regi reſiſtere non ſufficere perpendens, portis apertis egreſſus eſt ad Regem, tradens ſemetipſum cum omni regno ſuo & honorifice ſuſceptus, ab eo amicus Regis appellatus eſt. *Luitprandus l.2. c.7.* Rex Heinricus quum obtemperare ſuis omnes juſſionibus, Arnoldumque ſolum reſiſtere cerneret, prævalido collecto exercitu, in Bajoariam tendit. Quod Arnoldus ut audivit, ejus non paſſus eſt præſtolari adventum „. Subjungitur Henrici Regis cum Arnolpho Duce colloquium: quo peracto, Bajoarii dicuntur ſuaſiſſe Arnolpho, ut Regi ſeſe ſubjiceret „ ea tamen conditione, ſi ſibi hoc, quod Deceſſores ejus non habuere, concederet, ſcilicet, ut totius Bajoariæ Pontifices ſuæ poteſtati ſubjacerent, unoque defuncto, alterum ſibi ordinare liceret. Connivens igitur huic, ſuorum conſilio, miles Heinrici efficitur, & ab eo, ut dictum eſt, conceſſis ſibi totius Bajoariæ Pontificibus honoratur „. Hæc Conradus & Luitprandus. Otto quoque Friſingenſis: „ Circa idem tempus Arnolphus Bajoariorum Dux, morte Conradi Regis comperta, ex Hungaria in patriam revertitur; regnareque geſtiens, tandem a Rege relictis ſibi terræ ſuæ Eccleſiis, in pacem vocatur.

a Hanſiz. tom. 1. pag. 189. Qui poſt Rudigerum Pechlarienſem, Marchiones Bajoariæ dicti fuit, hos recenſet: Bertholdum ſcil. Atnulphi fratrem; Ratonem ſeu Raſſonem Andecenſem: Henricum Othonis Magni & Brunonis Colonienſis fratrem, una & Ducem Bavariorum & Marchionem. Videtur itaque hoc tempore Ducatus Bojariæ & Marcha non habuiſſe diſtinctos Principes, donec Henricus iſte, qui fuit hujus nominis ſecundus, cuſtodiam limitis Orientalis traderet cuidam Burchardo, cujus meminit Otto II. Imp. in literis Piligrino datis anno 973. quique in diplomate Ottonis III. appellatur „ præfectus Pagi Bojorum qui Oſterricha vocatur „. Poſt hunc Burchardum Marcha illa commiſſa eſt Leopoldo primo ſtirpis Babenbergicæ: quem Leopoldum conſtat ex diplomate Ottonis III. jam fuiſſe Auſtriæ Marchionem anno 985. Uti idem Hanſiz. tom. cit. pag. 207.

„ catur. Hic est Arnolphus, qui Ecclesias & Monasteria Bajoariæ crudeliter destruxit, ac possessiones earum militibus distribuit „. Sigebertus ad ann. 920. „ Henricus Rex contra Arnoldum ab Hungaris regressum, cum exercitu in Bajoariam profectus, cum virtute & sapientia sua ad gratiam suam inflexit „ nulla facta concessarum ei totius Bajoariæ Ecclesiarum mentione. Eam potestatem Arnulphus sibi eo vindicasse videtur, quod ab Henrico Rege Dominus Bajoariæ dictus esset. „ Non solum Bojariæ Regnum locupletissimum (ajebat Henricus ad Arnolphum apud Aventinum) Nariscos, Alemannos, Chamabos, Boëthos, Sudinos, Ilissos, Marcomannos, Quados, Vindelicos, Noricos, Austriacos, Tyrollios, Athesinos, Vennonas, Stirios, Charinos, Venedos, Carnos, Pannonios tibi, sicuti possides, permitto: verum sacratarum ædium quoque, opum Ecclesiasticarum, Episcoporum, Sacerdotum, Mystarum, Monachorum, Antistitum, omnium curatorem te esse jubeo & patronum. Illos tibi in clientulos dico: modo nomen Regis inutile abdicato. Ex corrupto enim eorum temporum more, Monasteria & alia hujusmodi in beneficium Reges suis militibus tradebant. Sic Aventinus loc. cit. „ Reges illo seculo in demortuorum Episcoporum locum, in Senatum Pontificum, Præsulum quoscumque libuit, allegebant. Eam cooptationem Pontificum, Præsulum, Mystarum, Monachorum, Heinricus in Arnulphum transtulit: eaque potestas Sacerdotes creandi, beneficium posthac Arnulphi fuit „. Nimirum absolutam in Bajoariam potestatem, Arnulpho ab Henrico concessam, cetera omnia per fas & nefas consequebantur. Reprehenditur enim a Scriptoribus Arnulphus, quod ea potestate intemperantius usus fuerit.

IX. Henricus Auceps Germaniæ Rex pacem cum Hungaris ad novennium facit. Eos post novennium in ditionem Germanicam irrumpentes profligat.

Henricus, genere Saxo, filius Ottonis Saxoniæ Ducis, *Auceps* dictus, eo quod aucupio delectaretur, regnavit in Germania ab anno exeunte 918. usque ad VI. Nonas (*a*) Julii anni 936. quo decessit. Auctor anonymus vitæ B. Mathildis, jussu S.Henrici Imperatoris scriptæ, & a Bollando ad XIV. Martii recitatæ, de Henrico Rege sic scribit: „ Danos, Sclavos Boë-

a Ita Continuator Reginonis, Hermannus Contractus, Flodoardus, Conradus Urspergensis. At Marianus Scotus mortem Henrici confert ad IV. *Non. Jul. anni* 936. Sigebertus autem ad ann. 937.

„ Boëmanos, Bajowarios, ceteraque quamplurima regna, quæ „ suis antecessoribus non fuerant subdita, suo subjugavit do„ minatui „. Hyperbolice dictum: nam Ludovicus Pii filius Germaniæ Rex regna hæc omnia in sua ditione tenebat. Præterea sub hoc Henrico Hungari Pannoniam occupabant. Hansizius tom. I. pag. 188. „ Itaque excussa dehinc Arnolfo regii „ nominis seu absoluti dominatus ambitione, pax quidem do„ mi fuit (*in Bajoaria scilicet*); sed ab Hungaris res turbu„ lentæ, qui Noricum infra Anasum, idest, potiorem Diœce„ sis Pataviensis partem jam deglutierant; imo, ut Hundius in „ pervetusto Poëta vernaculo, qui hoc seculo gesta Hungaro„ rum conscribebat, legit, Hungari per hæc tempora, nempe „ perfidia Rudigeri Pechlariensis, etiam Austriam supra Ana„ sum tenebant, & viciniam late populabantur; donec circa „ annum 943. a Bertolfo Bojariæ Duce profligati, longius se „ abstulerunt „. Conradus Urspergensis: „ Ungari audien„ tes Chunradi Imperatoris (*a*) mortem, & Heinrici in Re„ gnum successionem, probare volentes, an novus Rex solita „ vellet tributa persolvere, totam Saxoniam percurrentes, „ urbes & oppida incendio dedere, tantamque cædem ubique „ fecerunt, ut depopulationem ultimam comminarentur. Rex „ autem erat in præsidio urbis, quæ dicitur Werlahon; rudi„ que adhuc militi & publico bello insueto, contra tam sævam „ gentem non credebat. Contigit autem quemdam ex prin„ cipibus Ungarorum capi, vinctumque Regi adduci, quem „ ipsi in tantum dilexerant, ut innumera auri & argenti pro „ eo pondera offerrent. Rex autem spernens aurum, expo„ stulat

a Conradum, & Henricum vocat Imperatores, quum coronati a Romano Pontifice non fuerint, neque nomen Imperatoris adhibuerint. Fabulam insuper addit Urspergensis, ad ann. 920. de Henrico scribens: „ cui quum unctio & diadema offer„ retur a Summo Pontifice, qui eo tempore Herigerus erat, non sprevit, nec ta„ men suscepit „. Otto quoque Frisingensis lib. I. cap. 17. „ Henricus oblatam sibi „ a Summo Pontifice dignitatem, renuisse perhibetur „. Quis tamen ille *Herigerus* Papa? An Stephanus VIII. Germanus, qui annitente Ottone Germaniæ Rege, Pontifex creatus dicitur? At vero in tempora Henrici non convenit Stephani hujus Pontificatus: nam ab anno 939. ad 942 in Cathedra S. Petri sedit. Itaque hoc etiam Urspergensi inter fabulas adscribendum est, quod ad Romanum Pontificem detorsit ea, quæ de Archiepiscopo Moguntino Herigero dicere debuerat: Is enim Herigerus post Hildeberti obitum ab anno 912. ad 924. Moguntinæ sedi præfuit, teste Lamberto Schafnaburgensi, & aliis. Continuator Reginonis, ejus obitum ad ann. 926. collocat.

„ ſtulat pacem : tandem ad novem annos obtinuit firmam pacis „ conditionem „. Otto Friſingenſis lib.6. cap.18. „ Poſt hoc „ (ideſt, poſtquam Henricus cum Arnulfo pacem fecit) Henricus Ungaros more ſuo irrumpere volentes, in Saxonia incredibili cæde ſtravit, titulumque victoriæ in palatio Mersburgk, quæ & Martinopolis, pingi fecit „. Hæc Hungarorum irruptio ad annum 925. referenda eſt, quo anno Martyrium Sanctæ Wiboradæ contigit. Victoria autem de illis ab Henrico relata anno ſequenti fuit. Hermannus Contractus juxta editionem Caniſianam. „ Anno 925. Hungariis jam Alamanniam vaſtando pervagantibus, & ad cœnobium quoque „ S. Galli pervenientibus, Wiborada Virgo incluſa, fracta „ cella, a quodam ex eis perempta, & martyrio coronata: Racheldiſque contectalis ejus illæſa divinitus conſervata eſt „. Pagius ad hunc ann. num.2. Martyrium S. Wiboradæ accurate deſcriptum ab Hartmanno Monacho S. Galli in ejus Vita a Bollando ad diem 2. Menſis Maji, & a Mabillonio ſec. v. Benedict. recitata. In ea num. 24. & ſeqq. dicitur, Wiboradæ quæ apud S. Gallum jam ante annum 908. recluſa vivebat, revelatum eſſe „ ſævam gentem Hungarorum anno futuro in „ Kalendis Maji, aliis terris pervagatis & devaſtatis, ad Monaſterium S. Galli perventuram: & in eadem revelatione „ oſtenſum eſt illi, quod per martyrii gloriam, ipſis Paganis „ eam vulnerantibus, & certaminis præmia in cæleſti beatitudine percipere deberet „. Hæc revelatio anno 924. Sanctæ Wiboradæ facta. Paulo poſt ſubdit Hartmannus: „ Quumque illius anni circulus vergeretur, & tempus Maji menſis, „ Sanctæ Virgini per viſionem oſtenſum appropinquaret; ſubito fama terras pervolante nunciatur, Paganos tota provincia „ Bajoariorum eſſe diffuſos; ſed corda hominum, peccatis exigentibus, quominus exitium evadere poſſent, quum, heu! „ dura ſemper eſſent ad credendum; iterum atque iterum „ fama percrebreſcente de adventu Paganorum, antea credere „ noluerunt, quam ſæviens interitus, gladio imminente, hanc „ etiam provinciam uſque ad Lacum Potamicum gens barbara „ circumſepſit, plures & innumeros occidit, cuncta villarum „ officia circumquaque ignis incendio devaſtavit „. Refert poſtea Hartmannus, Engilbertum Abbatem, quum jam caſtellum

lum quoddam Monasterio proximum valde firmasset, præcipuos quosdam ex suis, Monachis ad Wiboradam misisse, quatenus cum illa tractarent, ut se de clausula educere pateretur; sed ea inducias usque ad sequentem diem postulavit. Sequenti die nuncii iterato advenientes, Barbaros adventasse proclamant; & illico Abbas ad eam venit; sed mansiunculam sibi a Deoconcessam relinquere noluit. Interea Barbari ad locum, ubi erat, accedunt, & Sanctam Virginem ante altariolum stantem & devotis precibus Deo se commendantem, spoliaverunt vestibus: sicque omni tegmine præter cilicium ablato, libratis ascibolis, tria capiti vulnera Sanctæ Virgini & Martyri infligunt, perimuntque. Continuator (*a*) Reginonis. „ Anno 926. Hungari totam Franciam, Alsatiam, Galliam, & Alemaniam, „ igne & gladio vastaverunt. Burchardus Dux Alemaniæ in Italia occiditur. Herimanno Ducatus Alemaniæ committitur, „ qui (an viduam?) Widam Burchardi duxit uxorem „. At Sigebertus Hungaricam irruptionem relatamque de iis victoriam anno non suo collocat. nam anno 922. sic scribit: „ Hungaris „ Franciam, Alsatiam, Alamanniam, Saxoniamque depopulantibus, Henricus Rex juxta urbem Mersburch congressus, „ vovens Deo pro adipiscenda victoria se hæresim Simoniacam de regno suo eradicaturum, inæstimabili cæde eos usque „ ad internecionem pene delevit „. Et Anno 924. „ Rex Henricus pacem cum Hungaris in novem annis firmat „. Nimirum usque ad annum 934. quo anno (ut Urspergensis Abbas scribit) *Henricus Hungaros interfecit*. „ Marianus Scotus. Anno 934. Ungari ab exercitu regis Henrici occisi sunt, & multi quoque ex ipsis comprehensi sunt „. Sigebertus quoque: „ Anno 934. Hungari tributum a Saxonibus repetentes, ab „ exercitu Regis Henrici occiduntur aut capiuntur, eisque „ usque ad internecionem deletis, tributum quod repetebatur, Deo pro gratiarum actione in Ecclesiis & pauperibus „ exsolvitur „. Continuator (*b*) Reginonis: *Anno 934. Heinricus Rex Hungaros multa cæde prostravit, pluresque ex eis*

a Hoc ipsum Marianus Scotus ad ann. 926.

b Idem ad ann. 933. hæc de Ungaris præmiserat. Hungari per Orientales Francos & in Alemania multis civitatibus igne & gladio consumptis, juxta Wormatiam Rheno transito usque ad mare Oceanum Galliam devastantes, per Italiam redierunt.

cis comprehendit. Hermannus Contractus ad ann. Henrici 14. *Henricus Hungaros in Svirbia interfecit*. Pagius anno 934. n.1. ex Vvitichindo eam Henrici Germaniæ Regis de Hungaris victoriam fuſe enarrat. Frodoardus in Chron. „ Anno 933. Hungari ſe in tres partes dividunt, quorum pars una Italiam petit, alia terram Heinrici trans Rhenum invadit. Contra quos profectus Heinricus cum Bajoariis & Saxonibus, ceteriſque quibuſdam ſibi ſubjectis omnibus, omnes uſque ad internecionem ſternit: quorum triginta ſex millia cæſa referuntur præter eos, quos abſorbuit fluvius, & qui vivi capti ſunt. *Et ad ann.* 935. Hungari per Burgundiam diffunduntur, prædiſque, incendiis ac cædibus, non tamen diu, debacchati, comperto Rodulphi Regis adventu, in Italiam tranſmeant „. Chronicon Hildensheimenſe. *Anno* 934. *Heinricus Rex in Wocronin cum exercitu fuit*. Lamberius. *Heinricus Rex Wcronin cum exercitu fugat*. Continuator Reginonis poſt verba de Hungaris ſuperius recitata, addit: „ Eodem anno Sclavos, qui Uncrani vocantur, hoſtiliter invaſit & vicit, ſibique tributarios fecit „. Hos Sclavos Vvitichindus lib. 1. *Uchros* appellat: nimirum *Vngros*, ſive Hungaros: ſic enim a diverſis diverſimode appellari ſolent: adeoque Hungari ſunt, quos *Vucronin* Hildesheimenſis & Lambertus vocant. Aventinus lib. 4. victoriam Henrici de Hungaris ſic deſcribit. „ Iiſdem diebus, finitis induciis, Ugri tributum a Rege noſtro expoſcunt. Hainricus illis canem villaticum, auribus, cauda mutilum, ſcabie ſordidum reddi jubet, ſe aliud tributum populo falſorum Deorum cultori pendere pernegat. Inde apud Teutonas (*a*) fabulam, Ugris canem imperitaſſe, ortam crediderim. Ugri tam inſigni contumelia irritati, arma capiunt, dolo copias augent: equitum propemodum innumerabilis turba majorem etiam, quam pro numero, ſpeciem præbens; relictis Bojis, cum quibus & Arnulpho, ut vicinis, pacem initam pridem perſancte ſervabant, per Franciam, Sclavos, Svevos, Turogos, interiora Saxoniæ, ubi Rex verſabatur, penetrat. „ Cun-

a Imo ea fabula inde orta, quod Princeps Ugrorum, proprio idiomate *Chan* dicitur: quo vocabulo Teutones, linguæ Hungaricæ ignari, *Canem* ſignificari putarunt.

„ Cuncta præda, incendiis, rapina, luctu complet, passim dif-
„ funditur: centum amplius millia fuisse perhibentur. Hain-
„ ricus votum nuncupat, si victoria potiatur, se nundinas sa-
„ crorum ex Germania sublaturum promittit: nactusque ne-
„ bulosum diem, subito inopinatos, palantes hostes invadit,
„ sternit, cædit, terga vertere cogit. Qui fugam dedere, a
„ colonis passim trucidati sunt. Ceteris deletis, septem dum-
„ taxat servati, quos auribus, manibus, naribus truncatos
„ Rex ad confinia Ungariæ deducit: & ite (inquit) & nuncia-
„ te vestris popularibus, ut de cætero domi se contineant, nec
„ aliena appetant, neque ad ea loca, ubi hujusmodi in eos
„ carnificina exercetur, ultro accedant. Ugri in posterum,
„ vivente Hainrico, Germania manus abstinuere: Græcis,
„ Bulgaribusque in Moesiis confidentibus negotium exhibue-
„ re. Hainricus triumphans, Christo Domino Deoque nostro
„ honorem habet, supplicatione decreta, grates Summo Im-
„ peratori ceterisque cælitibus agit, paterque patriæ consalu-
„ tatur „. Hæc ab Aventino Rhetorice dicam, an Poëtice scripta. Hungarorum Duces erant *Toxus*, & *Bulogudes*, sive *Bulc-chan*, de quibus ad annum 955. redibit sermo.

X. Henrici Aucupis prælia cum Hungaris, Bohemis, Dalmatis, Slavis Abotritis, & Danis.

Ceterum, ut cum Hungaris alias gentes ab Henrico domitas conjungam, continuator Reginonis ad ann. 921. „ Inte-
„ rim Henricus Rex stabiliendæ paci & reprimendæ Sclavo-
„ rum sævitiæ fortiter insistit. Anno 928. Heinricus Rex Boë-
„ mos hostiliter invasit, & præstante Deo fortiter superavit.
„ Anno 931. Heinricus Rex Regem Abotridorum & Regem
„ Danorum effecit Christianos.

Hermannus Contractus. Anno Regni Henrici 12. Henricus Rex Boëmiam petit. Anno 13. Henricus Regem Abroditarum & Nortmannorum Christianum fecit.

Lambertus Schafnaburgen. Anno 931. Heinricus Rex Abotritos subegit.

Marianus Scotus. Anno 930. Ind. 4. Henricus Rex Regem Obricorum, & Nortmannorum efficit Christianos.

Sigebertus. Anno 921. Ziptinæus Dux Boëmiæ, ad Christi fidem conversus, juste & religiose in Boëmia principatur, & post eum Watizlaus filius ejus justitia & sanctitate præclarus, cui frater suus Bolizlaus nimis adversabatur. Anno 925. Rex

Henricus urbem Sclavorum Brennaburch capit,& victis Sclavis tributum imponit. Anno 928. Rex Henricus Gana urbem Dalmatiæ capit, & Dalmatis tributum imponit. Anno 930. Wenzeslaus princeps Boëmiæ a Rege Henrico in Praga urbe obsessus, se & urbem Regi dedit, & impositam Boëmiæ multam tributi pecuniam solvit. Anno 931. Henricus Rex Reges Normannorum & Abroditarum Christianos facit. Redarii usque ad 200. millia hominum conspirantes contra Henricum Regem rebellant, & regnum ejus graviter infestant, & vicinas gentes ad bellandum animant. Sed a ducibus Regis Bernardo & Tictmaro gravi bello victi omnes pene moriuntur, aut fugientes in mare vicinum demerguntur. Et hoc facto vicinæ gentes a rebellione deterrentur. Anno 935. Rex Henricus Danos, qui per piraticam Frisones incursabant, vincit, & tributarios facit, & Chuipiam regem eorum baptizari fecit.

Conradus Urspergensis post narratam pacem cum Hungaris ad novennium, ut supra, firmatam:,, In quibus induciis primum ex agrariis militibus nonum quemque eligens, in urbibus habitare fecit, ut cæteris octo cum familiaribus suis habitacula construeret, frugumque omnium tertiam partem exciperet ac servaret; cæteri vero octo seminarent & meterent, frugesque nono colligerent, suisque in locis ponerent. Concilia & omnes conventus ac convivia in urbibus celebrari voluit, quatenus in pace discerent, quid in hostium adventu facere debuissent. Vilia aut nulla extra urbes erant munia. Tali lege ac disciplina qùum cives assuefaceret, repente irruit super Sclavos qui dicuntur Hevelli, & multis eos præliis fatigans, demum hieme asperrima castris super glaciem positis, urbem quæ dicitur Brennaburg, fame, ferro & frigore cepit: & cum illa urbe omni regione potitus, signa vertit contra Dalmatiam, adversus quam jam olim pater suus reliquit & militiam: & obsidens urbem, quæ dicitur Grana, vicesimo tandem die cepit eam. Præda urbis militibus tradita, puberes omnes interfecti, pueri ac puellæ servatæ sunt captivitati. Posthæc adiit Bragam, Boëmorum urbem, Regemque ejus accepit in deditionem, qui erat pater Bolizlai, qui quandiu vixit, Regi fidelis & utilis fuit. Boëmia itaque tributaria facta, Rex reversus est in Saxoniam.

,, Igi-

„ Igitur induciarum tempore transacto, Legati Ungarorum „ pro solitis muneribus Regem adierunt; sed ab eo spreti in „ terram suam vacui reversi sunt. Quum enim haberet mili- „ tem equestri jam prælio probatum, contra hostes antiquos „ præsumpsit inire certamen. Hæc audientes Avares (*sic Un-* „ *garos vocat*) nil morati, cum hostili gravique manu Saxo- „ niam festinant intrare; & iter agentes per Dalmatiam, opem „ quasi ab antiquis petunt amicis. Illi vero scientes eos ad Sa- „ xoniam festinare, Saxonesque paratos cum eis pugnare, „ pinguissimum pro munere eis projiciunt canem. Et quum „ non esset injuriam vindicandi locus, ad aliam pugnam festi- „ nantibus, cum ridiculosa satis vociferatione longius prose- „ quuntur amicos. Igitur quam repentino potuerunt impetu „ intrant Thuringorum fines, illam terram hostiliter perva- „ gantes. Rex autem Heinricus gravissima valetudine detine- „ tur, & Ungarorum ei adventus proximus nunciatur. Qui „ mox directis per Saxoniam nunciis, validissimum per qua- „ triduum collegit exercitum; ipseque licet invalidus corpo- „ re, animi tamen roboratus vigore, equum ascendit, & ob- „ viam hostibus ivit. Celer autem nuncius accurrit, qui Un- „ garos in Meresburg, quod castrum est in confinio Saxonum „ & Thuringorum ac Sclavorum, esse nunciavit, eosque jam „ non modicam puerorum ac mulierum prædam habere; vi- „ rorum vero immensam stragem fecisse. Rex igitur ut erat „ animo constans, talibus non terretur, sed magis magisque „ suos, ut pro patria pugnent, exhortatur. Nec mora: bel- „ lum incipitur, & ex Christianorum parte *Kyrie eleison* dici- „ tur; ex illorum vero parte turpis & Diabolica vox, *hui*, *hui*, „ *hui*, auditur. Inito itaque certamine, nutu divino Ungari „ cæduntur & fugantur: Rex & sui victoria decorantur: im- „ mensa captivorum turba absolvitur, atque vox gemitus in „ lætitiæ cantum mutatur. Hunc triumphum tam laude quam „ memoria dignum, Rex apud Meresburg in superiori cæna- „ culo domus regiæ per ζωγραφίαν notari præcepit, adeo ut „ rem veram potius, quam verisimilem judices. Rex vero vi- „ ctor reversus, modis omnibus gratiarum actiones honori di- „ vino, ut dignum erat, solvebat: tributumque quod hosti „ dare consuevit, divino cultui mancipavit, & usibus paupe-

 „ rum

„ rum deſervire cenſuit. Poſt hæc pater patriæ & rerum Do„ minus, Imperatorque ab exercitu appellatus, famam po„ tentiæ virtutiſque cunctis Regibus & gentibus longe lateque „ diffudit. Unde & aliorum Regnorum proceres eum adie„ runt, gratiamque in conſpectu ejus invenire quærentes, fi„ dem talis ac tanti viri dilexerunt „. Hæc Conradus ab Henrico geſta poſt novem annorum inducias cum Hungaris compoſitas, adeoque ad annum 934. Unde quod Sigebertus ad annum 922. ſupra narravit de bello cum Ungaris juxta urbem Merſeburg commiſſo, id omnino eſt ad annum 933. protrahendum.

Et de hoc Ungarico quidem bello dictum eſt ſatis. Alia vero ſingula Henrici Regis geſta ut ad ſuos annos conſignentur, primo quidem de Sclavis Bohemis dicendum eſt; deinde de Abotritis, Redariis, Hevellis, & Danis: nam de Dalmatis poſtea ſermo erit.

XI. Bohemicum bellum ſub Henrico Aucupe Germaniæ Rege. Bohemiæ ſtatus poſt Borivojum Ducem.

Sigebertus *Spitineum Bohemiæ Ducem* facit *Watizlai* ſeu *Venceslai*, & *Boleslai* patrem, eumque ait anno 921. quum jam ad Chriſti fidem eſſet converſus, juſte ac pie principatum tenuiſſe: cui *Venceslaus* eodem fere anno ſucceſſerit, adverſante ſibi fratre *Bolizlao*; anno autem 930. idem Wenceslaus ab Henrico Rege ſubjugatus fuerit. Hæc neque cum Coſma Pragenſi, neque cum aliis Rerum Bohemicarum Scriptoribus conveniunt. Nam Coſmas, Æneas Sylvius Piccolomineus, & Jo: Dubravius (ut reliquos miſſos faciam) ad unum omnes tradunt, *Boriwojo*, qui primus Chriſtianam fidem circa annum 894. ſuſcepit, filios fuiſſe *Zpitigneum* & *Wratislaum*. Boriwojo autem mortuo (juxta Coſmam) aut, ſecundum Dubravium, abdicante, cumque uxore Ludmilla ad arcem Tetinenſem ſe conferente, ſucceſſiſſe in Bohemiæ principatum *Zpitigneum*, qui primo quidem, donec ſub tutoribus Detonio & Myrſone vixit, permodeſte ſe atque civiliter erga omnes geſſiſſe dicitur; ſed poſtea ſui arbitrii factus, quum a parentibus admoneretur „ ut Chriſtianos de meliore nota ſibi commen„ datos haberet, illorumque numerum ut in dies adaugeret; „ & quos ipſi adjutores publicorum negotiorum dederant, ne„ quid temere ſine illis tranſigeret: reſpondiſſe fertur: Æque „ ditioni ſuæ ſubjectos eſſe qui non Chriſtiani, atque illi qui „ Chri-

„ Christiani dicerentur; proin æqualiter utrosque augeri decere, ut decus Bojemiæ frequentia habitatorum exaugeatur; videant autem Detonius & Myrso, ut intra modum suum se contineant, parendo potius Domino suo, quam illi leges aliquas præscribendo: præteriisse enim tutelæ illorum tempus „. Quo responso tam acerbo parentibus reddito discedens Spitigneus, statim in via morbo tentatus perhibetur, & post diem octavum in arce Vicegradensi mortuus. Quumque sine filiis decessisset; revocatus ad principatum Borivojus pater, obtinuit, ut Wratislaus minor filius succederet, quem ipse suis præceptis institutisque informandum recepit: atque ut præterea in absentia patris haberet, quorum auctoritate in officio religionis contineretur, egit cum S. Methodio præsule, & cum Dobrosino affinitate sibi conjuncto, ne a latere filii discederent: data ei in uxorem Drahomira. Uratislaus autem, patre mortuo, & Præsule Romam profecto, matris Ludmillæ consilio pleraque, ac præcipue ea quæ ad religionem pertinent, administrasse narratur, rem Christianam magno studio amplificans. Quumque relictis duobus filiis, Wenceslao & Boleslao, in vivis esse desiisset, Drahomira ejus uxor (ut scribit Dubravius) regimen invasit, ac statim odium in Christianos diu dissimulatum detexit, edicto proposito, ut templa Christiani occluderent, a cultu ceremoniisque abstinerent, Sacerdotes populum ne docerent, ne ludimagistri discipulos: secus facientibus carcer, exilium, mors denunciata. Tum vero secundum tam impia tamque immania matris Drahomiræ facinora, Venceslaus, qui hactenus ne in principatum succederet, ætatis studiorumque excusatione utebatur, aviæ maxime Ludmillæ hortatu pollicentis, se quoque curarum nepotis fore participem, magno omnium assensu, regimen in Bojemos suscepit. Ad tollendam fraternam discordiam, in ipso statim principatus introitu decrevit, ut Boleslao fratri juniori Boleslavia cum territorio suo ultra Albim assignaretur: sibi thronum Pragæ retinuit. Mater Drahomira Boleslaum moribus suis congruentem secuta, Ludmillam Venceslao nepoti adhærentem, submissis sicariis interfici jussit. Quum Venceslaus ad singulare certamen adversus Radislaum Ducem Curimensem eo fine accederet, ut suorum saluti prospiceret, visi sunt Angeli, adversario dicentes, ne ferias.
Hæc

Hæc in Germaniam (pergit Dubravius) celeriter nunciata, aulam Cæſaris apud alios admiratione, apud quoſdam irriſione affecerunt. Otto tunc regnabat, qui Germanorum primus coronam Cæſaream legitime ſibi traditam in Germaniam intulit, vir illo honore ob celebrem pietatem & raram in bellis felicitatem non indignus, nec alienus a Venceslao propter eximias ipſius virtutes, & qui una cum aliis Germaniæ principibus majeſtatem Cæſaream officioſe comiterque conſervabat. Cetera de Imperatore, qui conſpectis duobus Angelis aurea cruce ad ſe accedentem Venceslaum ornantibus e ſolio proſiliens, brachiis excepit, regiis inſignibus decoravit, tributo quod Carolus quondam ſolvendum Cæſaribus inſtituerat, abſolvit, brachium S. Viti ei donavit: deque ipſo Venceslao, quem impius frater Boleslaus, matre hortante in convivio exceptum, & poſtea in Eccleſia orantem, adhibitis ſceleris comitibus interfecit: apud Dubravium lib. 5. legenda; quibus hæc ſubjungit de Ottone Cæſare necem S. Wenceslai vindicante. „ Acceſſit præterea novus ex Cæſare Ottone terror, minitante fratricidii „ ultionem, quum primum Hunnicum bellum confeciſſet. „ Quippe Hunni ex Pannonia uſque in Sveviam progreſſi urbem Auguſtam obſidione premebant, tanta ſuorum multitudine, ut dubitaverit Otto, prodire ne in aciem contra „ tantas copias, an caſtris ſe tenere, ſecurius fuerit, ſed dubitantem Uldricus Auguſtæ præſul, in divorum numerum „ poſtea relatus, indicto unius diei jejunio, ad ineundam pugnam impulit; certam ei victoriam, ſi pugnaverit promittens; nec fefellit. Tantam enim inter Hunnos ſtragem Otto „ edidit, ut Lichus Auguſtanus fluvius, mutatis in cruorem „ aquis, alveum ſuum fœdaverit. Capti in eadem pugna duo „ Hunnorum Duces, ſupplicia crucibus luerunt. Ex Cæſarianis maxime inſignis Conradus, Ottonis gener, cecidit. Atque hoc interim ſpatio, quod per moras hujuſce prælii interjectum fuit, Boleslaus vicum quem inhabitabat, foſſis, „ vallis, mœnibus cingendum muniendumque ſuſcepit. Operi „ abſoluto, cinctoque oppido, nomen Boleslavia manet. Huic „ oppido quum Otto appropinquaret, miſſis obviam legatis, „ Boleslaus pacem magnis precibus cum ipſis oppidanis cœpit „ petere. Valde præciſe Otto eis reſpondit, aliter pacem coi-

„ re

„ re non posse, nisi dedito sibi fratricida Boleslao. Porro Bo-
„ leslaus, omnibus rebus ad sustinendam obsidionem necessa-
„ riis, frumento, pecore, telis, armis, viris instructus in op-
„ pido erat. Non ita Cæsar foris commeatu abundabat, va-
„ cuis ubique ex vicino horreis, & pecoribus in silvas longius
„ abactis. Unde paulo post factum, ut Cæsar ob rerum penu-
„ riam mutata duriore sententia, animum ad molliora inflecte-
„ ret. Quum igitur denuo Boleslaus, quamquam satis (ut di-
„ xi) instructus, conscientia tamen scelerum timidus, gratiam
„ Cæsaris ambiret, pacemque oraret, eam his tandem legibus
„ impetravit: Prima erat, ut commissa piacula omnibus mo-
„ dis expiaret. Altera, ut exules Christianos revocaret ab
„ exilio. Tertia, ut tributum nuper remissum, denuo ex-
„ solvendum reciperet. Ultima, ut eadem conditione atque
„ cæteri Germaniæ Principes, in nomen Cæsaris juraret.

Hæc Dubravius, anno quidem, quo cædes S. Venceslai, & pax ab Ottone Cæsare cum Boleslao fratricida post indictum bellum firmata contigerit, non expresso. Sed quantum ex rerum gestarum serie colligitur, inter annum 954. & 956. id (juxta Dubravium) peractum fuerit, oportet: nam bellum illud Hungaricum, quod ab eodem Dubravio paci cum Boleslao compositæ præmittitur, anno 955. commissum refertur ab Historicis. Sic Continuator Reginonis. „ Anno 955. Ungari
„ cum tam ingenti multitudine exeuntes, ut non, nisi terra
„ eos dehisceret, vel cælum eos obrueret, ab aliquo se vinci
„ posse dicerent. Chunradus quondam Dux ibi occiditur, &
„ ab exercitu Regis apud Lichum fluvium tanta cæde (Deo
„ præstante) prostrati sunt, ut nunquam ante apud nostrates
„ victoria talis audiretur aut fieret. Rex inde revertens, in
„ Sclavos hostes dirigit, ubi simili potitus victoria, vasta illos
„ cæde prosternit „. Vide Pagium ad ann. 955. a num. 2. ubi insignem eam de Ungaris victoriam ex Vvitikindo, Ditmaro, auctore vitarum S. Udalrici Augustani Episcopi ac Brunonis Archiepiscopi Coloniensis, aliisque describit. Verùm quum Sanctus Vvenceslaus anno 929. (Cosma Pragensi teste) ab impio Boleslao cæsus fuerit, quumque is non *Spitigneum*, sed *Vratislaum* patrem habuerit; constat manifeste, tam Sigebertum, quam Dubravium multipliciter in ea, quam supra recitavi, nar-

narratione erraſſe: quorum proinde ſingulas allucinationes mox proferam, ubi de Bohemis fuſius diſſeram. Interim ſtatuendum pro certo eſt, hæc omnia non ſub Ottone Cæſare, ſed ſub Henrico Aucupe accidiſſe.

XII. Bellum Henrici Aucupis cum Slavis Obotritis, & Danis. Slavorum Borealium gentes diverſæ.

Sclavos quod ſpectat, ii non Moravi ſunt aut Bohemi ſive Poloni, quorum ſupra facta eſt mentio, ſed *Heneti*, quorum nonniſi enunciatione, (ut recte Reineccius in diſſert. de communibus Germanicarum & Henetarum appellationibus obſervat) diſcernenda nomina ſunt, *Venedæ*, *Venedi*, *Heneti*, *Veneti*, *Vvinithi*, *Vvinuli*, quæ poſtrema duo adud Helmoldum leguntur. Primum igitur ſecundum litus maris Balthici,ac deinde poſt Viadrum, ad Occidentem plagam, ut loquitur Helmoldus, occurrunt, *Pomerani*, *Vvilzi*, hiſque oppoſiti *Rugiani* inſulares: *Vvarnavi*: *Obotriti*: *Polabi*: *Vvagiri*: *Lingones*. *Pomerani*, veteri appellatione adhuc celebres, ſonant maritimos. *Vvilzi*, & *Lutici*, ſeu *Lutizii*, appellatæ hæ quatuor gentes fuere: *Tolenzi*; *Redarii*, *qui & Riaduri*: *Circipani*: *Teyzini*. Significant autem *Vvilzi*, lupinos, forte a moribus barbaris, ſeu latrocinandi & prædandi conſuetudine. *Tolenzos*, & *Redarios* alibi Helmoldus pro eadem gente accipit, videnturque hi quidem ab urbe *Retura* dicti, illi ab amne *Tolenſo*, qui idem & ſedem eorum arguit. *Redarii* Stetinenſium fines inter Panim & Viadrum incoluere. *Circipani* a Pani fl. nomen traxerunt. *Kyzini* ad Gucegovium oppidum conſedere. *Rugiani* ſeu *Rani* a Rugia inſula nomen mutuati ſunt. *Vvarnavi* a Warnavo fl. in agro Roſtochienſi nuncupati fuere. *Obotriti* Megalburgenſem terram poſſederunt. *Polabos* ſuſpicor a regionis planitie nomen ſibi indidiſſe: oppidum habuere primarium Receburgum. *Vvagiri* habitarunt ad Aldeburgum. *Lingones* & *Linos* non diſcerno. Hos Helmoldus lib. 1. c. 1. illos cap. 18. nominavit. Conſervarunt nomen eorum Lune, & Luneburgum. Cæteræ Henetorum gentes in Orientali Slavia, ut alibi Helnoldus loquitur, ſeu intra Albim & Viadrum, hoc eſt, in Marchia Brandeburg. conſederunt. Nomina eorum ſunt, *Heruli*, ſeu *Heveldi*, *Leubuſii*, *Vvilini*, *Stoderani*, *Brizani*, cum multis aliis, quemadmodum eſt apud Helmoldum. *Herulorum* ſeu *Eveldorum* ſedes fuit ad fl. Havelum: atque haud ſcio, an non inde *Heveldorum* nomen manavit. *Leubuſii* oppido Lebu-

ſio

ſio nomen dedere. *Vvilinis* & *Stoderanis*, è recentioribus quidam ſedes ad Berlinum & Brandeburgum tribuunt. Helmoldus *Stoderanos* & *Brizanos* in agro Havelbergenſi & Brandeburg collocavit. Hactenus Reineccius.

XIII. Bohemi, Sorabi, & ceteri Slavi ac Dani ab Henrico devicti, ita ut tributum ei & Chriſtianitatē promitterent. Vvormone Danorum Rege extincto, Haroldus filius Chriſtianam Religionem in Regno ſuo prædicari permittit: eamque opera Archiepiſcopi Unnī una cum aliis amplectitur. Ex Helmoldo.

Helmoldus lib. 1. cap. 8. quænam fuerit Sclavorum hujuſmodi, nec non Danorum, Ungrorumque, ſub Conrado & Henrico Regibus, in Chriſtianam religionem ſævitia, exponit his verbis: „ Itaque regnante Conrado, orta eſt Ungarorum gra„vis irruptio, qui non ſolum noſtram Saxoniam, aliaſque cis „Rhenum provincias, verum etiam trans Rhenum, Lotha„ringiam & Franciam demoliti ſunt. Tunc incenſis Eccleſiis, „cruces a Barbaris truncatæ & ludibrio habitæ, Sacerdotes „ante altaria trucidati; Clerus vulgo mixtus aut interfectus, „aut in captivitatem ductus. Cujus ſigna furoris ad noſtram „duraverunt ætatem. Dani quoque Slavos auxilio habentes, „primo Nordalbingos, deinde Tranſalbinos (*a*) Saxones va„ſtantes, magno Saxoniam terrore quaſſabant. Apud Danos „eo tempore Worm regnavit, crudeliſſimus, inquam, vermis, „& Chriſtianis non mediocriter infeſtus. Ille Chriſtianitatem, „quæ in Dania fuit, prorſus demoliri molitus, Sacerdotes a „finibus ſuis depulit, plurimos etiam per tormenta necavit. „At vero Henricus, ſucceſſor Conradi, jam tunc a puero ti„mens Dominum, & in ejus miſericordia omnem ponens fi„duciam, Ungaros maximis prœliis vicit & triumphavit: Boë„mos, & Sorabos, ab aliis Regibus edomitos, & cæteros (*b*) „Slavorum populos uno grandi prælio ita percuſſit, ut ceteri „qui perpauci remanſerant, & Regi tributum, & Deo Chri„ſtianitatem ultro promitterent. Deinde Daniam cum exer„citu ingreſſus, Worm (*c*) Regem primo impetu adeo per„terruit, ut imperata ſe facere mandaret, & pacem ſupplex „depoſceret. Sic Henricus Rex victor apud Sleſwich, quæ „nunc Heidebo dicitur, regni terminos ponens, ibi & Mar„chionem ſtatuit, & Saxonum Coloniam habitare præcepit. „Videns ergo Sanctiſſimus Archiepiſcopus Unni, qui Rein-

a Krantz l. 3. c. 5. *qui nunc Holſati ſunt*.
b Krantz loc. cit. *ceteroſque Vvandalorum populos*.
c Krantz. *Gormonem* Regem vocat: cumque (cap. 6.) uxorem habuiſſe ex Anglia Chriſtianiſſimam aſſerit: filiam Edelradi Anglorum Regis, idem Krantzius vocat Daniæ lib. 4. cap. 18.

„ wardo (*a*) successit in Cathedram, misericordia Dei nostri & virtute Regis Henrici, Danorum Slavorumque pertinaciam esse edomitam, ostiumque fidei in gentibus apertum esse; omnem suæ Diœcesis latitudinem elegit per seipsum circuire. Multis ergo Religiosis comitatus, pervenit ad Danos, ubi tunc crudelissimus Vvorm regnavit. Et illum quidem pro ingenita flectere nequivit sævitia; filium autem Haroldum (*b*) convertit, & fidelem Christo perfecit, ita ut Christianitatem, quam pater ejus semper odio habuit, ipse servari publice permiserit, quamvis ipsemet Baptismi Sacramentum (*c*) nondum perceperit. Ordinatis itaque in Regno Danorum per singulas Ecclesias Sacerdotibus, Sanctus Dei multitudinem credentium commendasse fertur Haroldo, cujus etiam fultus adjutorio & legato, omnes insulas Danorum penetravit, evangelizans verbum Dei, & fideles quos invenit illic captivos, in Christo confortans. Deinde vestigia secutus magni Prædicatoris Anscharii, remigans mare Balthicum, non sine labore pervenit ad Byrcam (*d*) principalem Svediæ civitatem, quo jam post obitum S. Anscharii nemo Doctorum annis septuaginta venire ausus est, præter solum, ut legimus, Reimbertum. Est autem Byrca oppidum Gothorum celeberrimum, in medio Svediæ positum, quod tractus quidam Balthici maris alluit, reddens portum optabilem, quo omnes Danorum, Norueorum, itemque Slavorum, ac Semborum naves, aliique Scythiæ populi pro diversis commerciorum necessitatibus, solenniter convenire solent. In eo ergo portu Confessor Domini egressus, insolita populos appellare cœpit legatione. Quippe Sveones & Gotthi propter varia temporum pericula & Regum cruentam feritatem, Christianæ religionis penitus obliti fuerant.

„ Sed

a Reinvvardus successit Hogero: Hogerus Adelgario: Adelgarius Reimberto: Reimbertus Anschario Hammenburgensi primo Archiepiscopo. Helmoldus l.1. c.7.

b Haroldum, adjuvante matre Tira, femina Christianissima, ita Christo fidelem perfecit, ut Christianitatem, quam pater execrabatur, ille excoleret. Krantz lib.3. cap.6.

c Baptizatus postea sub Ottone. Helmoldus lib.1. cap.9. At Krantzius in Metropoli lib.3. cap.16. Haroldum sub Unni Pontifice baptizatum, oscitanter scripsit: contra quam in Dania lib.4. cap.19. idem dixerat.

d Birca, mediterranea civitas non longe ab Upsala, quæ nunc Metropolis est Regni, Krantz lib.3. cap.6.

„ Sed favente gratia Dei a Sancto patre Unni denuo ad fidem „ revocati sunt. Perfecto ergo legationis suæ ministerio, quum „ jam redire disponeret Evangelista Dei, ægritudine corre„ ptus, apud Byrcam fessi corporis sarcinam deposuit. Obiit „ autem peracto boni certaminis cursu Anno Dom. Incar. non„ gentesimo tricesimo sexto, cui successit in Cathedra Vene„ rabilis Adheldagus „. Eadem habet Albertus Krantzius in Metropoli lib. 3. a cap. 4. ad 6. ubi Unnonem obiisse dicit, „ Anno Dom. Incarn. 936. Indict. IX. circa medium Septem„ brem (hic est annus magni Ottonis primus) quum in Ponti„ ficatu exegisset annos sexdecim, a transitu autem Vvilleha„ di, CLXVIII. „. Error in hoc postremo numero: nam *Vvillehadus*, (eodem Krantzio lib. I. cap. 7. scribente) *anno Dom. 788. III. Idus Julii Episcopus Bremæ*, jussu Caroli Magni, *ordinatus est*: „ Sedit autem (ut subjicitur cap. 8.) in Ecclesia „ Bremensi, post ordinationem suam, annos duos, menses „ tres, dies viginti sex: prædicavitque tam Frisiis, quam Saxo„ nibus, post martyrium Sancti Bonifacii, omnes annos 35. „. Adeoque obiit anno 790. mense Novembri: centesimo quadragesimo sexto anno ante mortem Unnonis Archiepiscopi Hamburgensis.

Quæ igitur ab Helmoldo, Krantzio, aliisque de Slavis, Danis, Svedisque narrata sunt, palam faciunt, errasse supra laudatos Historicos, Continuatorem Reginonis, Hermannum Contractum, Marianum Scotum, & Sigebertum, dum tradunt, ab Henrico Germaniæ Rege, *Obotritorum & Nortmannorum Reges Christianos fuisse effectos*. Domiti quidem sunt ab Henrico tum *Dani*, sive Nortmanni, tum etiam Slavi *Obotriti*, *Redarii*, & *Hevelli*: sed *duos Reges*, *Danorum* scilicet, & *Slavorum Obotritorum*, Christianos factos fuisse, non constat ex Helmoldo: qui, extincto Wormone Daniæ Rege, de ejus filio Haroldo hæc tantum habet, quæ supra recitavi, atque hic repeto: „ Et illum quidem (idest Wormonem) pro ingenita „ flectere nequivit sævitia (Archiepiscopus nempe Hambur„ gensis) filium autem Haroldum convertit, & fidelem Chri„ sto perfecit, ita ut Christianitatem, quam pater ejus semper „ odio habuit, ipse servari publice permiserit, quamvis ipse„ met Baptismi sacramentum nondum perceperit „. De *Sla-*

vorum vero populis idem Helmoldus, Regis eorum nomine suppresso, paulo superius scripserat: „ Et ceteros Slavorum „ populos uno grandi prælio ita percussit, ut ceteri, qui per- „ pauci remanserant, & Regi tributum, & Deo Christianita- „ tem ultro promitterent „. Nomen ergo Danorum Regis, quem Sigebertus *Chuipiam* fuisse, baptizatumque asserit, omnino commentitium: quum Henrici Regis temporibus, Rex Danorum fuerit *Gormo* seu *Vuorm*, ad mortem usque Paganus, & filius ejus *Haroldus*, Christianam quidem in Regno suo religionem prædicari permittens; non tamen est *baptizatus*, nisi circa annum 948. quo ab Ottone Henrici filio ac Successore Rege subjugatus est, uti ex Helmoldo mox dicam.

CAPUT VII.

Joannis & Michaëlis conspiratio a fratre eorum Petro Bulgarorum Rege compressa. Nicephorus Phocas Russos in Petrum concitat: Sphendosthlabus Russorum Dux, victis Bulgaris, Mysiam occupat. Joannes Zimisces Imperator, Nicephori successor, Russis deletis, Mysiam recuperat, Bulgaros subjicit. Hos rebellantes Basilius Imperator domat, & Bulgariam Byzantino adjicit Imperio. Chrobatos in fidem recipit.

I. Petrus Bulgarorum Princeps fœdus cum Nicephoro Phoca Imper. init. conspirationem fratrum Joannis & Michaelis comprimit. Filii ejus Borises, Romanus ac Simeon. Regnum Bulgaricum invasum a Davide, Mose, Aarone, & Samuele.

SUb idem fere tempus, quo Petrus Bulgarorum Princeps contractis cum Maria Christophori Augusti filia nuptiis pacem cum Græcis colebat, idest circa annum 927., in eundem Joannes frater, unaque cum eo nonnulli alii Procerum potentiores conjurationem inierunt. Incertus Continuator Porphyrogeniti in Vita Romani Lacapeni num XXVIII. „ Petro Bulga- „ rorum Principi, Joannes frater cum aliis Simeonis Proceri- „ bus, struxit insidias. Deprehensis illis, Joannes quidem fla- „ gris emendatus, in carcere includitur: reliqui acerbis sup- „ pliciis subacti sunt. Horum Romanus Imperator a Petro „ certior factus, Joannem Monachum (eum qui Rector exsti- „ terat) mittit, prætextu quidem redimendi captivos; re ipsa „ vero, ut Joannem caperet, & Byzantium duceret: quod & „ ita contigit. Una quippe cum Joanne navim ingressus, a Me- „ sem-

„ ſembria in Urbem delatus eſt. Nec multo poſt projecto Monachi habitu, quum uxoris amplexus quæreret, Imperator illi ædes aſſignavit, multaque omnino prædia contulit; exque ſua ipſius Armeniacorum patria conjugem ei locavit, atque in Cæſaris domo præmagnificas nuptias fecit, ductoribus Sponſæ Chriſtophoro Imperatore, ac Joanne Monacho qui Rector extiterat. Quin & Michaël Monachus, ipſe Petri frater, Bulgarici Imperii cupidus, ſeorſum in Bulgariæ quadam arce rebellavit; multoſque Scythas, qui a Petri Principatu deſciverant, ad ſe pertraxit. Hi, Michaële vivis exempto, (*a*) Romanæ ditionis fines invaſerunt: ſic nimirum ut a Macetide per Strymonem ad Atticam Nicopolimque progreſſi, cuncta ibi populati ſint „. Et num. 35. „ Quin dicta quoque Romani Imperatoris neptis Maria, Petri Bulgari uxor, haud raro in urbem veniebat ex Bulgaria, patris avique inviſendorum cauſa. Poſtremo autem venit, tres ſecum liberos adducens, quum jam Chriſtophorus ejus pater vivis exemptus eſſet. Multis itaque Avi munificentia donata divitiis, honorifice domum reverſa eſt „. Obiit Chriſtophorus Mariæ pater, *menſe Auguſto Indictione* 4., hoc eſt anno Chr. 931., eodem Continuatore teſte num. 31.; ex tribus autem Mariæ filiis, primus quidem *Boriſes*, alter *Romanus*, tertius vero *Simeon* dictus eſt. Mortua vero Maria, Petrus cum Nicephoro Phoca anno 963. fœdus renovavit. Cedrenus pagin. 646. „ Anno Mundi 6471. mortuus eſt Romanus Imperator (*filius Conſtantini Porphyrogeniti*) xv. die Martii menſis, Indict. vi. Eadem Indict. vi. menſe Aprili juſſu Auguſtæ Nicephorus Phocas Conſtantinopolim venit: & 2. die Julii, eadem Indict. vi. (*anno 963.*) ab Orientalibus exercitibus omnibus a Tzimiſca concitatis, Imperator ſalutatur: Per idem tempus Petrus Bulgarorum Rex, mortua ſua uxore, renovandæ pacis cauſa, fœdus cum Imperatoribus (*b*) icit, obſideſque dat filios ſuos Boriſen & Romanum: ac paulo poſt „ mori-

a Ideſt, *Macedonia*, uti Cedrenus, & Scylitzes ſcribunt in hæc verba: „ Qui, eo paulo poſt mortuo, iram Petri metuentes, Romanam invaſerunt ditionem: ac per Macedoniam, Strymonem, & Hellada (*Græciam*) profecti, & obvia quæque populati, Nicopolim tandem occuparunt, inque ea ſubſederunt. Verum hi poſteris temporibus, variis bellis a Romanis ſubacti ſunt.

b Theophanone ſcil. Romani junioris vidua, ejuſque filiis Baſilio & Conſtantino.

„ moritur. Filii ejus in Bulgariam remittuntur, ut paternum „ Imperium occupent, & Cometopulorum impetum reprimant. Nam Davidus, Moses, Aaron, & Samuelus, filii „ cujusdam in Bulgaria largiter potentis Comitis, res novas moliebantur, & Bulgaros concitabant: atque ita tunc res acta.

II.
Nicephorus Phocas Russos in Petrum Bulgarorum Regem concitat, eo quod jussus Hungarorum incursiones cohibere, renuisset.

Petri Bulgari Regis obitus, a Leone Diacono ad annum 969. confertur. Nimirum, quando obsessis Dorostori à Rossorum Duce Sphendosthlavo Bulgaris, fugam ipse Petrus arripiens, in fonticum morbum incidit, paucisque diebus superstes, humanis excessit. Capti tunc à Rossis duo filii Petri, Borises & Romanus, Nicephoro Phoca adhuc imperante: quo demum extincto, à Joanne Tzimisca & Rossi devicti sunt, & Borises ab expugnata Urbe Presthlaba eductus, Constantinopolim adductus est. Rem fusius narrant Leo Diaconus, Cedrenus, Scylitzes, & Zonaras. Et Leo quidem Diaconus apud Pagium ad annum Chr. 965. num. XVI. sub Nicephoro Phoca hæc de Bulgaris, & Rossis habet. „ Imperator justo conscripto „ exercitu, adversus (a) Mysos processit. Ac quidem præ„ sidia atque castella Romanis finitima quotquot erant, excur„ sione unoque quasi impetu subegit: Regionem vero consi„ derans, eamque sabulosam atque præcipitiis asperam præru„ ptamque videns; est enim ora plurimum aquosa valdeque „ saltuosa, ac undique inaccessis montibus ambientibus clausa, „ ad Æmum atque Rhodopen sita, maximisque fluviis circum„ quaque irrigua; cavendum esse duxit, ne Romanas copias „ incomposito ordine per lubrica parumque tuta loca educens, „ velut pecora, Mysorum gladio cædenda præberet. Ajunt „ enim haud raro Romanos ibi internecione deletos esse. Ita„ que Byzantium regressus est; ac quem Calocyrum vocant, „ Patricia dignitate auctum, (hominem sane audentis omni„ no ac calentis ingenii) ad Tauroscythas, quos vulgo Rossos „ nominant, misit, data quindecim centenariorum auri sum„ ma, ejusque fidei cummissa, qua illi accepta, Mysorum „ fines invaderent. Ac quidem ille ad Tauroscythas ire con„ tendebat. Imperator vero equestres ludos editurus, in cir„ co consedit. *Cetera*. Ce-

a Leo Diaconus Bulgaros vocat *Mysos*, & Bulgariam *Mysiam*. Russos etiam sive Rossos, *Tauros* & *Tauroscythas*: & Russiam, *Scythiam*: Patzinacas denique, *Unnos*.

Cedrenus una cum Scylitze, cauſam affert moti à Nicephoro Phoca in Myſos ſeu Bulgaros belli, cujus ad ſocietatem Ruſſos vocabat. Sic enim ſcribit pag. 660. „ Anno Imperii
„ ſui IV. Indictione X. Menſe Junio (*ideſt, anno Chr. 967.*) Ni-
„ cephorus Phocas exiit, Thraciæ Urbes contemplatum. Quum-
„ que uſque ad magnam ſudam (Scylitzes, *ἄχρι τῆς λεγομένης*
„ *μεγάλης τάφρυ*, *uſque ad magnam, uti vocatur, Foſſam*:)
„ perveniſſet, Petrum Bulgariæ Principem hortatus eſt per
„ literas, ne ſineret Turcos Iſtrum trajicere, & Romanorum
„ ditionem infeſtare. Bulgaro non obtemperante, ſed omnis
„ generis adhibitis prætextibus recuſante, Nicephorus Calo-
„ cyrum Cherſonis Principis filium, Patricia dignitate exor-
„ natum, ad Sphendoſthlabum (*a*) Roſſorum Principem
„ mittit, eumque ad inferendum Bulgaris bellum ſollicitat.
„ Roſſi obſecuti, Indictione XI. Auguſto menſe, Anno Impe-
„ rii Nicephori V. (*Chriſti 968.*) in Bulgariam impreſſione fa-
„ cta, multas Urbes ac caſtella Bulgarorum ſolo æquaverunt,
„ prædaque potiti ingenti, domum redierunt. Eodem modo,
„ atque etiam durius anno proxime inſecuto (*Chr. 969.*) tra-
„ ctaverunt. *Zonaras pag.* 206. Turcis autem, Ungaris ſcilicet,
„ Thraciam vaſtantibus, Bulgariæ Principi Nicephorus Impe-
„ rator ſcripſit, ne illos Iſtrum trajicere pateretur, & Roma-
„ nas Provincias infeſtare. Id ille recuſavit, quod Imperator
„ ipſi quoque auxilia negaſſet, quum ab iiſdem invaderetur:
„ nunc autem poſtquam pacem cum eis facere coactus ſit, po-
„ ſtulare, ut fœdus rumpat, & armis ſumptis bellum ſuſcipiat,
„ cujus rationem reddere non poſſet. Ibi igitur repulſam paſ-
„ ſus, Calocyrum Cherſonis Principis filium, ad Ruſſiæ Prin-
„ cipem Sphendoſthlavum contra Bulgaros concitandum able-
„ gavit. Ruſſicus igitur exercitus, Bulgariæ agros longe la-
„ teque populatus, prædam pene innumerabilem abegit; id-
„ que ſequenti anno æque factum „. Fœdus itaque, quod Petrus Bulgarorum Rex, anno, ut ſupra dixi, 963. cum Ninephoro Phoca inſtauravit, ruptum eſt anno 965. quo anno quum Nicephorus incurſiones Ungarorum cohibere vellet, quum-

a Qui Græcis *Sphendoſthlabus*, idem Slavis & Ruſſis *Svatoslavus* dicitur. Nimirum filius *Igori* & *Olgæ*, de quo tam hoc loco, quam Tomo ſequenti ſermo erit.

quumque Petro præcepiſſet, ut certamen cum iis iniret, repulſam ab eo paſſus, anno 967. & ſequenti Ruſſos in illum concitavit. Pergit enim Leo Diaconus ad ann. 968. num. 9. apud Pagium. „ Qui Regio nutu ad Tauroſcythas Calocyrus „ Patricius miſſus fuerat, quum in Syria (a) verſans, Tau„ rorum amicitia junctus eſſet, auctor fuit, ut grandi conſcri„ pto exercitu Myſos invaderet: iiſque expugnatis, regionem „ ſibi obnoxiam faceret, inque ſedium propriarum uſum ad ha„ bitandum retineret: opem quoque adverſus Romanos fer„ ret, ut Imperium ipſi conſequi, rerumque ſumma potiri li„ ceret. Id ſi præſtaret, magna, ac quæ nec verbis exprimi „ poſſint, ex ærario Regio, reque privata in eum munera „ exportaturum. His Sphendoſthlavus (hoc enim illi à Tauris „ nomen) animi impetum cohibere non poterat: ſed divitia„ rum ſpe ſuſpenſus arreptuſque, terræ Myſorum poſſeſſionem „ ſomnians, ac quum alioqui vir ferventis animi eſſet, Tauro„ rum pubem omnem ad eam expeditionem adegit. Sexagin„ ta igitur millium fortium virorum collecto exercitu, exce„ ptis calonibus, ac impedimentis, una cum Calocyro Patri„ cio, quem & germanum amicitiæ legibus admiſerat, adver„ ſus Myſos movet. Iamque eo Iſtrum adnavigante, & in con„ tinentem exceſſum maturante, intelligentes Myſi, quod „ in eos ille moliretur, triginta millium virorum conſtipata „ cohorte, ſe illis objecerunt. Verum Tauri validiſſimo im„ petu ratibus excedentes, ſcutaque obtendentes, ac ſtrictis „ gladiis hinc inde Myſorum ſtragem dabant. Porro Myſi ne „ primum quidem impetum ſuſtinentes, in fugam verſi fuſi„ que, Doryſtili, munito ejus gentis oppido, præ igna„ via degenerique propoſito ſe ſe incluſerunt. Tunc autem „ ferunt & Petrum Myſorum Ducem, virum Religioſum ac „ venerabilem, inopinato fugæ eventu, nimio dolore per„ citum, in ſonticum morbum incidiſſe, paucoſque dies ſu„ perſtitem, humanis exceſſiſſe. Verùm hæc in Myſia poſtea „ geſta ſunt. (*Anno nimirum 969.*) Romanorum vero Im„ perator, Taurorum molitionem conſiliaque non neſciens, „ quum alioquin in omnem vitam curis ſollicitus, animique „ per-

(a) Haud dubium, quin legendum ſit, *in Scythia*, aut, in *Ruſſia*. Illuc enim Calocyrus ſeſe contulerat, non in Syriam.

„ pervigil fuiſſet haud e re ſua exiſtimavit, ut adverſus utram-
„ que gentem bellum ſuſciperet. Commodum ergo viſum eſt,
„ ſi ex illis unam ſibi gentem conciliaret: Sic enim facile bre-
„ vique alterius compotem fore. *Et ad annum 969. ſubdit*.
„ Hinc adeo Nicephorus, quod nulla ſpes erat, Tauros miſſa
„ legatione conciliatum iri; noverat enim Patricium Calocy-
„ rum, qui à recta via ſemel declinaſſet, ipſiuſque dominatum
„ jugumque excuſſiſſet, ac magnæ auctoritatis apud Sphen-
„ doſthlavum eſſet, non facile illius ceſſurum voluntati, pa-
„ cemque initurum; ad Myſos potius, qui eodem Chriſtiano
„ cultu tenerentur, maluit legationem mittere. Ac ſane ad
„ eos legatos mittit Nicephorum cognomento Heroticam, &
„ Philotheum Euchaitarum Epiſcopum, eoſque meminiſſe ro-
„ gabat, quod Chriſtiani eſſent (Myſi enim fidem Chriſtianam
„ dubio procul profitentur:) expoſcebatque Regii Sanguinis
„ puellas Virgines, quas Romani Imperatoris liberis uxores
„ locaret, ut ex juncta affinitate inviolabilis, firmaque Ro-
„ manos inter Myſoſque confœderatio amicitiaque conſiſte-
„ ret. Myſi vero placidiſsime legatione ſuſcepta, puellas ex
„ ſemine Regio plauſtris impoſitas (ſic enim comparatum
„ Myſorum feminis, ut plauſtris vehantur) Nicephoro Im-
„ peratori miſerunt; orantes cum lacrymis ac ſupplicantes,
„ ut quam citius ulciſceretur, eorumque cervicibus imminen-
„ tem Taurorum ſecurim averteret: ac ſi modo tuendos
„ ſuſciperet, tropæa adverſus Tauros conſtituturum; quippe
„ qui etiam adverſus omnes, quibus Romana ſigna intuliſſet,
„ iis ſplendide conſtitutis clareret.

III. Joannes Zimiſces Nicephori Phocæ ſucceſſor, Sphendoſthlabum Ruſſorum Ducem bello petivit, quod ereptam Bulgaris Myſiam, ſibi retinuiſſet, non Græcis dediſſet.

„ Dum hæc Nicephorus molitur, die XI. menſis Decem-
„ bris, exeunte anno 969. occiditur, ejuſque thronum Joan-
„ nes Tzimiſces occupat, a Polyeucto Patriarcha coronatus
„ Imperator: qui anno ſequenti 970. (ut idem Leo Diaconus
„ narrat) multis curis anceps hærebat, cuinam prius momen-
„ tum daret in trivio conſtitutus, ne ab officio aberraret.
„ Tum enim annonæ penuria altaque jam triennium fames, Ro-
„ manum depaſcebatur Imperium: ingruenſque Roſſica motio
„ nihil ipſa fauſtum ſperandum ingerebat: ac nec Carthaginen-
„ ſium Arabumque adverſus Antiochiam Syriæ incurſio, quæ
„ Romanæ ditioni nuper acceſſerat. Enimvero fames quidem

„ insuperabile malum, frumentationem ex omnibus ubique
„ emporiis prompta dissolvit, gravis adeo mali grassante vi
„ inhibita. Agarenorum vero motus repressus, objecta illis
„ Orientalium copiarum acie, Nicolao Patricio exercitus du-
„ ce. Fuerat is Imperatoris Spado, multaque exercitatione
„ magnam rei bellicæ peritiam nactus erat. Cum Sphendosthla-
„ bo autem Rossici exercitus duce gentisque principe ineun-
„ da pacis fœdera, missis ad eum Fœcialibus putavit. Missis
„ itaque ad eum Legatis denunciat, ut pacta cum Nicephoro
„ Imp. mercede recepta, ea ratione quod Mysos invaserat,
„ ad suas sedes ac Cimmerium Bosphorum se recipiant; Roma-
„ nis vero Mysiam, utpote ad ipsos attinentem, ac quæ olim
„ Macedoniæ portio existat, relinquant „. Sphendosthlavus autem victoriis adversus Mysos elatus, (sic Leo Diaconus pergit enarrans) barbarica insania ac dementia respondit Legatis, se brevi Byzantium forti vallo cincturum. Imperator nihil cunctandum esse existimavit, indeque Magistro Bardæ cognomento Sclero, defunctæ Mariæ hujusce Imperatoris conjugis fratri, necnon Petro Patricio, a Nicephoro Imp. Stratopedarcha creato, præcepit, ut assumptis copiis, ad loca Mysis vicina iisque contermina transirent, atque ibi hiberna ducerent. His ab Imp. in mandato acceptis, in Europam veniunt. *Tauroscythæ* vero suorum partes segregantes, eisque sociam adjungentes *Unnorum*, *Mysorumque* manum, in eos immiserunt. Adversariorum copiæ longe majores erant, ac triginta millia virorum excedebant; qu um Bardæ Magistri acies non plures decem millibus haberet. Conferto prælio, utrinque cadebant qui animosiores atque impetu incitatiores erant. Tandem Scythæ in fugam versi sunt, quorum Romani ad profundam usque vesperam eos insecuti multam stragem fecerunt. Ajunt in eo prælio supra viginti millia periisse. Joannes vero Imperator Asiaticas copias in Europam per Hellespontum trajicere satagebat, ut in Thracia & Macedonia hiberna agerent, & vernam tempestatem expectarent. Hiberno squalore in vernam mutato serenitatem (*anno* 971.) sumto statim Imperator Joannes TzimiscesCrucis vexillo adversus Tauroscythas iter contendit. Postea devotionibus propitiato numine, classem ad Istrum mittit, amnis meatum servaturos, nequa Scythis ad patriam ac Cimmerium Bosphorum enavigandi

di facultas esset, si quando illos in fugam verti contingeret. Ipse vero Byzantio profectus, Adrianopolim cum omni exercitu venit. Ad eam quum pervenisset, didicissetque ab exploratoribus, difficiles angustasque semitas (clusuras vocant) a Scythis non custodiri, consultissime se facturum arbitratus est, si statim occasionem arriperet, ac quanta liceret celeritate, angusta viarum transiret, priusquam Tauroscythæ ad ardua tuenda invalescerent. Quum Imperator iter aggressus est, præeuntem habens Immortalium, quos vocant, egregie armis protectam cohortem; pone sequebantur fortissimorum armatorum peditum decem millia supra quingentos, equitum vero tredecim millia: reliquus exercitus cum impedimentis & calonibus obsidionales ac reliquas omnis generis machinas convehens, lento gressu retro sequebantur cum Basilio præside, cui Imperator omnium horum curam commiserat. Ubi præter omnem opinionem lubrica præruptaque loca transivit, *Presthlabam* urbem, quæ *Mysorum* Regia est, invasit, crebò tubas jubens bellicum insonare, cymbala ululare, ac tympana strepere. Tauroscythas vero, ubi militari ordine peritiaque se invadentes Romanos conspexere, anxietas timorque cepit, firma tamen constipata acie, in campo agrique planitie ante oppidum Romanis obviam processerant, bestiarum more frementes. Romani conserta cum illis manu strenue pugnabant, belloque digna facinora edebant, ancipiti neutramque in partem nutante victoria. Porro Scythæ, qui fere pedites essent (nec enim equites dimicare solent, quod neque equestri disciplina exerceantur) Romanorum jacula non sustinuerunt, sed in fugam versi, intra murorum ambitum sese concluserunt: quopone insecuti Romani, dire trucidarunt. Ajunt enim, eo prælio desiderata supra quingentos octo millia Scytharum. Romanos interim oborta nox ab ulteriore pugna inhibuit. Postridie Imperator firma acie constipata phalange muros aggreditur, quasi assultu urbis potiturus. Dies erat, quam *magnam quintam* (*a*) *Feriam* vocant, qua Dominus ad Crucem sponte properans, salutaria discipulis documenta dedit. Rossi quo-

a Anno 971. Quinta Feria in cœna Domini incidit in diem 13. Apr. & dies Paschæ in diem 16. Aprilis.

que e propugnaculis ordinati, Romanos invadentes arcebant, in quos desuper jacula, plenisque manibus saxa jaciebant. Tandem scalis ad muros admotis urbs capta, immensa Scytharum strage. Tunc etiam *Borisem Mysorum Regem* cum uxore & duobus infantibus captum esse dicunt, quum sic genæ rutila lanugine florescerent, oblatumque Imperatori esse. Quo ille suscepto, virum coluit, Bulgarorum Regem appellans, in eam rem venire dicens, ut Mysos ulcisceretur, qui dira a Scythis perpessi essent. Tunc & in Regiam aulam facta irruptio, in quam Rossorum fortissimi contrusi erant. Hi fortiter restiterunt, & per portulam desilientes, multam stragem Romanorum fecere. Tandem capta a Romanis *Presthlaba* est intra duos dies. Joannes vero Imperator exercitu liberalius accepto atque refecto, *divinam Salvatoris Resurrectionem* celebravit: & ex Tauroscythis nonnullos seponens, ad *Sphendosthlabum* direxit, qui ei injungerent, ut aut arma poneret, & a Mysorum ditione abscederet: sin id nollet, omnibus viribus invadentes Romanos exciperet. Imperator paucos dies in urbe moratus, præsidioque relicto, quod ipsi tutandæ sufficeret, exque suo nomine *Joannopoli* nuncupata, cum omnibus copiis *Dorostylum* (*a*) movet: quam urbem inclytæ memoriæ *Constantinus Imp.* a fundamentis erexit, & in eam pulchritudinem ac magnitudinem, qua nunc visitur, provexit, tunc nimirum quando Crucis signo stellis radiantibus in cœlo conspecto, Scythas in ipsum irruentes profligavit. In itinere autem cepit Imperator *Pliscupam*, *Diniam*, compluraque alia oppida. Sphendosthlabus intellecta quam ad Presthlabam sui cladem acceperant, Tauroscytharum omni exercitu collecto ad septuaginta hominum millia, in Romanos aciem instruxit. Utroque exercitu in Dorostoli agro (Dristram vocare sueverunt) constituto, castrisque e regione positis, magna conserta pugna, in qua æquo marte primis congressibus utrinque certatum est, idque ad profundam vesperam, alternante victoria; at quum jam stella Veneris in occasum vergeret, Scythæ non sustinentes Romanorum impetum,

a Dorostolum, & Dorostylum. Alias, Durostolum, & Dristra, nunc Dristo appellata, urbs Mœsiæ inferioris ad Istrum fluvium. Presthlaba, seu Presthlavia in majorem & minorem a Cedreno dividitur pag. 704.

tam, in fugam declinarunt, intraque muros contrusi sunt, multis suorum eo prælio desideratis. Jam vero die elucescente, Imperator firmo vallo castra communivit. Scythæ vero e turribus prospectantes, tela, saxaque, machinasque petrarias in Romanos laxarunt. Tunc vero ipsæ quoque Romanorum incendiariæ triremes cum navigiis annonariis per Istrum adrepentes, apparuere. Hinc Scythæ lembos suos, lintresque colligentes pro urbis mœnibus subduxere, qua parte Ister præterfluens, alterum Dorostoli latus alluit. Postridie valida utrinque conserta pugna, in qua *Sphacelus*, cui tertiæ a Sphendosthlabo honoris partes Tauroscythæ tribuerant, occisus est, cujus interitu turbati Tauroscythæ, sensim sese in urbem receperunt. Imperator vero receptui canere jubens, Romanos ad castra revocavit. Interim Rossi conserta acie, Romanorum machinas incendere tentabant: non enim stridentes illarum ictus ejaculationesque ferebant.

Continuatum eodem anno 971. Græcos inter & Rossos bellum, de quo Leo Diaconus hæc scribit. Scythæ Sphendosthlabi sermonibus excitati, periculum se pro sua adituros salute, fortique pectore adversus Romanam aciem pugnaturos consensere. *Postridie* igitur, *sexta scilicet hebdomadæ die, mensisque Julii vigesima quarta*, sub ipso solis ortu atque ardoribus egressi ex urbe Tauroscythæ, tentandam sibi pugnæ aleam statuerunt: commissoque prælio, forti impetu Scythæ in Romanos impressionem fecerunt. Romanus quidam, Anamas vocatus, totis equo laxatis habenis ad Sphendosthlabum venit, atque ad humeri juncturam gladio ferit, eumque pronum dejicit, non tamen interimit. Ipse vero denso Scytharum agmine circumfusus necatur. Cujus nece aucti fiducia Rossi, Romanos pepulere. Imperator videns inclinare aciem, in adversarios irrumpit, ejusque exemplo Romani. Confestimque exorta procella pluviæ guttis commista, hostium faciem verberabat, pulvisque excitatus illorum oculos lædebat. Ajunt vero etiam virum quemdam equo albo invectum apparuisse, qui Romanis ductor esset, & ad irruendum in Scythas hortaretur, qui postea inventus non est, licet magna quærendo diligentia habita esset. Inde indubia pervasit existimatio, magnum Martyrem Theodorum fuisse, quem Imperator in præliis sibi adjutorem

IV. Rossici Belli continuatio.

torem ſolebat depoſcere. Ajunt etiam ejuſmodi aliquid accidiſſe ad veſperam pridie quam pugna committeretur. Byzantii Virgo Deo dicata videre ſibi in viſione videbatur Deiparam, viris flammeis eam ſtipantibus, quæ & diceret: Vocate mihi Theodorum martyrem. Moxque adductum eſſe virum armatum, cui dictum ſit a Deipara; Joannes tuus, domne Theodore, apud Doroſtolum Scythis pugnans, infeſta hoſtium acie gravius premitur: ſed vade cito, ut illi opem feras: niſi enim quamprimum veneris, res illi in grave periculum vertetur. Cui ille rurſus: Paratus, inquit, ſum, ut Dei ac Domini matri obſequar. Quo dicto ſtatim iviſſe, & in eum modum equum ex Virginis oculis evolaſſe. Romani vero præeuntem divinum virum ſecuti, hoſtibus congrediuntur, qui in fugam declinaverunt, atque ad muros uſque alii ſuper alios ruentes, dire ceciderunt. Ajunt, in hoc prælio ad quindecim millia quingentos Scythas fuiſſe deſideratos: capta ſcuta viginti millia, enſes plurimos; Romanorum vero occiſos trecentos quinquaginta, multos eſſe vulneratos. Sphendoſthlabus miſsis mane ad Joannem Imp. Legatis, paciſcendi fidem expoſcit, ea nimirum conditione, ut Tauroſcythæ Romanis tunc oppidum traderent, captivos dimitterent; atque Myſia recedentes, patriam lareſque ſuos repeterent. Romani vero liberam eis enavigandi facultatem facerent, nec abeuntes cum igniariis navibus invaderent. Adhæc etiam Imperator commeatum annonamque ſubminiſtraret, ac dum ii Byzantium mercaturæ cauſa proficiſcerentur, ſicut antea conſueverant, licentia daretur. Imperator quia pace exercitus incolumis foret, bello contra interitu periret, fœdus percuſsit, & ſingulis tritici medimnos duos menſus eſt. Qui frumentum acceperunt, numeratos dicunt ad viginti duo millia, qui ex ſexaginta exercitus Roſsici millibus interitum evaſere; triginta enim & octo millia, Romana acies confoderat. Joannes vero Imp. *totos quatuor menſes* expugnato Roſſorum exercitu, Myſiaque recepta ac Doryſtolo ex nomine Theodori magiſtri militiæ atque martyris, Theodorupolis novo titulo nuncupato: juſto item relicto præſidio, cum maximis tropæis Byzantium venit, ubi cives pro mœnibus effuſos offendit, coronis ſceptriſque ex auro lapilliſque pretioſis ipſum accepturos. Ducebant & currum auro compactum, quem equi albi trahebant. In eum ut aſcenderet,

deret, rogabant, ac consuetum ducere triumphum. Ipse vero coronas quidem ac sceptra suscepit, majoraque his munera rependit; ut autem in currum ascenderet, induci non potuit, sed Dei matris Imagine Deum hominem Verbum amplexante, quam ex Mysia attulerat, in currus sella collocata, eique substratis purpureis Mysorum paludamentis atque coronis ac stemmatibus, ipse singulari equo invectus pone sequebatur, caput diademate cinctus, ac coronas sceptraque gestans in manibus. Hac triumphi specie per mediam civitatem, purpureis vestibus undique ornatam, instarque thalami lauri ramis auroque textis peplis contectam, ad magnum Dei Sapientiæ delubrum processit: gratiarumque actionis exsolutis precibus, ac Mysorum prænmagnifica corona velut manubiarum primitiis Deo dicata, atque appensa, in Regias sese ædes recepit: adductumque Borem (*Borisum*) Mysorum Regem, regii cultus insignia ei ademit: thiaram scilicet purpura prætextam, auro ac margaritis interstinctam, vestemque purpuream, ac rubros calceos: ipsum vero Magistrorum dignitate ornavit. Tantis porro Joannes Imperat. brevi admodum tempore præter omnem opinionem peractis tropæis, atque Mysia Romanæ ditionis effecta, Byzantii hiberna ducebat.

V. Russicum bellum a Jo:Zimisce Imp. adversus Sphendosthlabum susceptum, relataque ab eodem Zimisce de Russis victoria, ex historicis Byzantinis describitur.

Quæ in Bulgaria sub Joanne Zimisce Imperatore ab ineunte anno 970. usque ad finem belli Rossici gesta ex Leone Diacono supra sunt recitata, eadem apud Scylitzem, Cedrenum ac Zonaram fusius leguntur. Verba Cedreni a pag. 666. accipe. „ Ceterum Rossis quum ii Bulgariam quo retulimus modo subegissent, captis etiam duobus Petri filiis Borisa & Romano, domum reverti nequaquam placuit: sed locorum commoditatem admirati, longum valedicentes pactis cum Nicephoro Imp. initis, ibi commorari, ditionemque istam possidere statuerunt. Hanc eorum sententiam magis etiam confirmavit Calocyrus, qui se, si ab ipsis Romanorum designaretur Imperator, Bulgaria eis cessurum, fœdus perpetuum icturum, tributum ipsis promissum multiplicaturum, sociosque & amicos eos per omnem vitam habiturum, pollicebatur. His Rossi vocibus inflati, & Bulgariam ut a se bello subactam sibi vindicaverunt, & Legatos Imperatoris,

„ ris, omnia eis a Nicephoro (*a*) pacta se persoluturum polli-
„ centis, barbaricæ arrogantiæ plenis responsis datis rejecerunt.
„ Proinde Imperator armis eam rem disceptare coactus, missis
„ literis celeriter exercitus ab Oriente in Occidentem trans-
„ fert, eisque Ducem a se nominatum præficit Bardam Magi-
„ strum cognomento Sclerum, cujus sororem Mariam privatus
„ adhuc legitimo sibi matrimonio conjunxerat: statuitque ve-
„ ris initio ipse quoque in bellum proficisci. Sed Rossi eorum-
„ que ductor Sphendosthlabus, audito Romanas copias traje-
„ cisse, conjunctis quos jam in sua habebant potestate Bulga-
„ ris, adscitis etiam ad belli consortium Patzinacis, & qui in
„ Pannonia versus occasum habitabant Turcis, exercitu belli-
„ coso congregato ad CCCVIII. virorum (*b*) millia, Æmum
„ egressi, universam Thraciam incendiis ac prædationibus va-
„ starunt: castrisque prope muros Adrianopolis factis, prælii
„ occasionem præstolati sunt. At Bardas, qui se numero ho-
„ stibus multo inferiorem sentiret, quippe duodecim omnino
„ millium exercitu instructus, artibus Imperatoriis statuit bar-
„ baros circumvenire, astuque & machinis tantam opprimere
„ multitudinem, neque eum is conatus frustratus fuit. Quippe
„ se cum suis intra muros continens, barbarisque crebro pro-
„ vocantibus ad certamen de summa rerum ineundum non ob-
„ temperans, metumque simulans, quantumvis suorum res
„ ab hoste agi ferrique cerneret, tamen suum tenebat proposi-
„ tum. Hoc pacto magnum sui contemptum apud Bulgaros
„ excitavit: ii enim rati omnino formidine ductum Bardam,
„ suos mœnibus inclusos tenere, neque audere egredi, libere
„ porro vagari, castra negligenter metari, & excubias debitas
„ posthabere, noctes potando per ebrietatem inter fistulas &
„ cymbala & saltationes barbaricas ducere, denique nihil
„ eorum quæ attinebat curare. Ergo Bardas occasionem na-
„ ctus,

---

a Hæc respiciunt tempora Joannis Tzimiscæ Imperatoris, quum legatos pro pace ad Sphendosthlavum misit, statim ac, cæso Nicephoro, Imperium mense Decembri exeunte anno 969. iniit. Ita & Zonaras pag. 209. in Joanne Tzimisce. „ Ceterum „ Russi, Bulgarorum natione & provincia subacta, unacum Ducibus Borise & Ro- „ mano obliti patriæ, illic Imperii Sedem constituere voluerunt, Calocyri potissi- „ mum impulsu &c.

b Mendum in Græco textu: & pro 308. *millia*, legendum 38. *millia*, uti supra ex Leone Diacono, tametsi Zonaras quoque pag. 210. habet, exercitu circiter CCC. millium coacto.

„ ctus, & quomodo hostes adoriretur accurate meditatus, die
„ horaque ad hoc designatis, dispositis per opportunissima lo-
„ ca insidiis, Joannem Patricium Alacasensem cum modica
„ manu emittit, qui speculatum hostes excurreret, ubique ii
„ essent, illico sibi renunciaret, hostibus appropinquantibus
„ manum consereret, subitoque terga dans speciem fugæ ex-
„ hiberet; non quidem ut effuse laxatis equorum habenis fuge-
„ rent, sed paulatim & composito agmine recederent: non-
„ numquam etiam æquo loco conversi cum hoste pugnarent,
„ donec eum in insidias pertraherent; tum vero effuse, & nul-
„ lo ordine fugam facerent. Erant barbari in tres divisi par-
„ tes: in prima erant cum Rossis Bulgari, seorsim Turci,
„ seorsim etiam Patzinacæ. Fors ita tulit, ut Joannes primo
„ omnium in Patzinacas incideret; quumque, uti mandatum
„ ei fuisse demonstravimus, oblique recedens fugam simula-
„ ret, Patzinacæ turbatis suis ordinibus instabant, spe fugien-
„ tes subito omnes delendi: Romani modo agmine composito
„ fugientes, modo hostibus sese obvertentes, ac præliantes,
„ ad insidias cursim tenebant: in quas medias ubi venerunt,
„ laxatis habenis effuse fugerunt, ac Patzinacæ dissipatis ordi-
„ nibus promiscue eos sunt insecuti. Sed ubi Bardas subito
„ cum toto exercitu apparuit, re improvisa consternati, omis-
„ sa persecutione, non quidem fugæ, sed defensioni sese para-
„ runt. Vehementi autem cum impetu Bardæ exercitu irruen-
„ te, atque altera quoque à tergo phalange compositis ordi-
„ nibus ingruente, statim fortissimi quique Scytharum cecide-
„ runt: & eorum phalange alte dissipata, cornibus Romano-
„ rum coëuntibus, in medio deprehensi Patzinacæ, atque in
„ orbem circumventi, non diu vim sustinuerunt, sed incli-
„ nata acie prope universi sunt occisi. His hoc modo victis,
„ Bardas quum ex captivis intellexisset, reliquos adhuc inte-
„ gros instructa acie pugnam expectare, recta in eos ducit. Ii
„ vero tametsi recens acceptus de Patzinacarum clade nuncius
„ animos eorum insperata calamitate fractos dejecerat, tamen
„ mutuo sese cohortati, adscitis etiam qui ex fuga conflue-
„ bant, Romanis occurrunt, præmissis equitibus, ac subse-
„ quentibus eos peditibus. Primo congressu equites à Roma-
„ nis, quorum vis subsisti non posse videbatur, rejecti, inque

„ peditatum compulsi sunt: ibi se recollegerunt, & Romanorum impetum sustinuerunt. Aliquandiu dubio marte pugnatum est, donec Scytha quidam mole corporis & robore animi elatus, ante alios progressus, in ipsum fertur Bardam, qui eques ordines obibat, atque dictis animabat. Hujus cassidi Scytha quum gladium inflixisset, ictu delabente conatus irritus fuit. Bardas vero ense galeam Scythæ feriit: & ob vim manus ac ferri præstantem tincturam ictui tanta fuit efficacitas, ut medium Scytham dissecuerit. Sed & Constantinus Patricius, Bardæ frater, alium Scytham, qui unacum priore ingruebat, ac se ferocius gerebat, ut fratri opitularetur, caput ferire dum vult, declinante ictum barbaro, hujus equi cervicem gladio tangit, caputque amputat: collapsumque Scytham ab equo descendens, manu mento ejus arrepto jugulat. Hoc facinus Romanis animos auxit, Scythas autem metu implevit: itaque obliti mox virtutis, terga dederunt, turpemque nullo ordine fugam fecerunt, quos insecuti Romani, campum cadaveribus oppleverunt. Plures interfectis capti sunt, & superstites paucis demptis omnes fuerunt saucii. Quod nisi nox ingruens Romanos a persequendo hoste revocasset, nemo sane evasisset. De tot millibus barbarorum perpauci superfuerunt. De Romanis in acie ceciderunt viri xxv. Vulnerati sunt universi.

Pergit Cedrenus pag. 671. „ Tzimisces anno secundo (*a*) Imperii sui, in Rossos expeditionem suscepturus, quum animos militum liberalitate sua refecisset, Duces iis præfecit prudentia & artium imperatoriarum peritia nobiles: & reliquis omnibus apparandis eam impendit curam, nequid rerum necessariarum exercitibus deesset. Classem quoque curavit opera Leonis ejus, qui tunc rei navalis Drungarius, postea est Protovestiarius factus: & cum veteres naves refecit, tum novas fabricatus est, & classem justam constituit. Omnibus probe adornatis, ineunte vere (*anno* 971.) sacris Deo pro felici exitu operatus, & relictis ad cives mandatis, Constantinopoli exit. Quum ad Rædestum venisset, duo

„ illi

a Annus secundus Imperii Joannis Tzimiscæ inchoatus est mense Decembri, exeunte anno 970. Itaque hæc expeditio, ineunte vere anno 971. suscepta.

„ illi occurrunt a Scythis missi, sub legationis prætextu, ex-
„ ploratum res Romanas: quos expostulantes, & de injuriis
„ Scythicæ genti factis querentes, quum non ignoraret causam
„ eorum adventus, per tota castra circuire, & omnes ordines
„ contemplari, eoque facto domum redire, suoque Principi
„ dicere jubet, Romanum sic ornato & dictis obsequente exer-
„ citu ad bellum contra ipsum gerendum venire. Hoc modo
„ dimissis exploratoribus, ipse cum expeditis circiter quin-
„ quies mille peditibus, & quatuor equitum millibus, man-
„ dato reliquis, ut Duce Basilio Cubiculario citra festinatio-
„ nem subsequerentur, superato Æmo in hosticum nemine ex-
„ pectante irrumpit; & prope urbem magnam Persthlabam,
„ ubi Regia erat Bulgarorum, castra ponit. Ea subita res Scy-
„ this terrorem stuporemque incussit: & Calocyrus præsentium
„ malorum auctor, qui tum ea in urbe degebat, ne sonitum
„ quidem tubæ exaudire sustinens, cognito, ipsum Imperato-
„ rem ad rem gerendam adesse, furtim urbe elapsus, in ca-
„ stra Rossorum venit. Eo viso, Rossis & de adventu Impe-
„ ratoris certioribus redditis, haud medioeris incidit trepida-
„ tio; tamen Sphendosthlabo multis eos cohortato, & quæ
„ præsens rerum status requirebat concionatò, animis receptis
„ ad urbem accedunt, & castra Romanorum castris opponunt.
„ Interim exercitus Imperatoris in planitiem, quæ erat ante
„ urbem, se conferens, in hostes nihil prorsus tale sperantes
„ subito incidit: ii erant octo virorum millia & quingenti,
„ extra urbem in armis sese exercentes. Qui quum aliquantu-
„ lum restitissent, mox defatigati, fugam fecerunt, & partim
„ ingloriam oppetierunt mortem, partim in urbem evaserunt.
„ Dum hæc geruntur, Scythæ qui intra mœnia erant, sentien-
„ tes Romanos ex improviso irruisse, & cum suis manum con-
„ tulisse, subito ut cuique casus armorum aliquid offerebat in-
„ structi, urbe se ad ferendum suis auxilium effundunt: quibus
„ incomposito venientibns agmine occurrentes Romani, ma-
„ gnam edunt cædem: & barbari ne aliquantulum quidem re-
„ sistere valentes, dant terga. Sed quia Romani equites ci-
„ tatis equis viam in urbem ducentem occuparant atque inse-
„ derant, fuga per campos palantes atque deprehensi occidun-
„ tur. Itaque & cadaveribus tota planities constrata est, & in-

„ numeri capti. Proinde Sphagellus (cujus post Sphendosthlabum summa erat inter Scythas auctoritas) Persthlabani exercitus præfectus, jam de ipsa urbe retinenda anxius, portas claudit, ac vectibus objectis munit, & de muro omnis generis missilibus ac saxis subeuntes Romanos arcet. Nox oborta, obsidionem solvit. Postridie prima luce præses Basilius cum reliquis copiis adfuit, cujus adventus magnum gaudium Imperatori attulit: & collem quemdam conscendit, ut Scythis esset conspicuus. Interim copiæ inter se conjunctæ urbem cingunt. Multis hortato barbaros Imperatore, ut ab incepto desisterent, neque sibi ipsis exitii causa essent, quum nihil proficeretur, Romani juxta incensi ira, oppugnationem aggressi, sagittis murorum defensores abigunt, scalas muris opponunt: & quidam animosus miles dextra gladium tenens, lævaque scutum ad capitis defensionem elatum gestans, primus per scalam in murum evadit, scuto ictus amoliens, & ense obstantes arcens, itaque per propugnacula adscendens, dissipatis qui ibi erant hostibus, suis tutum muri conscendendi locum præbet. Hunc alii post alios imitantur: quumque hoc modo complures murum jam tenerent, cuneo facto Scythas pellunt, iique se de muris agunt præcipites. Aliis quoque diversis locis multi priores imitati, per scalas in murum succedunt: & Scythis trepidantibus quidam Romani, hoste non animadvertente, ad portas nullo negotio perveniunt, iisque apertis totum immittunt exercitum. Hoc modo urbe capta, Scythæ per angiportus diffugientes, deprehensi interimuntur, mulieres & pueri captivi ducuntur. Capitur & cum conjuge & liberis (a) Borises Bulgarorum Rex, regni insignia adhuc gestans, & ad Imperatorem adducitur. Cui se Imperator admodum exhibuit humanum, Regem Bulgarorum appellans, omnesque captivos Bulgaros libere quo quisque abire vellet permittens: non ad subigendos, sed ad liberandos Bulgaros bellum se movisse dicens, solosque Rossos se hostium habere numero. Interim Scytharum animosiores ad octo millia, locum in Regia munitum occupant, ibique aliquandiu latent: ac multos qui loci contemplandi

„ aut

a Zonaras pag. 212. Persthlava sic expugnata, Borises quoque Bulgarorum Rex captus est, quem cum omnibus Bulgaris Imperator humaniter tractatum dimisit.

„ aut ſpoliorum cauſa eo accederent, occulte arreptos interſi-
„ ciunt. Imperator re cognita, exercitum adverſus eos mit-
„ tit: qui quum animo langueret, & oppugnationem tentare
„ non auderet, non hoſtium id metu, ſed quod locus is muni-
„ tus atque inexpugnabilis videbatur; Imperator facile reme-
„ dium adhibuit: ipſe ſumptis armis primus omnium pedes
„ ad illum locum contendens. Id enim quum viderent mili-
„ tes, confertim arma rapiunt, & quivis Imperatorem præver-
„ tere cupientes, ſublato clamore Roſſos oppugnare aggre-
„ diuntur: fortiter iis oppugnationem tolerantibus, multis
„ locis ignem ſuccendunt, itaque eos expugnant: nam vim
„ ignis non ferentes Roſſi, per præcipitia ſeſe dejicientes quiſ-
„ que aufugiunt: multi eorum igni abſumpti, multi præcipiti
„ caſu extincti, reliqui ferro occiſi aut capti. Hoc modo in-
„ tra biduum tota urbs capta. Refecit eam Imperator, & a
„ ſuo nomine Joannopolim denominavit; impoſitoque valido
„ præſidio, rebus ad vitam neceſſariis abunde inſtruxit. Inde
„ feſto Dominicæ Reſurrectionis die acto, poſtridie ad Doro-
„ ſtolum, cui & Driſtra nomen, iter ingreditur. At vero
„ Sphendoſthlabus, tametſi audita Perſthlabæ expugnatione
„ perturbatus haud injuria eſſet; infracto tamen animo ſuos
„ cohortatus, ut porro jam tanto ſe fortius gerant, conſtitutis
„ etiam, ut res ferebant, reliquis, & quos ſuſpectos habebat
„ Bulgaros, omnibus (erant autem trecenti circiter) interſe-
„ ctis, adverſum Romanos proficiſcitur. Imperator inſtitutum
„ iter perſequens, urbes in eo ſitas itinere capit, iiſque præ-
„ fectos conſtituit, & multis caſtellis atque oppidis evaſtatis,
„ ac præda militi conceſſa, pergit. Ubi exploratores nuncia-
„ verunt Scythas adventare, delectum exercitum præmittit,
„ Duce Theodoro a Miſtheja; jubetque hoſtium multitudi-
„ nem exquirere, & ſibi indicare, & (ſi ita videatur commo-
„ dum) levi prælio eorum vires tentare: ipſe cum inſtructo
„ univerſo exercitu pone ſequitur. Theodorus cum ſuis ubi
„ ad hoſtes pervenit, dat in eos impetum. Roſſi inſidias ſub-
„ eſſe veriti, progreſſu abſtinent: multiſque ſuorum ictis,
„ quibuſdam etiam dejectis, fuga in vicinos montes denſoſque
„ & amplos ſaltus ſe diſpergunt, ac per montana ad Driſtram
„ perfugiunt. Roſſi fuere numero ſeptem millia; Romani ve-

„ ro

„ ro qui eos fuderunt, trecenti. Scythæ autem Sphendosth-
„ labo conjuncti, auctores ei fuerunt, ut cum omnibus copiis
„ (numerabantur autem trecenta triginta (*a*) virorum mil-
„ lia) duodecim ante Dorostolum milliaribus castra poneret,
„ ibique Imperatoris adventum intrepide expectarunt. At Ro-
„ manos recentibus victoriis elatos, & jamjam de summa re-
„ rum prælio decertatum iri sperantes, scientes insuper Deum
„ se habere adjutorem, qui non inferentibus, sed passis inju-
„ riam opitulari soleret, non eos modo qui fortitudine aliis
„ anteibant, sed jam & timidiores alacritas & audacia incesse-
„ bat, ardentique pugnæ desiderio agitabantur. Ubi in con-
„ spectum mutuo venere exercitus, utroque Imperatore suos
„ dictis, qualia præsenti rei accommodata erant, animante
„ atque instigante, ut classicum cecinit, magna cum vi pari-
„ que alacritate concursum est. Primo conflictu Romani ve-
„ hementi facto impetu, multis dejectis hostium ordines labe-
„ factant: neque tamen cedunt hostes, neque Romanis eos
„ persequendi datur facultas, Scythis sese confirmantibus,
„ rursumque sublato clamore in Romanos irruentibus. Pu-
„ gnatur aliquantisper æquo marte. Jam autem ad vesperam
„ inclinante die, Romani sese cohortantes, & veluti acuentes
„ mutuis exhortationibus, sinistrum Scytharum cornu premunt,
„ & intolerabili vi ingruentes multos prosternunt. Quumque
„ ad afflictam partem Scythæ coirent, suorum quosdam Ro-
„ manus Imperator suis auxilio mittit, ipseque subsequitur,
„ apertis cum Imperii signis, equo calcaribus incitato, & ha-
„ stam infensam ferens, suosque verbis exstimulat. Acerrime
„ tunc pugnatum, & variis vicibus prælio mutato (duodecies
„ enim ferunt inclinatas acies) vix tandem Rossi desperata sa-
„ lute, inordinata fuga in campum se effundunt: eosque inse-
„ cuti Romani, multos perimunt. De Rossis cecidere multi,
„ capti etiam plures, reliqui Dorostolum fuga evaserunt. Im-
„ perator ob impetratam victoriam, sacrificio veneratus glo-
„ riosum Martyrem Georgium (*b*) (nam die hujus memo-
„ riæ

---

a Ἐς τριακοσίας καὶ τριάκοντα χιλιάδας ἀριθμούμενοι.

b *Georgium*. Solus Cedrenus hoc habet de S. *Georgio* Martyre, cujus festum quum die 23. Aprilis celebretur, indicare voluit id etiam prælium eo die fuisse commissum.

„ riæ consecrato cum hoste conflictum fuit) postridie ad Dorostolum ducit, ibique castris communitis, classem Romanam opperitur. Nam ante hujus adventum oppugnationem aggredi nolebat, ne amne custode vacuo, navibus effugere Rossis liceret. Interim Sphendosthlabus Bulgaros quos captivos habebat, ad xx. millia numeratos, compedibus ac vinculis constringit, metuens, ne ii seditionem concitarent: & se ad tolerandam obsidionem parat. Imperator ubi classis appulit, oppugnare urbem incipit, & sæpe erumpentes urbe barbaros profligat. Quadam die sub vesperam Romanis ad cænam dissipatis, barbari bipartito agmine equites & pedites (tum primum ii equites visi sunt, hactenus pedites tantum pugnaverant) duabus se urbis portis effundunt: quarum una versus Orientem, quam custodire jussus erat Petrus castrorum præfectus cum Thracibus & Macedonibus: altera Occidentalis, ad quam in excubiis locatus erat Barda Sclerus cum Orientalibus copiis. Acriter dimicatum est, Romanis fortiter eos sustinentibus: & tametsi aliquandiu dubia stetit victoria, tamen ad extremum Romani sua virtute barbaros fundunt, multisque occisis, maxime de equitatu, in urbem reliquos compellunt. Romanorum sauciatus est nemo, neque, nisi tres equi, quicquam periit. Hoc pacto fracti barbari, & intra muros coacti, noctem istam insomnem exegerunt: & eos qui in pugna ceciderant feris atque terribilibus ejulatibus deploraverunt: ut quicumque audirent, non hominum lamenta, sed ferarum rugitus & mugitus putaret se percipere. Sub auroram omnes qui hinc inde per castella præsidii causa erant, ad se Dorostolum evocant, iique præsto fuerunt. Imperator quoque totum exercitum in campum qui est ante urbem, eduxit: & barbaros quum frustra ad pugnam provocasset, in castra reduxit, ac quievit. Ea die ad ipsum veniunt legati a Constantia, & aliis trans Istrum sitis castellis, veniam petentes, & se, ac munitiones dedentes: quibus benigne acceptis, mittit qui castella recipiant: simulque præsidia, quibus ea asservari quirent. Vespere jam facto Rossi omnibus urbis portis apertis, numero admodum aucti, in Romanos ob noctem nihil tale suspicantes irruunt: & quidem primo conflictu victores videbantur;

„ pau-

„ paulatim tamen Romani superiores sunt facti. Nam ubi Sphagellus fortissime pugnans cecidit, eo amisso animi barbarorum languere cœperunt, & remisit impetus. Per totam tamen noctem subsistunt, atque adeo ad meridiem usque: tum demum animadvertentes ab Imper. missam esse exercitus partem, quæ Rossos aditu in urbem excluderet, fugæ se dant; quumque vias in urbem ducentes invenirent obsessas, per campum fuga dispersi, ab insequentibus multi occiduntur. Ea quæ subsecuta proxime est nox, Sphendosthlabus urbis muros fossa profunda circumdabat, ne facile Romani cum impetu possent eos oppugnatum accedere: atque hoc modo urbe communita, statuit obsidionem fortissime perferre. Quia autem plerique militum ejus ob vulnera male habebant, & jam consumptis alimentis penuria imminebat, quum importari aliunde quicquam Romani non sinerent: observata nocte tenebrosa ac illuni, in quam imbres magni, grando terribilis, fulguraque & tonitrua horrenda inciderant, cum duobus virorum millibus lintres conscendit, & ad quærenda victui necessaria navigat. Quum collegissent prout quisque nancisci poterat frumentum, milium, & alias ad vitam sustentandam facientes res, rursum adverso flumine Dorostolum vehuntur; atque inter revehendum quum in ripa fluminis viderent calones haud paucos, quorum alii equos potabant, alii herbam aut ligna colligebant, navibus egressi, & per silvam absque strepitu incedentes, eos nihil tale cogitantes subito adoriuntur, multisque interfectis, reliquos palatim in proxima nemora se abdere cogunt; ipsi suis lintribus rursum conscensis, secundo vento Dorostolum redeunt. Imperator ut hoc percepit, molestissime tulit, & præfectos classis gravissime culpavit, quod barbaros Dorostolo avehi non sensissent: minatus etiam mortem, siquid præterea tale ipsis non observantibus fieret. Quo factum, ut ii utramque fluminis ripam diligentissime posthac custodirent. Enimvero Imperator quum LXV. continuos dies urbem oppugnasset, eam posthac obsidione & fame statuit tentare: ideo vias omnes fossis actis & præsidiis additis munit, nequis alimentorum petendorum causa exire urbe posset: ipseque in obsidione in-

„ te-

„ terim otio fruitur. Interim Scythæ intus fame pressi, simul „ a machinis oppugnatoriis hostium non leviter lædebantur, „ præcipue eo loco, qui Joanni Magistro, Romani Curcuæ „ filio, demandatus fuerat. Nam saxa torquens instrumentum „ ibi collocatum, obsessis multa damna dabat. Itaque gravis „ armaturæ delectos milites velitibus permistos emittunt, si „ qua ii ratione eam machinam pessumdare possent. Id ubi in- „ tellexit Curcuas, robustissimis suorum assumptis, celeriter „ ad eam defendendam se confert: invectusque in medios Scy- „ thas, ab equo missili icto ejicitur, atque a Scythis dilaniatus „ ferro interit: reliqui Romani concursu facto, & machinam „ integram conservant, & Rossos in urbem compellunt. *Die* „ *Julii mensis vigesima* (*anni* 971.) Rossi universi ad pugnam „ adversus Romanos exiverunt. Exhortabatur eos, & ad for- „ titudinem excitabat *Icmor*, vir post Sphagellum apud Scy- „ thas primo loco: non quod vel familia ejus præcipua esset, „ vel favorem aliorum sibi aliunde conciliasset, sed solius vir- „ tutis ergo ab universis in honore habitus. Hunc commissa „ pugna Anemas, Cretensium Ameræ Basilii Curupæ filius, „ unus Imperatoris stipatorum, cernens fortiter pugnam obi- „ re ac reliquos excitare, & Romanorum ordines conturbare, „ nihil vel vastitate corporis ejus vel robore deterritus, san- „ guine circa cor effervescente, equum huc illuc torquens, „ stricto qui ad femur pendebat gladio, impetum in eum dat „ vehementissimum; tantumque in finistrum humerum juxta „ claviculam imponit vulnus, ut & collum abscinderet, & „ cum dextra manu amputatum caput in solum decideret. Ipse „ illæsus ad suos rediit. Exclamatum ad hoc facinus promiscue, „ Romanis ob victoriam lętum clamorem attollentibus, Scythis „ autem confusum ejulantibus, & vigorem suum dimittenti- „ bus. Tandem Romanis prementibus, Rossi fugam faciunt, „ eaque cum dedecore in urbem evadunt. Multi eo die perie- „ runt, partim ob locorum angustiam a se invicem conculcati, „ partim a Romanis assecutis eos in fuga cæsi. Quod nisi nox „ ingruens Spendosthlabum eripuisset, utique & ipse vivus in „ Romanorum venisset potestatem. Superstites a clade quum „ intra mœnia venissent, magno cum luctu ac planctu mortem „ Icmoris deploraverunt. Et Romani quum barbaris occisis

„ spolia detraherent, inter cadavera etiam mulieres invenerunt virili habitu tectas, quæ inter maritos in Romanos pugnaverant. Jam barbaris bello omnia erant adversa. Nam neque suppetiarum spes erat, quum & ipsorum gentiles procul abessent, & finitimæ barbaræ gentes a Romanis sibi metuentes auxilia denegarent: & commeatus ipsos deficeret, quod Romana classe ripas accuratissime custodiente, nihil eis poterat importari: eademque res obstaret, quo minus lembis suis aufugere possent: quum interim Romanis quotidie veluti ex perenni fonte omnia affluerent bona, & subinde equestres terrestresque copiæ accederent. Itaque concilium cogunt. Ibi alii noctu furtim confugiendum censebant; alii Romanorum fidem pacemque implorandam, atque ita (aliter enim non licere) domum redeundum: aliis aliud pro re nata videbatur. Omnium tamen eo tendebant sententiæ, belli finem esse faciendum. At Sphendosthlabus hortari, ut adhuc semel cum Romanis congredi vellent, & vel fortiter pugnando eos devincere; vel si victoria potiri non daretur, gloriosam atque felicem mortem turpissimæ atque infami vitæ præferre. Qui enim vitam toleraturi essent fuga servatam, contemnentibus ipsos porro vicinis populis, quibus antea terrori fuissent? Ea sententia placuit, assensique sunt omnes, & polliciti extremum se pro vita sua certamen summa vi obituros. Postridie ergo universi urbe exeunt, portasque claudunt, ne quis in urbem è fuga pervenire possit. Commisso prælio acriter pugnatur. Jam barbaris animose pugnantibus, Romani & gravis suæ armaturæ pondere & Solis sereno meridie ardore ac siti languere incipiebant: quum Imperator re animadversa succurrit cum suis, & hostium vehementiæ se objicit, utresque interim aqua & vino plenos adferri jubet: inde quos æstus & sitis afflixerat recreati, violento impetu in Scythas irruunt: iisque audacter subsistentibus, aliquandiu æquo Marte pugnatum est. Tandem Imperator sentiens loci angustiam virtuti suorum obstare, ac Scythis eo animos augeri, mandat Ducibus, ut retro in planitiem procul ab urbe abducant, fugientiumque speciem non effuse, sed sensim cedendo præbeant: atque ubi hostem longe ab urbe avocarint, subito equis conversis aggrediantur. Jussa exe-

„ quun-

„ quuntur Duces, & Roſſi cedentes Romanos fugere opinati, „ mutuo ſeſe exhortati, magno cum fremitu eos inſequuntur: „ Romani, ut ad præſcriptum locum eſt perventum, converſi „ fortiter hoſtem invadunt. Ibi prælio fervente, ductor Theo- „ dorus a Miſtheja, equo ſuo lancea confoſſo, in terram cadit: „ & circa eum acre oritur certamen, Roſſis interficere, Ro- „ manis ſervare ſatagentibus. Ipſe ab equo collapſus, Scytham „ quemdam cingulo arreptum, hac illac peltæ inſtar obverſans, „ eo conjectas in ſe haſtas excutit, ſenſimque retro abiens, ad „ ſuos revertitur, donec Romani Scythis vi repulſis, eum pe- „ riculo eripiunt. Id prælium diremptum eſt, incerta etiam- „ num victoria. At Imperator animoſius quam ante præliari „ Scythas videns, tempuſque teri ægre ferens, ſuorumque „ ærumnas ejus belli miſerans, ſingulari pugna decernendum „ cenſet. Itaque Sphendoſthlabum per legatos provocat, & „ oſtendit præſtare, unius hominis interitu rem decidi, quam „ paulatim totas gentes perimi, ut victori in omnes paretur „ Imperium. Barbarus conditionem oblatam repudiat, ſuper- „ beque reſpondet: Melius quid ſibi ex re ſit, ſe, quam ho- „ ſtem intelligere. Si Romano Imperatori non vacet vivere, „ infinitas eſſe mortis vias: deligeret quam vellet. Ipſe ad „ bellum omni ſtudio ſe parat. Singularis pugnæ ſpe dimiſſa, „ Imperator omni modo id molitur, ut ingreſſu urbis Barba- „ ros arceat. Ad id negotii emittit Bardam Sclerum Magiſtrum „ cum ſuis Cohortibus: Romanum vero Patricium Conſtanti- „ ni Cæſaris filium, Romani Senioris nepotem, & Petrum „ exercitus præfectum cum ſuis copiis hoſtem invadere juſſit: „ eſtque acerrime utrinque pugnatum, & varie nunc ad hos, „ nunc ad alteros inclinata victoria diu anceps fuit. Ibi rurſum „ Ameræ Cretenſis filius Anemas equo hac illac obverſo, & „ vehementer calcaribus incitato, audacter in ipſum fertur „ Sphendoſthlabum, hoſtilique phalange divulſa, gladium ei „ in medium caput infligit, eoque ictu equo dejicit; ne tamen „ interficeret, arma quibus tectus erat barbarus, obſtiterunt. „ Ipſe circumventus, & multorum telis petitus, fortiſſime pu- „ gnans, ipſorum etiam cum hoſtium admiratione, interfici- „ tur. Ferunt ea pugna divinitus quoque Romanis latum auxi- „ lium. Nam ab auſtro obortam procellam in facies Scytha-

„ rum ingruisse, eosque impedivisse, ne suo arbitratu rem „ gererent: & ab omni Romanorum exercitu conspectum „ fuisse virum albo equo vectum, qui princeps pugnam obie- „ rit, hostiumque ordines conturbaverit, nemini neque ante „ neque postmodo cognitum. Eum ajebant fuisse Theodorum, „ unum de pulcerrimas consecutis victorias Martyribus. Sane „ his semper auspicibus atque antesignanis adversum hostes uti „ solebat Imperator hic: & quo die hæc pugna est pugnata, is „ festus fuit memoriæ illius Theodori exercituum ductoris. „ Sed & veneranda quædam mulier Constantinopoli fidem fe- „ cit, id visum fuisse divinum. Ea enim pridie istius diei in- „ somnis visa sibi fuerat adstare Deiparæ, & audire eam dicen- „ tem cuidam militi: Domine Theodore, meus ille & tuus „ Joannes in periculo versatur, festina ad opem ei ferendam: „ idque insomnium prima luce vicinis narraverat. Enimvero „ Scythæ eo prælio funduntur: quumque se portis interclusos „ a Barda sentirent, in campum fuga disperguntur, pereunt- „ que innumerabiles, partim a se invicem conculcati, partim „ a Romanis obtruncati, vulnerati pene omnes. Martyri Theo- „ doro gratiam pro ope lata referens Imperator, fanum in „ quo is humatus erat, ad fundamenta usque demolitus, aliud „ magnificentissimum exstruxit, ac prædiis amplos habentibus „ reditus donavit. Urbem, in qua (*a*) id erat, pro *Eucha-* „ *nea*, *Theodoropolim* nominavit. Sphendosthlabus quum om- „ nibus tentatis nihil successisset, nullam spem reliquam sibi „ videns, ad pacificationem animum adjicit: missisque legatis „ postulat ab Imp., se fide publica in numerum amicorum & „ sociorum Romani Imperii recipi, sibique cum suis reditum „ tutum concedi in patriam, & Scythis libere negotiandi cau- „ sa in Romanorum ditionem venire permitti. Postulata hæc „ omnia Imperator confirmavit, fatus illud decantatum: Ro- „ mani moris esse hostem beneficio magis, quam armis vince- „ re. Pactis initis, Sphendosthlabus etiam colloquium Impe- „ ratoris petiit, estque admissus: & collocutus de quibus vo- „ lebat,

a *Theodoropolim*. Zonaras pag. 214. elegantissimum ei templum Euchaniæ, sive Euchaitæ exstruxit, vetere diruto, in quo corpus ejus multis certaminibus defunctum, repositum erat, & urbem veteri nomine abolito, Theodoropolim appellavit.

„ lebat, recessit. Ejus rogatu (*a*) etiam Imperator per legatos a Patzinacis petit, ut socii amicique Romanorum fiant, „ neque Istrum populandæ Bulgariæ causa transeant, utque „ Rossis per suam ditionem in patriam redeundi facultatem „ concedant. Obiit eam legationem Euchaitorum Summus „ Pontifex Theophilus. Patzinacæ reliqua pacti omnia; tantum Rossis per sua transitum denegarunt. Quum Rossi navibus suis avecti domum versus essent, Imperator Castellis „ & Urbibus quæ ad ripas fluminis sunt, communitis, Constantinopolim rediit. Excepit eum urbis Patriarcha & Pontificum ordo ac Senatus cum pæanibus & lætis victoriæ gratulationibus coronatum: & adduxerant quadrigas magnifice „ adornatas, quas quatuor albi equi traherent, eoque invehi „ eum ac triumphare volebant. Sed Imperator nihil insolens „ aut superbum admittens, moderate se gessit: sertisque quæ „ offerebant acceptis, albo equo triumphum ducit, quadrigis „ Bulgaricas Regum vestes imposuit, supraque has Imaginem „ Deiparæ, utpote quæ tutelam urbis gereret, eamque se præcedere jussit. Ut in forum venit, gratulatoriarum jam satur „ acclamationum, actis pro parta victoria Deiparæ & ejus filio „ gratiis, in conspectu populi, Insignibus Bulgarici Regni Borisem exuit (ea erant, corona aurea, tænia Byssina, & calcei rubei) indeque ad magnum progressus Templum, coronam Bulgaricam Deo donarii loco suspendit, Borisen ad „ Magistri dignitatem evehit, atque ita in Palatium revertitur. Ceterum Sphendosthlabus in patriam repetens, dum „ per Patzinacas transit, insidiis jam ante paratis & ipsum expectantibus illapsus, cum suis ad internecionem cæditur: „ Succensebant enim ei Patzinacæ, ob ictum cum Romanis „ fœdus. Porro Imperator ut gratias Christo Servatori referret, Templum quod supra fornicem Chalces est, de novo „ ædificavit, nulli sumptui parcens, dum id quam ornatissimum faceret. Absolvit etiam subditos universos Fumario

„ tri-

---

a Zonaras pag. 214. Quæ quum Imperator omnia concessisset, Sphendosthlavus ipse eum adiit, orans, ut cum Patzinacis ageret, ut Russis domum rediturìs per suam Provinciam transitum darent. Imperator quum & hoc, & belli societatem, atque illud etiam ab eis petiisset, ne Istro trajecto Bulgariam vastarent; Patzinacæ cæteris assensi, transitum Russorum dumtaxat negarunt. *Et paulo post*. At Sphendosthlavus cum Russis suis, in reditu, Patzinacarum insidiis exceptus ad internecionem cæsus est.

„ tributo: & edixit, ut cum in aureo numo, tum in obolo, „ Servatoris insculperetur Imago, quod antehac non fuerat re„ ceptum: & alteri parti inscribi jussit, Jesus Christus Rex „ Regum, Ἰησοῦς Χριστὸς Βασιλεὺς Βασιλέων. Quod Succes„ sores etiam observarunt.

VI. Statuitur Epocha Russici belli.

Pagius Russicum bellum anno 973. finitum scribit: Ea enim Leonis Diaconi verba de Russis ex urbe Dorostolo ad pugnandum adversus Romanam aciem egressis: *Postridie igitur, sexta scilicet hebdomadæ die, mensisque Julii vigesima quarta*; sic ipse num. VIII. emendanda censet: „ Legendum, *vigesima* „ *quinta*, qui dies hoc anno (973.) in feriam sextam incidit „. Verum suscepta a Joanne Tzimisce ab ineunte vere anni 971. usque ad finem belli Russici expeditio, quum nonnisi *quatuor mensibus*, Leone Diacono teste, duraverit, eodem an. 971. mense Julio finem acceperit, oportet. Verba Leonis Diaconi repeto: „ Joannes vero Imper. totos quatuor menses expugnato „ Russorum exercitu, Mysiaque recepta, ac Dorostolo ex no„ mine Theodori Magistri militiæ στρατηλάτου atque Martyris, „ Theodoropolis novo titulo nuncupato; justo item relicto „ præsidio, cum maximis tropæis Byzantium venit „. Leoni Diacono concinunt Cedrenus & Scylitzes: hanc enim expeditionem a Joanne Zimisce inchoatam scribunt, *vere ineunte anno Imperii ejus secundo*, adeoque circiter *mensem Aprilem anni* 971. Atqui *Presthlaba* juxta eundem Leonem, capta fuit *Feria quinta in Cæna Domini*, hoc est *die* 13. *Aprilis* ejusdem anni, ibique celebrata Paschæ solemnitas *die* 16. ejusdem mensis & anni. Tum vero *paucos dies in urbe* moratus, cum copiis Dorostolum movit, captis in itinere, *Pliscupa*, *Dinia*, aliisque oppidis: in Dorostoli agro pugna commissa (scribente Cedreno) relataque de Russis victoria in festo *S. Georgii Martyris*, hoc est, *die* 23. *Aprilis*: mox altera pugna commissa, in qua interiit *Sphagellus*, cui tertiæ a Sphendosthlabo apud Russos honoris partes tribuebantur. Posthæc duravit obsidio *Dorostoli* (eodem Cedreno teste) *continuos* LXV. *dies*, idest, usque ad finem *Junii*: tum arctius obsessa: statuit enim Imperator *obsidione & fame* eam expugnare: *Die* 20. *Julii* (eodem Cedreno teste) exeuntes ex urbe Russi pugnarunt cum Romanis, victique, cum dedecore in urbem rediere, interfecto *Icmore*, viro

post

poſt Sphagellum apud Ruſſos primo loco. Demum *die 21. Julii* (ejuſdem utique anni 971.) pugnata ultima pugna, qua deletus fuit Ruſſorum exercitus, coactuſque Sphendoſthlabus pacem petere. Itaque recte a Leone Diacono ſcriptum: *Totos quatuor menſes a Joanne Zimiſce expugnatus Roſſorum exercitus, Myſiaque recepta*: nimirum a menſe Aprili ad Julium anni 971. Recte etiam ab eodem Leone dictum: *Poſtridie igitur, ſexta ſcilicet hebdomadæ die*: nam *die 20. Julii* (ut modo ex Cedreno dicebam) „ Scythæ ſub ipſo Solis ortu, atque ardo„ ribus egreſsi ex urbe Doroſtolo, tentandam ſibi pugnæ aleam „ ſtatuerunt „: Dies autem *vigeſima Julii anno 971. in Feriam quintam* incidit, quum eo anno *Litera Dominicalis* eſſet *A*: adeoque *poſtridie* ejus diei, *Feria ſexta* fuit; non tamen *vigeſima quarta Julii* (uti oſcitantia amanuenſis ſcriptum legitur) ſed *vigeſima prima Julii*; quemadmodum ex dictis apparet. Quod vero tam Leo Diaconus, quam Cedrenus, Scylitzes & Zonaras dicunt, *καὶ γὰρ δὴ καὶ συνέτυχε τὸν δὲ τὸν ἀγῶνα κατ' αὐτὴν συνενεχθῆναι τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν εἰώθαμεν ἑορτάζειν τὴν μνήμην τοῦ στρατηλάτου*: „ Et quo die hæc pugna eſt pugnata, is „ feſtus fuit memoriæ illius Theodori exercituum ductoris: „ id inquam, mendum eſt, & pro, *die Feſto S. Theodori*, legendum, *reportata ea victoria precibus S. Theodori, quem ea die Joannes Imp. invocaverat*: nam bis in anno apud Græcos memoria S. Theodori recolitur, nimirum *die 7. Februarii*, quando ejus martyrium contigiſſe fertur, & *die 8. Junii*, quando ejus Reliquiæ ſunt translatæ: menſe autem Julio, nulla fit ejuſdem commemoratio. Sed quid miramur, Græcos Scriptores factam die 21. Julii a Joanne Imp. Sancti Theodori votivam commemorationem, pro feſto ejuſdem Sancti Martyris die accepiſſe; quum Emus Baronius hunc ipſum Theodorum *Stratelatem*, hoc eſt, *Ducem*, confundat cum altero Martyre *Tyrone* appellato? Sic enim ſcribit Adnotat. ad diem 9. Novembris, qua S. Theodorus in Martyrol. Rom. colitur: „ De eodem „ Beda, Uſuardus, Ado, & alii Latinorum. Græci autem XIII. „ Kal. Martii (*ideſt 17. Febr.*) in Menologio, & in Conſtitu„ tione Emmanuelis Imp.. Hic ab eis dictus eſt Theodorus „ Tyro, ad differentiam Theodori Ducis: appellatus eſt & „ Amaſenus ob locum ubi paſſus eſt: dictus & Euchaita, a ci-

„ vitate,

„ vitate, in quam ejus Corpus translatum est, quæ ab eodem „ postea nominata est Theodoropolis a Joanne Zemisce Imp., „ qui ob ingentem victoriam ejus precibus habitam, eidem „ amplissimam erexit Basilicam, annuamque celebritatem auxit, „ ut scribit Zonaras in 3. Par. Annal. in Joann. Imp. & Cedre- „ nus in Compen. in eodem „ Et paucis interjectis. „ Hujus res „ gestas ac præclarum Martyrium descripsit Metaphrastes die „ 17. Februarii „. Mendum in numero: legendum proinde, *die 7. Februarii*, ubi idem Baronius de S. Theodoro, qui eadem die 7. Febr. in Martyrol. Rom colitur, vocaturque *Dubtor Militum*, hæc adnotat: „ Græci etiam de ipso agunt hac die in „ Menologio, festumque diem celebrant, ut constat ex novel- „ la Constit. Emmanuelis Imp. quam habes apud Theodorum „ Balsam. in Nomocan. Photii Tit. VII. cap. I. Alius est item „ Theodorus, qui ad differentiam hujus, cognomento dictus „ est Tyro, de quo pluribus acturi sumus ad diem 9. Novem- „ bris. Ob nominis tamen convenientiam alter pro altero ac- „ ceptus aliquando reperitur. Hujus res gestas ab Augaro quo- „ dam, qui spectaculo præsens fuit, conscriptus, recitat hac „ die (VII. *Febr.*) Metaphrastes, quas retulit Lipom. Tom. 5. „ & Surius Tom. I. „. Quum tamen certum sit, Theodorum Ducem a Tyrone esse diversum, & hunc primo sabbato jejunii & die 17. Febr. a Græcis coli; illum vero die VII. Februar. & die 8. Junii. Quem autem Latini celebrant die 9. Novembris, esse *Tyronem Theodorum*, non *Ducem Militum*; Nam hujus, Ducis scil., die VII. Febr. apud eosdem Latinos diserta fit commemoratio his verbis: „ Heracleæ S. Theodori Du- „ ctoris Militum, qui Licinio imperante, post multa tormenta „ truncatus capite, victor migravit in cœlum „: At vero *de Theodoro Tyrone* ad 9. Novembris sic legitur: „ Amaseæ in „ Ponto natalis S. Theodori militis, qui tempore Maximiani „ Imperatoris: *& cetera* „. Sed de utroque Theodoro fusius sermo redibit in notis ad Kalendarium Græco-Moschum.

VII. Bulgarici tumultus post obitum Joannis Zimiscæ Imp. Basilius Porphytogenitus Imp. Bulgaris devictis,

Nunc ad res Bulgaricas revertor. Russis devictis, atque Bulgaria ab Joanne Zimisce recepta, Romanoque Imperio adjuncta, Borises & Romanus, Petri quondam Bulgarorum Regis filii, Constantinopolim abducti ibi degebant. Cedrenus pag. 694. „ Simul atque diem extremum clausit Tzimiscas Im- „ pera-

„ perator, (a) Bulgari defecerunt, (*anno scil. 976.*) & Imperium in se quatuor fratribus commiserunt, Davido, Mosi, Aaroni, & Samuelo, filiis unius, cui erat magna inter Bulgaros potentia, Comitis, a qua re & Comitopuli appellabantur. Etenim de Petri gente reliquos mors abstulerat: Borises autem & Romanus, hujus filii, abducti, ut ante retulimus, in urbem, ibi degebant, Borises Magistri dignitate, a Tzimisca ornatus, Romanus a Josepho Cubiculario intimo castratus. Mortuo Tzimisca, ex urbe profugerunt, & in Bulgariam contenderunt. Ac Borisen quidem Romano habitu indutum, dum per silvam quandam transit, Bulgarus quidam Romanum esse ratus, interficit. Romanus incolumis mansit, & aliquanto post in urbem rediit, ut suo loco dicetur. De quatuor autem istis fratribus, Davidus quidem statim obiit. Moses autem Serras oppugnans, saxo a muro ictus periit. Aaronem Romanis rebus, ut ferebatur, faventem, frater Samuelus cum sobole interfecit: solo Bladosthlabo, qui etiam Joannes vocabatur, filio ejus erepto a Radomiro Samuelis filio, quem & Romanum vocant. Is Samuelus, homo bellicosus, ac quietis impatiens, nactus licentiam, Romanis exercitibus bello adversus Sclerum occupatis, totum Occidentem incursionibus vexavit, non Thraciam modo & Macedoniam ac Thessalonicæ propinqua; sed Thessaliam quoque, Græciam, & Peloponnesum: ac multa cepit Castella, quorum præcipuum Larissa: hujus incolas cum totis familiis in intimam transtulit Bulgariam, & suorum militum tabulis inscripsit, eorumque opera contra Romanos usus est: avexit etiam Reliquias S. Achillei, qui Episcopus Larissæ fuerat: & Prespæ, ubi regiam habebat suam, deposuit. Proinde Basilius Imperator, ut primum Scleri negotio se expediit, ulcisci Samuelis maleficia cupiens, collectis Romanis exercitibus, in Bulgariam ipse ducere statuit, ne communicata quidem re cum Barda Phoca Scholarum etiamnum Domestico, & reliquis Orientalibus Ducibus. Ergo per Rhodoptæ ac Ebro flumini regiones propinquas, Bulgariam ingressus, Magistrum Leonem Melissenum a tergo relinquit, „ qui

Bulgariam Byzantino adjicit Imperio.

a Obiit die 10. Januarii ineunte anno 976 eique sublato successere Basilius & Constantinus, Romani Junioris filii.

„ qui anguſtias cuſtodiret: ipſe faucibus & ſilvis, quæ ſunt ad
„ Triaditzam (olim hæc Sardica dicebatur) peragratis, in lo-
„ co cui Stoponio nomen, caſtra ponit, ibique de oppugnanda
„ Sardica cogitationes inſtituit. Audiebatur etiam Samuelem
„ montes, qui circum jacent, tenere, ab aperto prælio metu
„ abhorrentem, & undique inſidias, hoſtis lędendi cauſa, ten-
„ dentem. Dum his intentus eſt Imperator, Stephanus Schola-
„ rum Occidentalium Domeſticus, quem ob ſtaturæ humilita-
„ tem Contoſtephanum appellabant, Leoni Meliſſeno inimi-
„ ciſsimus, nocte ſe jam intendente Imperatorem adit: horta-
„ turque, ut omnibus rebus poſthabitis, motis caſtris Con-
„ ſtantinopolim recurrat. Meliſſenum enim inhiare Imperio,
„ & ad urbem ſumma celeritate proficiſci. Hoc ſermone con-
„ turbatus Imperator, ſtatim caſtra moveri jubet. At Samuel
„ incompoſitum hoſtium diſceſſum pro fuga (ut par erat) ha-
„ bens, ſubito in eos cum clamore ac ſtrepitu irruit, territoſ-
„ que in fugam conjicit, caſtris eorum potitur, & impedimen-
„ tis omnibus, ipſiſque adeo Imperatoriis ſignis. Imperator
„ quum ægre per fauces Philippopolim perveniſſet, inveniret-
„ que Meliſſenum in ſua ſtatione morantem, diligenter ſibi
„ demandatam obire cuſtodiam, exprobrat mendacium Con-
„ toſtephano, quod tanti mali cauſa fuiſſet: eumque non fe-
„ rentem placide objurgationem, ſed ferociter reſponſantem,
„ & contendentem ſe recte conſuluiſſe, impudenti hominis pe-
„ tulantia irritatus, ſolio deſiliens, crinibus ac barba arripit,
„ & in terram proſternit.

VIII.
Bulgaricum bellum anno 976. inceptum, & anno 1019 terminatum. Scleri rebellio. Uladimirus Ruſſorum Dux ſuppetias Imper. Baſilio adverſus rebelles mittit.

Bardæ Scleri Magiſtri rebellio, poſt mortem Joannis Tzimiſcæ anno 976. inchoata, duravit uſque ad annum 979. quo is in pugna victus (ut ſcribit Cedrenus pag. 693.) cum paucis elapſus, Martyropolim confugit: inde fratrem ſuum Conſtantinum ad Choſroën Babylonis Principem mittit, ſocietatem & auxilium petitum: quumque ille moras nectens, neque annueret neque denegaret, quod petebatur, ideoque Conſtantinus diutius abeſſet; coactus ipſe quoque Sclerus cum omnibus ſuis eodem abit. Imperator Baſilius, Phocæ Bardæ literis de Scleri clade & Babylonica profectione certior factus, dignis honoribus Phocam remuneratus, ad Choſroën Babylonis Amermumnam literas mittit, Legato ad eam rem Beſta Nicephoro, cui Uranus

nus cognomen; ab eoque contendit, ne quam perduellis rationem habeat. Dat Legato etiam literas ab Imper. consignatas, quibus Sclerum & quos secum is habebat, omnium peccatorum venia dignabatur, siquidem resipiscerent, & suum dominum agnoscerent, & domum quisque suam se conferrent. Quum ad Chosroën pervenisset Uranus, literæque Imperatoris innotuissent, Chosroës sinistra suspicans, & Legatum & Sclerum omnesque qui cum ipso erant Romanos in custodiam tradidit. De perduellibus, qui cum Sclero eo non venerant, Leo captivus & Andronici Lydi Ducæ (qui jam è vita excesserat) filii, Christophorus Epeicta, & Bardas Moncus, Armacurium, Latum saxum, & alia munita Castella in Thracensi Provincia occuparunt: indeque factis eruptionibus, ditionem Imperatoris infestando usque ad *Indictionem* VIII. (quæ Kalendis Septembris anno Chr. 979. inchoata est) perseverarunt: neque finem ante latrociniorum, quam promissa ipsis per Nicephorum Patricium Parsacutinum impunitate ad Imperatorem transiverunt. Imperator itaque, ut primum Scleri sociorumque ejus negotio sese expedivit, bellum Bulgaricum, cujus supra facta est mentio, anno 980. suscepit.

Indictione XV. Anno (*a*) Mundi 6494. mense Octobri (Christi 986.) terra vehementer concussa, multæ domus atque templa corruerunt, & pars sphæræ magnæ Dei ædis: quam Imperator magnifice refecit. (Verba hæc sunt Cedreni pag. 696.) Interim Romani Imperii Proceres Imperatori succensentes, Phocas Bardas, & quidam cum ipso, quod Bulgaricam instituens expeditionem, ipsos sprevisset, nulloque numero habuisset: alii alias ob contumelias: Eustathius Magister Maleinus, quod ignominiose a dicta expeditione fuerat dimissus: Charsiani in domo Maleini coëuntes die Augusti XV. Indictione XV. (anno Chr. 987.) Bardam Phocam Imperatorem designant, diademateque & aliis Imperii insignibus exornant. Duravit hæc Bardæ Phocæ rebellio usque ad ann. 989. Sic enim pergit Cedrenus pag. 701. „ Enimvero Phoca Aprili mense mortuo, „ Indictione secunda, anno ab origine rerum 6497., ejusque

a Recte Pagius legendum monet, *Anno Mundi* 6495. Nam Indictio XV. inchoata est Kalendis Septembris anno Chr. 986. qui erat inchoatus annus Mundi 6495.

„ rebellione compressa, Sclerus (*a*) libertatem consecutus, „ se ipsum recollegit, & pristinum conatum persequi cœpit. „ Quod ubi rescivit Imperator, per literas eum hortatur, ut „ tandem Christiani sanguinis fundendi finem faciat homo & „ in judicio vitæ gestæ rationem redditurus: vel sero intelli- „ gat quid expediat, & Magistratum sibi divinitus prælatum „ agnoscat. His literis Sclerus emollitus quum ei fide publica „ de impunitate cautum esset ac securitate, & Curopalatæ di- „ gnitas in ipsum collata, cum Imperatore in gratiam rediit. „ Non tamen dignatus eum Deus est, ut oculis suis Imperato- „ rem intueretur: nam in itinere visus sensum amisit, cæcus- „ que ad Basilium est introductus. Et is conspecto Sclero, di- „ xisse fertur adstantibus: quem ita metuebam ut contremisce- „ rem, is aliorum manibus deductus venit „. Elmacinus lib.3. Hist. Saracenicæ cap.6. quo anno Bardæ Phocæ rebellio inchoata sit, & quomodo compressa, exponit: „ Bardas Pho- „ chas (inquit) rebellionem suam prodidit, seque Imperato- „ rem nuncupavit in Giumada (*b*) posteriore, anno Hegiræ „ 377. & possedit omnes eas regiones, quæ sunt ad litus ma- „ ris. Quumque negotia ejus feliciter succederent, timere sibi „ vehementer ab illo cœpit Imperator Basilius, quem & pecu- „ nia jam deficiebat. Unde coactus fuit mittere ad Regem „ Russorum, qui inimici ejus erant, auxilium ab eo implorans. „ Is autem id ej promisit, petita ab eo affinitate: duxitque Rex „ Russorum sororem Basilii Imperatoris Romanorum, post- „ quam hic ab eo obtinuit, ut Religionem Christianam am- „ plecteretur. Misitque ad eum Basilius Episcopos, qui Reli- „ gione Christiana imbuerent tum ipsum, tum omnem popu- „ lum ejus. Atque ante illud tempus nulla eis fuerat religio, „ nec professi erant quidquam. Sunt autem populus magnus, „ & ab eo tempore ad hoc usque omnes sunt Christiani. Hinc „ contendit Russorum Rex cum omnibus copiis suis ad Impe- „ ratorem Basilium: quumque eum jam convenisset, statuerunt „ occur-

---

a Quomodo Sclerus è carcere Babylonico liberatus fuerit, & post reportatam de Persis victoriam ad Romanam ditionem redierit, atque Bardæ Phocæ perfidia in castello Tyropæo inclusus fuerit, & post ipsius Phocæ interitum libertatem consecutus sit: narrat Cedrenus a pag. 696. ad 700.

b Giumada posterior anno Hegiræ 377. inchoatus est die 28. Septembris anno Christi 937.

,, occurrere Bardæ Phocæ, & terra marique ad eum contende-
,, runt, & in fugam eum verterunt, potitusque est Basilius toto
,, suo Regno, & vicit Phocam, eumque occidit tertio Muhar-
,, rami (*a*) anno 379. Et portatum fuit caput ejus Constanti-
,, nopolim, atque ibidem affixum. Rebellaverat autem annum
,, (*b*) unum, & menses septem. *Et paucis interpositis*. Scle-
,, rus imperio suo renunciavit (idest, rebellioni valedicens,
,, in gratiam Basilii rediit) initio mensis Regebi anni 379..
,, Et compositum fuit totum negotium, idque eo modo, *ut Scle-*
,, *rus esset Curopalates* ,,. *Mensis Regeb* est septimus an. Arabici: quumque ann. Arabicus 379. inchoatus sit die 10. Aprilis an. Christi 989., sequitur, mensem Regebum anni 379. inchoatum fuisse die 3. Octobris anni Christi 989. Quæ ab Elmacino de suppetiis Basilio Imperatori a Rege Russorum missis narrantur, ea Cedrenus quoque confirmat, dum pag. 699. eodem Basilio adversus Calocyrum Delphinam unum è Phocæ Ducibus confligente sic scribit: ,, Inde partem exercitus Bardas Phocas
,, *Calocyro Delphinæ* Patricio tradit, & ad Chrysopolim, quæ
,, ab altera freti parte contra Constantinopolim sita est, mittit:
,, ipse cum reliquo Abydum petit, sperans, hoc modo angu-
,, stiis occupatis, se Constantinopolitanos rerum necessariarum
,, inopia subacturum. Imperator multis frustra hortatus Del-
,, phinam, ut a Chrysopoli decederet, neque castra è regio-
,, ne Urbis haberet: noctu navibus adornatis Rossos imponit;
,, (nam ab iis suppetias impetraverat, quod sororem suam An-
,, nam Bladimero eorum Principi matrimonio conjunxisset)
,, cumque his, non sentiente hoste, freto trajecto, eos ador-
,, tus, nullo negotio opprimit ,,. *Cetera*.

Anno itaque 989. ,, Civilium bellorum mole ac curis li- IX.
,, beratus Basilius Imperator (verba hęc sunt Cedreni p.701.)
,, de ulciscendo Samuele Bulgarorum Principe, aliisque regu-
,, lis consilia iniit: qui ipso rebellionibus occupato licentiam
,, nacti, haud exigua damna Romano Imperio intulerant. Exit
,, ergo in Thraciam & Macedoniam, & Thessalonicam descen-
,, dit,

Basilius Imp. adversus Samuelem Bulgarorum Regem expeditionem suscipit. Iberiam & Phœnicem peragrat. Principi Venetiarum nuptum

a Idest, die 12. Aprilis anni 989.
b Nimirum, juxta Arabicam supputationem: nam ab anno Hegiræ 377. & mense Giumada posteriore, usque ad ann. Heg. 379. & mensem Moharramum, effluxit annus unus cum septem mensibus.

tradit filiam Argyri, fororem Romani qui post imperavit.

„ dit, gratias actum magno Martyri Demetrio. Tum Magistrum Gregorium Taronitam ibi cum valido præsidio relinquit, ad reprimendas Samuelis grassationes. Ipse Constantinopolim reversus, inde in Iberiam proficiscitur: nam ejus regionis Curopalates Davidus moriens, Imperatorem suarum possessionum hæredem scripserat. Eo igitur profectus, constituta hæreditate, & Georgio Davidi fratre eo adducto, ut is se interiore Iberia contentum fore, neque aliena invasurum promitteret; icto fœdere cum eo, & accepto ejus filio obside, in Phœniciam pergit, secum ducens etiam suæ Phœniciæ genere nobilissimos: quorum primarii erant Pacurianus, Phebdatus, & Pherses fratres germani, quos etiam Patricio honore decoravit. Postquam in Phœniciam ventum est, Tripolis, Damasci, Tyri, Berytique Ameras (nam hi paulo ante ipso civili contra Phocam bello detento, inito fœdere, contra Antiochiam arma tulerant, & Damianum Patricium ejus urbis Præfectum pugna congressum interfecerant, urbique haud exiguum periculum objecerant) coëgit Romanis parere: & quantum ejus fieri poterat, rebus istis in tutum redactis, acceptis etiam obsidibus, redit Byzantium. In reditu eum per Cappadociam iter facientem, Magister Eustathius Maleinus hospitio excepit cum universo exercitu, omniaque abunde suppeditavit „. Et post pauca, relata Nicolai Chrysobergii Patriarchæ morte, & inauguratione Sisinii facta *anno Mundi 6503. Indict.* VIII., hoc est, Chr. anno 995. „ Hoc maxime tempore Samuelus moto in Thessalonicam bello, copiis suis in insidias distributis, paucos quosdam excursionem usque ad eam urbem facere jubet. Quod ut sensit Præfectus Gregorius, Asotem filium suum mittit, qui exploraret hostium multitudinem & sibi indicaret. Is in emissarios eos incidens, fusos insecutus, imprudens in medias incidit insidias. Gregorius re cognita, illico ad ferendum auxilium festinat, ut filium hostium manibus eriperet. Sed & ipse a Bulgaris circumventus, fortiter pugnans interficitur. Hac Ducis clade intellecta, mittitur totius Occidentis Præfectus Magister Nicephorus Uranus: nam & hic pretio dato, Babylone Constantinopolim profugerat. Is ut Thessalonicam pervenit, certior fit, Samuelum animo elatum, quod

„ Ducem

„ Ducem Gregorium Taronitam interfecisset, filiumque ejus
„ cepisset, Thessalica jam Tempe transgressum, & Pæneum
„ amnem transmisisse, & in Thessaliam, Bœotiam atque At-
„ ticam, & per Isthmum Corinthiacum etiam in Peloponne-
„ sum grassari. Itaque & ipse suis cum copiis ad radices Olym-
„ pi facto itinere, ibique impedimentis relictis, Thessaliam
„ magnis itineribus peragrat: campisque Pharsaliæ & Apidano
„ amne transmissis, in ripa Sperchei amnis castra ponit, in
„ opposita ripa Samuelo sua castra habente. Ingentes imbres
„ tum deciderant, & fluvius alveo turgente stagnabat: itaque
„ eo quidem tempore prælium nullum sperabatur. Sed Ura-
„ nus sursum deorsumque tentato flumine, vadum invenit;
„ eoque intelligens se exercitum in oppositam ripam traduce-
„ re posse, noctu cum suis amnem transit: Bulgarosque secu-
„ re dormientes adoritur, innumerosque interficit, nemine
„ se defendere auso. Ipse quoque Samuelus, & filius ejus Ro-
„ manus, profunda acceperunt vulnera, fuissentque capti,
„ nisi inter cadavera delituissent, & nocte insequenti in mon-
„ tes Ætolicos aufugissent: per quorum deinde cacumina ad
„ Pindum montem, atque hinc in Bulgariam evaserunt. Ura-
„ nus interim Romanos captivos liberat, occisos Bulgaros spo-
„ liat, castra eorum diripit, ingentique parta præda, suos
„ Thessalonicam reducit. Samuelus domum reversus, filiam
„ suam, Asotæ Taronitæ filio libertate reddita, in matrimo-
„ nium collocat. Nam ejus amore puella correpta, mortem
„ se sibi conjicituram minabatur, nisi eo marito potiretur. Nu-
„ ptiis confectis, generum cum filia Dyrrhachium mittit, &
„ regionis ejus custodiæ præficit. Verum Asotes eo profectus,
„ uxore quoque in suam sententiam traducta, cum ea in Ro-
„ manas triremes, quæ finium tuendorum causa litus illud le-
„ gebant, confugit, iisque ad Imperatorem perfertur, ab eo-
„ que Magistri ipse, uxor Zostæ honore afficitur. Idem lite-
„ ras Imperatori attulit a Chryselio, uno eorum, quorum sum-
„ ma erat Dyrrhachii potentia: is pro mercede stipulatus sibi
„ & duobus suis filiis Patricios honores, promittebat Impera-
„ tori se urbem eam traditurum. Quumque per literas Impe-
„ rator confirmasset se promissa omnino præstaturum, Dyrrha-
„ chium Eustathio Patricio Daphnomalæ traditum est, & Chry-
„ selii

„ selii filii Patriciatus honore decorati sunt, illo morte præ-
„ vento. Sub idem tempus Paulus Magister Bobus, vir Thes-
„ salonicæ primarius, & Malaceinus Protospatharius, pruden-
„ tiæ ac facundiæ celebris, delati quod animis ad Bulgaros in-
„ clinarent, hic Byzantium, ille in Thracensem Pediadem
„ translati sunt. Idem ne sibi eveniret, veriti quidam illustres
„ Adrianopoli, & qui gestis erant clari Magistratibus, quod in
„ suspicionem & ipsi venissent, ad Samuelum sese contule-
„ runt, Batatzes cum tota familia, Basilius Glabas solus, cujus
„ filium Imperator per integrum triennium in custodia deten-
„ tum, tandem dimisit. Tunc etiam Principi Venetiæ Impe-
„ rator nuptum tradidit filiam Argyri, sororem ejus Romani,
„ qui post Imperio potitus est: hoc modo sibi gentem devin-
„ ciens Venetam. Per Philippopolim quoque impressionem in
„ Bulgariam (*a*) fecit, custodia hujus urbis commissa Patri-
„ cio Theodorocano: multisque Triaditzæ eversis castellis,
„ Mosynopolim redit.

X. Bulgarica trans Æmum loca a Basilii Ducibus capta. Saraceni in Cœlesyriam irrumpentes compressi.

Anno Mundi 6508. Indict. XIII. (*Christi anno millesimo*)
„ Gravem exercitum Basilius mittit adversus Bulgarica trans
„ Æmum castra, Ducibus Patricio Theodorocano, & Nice-
„ phoro Protospathario Xiphia. Capta ab his major minorque
„ Persthlaba, atque Pliscopa: victorque domum rediit Roma-
„ nus exercitus. Insequenti anno (*Chr.* 1001.) rursum Impe-
„ rator in Bulgariam abiit. Ibi se, urbemque Berrhœam ejus
„ Princeps Dobromerus dedit, & Proconsulis afficitur hono-
„ re. At qui τὰ Σέρβια, Serbia præsidio tenebat Nicolaus,
„ quem diminutiva forma ob staturæ brevitatem Nicolitzam
„ vocabant, oppugnato ab Imp. castello, fortiter ac alacriter
„ resistebat: donec ab Imp. vi castello expugnato, simul & ipse
„ in ejus potestatem venit. Id castellum translatis alio Bulga-
„ ris, Imperator Romano munit præsidio: ac inde Constanti-
„ nopolim redit, eo etiam Nicolitza abducto, ac Patricii ho-
„ nore ornato. Verum Nicolitzas homo inconstans, urbe pro-
„ fugit, furtimque ad Samuelum elapsus, cum eo Serbia op-
„ pugnat: quam obsidionem celeriter superveniens Imperator
„ facile discussit, Nicolao & Samuelo diffugientibus. Et Nico-
„ litza

a Zonar. pag. 224. Post hæc ipse Imp. bellum intulit Bulgaris, & quibusdam Sardicæ castellis expugnatis, Mosynopolim rediit.

„ litza a quodam Romanorum manipulo, in quem inciderat,
„ captus, & in vinculis adductus, Constantinopolim missus,
„ in carcerem conjicitur. Inde in Thessaliam profectus Impe-
„ rator, castella a Samuelo diruta reficit, quæ a Bulgaris tene-
„ bantur expugnat, Bulgarosqoe Bolerum (loci hoc nomen)
„ transfert: omnibusque castellis præsidio munitis, ad Bodena
„ pervenit. Bodena castellum est saxo prærupto impositum,
„ per quod saxum aqua paludis Ostrobi occulte infra terram
„ defluit, indeque rursum emergit. Quumque deditio non
„ fieret, vi expugnat: Bulgaricum præsidium Bolerum depor-
„ tat: & castello præsidio valido imposito, Thessalonicam abit.
„ Qui præfuerat ei castello Draxanus, vir bellicosus, ab Imper.
„ impetrat, ut Thessalonicæ sibi liceret degere: ibique uxo-
„ rem ducit filiam primi Pribatariorum ædis Martyris Deme-
„ trii. Quumque bis ea maritum patrem fecisset, ipse profu-
„ git. Deprehensus, socero intercedente, veniam impetra-
„ vit: & quum denuo profugisset, rursum est eodem modo di-
„ missus: aliis autem duobus liberis procreatis, tertium ut pro-
„ fugit, captus, inque palum suffixus est. Interim Numeritæ
„ & Ataphitæ Arabes quum Coelesyriam, ipsamque etiam An-
„ tiochiam (*a*) graviter vexarent incursionibus, Magistrum
„ Nicephorum Uranum Imperator Prætorem Antiochiæ mit-
„ tit, succedere ei in præturam Thessalonicæ jusso Patricio
„ Davido Arianita: & Philippopolis præturam ob gravem æta-
„ tem resignante Theodorocano, eam Nicephoro Protospatha-
„ rio Xiphiæ mandat. Uranus ut Antiochiam venit, duobus,
„ aut tribus præliis Cistrinitam Arabum Ducem contudit, faci-
„ leque persuasit, ut is porro quiesceret, omniaque reddidit
„ pacatissima.

XI. Castra Samuelis Bulgarorum Regis direpta.

Anno insequenti, Indictione xv. (*Chr.* 1002.) Bidynam urbem obsidet: & octo menses oppugnatione protracta, eam vi capit. Dum hæc agit Imperator, Samuelus expeditos ducens, Adrianopolitanos obiter adoritur, die Assumptioni Deiparæ festo, quo publica tum de more peragebatur solemnitas. Subito igitur irruens, magna parta præda discedit. Imp. Bidyna diligentissime communita, in urbem incolumis reditum instituit, obiter omnia Bulgarica castella vastans atque subigens. Sed

a Lat. Cedreni interpres, perperam, pro Antiochia habet, *Africam*.

quum ad urbem Scopias accederet, deprehendit trans Axium flumen (nunc Bardarius appellatur) Samuelum negligenter castra habere. Hic enim fretus amnis abundantia, & eum ob aquarum insolentem affluxum transiri non posse ratus, securus erat. At Imperator per vadum a quodam suorum inventum copias traducit: itaque re insperata consternatus Samuelus, ita effuse fugit cum suis, ut nemo eorum hosti pectus unquam ostenderet. Ipsius tabernaculum, totaque castra capta. Sed & urbem Scopias Imperatori tradidit, ei a Samuelo præfectus Romanus, Petri Bulgarorum Regis filius, Borisæ frater, Simeon etiam Avi nomine appellatus: quem ejus officii causa, Imperator Patricium Præpositumque designat, Abydoque præficit. Inde Imperator ad Pernicum ducit, quod tuebatur Cracras, vir bello optimus. Ibi quum haud parum temporis trivisset, & in oppugnatione multos amisisset; quum & castellum inexpugnabile sentiret, & Cracram neque blandiendo, neque pollicitationibus subigere posset, ad Philippopolim transit, indeque in urbem revertitur.

XII. Samuele mortuo, Bulgaris imperat Gabriel Romanus.

Indictione VIII. Anno Mundi 6518. (*Chr.* 1010.) Ægypti princeps Azizius ob levem causam & offensas ne relatu quidem dignas, fœdere quod ei cum Romanis erat rupto, & Templum Hierosolymis ad Sepulcrum Christi sumptuosissime conditum evertit; & religiosa perdidit Monasteria, & qui in iis piæ vitæ exercitationibus erant dediti, eos per omnes terras extorres egit. Anno insequenti (1011.) hiems fuit gravissima, quæ omnes fluvios, paludes, ipsumque mare in glaciem coëgit. Mense Januario ejusdam Indictionis, apprime horrendus fuit terræmotus, qui duravit usque ad monum Martii diem. Porro Basilius Imperator quotannis in Bulgariam expeditionem faciebat, & obvia quæque populabatur ac vastabat. Ideo Samuelus castra sub dio locare, aut aperto prælio concurrere non audens, undique attritis viribus amissoque vigore suo, statuit fossis ac septis factis eum ingressu Bulgariæ excludere. Et quia norat solere eum per Cimbam Longum, & Cleidium intrare, angustias illas septo late producto munit atque intercipit, justoque firmat præsidio: & sic Imperatorem opperitur. Postquam eo venit Imperator, & intrare est conatus, fortiter eum arcuere custodes, eos qui penetrare niterentur, de superiore

loco

loco ferientes atque vulnerantes. Ibi de transitu desperantem jam Imperatorem, Nicephorus Xiphias Philippopolis tum præfectus monet, ut loco eo maneat, septumque illud oppugnare continenter pergat: se alio abiturum, operamque daturum, ut salutare aliquid conficiat. Hoc modo re composita, cum suis montem ad meridiem claustris iis objectum celsissimum, cui Balathistæ nomen, magnis itineribus circuit, & XXIX. die Julii, Indictione XII. (*anno Chr.* 1014.) de superiore loco subito ingenti cum strepitu Bulgaros a tergo adoritur: qui quum re insperata perterriti fugerent, Imperator defensoribus vacuum septum diruit, ac fugientes insequitur. Multi tum Bulgari occisi, multo plures capti. Ipse Samuelus ægre evasit, filii opera, irruentes fortiter repellentis, patremque equo impositum in castellum Prilapum abducentis. Captivis Bulgaris, qui fuisse ad XV. millia feruntur, oculos Imperator eruit, singulisque centuriis unoculum præficit, atque his ductoribus eos ad Samuelum mittit. Quos Samuelus isto numero atque ordine venire videns, animi ad calamitatem eam fortiter ferendam non habuit satis: sed oborta vertigine exanimatus, in terram corruit. Aqua autem, & unguentis a præsentibus utcumque recreatus, quum sese aliquantulum collegisset, frigidæ haustum petiit: quumque bibisset, cardiagmo correptus, biduo post (*a*) obiit. Successit ei filius Gabrielus, qui & Romanus dicebatur, patre robustior ille, sed prudentia longe inferior, natus captiva quadam Larissæa: Iniit decimaquinta (*b*) Septembris, Indictione XIII. (*eodem anno Chr.* 1014.) Quumque nondum integrum imperasset annum, venatum exiens, interficitur a Joanne, qui & Bladisthlabus, filio Aaronis, quem ipse neci aliquando subtraxerat.

Antequam hoc fieret, Theophylacto Botaniata Thessalonicæ post Davidum Arianitam præfecto, Samuelus Nestoritzam unum de potentissimis Bulgaris, magno cum exercitu ad eam

 urbem

a Samuelis Bulgarorum Regis obitus a Cangio confertur ad XV. Septemb. anni 1014. At Lupus Protospatha sic habet: „ Anoo 1015. apparuit Cometa mense „ Febr. & Samuel Rex obiit, & filius regnavit „. Mendum in anno 1015.

b Initium Regni Gabrielis filii Samuelis die XV. Sept. anni Chr. 1014. At Lupus Protospatha: „ Anno 1016. occisus est filius prædicti Samuelis ab ejus consobrina „ leg. consobtioo filio Aroni, & regnavit ipse „. Cod. Andriæ Ducis. *A Fitrada ejus consobrino filio Arronii*. Leg. *Joanne*, seu *Bladisthlavo*.

urbem misit. Quem Theophylactus, filio suo Michaëlo comitatus, pugna congressus fudit: magnaque præda parta, & multis captis, cum his ad Imperatorem tunc septum in angustiis apud Clidium oppugnantem venit. Imperator angustiis quo diximus modo superatis, ad Strumpitzam accedit: & castello, cui Matzucium nomen, potitus, Strumpitzæ jam propinquans, Theophylactum Botanitatem Thessalonicæ Ducem colles ad Strumpitzam sitos superare jubet, & septa obvia incendere, sibique hoc modo iter Thessalonicam ducens expedire. Proficiscentem præsidiarii nihil obstantes, ire quo volebat passi sunt. Sed quum mandatis peractis ad Imperatorem redire vellet, in insidias ad hoc ipsum collocatas in porrectis in longum angustiis incidit: circumventusque, & desuper saxis telisque petitus, omni se defendendi prærepta facultate, ob compressos in arctum ordines, & loci angustiam omni exitu carentis, cum magna sui exercitus parte perit. Imperator ea clade nunciata, maximum percepit dolorem: & progredi ulterius non ausus, retro abiit ad Zagoria, ubi castellum erat Melenicus longe munitissimum, saxo impositum, & præcipitiis vallibusque profundissimis cinctum. Eo ex vicinia passim confugerant Bulgari, Romanorum admodum securi. Ad eos Imperator mittit Sergium Spadonem, unum ex intimis sui cubiculi ministris, hominem cordatum ac facundum, qui ipsorum animos periclitaretur. Is multa suadendo atque probabiliter differendo, eos eo adduxit, ut rem recta via reputantes, positis armis se, & castellum Imperatori dederent: quos Imperator humanissime excepit: & castello præsidio sufficienti imposito, Mosynopolim rediit. Ibi ei moranti nuncius de obitu Samueli affertur vigesima quarta Octobris die (*anno Chr.* 1014.) Exinde statim Mosynopoli Thessalonicam abit, atque hinc ad Pelagoniam usque proficiscitur nullo cum maleficio, nisi quod regiam Gabrieli Butelianam incendit. Missis etiam militibus, castella Prilapum, & Stypejum capit. Inde ad fluvium Tzernam venit, eumque ratibus & utribus inflatis trajicit, ac Budena: & inde nona Januarii (*anno* 1015.) die Thessalonicam redit.

XIII. Gabrieli Romano occiso, Bulgarorum Rex fit Joannes Bladisthlabus.

Initio veris (*anno* 1015.) rursum in Bulgariam it, ac Budenæ castellum (nam præsidium fide violata, arma contra Romanos ceperat) magna vi obsidens, fide publica accepta se dedere

dere præsidiarios cogit, eosque Bolerum deportat. Tum in angustiarum medio duo castella ædificat, unum Cardiæ, alterum Sancti Eliæ nomine: & Thessalonicam redit. Hic degenti, Gabrielus, qui & Romanus appellabatur, per quemdam Romanum Chirotmetum (id nominis ab incisa manu est) promittit se ipsi servum atque subjectum fore. Sed Imperator fallaces literas esse suspicans, Xiphiam & Constantinum Diogenem, qui Botaniatæ in prætura Thessalonicensi succesit, cum exercitu in regionem Moglenorum mittit: qui quum eam depopulati, urbem obsiderent, supervenit ipse, & amnis qui urbem alluebat alveo averso, suffossis murorum fundamentis, & interjecto cavernis, ligno aliaque ignis capace materia, incendio muros evertit. Quo viso, oppidani miserabiliter supplices facti, se & munitionem dediderunt. Captus est ibi Domitianus Caucanus, homo potens, & Gabrieli consiliarius: & Moglenorum principes Elitzes, aliique procerum multi, & manus haud parva militum. Armis ferendis idoneos Aspracaniam deportat Imperator: colluviem reliquam dividi jubet, & castellum, cui Notia (*a*) nomen, incendi, Moglenis vicinum. Quinta die Chirotmetus Romanus venit, famulos secum adducens Joannis Bladisthlabi, Aaronis filii, & literas, quibus hic significabat, se Gabrielo vitam eripuisse, nuncque ad se rediisse Bulgaricum imperium: promittebatque se servum & subditum Imperatori fore. Iis perlectis, Imperator suam sententiam Aurea Bulla consignatam Joanni mittit. Paucisque post diebus Romanus rediit, literas Joannis & Principum Bulgariæ afferens, quibus ii se subditos Imperatori fatebantur. Adjungit se etiam Imperatori Caucanus, Domitiani apud Moglenos capti frater: estque ab eo honorifice habitus. Ceterum Imperator certior factus, Joannem dolo ac fallaciter scripsisse, ac contraria suis promissis moliri, in Bulgariam revertitur: & Ostrobo, Soscoque adjacente regione ac campestri Pelagonia depopulatis, quotquot Bulgaros cepisset, eis oculos effodit. Et usque ad urbem Achridem, regiam Bulgariæ, accedit. Qua potitus, rebus omnibus recte constitutis, pergere, & ad Dyrrhachium proficisci intendit: quod & ejus loci res, ipsius præsentiam requirebant. Etenim quandiu Trymalia, & viciniores

a Al. Enotia.

res Serviæ partes in potestate Bladimeri (gener is fuit Samueli) manserunt, hominis justi ac pacis & virtutis studiosi, pacatum fuerat Dyrrhachium. At postquam Joannes Gabrielum (a) interfecit, deceptumque falsis juramentis Bladimerum, & opera Davidis Bulgarorum Archiepiscopi se dedentem, paulo post perfide necavit; magnopere Dyrrhachiana res concussa atque perturbata est, quod Joannes urbem eam identidem per ductores suos, aliquando etiam præsens oppugnaret. Sed Imperatoris institutum res haud parva impediit. Etenim ad Achridem proficiscens, post se reliquit cum manu militum Georgium Gonitziatem Ducem militum, & Orestam Protospatharium captivum, jubens eos in campestria Pelagoniæ grassari. Eos universos Bulgari, Duce Ibatza, viro nobilissimo & spectatæ virtutis, in insidias attractos trucidarunt. Ejus cladis dolore concitus Imperator, in Pelagoniam revertitur: Ibatzamque persecutus, Thessalonicam venit, indeque Mosynopolim, misso cum exercitu ad Strumpitzæ oppugnationem Davido Arianita. Misit & alium exercitum in Triaditzæ castella, Duce Xiphia: qui omnibus quæ sita erant in planitie subactis, castellum cui Bojon nomen, expugnavit.

XIV. Chazaria & Aspracania Basilio Imp. deduntur. Patzinaci in auxilium Bulgarorum adsciscuntur. Russi pro Græcis militant.

Imperator Constantinopolim reversus Januario mense, Anno mundi 6524. (Chr. 1016.) classem in Chazariam mittit, Duce Mongo, Andronici Ducæ Lydi filio. Is adjuvante Sphengo fratre Bladimeri, ejus qui Basilii Imperatoris sororem in matrimonio habebat, regionem eam subegit, principe ejus Georgio Tzulo in primo conflictu capto. Tum etiam Senacherimus, superioris Mediæ princeps, quam hodie Aspracaniam nominant, cum universa sua familia Imperatori accessit, tradita ei sua ditione, quod vicinis Agarenis ipsum prementibus, ad resistendum non satis haberet virium: estque factus Patricius, & Cappadociæ Dux: recepitque suæ ditionis loco Sebasteam, Larissam, Abaram urbes, aliaque multa prædia. Aspracaniæ autem Imperator præfecit Basilium Patricium Argyrum: cui ob rem male gestam abrogatum imperium, & successor missus Nicephorus Comnenus Protospatharius, qui provinciam qua verbis, qua vi usus, Imperatori subjecit. Eodem an-

a Male Latinus Interpres habet *Samuelum*, pro, *Gabrielum*.

anno, Indict. XIV. Imperator (*a*) urbe egressus, in Triaditzam venit, & castellum Pernicum obsidione cinctum oppugnat. Dies autem 88. quum ibi perseverasset, præsidiariis fortissime defendentibus, multisque Romanis cadentibus, sentiens se quod conatus erat consequi non posse, re infecta discedit Mosynopolim. Ibi quiete refectis copiis, appetente vere in Bulgariam intrat, & castellum Longum circumsessum expugnat: ac missis in campestria Pelagoniæ Davido Arianita ac Constantino Diogene, multum pecoris atque hominum inde abigit. Incenso castello, captivos in tres partes distribuit, quarum unam ROSSIS auxiliariis, alteram Romanis, tertiam sibi assignat. Progressus inde ad Castoriam usque, quum eam urbem tentasset, ac inexpugnabilem sentiret, retro abduxit. Acceperat enim literas a Tzitzicio Dorostoli præfecto, Theudatæ Iberi Patricii filio, quibus indicabatur, Cracram numerosissimo exercitu contracto, se cum Joanne conjunxisse, eosque adscitis in societatem Patzinacis, in Romanorum ditionem irrupturos. His literis perturbatus, illico convertit iter, inque transitu, Bosograda castellum capit atque incendit: Berrhoeam reficit; eversisque circum Ostrobum & Moliscum sitis castellis, subsistit, accepto nuncio, Cracræ & Joannis impressionem, quam moliti erant, impeditam esse, Patzinacis eos auxilio frustratis. In reditu castellum expugnat Setænam, ubi regiam (*b*) Samuelus habebat, ac plurimum frumenti reposuerat. Frumentum milites diripere jubet: Cetera omnia cremat. Secundum hæc adversus Joannem non procul a se dissitum emittit cohortes Scholarum Occidentalium & Thessalonicensium, Du-

a Quæ a Cedreno, Scylitze, & aliis Græcis Scriptoribus de rebus a Basilio Imp. ab anno 1016. ad 1019. in Bulgaria gestis narrantur, ea ex Elmacino in histor. Saracen. lib. 3. pag. 264. accipe. *Anno* 407. (Hegiræ nimirum, qui die 11. Junii anno Chr. 1016. inchoatus est) „ irruit quidam e Principibus Bulgarorum in Catomenon „ Ministrum Samuelis, qui Rex erat Bulgarorum, eumque occidit, & tyrannice oc- „ cupavit Regnum: Scripsitque ad Imp. Basilium, se velle ei subjici atque obedire. „ Atque in eo fuit annum integrum. Hinc occidit eum quidam militum ejus. Et „ scripserunt Primores Bulgarorum ad Imp. Basilium, se desiderare eum, & cupere „ ei subjici. Unde abiit Imperator Romanorum ad Bulgaros mense Scevalo anno 408. „ (hoc est, exeunte Januario anni 1018.) & potitus regno eorum, arcium præfectos „ constituit Romanos, idque anno 44. Imperii Basilii Imperatoris, qui annus erat „ 1330. Alexandri (*inchoatus mense Sept. anni* 1019.) Rediitque Imperator Con- „ stantinopolim & commisti sunt Romani cum Bulgaris, ac matrimoniis juncti, & „ cessarunt quæ inter eos fuerant inimicitiæ.

b Ἐν ᾗ Βασίλεια ἦσαν τῷ Σαμουήλ.

Duce Constantino Diogene. Iis profectis, insidias quum tenderet Joannes, Imperator de suorum sollicitus salute, equo ante suos provectus, idque unum fatus: Siquis bellator est, me sequatur, cursum contendit. Hoc ut comperere Joannis exploratores, territi in sua castra redierunt, nihil aliud vociferantes, quam, *Bezite*, *Tzesar*. (*a*) Omnibus cum ipso Joanne incomposite fugientibus, Diogenes cum suis, animis receptis, eos insecuti, magnam cædem peragunt, capiunt ducentos gravis armaturæ, & equos ac supellectilem, Joannis, & ejus patruelem. Imperator his rebus gestis, ad Bodena redit, indeque omnibus constitutis, Byzantium, die nono mensis Januarii, Ind. xv. Anno Mundi *6526*. (*Christi* 1018.)

XV.

Jo: Bladisthlabus Rex Bulgarorum cæditur. Bulgari Basilio Imp. se suaque castra dedunt. David Bulgariæ Archiep., & Maria Joan. Regis vidua cum filiis, aliisque optimatibus honorifice excipiuntur. Basilius triumphans Byzantium ingreditur.

Joannes licentiam consecutus, ad oppugnandum Dyrrhachium barbarico cum fastu proficiscitur: & inito prælio, sternitur: incertum, a quo: quum imperasset annos duos, menses quinque. Imperator a præfecto Dyrrhachii Nicephoro Patricio Pegonita, certior de morte Joannis factus, statim expeditionem facit. Quumque ad Adrianopolim venisset, occurrunt ei frater & filius famosi illius Cracræ, lætum ferentes nuncium, dedere se Imperatori celebre illud Pernicum, & alia 35. castella: quibus quum dignos habuisset honores, & Cracram ad Patriciam extulisset dignitatem, Mosynopolim venit. Eodem venerunt & Legati e Pelagonia, & Morobisdo, & Lipenio, urbes Imperatori dedentes. Inde Serras proficiscitur: eodemque venit Cracras cum iis, qui 35. ista dedita castella obtinuerant, suntque honorifice excepti. Accessit etiam Dragomutzus Strumpitzam dedens, estque Patricio honore affectus: secum adducens etiam Joannem Chaldiæ præfectum Patricium, qui a Samuelo captus, in custodia xxii. annos detentus fuerat. Simulatque Strumpitzæ Imperator appropinquavit, ad eum venit Davidus Bulgariæ Archiepiscopus, cum literis Mariæ morte Joannis viduæ, promittentis se, modo certa quædam postulata obtineret, Bulgaria cessuram. Occurrit etiam Bogdanus interiorum castellorum Dominus: atque ipse etiam Patricio ornatur

---

a Βεζῖτε; Τζαίσαρ. Cangius in Famil. Dalmat. cap. 6. num. 25. pag. 316. Cujus (Imperatoris) adventu territi Bulgari, fugam statim capessunt, *Ecce Cæsar*, (quo loco Scylitzes ait, Βεζῖτε Τζαίζαρ, Galli dixissent, *Voici*, vel *Veci Cesar*, quasi vox hæc Gallica, uti ab Aurelianensibus pronunciatur, apud Bulgaros tum obtinuerit.

tur gradu, quod jampridem rebus Imperatoris favisset, suumque socerum interfecisset. Inde Scopia abit: urbique relinquens præfectum Davidum Patricium Arianitam, per castella Stypium, & Prosacum revertitur, comprecationibus & gratulationibus eum venerantibus subditis. Inde ad dextram partem inclinans, Achridem ingreditur, ibique castra facit, omni populo cum pæanibus, plausu, & faustis acclamationibus occurrente. Urbs est Achris in sublimi posita colle, proxime lacum maximum, unde Drinus fluvius versus Septentrionem effluit. Deinde versus Occidentem deflectens, in Jonium (*a*) intrat apud Ilissum castellum, quæ urbs caput erat totius Bulgariæ, & regia Regum Bulgariæ, ibique eorum repositi thesauri: quos Imperator aperuit, magnamque pecuniæ vim invenit, & coronas ex unionibus consertas, auroque intextas vestes, atque auri centenaria centum: quæ is congiarii loco in milites suos erogavit. Urbi præfecit Eustathium Patricium Daphnomelum, adjuncto valido præsidio: atque exiit in castra, excepitque ad se adductam Joannis Bladisthlabi viduam cum filiis tribus, & sex filiabus: adducebat ea secum etiam spurium Samueli filium, & duas filias Radomeri, filii Samueli, ac filios quinque, de quibus unus oculis erat orbatus a Joanne, quo is tempore Radomerum Samueli filium ejusq; uxorem & generum Bladimerum interfecit. Habebat Maria ex Joanne etiam alios tres filios: sed ii in montem Tmorum, qui unus est de verticibus Ceraunicorum montium, confugerant. Imperator eam benigne & comiter exceptam, cum reliquis asservari jussit. Adjunxerunt se Imperatori præterea alii etiam Bulgarici proceres, Nestoritzes, Zaritzes, & junior Dobromerus, quisque cum suis cohortibus: acceptique sunt comiter, & ab Imp. iis ut ipso dignum erat, honos habitus. Quin & Prusianus Bladisthlabi filius cum fratribus, quos in Tmorum effugisse docuimus, diuturna fracti obsidione (milites enim jussu Imperatoris insederant montium descensus) ab Imper. caveri sibi petunt, & deditionem promittunt: quibus is humaniter respondit. Achride porro ad lacum Prespam iter faciens, duo condit castella: unum in monte interjacente, quod Basilidem vocat: alte-

a Al. εἰς τὸν ὄρινον, in *Orinum*.

alterum in dicta palude. Prespa, Diapolim petit: ibique erecto tribunali, Prusianum cum fratribus accipit; orationeque plena humanitatis consolatus, eum Magistri, reliquos Patricia dignatur excellentia. Adductus est etiam Ibatzes, oculis spoliatus, quos quo pacto amiserit, referre operæ pretium est, quum ea narratio jucundum habeat quippiam & admirabile. Hic narrat Cedrenus, quo pacto Eustathius Daphnomelus Achridæ præfectus, Ibatzem, (post mortem Bladisthlabi quum ejus uxor, filii, ac proceres Bulgarorum, ut supra, deditionem fecissent) rebellantem, seque in arce Brochoto seu Pronista dicta communientem, in festo Assumptionis Deiparæ convivium omnibus apparantem, adortus excæcaverit, & ad Imperat. adduxerit. Adductum etiam scribit Cedrenus Nicolitzam illum, toties captum, totiesque dimissum, qui in montibus se occultaverat: quem Imperator Thessalonicam custodiendum misit. Mox pergit pag. 716. „ Ipse Imperator rebus Dyrrhachii, Coloniæ, ac Dryinopolis suo arbitratu rectissime constitutis, & provinciis præsidio ducibusque munitis, permissoque, ut captivi Romani, qui vellent, ibi manerent, reliqui ipsum sequerentur, Castoriam venit. Hic ad ipsum adductæ sunt duæ Samueli filiæ: quæ quum viderent Mariam Joannis quondam uxorem Imperatori adstare, impetum in eam fecerunt, tamquam interfecturæ. Sed Imperator earum ferociam sedavit, pollicitus amplissimas se ipsis opes largiturum. Mariam Zostæ munere ornatam cum filiis suis Constantinopolim misit. Xiphiæ porro opera, quæ erant in Serbiis & Sosco castella omnia solo æquat, & in castellum Stagus venit. Ibi se ipsi offert Elemagus Belegradorum princeps, servili habitu cum collegis suis. Imperator inde Athenas proficiscens, in itinere Zetunium transiens, ossa Bulgarorum contemplatus occisorum, quo tempore Samuelum Nicephorus prælio fudit, admiratus est: ac multo magis murum in Thermopylis exstructum (qui etiamnum Scelos vocatur) apud Rupenam ad deterrendos Bulgaros. Ut Athenas venit, Deiparæ pro victoria gratias egit, Templumque donariis splendidis ac magnificis exornavit. Hinc Constantinopolim rediit, invectusque est triumphans per magnas fores Aureæ Portæ, ornatus corona aurea superbe cristata: præeuntibus „ Ma-

„ Maria, Samueli filiabus, & reliquis Bulgaris. Actum hoc „ Indictione secunda, Anno ab origine mundi 6527. (*Christi* „ 1019.) Atque hoc modo prosequentibus eum victoriæ gratulantibus acclamationibus, magnum Templum iniit: quumque ibi carmine cantato, Deo gratias pro tam felici successu „ egisset, in Palatium abiit.

XVI. Subacta Bulgaria, etiam Chrobatorum Principes fratres duo, Basilio Imper. se dedunt.

Subacta Bulgaria, Imperatori se dedidit etiam contermina Chrobatorum gens, & ejus Principes, fratres duo: quibus Imperator honores ac opes amplas tribuit. Solus adhuc Imperium detrectabat, Sermo, Sirmii Dominus, Nestongi frater. Ad hunc Constantinus Diogenes, finitimæ provinciæ præfectus, Legatum mittit, interposito jurejurando affirmans, cupere se ipsum convenire, ac de rebus necessariis colloqui. Quod si ipse insidias vereretur subesse, tribus tantum famulis stipatum se ad ripam profluentis ibi amnis accessurum. Idem ipse quoque faceret. Obtemperat Sermo, atque hoc modo cum Diogene congreditur. Ibi quum jam collocuturi essent, Diogenes pugionem quem in sinu abditum gestabat, subito in latus Sermonis adigit, eumque interficit: famuli fuga elabuntur: Diogenes vicinis exercitibus contractis, valida cum manu ad Sirmium proficiscitur: Viduæque exterritæ, magnis insuper pollicitationibus persuadet, ut se Sirmiumque Imperatori traderet. Ea Byzantium missa, ibi primario cuidam civium matrimonio copulata est. Diogenes recens captæ ditioni præfectus. *Cresimirus*, *&* *Svatoslaus* seu *Goyslavus*, erant illi fratres duo Chrobatorum Principes, qui Basilio Imperatori Croatiam sibi subjectam dedentes, ab ipso Patriciatus honorem & amplas opes consequuti dicuntur. Sed quum Cresimirus mortem circa annum 1024. obiisset, quumque Croatæ defectionem ab eodem Basilio Imp. molirentur, id tunc temporis factum videtur, quod Lupus Protospatha narrat in hæc verba: „ *Anno* 1024. transfretavit Bugianus in Curbathia, & comprehendit ipsam Principissam uxorem Cosmici, & direxit illam Constantinopolim. In codice Ducis Andriæ, pro *Curbathia*, legitur *Corbachia*: & pro *Cosmici*, *Cisigni*. Bugianus autem, idem ipse est, ac qui ab eodem Lupo ad ann. 1018. appellatur *Basilius Catapanus qui & Bugianus*: aliis vero *Bojanus*. Ita quippe citatum Lupi Protospathæ locum intelligit Cangius in Familiis Dalmati-

cis cap. v. de Regibus Dalmatiæ & Croatiæ: qui num. xi. pag. 298. hæc habet: „ Sed & scribunt Scylitzes & Zonaras,
„ Imperatorem Basilium Porphyrogenitum, post profligatos
„ ac penitus deletos Bulgaros anno 1019., Croatiam deinde
„ in jus suum redegisse, duosque fratres, qui ei imperabant,
„ concessisse Costantinopolim, ubi Palatinis dignitatibus do-
„ nati fuere. In Sermonem vero Nestongi fratrem, Sirmien-
„ sem Dominum, qui Græcorum potestati subjicere se recu-
„ saverat, missum cum exercitu Constantinum Diogenem, qui
„ colloquii specie in castra sua evocatum, contra datam fidem
„ interemit: obsessoque postmodum Sirmio, urbem dedere
„ Sermonis uxorem coactam, Constantinopolim pariter ad-
„ ductam, nobili Græco rursum conjugio copulatam: Con-
„ stantino Diogene Croatiæ & Sirmiensis tractus præfecturam
„ exinde obtinente. Lupus Protospatha Croatiam expugna-
„ tam a Bojoanne, quem Bugianum vocat, videtur indicare,
„ scribens anno 1024. in Croatiam descendisse cum exercitu,
„ cepisseque uxorem Cosmici, eamque Constantinopolim
„ amandasse. Ex quibus conjicere est, binos istos fratres non
„ alios fuisse a Cresimiro, & Svestislao, aut Goyslavo: quum
„ præterea Cresimirus Imperialis Patricius ab Archidiacono
„ Spalatensi appelletur, quem ille ait regnasse anno 1015.
„ Neque forte alius fuerit Cosmicus a Cresimiro, cujus in prin-
„ cipatum successit.

Verum hoc de argumento fusius differam Tomo sequenti, ubi de Croatiæ Regum serie sermo erit.

FINIS TOMI TERTII.

I N-

INDEX
TOMI TERTII
PARS PRIMA.

De Sanctis Cyrillo & Methodio Slavorum Apostolis:
DEQUE
Chazaris, Bulgaris, & Moravis ad Christi Fidem conversis.

VI. Gre-

PARS

PARS SECUNDA.

De Slavis Borealibus, Moravis, Bohemis:

DEQUE

Nortmannis, Hungaris, Patzinacitis, Chazaris, Bulgaris, & Russis.

I. Sva-

V. Aliud

